

HDI
HL 5G6T 8

CATALOGUS

VAN DE

PAMFLETTEN-VERZAMELING

BERUSTENDE IN DE

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

CATALOGUS

VAN DE

PAMFLETTEN-VERZAMELING

BERUSTENDE IN DE

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

BEWERKT, MET AANTEEKENINGEN EN EEN REGISTER DER SCHRIJVERS VOORZIEN, DOOR

Dr. W. P. C. KNUTTEL

AMBTENAAR AAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

EERSTE DEEL. EERSTE STUK

1486—1620

's GRAVENHAGE

GEDRUKT TER ALGEMEENE LANDSDRUKKERIJ

1889

De vlugschriften, somtijds ook, en dan in kwaden zin pamfletten of schotschriften genoemd, maakten tot op zekere hoogte de dagelijksche lectuur uit van onze voorouders die òf nog geene dagbladen hadden, òf wel, in hunne loopmaren en nouvelles hoofdzakelijk slechts nieuwstijdingen uit den vreemde konden lezen. Uit weinige bladzijden bestaande, hadden zij somtijds slechts een kortstondig bestaan en zeer groot is voorzeker het aantal dezer boekjes dat spoorloos verdwenen is; toch zijn er vaak verzamelaars geweest die, door het bijeenbrengen, en vooral bijeenbinden van die blaadjes, het voortbestaan van de meesten er van hebben verzekerd tot op onzen tijd.

Fred. Muller, de geleerde boekverkooper te Amsterdam, die wel in de eerste plaats handelaar was, maar ook gaarne zijne verzamelingen voor de wetenschap van anderen dienstbaar maakte, — is de eerste geweest die niet alleen het groote belang besefte van de nadere kennisneming der vlugschriftlitteratuur, maar ook hand aan het werk sloeg om die kennis meer en meer te verbreiden. Achtereenvolgens zijn nu de verzamelingen van Muller, Meulman, het Remonstrantsche kerkgenootschap, de Thysiana beschreven en die beschrijvingen uitgegeven.

Thans komt de Koninklijke Bibliotheek der Nederlanden haar aandeel brengen tot de kennis van den rijken schat van geschiedkundige bijzonderheden die bewaard worden in de vlugschriften, waarin de gebeurtenissen van den dag meestal van meer dan éene zijde worden toegelicht. De Haagsche Rijksboekerij is zeer rijk in dit opzicht; zij bezit, behalve de Bibliotheca Duncaniana, een drietal collecties van vlugschriften, achtereenvolgens aangekocht (daaronder die welke, ten gevolge van de ramp van Leiden, in 1807, van Mr. J. Romswinckel, met zijne boekerij, werd overgenomen).

De genoemde Bibliotheca, naar haren vroegeren bezitter, Mr. JOAN DUNCAN, de Duncaniana genaamd, heeft steeds sedert haar ontstaan (omstreeks 1750) de aandacht getrokken en er is later een register, in vier folianten, gemaakt van de omstreeks 20,000 boekjes die er in vervat zijn. Na den dood van DUNCAN kwam deze rijke verzameling aan het Huis van Oranje en met de door Prins WILLEM V in 1795 achtergelaten boekerij ging zij in de Nationale, later Koninklijke, Bibliotheek over.

De wenschelijkheid dat ook van deze collecties eene beredeneerde beschrijving in het licht werd gegeven, is lang gevoeld en alleen gebrek aan werkkracht was oorzaak dat daarmede niet vroeger een aanvang werd gemaakt. Eindelijk heeft een der hier tijdelijk aangestelde ambtenaren, Dr. W. P. C. KNUTTEL, zich tot dezen veel omvattenden arbeid aangegord. Hij heeft zich daartoe voorbereid door eene ernstige studie van hetgeen binnen- en buitenslands op dit gebied gedaan is, en toen hij daarna zijne taak aanvaardde heeft hij die met ijver voortgezet zoo vaak de werkzaamheden aan den nieuwen algemeenen Catalogus hem dit toelieten.

Nu hij de eerste afdeeling, van 1487 tot 1648 loopend, voltooid heeft, verschijnt deze met machtiging van den Minister van Binnenlandsche Zaken en gedrukt ter Algemeene Landsdrukkerij.

De Bibliothecaris der Koninklijke Bibliotheek,

Dr. M. F. A. G. CAMPBELL.

VOORREDE.

Bij het verschijnen van dit Eerste Deel van den Catalogus van Pamfletten der Koninklijke Bibliotheek mag het overbodig heeten, thans nog uitvoerig de vraag te behandelen wat onder den naam pamfletten, vlugschriften of blaauwboekjes verstaan moet worden. De bekende catalogi, bewerkt door wijlen Dr. P. A. TIELE, Dr. J. K. V. D. WULP, Dr. H. C. ROGGE en LOUIS D. PETIT hebben dit reeds overvloedig doen zien, terwijl de laatste in zijn voorrede dit punt afzonderlijk behandeld en tevens een opgave gegeven heeft van de min of meer uitgebreide verzamelingen, welke in ons land gevonden worden. Hier dient er op gewezen te worden in welk opzicht de door mij gevolgde wijze van bewerking van die mijner voorgangers verschilt. Over het algemeen heb ik het voetspoor — op zoo uitnemende wijze door den heer TIELE gebaand — gevolgd. De afwijkingen betreffen een enkel maal de volgorde, maar hoofdzakelijk de weglatingen. In den catalogus van VAN DER W. vindt men een aantal geschriften, die wel zeer belangrijk of zeldzaam zijn, maar waarvan moeielijk beweerd kan worden dat zij tot de pamfletten behooren. Deze zijn dus in dezen catalogus weggelaten. Hetzelfde geldt van de Nederlandsche plakkaten; het groot aantal plakkaten in de Koninklijke Bibliotheek aanwezig, deed het wenschelijk voorkomen daarvan — wellicht later — een afzonderlijke lijst te geven. Zij zijn dus niet dan bij uitzondering opgenomen; zoo werd een uitzondering gemaakt voor de plakkaten die het aantal geschriften over een bepaald onderwerp — bijv. de twisten tusschen Remonstranten en Contraremonstranten — volledig maken.

Men zal hier een groot aantal vlugschriften vinden welke reeds in de genoemde catalogi beschreven zijn. De bedoeling toch van dezen

catalogus is niet een supplement op de vorigen te zijn maar een volledige opgave van hetgeen de Koninklijke Bibliotheek op dit gebied bezit. Daarbij is tevens het voordeel verkregen, dat de aanteekeningen van mijne voorgangers hier en daar konden aangevuld en uitgebreid worden. Die aanteekeningen zijn het welke de bewerking van een catalogus als deze zoo tijdroovend maken. Ik heb — voor zoover mij mogelijk was — steeds opgegeven of en waar de hier beschreven vlugschriften zijn afgedrukt. Dat mijne nasporingen om aangaande een of ander belangrijk geschrift eenige mededeelingen te kunnen doen, dikwijls vruchteloos bleven, zal wel geen nader betoog behoeven. Indien een aanteekening zoo goed als onveranderd uit den catalogus van Tiele of uit dien van v. d. Wulp is overgenomen, vindt men achter de aanteekening tusschen haakjes een T of W met het nummer, terwijl waar de beschreven pamfletten gelijk zijn aan die van genoemde twee catalogi en dit niet reeds uit het overnemen van de aanteekening blijkt, zulks is aangegeven door = T. of = W. Dat de catalogus door den heer Petit bewerkt hier niet genoemd is heeft zijn bijzondere reden. Toen in 1882 het eerste deel daarvan verscheen was de bewerking van den catalogus der Koninklijke Bibliotheek reeds tot 1644 gevorderd. Het zou dus te omslachtig geweest zijn, al de beschreven pamfletten met die uit den catalogus van Petit te vergelijken.

Blijkt hieruit dat dit deel in 1882 reeds tot 1644 gevorderd was, dan zou het verwondering kunnen wekken, dat het eerst in 1889 afgedrukt wordt. Maar ook dit heeft zijn reden. Verschillende meer spoed eischende werkzaamheden aan de Koninklijke Bibliotheek maakten dat de catalogus van pamfletten herhaaldelijk voor geruimen tijd ter zijde gelegd moest worden. Toen dit eerste deel eindelijk voltooid was, kwam er uitzicht dat de Haagsche boekerij in het bezit zou komen van een andere groote verzameling pamfletten. Meer dan twee jaar heeft het geduurd eer zekerheid was verkregen, dat genoemde collectie althans voorloopig niet over zal gaan in de Koninklijke Bibliotheek. Zoolang dit niet was uitgemaakt, kon met het drukken geen begin worden gemaakt, daar de catalogus dan reeds dadelijk meer dan noodig incompleet zou zijn geweest. Van daar dat eerst in October 1887 door den Bibliothecaris der Koninklijke Bibliotheek aan Zijne Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken verlof kon worden gevraagd om het eerste deel van den catalogus van pamfletten ter perse te mogen leggen.

Ik heb gemeend hun, die zich met de letterkundige voortbrengselen der zestiende en zeventiende eeuw bezighouden, een dienst te

bewijzen door een alfabetisch register der schrijvers aan den catalogus toe te voegen. Men kan thans spoedig naslaan wat van een bepaald schrijver in dit boekwerk voorkomt.

Ten slotte moge hier de mededeeling een plaats vinden dat het Tweede Deel reeds voor meer dan de helft is afgewerkt en dus na niet al te langen tijd zal volgen. Intusschen houde men in het oog dat de tijd, welke aan het bewerken van dezen catalogus besteed kan worden, tegenwoordig zeer beperkt is.

Dr. W. P. C. KNUTTEL.

I. 1482—1506.

FILIPS II (DE SCHOONE). VOOGDIJSCHAP VAN MAXIMILIAAN VAN OOSTENRIJK.

1486.

1 Oratio Hermolai Barbari Zac. // f. Legati Veneti ad Federicvm Im // peratorem: Et Maximilianvm // Regem Romanorvm Principes // Invictissimos. // *Z. afz. titel, z. n. v. pl. (Venetië), v. dr. en z. j.* (c. 1486.) in-4°., 16 blz.

De oratie, welke dient om keizer Frederik III geluk te wenschen met de op 16 Februari plaats gehad hebbende verkiezing van zijn zoon Maximiliaan tot Roomsch Koning, is ged. *Acta. iii. Nonas augusti ad brugas: siue Gesoriacum M. CCCC. LXXXVI.* Daarop volgt een schrijven van den orator *J. Carondeletus supremus Regis Romani secretarius*, gedagt.: *Ex brugis, pridie nonas augusti M. cccc. lxxxvi.* Deze Venetiaansche uitgaaf is met rom. letter gedrukt. De Kon. Bibl. bezit van deze oratie nog een vermeerderden druk, met denzelfden aanhef maar hier met half-goth. letter gedrukt; de tweede regel eindigt met *Fredericum.* Behalve de beide genoemde stukken bevat deze druk nog blad 7 recto: *Responsio extemporanea domini Antonij abbatis admontensis nomine S. C. maiestatis et inuictissimi romanorum regis*, blad 8 recto: *Epistola responsalis Joannis Carondeleti.. Spectabili et Carissimo domino Hermolao veneto.* Ook deze druk mist den naam van drukker of drukoord en jaar (Aalst, Dirk Martens, c 1486) en telt 8 bladen in-4°. Uitvoerig beschreven door Dr. M. A. F. G. Campbell in zijne *Annales de la typographie néerlandaise* n°. 247. Het daar vermelde ex. van den senator Vergauwen werd aangekocht door de Kon. Bibl. Een lateren druk vermeerderd *cum Gratulatione Ludouici bruni laureati poete* vermeldt *Hain* n°. 2419.

1488.

2 Correptorium Flamingorum. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.; moet gedrukt zijn bij Gerard Leeu te Antwerpen circa* 1488; *signatuur aj—b3, zonder bladwijzers of reclames.* in-4°., 32 blz.

Dit geschrift handelt over de gevangenneming van Maximiliaan door de Bruggenaars in het jaar 1488. Schr. begint zijn betoog met aan te toonen de noodzakelijkheid dat overal een gebieder zij; dit leeren niet alleen verschillende schrijvers (vooral bijbelsche), maar ook de dierenwereld b.v. de bijen en de kraanvogels. Die gebieder moet geëerbiedigd worden. Daarom hebben de Bruggenaars zich aan misdaad schuldig gemaakt, door Maximiliaan, den voogd van hertog Philips, niet alleen uit te schelden b.v. voor „*maxemy coussen*", „*maxemy wambays*", maar door hem zelfs gevangen te nemen. Daardoor hebben

zij zich vergrepen aan den gezalfde Gods. „In plaats van u te spiegelen aan het voorbeeld van David, die niet waagde de hand te slaan aan Saul — roept schr. den Bruggenaars toe — *ymmo potius illo vero deliro, qui bene de Razeghem nominari potest, et suis discipulis voluistis obedire, quam predictis diuinis preceptis.*" (Ter wille der woordspeling staat hier *de Razeghem*, voor *Adriaan de Vilain, Heer van Rassingem, Arend II.* 3 : 257. of in het fransch *de Rassinghien. Bulletin de la Commission royale d'histoire* 1e *Serie. XI. pg.* 390). Zij Bruggenaars zijn vreeselijk ondankbaar geweest, door Maximiliaans goedheid aldus te vergelden. Zij hadden dan ook verdiend, dat alle privilegies hun werden ontnomen; dit is echter niet gebeurd. Ieder oogenblik verbreken zij den vrede, dien zij bezworen hebben. Zij mogen echter wel oppassen dat met hen niet geschiedt, *quod quadraginta duobis pueris evenit, qui irreuerenter Heliseum deridebant, et propterea ab vrsis fuerunt lacerati.*

Wegens hun gedrag heeft hen de *excommunicatio major* getroffen. Men is daarmede echter niet haastig te werk gegaan, maar de Bruggenaars zijn door den aartsbisschop van Keulen en door apostolische brieven gewaarschuwd. Die ban treft zoowel de schuldigen als de onschuldigen; dat gebeurt altijd b.v.: *Pro peccato nūqꝫ sodomitarum paruili eorū qui bn̄ficio etatis paterna flagitia nesciebāt, celesti igne sunt ꝯsumpti* etc. Zij zijn niet alleen geëxcommuniceerd, maar ook geanathematizeerd. Het anathema is een *eterne mortis dānatio.* Voorbeelden van de werking van excomm. en anathema, zegt schr., *rosipsi vidistis in hac vestra seditione, quia dum post dictā anathematisationem, aliqui vestrum excoicatorum aut gladijs cesi, aut suspēsi extiterūt, statim cadauera nigrescebāt.* Uitvoerig staat de schr. stil bij de gevolgen van excommunicatie en van *crimen laesae maiestatis*, waaraan de Bruggenaars door den H. Stoel zijn schuldig verklaard. Het eenige middel om van de excommunicatie bevrijd te worden is absolutie des pausen. Tevergeefs willen de vlaamsche rebellen beweren dat de ban geen invloed heeft, of dat de paus over hen en andere leeken geen jurisdictie heeft. Schr. zegt: *ipse (de paus) est judex ordinarius omnium hominum.* Vervolgens wordt over de macht des pausen gehandeld en worden de Bruggenaars ten slotte tot beterschap aangespoord „*Rogetis ergo dn̄m deū ut vobis gratiā cōcedat solito more non recidiuādi.*" Zie: *Campbell, Annales typogr.* n°. 499.

1494.

3 PETRI BONOMI TERGESTI NI IN SERENISSIMI MAXI MILIANI ROMANOR. RE GIS AC DIVAE BLANCAE MARIAE REGINAE NVPTI IS EPITHALAMION. *Aan het einde:* Impressū Louanij. *Z. n. v. dr. en z. j.* in-4°., 20 blz.

Het tweede huwelijk van *Maximiliaan I*, met *Blanca Maria di Sforza*, had plaats den 16den Maart 1494. Uit dat jaar dagteekent ook dit eenig exemplaar van het bij *Jan van Westphalen* gedrukte bruiloftslied, waarin de daden van Maxiliaan worden verheerlijkt en ook het oproer van Brugge (zie vorig nummer) ter sprake komt. Dit ex. is in Oct. 1880 door de Kon. Bibl. aangekocht van den heer *Fr. J. Olivier* te Brussel, in wiens catalogus van dat jaar het onder n°. 741 voorkomt. De uitvoerige beschrijving vindt men in *Campbell's Annales de la Typographie Néerlandaise au XVe Siècle.* 1er *Supplément* n°. 355 *a.*

1504.

4 Ad illustrissimum principem Philippum: archiducem Austriae: ducem Burgundiae etcetera. de triumphali profectione Hispaniensi: deque foelici eiusdem in patriam reditu gratulatorius panaegyricus: in qno (*sic*) obiter non pauca de laudibus ipsius ac maiorum eius. Conscriptus ac eidem principi exhibitus a Desyderio Erasmo Roterodamo canonico ordinis diui Aurelii Augustini; *Z. n. v. pl. v. dr. en z. j.* (*Antwerpen*, *Theod. Martens*, 1504). in-4°., 84 blz.

Deze panegyricus voor Philips I werd in Brussel in 1504 („*in die epiphanie*") gehouden en komt voor bij *Foppens*, *Bibl. Belg. I*: 231-239. Na den panegyricus volgt: *Erasmus. M. Johanni Palu ano doctissimo atque humanissimo hospiti suo. S. D.*

II 1506—1555.

KAREL II (KAREL V).

5 Dit is een seer vvonderlike pronosticacie oft prophecie ghemaect bi eenen .... heydensche meester dye welcke namaels kersten wert ghedoopt inden tijde dat ..... hertoech Jan van Bourgondien op die turcken gheuanghen was daer veel wonderlijcke gheschiedenissen in staen. Ende bisonder van die fortune vanden alder edelsten ende machtichsten Kaerle Prince van Spaengien. Noch een pronosticacie oft prophecie vanden seluen Prince Kaerle gheuonden te Veronen in een seer out boeck. Noch een prophecie ghemaect bi eenen wisen gheleerden meester ende heeftse ghesonden den coninc van Vrancrijc, daer oeck veel wonderlijcke gheschienissen in staen. *Met houtsneê op den titel. Aan het einde*: Gheprint in .... Antwerpen, buyten die Camerpoorte inden gulden Eenhoren bi mi Willem Vorsterman. *Zonder jaar* (1504). in-4°., 8 blz.

De vervaardiger van de eerste pronosticacie is Alonse Fresant, neef van meester „*Estolgant Astrologo van den grooten tor:k*".

1514.

6 Wie der Sturm zum Tham in Frieszlandt ergangen ist. (*Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* (1514). in-4°., 4 blz.

Verhaal van de inneming van Appingadam door hertog Georg van Saksen op 5 Aug. 1514. Fraaie houtsneê op den titel.

7 Eqz Pro nouo Sacerdote promouendo compositio hec valebit. Et continet in se de sacerdotali dignitate. De vita et honestate clericorum et eorum priuilegijs pro parte de obedientia subditorum. Oratiuncula compilata per Magistrum Johannem Myller ... Anno M. quingentesimo. . . . . xiiij. die vj. Mensis Marcij. . . . Joannes Weyssenburger. Impressit Landshut. *Z. j. Aan het einde:* . . Oratiunculam in decus. laudem et honorem pretactus Magister Johannes Miller suo patrono . . Sigismundo Comitatus Hag Generoso Comiti. . . . Impressus est Landshut. vicesimasexta Aprilis. Anno 1516. *Met een houtsneê op den titel.* in-4°. 16 blz.

8 Prognosticatie. Extract in den Jare 1514. Tot Roomen ghetrocken uijt seecker oudt Boeck, door Bartholomaeus Jacobi, Pastoor ende uijtgeschreven door H. S. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. jaar.* 1 blad in-plano.

Latijn en Hollandsch; aan het einde: *Extract uyt Nostradamus* in Hollandsch en Fransch.

1515.

9 Sententie, Gegeven op het interinement van Brieven van pardon, noopende d'ontschakinge van seecker Jonge-Dochter, gedaen By Gerrit van Raephorst. (*ged.* 15 July 1515.) Gedruckt na de Copie d'Anno 1515. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. jaar.* in-4°., 12 blz.

1516.

10 Bulla S. d. n. d. Leonis pape X. super moderatione priuilegiorum per Sedem apostolicam Fratribus Mendicantibus et alijs Religiosis concessorum: lecta per R. p. Joannem Episcopum Sibinicensem vnius ex causarum Palatij apostolici Auditoribus locum tenentibus. in Vndecima sessione in sacrosancta Lateranense, basilica solenniter celebrata. (*ged.* 19 *Dec.* 1516). *Onder den titel het wapen van paus Leo X. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Deze bul, benevens de andere besluiten van het 5de Lateraansche concilie 1512—1517, is te vinden bij: *Labbeus et Cossartius, Sacrosancta Concilia, XIV:* 315—319.

11 Bulla Vndecime sessionis Predicatorum diuini verbi: lecta per R. p. d. Joannem Episcopum Reualiensem. Illustrissimorum Principum dominorum Joachim principis Electoris: ac Alberti Magni magistri ordinis Theonicorum: Marchionum Brandenburgensium oratorem. (*ged.* 19 *Dec.* 1516.) *Onder den titel het wapen van Leo X. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*) in-4°., 8 blz.

Deze bul heeft ten doel een betere evangelie-prediking te verkrijgen. *Labbeus et Cossartius, Sacrosancta Concilia, XIV:* 288—291.

12 Pompa exequiarum Catholici Hispaniarum regis Ferdonandi Aui

Materni Illustrissimi Hispaniarum Regis Caroli, Archiducis Austriae, Ducis Burgundiae. etc. *Aan het einde der opdracht:* Bruxellae ex aedibus Praefecti maris. Anno domini Millesimo Quingentesimo decimo = sexto, septimo Calendas Aprilis. *z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

De schrijver is Gerardus Nouiomagus, wiens eigenlijke naam was Gerhard Geldenhauwer. Hij was eerst historiograaf en lector aan het hof van aartshertog Karel van Oostenrijk, daarna aalmoezenier, lector en secretaris van Philips van Bourgondië, bisschop van Utrecht, wiens levensbeschrijving hij vervaardigde. Hij stierf 1542.

13 Pompa exequiarum (*enz. als 't voorg.*) *Achteraan:* Louanii in aedibus Theodorici Martini Alustensis. Anno (*als voren*) .. tercio nonas Aprileis. *blz.* 12 *het drukkersmerk.* in-4°., 12 blz.

Verschilt van n°. 12, daar hier de drukker genoemd is; ook de spelling is niet geheel dezelfde; er wordt gesproken van *exequiarum pompa;* in het andere ex. heet dat *exquiarum pompa* etc.

1517.

14 In laudem reuerendissimi in Christo patris. atque illustrissimi principis: ac domini domini Philippi de Burgundia Episcopi Traiectini insigniti Joannis Brandis de Zwalturn. Equitis Bohemi Panegiricon. *Aan het einde:* Excussum Dauentrie in officina Jacobi de Breda Anno . . M.D.Xvij. Quarto Calend. Nouembr. in-4°., 16 blz.

15 Acta Capituli generalissimi diui ordinis sancti Francisci: rome in sacro conuentu de ara celi: de mandato sanctissimi domini nostri domini Leonis pape. X. Anno domini. M.D.XVII. In festo penthecostes celebrati. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 16 blz.

Inhoud: de beide bullen van Leo X in het jaar 1517 uitgevaardigd om een einde te maken aan de oneenigheden in de Franciscaner-orde. Zie: (*Helyot*), *Histoire des ordres monastiques, religieux et militaires* etc. *Dl. VII blz.* 91—93.

16 LUce Nerdeni inter Apollinem et Mercurium dialogus fabulosus de prima ciuitatis Delphorum apud Hollandos ∴ origine ∴ *Volgt een grieksche vertaling van den titel in xylographie; daaronder een afbeelding der maagd Maria in houtsnee.* Venundantur in edibus honesti viri Cornelij Henrici calcotypi iuxta forum piscarium commorantis. *Aan het einde:* Impressum Delphis ab Cornelio Henrici calcotypo. Anno . . . Millesimo Quingentesimo decimo septimo. quinto nonas Septembris. in-4°., 24 blz.

In dezen dialoog wordt de naam Delft in verband gebracht met Delphi.

1519.

17 Petri Aegidii Celeberrimae ciuitatis Andverpiensis ab Actis. Threnodia siue lugubris Cantio, in funus Imp. Cae. D. Maximiliani. Semper Aug.

Gi Eiusdem, de Eodem Caesare, et alijs claris Heroibus Epitaphia, cum aliquot Epigrammatis. *Aan het einde:* (*Antwerpen*) Michael Hoochstratanus Imprimebat. An. D. M.CCCCC.XIX. in-4°., 28 blz.

Zie over Petrus Aegidius *J. F. Foppens. Bibliotheca Belgica II*: 948 & 949. Keizer Maximiliaan overleed 12 Jan. 1519.

18 Vivat Rex Carolus. (*Op blz. 3 wordt de inhoud aldus omschreven:*) Orationes treis, qvarvm prima a legatis regis Gallorum, pro fauore suo regi, Imperator designaretur, conciliando, ad principes electores Francke-furdiam est missa. Altera per Generosum Comitem Hermannum Nuenarium, pro inuictissimo Carolo Ro. iam rege electo in Francke-furdiensibus comitijs extempore edita. Tertia exhortatoria ad eundem, auctore doctissimo uiro. LL. doctore Jacobo Sobio, Nobilibus apud Franckefurdiam iubentibus. (*Met ryk vercierden titel.*) Francofordij... (*z. n. v. dr.*) An. M.D.XIX. pridie Calendas Julij. in-4°., 46 blz.

= W. n°. 3.

1520.

19 Divi Caroli Imp. Caes. Opt. Max. desyderatissimvs ex Hispania in Germaniam reditvs. Cor. Grapheo Avtore. Antuerpiae Michael Hillenius Imprimebat. *Aan het einde*: Apud Imperialem Antuerpiam per Michaelem Hillenium Hoochstratanum. *Zonder jaar.* (1520.) in-4°., 16 blz.

Zie over Grapheus: *Paquot, Mémoires (in-fol°) I*: 604 etc. Karel was in 1517 naar Spanje gegaan en keerde, na 1519 tot keizer van Duitschland gekozen te zijn, in Oct. 1520 over Engeland naar de Nederlanden terug.

1522.

20 Ein schone vnd clegliche history bruder Jacobs probst Augustiner ordens vor zeiten Prior zu Antdorff, ... von beiden gefencknissen, so er von wegen des worts gottes, vnd vmb des heyligen Euangeliumsz willen erlitten hatt. *z. n. v. pl., v. dr. en. z. j.* in-4°., 30 blz.

Op den titel van dit hoogst zeldzame boekje bevindt zich een groote houtsneê, waarvan een naauwkeurige beschrijving gevonden wordt in het werk van den heer *H. Q. Janssen, Jacobus Praepositus, Amst.* 1862 *blz.* 130, welke van oordeel is dat dit stuk ongeveer 1522 wellicht te Wittenberg is gedrukt. Op de laatste blz. ziet men een houtsneê, een monnikskop voorstellende. Op blz. 23 begint *Ein Epistel darinnen obgemelter brůder Jacob probst vermanet alle die so seine predig gehört habenn, vnd sonderlich die zů Antdorff.*

Van dit door Jacobus Praepositus geschreven boekje zag ook een latijnsche uitgave het licht (*Jöcher, Allgemeines Gelehrten-Lexicon, III:* 1743).

1523.

21 Bvlla Indvciarvm Sev Trevgarvm Triennalium: inter omnes Christianos Reges et Principes: per S. D. N. Adrianum Papam VI, sub

censuris et penis Ecclesiasticis Indictarum (*gedagt.* Anno... Millesimo quingentesimo vicesimo tertio, pridie Kal' Maij.) *Aan het einde:* Michael Hillenius (*te Antwerpen*) imprimebat *z. j.* in-4°., 8 blz.

Op den titel, die geheel door sierlijk randschift omgeven is, is het pauselijk wapen aangebracht. Aan de keerzijde van den titel vindt men het wapen van keizer Karel V. Daaronder: *Cum Gratia et Priuilegio.* Opgenomen in het *Bullarium Romanum* uitgeg. *auspicante Francisco Goude. VI* (*Augustae Taurinorum.* 1860), 10—13. De paus beveelt den christenvorsten onder elkander vrede te sluiten ten einde den Turk weêrstand te kunnen bieden.

22 Der actus vnd handlung der degradation vnd verprennung der Cristlichen dreyen Ritter vnd merterer Augustiner ordens geschehen zu Brussel. Anno M.D.xxiij. Prima Julij. Ist darbey das recht Christenlich Salue. (*De titel in lijstwerk.*) *z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

1524.

23 Memorabilis obsidio Ticini siue Papiae, quae Anno post Christi ortum M.D.xxiiij. sub Calend. Octo. à Francisco Christianiss. Galliarum rege aduersus Carolum Caesarem inchoata, exijt in Calen. fere Martias Anni insequentis, Latine coscripta (*sic*) per Hadrianum Barlandum. Tumultus Germanorum. Tumultus popularis apud Buscunducis. *Aan het einde:* Antuerpiae, Apud Hadrianum Tilianum, et Joannem Hoochstratanum.... M.D.XXVI. in-8°., 36 blz.

1525.

24. La bataille faicte par de la les mons deuant la Ville de pauie le xxiiij, iour de feurir Lan. m.ccccc.xxv. *Aan het einde:* Imprime en la ville Danuers.... Par moy Jaques de Liesuelt, *zonder jaar.* (1525.) in-4°., 8 blz.

Met opgave van de gevangen genomen en gesneuvelde aanzienlijke Franschen. Zie *Martin*, *Histoire de France VIII:* 63—67.

25 Een suyuerlicke ende seer schoone Disputacie. Welcke gheschiet is in den Haghe in Hollant, tusschen die Kettermeesters ende.... Jan van Woorden, aldaer geuangen ende oock verbrant. Welcke questien al wel ghenoteert geweest zijn, van eenen wel gheleerden man, An. duysent vijfhondert xxv. den xv. dach Septembris.... *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* (*Emden*, *Mierdmans c.* 1556.) in-8°., 78 blz.

Door Guil. Gnapheus. Zie *Bibl. Belgica* i. v. Gnapheus; *de Hoop Scheffer*, *Gesch. der Kerkherv.* blz. 360—361 en *Bijdragen voor de vaderl. gesch. door R. Fruin. Nieuwe Reeks. VI*: (1870) 361—64.

26 Een suyuerlicke ende seer schoone Disputatie. Welcke geschiet is in den Hage in Hollant, *enz.... z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* (*Wellicht; Wesel A. van Hasselt.*) in-8°., 80 blz.

Latere druk.

27 Een suyuerlijcke ende seer schoone Disputatie.... Delft. By Aelbert Henricxz.... 1578. in-8°., 80 blz.

1526.

28 New erbarmliche tzydunge. van der groisser schlacht, so der Tuircksch Keyser, mit dem Konynck van Vngern vnd Behem, vp den xxviij. dach des Augst, gedayn hait. In wilcher d'Koenynck, vnd vyl groisser Herren synt erschlagen worden, tzo groissem schaden, gemeyner Christenheit..... Item die Offenbarung Broder Reynhartzs, Des gelichen Methosius, wie der Turck, vur Cöllen sal erschlagen werden. *Aan het einde*: Gedruckt tzo Cöllen by sant Lupus *Z. n. v. dr. en z. j.* in 4°., 8 blz.

Op den titel en op de laatste blz. bevinden zich houtsneden. De hier bedoelde veldslag is die van *Mohacz* (29 Aug. 1526) waarbij Lodewijk II, de laatste eigen koning van Hongarije, omkwam. Zie *L. Ranke*, *Deutsche Geschichte im Zeitalter der Reformation. II.* 410 *v. v.*

1527.

29 Potentissimi Hvngariae Bohemiaeque Regis, Ferdinandi, Archiducis Austriae etc. In ciuitatem regiam Hungariae Stulweyssenburgum ingressio, coronatioque, longe celeberrima.... Antuerpiae, ex officina Joannis Graphei. Anno M.D.XXVII. in-8°., 16 blz.

29*a* Nyeuvve tijdinge van Ferdinandus: Coninck tot Bemen: Prince ende Infant in Hispanien, Eërtsch Hertoghe in Oestenrijck... Hoe hi tot eenen Coninck gecroont is. Oeck hoe hi dese naeste maent Maij tot Breysel int Slesigherlant inghereden is, etc. met vele ander wonderlijcke geschiedenissen ende wederwerdicheyt, so dagelics gheschien, ende inder weerelt ghehandelt worden. etc. (*Op den titel de portretten in houtsneê van Keizer Karel en Sultan Soliman.*) *Z. n. v. pl.* (*Deventer*), *v. dr. en z. j.* in-4°., 12 blz.

Blz. 9—11 een gedicht.

30 Pro Invictiss. Caesare Carolo Augusto, Hispaniarum Rege Catholico etc. ad Epistolam Franci Regis ad Principes Imperij transmissam, necnon ad Apologiam Madriciae conuentionis dissuasariam, responsio, ac erudita admodum refutatio. Cum alijs nonnullis lectu dignissimis, quorum omnium catalogum uersa indicabit pagella. Antverpiae Apud Michaelem Hillenium. Anno M.D.XXVII. Mense Augusto. *Aan het einde*: Cum Privilegio Caesareo pro Io. Grapheo. in-8°., 150 blz.

De inhoud bestaat uit 9 verschillende stukken betreffende de twisten tusschen Karel V en Frans I in het jaar 1526. Zie *W.* n°. 11.
Van dit boekje verscheen in 1527 ook een uitgave in-4°. bij Joan. Scheffer te Mainz.

31 Pro invictiss. Caesare Carolo Augusto..... responsio, *enz.* in-8°., 150 blz.

Als 't voorg. met dit verschil dat het: *Cum Privilegio Caesareo* aan het slot met andere letter is gedrukt.

32 Pro invictiss. Caesare Carolo Augusto, *etc.* (*als de beide voorg.*) Cum Privilegio caesareo. Antuerpiae in officina Ioannis Graphei, Anno. M.D.XXVII. die. XIX. Mens. Augu. in-8°., 176 blz.

De zetting van dit ex. verschilt zeer met die der vorigen.

33 Epistolae dvae, altera Clementis VII. Papae, ad Karolvm V. Imperatorem Aug. etc. Altera Karoli V. Imp. Aug. etc. Clementi respondentis. Legisse iuuabit. Anno domini M.D.XXVII. Mense Martio. *Z. n. v. p. en v. dr.* in-8°., 96 blz.

Clemens beroept zich in zijn brief (ged. 23 Juni 1526) op al wat hij in Karels belang heeft gedaan; daarom beklaagt hij zich nu over het gedrag van 's Keizers troepen en over de houding van Karel zelven, die o. a. in Spanje het gezag van den Heiligen apostolischen stoel wil onderdrukken. Karel's antwoord is van 17 September 1526.

34 Epistolae dvae, altera Clementis VII. *etc. Aan het einde:* Excusum Coloniae, Anno. M.D.XXVII. in-8°., 96 blz.

Verschillende druk van N°. 33. De titel heeft hier acht, in 't voorg. negen regels.

35 Antvvorde des .... Keysers Caroli des vijfsten, Conincx van Spagnien. etc. op den brief des Conincx van Vranckrijcke, Ende oick op de Apologie oft wedersegghinghe des selfs Coninck, teghen het tractaet tusschen hem ende den Keyser te Madriglien in Spaignen gemaect. *Achteraan*: Tantwerpen bij mij Jan Grapheus. Anno. M.D.XXVII. Ten. XII. daghe Septembris. in-8°., 182 blz.

36 ¶ Antwoerde *Des* ...... Keysers Caroli des vijfsten, Conincx van Spaignen etc. *enz.* Ghedruckt bij mij Jan Grapheus int iaer .... M.CCCCC. ende. xxvij. Ten. xxv. daghe Septembris Tantwerpen Inde Augustinen strate. in-8°., 168 blz.

= W. 12. Tweede druk van 't voorgaande.

37 Pro divo Carolo, eivs nominis Quinto Romanorum Imperatore Inuictissimo, pio, ... in satisfactionem quidem sine talione eorum quae in illum scripta, ac pleraque etiam in uulgum aedita fuere, Apologetici libri duo ex Hispanijs allati cum alijs nonnullis, quorum catalogos ante cuiusque exordium reperies. In inclito oppido Basiliensi. *Z. n. v. dr.* Anno. M.D.XXVII. in-8°., 120 blz.

Dit is het eerste deeltje der *Apologetici libri duo.* De meeste der hier opgenomen stukken zijn evenoens te vinden in het boekje: *Pro Invictiss. Caesare Carolo etc.* (n°. 30—32) en: *Epistolae duae* (n°. 33—34).
De titel is omgeven door houtsneden, waarvan de onderste het drukkersmerk

met de letters *G. H.* hebben. Hiermede is waarschijnlijk bedoeld *Godofredus Hittorpius*. Deze vertrok wel in 1521 naar Keulen (zie: *Panzer*, *Annales Typographici XI*: 290), maar het is niet onmogelijk dat zijn opvolger dezelfde houtsneê-figuren is blijven gebruiken.

38 Statuta Jurisdictionis Kennemarie. *Op de eerste en laatste blz. een groote houtsneê. Aan het einde*: Excusum Amstelredamis celeberrimo totius Hollandie Emporio ex officina Petri iohannis Tyebaut. *Zonder jaar* (1527 *?*) in-4°., 8 blz.

Inhoud: een verordening van 17 *Juni* 1527: Universis et singulis ecclesiarum parochialium Rectoribus seu eorum loca tenentibus presbiteris clericis, notarijs *etc.*, *onderteekend:* Johannes de Griecken Prouisor Jacobus Theodrici Decanus Theodricus Schoerle notarius; 2°. copia mandati Venerabilium dominorum Officialium Traiectensium in eadem Synodo publicati. *Onderaan:* Sic scriptus Cornelius de Maseyck, Notarius.

1528.

39 La desfianche faicte au trespuisant et noble Empereur Charles, de par le Roy de Franche et Roy Dengleterre Et aussy la response du tresnoble Empereur sur la ditte desfianche. *Met twee houtsneden op den titel, waarvan één het wapen des Keizers.* Imprime en Anuers .... par moy Jaques de Liesuelt (1528). *Op de laatste blz. nog een houtsneê.* in-4°., 20 blz.

Zie: *Martin*, *Histoire de France VIII. p.* 104 *v. v.*
Voorin is geschreven: *Provocatio Carolis V. Imperatoris Francisco I. Galliae Regi facta, legitur ms. in miscellaneis Belgicis mss. tom.* 2. *f.* 22.

40 Exhibita quaedam, per Edvardum Leum, Oratorem anglicum in consilio Caesareo ante belli indictionem. Responsio cordatissima nomine Caesareae Maiestatis ad eadem. *Aan het einde. Z. n. v. pl.* (*Antwerpen*)*:* Per Io(annem). Gr(apheum). Anno M.D.XXVIII. in-8°., 24 blz.

Hier wordt hoofdzakelijk gehandeld over de uitlevering van de beide zonen van Frans I. Bij het verdrag van Madrid (14 Jan. 1526) waren zij door Frans I aan Karel V als gijzelaars gegeven. Bij den dames-vrede van Cambray (5 Aug. 1529) werden zij weder uitgeleverd tegen betaling van 3 millioen kroonen.

41 Warhafftige neüwe zeitung. Von den krieg zwischen Keyserlicher Maiestat, dem Hausz von Burgundi, Stifft Vtricht, vnd Hertzog Karol von Gellern &c. Wie das ergangen vnd gehandelt worden bis auff Natiuitatis Marie, des achten tags Septemb. An. & XXviij. (*Daaronder een groote houtsnêe in drieën verdeeld, links boven het duitsche rijkswapen, rechts boven het wapen van Gelderland, onder het afschieten van twee kanonnen.*) ... Cum gracia et Priuilegio C.M. *Aan het einde:* Getruckt... durch Johan Haselbergk ausz der Reychen Ow Costantzer Bistumbs, welcher er selbs zum theyl in eygner person gesehen und

erfarn etc. Anno Tausent, Fünffhundert, Zwentzig vnd acht, in vigilia Mathei Apostoli des xx. tagks Septembris auszgangen. *Op de laatste blz. vijf wapens.* in-4°., 20 blz.

42 Eyn merckelick gedichte nyges gemaket van dem vorgiftigen ketter Martino Luther, myt ener leefliker vermanynghe tho al len guden Christenn stantaftighen tho stande in dem rechten waren louen vnde gesetthen der gemenen Christliken Karcken etc. Vnde dyt sulue gedichte machmen syngen nha der wise der studenten leeth, genomet Vrysck vnde vrolick willen wy sijn etc. Anno domini 1528. *Daarachter volgen met doorloopende sign. nog* 2 *gedichten, het eerste* van deme vormethenn vornemende der Martynscher Predicanten, myt eren vorwanten vnde anhengeren, de sick vnuorschemet Euangelische noemen *etc., en het laatste*: Van dem schentliken vnde onerliken wyff nemen Martini Luthers. *Aan het einde*: Ghedrucketh tho Deuenter durch Albert Paffraed. Im iaer onses Heren M.D.XXVIII. Inde maent Nouemb. in-4°., 32 blz.

Zeer heftig tegen Luther, die zoo zwart mogelijk wordt afgeschilderd, tegen de zich noemende Ev. predikanten en hunne aanhangers, die niet meer ter mis gaan, *vorachten den Priesterliken staeht, de woldaeth Christi nycht betrachtet* etc. Als voorbeeld van taal, maat en rijm moge het volgende koeplet dienen:

We dem yennen sprickt Jesus Christh
Welck mynsck orsake der argheryughe ysth
Vele better wer he nycht gebaren.
Alszus vornoreth werthmēnnich man
We dem yennen de dat besan
Szo mennych man wert vorlaren.

1529.

43 Ernstliche red Keyserlicher Maiestet, Caroli des fünfften, die er zu den Hispaniern gethon, von seinem Abschid ausz Hispania, vnd was er jm, in Welschen vnd Teutschen Landen, zu endern vnd zuthun hatt fürgenommen, yetz new inn Teutsche zung vertolmetschet. (*Met het wapen van den Koning van Spanje op den titel.*) *z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 10 blz.

44 Dordinancie vander incomsten, ghedaen bij onsen Keyser ende Coninck Kaerle Inde stadt van Boloingien in Italien Int iaer ons heeren. M.CCCCC. ende XXIX. in de maent Nouember. *Aan het einde:* Gheprent Tantwerpen ... by my Michiel van Hoochstraten ... M.CCCCC. ende XXIX. den XVIII. dach van Decembre. in-4°., 8 blz.

Beschrijving van Karel's intocht in Bologne.

45 WJe in Eesachen, und in den fellen so sich derhalben zu tragen, nach Götlichen billichen rechten, Christenlich zu handeln sey. Wirt gründtlich vnnd klärlich angezeigt .... durch .ix. namhafftige artic-

keln, ... Johann Brentzius zu Schwebischen Hall. *Achteraan:* Getruckt zu Straszburg, am Holtzmarckt, durch Balthassar Beck, Im jar als man zalt. M.D.xxix. in-4°., 36 blz.

Zie over Brenz: *Herzog, Real-Encyklopaedie 2e Ed. II:* 605–619, waar op blz. 611 een kort overzicht van dit geschrift wordt gegeven.

46 *Geschreven Copie.* Sententie *van het Hof van Holland* (*i.d.* 26 *Febr.* 1529) Oft acte van submissie waarby Adam Aertse Chirugijn is gecondt. om 14 gl. te betaelen ter saeke hij Socyskens had gegeten op eenen Saterdagh tusschen Kersmisse ende Lightemisse, en over Speck op eenen Pinxter Avont. in-f°., 2 blz.

1530.

47 Caroli Quinti cvm Hispaniarum tum duplicis Germaniae et Romanorum Archiregis, utriusque et in Longobardorum Regem, et in Romanorum Imperatorem Coronationis Historia: Per Henricum Cornelium Agrippam, ... Excudebat Martinus Caesar, An. M.D.XXX. *Z. n. v. pl.* (*te Antuerpen*) in-8°., 40 blz.

Zie over het leven en de werken van H. C. Agrippa. *Niceron, Mémoires des hommes illustres XVII : 1 vv. XX :* 104 & 105. Het boekje is opgedragen aan Margaretha van Oostenrijk en aan Antoine de Lalaing, graaf van Hoochstraten. De krooning had plaats 22 en 24 Febr. 1530.

48 La couronnation de Lempereur Charles cinquiesme de ce nom faicte a Boloingne la grasse le Mardy vingtdeuxiesme de feburier. Lan de grace. Mil cinq cens et trente. *Op den titel een groote houtsneé. Aan het einde:* Imprime en Anuers par moy Guilliaume Vorsterman. An. M.D.xxx. *Daaronder het drukkersmerk. Op de 2de en de laatste blz. zijn nog groote houtsneden.* in-4°., 16 blz.

Het verhaal heeft betrekking op de krooning tot koning van Lombardije den 22sten en tot keizer den 24sten Febr.

49 Die crooninghe van den Keyser, gheschiet te Boloingne la grasse, des dijsendaechs, den xxij. dach van Februario. Int iaer ons Heren, Duysent vijf hondert, ende dertich. *Onder den titel een houtsneé, Keizer en Paus met beider gevolg voorstellende. Op de laatste blz.:* Gheprent Thantwerpen .... Bi mi Willem Vorsterman. Tot desen boecxken en sal niemant af, noch toedoen, op de pene daer af ghecorrigeert te worden van den heere. *Daaronder het drukkersmerk. Zonder jaar* (1530). in-4°., 16 blz.

50 Die crooninghe vanden Keyser, gheschiet te Boloingne la grasse, des dijsendaechs den xxij. dach van Februario. Int iaer ons Heeren, Duysent vijfhondert ende dertich. *Onder den titel een houtsneé als bij*

't voorg. Op de laatste blz.: Gheprent Thantwerpen .... Bi mi Willem Vorsterman. *Zonder jaar* (1530). *Daaronder het drukkersmerk.* in-4°., 16 blz.

Latere druk van het voorgaande, zonder het toevoegsel op de laatste blz.

51 Joannis Dantisci Regis Poloniae Oratoris, ad Clem. VII. Pont. Max. et Carolum. V. Imp. Aug. de nostorum temporum calamitatibus Sylva, Bononiae aedita. IX. Decemb. M.D.XXIX.
Joannis Secundi Hagiensis de Pace dudum Cameraci confecta, ac Caroli. V. Imp. coronatione, Carmina.
Ang. Andreae Resendii Lusitani, Encomium vrbis et academiae Louaniensis. *Aan het einde:* Joan. Graphevs excudebat Antuerpiae ... M.D.XXX. in-8°., 40 blz.

52 Ad divam Leonoram, Galliae Reginam, Caroli Caesaris germanam sororem, de eius foelicitate et matrimonio, cum Christianissimo Francisco rege, Gratulatio. Per Joannem Stratium. Res Nova. *Aan het einde van den gelukwensch blz.* 21: Joan. Grapheus excudebat: (*Antverp.*) An. 1530. mense Julio. *Daarachter blz.* 22: Guilielmi Piellei carmen Delphicum. *en* Petri Elseni Buscoducensis, hendecasyllabum. in-8°., 24 blz.

Joannes Stratius was canonicus te Antwerpen.

53 Newe zeyttung des erschröcklichen wassers, so sich auff den fünfften Nouembris im Niderland erhaben, vnd was es für schaden gethon hat, etc. 1530. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) in-4°., 4 blz.

1531.

54 Henrici Cornelii Agrippae sacrae Caesareae Maiestatis a Consilijs et archiuis Inditiarij Oratio, in funere Diuae Margaritae Austriacorum et Burgundionum Principis aeterna memoria dignissimae, habita. Anno. M.D.XXXI. *Aan het einde:* Martinus Caesar excudebat. Antverpiae, Anno ... Millesimo Quingentesimo Tricesimo primo. Mensis Junij die sexto. in-8°., 56 blz.

Margaretha van Oostenrijk, wier bescherming *H. C. Agrippa* ruimschoots had genoten, overleed 1 Dec. 1530.

1532.

55 Auctenticque Copie escript le, XX, iour Daoust en la ville de Belgrado a Lemperialle Maiesté luy auisant des manieres du grant Turc, et en quele ordre il vint en Belgrado, et plusieurs aultres choses aduenu etc. Laquelle Copie fut enuoye de Venise en Anuers le. V. Jour Doctobri. 1532. *Daaronder een houtsneê voorstellende den intocht van den grooten Turk binnen Belgrado. Aan het einde:* Imprime

en anuers... par moy Adrien de Bergues lan. M.CCCCC. et trente deulx le secund iour de Nouembre. in-4°., 8 blz.

56 Nouuelles de la tresgrande victoire de lemperialle maieste contre les turcqs le. xxvj. iour de septembre lan M.D.xxxij. en Stuermarck enuoyees par vng capitaine nomme Michiel Meschsaer. *Aan het einde:* Imprime a Gand par Pierre Lempereur.... le. xxvj. iour Doctobre M.D.XXXII. in-4°., 4 blz.

Zie over 's keizers veldtocht tegen de Turken in 1532 : *Ranke, Deutsche Geschichte im Zeitalter der Reformation. III :* **425. *v.v.***

56*a* Verclaringhe veel wonderliker dinghen der werelt. Hoe die Godlike Almogentheyt: van beghin der werelt: den seuen Geesten oft Enghelen der Planeten dye hemelen te regieren beuolen heeft. Ende veel dinghen nyeuwelick geuonden ende haer beghinsel genomen hebben, etc. Waer by te mercken zijn veel grote miraculen, welcke eens deels geschiet zijn, ende noch geschien sullen. Hoe dat.... Maximiliano doer... Johan Trithemius... toe ghescreuen ende verclaert is. Ende wt dye hoochduytsche spraeck in dese nederlantsche te drucken gheordineert is. Anno 1532. (*Met houtsneê op den titel.*) Ende Gratia ende Priuilegio der Keyserliker Maiesteyt... *Aan het einde:* Gheprent ende ouergeset wt den Hoochduytsche.... doer Johan Haselberch van Reychen oft Constantzer Bisdoms... M.CCCCC.XXXII. in-4°., 24 blz.

Volgens P. n°. 44 gedrukt te Antwerpen bij Adriaan van Berghen.

1533.

57 Memorabilis Conflagratio Templi Diuae Mariae Antuerpiensis heroico versu velut ob oculos posita. Authore Cornelio Grapheo. Anno M.D.XXXIIII. *Aan het einde:* Ex officina Joan. Graphei Anno 1534. *Z. drukplaats* (*Antwerpen*). in-8°., 32 blz.

Het hier bezongen feit had plaats op 5 Oct. 1533.
Paquot, Mémoires (*in-f°.*) *I :* **604 vermeldt een in-4°-uitgave van hetzelfde jaar.**

1535.

58 Den Tocht des alderdoorluchtichsten ende onuerwinlijcsten Keysers Caroli die vijfste,... die hy ghedaen heeft wt Italien in Aphricam Argierien, ende vander fortunen ende auontueren die sijn Maiesteyt in die reyse ghehadt heeft, *enz.* Beschreuen door Nicolaum Villaganonem, een Ridder van Rhodis, ende ghesonden aenden Coninckstabel (*sic*) vanden Nedergheberchte, Heer Belleum Langeum,..... Tantwerpen... by my Jacob van Liesueldt, *z. j.* (1535) *op de laatste blz. het drukkersmerk.* in-4°., 24 blz.

Karel deed in 1535 een tocht naar Afrika om den zeeroover Khair-ed-din Barbarossa te tuchtigen.

59 La Felicissima intrata fatta per la Maesta Cesarea in la citta di Napoli con gli progressi et altri apparati fatti per la citta particularmente. (*Met 't keizerlijk wapen op den titel.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* (*Italiaansche druk.*) in-4°., 16 blz.

Gedagteekend uit Napels 26 Nov. 1535 en onderteekend: *P. A. P.*

60 La Triomphale Entrata di Carlo. V. Imperadore Augusto in la Inclita Citta di Napoli, e di Messina, con il significato delli Archi Triomphali, e dele Figure Antiche in Prosa e Versi Latini. (*Met het keizerlijk wapen op den titel.*) *Z. n. v. pl , v. dr. en z. j.* (*Italiaansche druk.*) in-4°., 24 blz.

De beschrijving van den intocht te Napels is gedagt.: *in Napoli, alli. xxx. di Nouembro. M. D. XXX* (sic), onderteekend: *Andrea Sala;* het verhaal van den intocht te Messina is gedagt.: *Data in Messina à di. xxx. d'Ottobre. M. D. XXXV.*

61 Il Glorioso Trivmfo Et Bellissimo Apparato ne la Felicissima entrata Di la maesta Cesarea in la nobilissima Citta Parthenope Fatto con lo Particolare ingresso di essa Maesta ordinatissimamente Descritto (*Met houtsneê en randwerk op den titel.*) *z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 16 blz.

Met de *Citta Parthenope* is Napels bedoeld.

62 Gvalterii Corbetae jvreconsvlt et senatoris Mediolan. Oratio, Habita In Fvnere Divi Francisci. II. Sfortiae Vicecomitis Mediol. Dvcis. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* (*Italiaansche druk.*) in-4°., 16 blz.

63 Grewliche geschicht vnd auffruhr der stadt Amsteldam in Hollandt, durch die auffrührische Anabaptisten zu der zeit, sampt die biltnusz des ersten Adamyt, vnd nackt lauffers Dieterich Schneider, warhafftig beschrieben. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* een blad in-folio.

In drie kolommen gedrukt. In 't midden een gravure hoog 19, breed 13 decimeter met onderschrift *Diederick Snyder den eersten Adamyt ende Naect-looper* met adres: *v. Sichem fe. excudit.* Het geheel is waarschijnlijk omstreeks 1600 gedrukt.

1536.

64 Ordine pompe, apparati, et ceremonie, della solenne intrata: di Carlo V. Imp. sempre avg. nella citta di Roma. *Daaronder 's Keizers zinspreuk:* Plvs vltra. *Aan het einde:* Di Roma à. V. di Aprile. M.D.XXXVI. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 16 blz.

Italiaansche uitgave (?) van W. n°. 8642.

65 Dye triumphelike incomste ons ghenadichs Heeren des Keysers Caerls de vyfste ... ghedaen in ... Roome, metten beteeckenissen vande triumphelicke boghen ende antycxsche figueren, in Latijnsche prosen ende veersen ghesonden aen de hoocheyt des Hertoechs van Florentien, by eenen sijnen goeden vrient neffens den Keyser wesende. *Aan het*

einde: By al uwer doorluchtigher hoocheyt, oetmoedich dienaere Zanobius Ceffinus. Gheprint Thantwerpen ... by my Michiel van Hoochstraten. Anno. M.CCCCC. ende. XXXVI. in-4°., 8 blz.

66 Nouuelles de Rome touchant Lempereur. Imprime en Anuers .... par moy. Michiel de Hoochstraten. Lan M.D.XXXVI. in-4°., 8 blz.

Hierin wordt meêgedeeld de rede door keizer Karel V in April 1536 te Rome gehouden, in tegenwoordigheid van den paus en de kardinalen. Zie *Ranke*, *Deutsche Geschichte im Zeitalter der Reformation*, *IV blz.* 28.

67 Tijdinghe van Roome aengaende den Keyser, *Aan het einde:* Gheprent Tantwerpen, bi mi Michiel van Hoochstraten. *Zonder jaar* (1536). in-4°., 8 blz.

Hollandsche uitgave van 't voorgaande.

68 La gloriosa Et Triomphale Entrata di Carlo. V. Imp. Aug. in la Citta di Firenze, et il significato delli Archi Triomphali, et Statue sopra loro poste, con i loro detti, et versi latini. (*Met 't keizerlijk wapen op den titel.*) *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* (*Italiaansche druk.*) in-4°., 14 blz.

Gedagteekend: *De Fiorenza*, *à. XXIX. d'Aprile.*

69 Ordine pompe, apparati, et cerimonie, della solenne intrata: di Carlo V. Imp. Sempre Avg. nella citta di Firenze. (*Met het keizerlijk wapen op den titel.*) *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* (*Italiaansche druk.*) in-4°., 12 blz.

De intocht te Florence had den 29sten April plaats.

70 Entrata del imperatore nella citta di Lvcca. *Met 's keizers zinspreuk op den titel.*) *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* (*Italiaansche druk.*) in-4°., 8 blz.

Aan het einde: *De Lucca il di decimo de Maggio .... Di V. S. R. Seruitor dedilissimo Nicolo Montecatini.*

71 Recueil daucunes lectres et Escriptures. Per lesquelles se comprend la verite des choses passees, Entre la Mageste de Lempereur Charles, cinquiesme. Et Francois Roy de France, premier de ce nom. Et dont par icelles se peult tesmoigner .... que ledict Roy de France est seul occasion de la guerre presentement meue. *etc. Op blz.* 2 *leest men:* IMprime en la ville Danuers le xxviii. Jour de Juing. Lan M.CCCCC.xxxvi. Par la vefue de Martin Lempereur, ... Et ce par charge et ou (*sic*) nom de Pierre Damant. Gardeioyaulx de ladicte Imperiale. V. M. in-4°., 136 blz.

72 Recueil oft verhael van sommige brieuen ende gescriften by de welcke wort beuonden ende verstaen de waerheyt van den saken gebuert .... tusschen de Keyserlike Maiesteyt Karolo de vijfste, ende Franchois de eerste van dien name, Coninc van Vrancrijck. Ende

bi de welcke men mach .... claerlijc weten, dat die voers. Coninc van Vrancrijck is alleen oorsake vander oerloghe *enz. volgt een houtsneê: het wapen des Keizers; op de laatste blz. een grootere houtsneê, eveneens het wapen des Keizers voorstellende.* in-4°., 200 blz.

Authentieke vertaling van 't voorg. Uit blz. 2 blijkt dat deze verzameling brieven over de twisten tusschen Karel V en Frans I op last van „Peeter Damant, bewaerdere van den iuweelen der Keyserlycker Maiesteyt", te Antwerpen zijn gedrukt door de Wed. van Merten de Keysere in 1536, „den. xxvij. dach van Augusto".

73 Pronosticatie van den Jare .... M.D. ende XXXVI. Ghecalculeert tot Burchausen in Beyer, by den vernaemden Doctoor in Medecinen ende Astronomyen Meester Michaell Krautwadell. Men vercooptse Tanwerpen (*sic*) by Gregorius de bonte inden schilt van basel (1536). in-4°., 8 blz.

Onder den titel een groote houtsneê: in 't midden een persoon met hermelijn, kroon en scepter stelt de zon voor, aan zijn rechterhand een vrouw met een hoorn met het bovenschrift: Mane, links van de zon Merkurius met de slangenstaf. De zon- en de maaneclips, die dat jaar zouden moeten plaats hebben, worden afgebeeld door 2 bijna geheel zwarte bollen, de een rustende op een kreeft, de ander vastgehouden door twee kinderen. (Hier zijn wel de teekens van den dierenriem, kreeft en tweelingen bedoeld).

1537.

74 Exemplaria literarum quibus et christianissimvs Galliarum Rex Franciscus, ab aduersariorum maledictis defenditur; et controuersiarum causae, ex quibus bella hodie inter ipsum et Carolum quintum Imperatorem emerserunt, explicantur: *etc.* Parisiis. Ex officina Rob. Stephani. M.D.XXXVII. *op blz.* 213. Excvdebat .... Calend. Septem. in-4°., 216 blz.

Gelijk het *Recueil oft verhael* (n°. 72) de schuld van den oorlog op Frans I werpt, zoo is dit een verzameling van stukken, die moeten dienen om Frans I voor te stellen als bizondere vriend van den vrede.

75 Exemplaria literarum .... (*op blz.* 215: Excvdebat .... M.D.XXXVII. Postridie Non. Avgvst.) in-4°., 220 blz.

Andere druk van 't voorgaande.

76 Oratio svasoria ad Carolvm Caes. Imp. Aug. et Franciscvm Galliarvm Regem, de pace et concordia inter ipsos constituenda. Gulielmo Insulano Menapio Greuibrocensi autore. Basileae, Anno M.D.XXXVII. *Aan het einde:* Basileae, in officina Roberti Winter Anno ..... M.D.XXXVII. Mense Septembri. *Op de laatste blz. een houtsneê.* in-8°., 48 blz.

Zie over den schrijver: *Foppens, Bibl. Belg. I.:* 408.

1539.

77 In exceptionem Zutphaniensem Illustriss. Principis Quilihelmi. et Gelriae Ducis clarissimi. et Zutphaniae Comitis nobiliss. tum Domini in Rauensteyn etc. Insuper Gnati et futuri haeredis Ducatuum Cliuensis, Juliacensis et Montensis, Comitatuum Marchiae et in Rauenspurgo, etc. Rhenani Vzichij Panegyricus. *Aan het einde blz.* 15: Campis ex aedibus Joannis Petrei typographi ac ludimagistri ad D. Virginem. Anno.... M.D.XXXIX. *Daarachter op blz.* 16 *nog een:* Elegia de cygno. *Blz.* 20 *het merk des drukkers.* in-8°., 20 blz.

78 Avla, dialogvs Gvlielmi insulani Menapij Greuibrugensis. Quo libello partim refelluntur et deriuantur, partim attenuantur, criminationes in aulam Aeneae Syluij et Vlderici Hutteni. Nunc primum in lucem aeditus. Coloniae, imprimebat Melchior Nouesianus, An. a Christo nato, M.D.XXXIX. *Met een drukkersmerk op den titel.* in-4°., 58 blz.

1540.

79 Pacis inter Carolum. V..... et Franciscum Primum .... ad aquas Mortuas in agro Narbonis initae, Descriptio. Per Cornelium Scrib. Grapheum,...... Eiusdem ob Caesareum ex Hispaniis per medias Gallias in patriam, ac praecipuè in suae Maiest. Vrbem Artuerpiam reditum, Gratulatio. His accessere et alia haud iniucunda. (*er volgt n.l. na het tweede stuk nog een gedicht getiteld:* Pro Divi Caroli. V. Imp. Caes. semper Aug. Anno M.D.XX. ex Hispaniis per Britanniam in patriam reditu. Aggrutalatio). *Aan het einde:* Imprimebat Antuerpiae Joannes Coccius, ... M.CCCCC.XL. Mense. Maio. in-8°., 72 blz.

De vrede, hier bedoeld, werd in Juli 1538 gesloten.

Deze druk schijnt af te wijken van dien vermeld bij W. n°. 26 en *Paquot*, *Mémoires* (*in-f°.*) *I*: 605, waar gelezen wordt .... *ex Hispaniis* iter *per medias Gallias .... Urbem Antuerpiam Gratulatio.*

80 De christiani orbis concordia panegyricus gratulatorius ad potentissimos .... monarchas, Carolum quintum .... et Franciscum Valesium Francorum regem Christianissimum. Authore Theodorico Adamaeo Suallembergo. Parisiis Apud Christianum Wechelum sub scuto Basiliensi: et sub Pegaso in vico Bellouacensi. M.D.XL. *Met een drukkersmerk op den titel.* in-4°., 32 blz.

Waarschijnlijk heeft de schrijver het oog op den vrede, die na de conferencies te Nice en Aigues-Mortes in 1538 tusschen Karel V en Frans I bestond en die tot Juli 1540 duurde. (Zie: *Martin*, *Histoire de France VIII*: 253 *s.v.*). Schr. wil dat beide vorsten zich nu tegen de Turken vereenigen.

81 Gratvlatio de adventv Imperatoris Caroli... per Petrum Nannium Alcmarianum apud Louanienses in Collegio trilingui siue Buslidiano

Latinum Professorem. Louanij ex officina Rutgeri Rescij, Anno M.D.XL. Men. Febr. in-4°., 28 blz.

Uitbundige lofrede op Karel V bij gelegenheid van zijn bezoek aan de Nederlanden in 1540, waartoe de onlusten te Gent aanleiding gaven.

82 Brevis descriptio eorvm, quae in Aduentum ... Caroli V. ... a S. P. Q. Traiect, apparata sunt, Veluti, Arcus Triumphal. Statuae Colosseae, aliaque id genus pleraque cum carminibus et inscriptionibus. Traiecti Harmannus Borculous excudebat ... Anno. 1540. XVIII. Cal. Septemb. in-8°., 22 blz.

= W. n°. 27 waar (bij vergissing?) staat 17. *Calen. Septem.* Zie ook de aanteekening aldaar.

1541.

83 Die voorred vander confirmatien des rechts vanden Keyser Caerle de vijfde van deesen naem totten Hertochdom van Geldre ..., wytgegheeuen inden rycxdach van Regensborch int Jaer ons Herren. M.D.xlj. *Daaronder het privilegie. Achteraan:* Men vercoopse opde pleyne vande Iseren waghe in sint Jacob naest de gulden panne By Marten Vermeer. M.D.XLI. in-4°., 8 blz.

Dit is waarschijnlijk de uit het latijn vertaalde voorrede van het vertoog door Viglius van Aytta van Zuichem opgesteld om de rechten van keizer Karel op Gelderland te verdedigen tegen Willem van Cleve, voorgedragen op den Rijksdag te Reynsburg 1541. Zie: *Arend. Alg. Gesch. des Vaderlands. II derde stuk blz.* 669 *v. v.* Vergel. T. 13 en W. 33.

84 Dat inhout ende besluyt des ryxdaechs nu lest ghehouden tot Regensborch, by ... Keyser Karolus die vijfste, ... midtsgader sijnder hooger K. M. afscheyt van Regensborch, besegelt bi sijnd' hoger K. maiesteyt den .xxix. dach Julij Anno. xli. Ende die namen der Princen, Heeren, ende Vorsten, gheestelic ende waerlic (der welcker veel is geweest) die welcke tot alsulcken ... rijcxdach, ... gecompareert zijn geweest, *enz. Met groote houtsnêe op den titel. Aan het einde:* Gheprent Tantwerpen op die Camerpoort brugghe inden schilt van Artoys, by my Jacob van Liesueldt. (*Op de laatste blz. zijn groot drukkersmerk.*) .... M.CCCCC. ende .XLI. den .vij. dach van October. in-4°., 48 blz.

Gelijk T. 12?

1542.

85 Copie van zekere ... waerschouwinge ghesonden aenden landen ... van Ghelre ... by ... de Coninginne Douagiere van Hongerien, Bohemen, etc. Regente etc. ... Noch andere Copie wt zekere opene brieuen ... Skeysers, daer mede zyne M. ... beueelt zyn Criechsvolck den Furst van Cleue ende zyne Patrimoniale landen ende ondersaten

vyantsche wijse te ouertreckene, ... Thantwerpen ... by de weuwe Christoffels. *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Het eerste stuk in H. S. bij W. n°. 39. De brief des keizers beveelt het nemen van represailles wegens het rooven en plunderen van Maarten van Rossem, die gezegd wordt dit te doen op verzoek van den koning van Frankrijk, den bondgenoot van Turkije. In 't duitsch bij W. n°. 8646.

86 Prognosticacie van den iare ... M.CCCCC. ende .Xlij. ... ghecalculeert. By Meester Jan Pauwels, ... *Aan het einde:* Gheprent Thantwerpen ... By mi Symon Cock. *Zonder jaar.* in-4°., 8 blz.

1543.

87 Gulielmvs Paradinus de rebus in Belgica gestis ad Philippum Gayanum. Apud Viuantium Gaultherot, uia ad D. Jacobum, sub insigni S. Martini. 1544. (*Te Parijs gedrukt blijkens het privilegie.*) in-12°., 32 blz.

Van dit werkje van den historicus *Paradinus* vermeldt *Nicéron* (*Mémoires XXXIII pg.* 164 *s.v.*) een fransche vertaling van dat jaar onder den titel: *Discours de la Guerre de l'an* 1542 *et* 1543. *traduit du Latin de Paradin: Par R. H. G. Paris.* 1544. *in*-8°.

88 Een waerachtige nyen tijdinghe, van tghene dat anno duysent vijfhondert ende drienueertich den vieren-twintichsten dach in Maerte ter eender vren na noene in Ghelderlant gheschiet is, ghecopieert wt eenen brieue int hof van Brabant ghesonden, luydende aldus. Gheprent tot Delft in Hollant. *Aan het einde:* Gheprent .... Bi mi Symon iansz. *Zonder jaar.* in-4°., 8 blz.

Een ooggetuige geeft hier verslag van een gevecht tusschen de Nederlanders en de troepen van Gelre en Gulick. Zie: *Arend II.* 3. *blz.* 675.

89 Kurtze anzeygung der gantzen Niderlendischen kriegshandlung, so die Rö. Kays. Maye. volzogen, auch was, vnd wie vil auff einen yeden tag gehandelt vnd erobert ist worden, Sampt jrer Maiestat anzug in Franckreich, Vnd benennung derselben irer Ma. Hauptleut vnd Kriegsvolck. Anno 1543. (*Met het keizerlijk wapen op den titel.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 14 blz.

Veldtocht van keizer Karel tegen hertog Willem van Kleef van 22 Augustus tot 12 September, beginnende met het belegeren en innemen van Duren en eindigende met 's hertogs onderwerping.

90 Wie Röm. Key. May. Sambt dem Printz von Orengien, die Stat Dürn belegert, beschossen, vnd erobert hat. Item wie der Printz von Orengien, Key. May. entgegen geritten ist. Alles sehr lüstig zulesen. (*Met het keizerlijk wapen zonder het devies op den titel.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= W. 8647.

91 Pronosticatie van den Jare... M.CCCCC. ende XLIII. Ghemaect bij Meester Cornelis Schuute,... te Brugghe.... *Aan het einde:* Gheprint Tantwerpen by Willem Vorsterman. *Zonder jaar.* in-4°., 8 blz.

92 Pronosticatie vanden iare ... M.D. ende XLIII. ghepractizeert by M. Gaspar Laet,... van Antwerpen. *Aan het einde:* Gheprint Tantwerpen in die Rape bi mi Michiel van Hoochstraten. *Z. j.* in-4°., 8 blz.

93 Pronosticatie der hemelscher influentien vanden iare... af M.CCCCC.Xliij.... ghecalculeert... bi my M. Peeter van Moerbeeck... van Hantwerpen. *Aan het einde:* Gheprint tot Hantwerpen... by my Henrick Peetersen van Middelburch. *Z. j.* in-4°., 8 blz.

94 Pronosticatie van den Jare... M.CCCCC. ende Xliij. Ghecalculeert... By Meester Jan van Musseem. *Aan het einde:* Gheprint Thantwerpen... by my Henrick Peetersen van Middelburch. *Z. j.* in-4°., 8 blz.

1544.

95 Articvli orthodoxam religionem, sanctamque fidem nostram respicientes. A sacrae Theologiae Professoribus Louaniensis Vniversitatis editi, per sacratissimam Caesaream Maiestatem merito confirmati: *etc.* Les Articles concernans la vraie religion et saincte Foy Catholicque (*ged.* 14 *Maart* 1544). A Lovvain Chez Reynier Velpen et Jacques Bathen Imprimeurs. Lan M.D.XLV. (*Latijn en Fransch.*) in-4°., 24 blz.

Dit exemplaar verschilt in spelling van T. n°. 21, welke bv. heeft ...*et saincte foy catholicque.* Daarenboven is bij Tiele naam en woonplaats van den uitgever in het latijn vermeld.

96 Articvlen. Van onsen oprechten Christen ghelooue, dewelcke van allen Menschen die Godtlijck ende Christelijck willen leven,... ghelooft moeten zijn, tsamenghestelt vande Doctoren der Heyligher Godtheyt in die Vniversiteyt van Loven, door bevel van onse Keyserlijcke Majesteyt. Nae de Copie. Ghedruckt tot Loven, bij Reynier Velpen, ende Jacob Baten.... M.CCCCC.XLV. in-4°, 16 blz.

1545.

97 D. Caroli v. Caes. accessu Antverpia exvltans. Cor. Scrib. Grapheo, praeclarae eius vrbis Secretario, Avtore. *Aan het einde*: Excvdebat Joannes Grapheus, germanus Cornelii frater, V. idus Decembr. sub annum à nato Christo. M.D.XLV. *Op de laatste blz. een drukkersmerk in houtsneé. Z. n. v. pl.* in-8°., 14 blz.

Zie over *Schrijver*, *Scribonius* of *Grapheus* : *Paquot*, *Mémoires* (*in f°.*) *I*: 604 *r.v.*; *Brandt*. *Hist. der Reform. I*: 71—79.

98 Een schoone geestelicke verclaringhe van dat waerdighe heijlige

Sacrament des outaers: Hoe dat onder die Ghedaente des broots na die consecratie des priesters is Christi vleesch ende bloet... ende godheit met die Heilighe Scriftuer ende met ander Dinghen in die Schriftuer ghefundeert. Ende hier wort bewesen dat valsch is dat die Sacramentarij voortbrenghen teghens Christum onder die ghedaente des broets. ghemaect bi mi m Dierick Holten van Amstelredam Canonnic binnen Dordrecht.

Geprint tot antwerpen in de rape bij michiel van Hoochstraten (*Geschreven copie*). in-4°., 26 blz.

1546.

99 Newe zeytung ausz Dem Niderland. Welche anzaygen die grausame vnd vnchristliche Tyranney, wider die armen Christen vmb Gotes worts willen, Ausz denen man klärlich befindet, Das des Kaysers Kriegszrüstung nicht ist fürgenommen vmb etlicher Fürsten vngehorsam, Sonder das Euangelion vnd Gotteswort, vnder zutrucken, Aber Gott der do wacker ist über seinem wort, der zerstöre vnnd mach zu nicht solch fürnemen. Zu Eer seines Göttlichen Namens vnd worts, Auch zu Trost vnd besserung seines volcks, AMEN. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* (*Aan het slot*: 1546.) in-4°., 6 blz.

Klacht over de inquisitie.

1549.

100 Breuis descriptio eor. Qvae A. S. P. Q. Gand. Philippo Austri. Caro. V. Caesar. Princip. Flandriar. Filio, Et Haeredi Et Fvtvro Principi Flandriar. exhibita fuere Gandaui, Tertio Idus Jul. An. M.D.xxxxviiij. (*Met het drukkersmerk van C. Manilius op den titel.*) Gandavi Excudebat Cornelius Manilius. Anno 1549. Cum Preuilegio Caesareo. in-4°., 24 blz.

„Cette très-mince et très-rare brochure, dont l'auteur est Jean Otho ou Oste, de Bruges, illustre professeur de langues grecque et latine, mort à Duisbourg en 1581, est une des plus intéressantes et des plus précieuses que la presse gantoise ait produites à cette époque. C'est un véritable spécimen de l'importance de l'imprimerie de Manilius et de l'érudition de Jean Otho; on y lit des inscriptions grecques et hébraïques imprimées dans le caractère propre à ces langues orientales, et des vers en vieux saxon et en d'autres idiômes anciens du nord presque inconnus de nos jours. (*Ferd. Vanderhaeghen*, *Bibl. Gantoise. I.* 110. (*n*°. 112).

1550.

101 Die catalogen oft inuentarisen vanden quaden verboden boucken, ende van andere goede, diemen den iongen scholieren leeren mach: na aduys der Uniuersiteyt van Loeuen. (*ged.* 26 *Maart* 1550.) Met een edict oft mandement der Keyserlijcker Maiesteyt. (*Met het keizerlijk*

wapen op den titel.) Te Loeuen geprint, bij Seruaes van Sassen, ... M.CCCCC.L. in-4°., 24 blz.

Een andere druk verschilt o. a. door een kleiner wapen op den titel zonder het devies. = W. 65.

102 Die catalogen oft inuentarisen vanden quaden verboden boecken; ende van andere goede, die men den jongen scholieren leeren mag, na aduijs der Vniuersiteit van Louen. (*ged.* 26 *Maart.*) Met een edict of mandement der Keyserlijcker Maiesteit. Te Louen geprint, by Seruaes van Sassen, ... M.CCCCC.L. in-4°., 24 en 24 blz.

Andere druk van W. n°. 66 waar gelezen wordt *boucken;* ook het vorige n°. verschilt; daar is de eerste regel van den titel en de aanhef van blz. 3 met Romeinsche, in ons exemplaar met Duitsche letters gedrukt.

1551.

103 Resolution et Determination de ce que Limperialle Maieste, et les Estatz de de (*sic*) Lempire, ont faict et conclud en la Diete, et assemblee faicte à Augspurg. Lan M.D.LI. Contenant plusieurs poinctz, asscauoir du Concile. De la commune pair (*sic*) et vnion des Pais, que vulgariement ilz appellent Landtvrede. ... De la Monnoye en Allemaigne et Pais bas. *etc.* ... Anuers ... chez Jehan de Laet. Lan 1551. in-4°., 56 blz.

Aan het einde: *Sebastianus Archiepiscopus Moguntinensis Sacri Romani Imperii per Germaniam Archicancellarius ac Princeps Elector Manu propria subsst.* Een lat. druk bij T n°. 34.

104 Afscheydt ende Determinatie van tghene dat de Keys. Ma. ende de Staten des Rijcks gedaen ende ghesloten hebben op den Rijcks dach te Augspurg. An. M.D.LI. Inhoudende veel Puncten, Te weten: van Tconcilium, van den Landtvrede, *enz.* ... *Met het keizerlijk wapen op den titel. ged.* 14 *Febr.* ... Tantwerpen ... by Hans de Laet, Anno M.D. ende LI. in-4°., 64 blz.

= W. 70.

105 Afscheydt ende Determinatie van tghene dat de Keys. Ma. ende de Staten des Rijcks gedaen ende gesloten hebben op den Rijcksdach te Augspurg. An. M.D.LI. Inhoudende veel Puncten, te weten: van Tconcilium, van den Landtvrede, ... van de Munte in Duytschlandt ende Nederlandt, ... (*ged.* 14 *Febr.*). Gheprint Tantwerpen ... by Hans de Laet, Anno M.D. ende LI. in-4°., 64 blz.

Andere druk van het voorgaande waar daar *ghe* geschreven is, staat hier meermalen *ge*; dáár staan dikwijls hoofdletters, waar hier kleine letters gevonden worden.

106 Pronosticatie van M. Anthonis van Ferrarien ... ghescreuen aen Mathias wijlen Coninc van Hongherijen, vander destructien ende verderffenissen van Europen. Tot Loven. Gedruckt bij mij Jan van

Winghe . . . (*Met drukkersmerk op den titel.*) Anno M.CCCCC.LI (of LIII). in-4°., 8 blz.

Voorspelling van oorlogen en slechte tijden in Europa, daarmede eindigende, dat de Turken overwonnen worden en te Constantinopel weder een christelijk keizerrijk gevestigd wordt.

1554.

107 Reductie van alderhande Graene ende Zaede, in Dinstructie vanden Thienden ende Twintichsten penninc geruert, daer na men den seluen . . . sal schuldich wesen te betaelene (*ged.* 11 *Febr.* 1554). Gheprint Thantwerpen . . . bi mi Jan Roelants. Anno .M.D.LV. *Met keizerlijk wapen op den titel.* in 4°., 16 blz.

Een andere uitgave komt voor bij T. n°. 39; de daar genoemde telt 20 blz., is gedrukt te Loven, bij R. v. Diest en wijkt in de spelling van ons exemplaar af b.v. *graene ende zaede* .... *daar nae men* ....

III. 1555—1581 (26 Juli).

FILIPS III (FILIPS II).

1555.

108 Ad Philippvm Divi Caroli V. Caesaris filivm, Regem Angliae, Principem Hispaniae, et Inferioris Germaniae Regionum Ducem ac Comitem, etc. Carmen gratvlatorivm. Cornelio Ghisthelio Antuerpiensi Authore. (*Op den titel en op de laatste blz. een drukkersmerk.*) Antverpiae, Ex Officina Christophori Plantini. 1556. Cum Priuilegio. in-4°., 32 blz.

Zie over den schrijver: *Foppens, Bibl. Belg. I:* 201.

1556.

109 Den val der Roomscher Kercken, met al hare afgoderie, waerby een yeghelijc mach kennen ende mercken het onderscheyt tusschen de yerste kercke .... ende de vermaledide kercke verscheyden, ... An. 1556. *Op blz.* 45: Ghedruct by my Steven MJerdman, *te Antwerpen.* M.D.lxj. *Op blz.* 48 *vindt men het wapen van Antwerpen.* in-8°., 48 blz.

Polemiek van een Calvinist tegen de transsubstantiatieleer der R. K. Kerk. Toegeschreven aan Mart. Microen. Zie: *Mr. J. J. van Doorninck, Vermomde en naamlooze schrijvers II. n°.* 3649.

110 Den Val der Roomscher Kercken, met alle haer Afgoderije, *enz*.... Tot Gorinchem, voor Adriaen Helmichsz.... Anno 1610., in-8°. 40 blz.

Latere druk van het voorgaande.

1557.

111 Newe vnd Warhafftige Zeitung, von der grossen Schlacht die sich zwischen dem König aus Engellandt, dem jungen Printz, vnd dem König aus Franckreich, am tage Laurenti, zugetragen vnd begeben hat. *Met titelvignet. Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LVII. in-4°., 8 blz.

Slag bij St. Quentin.

1558.

112 Nyeuwe sekere ende warachtighe tijdinghen. Hoe dat dye Hooch gheboren Vorst .... Ferdinandus tot eenen Roomschen Keyser gecoren is, Wtghegeuen tot Franckfoort. Anno. M.CCCCC.lviij. Gheprint Thantwerpen .... by Jan van Ghelen .... *z. j.* in-4°., 8 blz.

Op den titel het portret van Ferdinand. Het privileg. is gedagt.: 5 April 1558 (W. n°. 91).

113 Warhafftige Zeittung, von einer grossen Niderlage, so am 13. Julij in Flandern, nicht ferne von Dumkirche geschehen ist. *Daaronder een houtsneé.* Aus einem Brieue, welchen ein Kauffman zu Antorff, an einen guten Freund gen Hamburg geschrieben. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1558. in-4°., 4 blz.

114 De hemelvaert Des eersten ende ouersten der Christenen in Nederlandt vervolghers, Ruarts Tappaerts van Enchuysen, Doctoor ende Deken tot Louen. Wt den Latijn in Duytsch ouergheset, alsoo het int Jaer 1558, na zijn doot eerst gheprent is metten naem Apotheosis ...... Met een cleyne Voorrede. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1572. in-8°., 168 blz.

De schrijver van dit boekje, dat in 1558 voor het eerst uitkwam in het latijn (zie n°. 116) en vóór de uitgave van de hier beschreven vertaling, nog tweemaal werd herdrukt (blijkens de voorrede), is Hendricus Geldorpius. Dit is de eerste hollandsche vertaling.

115 De Hemelvaert des eersten ende Oversten vervolgher der Christenen in Nederlandt, Ruart Tappart van Enchuysen, *enz.* Ghedruckt tot Delff, by Jacob Cornelisz Vennecool, ... 1600. in-8°., 160 blz.

Blijkens de voorrede is dit de tweede druk der voorgaande vertaling.

116 D. Ruardi Tappart, Enchvsani, Haereticae Pravitatis primi et postremi per Belgium inquisitoris, Cancellarii Academiae Lovaniensis, Apotheosis. (*Met titelvignet*). Franekerae cIↄIↄcxliii. in-12°., 182 blz.

Hierin zijn eenige toevoegselen.

1559.

117 Ordinantie van den Besnijdenis Ommeganck, van desen teghenwoordighen Jare. M.D. ende LIX. Gheprint Tantwerpen by Hans de Laet in de Cammerstrate in de Rape. *z. j. Met het wapen van Antwerpen op den titel.* in-4°., 8 blz.

Programma van een besnijdenisoptocht in Antwerpen (met toepassing op den vrede van Câteau-Cambresis?).

1561.

118 L'Oraison de monseigneur le illvstrissime et reverendissime Cardinal de Lorraine faicte en, l'Assemblée de Poyssi, le Roy y estant present, le XVI iour de Septembre. M.D.LXI. *Met het fransche wapen op den titel.* .... M.D.LXI. .... imprimé a Paris par Guil. Morel. *Aan het einde:* Imprimé a Rouen par Jehan le prest, pour Florent Valentin, et pour Martin le Mesgissier, Libraires. in-4°., 28 blz.

Bij het godsdienstgesprek te Poissy, bestreed de kardinaal van Lotharingen de stellingen van Beza, vooral aangaande de eucharistie; dit had plaats in de 2de vergadering op 16 Sept. 1561.
Zie: *Martin, Histoire de France IX:* 95—101.

119 Waerachtighe beschrijvinghe, Vande treffelijcke ende vermaerde Disputatie, Ghehouden tot Poissi in den Jare 1561 .... Tusschen de Cardinalen van Lorayne ende Tournoy, ende de Prelaten ter eener, ende Theodorum Bezam, Petrus Martyr ende syne medehulpers ter ander zijden. Over het verschil vande Merck-teeckenen der Kercke, ende de Leere des heylighen Avontmaels. Ghetrouwelijck overgheset uyt de Fransoysche tale. Tot Delf, By Adriaen Gerritz ...... 1610. in-4°., 92 blz.

= T. 901.

120 Ein Lob Spruch (*op rijm*), Von den Hochlöblichen Thatten vnd herkomen, des .... Herren Wilhelm, Printz zu Vranien, etc. Vnd der ... Fürstin vnnd Frewlin, ... Anna, Hertzogin zu Sachssen, etc. Als Brawt vnd Breutigam zu ehren, vnnd vnterthenigem gefallen gemacht, Durch Blasium Brun. M.D.LXI. *Aan het einde:* Gedruckt zu Nürenberg, Bey Valentin Newber. in-4°., 14 blz.

121 Beschreibung vnd kurtze anzeigung, der .... Churfürsten, Fürsten, ..., so den 25. Tag desz nechstuerschienen Monats Augusti, zu Leiptzig ankommen sindt, auff die hochzeit desz .... Herrn Wilhelm, Printzen zu Vranien, ... Auch wie starck, vnd mit wie vil Pferden ein jeder dahin kommen ist, etc. Getruckt zu Nurmberg, bey Christoff Heuszler. M.D.LXI. in-4°., 8 blz.

Hier is sprake van 's Prinsen huwelijk met Anna van Saksen.

122 Von dem herrlichen Einzug, Hochzeit vnd freud, des .... Herrn Wilhelmen Printz zu Vranien etc. Vnd der .... frewlin Anna Hertzogin zu Sachsen, etc. .... Welche durch zuthun, ... Des .., Herrn Augusti, hertzogen zu Sachssen, ... Genanten Printzen von Vranien vermalet, ... auch mit hohen Ehren ausgestewret ist, Churf. G. zu ehren vnd vnterthenige gefallen auffs kurtzt verfast vnd reimweis gemacht. (*Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*) in-4°. 30 blz.

Op den titel en op blz. 29 een groote houtsneê, terwijl op blz. 26 twee fileeten gevonden worden. Het gedicht is onderteekend: *N. P.*

123 Ordinancie, Inhoudende de Poincten vanden Heylighen Besnijdenis Ommeganck der Stadt van Antwerpen, gheschiet inden Jare M.D.LXI. Gheprint Thantwerpen .... by Hans de Laet. *z. j. Met het wapen van Antwerpen op den titel.* in-4°., 8 blz.

1562.

124 I Drecreti della corte del parlamento di parigi di vinti Otto, et trenta di lvglio prossimo passato.... In Padoua per Lorenzo Pasquato et compagni. M.D.LXII. in-4°., 4 blz.

125 Decretvm Pvblicatvm in sessione secvnda Sacri Concilii Tridentini sub Santiss. D. N. Pio Papa IIII. Celebrata die Jouis XXVI. Februarii MDLXII. (*Met de afbeelding in houtsneê eener romeinsche munt op den titel.*) *Z. n. v. pl., v dr. en z. j.* (*Padua, L. Pasquato.*) in-4°., 4 blz.

126 Decreta de commvnione svb vtraque specie et parvvlorvm pvblicata in sessione quinta Sacra. Oecoemenici Concilij Tridentini; sub S. D. N. Pio. IIII. Pont. Max. Die XVI. Julij. M.DLXII. Decretvm de reformatione pvblicatvm in eadem Sessione... Patavii Apud Laurentium Pasquatium et Socios. M.DLXII. in-4°., 8 blz.

Vergel. n°. 128–130.

127 Ordinancie, Inhoudende de Poincten vanden Heylighen Besnydenis Ommeganck (*ged.* 24 Mei) der Stadt van Antwerpen, gheschiet inden Jare M.D.LXII. Gheprint Thantwerpen... by Hans de Laet. *Met het wapen van Antwerpen op den titel.* in-4°., 6 blz.

1563.

128 Litere Caroli Christianissimi Regis exhibitae ab... Cardinali a Lotharingia ad sanctam Tridentinam Sinodvm, et Oratio Eivsdem Illvstr. Principis, et... Cardinali a Lotharingia ad Sacrosanctam Synodum. Acta, et habita, omnia in congregatione Generali. Die

xxiii Nouemb. 1562. Tridentini. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Patavii ex Officina Gryphii MDLXIII. in-4°., 8 blz.

Vergelijk n°. 126.

129 Responsio .... Cardinalis Mantuani, ad ... Cardinalem a Lotharingia, Et Responsio Sacrosanctae Synodi factvm per archiepiscopvm Jadrensem, ad ... Cardinalem à Lotharingia, Et Alia Oratio Arnoldi Ferrerii Parlamenti Parisiensis Consiliarij, et pro Ecclesia Gallicana ad sacrum Concilium Oratoris, de calamitatibus Galliae. Acta, et habita omnia in congregatione Generali. Die xxiii Nouemb. 1562. Tridenti. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Pataυii ex Officina Gryphii. MDLXIII. in-4°., 8 blz.

130 Decreta Pvblicata in sessione septima Sacri Concilii Tridentini svb Pio IIII. Pont. Max. Die XV. Jvlii MDLXIII. (*Met het pauselijk wapen op den titel.*) Patavii Ex Officina Laurentij Pasquati, MDLXIII. in-4°., 16 blz.

131 Ordinantie van de nieu Punten van onser Vrouwen Ommeghanck half Oogst. 1563. Gheprint Tantwerpen bij Hans de Laet. *Met het wapen van Antwerpen op den titel. Z. j.* in-4°.. 8 blz.

1564.

132 Ordinantie inhoudende de nieu Poincten van den Heyligen Besnijdenis Ommeganck, ... van Antwerpen, gheschiet inden Jare. 1564. Gheprint Thantwerpen ... by Hans de Laet. *Z. j. Met het wapen van Antwerpen op den titel.* in-4°., 8 blz.

133 Ordinantie inhoudende die Oude ende Nieuvve Poincten, van onser Vrouvven Qmmeganck, der Stadt van Antvverpen, gheschiet inden Jare. 1564. (*Met het wapen van Antwerpen op den titel.*) Gheprint Thantwerpen inde Cammerstrate inde Rape, by Hans de Laet. *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Op blz. 7: *Het Nieuvv Liedeken.*

1565.

134 Een schoone Vraeghe van eenen Bwr, hoe dat hy eenen Pape geuraecht heefft, van weghen sommigher Articulen, seer schoon ende lustich te leesen ende te hooren ... Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXV. in-8°., 16 blz.

135 Een Colloquie oft tsamensprekinghe van twee personagien, waeraf die eene Pasquillus, ende de andere Marphorius genaemt is, zeer schoon ende lustich te lesen, ende te hooren. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* (1565?) in-8°., 64 blz.

Even als het voorgaande, is ook dit een schotschrift tegen de Katholieken.

1566.

136 Newe zeitung vnd Bericht, Welcher gestalt die Römische Keiserliche Maiestat, mit... Ertzhertzog Ferdinanden zu Osterreich,..... den xij Augusti aus Wien, wider den Türckischen Feind, angezogen, vnd was sich bis auff den xxj. Augusti zugetragen. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1566. in-4°., 8 blz.

137 Copie. Dela Requeste presentée a la Ducesse de Parme etc.... Le cincquiesme jour D'auril XV^c. Soixantecincq,.... Par pluisieurs Gentilzhommes de pardeça. Sur le fait de L'inquisition... Ensemble de l'Appostille donnée par Son Alteze sur ladicte Requeste,.... Bruxelles, Michiel de hamont. M.xv^c.lxvj *Met het kon. wapen op den titel.* in-4°., 8 blz.

De oorspr. uitgave van T. n°. 66.
Groen van Pr.: Archives Maison d'Orange II p. 80—85.

138 Propositie ende Requeste opt stuk vande Inquisitie, ghedaen ende ouergegeuen aen ... dHertoginne van Parme ende Plaisance etc. Bij... Hendrick Heer tot Brederoede,... Vergeselschapt met andere Heeren ende Edelen van dese Nederlanden opten v.sten April M.D.lxvj, naer gemeyn stijl, Mitsgaders dApostille bi haer Hoocheit daer op doen stellen, met tgeen daer van dependeert. Gedruckt tot Vianen met Gratie ende Preuilegio, Des voorschreuen... van Brederoede. *Z. n. v. dr.* Anno MCCCCCLXVI. *Het wapen van Brederode op den titel.* in-4°., 8 blz.

Andere druk van W. n°. 121, in spelling verschillende. Het exemplaar van W. heeft *ouerghegheuen*, *dHertoghinne*, *Heere tot Brederoede* etc.

139 Copie des lettres patentes en forme d'assevrance que la Ducesse de Parme, Regente etc. a donné aux Gentilzhommes confederez, ayans presenté la Requeste au mois d'Auril Soixantecincq auant Pasques. Ensemble des Reuersalles desdictz Gentilzhommes. Et aussi des Lettres closes escriptes par son Alteze pour le mesme effect aux Consaulx et principalles Villes de pardeça... Bruxelles, par Michiel de Hamont... M.D.Lxvj. *Met het kon. wapen op den titel.* in-4°., 12 blz.

In dezelfde orde bij *Bor, I. blz.* 96—98 en elders (T. n°. 67).

140 Verclaringhe opt beleth van den niewen Predicatien binnen en omtrent der stadt van Bruessele. Met admissie der C: M: Geprint in... Bruessele by Michiel van Hamont... MDLXVI. (*Geschreven copie van lateren tijd.*) in-4°. 12 blz.

Het gedrukte ex. bij T. n°. 69.

141 Newe zeittung. In welcher Kürtzlich, ordentlich vnd warhafftiglich, nach aller vmstendigkeit erzelet wird, was sich in der berhümbten

Kauffstadt Antorff zwischen den 18. vnd 28. Augusti dieses 1566. Jars in Religion Sachen, vnnd anderen grossen hendelen zu getragen vnd verlauffen hat. (*Met fraaie houtsnêe op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1566. in-4°., 24 blz.

Verhaal van de beeldstormerij binnen Antwerpen, in hoofdzaak overeenkomende met het verslag dier gebeurtenissen bij *Bor. I.* 83 *v.v.* Aan het einde de verordening van het bestuur der stad van 3 Sept.

142 Recveil des choses advenves en Anvers, touchant le fait de la Religion, en l'an M.D.LXVI. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-8°., 94 blz.

143 Remonstrance a la Majesté dv Roy Catholique faite par ses suiets des pays bas, sur les inconueniens qui se presentent, par l'establissement de l'inquisition d'Espagne esdits pays. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXVI. in-kl. 8°., 44 blz.

144 Supplication: So im Namen Aller Euangelischen Kirchen in Niderlanden, an den König ausz Spannien, vmb gnedige ab vnnd Einstellung, der vorhabenden Kriegszrüstung, geschickt worden. Ausz Frantzosischer Sprach in hoch Teutsch gebracht, etc. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno, M.D.LXVI. in-4°., 14 blz.

Andere druk van W. nº. 144, waar op den titel de naam en woonplaats van den drukker zijn vermeld nl.: *Gedruckt zu Eysleben, durch Andream Petri.*

145 Declaration sommaire du faict de cevx de la ville de Vallencienne. M.D.LXVI. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-8°., 8 blz.

„Dit is hoogstwaarschijnlijk de justification, die twee dagen voor dat de stad „rebel" werd verklaard, door Michel Herlin sr. en vijf of zes anderen aan Ph. de Wingle is overgegeven, om ze ter hand te stellen aan De Villers of Egmond, door wier bemiddeling de Landvoogdes er kennis van zou kunnen nemen". (*L. A. van Langeraad, Guido de Bray*, blz. *LXII* noot 2. Het stuk is afgedrukt aldaar blz. *CXI—CXIV*).

146 La description de l'estat svcces et occvrrences, aduenues au Pais bas au faict de la Religion. Le premier livre, Contenant La narration des Affaires y succedees alendroict la Religion, depuis l'an 1500, et signamment depuis que le Roy Philippe le 2. en a esté Prince: *etc.* ... Imprimé en Aougst. 1569. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-8°., (XVI) en 366 blz.

Beroemd geschrift van den Antwerpschen oud-Pensionaris en secretaris van prins Willem J. Van Wesembeeck. Het is echter nooit voltooid. Van het werk dat genoemde schrijver in 't fransch, vlaamsch, duitsch en latijn had willen uitgeven is slechts dit eerste deel verschenen. De fransche druk schijnt de oudste te zijn en de hollandsche een vertaling. Zie: *Mémoires de Jacques de Wesembeke par C. Rahlenbeck; de Wind, Bibl. der Nederl. geschiedschrijvers I* : 177; *Te water. Verbond der Edelen, IV.* 390 *v.v.; R. C. Bakhuizen van den Brink, Studiën en Schetsen. I. 1e st. blz.* 255—281.

147 De Beschriivinge Van den Gheschiedenissen in der Religien saken toeghedragen in den Nederlanden. Deerste boeck, begriipende Den Staet, voortganck ende gelegentheden der Religien soo die aldaer sedert . . . 1500. gebeurt zijn, ende besondere sedert dat Coninc Philips de tweede daer geregeert heeft *enz.* . . . Ghedruckt in Augusto, 1559 (*lees:* 1569). in-8°., (XVI) en 400 blz.

Vertaling van het voorgaande, van welke nog slechts enkele exemplaren bekend zijn. De inquisitie deed al 't mogelijke om de verspreiding tegen te gaan.

148 Beschryvinghe van den Staet ende voortganck der Religie in Nederlant, ende saecken daer over ontstaen, van den Jare 1500 aff, ende principalick onder de Regeringhe van Coninck Philips de tweede, inde Jaren 1565 ende 1566. Beschreven int Franchois, door Mr. Jacob van Wesembeeck, Raedt ende Pensionaris der Stadt van Antwerpen. Ende nu in onse Nederlantsche tale overgheset door een Liefhebber der waerheyt. Tot Breda, Gedruct by Isaac Schilders . . . 1616. in-4°., (IV) en 188 blz.

In 1616 was de voorgaande vertaling reeds zoo zeldzaam geworden dat er geen exemplaar van te vinden was. Vandaar dat Is. Schilders het boekje weder uit het fransch vertaalde. Te Breda bij Isaac Schilders en te Middelburg door Adriaan van den Vivere werd nu in hetzelfde jaar 1616 deze vertaling uitgegeven. Men heeft hier echter slechts met één druk te doen, met twee verschillende titels. Onder het afdrukken schijnt men een fout verbeterd te hebben. In een ex. met Breda op den titel leest men op blz 2 regel 5 v. b. en v. v.: *Soo heeft my goet ende noodich ghedocht t' voorschreuen Werck in onse moederlycke te doen ouersetten.* In het ex. uit Middelburg is nu ter zelfder plaatse *voorschreuen* afgekort tot *voorsz* en achter *moederlijcke* het ontbrekende *tale* ingevoegd. Daaruit blijkt tevens dat die met Breda op den titel de oudste zijn.

149 Lettres patentes dv Roy (*Karel IX van Frankrijk*), par lesqvelles il defend a tovs ses subiects, à peine de la vie et de confiscation de biens, de porter les armes, ny aider et secourir ceux du pays bas contre le Roy d'Espaigne. (*ged. 23 Juli. Met titelvignet.*) A Paris. Par Robert Estienne . . . M.D.LXVI. in-kl. 8°., 10 blz.

Van dit verbod wordt melding gemaakt bij *H. Martin*, *Histoire de France. IX.* 209 *noot.*

149a Ordonantie inhoudende de nievv Poincten van den Ommeganck halff Oogst, Anno 1566. ghenaempt den Tijt present (*Met het wapen van Antwerpen op den titel*). Gheprint Thantwerpen by Hans de Laet, . . . *z. j.* in-4°., 8 blz.

1567.

150 Vraye Narration et Apologie des choses passées au Pays-bas, touchant le Fait de la Religion, en l'An, M.D.LXVI. Par cevs qui font

profession de la Religion reformée audit Pays. Imprimé (*z. n. v. pl. en v. dr.*) en l'an M.D.LXVII. in-8°., 140 blz.

Door Marnix van St. Aldegonde, zie Prof. Fruin in: *Handelingen en Mededeelingen der Maatschappij van Nederl. Letterkunde* te Leiden, 1867; grootendeels afgedrukt als *Apologie des Protestans* door J. F. le Petit in zijne *Grande Chronique de Hollande.* Volledig afgedrukt in de *Godsdienstige en Kerkelijke geschriften* van Marnix, uitgegeven door J. J. van Toorenenbergen, (den Haag M. Nijhoff. 1871. I, 35—134); zie ook de inleiding aldaar.

151 Copie de la lettre escripte par le Seigneur Brederode, tant en son nom, que au nom des Gentilzhommes confederez, du VIII[e]. de Feurier XV[c]. Soixante sept: Ensemble des deux requestes y ioinctes: Et de la responce sur ce donnée au dict Seigneur de Brederode, par la Ducesse de Parme etc. Regente. A Bruxelles, chez Michiel de Hamont, ... M.D.LXVII. in-4°., 20 blz.

= W. 162. — Zie: *Te Water, Verbond der Edelen IV, blz.* 255—275.

152 Conseil sacré d'vn Gentilhomme François aux Eglises de Flandre, qui peut seruir d'humble exhortation a l'excellence des tresillustres Princes Protestans du Sainct Empire: et d'aduertissement certain aux seigneurs des païs bas ... A Anvers. *Z. n. v. dr.* M.D.LXVII. in-8°., 192 blz.

In dit boekje, dat vóór de komst van Alva in Augustus 1567 moet geschreven zijn, wordt in de eerste plaats aangetoond, dat het wantrouwen dat bij vele vlaamsche protestanten tegen hunne fransche geloofsgenooten heerscht, ongegrond is. De gevaren, die van de zijde der Spanjaarden dreigen, worden breedvoerig uiteengezet, en de Nederlanders tot krachtig verzet aangespoord. De verschillende vorsten worden opgeroepen om partij te kiezen voor Nederland, daar hun eigen belang dit vordert. Hetzelfde wordt van den Nederlandschen adel verlangd. Door Gervais Barbier, *sieur de Francourt.* Zie P n°. 135, waar een druk van 1574 voorkomt.

153 Andtorffischer Empörung so sich zwischen den Papisten vnd den Geusen, als man sie nennet, nechst den 13. 14. vnd 15. tag Martij zugetragen, kurtzer Bericht, etc. Desgleichen auch die Artickel der Vergleichung, welche ... zwischen den beiden Partheien nach gestilleter Empörung auffgericht .M.D.LXVII. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 8 blz.

Bor I: 157 *vv.*

154 Newe Zeittung, Der Niderlendische Stette, an die Königliche Kron ausz Hispanien vbergeben, wie vnnd welcher gestalt sie sich wollen halten, mit erbietung einer mechtigen Summa gelts zugeben, damit sie der Religion halben möchten gefreyet werden, etc. Auch Verantwortung der Niderlendische Stette, warumb sie sich zur gegenwehr stellen, *u. s. w.* M.D.LXVII. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 32 blz.

Inhoud: blz. 3. Verzoek aan den graaf van Hoochstraten en aan de burgemeesters van Antwerpen om nevensgaand request den Koning van Spanje te doen toe-

komen; blz. 4—10 verzoek van de Gereformeerden aan den Koning aangaande vrijheid van godsdienstoefening, waarvoor zij hem 8 ton gouds (in den hollandschen tekst bij *Bor. I. 3de boek blz.* 123 staat 30 ton gouds) aanbieden; blz. 11—30 *Erinnerung und Supplication deren so zu Valencin die Kirchen und Gottsdienst erneuwert.* Hollandsch bij *Bor, I. blz.* 136.

1568.

155 Panicvs tvmvltvs, rebvs in Belgio pacatis, ac mire tranquillis, quorundam improbitate iniectus: Auctore F. Petro Bacherio Gandensi, Sacrae Theologiae Licentiato. Antverpiae. Ex officina Chr. Plantini. (*met zijn drukkersmerk.*) M.D.LXVIII. in-8°., 72 blz.

Dit gedicht over de beeldstormerij is opgedragen aan Schout, Burgemeesters en Raad van Dordrecht, wier ijver voor het Katholieke geloof door den dichter ten hoogste geprezen wordt. Zie: *M. Balen, Beschryvinge der Stad Dordrecht. (Ald.* 1677 *in-4°.) blz.* 835 *vv.* alsmede *blz.* 237 en 252. Zie over *Pieter de Backere*, destijds Prior van de Orde der Predikheeren te 's Gravenhage, als Latijnsch dichter en heftig prediker tegen de Hervormden bekend: *Foppens, B. B. T. II. blz.* 951, die ook dit gedicht vermeldt (W. 178).

156 De Artijckelen ende besluyten der Inquisitie van Spaegnien, om die vande Nederlanden te overvallen ende verhinderen. (*ged.* 16 *Febr.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 77.

157 De Artijckelen ende besluyten der Inquisitie *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 4 blz.

Dit ex. verschilt van het voorgaande. Daar wordt blz. 1. reg. 7. v. b. gelezen: *Men sal den* mogenden *Keyser, die leelijckē met den Ketteren int verbont.* Dit ex. heeft aldaar: *Men sal den* Rasenden *keyzer, die leelycken.....*

158 De Artijckelen ende besluyten der Inquisitie *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 4 blz.

Nog andere druk van n°. 156, deze verschilt van den voorgaanden in het afkorten of schrijven van *n* en in het schrijven van *ge-* of *ghe-*

159 La Justification dv Prince d'Oranges, contre les faulx blasmes, que ses Calumniateurs taschent à luy imposer à tort. Le sommaire des pieces y contenues, ensemble la Table des principales matieres, sont mis à lautre costé. Imprimé au moys d'Apuril. *Z n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-8°., (VIII) en 136 blz.

= T. 82.

160 De verantwoordinge des Princen van Oraengien, teghen de valsche logenen, daer mede sijn wedersprekers hem soecken t'onrechte te

beschuldighen. Het begrijp der stucken daer in ghevuecht, ende de Tafel der Hooftstucken daer verhaelt, zijn ghestelt op d'ander zijde. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Gheprint in April, Anno 1568.
in-8°., (VIII) en 216 blz.

= W. 186. Holl. vertaling. Andere druk van T. nº. 83, in wiens aanteekening vermeld staat: „De bekende *Hubert Languet* wordt voor den steller gehouden. Zie: *Groen van Pr. Archives. III. p.* 186."

161 De verantwoordinghe Des Princen van Orangien, Teghen de valsche leughenen, daermede zijn Wedersprekers hem soecken t'onrechte te beschuldighen. t'Amsterdam, voor Michiel Colijn, Boeck-vercooper op 't Water.... Anno 1610. in-4°., 4 en 84 blz.

Andere druk. = T. 84.

162 De verantvvoordinghe des Princen van Orangien, *enz. Met het wapen van Oranje-Nassau op den titel. Z. n. v. pl. en v. dr.* 1568.
in-8°., (VI) en 144 blz.

Andere druk.

163 A iustification or cleering of the Prince of Orendge agaynst the false sclaunders, wherwith his ilwillers goe about to charge him wrongfully. Translated out of French by Arthur Goldyng. Imprinted at London, by John Day, dwellyng ouer Aldersgate. Febr. 24. *Aan het einde:* ... 1575. in-8°., (XVI) en 176 blz.

Engelsche vertaling van n°. 159.
Deze uitgave is voorzien van een voorrede, maar mist de inhoudsopgave, die in de fransche uitgave voorkomt.

164 Verklaringhe ende Wtschrift des Duerluchtighsten, Hoochgeborenen Vorsten ende Heeren,... Willem, Prince van Oranien, etc. ende zijner Excellentien nootsakelicken Defensie teghen den Duca de Alba, ende zijne grouwelicke tyrannie. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXVIII.
in-4°., 16 blz.

Andere druk van W. 188, verschillende in spelling b.v. W. *Verklaringe.* Ende *wtschrift*, *grouwelijcke* Tyrannye.
Bor I. 254; *Alg. Konst- en Letterbode* 1859 Nº. 44.

165 Rescript Et declaration du Tres illustre Prince d'Orange, contenant l'occasion de la defense ineuitable de son Excellence, contre l'horrible Tyrannie du Duc d'Alba, et ses adherens. *Aan het einde:* Donné le 20. de Juillet. 1568. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 16 blz.

Fransche uitgave van het voorgaande.

166 Bekendtnus, Der Durchleuchtigesten Hochgebornen Fürsten.... Herren Wilhelm Printz zu Vranien, sampt andern jrer F. G. Mituerwandten Defension, und Nootwehr widder des Dvca de Alba

... vnerhörte verfolgung gegen alle Stendt der Nidderlanden... MD.Lxviij. *Aan het einde:* Datum den 20 July. Anno 1568. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 16 blz.

Andere uitgave van W. 8667, welk ex. 20 blz. telt en in spelling verschilt b.v. op den titel: *Bekentnus*, nothwehr wider *Niderlanden*.

167 Bekentnus Der durchleuchtigisten... Fürsten... Herren Wilhelm Printzen zu Uranien, sampt... Mituerwandten Defension vnd Nothwehr wider des Duca de Alba... vnerhörte verfolgung alle Stendt der Niderlanden... (*Met titelfileet.*) M.D.LXVIII. in-4°., 20 blz.

Andere druk; o. a. ontbreekt tusschen *verfolgung* en *alle Stendt* het woord *gegen*.

168 Waerschouwinge Des Princen van Oraengien (*ged.* 1 Sept. 1568.), Aende Inghesetenen ende Ondersaten van den Nederlanden. Nae de Copye. Gedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) in 't Jaer... M.D.LXVIII. (*Op den titel de Leeuw met het zwaard en den pijlbundel.*) in-4°., 8 blz.

Vermeld bij *Bor I:* 255.

169 Advertence dv Prince d'Oranges avx svbiets et inhabitans dv pais bas. (*ged.* 1 *Sept.* 1568.) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXVIII. in-4°., 16 blz.

Dit is een zeldzaam ex. van de fr. vertaling der Waerschouwinge (n°. 168) vermeld bij *Bor I:* 255.

170 A tous capitaines, hommes d'armes, et avtres bons et vaillantz soldatz dv pais bas, le prince d'Oranges, conte de Nassav, etc. desire salvt, et felicite perpetvelle. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXVIII. in-8°., 8 blz.

Dit manifest van den prins is gedateerd: *Escrit en nostre camp prez d'Arvveiler le* 14. *Jour de Septemb.* 1568. Dit stuk is hoogst zeldzaam: „*Elle n'existe dans aucune des grandes Bibliothèques historiques*", zegt een vroeger eigenaar.

171 Fidelle exhortation avx inhabitans dv pais bas, contre les vains et faux espoirs dont leurs oppresseurs les font amuser. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1568. in-8°., 16 blz.

***Bor*, *IV boek*, *blz.* 255, maakt gewag van de Hollandsche uitgaaf van dit geschrift. „*In Duyts en Francoys werden sy alom gesonden en gestroit*" (W. 191).**

172 Complainte de la desolee terre dv pais bas, contre ses tardifs, nonchalans et desloyaux inhabitans, qui ne donnent assistance à leur propre deliurance. Imprimé l'an 1568. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-8°., 16 blz.

De „*Terre du pais bas*" die hier sprekende wordt ingevoerd, bezweert hare kinderen, de Nederlanders, om krachtig op te treden ter verdrijving der

Spanjaarden. Zij beweert dat men van dezen niets te hopen, maar alles te vreezen heeft. Ter wille der voorvaderen, die dit land rijk en groot hebben gemaakt en ter wille der kinderen, die anders tot slaven zouden worden, spoort zij de Nederlanders tot snel en krachtig handelen aan.

173 Newe Zeitung ausz den Nidelanden. Wie der Wolgeboren Herr, Herr Ludwig Graffe zu Nassaw, etc. des Printzen von Oranigen Velt Oberster, mit den Hispaniern inn Frieszlandt ein Schlacht gethan, vnnd bey fünffzehenhundert erlege vnd vmb gebracht hat, etc. *Met houtsneê op den titel. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

174 Newe Zeitung aus den Niderlanden. Wie .... Ludwig Graff zu Nassaw etc. ... mit den Hispaniern in Frieslande ein Schlacht gethan, ... Andere Zeitung aus Brüssel, Wie der Hertzog von Alben, daselbst .... hat etliche Grafen ..., so all hierin mit namen angezeigt werden, enthaupten lassen, ... *Met houtsneê op den titel. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

175 Newe Zeythung ausz Brussel. Wie der Hertzog von Alben, daselbst den ersten Brachmonat, bisz auff den Sechsten, hat etliche Graffen, ... euthaupt (*sic*) lassen etc. Sampt anzeigung wie kurtz mit den selben Procedirt vnd fortgeschritten worden, Daneben auch bericht zweyer abermals glückhafften Scharmützel, so der ... Graff Ludwig von Nassaw, mit dem Feyndt zwischen dam. vnd Gröningen in Frieszlandt, mit erlegung einer anzal Spanier, etc. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXViij. (*Met houtsneê op den titel.*) in-4°., 8 blz.

176 Neuwe Zeitung Von der gewaltiger Schlachtung die gehalten ist, für Gröningen, zweischen Graff Lodwig von Nassaw, vnd dem Graffen zu Arenbergt mit seynen Spanierschs. ... xxiij. May. M.D.LXVIII. *Aan het einde:* Gedruckt zu Campen. *Op den titel een houtsneê. Zonder n. v. dr.* in-4°., 8 blz.

177 Warhafftige newe Zeitung, Von der gewaltigen Schlacht die vor Grunningen gehalten ist worden, zwischen Graff Ludwigen von Nassaw, vnd dem Graffen von Arenbergh ... 23 May, 1568. Getruckt zu Campen. *Z. n. v. dr. en z. j.* (*Met een houtsneê op den titel.*) in-4°., 6 blz.

178 Newe, Wunderseltzame, und Unchristliche Spanische Zeitung. Nemlich: Wie ... der König von Hispanien durch sein ... Werckzeug der Inquisitorn .... viel gute Leut ... bereden, vor jhren Richterstuel zu erscheinen, da sie strenglich ... befragt vnd ... in hafftung gezogen werden. *enz.* Aus dem Frantzösischen und Niderlendischen gezogen, und in Druck gegeben durch Jacobum Weiss. *Aan het einde:* Nachdruck so zu Strasburgk, durch Theobald Berger gedruckt ... 1568. in-4°., 8 blz.

1569.

Zie n°. 146 en 147.

1570.

179 Libellvs svpplex Imperatoriae Maiestati, caeterisqve sacri Imperii Electoribvs, Principibvs, atque Ordinibus, nomine Belgarvm ex inferiori Germania, Euangelicae Religionis causa per Albani Ducis tyrannidem eiectorum, in comitijs Spirensibvs exhibitus. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.D.LXX. in-8°., 118 blz.

Opgenomen door *D. Gerdes*, in zijn *Scrin. Antiquar. VIII.* 577. Het eigenlijke smeekschrift, in het Hollandsch bij *Bor*, *I. blz.* 316–318. Het uitvoerig historisch verhaal, hier er bijgevoegd (f°. 13 sqq.) is daar weggelaten. (W 207.)

180 Grace et pardon general, donne par le Roy .... A cause des troubles passez. (*ged.* 16 *Nov.* 1569) ... Bruxelles ... M. de Hamont. M.D.Lxx. *Met het kon. wapen op den titel.* in-4°., 16 blz.

= T. 102. — *Placc. van Brabant*, *II*, 419.

181 Grace et pardon *enz.* (*Als boven*). in-4°., 16 blz.

Andere druk van het voorgaande; het privilegie beslaat in het voorgaande nummer 31 en in dit exemplaar 25 regels.

182 Grace et pardon general donne par la Maiesté du Roy Catholique: à cause des troubles et seditions suruenus en Flandres et pays circonnoisins. (*Met vignet op den titel.*) A Lyon, Par Benoist Rigavd. M.D.LXX. in-8°., 16 blz.

Nog andere druk.

183 Translaet van de brieffuen van gratie ende pardoen generael, byder Co. maiesteyt gegeuen ter zaken vande voirledene troublen. *Met het kon. wapen op den titel.* Geprint in .... Bruessele, by Michiel van Hamont, ... M.D.Lxx. in-4°., 16 blz.

Vert. van het vorige. Dit *pardoen* is eerst den 16 Juli 1570 door Alva te Antwerpen uitgevaardigd, zie *Bor*, bij wien dit pardoen: *I. blz.* 319, en *Wagenaer*, *VI.* 316 (T. 103).

184 Dvca de Albische Pardon. Welches ist, Ein General oder allgemeine gnad vnd verzeihung, so die Königliche Maiestat ausz Hispanien in diesem 1570. Jar hat lassen publicieren vnd auszruffen, belangend die empörung, so sich in nechst vergangen jaren in Niderlanden zugetragen, etc. Aus Frantzösischer Sprach trewlich verteutscht. Getruckt *Z. n. v. pl. en v. dr.* im Jar 1570. in-4°., 16 blz.

Links onder den titel het portret van Philips, rechts een bedelzak met twee saamgevouwen handen; daaronder het pauselijk wapen.

Andere druk van W. 212 waar b.v. gelezen wordt: *in disem*, *verdeutschet* enz.

185 L'execution et supplice faict par sentence Iudiciaire, à l'encontre des nobles et illustres Cheualiers de la Toison, les Contes d'Aiguemont, et de Horne. *Bovenschrift van een plaat in vijf afdeelingen betrekkelijk den dood van Egmond en Hoorn. De oorspronkelijke hoogst zeldzame plaat is in het bezit van den graaf de Hornes, die er in* 1860 *eenige facsimiles van heeft laten maken, om deze te laten hechten achter het werk:* Histoire généalogique de la maison de Hornes, *door* F. V. Goethals. Bruxelles, 1848, in 4°. *De plaat is* $33^{1}/_{2}$ *d.m. breed en zonder de bijschriften* 23 *d.m. hoog. Onder de plaat vindt men eenige korte berichten aangaande het feit waarop de plaat betrekking heeft. Daaronder:* A Lyon, Par Benoist Rigaud. 1570.

186 Jämmerliche vnd erschröckliche Zeyttung, aus Niderland, Braband, Holland, *enz.* .... nemlich von dem schedlichen vnd erbermlichen vndergang vieler Land, Stedte, Flecken vnd Dörffer, sampt einem vnzeglichen verlust beyder Menschen vnd Viehes, welche durch schröckliche Wassersnot des Meers ertruncken vnd vergangen seind. Geschehen im Monat Nouembri, des vorschienen 1570. Jares. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 6 blz.

Vergelijk 't volgende nummer.

187 Jammerliche vnderschröckliche Zeitung, ausz Niderland, ... von dem .... schaden, viler Landt, Stett, ... welche durch schröckliche Wassersnoth des Meers .... untergangen seind .... Anno M.D.LXX. Getruckt zu Strasburg bey Thiebolt Berger. 1571. in-4°., 8 blz.

Onder den titel een afbeelding in houtsneê van een watervloed met de ark, de duif en de groene tak. Een jaar vroeger was van dit verhaal een andere uitgave verschenen bij *Peter Hug* te *Straatsburg.*

1571.

Zie ook n°. 187.

188 Waerhaftige Supplicatie ofte Requeste .... Maximiliano .... Keyser .... alletijdt vermeerder des Rijcx, by die Chürvorsten, Vorsten, Stenden, vnde Verwanten der Augsburgscher Confession ...., tot Speyr opten Rijcxdach ouergegeuen den negenden dach Decembris, Im Jaer 15.70. (*Met titelvignet.*) Gedrucket Anno 1571. in-8°., 24 blz.

Voorstel aan den keizer om zich het lot der verdrukte Nederlanden aan te trekken. Zie *F. D. Häberlins Neueste Teutsche Reichs-Geschichte, VIII*, 497 *en* 498. Achter de *Supplicatie* volgt *Vorsöck vnde Protestation gedaen by de Ghesanten van Thof van Bourgondien opten* 9 *Decembris Anno Lxx aende Keys. M. vnde die Kuervorsten, Vorsten vnde Stenden des heyligen Roomschen Rijcx: vnde die Apostille daer op ghegeuen.*

189 Belgicae liberandae ab Hispanis ΥΟΠΟ'ΔΕΙΞΙΣ, Ad P. P. D. Gvilielmvm Nassavium, principem Aurantium. Anno MD.LXXI. April XVII

exhibita. ac. Nunc demum in lucem edita; 1574 Mense Octob. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 32 blz.

In Duitschland gedrukt. Volgens een oude aanteekening is Phil. van Marnix de schrijver. Zie *Bakhuizen van den Brink*, *Studiën en schetsen*, *I*, 174. (P. 156.)

190 Belgicae liberandae *etc.* (*Als boven*). in-4°., 32 blz.

Gelijk aan het voorgaande, alleen is in den titel een klein verschil in zetting.

192 Het Avijs, Der ijnquizicie Van Spaengien bewijsinghe dat in alle de Nederlanden geen papist oft Catholijcke persoonen en sijn na het geluyt der seluer ijnquisicie Van Spaengien. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt buyten Lueuen Anno LXXI. (*Hoogst zeldzaam.*) in-8°., 16 blz.

1572.

Zie ook n°. 114.

193 Pasquillus, Das ist, Erklerung des Sendbrieffs, so Sathan, aus der Hellen der Schwartze, an Carolum, den neundten, König in Franckreich, darinnen jrer Mayestat voran sampt des Bapsts, Duca de Alba, vnd deren gantzer Anhang, auffs höheste vermanet werden, ... Gedruckt zu Rom auff S. Peters Platz, mit Gratia vnd Priuilegio Bäpstlister Hellischkeit. Anno 1572. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 8 blz.

Deze brief van Satan werd geschreven naar aanleiding van den parijschen bloedbruiloft.

194 D. Gvilielmi Nassavii Principis Avrantii etc. Germaniam inferiorem libertati vindicantis ad ordines et popvlvm denvntiatio. 15.72. 16. Junij. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 20 blz.

In het latijn en hollandsch opgenomen in de Authentyke stukken bij *Bor*, *I. blz.* 131—140.

195 De Hispanorvm et Albani Dvcis Tyrannide; D. Gvilielmi Nassovii Principis Aurasionum, etc. Ad Ordines Populumque Belgarum Libera Denvnciatio, 1572. 26. Junij. (*Met het wapen der Leidsche Akademie op den titel.*) Lvgd. Batav. Typis Jacobi Marci. cIↃ IↃc XIX. in-8°., 40 blz.

Latere druk van 't voorgaande.

196 Declaration des jvstes causes du saccaigement de la ville de Malines. (*ged.* 4 Oct. 1572.) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* 1 blad in-folio.

Door Alva in het licht gegeven *Bor*, *I*: 409—410.

197 Warhafftige newe zeitung wie die vnwindlichen Stadt Bergen in Henegawen von Graff Ludwigen von Nassaw erobert vnd einge-

nommen. Item was grosse Reichthumb und Schetz er darinne gefunden, auch mit was Künheit.... Graff Ludwig alle des Dux von Alba anschlege und listigkeit vorkommen und abgewendt. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXII. in-4°., 16 blz.

Zie: *Bor, I.* 377; *Groen van Pr. Archives, III.* 425 *v.* (W. 229).

198 Eine bewegliche Demonstration zu lob vnd ehren des.... Printzen zu Vranien,... Damit sein Fürstliche Gnad als ein Vatter des allgemeinen Vaterlands seiner F. G. vnschult vnd auffrichtig Furstlich gemüht (*sic*) zu dem Vaterland gnediglich offenbart *enz.* (*berijmd*). M.D.LXXII. *Aan het einde*: Gedruckt aus einem Gedruckten Exemplar, zum Nidder Wesel am Rhein. *Z. n. v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

199 Die groote Prognosticatie vanden Landtluyden duerende alsoo lange als dye werelt staet gheschreuen ende gemaeckt bi die Ouders also van henlieden door experientie beuonden waer te wesen, wten Francoyse in Duytsch ouer ghesedt. *Onder den titel een houtsneê, daaronder een rijmpje met opschrift:* Totten Leser. *Aan het einde:* Gheprint Thantwerpen op de Lombaerde veste inden Witten Hasewint, by Jan van Ghelen. *Z. j.* in-4°., 8 blz.

1573.

200 Accord et Traicté faict entre le Roy... d'Espaigne et la Royne d'Angleterre, que tous... subjectz desdictz deux Princes joyront des le Premier jour de May, des droictz, libertez et franchises qu'ils auoyent es Pays susdictz, deuant les arrestz faictz des deux costez, *etc.*... A Gand, chez Ghislein Manil,... 1573, in-4°., 4 blz.

Vanderhaeghen (*Bibl. Gant.*) maakt van dit ex. geen melding; op de lijst der boeken „*dont nous n'avons rencontré aucun exemplaire et dont les imprimeurs nous sont inconnus*" komt bij het jaartal 1573 (D. VI. blz. 330.) voor een *Accord entre le Roy Catholique et la Royne d'Angleterre que tous subjetz des deux Princes jouyront du 1 may des droicts et franchises qu'ilz avoyent es pays susditz.*

201 Historie Ende een waerachtich Verhael van al die dinghen die gheschiet zijn, van dach tot dach, in die... stadt... Haerlem..., in dien tijt als die vanden Hertoge van Alba beleghert was. Verhalende vanden achtsten dach des Maents December, des Jaers M.D.Lxxij. tot den xvi. Februarij, anno M.D.Lxxiij. Seer neerstelick ende ghetrouwelick gheschreuen, door eenen die dat selue ghesien ende ghehoort heeft... Eerst in Latijn, ende na (*sic*) in Nederlantsche sprake ouergheset. Ghedruct Tot Delft, (*z. n. v. dr.*) M.D.LXXIII. in-8°., 70 blz.

Op de laatste blz. het stadswapen. In het boekje zijn verschillende plaatjes ingeplakt. Dit geschrift schijnt nog aan dat van *v. Rooswijck* te zijn voorafgegaan, daar het laatste tot 26 Maart de geschiedenis der belegering bevat. Toch blijkt het niet dat v. Rooswijck van het bestaan van deze Historie

kennis droeg. Ook aan *de Wind* (*Bibl. der Nederl. Geschiedschrijvers*) moet ze onbekend zijn geweest.

Onder de voorrede staat *J. A. F.*, aan het einde op blz. 69: *Io, Arc. F.* Dit zal wel beteekenen *Joannes Arcerius Frisius*. Van hem is weinig bekend. *Paquot* en *Nicéron* maken in hunne *Mémoires* van hem geen melding, evenmin *S. Petrus*, *De Scriptoribus Frisiae*, en *Foppens*, *Bibl. Belg. I*: 564 is zeer kort over hem.

202 Cort ende waerachtich verhael van alle gheschiedenissen, Handelingen, Aenslagen, Stormen, ende Schermutsinghen in ende voor der Stadt Heerlem in Hollandt gheschiet, Zedert de belegheringhe van dien, aengheteeckent ende beschreuen by N. R(*ooswijck*). burgher ende poorter der voornoemde stadt Heerlem. Gheprent tot Leyden by my Jan Moyt Jacobszoon Gheswooren Bouck prenter *enz. Zonder jaar.* in-4°., 62 blz.

Andere druk van W. 8682, waar gelezen wordt *zedert*, *aengheteeckent*. Op de laatste blz. is een houtsneê *Kenau Sim. Hasselaer* ten voeten uit voorstellende, gewapend met speer en zwaard. Daaronder een latijnsch bijschrift, waarvan een berijmde holl. vertaling. Zie over dit geschrift *de Wind*, *blz.* 184.

203 Een Corte waerachtighe Beschrijuinghe, van alle Gheschiedenissen, Aenslaghen, Stormen, Schermutsingen, ende Schieten voor de vrome Stadt Haerlem in Hollandt gheschiet. Midtsgaders hoe, ende met wat conditien de selue den alghemeynen Viant Ducque d'Albe ouergheleuert is, oock hoe hy met den Soldaten, ende Burgheren ghehandelt heeft, ende dat tot den xij. Septembris. Anno M.D.LXXIII. (*Met het drukkersmerk van de wed. Schinckel, en van Aelb. Hendricksz op den titel.*) Ghedruckt tot Delft, *z. n. v. dr.* (*een der beide genoemden.*) M.D.LXXIIII. in-4°., 52 blz.

P. Sterlincx is de schrijver van dit Dagverhaal, hetwelk loopt van 8 Dec. 1572 tot 12 Sept. 1573; daarop volgen: 1°. *Placaten ghedaen bij den Hertoch van Alba binnen Haerlem gepubliceert, Anno 1573 in Julio, nae de generale execution.* 2°. De namen der 57 *Burgers ende Inwoonders van Haerlem, die in die Gratie oft Pardoen niet begrepen en zijn.* (Beide bij *Bor. I.* 442 *v.v.*). 3°. Eenige kopiën en uittreksels uit brieven. De opdracht aan den kapitein van het vendel Schotten binnen Haarlem is gedagt. 10 *April* 1574 (W. 238).

204 Brevis narratio de obsidione Alcmariana, quam post hebdomades septem, Anno 1573. Hispanus cum magno suo damno atque ignominia dimittere coactus est. Avctore Nannio Foresto Alcmariano. Delphis Excudebat, Anno Domini M.D.LXXIIII. (*Op den titel een drukkersmerk, hetzelfde dat gewoonlijk op de uitgaven van Albert Hendricksz gevonden wordt. Aan het einde:* Delphis Excudebat Vidua Hermanni Schinckelij, M.D.LXXIIII. in-8°., 52 blz.

Reeds in het jaar 1573 verscheen een hollandsche vertaling van dit boekje.

205 Een cort verhael van de strenghe belegheringhe ende aftreck der Spangiaerden van de Stadt Alcmaer gheleghen in Hollandt, wt het Latyn int Duytsch ouergeset. *Op den titel een houtsneê voorstellende*

David met koningskroon, scepter en harp. Ghedruct tot Delft by Aelbert Hendricsz, M.D.LXXIII. Ende men vintse te coopen tot Alcmaer by Cornelis Jacobsz, inde Hautil straet, inden Dauid. *Aan het einde:* Een nieuw Liedeken vant beleg der stede van Alcmaer, Opte wijse vanden slach voor Sinte Quintyn. in-4°., 32 blz.

Zeer zeldzame eerste vertaling van het latijnsche verhaal van *Nanning van Foreest*, dat mede te Delft in 1573 gedrukt werd. Eene latere uitgave, misschien een nadruk van deze, is die te Alkmaar, bij *Simon Cornelisz.* 1644. in-8°. Eene nieuwe vertaling met de voorrede van den schrijver, die in de vorige vertalingen ontbreekt, werd in 1739 te Haarlem gedrukt (in-8°.). Het liedeken vindt men ook in 't *Geuseliedtboeck*, en in de *Nederl. Geschiedzangen*, uitgeg. door Van Vloten (T. n°. 125.) Over de verschillende drukken zie men *De Navorscher, IV, blz.* 103 *en* 104. Een tweede liedeken, door *Motley* aangehaald (*Rise of the Dutch Republic, II*, 471) komt in de oudste uitgaven niet voor, wel in die van 1739. In dit verhaal wordt ook melding gemaakt van den dood van den bekenden *Jan Arentz.*

206 Een cort verhael van de strenghe belegheringhe *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 32 blz.

Hier wordt gelezen .... *inde Houtil straet.* Overigens is er geen verschil met het vorige exemplaar.

207 Een cort verhael van de strenghe belegheringhe *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 32 blz.

= W. 240. Het eenige verschil tusschen dit ex. en de vorige is, dat hier het adres: *tot Alcmaer by Cornelis Jacobsz* gemist wordt.

208 Gewisse.... Newe Zeytung, von den Schiffen, welche von Andtorff abgefahren seind, den 17. Aprilis, nach Mittelburg, die selbige zuspeysen, Vnd wie die Albanischen des Printzen Admiral ein Summa Gelts haben geschickt, das er die Schiff durch solt lassen passieren, *etc.* Welches geschehen ist den 23. Aprilis, ... 1573. Auch wie der Capitein von Mittelburg, Monsour (*sic*) de Beauuoys sich auff ein Schloss begeben hat, *etc.* Gedruckt zu Ach. *Z. n. v. dr...* 1573. in-4°., 8 blz.

Bericht aangaande een mislukte poging om Middelburg van uit Antwerpen van levensmiddelen te voorzien. Zie over deze pogingen *Bor, I*: 433, 449.

209 Warhafftiger Bericht, wie es sich vor weniger zeit, Nemlich auff S. Margarehten tag, dieses lauffenden Drey vnd siebentzigsten Jars, zwischen dem Duca de Alba, vnd dem Printzen von Vranien, in Holand (*sic*) hat zugetragen, Auch wie sich die Stad Harlem, von wegen grosser Verrheterey, genantem von Alba hat ergeben, mit sampt anderen vnd weitleufftigern Hendel, so sich auff beider Seit verlauffen, Itzt newlich aus dem Niederlendischen, von Glaubwirdigen Personen vnnd Herren, dem Wolgebornen Grauen vnd Herrn, Herrn Herman von Newenard für gewis vnnd warhafftig zuge-

schrieben. Gedruckt zu Wesel, durch Johan von Drouis... M.D.LXXiij. in-4°., 8 blz.

210 Copie eens Sendtbriefs der Ridderschap, Edelen ende Steden van Hollandt,.... aen.... die Staten vanden Lande van Herwaerts ouere. Hen vermanende, om eendrachtelick, ten dienste vande Conincklicke Maiesteyt, die Landen te helpen brenghen in haren ghewoonlicken voorspoet ende vrijheyt. (*ged.* 12 *Sept.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.*... M.D.LXXIII. in-4°., 16 blz.

= W. 242. Bij *Bor I*, 459—464; *Wagenaar, VI*, 452 *v.v.* — Deze brief werd niet voor October uitgegeven, vgl. *Groen van Pr., Archives IV. pg.* 215.

211 Copie. eens sendtbriefs der Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollandt,.... aen... die Staten vanden Landen van herwaerts ouere. Hen vermanende, om eendrachtelick ten dienste vande Conincklicke Maiesteyt, die Landen te helpen brenghen in haren ghewoonlicken voorspoet ende vryheyt. (*ged.* 12 Sept.) Ghedruckt in... Dordrecht (*bij Canin*)... M.D.LXXIII. *Met het drukkersmerk van Jean Canin op den titel.* in-4°., 18 blz

Andere uitgave van het voorgaande nummer en van T. 126, die beiden te Delft zijn gedrukt en 16 blz. hebben.

212 Copey aines (*sic*) schreibens der Ritterschafft, Edlen, vnnd Stett, in Holland... An die Herren, welche das ampt aller Stend der Niderland tragen: *enz. Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXIII. in-4°., 36 blz.

Duitsche vertaling van de voorgaande.

213 Sendbrief. In forme van Supplicatie aen die Conincklicke Maiesteyt van Spaengien: Van wegen des Princen van Orangien, der Staten van Hollandt ende Zeelandt, mitsgaders alle andere syne ghetrouwe Ondersaten van dese Nederlanden, die haer van des Hertoghen van Alba ende der Spaengiaerden tyrannie ende ghewelt teghen alle recht verdrucket ende vervolghet vinden. Aenwijsende den rechten Oorspronck van alle teghenwoordige beroerten in dese landen, om daerinne by syne C. Maiesteyt voorsien te moghen werden. *Met het drukkersmerk van Canin op den titel*.... Dordrecht. *Z. n. v. dr.* (*Canin*). M.D.LXXIII. in-4°., 28 blz.

= W 243. Bij *Bor, I:* 464—472. Bij *T.* komt onder *n°.* 127, een exemplaar voor waaraan is toegevoegd de zendbrief aan de Algem. Staten, ged. 12 Sept.

214 Sendtbrief in forme van Supplicatie, *enz. als het voorgaande*.... Dordrecht. *Z. n. v. dr.* (*Canin*). M.D.LXXIII. *Met het drukkersmerk van Canin op den titel.* in-4°., 28 blz.

Andere druk, met gering verschil in spelling. In den titel o.a.: *Hollant.... Zeelant;* en achter *Spaengiaerden* ingevoegd: *met haren aenhangheren;* blz. 1 reg. 2 *beructe*, voor *bedructe*. De indeeling der blz. komt geheel overeen. (W. 244.)

215 Sendtbrief *enz.* (*Als boven*). *Met het kon. wapen op den titel.* Ghedruckt tot Delft. *Z. n. v. dr.* M.D.LXXIIII. in-4°., 24 blz.

Latere druk. = T. 128.

216 Sendbrief in Forme *enz.* (*Als boven*). *Met den Hollandschen leeuw in den tuin op den titel.* Nae de Copye Tot Delft. *Z. n. v. dr.* M.D.LXXIII. in-4°., 20 blz.

Latere en zeer algemeene druk, ook opgenomen in den *Byecorf* van 1608. Dit ex. schijnt nog te verschillen van T. 129, waar gelezen wordt *Sendtbrief*.

217 Dialogvs een clachte van een VVtlander, in forma van een Supplicatie, die sonder noot ofte van yemant geiaecht, sijn Vaderlandt verlaten heeft, Op welcke clachte hy dicvvils door syn eigen conscientie beantvvoort vvort, Ende is byden Latinen Genius ghenaemt. Ghedruct inde Stadt Delft, (*bij de wed. Schinckel*). Anno M.D.LXXIII. *Met het drukkersmerk op den titel.* in-4°., 8 blz.

Andere druk van W. 8680 waar gelezen wordt: *vvtlander*, *vaderlandt*, *consientie*. Zie de aant. aldaar.
Opgenomen in de *Nederlandsche Geschiedzangen* (*van v. Vloten*) *II.* 97 *v.*

1574.

Zie ook n°. 203, 204, 215.

218 Erklärung des Willens vnnd Vorhabens desz ..... Königs ausz Franckreich vnd Polen Henrichen desz dritten betreffend seiner Vnderthanen widerstellung vnter sein Gehorsame, Erstlich zu Lyon den xv. Herpstmonats. Anno 1574. auszgeruffen, volgent in allen örtern desz Franckreichs. (*Met het wapen van den koning van Frankrijk op den titel.*) Getruckt zu Lyon durch Michel Jowe, mit Kö. May. Priuilegium. in-4°., 12 blz.

Blz. 11 wordt geheel ingenomen door een portret van Hendrik III.

219 Tractaet van accoordt, ghemaect ende ghesloten tusschen den .... Prince van Orangien, ... Ende den Coronnel Mondragon, op het ouerleueren vande Steden van Middelburch ende Armuyden. Daer beneffens de verclaringhe byden voorschreuen .... Prince gedaen, op seeckere poincten ende artijculen byden Burghemeesters ende Ghedeputeerde van Middelburch, voor hun ende heure Burgheren aen zijn Excellentie gheproponeert ende versocht. Ghedrvct Binnen ... Delft, *Z. n. v. dr.* (*bij de Wed. Schinckel?*). M.D.LXXIIII. *met het drukkersmerk op den titel.* in-4°., 8 blz.

Bij *Bor*, *I* 480, 81. Vgl. *Wagenaar*, *VI.* 461, 62 en elders (T. 131).

220 Vriendelicke Vermaninghe aen de .... Staten van Brabandt, ... op de Supplicatie by hen aan Don Loys de Requesens .... onlangs ouerghegheuen, om voorts syne Maiesteyt in Spangien verhandtreyct

te worden. *Op den titel het drukkersmerk van Aelb. Hendricksz* (*Wed. Schinckel*). .... Delft, *Z. n. v. dr.* (*een der beide genoemden*) M.D.L.xxiiij. in-4°., 18 blz.

De hoofdinhoud overgenomen door *Bor*, I. 568 - 570; het geheele stuk in *Bor's Authent. Stukken blz.* 145—50 (T. 136).

221. Vera relatione della rotta, che e Stata data in Fiandra al conte Lodouico di Nansao, con molti altri signori che lo seguiuano nel giorno 14. d'Aprile 1574. Con il numero de Prigioni, e della Gente Morta, e sbarattata, et altri assai particolari notabili. Stampata in Milano. Et Restampata in Bologna per Alessandro Benaccio .... 1574. in-4°., 8 blz.

Beschrijving van den slag op de Mookerheide.

222 Pandorae sive veniae Hispanicae Belgicis exvlibvs, M.D.LXXIII. mense Ivlio editae. Item, Bvllae Greg. XIII. Sive Papalis veniae Anatomia. Prometheo Avtore. Item, Ivsivrandvm poenitentivm cum Epilogo eiusdem autoris. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1574. Mense Novemb. in-4°., 60 blz.

Aan het einde geteekend: *P. C.* Ontleding en bestrijding der amnestie van *Requesens*, en der Pausel. Bul. Zie over de woordspeling *Pandora* — *Pardona*: *Bor. I.* 321, die daarover handelt bij gelegenheid van het door *Alva* in 1570 afgekondigde *Pardon*, evenals *Motley*, *Geschied. van de Ned. Rep. II*, 278 *v.v.* hoewel geen van beide boven beschreven pamflet met name vermeldt. Wie de *Prometheus* was, die de Nederlanders voor de spaansche *Pandora* waarschuwde, heb ik niet kunnen ontdekken (W. 255).

223 Epistolae nonnvllae partivm, de pacificatione, cuius instituendae Anno 1574. in Belgica magna facta spes erat. Item, Hollandiae Zelandiaeque Ordinum, sociorumque libellus supplex ad Regiam Maiestatem, vnà cum eiusdem impugnatione et defensione. Dordraci. (*Jean Canin.*) Anno. M.D.LXXV. *Met het drukkersmerk van Canin op den titel.* in-8°., 60 blz.

Verschillende brieven over den vredehandel van *Marnix van St. Aldegonde*, *Frederic Perrenot*, *Junius*, gouverneur van Veere, zie *Bor I*: 532 *v.v.*, welke soms woordelijk uit de voorrede van dit boekje schijnt te hebben afgeschreven. Vergel. het volgende nummer.

224 Sekere Brieven vvaer inne den aengheuanghen Vrede-handel deses Jaers LXXIIII. van het Nederlandtsche oorloghe veruaetet is: Mitsgaders de Requeste der Staten van Hollandt, Zeelandt, ende heur toeghedaene Steden, aen de Coninckliche Maiesteyt ghesonden: De antwoorde ende wederantwoorde derselfder, *enz.* Ghedruct tot Delft .... (*Z. n. v. dr.*) .... M.D.LXXIIII. in-4°., 44 blz.

Deze stukken over den vredehandel te Breda zijn in hun geheel door *Bor* overgenomen (*I*, 533—544), behalve A. en B., waarvan hij alleen den inhoud mededeelt. In dezen bundel gaat eene voorrede van 8 blz. vooraf. Het

Discours van *Junius* (*Bor*, 536—44) beslaat 28 blz. (*blz.* 21—44). Verg. *Wagenaar*, *VI*, 478 *enz.* (T. 135). Vergelijk 't voorgaande.

225 Discours du siege que les Espaignolz ont tenu deuant la ville de Leyden en Hollande, par le commandement de don Loys de Requesens .... et de l'admirable rauitaillement d'icelle ville faict par l'armée de ...., Monseigneur le Prince D'orange, souz la conduite du Sieur Loys de Boisot Admiral. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Imprime. 1575.
in-8°., 64 blz.

Onderaan op den titel is de volgende aanteekening geschreven:
„*Par Guillaume de Maude, Seigneur de Mansart* *, *reveu par le sieur de la Garde Parisien, ou bien: qu'il ait fait un autre semblable disour.* (sic). *Donné, par mons. de mansart.*
* *Ledit de la Garde, ne l'a reueu. Selon que ledit Sr. de Mansart, m'a affirmé*)."
Rechts op den titel is nog een noot, die voor een groot deel weggescheurd en daardoor onleesbaar is geworden.

De heer *R. Fruin* (*De oude verhalen van het beleg en ontzet van Leiden, uitgegeven door R. Fruin, J. E. H. Hooft van Iddekinge en W. J. C. Rammelman Elsevier. 's Gravenhage, Martinus Nijhoff.* 1874 *Inleiding*) over dit ex. van dit boekje sprekende, zegt, dat de aanteekening afkomstig is van den eersten eigenaar, *Io. Metel*, wiens naam op den titel geschreven staat. Hij ziet daarin het bewijs dat dit hoogst zeldzame boekje, waarvan ook *Jan Fruytiers* bij de tweede uitgave van zijn *Corte Beschrijvinghe* gebruik heeft gemaakt, geschreven is door *Guillaume de Maulde, sieur de Mansart*, die bij het ontzet schijnt tegenwoordig te zijn geweest.

226 Corte beschryuinghe van de strenghe Belegheringhe ende wonderbaerlicke Verlossinghe der Stadt Leyden in Hollandt. Die nu Anno M.D.Lxxiiij. in Mayo van Baldeo,.... om der Religien ende haerder Vaderlandtscher Vrijheyts wille Beleghert werdt: Ende deur den Doorluchtigen Prince van Orangien op den derden Octobris wonderbaerlicken ghespijsighet ende verlosset: met de meeste omstandicheyden soo inne als buyten de Stadt gheschiedt. Ghedruct binnen .... Delft, op den hoeck vande Schoolsteech, *z. n. v. dr.* Anno 1574.
Met drukkersmerk op den titel. in-4°., 32 blz.

Dit is de eerste hoogstzeldzame druk van het werkje van Jan Fruytiers; een tweede vermeerderde druk, met den naam des schrijvers op den titel verscheen in 1577. Toen in 1739 een 4de uitgave het licht zag, was de eerste druk reeds zóó zeldzaam, dat de uitgevers verklaren: „*want dit werkje is zoo schaars en zeldzaam voorkoomende dat men het nauwlijks bij naame meer kent*". De 4de uitgave werd dan ook gedrukt volgens die van 1577.

Bij wien te Delft is dit boekje gedrukt? Volgens een geschreven aanteekening in ons ex. waarschijnlijk bij de *Wed. Schinckel.* Dit is mogelijk, daar deze in 1574 werkzaam was. Na of in het jaar 1574 schijnt haar drukkerij te zijn overgegaan in handen van Albert Hendricksz. *A. M. Ledeboer* (*De Boekdrukkers, boekverkoopers en uitgevers in Noord-Nederland*) geeft voor de werkzaamheid van Albert Hendricksz het jaar 1578. In 1576 drukte hij echter reeds *de Letteren van Verbande* (n°. 245). Hij drukte in hetzelfde huis en met hetzelfde drukkersmerk als de Wed. Schinckel. De boeken, die in 1574 en 75 in het huis op den hoek van de Schoolsteeg gedrukt werden missen meestal den naam van den drukker, zoodat het daar, even als bij ons ex., niet uit te maken is of de Wed. Schinckel of Alb. Hendricksz. de drukker is.

227 Corte Beschrijuinghe Van de strenghe belegheringhe ende wonderbaerlijcke verlossinghe der Stadt Leyden in Hollandt.... van den Auteur Jan Fruytiers verbetert ende vermeerdert, met byvoeghinghe alle der Brieuen die aen ende vander Stadt gheschreuen zijn..... Ghedruct tot Delft, *z. n. v. dr*.... 1577. in-4°., 68 blz.

Tweede, veel vermeerderde druk van het voorgaande. De *Beschrijvinghe* van *Fruytiers* werd door *Ellert de Veer*, zonder den schrijver te noemen, in het *Vervolg op de Divisie-Kronijk* bijkans woordelijk ingelascht. Ook *Bor* (Zie *Ned. Oorl. 7de B., I Deel, blz*. 560), *Orlers* en latere schrijvers over het beleg, hebben hun verhaal hoofdzakelijk en bijkans uitsluitend aan deze bron ontleend. Dat *Fruytiers* zelf echter niet minder aan een ongenoemden voorganger te danken had, wordt door *N. C. Kist* met veel waarschijnlijkheid betoogd in het *Naschrift* op zijn hoogst belangrijk *Letterk. en beoordeelend overzigt der geschied. van het beleg en ontzet der stad Leiden* (W. 258).

228 Beschrijvinghe van de Strenghe Belegeringhe, ende wonderbaerlijcke Ontsettinghe der Stadt Leyden..... Beschreven door een Liefhebber, die alles by-gewoont heeft, in den Jare 1574. Tot Leyden, Ghedruckt by Willem Christiaens vander Boxe. Voor Jacob Roels... Naer de oude Copye 1574 ghedruckt. Anno 1646. in-4°., 32 blz.

Daar deze *derde* druk een herdruk is van den eersten, wordt de naam des schrijvers ook hier op den titel niet vermeld, evenmin als er de bijvoegsels van den tweeden druk worden aangetroffen (W. 259).

229 Een Dialogus Van Twee Personaggien, deen gheheeten, den Vertroosten in Leyden, dander, Den Danckbaren Gheest. Ghecomponeert op de wonderlijcke verlossinghe van Leyden,.... Noch met meer andere Refereynen, Baladen, op den tijt voorleden, ende den tijt present. Gheprint *Z. n v. pl. en v. dr*. Anno M.D.LXXVIII. in-4°., 12 blz.

De dichter van den Dialogus en het Refereyn is Willem van Haecht. (*P. G. Witsen Geysbeek. Woordenboek der Nederduitsche dichters III blz*. 1—4. Van *v. Haecht* zijn 2 stukjes opgenomen in het *Geusen Liedboek*, zie *Kroniek van het Hist. Genootschap te Utrecht* 1870. *6de serie, I: blz*. 219 *v.v*.), met wiens kenspreuk *Behaecht Gods Wille*, de *Dialogus* geteekend is. Het *Refereyn* (*oft waerschouwinghe, ghedaen anno* 1573), heeft tot onderschrift: *Per Haecht*. Hierna volgen nog (blz. 13—20) drie refereynen van een onbekenden dichter met het opschrift:

Beminde Leser dees wercken
(Eer ghy den sin iudiceert)
Wilt neerstelijck aanmercken.
Wat iaer sij zijn ghecomponeert.

Het tweede refereyn is gedateerd anno 1570, het derde anno 1571. Deze drie refereynen zijn op ander papier en met andere letter gedrukt dan de *Dialogus* en het daaraan volgende *Refereyn*. Ook beginnen zij weder met de signatuur A.

1575

Zie ook nº. 163, 223, 225.

230 Newe Zeitungen ausz Franckreich. Erklärung vnd Protestation Henrichen von Montmorancy Herren zu Dumpuille, Marschallen inn

Franckreich,... von wegen des Kriegs, so er jetziger zeit wider den König in der Politischen nammen führt. (*Met portret op den titel en een afbeelding van Hendrik III op de keerzijde van den titel.*) Getruckt zu Basel, bey Samuel Apiario. M.D.LXXV. in-4°., 16 blz.

De *Erklärung* is gedagt. *Montpellier den iij. tag Wintermonats* 1574. Daarna volgt: *Deren Gesandten von der Statt Roschellen Red, so sie vor Königlicher May. König Henrichen dem dritten zu Franckreich vnd Polen gehalten. Sampt jrer May. antwort, vnd deren von Roschell Protestation.*

231 Goleta Warhafftige, eigentliche beschreibung, wie der Türck... die... Vestung Goleta, dergleichen die newe Vestung, beide bey Thunis in Affrica, belägert,... vnd zerstöret, Was sich vom Julio an, bisz auff neunvndzwentzigsten Septembris desz 1574. Jars, disz orts verloffen vnd zugetragen. *enz.*... Getruckt zu Basel, bey Samuel Apiario. M.D.LXXV. in-4°., 16 blz.

232 Een Discoers ofte Vertooch ghedaen voor den Coninck van Vranckerijcke ende ettelycke van zijnen raet, vvaerin verclaert vvort met wat middelen men soude connen Vranckerijcke in een Turcksche slauernije bringhen. Verclarende insghelycks hoe de Spaensche Nacie den seluen boosen raet ende middelen ghebruyckt om onse Nederlanden in een Turcksche slauernije ende tyrannije te bringhen. (*Met titelfileet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1575. in-8°., 16 blz.

Uit de *Voorredene der Nederlantschen Ouersetters* blijkt dat *dit vertooch eerst beschreuen door eenen Edelman van Florencen in Italiansche, ende daer nae tot de begheerte des selues ouergheslelt in het Fransoysche* (is).

233 Afscheyt ende laetste Reces by den Gedeputeerden van.... de Prince van Orangien, Staten ende Steden van Hollandt, Zeelant, etc. ghenomen met den Commissarissen des Conincks tot Breda op den xiiij. July. 1575. Mitsgaders sekere extracten wt den gheschriften vanden 14 Martij ende eersten Aprillis, van de voorsc. Commissarissen, ende het antwoordt ende presentatie op den eersten Junij, by des Heeren Prince van Orangien ende der Staten Ghedeputeerden daer teghens ghedaen..... Dordrecht. (*Met het drukkersmerk van Canin op den titel.*) *Z. n. v. dr.* (*Jean Canin.*) M.D.LXXV. in-4°., 22 blz.

= W. 267. — Vgl.: *Bor I.* 595—612.

234 Afscheyt ende laetste Reces by den Ghedeputeerden van.... de Prince van Orangien, Staten ende Steden van Hollandt, Zeelandt etc. ghenomen met den Commissarissen des Conincz tot Breda, op den xiiij. Julij, 1575. Mitgaders seeckere extracten wt den gheschriften vanden xiiij. Martij ende eersten Aprilis, van de voorsc. Commissarissen: ende antwoordt ende presentatie op den eersten Junij, by des Heeren Prince van Orangien ende der Staten Ghedeputeerden daer tegens ghedaen (*Met het drukkersmerk van Aelb. Hendricksz op*

den titel.) Ghedruct in.... Delft. *Z. n. v. dr.* (*Wed. Schinckel of Aelb. Hendricksz.*) M.D.LXXV. in-4°., 20 blz.

Andere druk van het voorgaande (W. 268).

235 Copie. A nos treschiers et bien amez, les gens du conseil du Roy en Flandres. Don Loys de Requesens. *ged.* 17 April *etc. Daarachter:* Copie Translat des offres et presentations faictes par les Commissaires de sa Majesté aux deputez du Prince d'Orenges. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

De brief van Requesens (blz. 1 en 2) is een begeleidend schrijven voor het volgende stuk; zie *Bor*, *I*: 606. *De offres et presentations* in het Hollandsch bij *Bor*, *I*: 598, 599.

236 Copie. Translat de la responce des deputez du Prince d'Oranges et des Nobles et Villes de Hollande et Zelande sur les offres et presentation faictes par les Commissaires de sa Majesté. *Aan het einde:* A Gand, Par la Vefue de Ghislein Manil, au Pigeon blanc. 1575. in-4°., 16 blz.

In 't Hollandsch bij *Bor*, *I*: 599—702. N°. 235—237 hebben betrekking op den vredehandel van Breda van het jaar 1575. N°. 235 zijn de tegenvoorstellen der koninklijke commissarissen van 14 Maart; n°. 236 antwoord daarop van den prins en de staten van 20 Maart; n°. 237 repliek der kon. commissarissen. Sommige dezer stukken zijn geheel opgenomen in *Afscheyt ende laatste Reces* (zie n°. 233) en in het *Cort ende warachtig verhael* (n°. 239).

237 Copie. Translat de l'ampliation des offres de sa Majesté. (*ged.* 1 *April.*) *Achteraan:* A Gand, Par Jean vanden Steene, demourant sur la place de saincte Pharahilde. 1575. Typis Gualteri Manilij. in-4°., 12 blz.

In 't Hollandsch bij *Bor*, *I*: 602—604.

238 Replicque ofte Verantwoordinge sulcx de groot Commandeur.... heeft ghedaen ende ouergegheuen den eersten Aprilis 1575. op de antwoorde,... die de Prince van Oraengien met de Staten van Hollandt ende Zeelandt,... hier vorens op de voorgaende Propositie vanden Commendadeur (*sic*) voorseyt, ghemaeckt ende inghebracht hebben. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Dit stuk (zie *Bor*, *I:* 602 v.v.) moet een fragment van een grooter geschrift zijn: de signatuur begint hier met C.

239 Cort ende warachtich verhael, van het gene dat op de Handelinge vanden Vrede nu coreelinghe (*sic*) tusschen den Prince van Oraengien, met die Staten van Hollandt ende Zeelandt,.... aen de eene zyde: Ende die Spaensche Gouuerneure der Nederlanden met den synen aen de andere zijde, tot Breda geschiet is (*met een wapen op den titel*). *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 30 blz.

De Bredasche vredehandel bij *Bor*, *I*: 595—612; *Wagenaar*, *VII:* 25—51.

240 Niderländische Friedshandlung. Vnd was sich deszwegen vor vnd nach verlauffen, vom Jar 1574. Zum theil ausz Frantzösischer Sprach in hoch Deutsch bracht... *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1575.
in-4°. (XVI) en 120 blz.

241 Censvra bibliorum Magistri Renati Benedicti, a summo Pontifice lata. (*ged.* 3 *Oct.* 1575.) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-8°., 4 blz.

Het afkeurend oordeel van *Gregorius XIII* hierin medegedeeld, heeft wellicht betrekking op den verbeterden tekst van de Vulgata in 1541 v.v. uitgegeven door I. Benedictus. Deze uitgave kwam op den *Index* (*Herzog. Real. Encykl.*, 2*de Aufl. VIII*: 454).

1576.

242 Certein Letters wherin is set forth a Discourse of the Peace that was attempted and sought to haue bin put in effecte by the Lords and States of Holland and Zelande in... 1574. Also a Svpplication put vp by the saide States of Hollande and Zeland, and other places of the Low Countryes to the King; together with the aunsvvere and a Reply vppon the same, and diuers other particularities... Imprinted at London... by Thomas Marshe. Anno 1576. in-8°. (IV) en 84 blz.

243 Recveils d'Aretophile, contenans Par quels moyens les gens de guerre Espaignols ammenez es Pays bas par le Duc d'Alue, s'estans mutinez en iceux diuerses fois, entrerent en Anuers le xxvj. d'apuril xvc. lxxiiij., où ils commirent innumerables desordres, estant esdits païs ... Gouuerneur, ... general pour le Roy... Philippe le second, le grand Commandeur de Castille don Louis de Requesens... Et comme depuis soubs le gouuernement du conseil d'estat, apres la mort dudit grand Commandeur, la mesme ville fut forcee par les mesmes Espaignols ... où ils saccagerent et meurdrirent plusieurs iours de toutes nations, d'ages et sexes: *etc.* A. Lyon, Par Nicolas Guerin. M.D.LXXVIII. in-4°., 128 blz.

Schrijver van dit zeldzame boek, waarvan *Motley* getuigt dat het de beste auteriteit is voor een gedetailleerd verhaal van de Spaansche Furie, is Frédéric Perrenot, sieur de Champagney, broeder van kardinaal *Granvelle*. Zie: *Mémoires de Frédéric Perrenot, sieur de Champagney, par A. L. P. de Robaulx de Soumoy.* Vergel. de hieronder op dit jaar volgende stukken.

244 Letteren Van Verbande, tusschen Brabant ende Vlaenderen: Ghedaen ende besloten int Jaer derthienhondert ende neghenendertich. (*ged.* 3 Dec.) (*Gent*). Bij de Weduwe van Pieter de Clerck,... by t' Belfort. Anno M.D.Lx(x)viij. in-4°., 16 blz.

Zie over dit verdrag tusschen den hertog Jan en de steden van Braband aan de eene en Lodewijk den graaf en de steden van Vlaanderen aan de andere zijde: *Les Chroniques et annales de Flandres*: 264 *v.v.*

245 Letteren Van Verbande, tusschen Brabant ende Vlaenderen, Ghe-

daen ende besloten int Jaer derthienhondert, en neghenendertich. Tot Delft. Bij Albert Hendricksz. ... Anno 1576, *met het drukkersmerk van Aelb. Hendricksz op den titel.* in-4°., 16 blz.

= T. 146.

246 Gründlicher Bericht vnd warhaffte beschreibung, von der gewaltigen Festung, genant die Krimpe, in Holland gelegen, Wie dieselbige durch den Printzen von Vranien erobert, vnd eingenommen. Item, was sich nach der zeit, nemlich des Monats Februarij, bisz hieher, kürtzlich verlauffen vnd zugetragen. In diesem M.D.LXXVI. Jahr. Gedruckt im Jahr, 1576. *Op den titel het wapen van Oranje-Nassau, aan het slot een wapenschild. Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 8 blz.

De 3 schansen bij Krimpen, die den 21sten Febr. door den prins op de Spanjaarden heroverd werden, waren uit krijgskundig oogpunt zeer belangrijk. *Bor, I:* 662; *Arend, II.* 5. *blz.* 488.

247 Copye Uutschrijuen ende getrouwe Vermaninge van eenen Vermogenden Christelijcken Potentaet, aen de Staten ende ghemeyne Inghesetenen der beyder Frieslanden, tusschen de Suyder See ende de Eemse ghelegen. Uut het Hoochduytsch Exemplaer in Nederlantsch ouergheset. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXVI. *Met den hollandschen leeuw op den titel.* in-4°., 8 blz.

Andere druk van T. 188, waar gelezen wordt *vermogenden, Suyder See ende Eemse, Hoogduytsch.*

248 *Unie ende Verbondt tusschen die Staten ende Steden van Hollandt ende Zeelandt* (*ged.* 25 April 1576.) *Zonder titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°.. 18 blz.

Signatuur A. A_4. B. C. D. E.

In de Coll. v.V. der Kon. Bibl. komt een ex. voor geheel gelijk aan dit; daar is echter opgeplakt een titel luidende: *Klaerlichtende Bril voor den autheur Van den Hollandtschen Catechismus*, enz. Dit doet vermoeden dat ook dit ex. even als *de Bril* in 1658 is gedrukt. Tiele teekent hierbij aan n°. 139: „Latere druk uit de 17e eeuw. Geheel overgenomen bij *Bor, I*: 668–72 *Gr. Placcaatboek, II*, 2124. Zie voorts: *Wagenaar, VII*, 98 *v.v. enz.*".

249 Unie ende Verbondt, Tusschen die Staten ende Steden van Hollandt ende Zeelandt. *Z. afz. tit., z. n. v. pl., v. dr. en z. jaar.* in-4°., 20 blz.

Andere druk van 't voorg., waar de signatuur verschillend is en ook de zetting en spelling afwijken. Daar op blz. 1 30 regels en in dit ex. 28 regels enz.

250 Unaerachtich verhael van'tgene, dwelck ... aengaet die Rebellie ende opruericheyt vande gemutineerde Spaignaerden in Zeelant, ... nae dinnemen van Ziricxzee, den Tweeden van Julio. Anno, M.D.LXXvj. (*Met het kon. wapen op den titel.*) Gheprint in ... Bruessele, by my M... van Hamont, ... Anno. M.D.LXXVI. in-4°., 8 blz.

Dit verhaal, uitgegeven door den Raad van State, i. d. 2 August., komt

in uittreksel voor bij *Bor*, *I*: 693. Een fransche vertaling T. 140. (Zie n°. 252), (W. 280).

251 Vuaerachtig verhael van 't gene, dwelck aengaet die Rebellie ende opruericheyt vande gemutineerde Spaengnaerden in Zeelant, terstont nae dinnemen van Ziericxzee, den Tweeden van Julio. Anno, M.D.LXXvj. .... Bruessele, ... M. van Hamont ... M.D.LXXVII. *Met het kon. wapen op den titel.* in-4°., 8 blz.

Deze uitgave verschilt van het voorgaande, waar gelezen wordt *Spaignaerden* en *Ziricxzee*.

252 Discours vertiable sur ce qui est aduenu touchant l'alborote et esmotion des Espaignolz mvtinez es isles de Zelande incontinent apres la prinse de Ziericzee, le second de Juilet. 1576. *Met het kon. wapen op den titel.* Imprimé en la ville de Bruxelles, par Michiel de Hamont, ... 1576. in-4°., 8 blz.

= T. 140.

253 Justification du Saisissement et sequestration d'aulcuns Srs. du Conseil d'Estat et aultres au pays baz. *Met het kon. wapen op den titel.* Auec Priuilege de sa Majesté .... Bruxelles, par M. de Hamont, ... 1576. in-4°., 8 blz.

Zie *Groen van Prinsterer*, *Archives*, *V*, 404—409. (W. 283.)

254 Justification du Saisissement *etc.* (*Als boven*). in-4°., 8 blz.

Dit ex. mist op den titel de woorden: *Auec Priuilege de sa Majesté.*

255 Justificatie vanden aentast ende bewaringe van eenighe Heeren vanden Raedt van State ende andere int Nederlant. *Met het kon. wapen op den titel.* ...... Bruessele, ... M. van Hamont, ... M.D.LXXVI. in-4°., 8 blz.

Bij *Bor*, *I*. 712; zie ook *Wagenaar*, *VII*. 105 *v.v.* (T. 141.)

256 Justificatie vanden aentast ende bewaringe *enz.* (*Als boven*). in-4°., 8 blz.

Andere (?) druk van het voorgaande, waar als reclame op blz. 3 staat: *onder-* terwijl hier staat *ondersa-*

257 Vvaerachtich verhael vande Justificatie ofte de redene waeromme ettelijcke Raetspersoonen, Representerende de Staten vanden Landen, gheuanckelick ghehouden worden binnen Bruyssel, soo de selue onlancks by haer wtghegheuen zijn. Ghetranslateert met haeste wten Francoysche in onse Nederlantsche sprake. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruct in .... M.D.LXXVI. in-4°., 8 blz.

= W. 284. Andere vertaling van de Justification.

258 Brieve et veritable Histoire de la prinse d'Anuers, et du cruel meurtre, embrasement de feu, et autres actes inhumains des Espagnols: le 4. iour de Nouembre, 1576. Traduite de Flamend en François. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXVII. in-8°., 24 blz.

Verhaal van de Spaansche furie.

259 Klegliche, Jemmerliche, vnd warhafftige Zeittung, von der Einnehmung vnd Plünderung der .... Stadt Antorff, im Hertzogthumb Brabandt gelegen. Und was sich von dem 2 Nouembris, bis auff den 16. tag allenthalben zugetragen. *Met houtsneê op den titel. Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXVII. in-4°., 20 blz.

Zie *Bor. I:* 728 *v.v.*

260 Tractaet van den Peys, ghemaeckt ende gesloten, tusschen de Staten van dese Nederlanden, vergadert binnen .. . Bruessele. Ende den Heere Prince van Orangien, Staten van Hollandt ende Zeelandt, mit heure geassocieerde. Ende Ghepubliceert opden achsten dach van Nouembri. M.D. zessentzeuentich. Mitter aggreatie ende confirmatie .... des Conincx, daerop ende naegevolght. (*Met het kon wapen op den titel.* .... Bruessele by my Michiel van Hamont, ... M.D.LXXVI. in-4°., 16 blz.

Pacificatie van Gent. Achter de Artikelen volgen de *Commissie van den generale Staten: van de ghedeput. des Princen van Or. en der St. v. H. en Z.; en vanden Secretaris.* — Met de *Commissies* in de *Placc. v. Brabant*, I 586; de artikelen alleen: *Groot Placaet-Boeck, I.* 2; *Bor, I.* 739—741; — de voornaamste bij *Wagenaar VII.* 115 en elders (T 147).

261 Tractaet vanden Peys, *ge*maeckt ende gesloten *enz.* (*Als Boven*).... Ghepubliceert op den achtsten dach van Nouembri. M.D. zeuenentsestich (*sic*), ... (*Met het kon. wapen op den titel.*) ... Bruessele, by my Michiel van Hamont, ... M.D.LXXVI. in-4°., 24 blz.

Andere druk met grooter letter. = W. 290.

262 Tractaet vanden Peys, gemaeckt ende gesloten, tusschen de Staten van dese Nederlanden, vergadert binnen ... Bruessele. Ende den ... Prince van Orangien, Staten van Hollandt ende Zeelandt, ... Ghepubliceert opden achtsten dach van Nouembri. M.D. zessentzeuentich. Mitter aggreatie ende confirmatie Onssheeren des Conincx, daerop ende naegevolght. Gheprint in ... Bruessele by my Michiel van Hamont ... M.D.LXXVI. *Met het kon. wapen op den titel* in-4°., 24 blz.

Andere druk van het voorgaande, waar ten onrechte gelezen wordt 8 *Nouembri M.D.* zeuenentsestich.

263 Copie avtentyck, Vanden Payse, Verbontenisse ende Vnie, ... Besloten ende gheaccordeert tot Ghendt, opten viij. Nouembris, 1576.

Ghedruct tot Delft, by Aelbert Hendricxsz.... M.D.LXXVI. *Met het kon. wapen op den titel.* in-4°., 12 blz.

Andere druk van T. 148, waar de naam van den drukker aldus is gespeld *Hendricksz.* Andere druk der voorgaande nommers; hier ontbreken de *Confirmatie des Conincx*, en de bijgevoegde *Commissiën.*

264 Artyckelen van den Payse, Verbontenisse ende Vnie,...: Besloten ende gheaccordeert tot Ghendt, opten viij. Novembris. 1576. Ghedruckt tot Delff, (*Z. n. v. dr.*)... M.D.LXXVI. (*Met het kon. wapen op den titel.*) in-4°., 16 blz.

Copie van het voorgaande stuk. (T. 149.)

265 Copie. Vanden artyculen begrepen inden accorde, verbontenissen ende eenicheydt ghemaeckt ende opgherecht tusschen den Staten der prouintien vanden Nederlanden ende den... Prince van Oraengien,... Staten van Hollandt, Zeelandt ende heure geassocieerden door Commissarissen ouer beyde syden respectiuelicken ghedeputeert: besloten tot Gendt opten viij. Nouembris. 1576. ... Dordrecht. (*Z. n. v. dr.* (*Canin*). M.D.LXXVI. (*Met het drukkersmerk van Canin op den titel.*) in-4°., 12 blz.

Andere druk van het *Tractaet* n°. 260, evenals de beide vorige nummers zonder de *Confirmatie en de Commissien* (W. 292, waar slechts een klein verschil wordt aangetroffen; *W.* heeft n.l. *respectiuelycken*, ons ex. *respectiuelicken*.)

266 Copie. vanden artyculen beg*h*repen inden *A*ccorde, Verbontenissen ende eenicheydt ghemaeckt ende opgherecht tusschen den Staten der provincien, vanden Nederlanden ende den ... Prince van Oraengien,... Staten van Hollandt, Zeelandt ende heure g*h*eassocieerden .... Gendt opten viij. Nouembris. M.D.LXXVI. (*Met het kon. wapen op den titel.*)... Delft by Maritgen Simons. M.D.LXXVI. in-4°., 8 blz.

= W. 293. — Andere druk van het voorgaande.

267 Copie. Vanden Articulen begrepen inden accorde, *enz.* (*Als boven. Met een drukkersmerk van Aelbr. Hendricksz. op den titel.*) In s'Graven-Haghe. By Aelbrecht Heyndericxsz. Anno 1598. in-4°., 8 blz.

= W. 295. — Latere druk.

268 Vanden Payse, Verbontenisse ende Vnie, ghemaect... tusschen de Staten van Brabandt ... etc. Representerende de Prouincien vanden Nederlanden. Ende den ... Prince van Orangnien ... met de Staten van Hollandt, Zeelandt,... door de Ghedeputeerden ouer weder zijden ghecommitteert: Besloten ende gheaccordeert tot Ghendt, opten viij. Nouembris. 1576 ... Delft, by Aelbert Hendricxsz.... M.D.LXXVI. (*Met het kon. wapen op den titel.*) in-4°., 12 blz.

Nog latere druk van de verschillende voorgaande uitgaven.

269 De Pacificatie van Ghent, besloten ende ghepubliceert den viij. Nouembris, ... M.D.Lxxvj. Leyden. *Z. n. v. dr.* M.D.Lxxviij. in-4°., 20 blz.

Latere druk, met de *Confirmatie des Coninex* en de *Commissien* (W. 294).

270 Traicté de la Paix, faicte conclue et arrestée entre les Estatz de ces pays bas, assemblez, en ... Bruxelles, et le Sr. Prince d'Orenges, Estatz de Hollande et Zelande, auecq leurs associez. Et publiée le viij^{me}. iour de Nouembre. 1576. Auecq l'agreation et confirmation du Roy nostre Sire surce ensuyuie. (*Met het kon. wapen op den titel.*) Imprimé en ... Bruxelles, par Michiel de Hamont, ... 1576. in-4°., 24 blz.

Fransche vertaling der *Pacificatie van Gent* (W. 298).

271 Traicte de la Paix *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 24 blz.

Andere druk van het voorgaande. Blz. 15 begint daar aldus: (*pa*)–ca*fication*..... *Messire Gislain Timmerman Abbé de St. Pierte a Gand*,. . Dit ex. heeft (*pa*)-ci*fication* .... *Messire Gislain Timmerman Abbé de St. Pierre à Gand*,... Waar het voorgaande & heeft, leest dit ex. meermalen *et* b.v. blz. 3, laatste regel, blz. 22 eerste regel.

272 Warhafftige Puncten vnd Articklen, von wegen der Friedshandlung zwischen den allgemeinen Stenden, der Niderlanden, vnd dem Printzen zu Vranien, sampt den Stenden von Holland, Seeland, Bummel, vnd ihren Bundtgenossen auffgericht, vnd Publicirt, binnen der Stad Brüssel am 8. tag Nouembris 1576. Item.... Beschreibung, der grossen Verreterey vnd Blutuergiessen so vber Mastrich vnd Antorff ergangen,.... durch Georg Wendeln von Bruck,... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 24 blz.

Een andere druk bij W. 299.

273 Warhafftige Puncten (*enz. als 't voorg.*) Frie*ds*shandlung.... *jh*ren Bundtgenossen.... Publi*ciert*, binnen der Stadt... (*Met houtsneê op den titel.*) Item, von dem... Mordt, Brandt, Plundern, Auch vnerhörten Frawenschenden vnd verkrefftigungen, so die von Antorff den 4. Nouembris in diesem Lxxvj. Jar, gar erbermlich erlitten. Aus dem Frantzösischen terwlich (*sic*) vbergesetzt. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 16 blz.

Vergelijk n°. 258, 259 en T. 144.

274 Een warachtich cort Verhael van die wonderbaerlicke... veranderinghe ende verscheyden Acten, die den 23. 24. 25. Nouembris Anno 76. binnen de stadt Groningen zijn toeghedragen. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Dit bericht over het verzet der Spaansche soldaten in Groningen tegen hun bevelhebber *Caspar de Robles*, komt somtijds woordelijk overeen met het verhaal daaromtrent bij *Bor*, *I:* 751, 752.

275 Warhafftiger vnd Kurtzer bericht, der wunderbarlichen mirackel vnd veränderung so sich hat zugedragen den 23. 24. 25. tag Nouember des 1576. Jhar, in der Stat Gröningen, mit den Kriegszleuthen, vnd dem Cornel derselbigen Stadt Caspar de Roubles. Übergesetzt, ausz dem Niderlendischen in Hoch Teuscher sprach. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Vertaling van het voorgaande.

276 Openinghe Ghedaen den staten van allen den landen van onsen... Heere.... den Hertoghe Philips, binnen zijner stede van Ghent, byden drie leden slants van Vlaenderen, int Jaer veerthienhondert ende seuenentachtentich. *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*Delft. Aelb. Hendricksz.*) M.D.Lxxvi. (*Met het drukkersmerk van Aelb. Hendricksz op den titel.*) in-4°., 36 blz.

Uitgegeven *tot exempel* bij gelegenheid van de onlusten in Zuid-Nederland, zooals uit de Voorrede blijkt. (T. 145). Blz. 17-28: „*Hier naer volcht teffect vande propositie, by maniere van antwoorde, ghedaen byder mont van meester Willem Zoete Pencionaris van Ghent.... den.... xxvij. in April, anno xiiijc achtentachtentich*, (Dit komt afzonderlijk voor bij T. 1) en: „*Hier naer volcht den Paeys, besweoren by ... Maximiliaen, den xvi. in Meye,... veerthienhondert acht ende tachtich*". (W. 289).

277 Sendtbrieuen bijde Ridderschappen, Edelen,.... Representerende den Staten vanden seluen Lande, laestgheschreuen ende ghesonden aenden Burghermeesteren.... van Amsterdam: Mitsgaders aen die vander Schutterije der seluer Stede.... van Date den xvij. Decembri. M.D.Lxxvi. (*Met het drukkersmerk van Aelb. Hendricsksz op den titel.*) Ghedruct binnen... Delft, *z. n. v. dr.* (*Aelb. Hendricksz.*) M.D.LXXVII. in-4°., 12 blz.

De 4 laatste blz. zijn in dit ex. dubbel.
Bor deelt den brief aan de Burgemeesters geheel, van dien aan de Schutterij den inhoud mede, zoo ook van de hierachter gevoegde *Verclaringhe v. d. Trommelslaegher* (*die de brieven overbraght*) *Bor*, *I*: 758—59. Vgl. *Wagenaar*, *Amsterdam*, fol. uitg., *II*, 348. (T. 150.)

278 Sendtbrieuen byde Ridderschappe,... Representeerende den Staten vanden seluen Lande, laestgheschreuen ende ghesonden aenden Burghermeesteren ende Regierders der Stede van Amsterdam: Mitsgaders aen die vander Schutterije ende Burgherije der seluer Stede... xvij. Decembri, M.D.Lxxvi. Ghedruct binnen... Delft. *Z. n. v. dr.* (*Aelbr. Hendricksz.*) M.D.LXXVII. in-4°., 8 blz.

Andere druk van het voorgaande waar de spelling verschilt b.v. *gesonden*, *Ghedruckt*. Ook hier het drukkersmerk van *Aelb. Hendricksz* op den titel.

1577.

Zie ook n°. 227, 251, 258, 259, 277, 278.

279 L'vnion des estatz generavlx des pays bas, assemblez a Bruxelles,

dont l'original est signé, tant par les Prelatz,... que aultres, Aggrée par Messeigneurs du Conseil d'Estat, commis par sa Maiesté au Gouuernement general desdictz pays bas. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* 1 blad in-plano.

In het hollandsch bij *Bor*, *I*: 769 *en* 770.

280 Die Unie ende Vereeninghe van de generale Staten van dese Nederlanden binnen Bruessele vergadert, waer van doriginale (onderteeckent, zoe byde Prelaten ... als andere, geaggreert.... by... den Rade van State....) Is berustende onder den Staten t Slandts van Brabant. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* 1 blad in-plano.

Vertaling van het voorgaande.

281 Eendrachtighe Vereeninghe vande generale Staten vande Nederlanden, vergadert wesende tot Brussele, daer van die Originale is gheteeckent by de Prelaten, Edelen, Steden, ende oock bewillicht, ende gheconfirmeert by,.. de Raedt vande Staten, by syne Maiesteyt ghestelt tot de generale regeringhe vande voorgheschreuen Nederlanden, den 9. Januarij, Anno 1577.... *Z. n. v. pl. en v. dr.*... Anno .... M.D.LXXVII. (*Met den holl. leeuw op den titel.*) in-4°., 8 blz.

Andere uitgave van het voorgaande.

282 Accoordt ende verdrach ghemaeckt, ende besloten op het ouerleueren vander Stadt Haerlem Tusschen (*sic*) den Prince van Oraingien... met de Staten van Hollant ter eenre, Ende... Godefridus van Mirle Bisschop van Haerlem mitsgaders Joncheer Sebastiaen Craenhals Schoudt, ende M. Gijsbrecht van Nesse Burgemeester der voors. Stede ter andere zyde. Ghedaen den xxij. Januarij. Anno M.D.LXXVII. Ghedruckt in de vermaerde Stadt Delft. *Z. n. v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= W. 309. Zie *Bor*, *I*: 756. Vgl. *Wagenaar*, *VII*: 134.

283 Edict perpetuel sur l'accord, faict entre Messire Jehan d'Austrice, ... D'vne part, et les Estatz generaulx de ces pays de pardeça d'aultrepart, Pour l'appaisement des troubles suscitez esdictz pays par la gendarmerie estrangiere, Publié à Bruxelles le xvij^me^ iour de Feburier. 1577. (*Met het kon. wapen op den titel.*)... Bruxelles, par Michiel de Hamont,... 1577. in-4°., 16 blz.

= T. 153. *Corresp. de Guill. le Tacit*, *III*, *p.* 24.

284 Edit Perpetuel, ou Traité et Accord entre le Prince Don Jean d'Autriche, au nom de Philippe II,... et les Etats Généraux des Pays-Bas. Fait à Bruxelles, le 17 Février 1577. *Aan het einde:* A Mons. Chez N. I. Bocquet... 1787 in-gr. 8°., 16 blz.

Latere druk.

285 Eeuwich Edict ende Gebot opt accord gedaen, tusschen Heeren Johan van Oistenrijck .... ter eenre, Ende de generale Staten van dese Landen van herwertsouere ter andere zijden, Om die troublen inde selue Landen byde vuytheemsche crijchsluyden, gesusciteert neder te leggen ende appeyseren. Gepubliceert te Bruessele den xvij[ten] Dach van Februario. 1577. (*Met het kon. wapen op den titel.*) .... Bruessele, by my Michiel van Hamont, ... M.D.LXXVII. in-4°., 16 blz.

Translaet van de Fransche uitgave. Bij *Bor*, *I:* 786—89; *Groot Placaet-boeck*, *IV*, 53; *Placc. van Brabant*, *I*, 595. Vgl. *Wagenaar*, *VII*, 142 *enz* (T. 154.)

286 Eeuwich Edict ende Gebot opt accord gedaen. *enz.* (*Als 't voorgaande.*) in-4°., 16 blz.

Hoewel de titel geheel dezelfde is als van het voorgaande n°. is dit toch nog een andere druk. Blz. 7 reg. 7 v. o. leest het vorige n°.: „*Hoochduytsche Crijchsluyden, de selue moeten en sullen vertrecken*", dit ex. heeft: „*Hoochduytsche Crijchsluyden, de selue sullen moeten en sullen ver-*" Ook de volgende regels verschillen.

287 Eeuwich Edict ende gebodt opt accord gedaen *enz.* (*Als boven.*) t'Antwerpen by Christoffel Plantijn ... M.D.LXXVII. in-4°., 16 blz. *Achter:* Gepubliceert te Bruessele .... *is hier nog aangeteekend*: ende In Antwerpen xxvii Februarij. *Onder den titel is geschreven*: Den 1[ste] martij 1577 Is de Insinuatie gedaen aende vuytheemsche soldaten van te vertrekken Binnen twintich dagen :: ˇ// .·. ˇ//

De Artikelen beginnen hier eerst op blz. 6 en zijn met kleiner letter gedrukt dan de inleiding (W. 311).

288 Eeuwich Edict ende gebodt opt accord gedaen *enz.* (*Als 't voorgaande.*) in-4°., 16 blz.

Andere druk van het voorgaande; daar begint art. 1 op blz. 6 bovenaan, hier op blz. 5 onderaan. Aan het einde is hier een vignet dat in het voorgaande ex. gemist wordt.

289 Eeuwich Edict ende ghebodt *enz.* (*Als boven.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXVII. in-4°., 16 blz.

Andere druk (W. 312); met kantteekeningen.

290 Eeuwich Ghebot opt Accoord, *enz.* (*Als 't voorg.*) *Met wapen op den titel*). Te Ghendt, By Jan vanden Steene, filius Jans, ... Anno M.D.LXXVII. in-4°., 16 blz.

= T. 156.

291 EEevwich Edict ende Ghebot opt accord ghedaen, tusschen .... Johan van Oistenrijck .... ter eenre, Ende de generale Staten van dese Landen van herwertsouere ter andere zijden, ... Ghepubliceert .... xvij[ten] Dach van Februario 1577. Gheprint tot Aemstel-

redam, by my Harmen Janszoon Muller figuer snijder,.... *Zonder jaar. Met kon. wapen.* in-4°., 12 blz.

292 Tractaet van Peyse, tusschen den Catholijcken Coninck, ende die generale Staten des Nederlants:.... Gheteeckent.... den xij. dach .... Februarij, Ende daer nae te Brussele Ghepubliceert den xvij.sten. *Aan het einde*: Ouergeset ende getranslateert by my Hector Beyssel, Burger (Notarius der Keys. Maiesteyt) der Stadt Luyck,.... Tot Luyck, By Vvouter Morberius. 1577. in-4°., 16 blz.

Nog andere uitgave.

293 Warhafftig Ewig Edict, des auffgerichten vertrags *enz.*.... (*Met het wapen van den koning van Spanje op den titel*)..... Gedruckt zu Brüssel in Frantzösischer sprachen, durch Michel von Hamont.... Vnd nun in diese sprach zu Cöllen durch Heinrich von Aich für Mariengarden gedruckt, Anno 1577. in-4°., 8 blz.

294 Ewiges vnd Bestendiges Edict, des beschlossenen vnnd verwilligten Vertrages, zwischen Herren Joan de Austria,.... aines, vnnd der Gemainen Ständen der Niderlanden, anders theils, zu Abstellung, deren durch das frembd eingefürte Kriegszuolck entstandenen vnruhen vnd Empörungen. Publiciert zu Brüssel, den 17. Februarij. Anno, M.D.LXXVII. (*Met klein titelfileet.*) Gedruckt zu Augspurg, durch Michael Manger. *Z. j.* in-4°., 16 blz.

Een andere Augsburgsche druk is vermeld bij W. 313.

295 Protestatie Des Heeren,.... Prince van Oraenien, etc. met der Staten van Hollandt ende Zeelandt, op den vrede tusschen Don Jan d'Austria, ende de generale Staten der Nederlanden ingegaen ende besloten. (*ged.* 19 Febr.) Met de Antwoorde der generale Staten, (*ged.* 1 Maart). Ghedruckt (*Met den holl. leeuw op den titel*). *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1577. in-4°., 8 blz.

Bor. I: 790—792.

296 Advis et responce de Msgr. le Prince d'Oranges etc. et des Estatz D'hollande et Zélande,.... sur les articles conceus et depuis conclus et accordez en forme d'edict perpetuel, entre.... Jean d'Austrice,... d'vne part et lesdicts Estatz generaulx de lautre. Imprimé en.... Dordrecht *z. n. v. dr.* (*Jean Canin*). M.D.LXXVII. (*Met het drukkersmerk van Canin op den titel.*) in-4°., 8 blz.

Een holl. vertaling volgt. Het schijnt een andere uitgave te zijn van de *Protestatie* (n°. 295) en komt daarmede woordelijk overeen, maar het mist het antwoord van de Staten, dat in de *Protestatie* voorkomt.

297 Aduis ende Andtwoorde des.... Prince van Oraenge.... Ende der Staten van Hollant ende Zeelant, op sekere Artijculen besloten by

maniere van een eeuwich Edict *enz.*..., ouergheset wt den Fransoysche inde Nederlansche tale. (*Aan het einde*: Ghedaen tot Middelburch den xix Februarij. 1577.). Ghedruckt in .... Dordrecht. *Z. n. v. dr.* M.D.LXXVII. (*Met het drukkersmerk van Canin op den titel.*) in-4°., 8 blz.

Vertaling van 't voorg. Andere (?) druk van T. 157. Eenig verschil: T. heeft: .... *Ende den Staten van Hollant*, dit ex.... *ende der Staten van Hollant.*

298 Confirmation et ratification, faicte par le Roy.... des Espaignes,.... de l'Edict perpetuel, sur l'accord d'entre.... Don Jehan d'Austrice, ... d'vne, et les Estatz generaulx des pays bas d'aultre part; Pour l'appaisement des troubles suscitez esdicts pays par la gendarmerie estrangiere. Avecq le dovble des lettres qve sadicte Maiesté en a ioinctement escriptes à tous lesdicts Estatz particulierement. (*ged.* 7 *April* 1577. *Met het kon. wapen op den titel.*)... Bruxelles, par Michiel de Hamont,.... 1577. in-4°., 16 blz.

Bij *Dumont*, *Corps Diplom.*, *V*, 1. In het Hollandsch bij *Bor I.* 789 *v.v.* Zie *Corresp. de Guill. le Tacit.*, *III*, *p.* 24. (W. 314.)

298*a* Copie. Van sekere Sendtbrieue by de Borghemeesteren ende Regeerders der Stadt Wtrecht geschreuen aen den Raeden van Staten tot Bruesel, inhoudende de oorsake ende waerachtighe gheschiedenisse van dat de vrome Borghers der voersc. Stadt het Garnisoen van Soldaten daer binnen ende buyten ligghende, mannelicken verdreuen ende doen vertrecken hebben. (*ged.* 30 *April. Met titelvignet.*) Ghedruckt.... M.D.LXXVII. den viij. Mayus. in-4°., 10 blz.

Zie *Bor. I*, 795 *v.v.*

299 Uuarachtich Afschrift vande verhandelinge tot Geertruydenberghe, den 23. May, Anno 1577. gehouden tusschen de Ghesanten.... van dOn Jan dAustria,.... mitsgaders der generale Staten ter eender, ende den.... Prince van Oraengien, ende die Staten van Hollandt, Zeelant, ter ander syden. Item eene Missyue van Don Jan dAustria, aen den President ende Rade van Vlaenderen gesonden. Ghetrouwelijck wt de Fransoysche in de Nederlantsche Sprake ouergheset. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. jaar.* in-4°., 8 blz.

De onderhandelingen te Geertruidenberg bij *Bor. I*: 815 *v.v.*; *Arend*, *II*, 6 *blz.* 138 *v.v.*

300 Personnele, et voluntaire assiette et contribution, accordée par les trois Estatz de Brabant, au subside des presentes necessitez. Par ordonnance de Messeigneurs les Estatz generaulx.... Bruxelles, M. de Hamont, 1577. (*Met den Brabantschen leeuw op den titel.*) in-4°., 16 blz.

301 Personele ende gewillige contributie ende medegeldinge byde dry Staten van Brabant, geconsenteert totte tegenwoirdelijcke nootelicheyden. Ter ordonnantien vande Heeren die Staten generael.

(Met het wapen van Brabant op den titel.) Voir Tlant ende Hertochdom van Brabant.... Bruessele by Michiel van Hamont,... Xv^c. zeuenentzeuentich. in-4°., 16 blz.

= W 315. — Vertaling van 't voorgaande.

302 Personele ende g*h*ewillige contributie ende medegeldinge byde drye Staten van Brabant, geconsenteert totte teg*h*enwoirdelijcke nootelicheyden. Ter *ordin*antien vande Heeren die Staten gener*ale*. Ghedruckt naer inhout van de copie (*Brussel*) van Michiel Hamont. M.D.LXXVII. in-4°., 16 blz.

Andere druk.

303 Artijculen ende Poincten van weghen de Regeerders der Stede van Aemstelredamme... den Prince van Orangien gheexhibeert, om hemluyden gheaccordeert te worden, tot onderhoudenisse van welcke die Ghedeputeerden der voorschreuen Stede soufisante Satisfactie gheuen sal, volghende de Pacificatie tot Gendt ghemaect. Mitsgaders het gheene dat binnen... Dordrecht, ende..., tot Alckmaer, by zijne Princel. Excell. ende Staten des Landts van Hollandt ende Zeelandt ter eenre, ende den Ghedeputeerden der Stede van Amstelredam ter andere zijden, ghehandelt is gheweest. Ghedruct binnen... Delft,... M.D.LXXVII. in-4°., 24 blz.

Verzameling van stukken betreffende de onderhandeling met Amsterdam, van 2 April tot 20 Julij, die echter toen vruchteloos afliep. Zie *Wagenaar, Amsterdam's Geschiedenissen, II, boek 9; Bor. I, bl.* 810 *volg* (W. 316.)

304 Copie de la reqveste presentée av Conte Delalaing Govvernevr et Grand Bailliev de Hainault etc. par les bons Patriotz de la Ville de Bruxelles. Ensemble Leur Requeste presentée aux Deputez des Estatz generaulx, pour auoir Justice, execution des Placcartz, et accomplissement du Traicté de la Pacification faicte a Marche en Famine,... Bruxelles, par Michiel de Hamont... MDLxxvii. in-4°., 10 blz.

Een herdruk van deze oorspronkelijke, zeer zeldzame uitgave, is in de vorige eeuw bezorgd door *Ermens*. Beide stukken, zonder dagteekening, moeten ingediend zijn tusschen 22 Mei en 24 Julij 1577. (W. 317.)

305 Sommier discovrs des ivstes cavses et raisons, qu'ont constrainct les Estats Generaulx des Païs bas, de povrveoir à leur deffence: contre le Seigneur Don Jehan d'Austrice. (*Met het drukkersmerk van Willem Silvius op den titel.*) En Anvers, Par Guillaume Syluius,... 1577. in-4°., 74 blz.

Hierachter volgen met afzonderlijke signatuur:

S'ensvivent les lettres interceptes, dont av present discovrs est faict

mention, en Espaignol; et le translat d'icelles en François, pour auoir conioinctement l'vn et l'autre à la main. in-4°., 84 blz.

Dit is een latere vermeerde uitgave; de oorspronkelijke uitgave bij W. 321. In het Hollandsch bij *Bor.*, *I. Authent. St. blz.* 151–176. *vgl. I*, *blz.* 876 *v.v.* *Groen v. Prinsterer*, *Archives VI*, 128, 347 *vgl.* en de *Succincta narratio* (van *Grobbendoncq*) in *Burman's Analecta Belgica.* (W. 322.)

306 Sommier discours des justes causes et raisons, *enz.* in-4°., 76 blz.

en

S'ensuivent les lettres interceptes. *enz.* in-4°., 80 blz.

Verschilt van het voorgaande, daar hier de naam des drukkers met romeinsche letters is gedrukt en daar met italiaansche. Bij 't voorgaande staat op den eersten regel van blz. 3: *Comme à tous soit notoir*, terwijl dit ex. heeft: *Comme à tous soit notoir & à.* Dit ex. heeft aan het einde van het discours het privilegie dat bij 't voorg. nr. gemist wordt, waar het achter de *Lettres* te vinden is.

307 Discours sommier des ivstes cavses et raisons qvi ont contrainct les Estats Generavlx des Païs bas de pourveoir à leur deffence contre le Seigneur Don Jehan d'Austrice: Auecq plusieurs lettres missives interceptes, en plus grand nombre; et aultres ampliations et corrections tant desdites lettres que dudict discours, non comprinses en l'impression ja faicte en Francois et Flameng. (*Met het drukkersmerk van Willem Silvius op den titel.*) En Anvers, Par Guillaume Sylvius, 1577. in-4°., 124 en 96 blz.

= T. 161. Vermeerderde uitgave.

308 Sommier discovrs des ivstes cavses *enz.* (*Met het drukkersmerk van Willem Silvius op den titel.*) *Gevolgd door:* S'ensvivent les lettres, *enz.* in-8°., 198 blz.

Deze in-8°.-uitgave verschilt in vele opzichten van de oorspronkelijke in-8°.-uitgave bij W. 321.

309 Discours sommier des jvstes cavses et raisons qui ont contrainct les estats generaulx des Païs bas de pourveoir à leur deffence contre le Seigneur Don Jehan d'Austrice: Auecq plusieurs lettres missives interceptes, en plus grand nombre; et aultres ampliations et corrections tant desdites lettres que dudict discours, non comprinses en l'impression ja faicte en François et Flameng. Anvers, ... Guillaume Sylvius, ... 1577. in-4°., 114 en 96 blz.

N°. 307 heeft 124 en 96 blz. en bovendien verschil in spelling; dit ex. is dus van een anderen druk.

310 Cort verhael vande rechte oorsaecken ende redenen, die de Generale Staten der Nederlanden ghedwonghen hebben, hen te versiene tot hunder beschermenisse, teghen den Heere Don Jehan van Oostenrijck. (*Met het drukkersmerk van Willem Silvius op den titel.*) Tantvverpen. By Willem Silvius, ... 1577. in-4°., 72 blz.

= T. 158.

311 Cort verhael vande gherechte oorsaecken *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 72 blz.

Andere druk van het voorgaande, alleen verschillende in spelling. = T. 159.

312 Cort verhael vande gherechte oorsaecken ende redenen, die de Generale Staten der Nederlanden ghedwonghen hebben, hen te versiene tot haerder beschermenisse, teghen den Heere Don Jehan van Oostenryck. T'Antvverpen, By W. Silvius. (*Met zijn drukkersmerk op den titel*) ... inden gulden Enghel. An. 1577. Met Privilegie voor vier Jaren. in-4°., 68 blz.

Andere druk van het voorgaande; hier is achter den naam des drukkers bijgevoegd: *inden gulden Enghel;* ten onrechte is de signatuur op blz. 25 *Eij* waar n°. 310 terecht *Dij* heeft; daarenboven leest men in dat ex. *Privilegie veur vier Jaren.*

313 Hier volghen De Brieven opden wech afgheworpen (waer af mencie ghemaect wordt in dit teghenwoordich verhael) in Spaensch, ende de translatie van dien in Nederlants, om ghesaementlijck d'eene ende d'ander byder handt te hebben. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 84 blz.

Deze brieven behooren bij het *Cort verhael* (In 't Hollandsch bij *Bor*, *Authent. Stukken I:* 164—176). Deze druk verschilt van T. 160 in spelling bv. *in* 't *Spaensch* etc. Dit ex. verschilt ook van W. 323; in de eerste plaats in de dagteekening van het privilegie bij W 13 *Oct*; hier met T. 9 *Sept.* Ook in spelling wijkt dit ex. van W. af bv. W. *ghesamentlyck*, terwijl blz. 3 en 4 in dit ex. niet met dezelfde woorden beginnen als bij W.

314 Hier volghen de Brieven *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 84 blz.

Dit ex. komt het meest overeen met W. 323 waarvan het slechts afwijkt door *ghesaementlijck* in plaats van *ghesamentlijck* bij W. te lezen. Van T. 160 wijkt het af in de spelling *in Spaensch* en niet *in* 't *Spaensch* en in de dagteekening van het privilegie die hier, niet als bij T. en n°. 313 9 *Sept.*, maar met W. 13 *Oct.* is. Van 't voorg. verschilt het verder nog, daar het privilegie in dit ex. met kleiner letter is gedrukt en dit nummer de foutieve pagineering 83 in plaats 38 heeft, welke fout bij 't voorg. niet voorkomt.

315 Summari Verclaerung Der billichen Vrsachen, welcke die Stend von disen Niderlanden bezwungen haben, vmb sich zur gegenwehr wider den Herrn Don Johann von Oesterreich zuuersehen vnd zustellen. Mit mehrerlay Sendbrieffen, in grösserer anzal vnnd andern vermehrungen vnnd verbesserungen, so wol von den gemelten Sendbrieffen als von der gedachten Summari verklaerung, in vorigem Druck in Frantzösischer vnd Niderlaendischer sprach auszgangen, nit begriffen *enz.* ... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Zu Antorff, Durch Wilhelm Silvium, ... M.D.LXXVIII. Mit Priuilegio oder Freyhait, fur vier Jahr. in-4°. (IV), 108, (II) en 64 blz.

Met afz. pagineering volgen *die abgeworffene oder auffgehaltene Brieff* enz. Duitsche vertaling van de voorgaande nummers.

316 Apologie contre certain discovrs emis sovbs le nom des estats generaux

des Pays bas. Par laquelle sont rembarrées les cauillations et impostures dudict Discours. Auec vn recit veritable de ce que c'est passé des l'arriuee de son Altesse esdicts Pays. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-8°., (VIII) en 152 blz.

Tegenschrift van het *Sommier discours.* De opdracht aan Don Juan is geteekend: *Des Roche ce ix. en Nouembre.* 1577. — *Philippe le Franc.* (W. 324.) De pagineering is foutief.

317 Justificatie vanden aentast ende bewaringe van eenighe Heeren vanden Raedt van State ende andere int Nederlant. (*Met het kon. wapen op den titel.*) . . . Bruessele, by my M. van Hamont, . . . M.D.LXXVII. in-4°., 8 blz.

De *Justificatie* in haar geheel opgenomen door *Bor*, I: 712. De gebeurtenissen, die hiertoe aanleiding gaven bij *Bor*, *I*: 692 *v.v.*

318 Copie des lettres escriptes par son Altesse (*don Juan*), aux Estatz, Prelatz, Nobles, Villes et aucuns particuliers des Prouinces du pays Bas. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 12 blz.

Deze brief is door don Juan geschreven nadat het kasteel van Namen door hem in bezit was genomen, en dient om de Staten etc. aangaande deze gebeurtenis en don Juans verdere bedoelingen gerust te stellen.
In het hollandsch bij *Bor. I*: 858.

319 Bekentenisse, ende verscheydinghe van Madonna Castillia, tot Antwerpen. Anno 1577. 23. Augusto. *Op rijm. Zonder afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Eerst wordt Madonna C (het Kasteel) sprekende ingevoerd, daarna de auteur, die van het kasteel spreekt als van een walgelijken zieke, ten slotte de conclusie. Zie over het afbreken van het kasteel: *Chronique de Flandres.* Opgenomen in de *Ned. Geschiedzangen* (*van v. Vloten*) *II.* 216 *v.*

320 Declaratie van die triumphante Incompst vanden ... Prince van Oraingnien, binnen die Princelijcke Stadt van Brussele, geschiet in t' iaer..., Duysent, vijfhondert, achtentseuentich, den achthiensten Septembris. Beschreuen, ende ghecomponeert, door Jehan Baptista Houwaert, Conseillier, ende Meester Ordinaris vande Rekeninghen.. des Coninex in Brabant. (*Met Plantijns drukkersmerk op den titel.*) T'Antwerpen, Ghedruct by Christoffel Plantijn,.... M.D.LXXIX. in-4°., 158 blz.

Deze intocht had plaats den 23sten Sept. 1577 en niet den 18den Sept. 1578. Zie *Bor. I.* 873. Deze *Houwaert* door *Motley* genoemd *„an eminent Schoolmaster"* was bij verschillende dergelijke gelegenheden met de leiding der feestelijkheden belast o. a. bij de feestelijke intochten van *Don Juan van Oostenrijk*, *Aartshertog Matthias*, *Anjou*, *Aartshertog Ernest*, zie *Motley*, *United Netherlands*, *III*, 287 *v.v.*
Deze *Declaratie* is versierd met talrijke houtgravuren.

321 Die satisfactie gemaeckt tot Brussel tusschen die Prince van Orangien

ende met die gedeputeerde van Amsterdam den 10en October a°. 1577. *In handschrift.* in-4°., 8 blz.

In Oct. 1577 zond Amsterdam een commissie van 4 leden naar den prins van Oranje te Brussel, om de zaak der „Satisfactie" in orde te brengen. Hoewel den 10den Oct. eenige voorloopige bepalingen werden ontworpen, duurde het nog tot 8 Febr. 1578 voordat de satisfactie tot stand kwam.

322 Redenen ende curt verclaers waeromme het saisissement ende arrest van diuersche Heeren binnen Ghendt gheschiet is, den xxviijsten. Octobris M.D.LXXVII. (*ged.* 9 *Nov. Met het wapen van Gent op den titel.*) Te Ghendt, Byde Weduwe van Pieter de Clerck, .. M.D.Lxxvij. in-4°., 8 blz.

Bor, I. 904; Vgl. *Wagenaar, VII.* 179. (T. 162.)

323 Articulen ende puncten, geconcipieert bij die generale Staten, waer op... Mattias... van Oostenrijck aengenomen is voor Gouuerneur ouer dese Nederlanden ... Leeuwarden ... Isebrandt ter Steghe. 15.78. in-4°., 16 blz.

Op blz. 3: Getranslaeteert Wt den Franchois. *De titel is omvat in een lijst van houtsneden.*

Deze den 8sten Dec. 1577 door de Staten aangenomen artikelen bij *Bor. I* : 927 *v.v.*

324 Vnie. Verbont ende vereenighinghe, ghesloten inde vergaderinge der... Staten thoe Bruessele, den thienden dach van Decembris xvc. Seuenentzeuentich ... Leeuwarden ... durch Isebrandt ter Stege. 15.78. *De titel is omvat door een lijst van houtsneden.* in-4°., 16 blz.

Arend, II, 6. *blz.* 222.

325 Beschrijuinghe van het ghene dat vertoocht wierdt ter incomste van d'Excellentie des Princen van Oraengien binnen der Stede van Ghendt, xxix. Decembris 1577. (*Met het wapen van Gent op den titel.*) Te Ghendt, Bij de Wed. van Pieter de Clerck, M.D.Lxxvij. in-4°., 8 blz.

Dit schijnt een andere uitgave van de beschrijving door *Lucas d'Heere* (*Paquot, Mém. IV.* 359 *v.v.*) te zijn dan T. 165. Het refereyn is in dit ex. niet onderteekend, mist ook het opschrift dat T. er bij vermeldt en gaat aan het sonnet vooraf. In dit ex. is het sonnet onderteekend met *d'Heeres* kenspreuk: „*Schade leer u*" en heeft tot opschrift: *Aen d'Excellentie des Prince van Orangen etc. L. d'Heere züin onderdanich dienaer.*

Bor, *I* : 916; *Ghendtsche Geschiedenissen ofte Chronyke etc.*, *I* : 326 *v.v.*; *Vanderhaeghen, Bibl. Gant. I* n°. 533. Zeer zeldzaam.

326 Beschrijuinghe van het ghene dat vertoocht wierdt ter Incomste van dExcellentie des Princen van Orangien binnen der Stede van

Ghendt, den xxix. Decembris, Anno M.D.Lxxvij. Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) 1578. in-4°., 12 blz.

= W. 331.

1578

Zie ook n°. 229, 243, 245, 269, 315, 326.

327 De Historie, Natuere, ende Beduidenisse der erschrickelicke Comeet, die geopenbaert is int Jaer ons Heren 1577. Dorch (*sic*) D. I. Hvernivm Vltraiectinum Medicum et Astrononium. (*Daaronder* Jes. *XIII en de afbeelding eener komeet.* Gedruckt zu Cölln, durch Niclas Bohmbargen. Men verköftse bij Willem Jansen Briefmaler .... *Zonder jaar.* in-4°., 16 blz.

Bij *Bor*, *I*: 910 wordt van de verschijning van deze komeet melding gemaakt.

328 Newezeittung aus der Türckeij, wie das der Türckische Keijser seiner Wascha etliche hat richten lassen, zu Constantinopel. Auch wie das der Persianer König dem Turckischen Keyser zwo grosse Schlachten abgewunnen hat, vnd viel Volcks erschlagen. Was sich auch in Brabandt, in kürtz in dem Spanischen Läger zugetragen hat, kürtzlich zu lesen. Vnd was sich in Franckreich durch den Marschal Anuilllus widerumb vor Empörung erhoben, Alles in kürtz verfasset. Was auch der König in Hispanien widerumb für eine newe Inquisition angefangen hat, kurtzlich von einem guten Freundt beschrieben. *Aan het einde:* Gedruckt zu Berlin, bye Michael Hentzken, Anno 78. in-4°., 8 blz.

329 Sommare beschrijuinghe vande triumphelijcke Incomst vanden .... Aerts-hertoge Matthias, binnen .... Brussele, in t' iaer ons Heeren M.D.LXXVIII. den xvij dach Januarij. t' Antwerpen ... Chr. Plantijn, ... M.D.LXXIX. (*Op den titel het drukkersmerk van Plantijn.*) in-4°., 164 blz.

Deze beschrijving is versierd met zeer vele houtgravuren. De tekst is met verschillende soorten van letters gedrukt. Blz. 152 en volgg. schijnen aan deze uitgaaf voor het eerst toegevoegd te zijn. Zie blz 151 de approbatie ged. 21 Oct., en het privilegie, ged. 13 Dec. 1578; terwijl blz. 164 eene approbatie van 19 Dec. 1579 gevonden wordt. (W. 334.)

330 Verclaeringhe vande meynunghe des ... Heere Don Johan Van Oistenrycke, ... al voor ende eer te trecken ouer die Maeze, ende te versuecken den wech van wapenen, Verweckende alle die ondersaeten om hun te bekeeren tot Godt, ende Conincklycker Maiesteyt. Met een Ordinantie ende Reghel, hoe het volck van oirloghe syns Maiesteyts hun sullen houden ende reguleren .... Gheprint in .... Luxemburch, By my Merten Marchant .... 1578. in-4°., 12 blz.

Bor, *I*: 932 en 933.

331 Refereyn. Incarnation M.D.Lxxix. Den iiij. Februarij. *Onderteekend*: Per Gillis Jorissen tot Vtrecht. *Zonder afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Naar aanleiding van een storm bij Philipsland.

332 1578. POincten ende articulen vanden Satisfactie die van Aemstelredamme gegeuen, ende gheaccordeert etcetera. (*Met het wapen van Amsterdam op den titel.*) Gheprent tot Aemstelredam, by my Harmen Janszoon Muller... *Z. j.* in-4°., 12 blz.

= T. 166. *Bor*, *I.* **924;** *Wagenaar*, *VII.* **190.**

333 1578. Pointen ende articulen vanden Satisfactie die van Amstelredamme *gheghe*ven, ende gheaccordeert, etc. (*Met het wapen van Amsterdam op den titel.*) Gheprint tot Amstelredam, by Harman Jansz. Muller. *Z. j.* in-4°., 12 blz.

Andere druk van het voorgaande. De keizerskroon, die boven het wapen van Amsterdam prijkt, is in vorm verschillend van die in het vorige ex.

334 POincten ende Articulen vanden Satisfactie, die van Amstelredamme ghegeuen ende gheaccordeert. *etc.* Anno M.D.LXXviij. Gheprent tot Aemstelredam, By my Hermen Janssoon Muller Figuersnijder, wonende in die Warmoestrate, in die vergulden Passer. *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Andere druk van de beide voorgaande nummers. Niet alleen dat de zetting verschilt (dit ex. heeft 4 blz. minder dan de beide vorigen) en dat de eerste 2 blz. met een andere letter zijn gedrukt, maar ook de spelling is niet dezelfde. De keizerskroon boven het stadswapen is bij alle drie verschillend.

335 Satisfactie voor die van Amsterdam, ghemaeckt ende besloten tusschen den... Prince van Orangien,... Met de Staten van Hollant, ter eenre, ende den Burgemeesteren,... der voorsz. Stede van Amsterdam, ter ander zijde:... deur d'Intercessie van die van Wtrecht den viij. Februarij. Anno 1578. (*Met het kon. wapen op den titel.*)... Delft, by Aelbert Hendricxsz. *Z. j.* in-4°., 16 blz.

= T. 168.

336 Lettres patentes de... Don Jehan d'Austrice,... contenant la charge donnée par sa Ma^ste au Baron de Selles (*Noircarmes*)..., auecq copies des lettres de sadicte Ma^ste aulx Estats generaulx, particuliers, Consaulx, et Villes principales, Instruction et patente donnée au dict Baron de Selles. (*Met het kon. wapen op den titel.*) A. Lovain, Chez Rogir Velpius,... 1578. in-4°., 16 blz.

Hierin: 1°. Publicatie van D. Juan, ged. 15 Febr. 1578. Vlg. *Bor*, *I: blz.* **939. 2°. Brief des Konings aan de Staten-Generaal, en aan de Staten der Provincien, ged 18 Dec. 1577. (***Bor*, *I:* **938). 3°. Instructie voor den Baron de Selles, ged. 20 Dec. 1577. (***Bor*, *I:* **939). 4°. Open brief des Konings, ged. 20 Dec.**

1577, in antwoord op een brief van de Staten Generaal, die er is bijgevoegd, ged. 8 Sept. Laatstgemelde bij *Bor*, *I:* 868. (W. 337.)

337 Patenten Oft opene Brieuen van ... Don Johan van Oistenrijc ..., Inhoudende den last ende commissie ghegeuen bij zijnder Ma^teyt^. den Baenreheer van Selles, ... Met copien vande brieuen van zijn voorsz. Ma^teyt^. aen die Generael en particuliere Staten vande selue Landen en Prouincien, en oock aen de Raden en principaele steden, mit Instructie en patenten, ... den voornoemden Baenreheere van Selles gegeuen. (*Met het kon. wapen op den titel*) ... Louen, bij Rutgheert Velpius ... 1578. in-4°., 24 blz.

Hollandsche uitgave van het voorgaande (W. 338).

338 Responce veritable avx lettres patentes et persvasions abvsives de Don Jan d'Austrice, donnees à Hevre le XV. iour de Feburier M.D.LXXVIII. Par laquelle se voit ouuertement la bonne intention des Estats generaux, ... A quoy sont ioinctes pour esclaircissement plus euident copies des lettres desdits Estats escrites à sa Ma^té^. ensemble de l'instruction et lettres enuoyees par sadite Ma^té^. en lieu de responce par le Baron de Selles, et de tout ce que depuis a esté traicté entre ledit Baron de Selles, ... et lesdits Estats generaux. (*Met het drukkersmerk van Plantijn op den titel.*) A Anvers, ... Christ. Plantin, ... M.D.LXXVIII. in-4°., 44 blz.

Tegenschrift, met privilegie van *Matthias* uitgegeven, ged. 24 Maart. (W. 343.)

339 Waerachtighe Antwoorde op de opene brieuen ende bedrieghelicke persuasien van don Jan van Oostenryck, ghegeuen te Hevre den xv. dach van Sporckelle, M.D.LXXVIII. Waer door opentlick ghesien wordt de goede meyninge vande generale Staten, *enz.* ... hier by gevoegt copijen der brieuen vande voors. Staten geschreuen aen sijne Ma^teyt^ (24 *Aug. en* 8 *Sept.* 1577); midts oock vande onderwijsinghen ende brieuen ghesonden door sijne Ma^teyt^ in stede van antwoorde door den Baner-heere van Selles (18 *en* 20 *Dec.* 1576), ende van alle t'ghene dat naemaels ghehandelt is gheweest tusschen den voorseyden Baner-heere van Selles, ... ende de voorseyde generale Staten. (*Met het drukkersmerk van Plantijn op den titel.*) T'Antwerpen. By Christ. Plantijn, ... M.D.LXXVIII. in-4°., 46 en 2 blz.

= W. 344. Vertaling van het voorgaande. Bij *Bor*, *I:* 938 *v.v.*

340 Response a vn petit livret n'agveres pvblié, et intitvlé, *Declaration de l'intention du Seig^r^. Don Jehan d'Austrice:* En laquelle la vraye intention dudit Sr. Don Jehan est manifestement descouuerte; *etc.* (*Met het drukkersmerk van Plantijn op den titel.*) A Anvers, De l'Imprimerie de Christophle Plantin. M.D.LXXVIII. in-4°., 48 blz.

De *Declaration* is er achter gevoegd. (T. 170.) Dit pamflet wordt aan den beroemden Marnix toegekend.

341 Response a vn petit livret n'agveres pvblié, et intitvlé, Déclaration de l'intention du Seig^r. Don Jehan d'Austrice: ci après inserée. En laquelle *etc.* Anvers,... Chr. Plantin. M.D.LXXVIII. in-4°., 48 blz.

. **Hier is op den titel ingevoegd: *ci après inserée.***

342 Response à vn petit livret pvblie, *etc.* (*Als boven.*) in-4°., 44 blz.

= W. 341. Als het voorlaatste, doch zonder de *Declaration.*

343 Antwoorde Op een cleyn boecxken onlancx wt ghegheuen, ghenoemt de *Declaratie vande meyninge van Heer Don Jan van Oostenrijck:* hier achter by ghevoeght. Inde welcke claerlick ontdect wort de waerachtige meyninge vanden seluen H. Don Jan: *enz.* (*Met het drukkersmerk van Plantijn op den titel.*) T'Antwerpen, By Christ. Plantijn ... M.D.LXXVIII. in-4°., 44 blz.

De hoofdinhoud bij *Bor, I:* 944 -46, de declaratie van Don Jan, *I*: 932—33; het geheele stuk in de *Authent. Stukken* bij *Bor, I:* 180—187. (T. 171.)

344 Antwoorde Op een cleyn boecxken *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 40 blz.

Hetzelfde als het voorgaande, maar zonder *de Declaratie* (W. 342).

345 Responsio Ordinum Germaniae Inferioris; Ad propositionem ill^is Ottonis-Henrici Comitis in Swartzenberg, Legati à Sacra Caesarea Maiestate ad se missi. (*Met het drukkersmerk van Plantijn op den titel.*) Antverpiae,... Chr. Plantini,... M.D.LXXVIII. in-4°., 30 blz.

= W. 346.

346 Responce des Estats Generaulx dv Pays-Bas, A la proposition qui leur a esté faite au nom de la Sacree Maiesté Imperialle, par l'Illustre Seigneur Otto-Heynrich Comte de Schwartzenberg, etc. son Ambassadeur à cest effect enuoyé auxdits Estats. (*Met Plantijn's drukkersmerk op den titel.*) A Anvers,... Chr. Plantin,... M.D.LXXVIII. in-4°., 28 blz.

= W. 345. Fransche tekst van het voorgaande.

347 Antwoorde van de generale Staten vande Nederlanden, op de propositie die henlieden is ghedaen van weghen de Keyserlijcke Maiesteyt, by... Ottho Heynrick, Graue van Swertzenberg, etc. sijnen Ambassadeur tot dien eynde aen de Staten ghesonden. (*Met het drukkersmerk van Plantyn op den titel.*) T'Antwerpen, By Christ. Plantijn... M.D.LXXVIII. in-4°., 24 blz.

Vertaling van het voorgaande; de hoofdinhoud bij *Bor, I:* 936—37; het stuk in zijn geheel in de *Authent. Stukken, I*: 176—180.) (T. 172.)

348 Antwoorde van de generale Staten vande Nederlanden, op de propositie die henlieden is ghedaen van weghen de Keyserlijcke Maiesteyt,

bij den deurluchtigen Heere ... Graue van Swartzenberg, etc. (*Met het drukkersmerk.*) T'antwerpen, By Chr. Plantyn ... M.D.LXXVIII. in-4°., 24 blz.

Andere druk van het voorgaande.

349 Lettres d'advertissement a la noblesse et avltres depvtez des estats generaulx du païs bas, escrites par vn serviteur du Seigneur Don Jehan d'Austrice. Auecq Leurs responses par lesquelles la vraye cause des troubles dudit païs est exposee, et le masque de don Jean et ses adherens leué. A Francfort. *Z. n. v. dr.* L'an, M.D.LXXVIII. (le 27 Mars.) in-4°., 88 blz.

Brieven in Sept. en Nov. 1577 geschreven, en te Reims en Parijs uitgekomen onder den titel: *Epistres Belgicques.* In bovenstaande uitgaaf is bij elken brief een antwoord tot wederlegging gevoegd, en aan het hoofd der blz. het opschrift geplaatst: *Epistres antibelgicques.* (W. 347.)

350 Brieuen van Aduertissement oft waerschouwinge, geschreuen aenden Edeldom ende andere ghedeputeerde vande Generale Staten vande Nederlanden, by eenen Dienaer van ... Don Jan van Oostenrijck. Met de antwoorden daer op dienende, waer deure de waerachtige oirsaken van dese ieghenwoordighe Intlantsche oirloge, midtsgaders het bedriegelijc mom-aensicht van don Jan ende zyne aenhangheren worden ontdeckt. Ghedruct in ... Vranckfort. *Z. n. v. dr.* ... 1578. in-4°., 64 blz.

Vert. van het voorgaande. Het voorbericht van den drukker is ged. 22 *meert* 1578. De vertaler had blijkbaar een exemplaar voor zich, waarin de later verbeterde drukfeilen voorkwamen (W. 349).

351 Liste des moyens generavx, resolvs par son alteze (*Matthias*), ... le Prince d'Oranges, le conseil d'Estat et les Estatz generaux. (*Met het drukkersmerk van Plantijn op den titel.*) A Anvers, ... Chr. Plantin, ... M.D.LXXVIII. in-4°., 28 blz.

De heffing dezer in- en uitgaande rechten zou plaats vinden voor den tijd van 3 maanden, te beginnen met 1 Mei. (W. 350.)

352 Listen vande generale middelen gheresolueert by zijn Alteze, mijn Heere den Prince van Orangnien, den Raedt van State, ende de generale Staten. (*Met het drukkersmerk van Plantijn op den titel.*) T'Antwerpen, By Chr. Plantijn, ... M.D.LXXVIII. in-gr. 8°., 28 blz.

Hollandsche uitgave van het voorgaande. (W. 351.)

353 Listen vande generale middelen gheresolueert by zijn Alteze, mijn Heere den Prince van Orangnien, *etc.* (*Het drukkersmerk van Plantijn op den titel.*) Antw., Chr. Plantijn. M.D.LXXVIII. in-4°., 28 blz.

Andere druk van het voorgaande, waar b.v. op blz. 3 gelezen wordt *Almagre, de C ꝯ .... iij. ß*, terwijl daarvoor in dit ex. gevonden wordt *Almagre, de C.l .... iij S.*

354 Oratio legatorvm Ser^mi^... Matthiae Archidvcis Austriae, etc. Belgij Gubernatoris, et generalium Belgico-Germaniae Ordinum: Habita in Conuentu Wormaciensi coram consiliariis à Principibus Electoribus, et reliquis S. R. Imperij Legatis: An. M.D.LXXVIII. die VII. mensis Maij. (*Met een drukkersmerk op den titel.*) Antverpiae, Ex officina Christophori Plantini,... M.D.LXXVIII. in-gr. 8°., 52 blz.

De hoofdinhoud bij *Bor*, *I*: blz. 953—60. *Marnix*, die de Oratie hield, bezorgde er eene fransche vertaling van (bij Plantijn 1578, zie volgend nummer). *Houwaert* bracht ze in het Hollandsch over. (W. 354.)

355 Oraison des Ambassadeurs dv Serenissime Prince Matthias Archiduc d'Avstriche, etc.... Recitee en la Diette tenue à Wormes deuant les Conseillers deputez parles Princes Electeurs, et autres Ambassadeurs etc. commis du St. Empire Romain:... M.D.LXXVIII. le VII. iour de May. (*Plantijn's drukkersmerk op den titel.*) A Anvers, ... Chr. Plantin,... M.D.LXXVIII. in-gr. 8°., 64 blz.

Verschilt van W. 8701 slechts in de spelling van *deputez* dat aldaar *deputer* gespeld is.

356 Oratio Philippi de Marnix, domini de S. Aldegonda, pro Serenissimo Archidvce Avstriae Matthia, et Ordinibus Belgicis, Ad delegatos Septemuirum,... Wormatiano conuentu habita. Habita Wormatiae Menso Maio. cIↄ Iↄ LXXIIX. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 52 blz.

Dit is onder een anderen titel dezelfde oratie als n°. 354. Hier is aan toegevoegd een *Praefatio*, met het opschrift *Nobili viro Jac. Monario, amico suo, Theucharis Leontonychus S. D.*

357 Eenen orlof en een droeffelijck scheyden,
Binnen Antvverpen van de Jesuiten,
Hoe si vertrocken God vvilse gheleyden,
Al vvast dat si hen seer blijde ghelieten,
Got vveet oft hen niet en moest verdrieten. *Aan het einde:* 1578 Den 19. Mey. (*Met het wapen van Antwerpen op den titel.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Berijmd gesprek tusschen Antwerpen en de Jezuïeten, naar aanleiding van der laatsten gedwongen vertrek uit Antwerpen, dat zij moesten verlaten omdat zij den eed weigerden, waarbij don Juan tot vijand des lands werd verklaard. *Bor*, *I*: 953; *Arend*, *II*: 6. *blz.* 249.

358 Lettre contenant vn auis de l'estat auquel sont les affaires des Païs-bas, tant pour le regard des principales provinces et villes en particulier, comme de toutes ensemble en general, avecq la recerche du party, le plus promt et plus asseuré, que les Estats puissent prendre contre l'Espagnol, pour leur conseruation et salut. 1578. A Reims, De l'Imprimerie de Francois du Pré, 1578. in-4°., 74 blz.

De schrijver noemt zich een Duitsch edelman en vriend van Marnix, *qui pour*

auoir esté nourri dix ans en France, a bien osé escrire en Francois; **hij raadt om zich met Frankrijk tegen Spanje te verbinden. (T. 175.)**

359 Lettre contenant vn auis de l'estat *etc.* (*Als boven.*) in-4°, 74 blz.

Het eenig verschil tusschen dit en het vorige exemplaar bestaat hierin, dat de pagineering van pag. 43 hier goed is, terwijl het vorige ex. LXIII heeft.

360 Lettre contenant l'éclaircissement des actions et deportemens de Monsieur filz et frere de Roy Duc d'Anjou, d'Alençon etc. Tant pour le regard des choses qui sont auenues es guerres ciuiles de la France, comme en ce qui concerne le faict et deffence des pays contre les Espagnols. (*Ged.* 24. *de May.*) A Rouen. Pour Jean Ysoret. l'An 1578. in-4°., (II) en 72 blz.

Gunstig voor Anjou, en voor de aanspraken der Fransche kroon op Vlaanderen en Artois. Zeldzaam en belangrijk stuk: zie *Brunet* **(5e** *éd.*) *T. III. P. II. p.* **1023** *sv.* **(W. 356.)**

361 Schriftelick bewijs Des .... Heeren Johan Casimiri, Palsgrauen opden Rhijn, Hertogen in Beyeren, etc. Daerin cortelick verhaelt ende wtgeleyt werden, die oorsaecken waer door zijne Vorstelicke Genaden beweeght zijn worden, tot bevrijdinge der benauder Nederlanden, volck te maken, ende met heercracht herwaerts ouer te commen. (*ged.* 22 *Juni.*) VVt de Hoochduytsche sprake ... ouergheset..... Embden by Goossen Goebens. Anno 1578. in-4°., 40 blz.

= W. 360. Vermeld bij *Bor, I: blz.* **987.**

362 Reqveste presentee à son Alteze et Messeigneurs du Conseil d'Estat par les habitans des païs Bas, Protestans vouloir viure selon la Reformation de l'Euangile, le xxij^e Jour de Juin. 1578. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 22 blz.

Zie *Brandt, Hist. der Reform.* **D. I. XI boek, blz. 603—5. Bij** *Bor, I*: **968—72. (W. 361.)**

363 Supplicatie Aen sijn Hoocheyt, ende Heeren des Raets van State, Ouergegeuen door de inwoonders deser Nederlanden, welcke protesteren, dat sij begeren te leuen nae de Reformatie des Euangeliums. Den xxij. dach Junij, 1578. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 24 blz.

N°. 176 heeft *Sijn Hoocheyt, ouergegeuen.*

364 Vnterthänigs Schrifftlichs Ansuchen vnd Suppliciren Ane Seine Fürstliche Durchleuchtigkeyt,... Vnd die Herren des Raths Gemeyner Niderländischen Ständ, Von den Einwonern vnd Landsassen der Niderlanden, welche Protestiren vnd bedingen, hinfortan nach der Reformation des Evangelij zuleben: beschehen, den zwey vnd zwantzigsten Junij, 1578. Ausz Frantzösischem treulich inn Hoch Teutsch gebracht. Getruckt zu Straszburg. *Z. n. v. dr. en z. j.* in-4°., 20 blz.

Duitsche vertaling van n°. 362.

365 Reqveste presentee a son Alteze et Messeigneurs du Conseil d'Estat par les habitans des païs Bas, Protestans vouloir viure selon la reformation de l'Euangile, le xxije. iour de Juin. 1578. Plus vne deuxieme requeste, presentee à son Alteze... le vije de Juillet par les Protestans, *etc. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 22 blz.

Andere druk van de voorgaanden. Het laatste stuk ontbreekt.

366 Reqveste presentee à son Alteze et Messeigneurs du Conseil d'Estat, le vij. de Julet, par les Protestans, de vouloir viure selon la Reformation de l'Euangile, sur le faict de l'asseurance en l'exercice de l'vne et l'autre Religion. 1578. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= W. 363. — Zie *Brandt*, blz. 605, 606; *Bor*, I. 972. Vergelijk W. 362.

367 Tvveede supplicatie Aen sijne Hoocheyt, ende Heeren des Raets van State, ouergegheuen den, vij. dach Julij, byde Protestanten, begherende te leuen nae de Reformatie des Euangeliums, op t'stuck vande versekeringhe, nopende d'exercitie van beyde de Religien. 1578. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= T. 177.

368 Religioensvrede (*ged.* XII. Julij anno. 1578). *Z. afz. titel. z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Bij *van Meteren*, *Nederlandsche Oorloghen* 8ste *boek fol.* 155 *etc.* komen onder dagteekening van 22 Juli 1578 de eerste 30 artikelen van den hier bedoelden *Religioensvrede* bijna onveranderd voor. *v. Meteren* heeft ook dezelfde voorrede, maar mist de laatste 8 artikelen.

369 Vermaninghe ende Raet voor de Nederlanden, waer in doorsake bewesen wort vanden tegenwoordigen inlantschen twist, ende oock de Remedie daer teghen, maer principalijck wort hier bewesen oftmen de Conscientien behoort te bedwinghen. *Z. n. v. pl., en v. dr.* M.D.LXXVIII. in-8°., 104 blz.

Zie de aanteekening bij W. 365. Een fransche vertaling komt voor onder n°. 424.

370 Epistola Michaelis Baii, ... De Statuum inferioris Germaniae vnione cum iis, qui praeter omnium hactenus haereticorum morem, se Desertores Romanae Catholicae religionis vocant: Et de Juramento, quod eorum iussu à clero et monachis exigitur. (*Met het kon. wapen op den titel en op de laatste blz.*) Lovanii, Apud Petrum Zangrium Tiletanum, ... M.D.LXXVIII. in-8°., 22 blz.

In dit pamflet bestraft de bekende Leuvensche hoogleeraar *Mich. Baius* den Abt van het Park bij Leuven (*Ambrosius Loots*), over het onderteekenen van de *Brusselsche Unie*. Hevig vaart hij uit tegen den eed, door de Staten Generaal van de geestelijken gevorderd. Merkwaardig zijn de beschuldigingen tegen den Prins van Oranje. Zie over *Baius*: *Foppens*, *Bibl. Belg. II*, 888, die ook deze *Epistola* vermeldt (W. 367).

371 Epistola Michaelis Baii *enz.* (*als 't voorg.*) ... (*Het wapen op den titel komt overeen met dat op de laatste blz. van het voorgaande nummer.*) A. Paris, Chez Anthoine Hoüic, ... 1578. in-8°., 24 blz.

Achter dezen franschen druk van de *Epistola* leest men: *Ocum vacaret spatium chartae, visum est huic epistolae adiungere iureiurandi historiam, quod exegit ab Episcopis Catholicis Hunnericus Vandalorum Rex Arianus, ab eo parum dissimule, quod Belgica Germaniae, pseudordines facta cum haereticis in Religionem et Regem coniuratione à Catholicis praecipuè à clero et ipsi nunc exigunt.* Achter de *iureiurandi historia* een latijnsch gedicht met opschrift *Ad clerum Belgicum. De iureiurando quod ab eo Pseud Ordines Belgici captiose exigunt.*

372 L'advertissement et responce des estats de Haynault sur la requeste faicte pour la liberte de la Religion, et l'exercice d'icelle. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXVIII. in-4°., 8 blz.

De Holl. uitgave (zie hieronder) heeft de dagteekening: 18 Juli. Zie *Borgnet, De Nederlanden onder Filips II, blz.* 144, *noot* 2. (W. 369.)

373 L'advertissement et responce des estats de Haynault sur la requeste faicte pour la liberte de la Religion, et l'exercice d'icelle. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Deze druk is klaarblijkelijk dezelfde, als de voorgaande; doch dit exemplaar mist op den titel het jaartal, en aan het einde vindt men: *Messeurs*, terwijl het vorige *Messieurs* heeft. (W. 370.)

374 Advertissement Vande Staten van Henegouwe van hunlieder antwoorde op de Requeste versoeckende liberteyt van Religie ende exercitie van dien. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXVIII. in-4°., 8 blz.

Geheel bij *Bor, I.* 991—993 (T. 178).

375 La Proposition de monsievr de Bellievre ambassadevr dv Roy de France, faicte à son Alteze et Messieurs des Estats du Païs bas le 4. d'Aoust, 1578. *Z. n. v. pl., en v. dr.* M.D.LXXVIII. in-4°., 8 blz.

In het Hollandsch, bij *Bor I*, 978, 9. (W. 373.)

376 Accord et alliance faicte entre ... le dvc d'Aniov, ... d'vne part: et les Prelats, Nobles et deputez des villes representans les Estatz generaulx des pays bas, d'autre part. (*Met het drukkersmerk van Plantijn op den titel.*) En Anvers, ... Chr. Plantin, ... M.D.LXXVIII. gr. in-8°., 24 blz.

Blz. 1—19 *Accord et alliance* etc. i. d. 13 *Aougst.*, met bekrachtiging van Anjou, i. d. 20 *Aougst;* blz. 20. *Copie* (*de la declaration de guerre de Mr. le Duc d'Alençon contre D. Jehan* etc.) i. d. 9 *Sept.*; blz. 22: *Copie* (*de l'asseurance donnee et soubsignee par le Duc d'Alençon, pour la restitution des villes*), van dezelfde dagteek. De ingesloten woorden worden in deze uitgaaf niet gevonden, maar wel in den hieronder volgenden druk. Bij Dumont, *Corps Diplom. V. p.* 330 Zie *Archives, VI, p.* 439, *svv.* In 't Hollandsch bij *Bor, I. blz.* 976—78, en 996 97 (W. 376).

377 Accord et alliance faicte entre ... le dvc d'Aniov, ... d'vne part: et les Prelats, Nobles et deputez des *prouinces et* villes representans les Estatz generaulx des pays bas, d'autre part. (*Met Plantijns drukkersmerk op den titel.*) En Anvers, ... Chr. Plantin. M.D.LXXVIII. gr. in-8°., 24 blz.

Andere druk van het voorgaande, verschillend in den titel en de uitvoeriger opschriften der hier voorkomende stukken. (W. 378.)

378 Accord ende verbondt ghemaeckt tusschen .... den Hertoghe van Aniou, ... ter eenre zijden: ende de Prelaten, Edelen ende ghedeputeerde vande Landen ende Steden, representerende de generale Staten van de Nederlanden, ter andere. (*Met het drukkersmerk van Plantyn op den titel.*) T'Antwerpen, By Chr. Plantijn, ... M.D.LXXVIII. gr. in-8°., 24 blz.

Vertaling van het voorgaande. (W. 379.)

379 Wachtgheschrey. Allen liefhebbers der eeren Gods, des Vaderlandts, ende der Priuilegien ende Vryheden des seluen, tot waer schouwinghe ghestelt. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXVIII. in-8°., 24 blz.

Beroep op het volk, om alle van Spaanschgezindheid verdachte personen uit de stedelijke besturen en uit het beheer van de financien en oorlogszaken te verwijderen. Het stukje moet vóór den dood van *D. Juan* geschreven zijn; zie blz. 7 en 17. (W. 375.)

380 Wachtgeschrey, Der betrangten Vnderthanen in den Niderlanden. Allen liebhabern der Ehren Gottes, des Vatterlands, der Priuilegien vnd Freiheyten desselben, zur Warnung gestellt, Avsz Flämischer Spraache inn hoch Teutsch gebracht, zu Gent .... *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXIX. in-4°., 24 blz.

= W. 8711. De vertaling evenals het vers op den titel is van *Fischart.*

381 Twee Brieuen van wylen don Jan van Oostenrijk. (*ged.* 16 *Sept.*) Gheintercipieert ende opghenomen deur den Heer van Sint Leger. Epitaphe of Grafschrift van Don Jan. (*Met het drukkersmerk van Silvius op den titel.* t'Antwerpen, Bij Willem Siluius, 1578. in-4°., 16 blz.

In het oorspronkelijk Spaansch met Hollandsche vertaling. Met eene Fransche vertaling bij T. 180, waar, in de noot, als sterfdag van D. Juan bij vergissing gesteld wordt de 28 Sept. Zie *Bor*, *I*: *blz.* 1004 *vv.* In het stukje: *Origine des troubles* etc. (W. 382), wordt evenals bij *Bor*, de 2de Oct. genoemd. *Groen*, *Archives etc.*, *VI*, *blz.* 452 geeft den 1en Oct. aan. Zoo ook *Ph. Galle*, in de *Sommaire annotation* etc. (W. 387) blz. 48. (W. 381, waar de brieven ten onrechte 6 September zijn gedagteekend.)

De laatste regel van het negende koeplet van het grafschrift eindigt: dus *Schade leer u.* Dit is de kenspreuk van Lucas d'Heere (*Paquot*, *Mémoires*. *IV*, *p.* 359 -361) en deze is dus waarschijnlijk de vervaardiger van het grafschrift.

382 Pour-tombeau de don Jan Par Ch. de Navieres s. Gentilh. de son Excell. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* 1 bl. in-f°.

383 Remonstrance avx habitans dv païs bas, declarant amplement les vrays moyens pour les induire à demeurer constans en leurs deüe obeïssance. Par Brachmus damuis, Seigneur d'Hilorue. 1578. *Aan het einde:* Imprimé à Rheims, par N. Martin. 1578. in-8°., 54 blz.

De spaanschgezinde schr. tracht hen, die nog geen partij gekozen hebben, over te halen om zich aan de zijde van den Koning te scharen. De katholieke godsdienst wordt beschreven als: *principal sustien de tout florissant estat*; Filips en don Juan van Oostenrijk worden geprezen, en een gestrenge straf voor de hardnekkige rebellen aangekondigd. De brief *Au Prince d'Orange* is onderteekend: *Brachmus Danuis Seigneur d'Hilorue.*

384 Copie des lettres envoyee's par.... prince de Parme, à ceulx du Conseil.... en Brabant: Sur la maladie et trespas de son Alteze, Auecq l'acte de la surrogation de sadicte Excellence au Gouuernement general de ces Pays-bas... A Lovvain,... Rogier Velpius,.... M.D.LXXVIII. in-4°., 8 blz.

Het laatste stuk aangehaald bij *Arend II. 6. blz.* 270.

385 Les Lamentations du Pape de Rome sur la Mort de don Jean d'austrice avec Les Reponses de la Mort, et L'Epitaphe dudit don Jean. Pieces satyriques copiées sur un Manuscrit de L'année 1578. (*Handschrift uit de 18de eeuw.*) in-4°., 20 blz.

386 Nieumaren. *Brief van Nicolaes Bruninck (secretaris en vertrouwd vriend van den Prins van Oranje) aan:* MIinen vrient de Rechtere, *waarin o. a. melding wordt gemaakt van den dood van* Don Joan *op* 1 *Oct. en de brieven by hem gevonden, waarvan Bruninck er twee achter zyn nieumaren laat volgen. Die beide brieven zijn* 1°.: aen Joan Andrea Dorea, Prince van Melf, *ged.* 16 *Sept. en* 2°. aen Don Pedro van Mendoce, Ambassadeur van Genes, *ged.* 16 *Sept.* 1578. *Zonder titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

387 Copie vander Acte van Acceptatie ouerghesonden by zyne Alteze, Excellentie, Raedt van Staten, ende Staten Generael, op de voorgaende Resolutie ende presentatie van dien van Ghendt, vanden xxvij. Octobris. Anno M.D.Lxxviij. *ged.* 3 Nov. *volgt* Andere Copie *Eene vermaning van de Staten Gen. aan de Regeering van Gent betreffende hare verplichting ten aanzien der leening van de Koningin van Engeland ged.* 5 November. *volgt* Copia. *Eene nadere omschrijving van bovenstaande acceptatie int Latijn, waarachter de Hollandsche vertaling.* Te Ghendt, By de Weduwe van Pieter de Clerck,.... Anno M.D.Lxxviij. in-4°., 8 blz.

Zie *Wagenaar, VII*: 198. (W. 8703.)

388 Lettre escripte par... le dvc d'Anjou, à Messieurs les Estats generaulx des pays bas. Auecq vne Remonstrance ausdicts Sieurs les

Estats, faicte par le Seigneur des Pruneaulx, suyvant la lettre susdicte. (*ged. 4 en 8 Nov.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.Lxxviii.
in-4°., 24 blz.

= W. 384.

389 Copie. (*van de toestemming der stad Gent, om als borg te dienen voor het geld, dat de Koningin van Engeland aan de Staten-Generaal had geleend. Zie over het verbond met Engeland Bor I:* 900-903, 949.) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

De signatuur begint met *Bij*, terwijl achter dit stuk een latijnsche vertaling volgt, waarvan de signatuur begint met *B.* De lat. tekst moet dus voorafgaan beiden gezamenlijk zijn een fragment uit een grooter geschrift.

390 Lettre d'vn Gentilhomme de Haynavlt, a Monsieur de la Mothe, Gouuerneur de Grauelines. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1578. in-8°., 66 blz.

Zeer gunstig voor Anjou; de bezwaren die tegen een verbinding met hem opresen, worden hier uit den weg geruimd en hij zelf gepresen.

391 Openinghe ende Propositie ghedaen van weghen mynen Heeren den Bailliu, Schepenen van beide de Bancken, beide de Dekenen, Edelen ende Notabelen der Stede van Ghendt, ter vergaderinghe vanden drye Leden der seluer Stede, den Nouemb. 1578. Ghendt, ... Gaultier Manilius, ... 1578. *Met het wapen van Gent op den titel.*
in-4°., 26 blz.

Andere druk van W. 8704, dat van ons ex. in spelling verschilt, b.v. *Openinge*, *Vgaderinghe*, *Gaulter Manilius.* Bij *Vanderhaeghen. Bibl. Gant*, I. n°. 813.

392 Le vray patriot Aux Bons Patriots. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*
in-4°., 24 blz.

Zeer zeldzaam stukje in 't laatst van dit jaar (?) geschreven, nadat *Anjou* zich als de middelaar tusschen *Gent* en de Malcontenten had aangeboden. De schrijver, een Vlaming. stelt de trouweloosheid van Anjou in het licht en spoort zijne landgenooten aan, om zich niet met hem in te laten, maar zich onderling tegen de Spanjaarden te verbinden Hij schrijft met warmte en overtuiging. (T. 183, waar een citaat uit dit stuk voorkomt.) Een duitsche vertaling n°. 402.

393 Oratio de pacanda et componenda repvblica ad Belgas, in qua malorvm pvblicorvm .... causae verae cum veris eorundem remedijs bona fide, et quasi digito, demonstrantur a Baleo Carfenna Hylandro. Anno 1578. *Aan het einde*: Excvsa Irenopoli, *Z. n. v dr.* Anno salutis CIↃ.IↃ.LXXVIII. mense Junio. in-8°., 136 blz.

Als oorzaken der troebelen worden vooral genoemd ongeloof en bijgeloof.

394 Veritable recit des choses passees e's Pays Bas, depuis la venve dv .... don Jehan d'Avstrice, ... Auec Solution des obiects contenus au Discours non veritable, mis en lumiere par les Estats des-

dictz Pays, touchant la rupture par eulx faicte de la derniere Pacification. A Lovvain, Chez Pierre Zangre et Jehan Maes,.... 1578. (*Met het kon. wapen op den titel.*) in-8°., 166 blz.

Fransche uitgave van W. 339 en 340, waar eene Latijnsche en eene Hollandsche uitgave voorkomen. De schrijver van dit pamflet, dat moet dienen tot wederlegging van het *Sommier Discours* (nº. 305) is Hannardus Gamerus, of Hannart van Gameren, secretaris van Don Juan van Oostenrijk. Zie over hem *Foppens*, *Bibl. Belg. I*, 431.

395 Discours veritable Des choses passées és Païs Bas, de Flandres depuis la venve du... Don Jehan D'avstrice, *etc.* A Lyon, Nicolas Gverin. M.D.LXXVIII. (*Met het kon. wapen op den titel.*) Sign. A_2-S_3. in-8°., 142 blz.

Andere uitgave van het *Veritable recit*, echter met denzelfden inhoud.

396 Copie de l'indvlgence (*van paus Greg. XIII*) envoyee de Rome pour don Joan d'Austrice et son armee, (*ged.* 18 *Jan.* 1578. *Spaansch en fransch.*) *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* een bl. in-plano.

Deze indulgentie in het Hollandsch bij *Bor*, *I*: 935.

397 Prognosticon nouum, Anni huius calamitosissimi 1578. Cvm descriptione Cometae visi 14. Nouembris anni elapsi. Autore. D. Nicolao Bazelio, . . . Antverpiae. Apud Henricum Henricium, ad coemiterium B. Mariae, sub Lilio. 1578. in-4°., 24 blz.

Met verschillende houtsneden.

398 Harangve militaire av nom dv Pays Bas, avx Chefs et gens de guerre du camp, pour le iour de bataille, Par Ch. de Navieres Sed. Gentilhomme en la maison de son Excellence. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXVIII. gr. in-8°., 16 blz.

1579.

Zie ook nº. 320, 329, 331 en 380.

399 Brief discovrs de l'entreprise faicte svr Irlande par avcvns rebelles de la couronne d'Angleterre; les quels ont esté desfaicts au mois de Juillet en l'an M.D.LXXIX. A Londres (*zonder n. v. drukker.*) M.D.LXXIX. in-4°., 4 blz.

400 Cort verhael van den aenslach gheschiedt in Irelandt, door sommighe wederspannighe teghen Enghelandt, de welcke verslagen zyn gheweest int Jaer M.D.LXXIX. in de Maendt van Julius. *Aan het einde:* Te London. *Z. n. v. dr.* int Jaer M.D.Lxxix. in-4°., 4 blz.

Vertaling van het voorgaande.

401 Cort verhael van den aenslach gheschiedt in Irlandt, door sommighe wederspannighe teghen Enghel-landt, de welcke verslagen zijn ghe-

weest int jaer M.D.LXXIX, in de maendt van Julius. *Aan het einde:* Te Londen, int jaer M.D.Lxxix. in-4°., 4 blz.

Deze uitgave verschilt van het voorgaande ex., waar b.v. staat *Enghelandt*, *Iaer* en de eerste letter van het eerste woord een anderen vorm heeft, etc.

402 Le Vray Patriot & c. Das ist: Getreues Ermanen vnd Auszschreiben, deren inn den Niderlanden vmb das gemeyn Heyl des Vatterlands sorgtragenden vnd Eiferigen Stände, vnd sonderlich deren zu Gent inn Flandern, vnd anderer jrer Benachbarten: *enz*... Ausz Frantzösischem treulich verteutschet ... *Z. n. v. pl.*, *en v. dr.* Anno M.D.LXXIX. in-4°., 32 blz.

Vertaling van n°. 392.

403 Sommaire annotation des choses plus memorables aduenues de jour à autre és XVII. prouinces du païs bas, dés l'an LXVI. iusques au premier jour de l'an LXXIX. A Anvers, Pour Philippe Galle. M.D.LXXIX. in-8°., 46 blz.

Andere druk van W. 387, waar als uitgever is vermeld *Christ. Plantin pour Philippe Galle.* Bovendien heeft W. 52 blz.: „Volgens de opdracht en voorrede, ged. 1 en 8 Jan., waren deze aanteekeningen oorspronkelijk in het Latijn gesteld en bij eene kaart der 17 provinciën gevoegd. Over den Haarlemschen graveur *Phil. Gallaeus* zie men *Foppens*, *Bibl. Belg. II.* 1082 *seq.* die het bovenstaande aldus opgeeft: *Brevis Rerum in Belgio*, *ab a°.* 1566. *usque ad* 1569 (lees 1579) *gestarum designatio*, met de noot: *inter Scriptores Belgicos Francofurti editos in f°.*, 1580, *T. II.*" (W. 387.)

404 Brief discovrs svr avcvnes actions des estats generaulx des Pays-bas. A scauoir, Sur le faict de la negociation de Paix, apres la surprise du Chasteau et ville de Namur. L'entretiennement de la Pacification de Gand. La puissante Armée n'aguerres dressée par les Estatz generaulx. 1579. (*Z. n. v. pl.*, *en v. dr.*) in-8°., 32 blz.

De schrijver stelt zich voor aan te toonen, dat de Staten ten onrechte beschuldigd worden: 1°.: *D'auoir si longuement traicté auec Don Jehan d'Austriche*, *estant a lors à Namur*, *et luy auoir par ce moien donne occasion de se fortifier;* 2°.: *Que les Estatz ont permis de faire contre la Pacification de Gand*, *et qu'icelle permission en a esté la cause de tous les troubles et maulx suruenus;* 3°. *Et pour le troisieme*, *qu'on n'a rien effectué auec une si grande et puissante Armée*, *dernierement assemblée*, *et composée d'vng grand nombre de Reyters*, *Bendes d'Ordonnance*, *cheuaux legiers*, *et gens de pied de toutes nations.*

405 Cort Verhael, op eenighe vande feyten, der generale Staten vanden Neder-landen. Te vveten, Op de negociatie vanden Peys, naer de ouervallinghe van het Casteel ende de Stadt van Namen. De onderhoudinge vande Pacificatie van Gent. De machtighe Heyr-cracht, onlancx opgherecht door de generale Staten. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1579. in-8°., 32 blz.

Andere (?) druk van T. 184, waar: *op de negociatie*, en *onderhoudinghe* gevonden wordt. Een gematigd geschrift ter verdediging van de Staten.

406 Verhandelinghe vande Vnie, Eeuvvich Verbondt ende Eendracth (*sic*). Tusschen die Landen, Prouincien, Steden ende Leden van dien hier naer benoempt, binnen der Stadt Vtrecht gheslooten, ende ghepubliceert vanden Stadt-huyse den XXIX. Januarie. Anno M.D.LXXIX. Ghedruct tVtrecht. *Zonder n. v. dr. en z. jaar.* in-4°., 12 blz.

Hoogst zeldzaam ex. van de eerste uitgave; van alle andere bekende uitgaven hierin verschillende, dat de verklaring van het 13de Art. (het *poinct van de Religie*) hier ontbreekt. Deze uitgave moet zijn gedrukt tusschen 4 Febr. en 5 Maart 1579, daar de toetreding van Gent (in d. 4 Febr.) hieraan is toegevoegd, terwijl de andere toetredingen (de eerstvolgende is die van het kwartier van Nijmegen in dato 5 Maart) ontbreken. Deze uitgaaf was bij verschillende schrijvers over de Unie onbekend. *Mr. P. Paulus* (*Verklaring der Unie van Utrecht*) gebruikte een druk van 1580 (na 15 April), terwijl *P. Bondam* (*Redevoering over de Unie van Utrecht, blz.* 148—151), die een nauwkeurig onderzoek instelde naar den eersten druk, geen oudere uitgave kende dan die van *Coenraet Henriksz* (uitgegeven tusschen 29 Juli en 13 September 1579).
W. maakt onder n°. 388 melding van een ex. dat tamelijk wel met het onze overeenkomt; alleen leest hij (bij vergissing?) *Eendra*cht.

407 Verhandelinghe van de Vnie, Eeuwich Verbont ende Eendracht. ... Ghedruct t'Vtrecht, By my Coenraet Henricksz: woenende inden gulden Enghel, by die Gaert-Brugghe. *Met het wapen van Utrecht op den titel.*) *Zonder jaar.* in-4°., 12 blz.

Dit is waarschijnlijk de tweede druk; ook dit ex. moet tusschen 4 Febr. en 5 Maart 1579 zijn gedrukt.

408 Verhandelinghe vande Vnie, Eeuvvich Verbon*dt enz.* (*Als boven*). in-4°., 16 blz.

De toetredingen loopen hier tot 29 Juli 1579.
Aldus overgenomen bij *Bor, II:* 26—32; zonder de approbat., bij *Wagenaar VII:* 251—262 en elders. (T. 185.)

409 Verhandelinghe van de Vnie, *eevv*ich Verbon*t* ende *ee*ndracht, *enz.* (*Als boven.*) *Z. j.* (1580). in-4°., 24 blz.

= W. 390. De acten van toetreding gaan tot 1 Febr. 1580; en het wapen op den titel is grooter dan bij de vorige nummers.

410 Verhandelinghe Vande Vnie, eewich Verbont ende Eendracht.... Ghedruckt toe Leeuwerden, in de Hoochstrate, By my Peter Henricksz van Campen, Boeckdrucker ende Figuersnijder. *Zonder jaar*, (*na* 1 *Febr.* 1580). in-4°., 16 blz.

Deze uitgave komt niet voor bij W. 388—400 en 8708, noch bij T. 185 en 186. Daar is geen druk te Leeuwarden opgenoemd. De acten van toetreding eindigen evenals bij het voorgaande nummer met 1 Febr. Op den titel een houtsneê: twee saamgevouwen handen, waartusschen een hart, waaruit een oranjeboom opschiet. Vergel. de aanteekening bij n°. 446.

411 Verhandelinghe vande Vnie, eevvich Verbont, ende eendracht....

Ghedruct t'Vtrecht. Bij de WeduWe van Coenraet Henricksz. *Z. j.* (1580.) in-4°., 24 blz.

Met de approbatiën der verschillende gewesten tot *April* 1580. Aldus in het *Gr. Placaet-Boeck*, I. 7–26, en in de fol. uitgave (gedrukt met de oude letters van *Aelb. Hendricksz.*) te Haarlem bij *Enschedé* 1778, waar echter is bijgevoegd: 't *Origineel Provisioneel Tractaat* van den 6 *Dec.* 1578 en de *Acte van Submissie van* 13 *Julij* 1579 (T. 186 welk ex. nog van het onze afwijkt in de spelling van Henricxsz.).

412 Verhandelinghe vande Vnie, eewich verbont ende eendracht.... binnen ... Vtrecht ghesloten, ende ghepubliceert ... den 29. Januarij, Anno M.D.LXXIX. (*Met titelvignet.*) Na de Copye ghedruct t'Vtrecht, by Coenraedt Henricksz. In s'raven-Haghe (*sic*), By Hillebrandt Jacobsz, ... 1607. in-4°., 24 blz.

413 Verhandelinge Vande Unie, eewich Verbondt ende Eendracht, *enz.* (*Als de voorgaande*). T'Vtrecht, By Salomon de Roy, ... 1618. in-4°., 28 blz.

Met de approbatiën tot 11 April 1580. Zie *Uytenbogaert*, 937 *v.v.*; *Baudart*, *Memor. I. B. X.* 71 *v.* (W. 393).

414 Verhandelinghe vande Vnie, *enz.* .... Na de Copye ghedruckt t'Vtrecht, by Coenraedt Henricksz. In 's Graven-haghe, Byde Wed., *enz.* ... van ... H. Issz. van Wouw.... 1631. in-4°., 24 blz.

415 Verhandelinghe vande Vnie, Eeuwigh Verbondt ende Eendracht: Tusschen die Landen, Provincien, Steden ende Leden van dien hier nae benoemt, binnen die Stadt Vtrecht ghesloten, ende ghepubliceert vanden Stadt-Huyse den 29. Januarij, Anno M.D.LXXIX. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Na de Copye ghedruckt t'Vtrecht, by Coenraedt Henricksz. In 's Graven-haghe, Byde Wed. *enz.* .... van ... H. Issz. van Wouw, ... Anno 1643. in-4°., 24 blz.

416 Verhandelinge vande Vnie, eeuwigh Verbont ende Eendracht. *enz.* (*Met den Nederlandschen leeuw op den titel.*) Tot Delff, Gedruct by Andries Cloeting, ... 1647. in-4°., 28 blz.

417 Verhandelinge Van de Unie, Eeuwigh Verbont, ende Eendracht. .... Hier achter is by-gevoecht de *Approbatie* ende *Veranderinge*, In 't 13 Artijckel. (*Met houtsneê op den titel.*) Gedruckt na 't Orgineel. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1650. in-4°., 24 blz.

Deze uitgaaf van het jaar 1650 verschilt van die bij W. 399 vermeld, omdat aldaar de plaats en de naam van den drukker zijn opgegeven. Men vindt deze uitgave met de andere herdrukken van dat jaar vermeld op 1650.

418 Num. 3. Verhandelinge van de Unie, eeuwigh Verbondt en Eendraght

....(*Met drukkersmerk op den titel.*) Na de Copye gedruckt t'Vtreght, by Coenraadt Henricksz. In 's Gravenhage. By de Weduwe *enz.*... van wylen H. Jacobsz van Wouw,... Anno 1660. in-4°., 32 blz.

419 Verhandelinge vande Unie, Eeuwich Verbont ende Eendracht:.... Na de Copye gedruckt in 's Graven-Hage, Bij de Weduwe, ende Erfgenamen van wijlen Hillebrant Jacobssz van Wouw. *Met een houtsneê op den titel.*) Tot Groningen. Gedruckt by Rembertus Huijsman,... Anno 1678. in-4°., 32 blz.

Latere druk van W. 400.

420 Copie, d'vnes lettres escrites à.... le Viscomte de Gand: Gouuerneur du Pays... d'Arthois et de Hesdin,.... Par vn bon Patriot Arthisien. *Z.n. v. pl. en v. dr.*... 1579. in-4°., 24 blz.

= W. 8710.

421 Apologia Cornelii Callidii Chrysopolitani, in Orationem Philippi de Marnix, Domini de S. Aldegonda, pro Sereniss. Archiduce Austriae Matthia, et Ordinibus Belgicis: Ad Delegatos Septemvirum, caeterorumque Principum et Ordinum Sacri Imperij VVormatiano Conuentu habitam Mense Maïo, cIͻ. Iͻ. LXXIIX. *Aan het einde:* Lvxembvrgi, *Z. n. v. dr.* 1579. in-4°., (VIII) en 72 blz.

De opdracht aan *Georgius à Lyskirchen, Antonianae familiae apud Hostienses ad Moenum praeceptor*, is gedateerd: *Friburgi*, 1579, *VI Cal. Martii.* (28 Febr.). Strijdschrift tegen de redevoering van *Marnix* (zie hierboven n°. 354). De Holl. naam van den schrijver dezer *Apologia* was *Corn. Loos* of *Loose van Gouda.* Zie *J. Prins, Leven van Marnix, blz.* 67 en de schrijvers aldaar aangehaald. *Foppens, Bibl. Belg. I*, 212 (die als jaartal der uitgaaf 1578 aangeeft), *Paquot, Mem. T. XIV* (in-8°). 428 *sv.* (W. 401).

422 Vriendelijcke waerschouwinghe aen de Staten van Artois, van Henegouwe, ende van Douay. Waer in men wel blyckelijck mach sien, wie de gene zyn, die met redene moghen beordeelt worden, ghebroken te hebben de Pacificatie van Ghendt. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Int Jaer M.D.LXXIX. in-8°., 48 blz.

Geschrift vanwege de Antwerpsche Protestanten (zie blz. 19), tegen de afzondering der Waalsche provinciën gericht. Zie *Archives VI.* 521—24, 600—602. (W. 403).

423 Advertissement à ceulx du pays Bas. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXVIIII. in-8°., 28 blz.

Op blz. 27 en 28 twee sonnetten aan de Staten Generaal. Ook dit vlugschrift heeft de strekking om de Waalsche provinciën te bewegen bij de Generaliteit te blijven (W. 434). Volgens de *Bibl. Belg.* i. v. *Le Petit* is J. F. Le Petit de schrijver.

424 Exhortation amiable, et Conseil salutaire pour le Païs-Bas. Monstrant

la cause de la presente dissension intestine, et le remede qui y pourroit estre mis. Et principalement est icy auise, si on doibt forcer les consciensces. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1579. in-8°., 80 blz.

Fransche uitgaaf van n°. 369 (W. 405).

425 Discours sur la permission de liberte de religion, dicte Religions-vrede, au Païs-Bas. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1579. in-8°., 56 blz.

Dit vlugschrift, kort na het vorige, dat hierin *blz.* 49 wordt aangehaald, uitgekomen, is waarschijnlijk van dezelfde pers afkomstig. Beide hebben de strekking om den godsdienstvrede aan te prijzen (W. 406).

426 Een Vriendlijcke vermaninghe tot allen Liefhebbers der Vryheyt ende des Religions-vreden. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1579. in-8°., 16 blz.

Aanbeveling van den *Religions-Vrede* in denzelfden geest als de naast voorgaande (W. 407).

427 EErsame goede mannen, het is nv hooch tijt dat ghy lieden eenmael besluijt oft ghy het Spaensch iock wilt teenemael aflegghen ofte niet *enz. Aanvang van een pamflet zonder titel, opschrift, n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

De schr. betoogt, dat van onderhandelingen met Spanje geen heil is te wachten. Men moet daarom omzien naar hulp van vreemde vorsten en onder hen vindt hij Anjou den aangewezen man. Hij raadt aan met dien hertog een bondgenootschap aan te gaan en weerlegt de bezwaren, die daartegen zouden kunnen worden ingebracht.

428 Lettres des estats d'Artois, et des Deputés de Haynaut et Douay, aux Deputés des Estats generaux des païs bas, assemblés en la ville d'Anuers (*ged.* 23 *Febr.*): Avec la responce svr icelles (*ged.* 3 *Maart*). Par où lesdits Estats generaux sont purgés des crimes qu'on leur impose touchant l'infraction de la Pacification de Gand. (*Met het kon. wapen op den titel.*) A Anvers, ... Chr. Plantin, ... M.D.LXXIX. gr. in-8°., 28 blz.

= W. 408.

429 Lettres des Estats d'Artois, ... aux Deputés des Estats generaux des païs bas, rassemblés en la ville d'Anuers: *etc.* (*Als boven.*) gr. in-8°., 28 blz.

Het eenig verschil tusschen dit ex. en het voorgaande is, dat hier op den titel *rassemblés* gelezen wordt. Aan het hoofd van blz. 3, bij herhaling van den titel, staat ook in dit ex. *assemblés*.

430 Brief der Staten van Artois, ende der Ghedeputeerden van Henegauwe ende Douay: tot de Ghedeputeerde ... van de Nederlanden, vergadert in de stadt van Antwerpen. (*ged.* 23 *Febr.*) Met de Andwoorde op de selue ghegheuen door de voorseyde Ghedeputeerde

van de generale Staten. (*ged.* 3 *Maart. Met het kon. wapen op den titel.*) Antwerpen. Chr. Plantijn, M.D.LXXIX. gr. in-8°., 24 blz.

Inhoud: Brief der Staten van Artois *enz. blz.* 2—6; Brief des Conincks tot de Staten van Artois *blz.* 7; Verclaringhe van den Bisschop van Atrecht *blz.* 8; Andwoorde der Ghedeputeerden van de generale Staten *blz.* 9—22. Bij *Bor II:* 37–42.

431 Recveil des lettres, actes et pieces plvs signalees dv progres et besongne faict en la ville d'Arras et ailleurs, pour paruenir à vne bonne paix et reconciliation auec sa Maiesté Catholicque, par les Estatz d'Arthois et deputez d'autres Prouinces... (*Met een drukkersmerk op den titel.*) A Dovay. De l'Imprimerie de Jean Bogard,... 1579. in-8°., 124 blz.

Behalve de Unie van Brussel (9 Jan. 1577), behooren de hierin voorkomende stukken tot de maanden Jan.—April 1579. Een deel daarvan in het Hollandsch bij *Bor II.* 37 *v.v.* 47 *v.* (W. 410).

432 Copie d'vne lettre dv Prince de Parma, enuoyée aux Estats generaux des païs bas... du douziesme de Mars M.D.LXXIX. Et La Responce desdicts Estats generaux sur icelle, datee du XIX dudict mois de Mars. Anvers, Chr. Plantin, M.D.LXXIX. (*Met het kon. wapen op den titel.*) gr. in-8°., 8 blz.

= W 411.

433 Copie Van eenen Brief, by den Prince van Parme, ghesonden aen de generale Staten vanden landen van herwaerts ouer tot Antwerpen vergadert zijnde: ende Antwoorde der voorschreuen generale Staten daerop gedaen, den XIIsten Martij, vuyt den Walsche in Duytscher talen ouergeset. (*Met het kon. wapen op den titel.*) T'Antwerpen, By Christoffel Plantijn,... M.D.LXXIX. gr. in-8°., 8 blz.

Bij *Bor. II.* 47—80. (T. 187).

434 Copie Eens Briefs van den Prince van Parmen, ghesonden tot den generalen Staten der Nederlanden vergadert binnen Antwerpen: ghedateert van den twaelfsten van Maerte M.D.LXXIX. Ende Die Andtwoorde van den voorschreuen generalen Staten op die selue, ghedateert den xixsten van der voorseyder maendt Maerte. Ghedruckt. *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... M.D.LXXIX. in-4°., 8 blz.

Dezelfde brief als n°. 433 maar een andere uitgave.

435 Lettres et resolvtion des estats de la ville de Lille, et Chastellenies dudit Lille, Douay et Orchies: à Messeigneurs les Estats generaux assemblés en la ville d'Anuers. Avec la responce desdits Estats

generaux sur icelles. (*Met het kon. wapen op den titel.*) A Anvers, ... Chr. Plantin, ... M.D.LXXIX. gr. in-8°., 16 blz.

De brief der Staten van Rijssel is gedagt. 31 Maart, de resolutie van daags te voren, het antwoord der Staten Generaal is van 8 April 1579. (W. 419.)

436 Brief ende Resolutie der Staten van.... Rijssel, ende Casteleynien van voorseyt Rijssel, Douay ende Orchies: Aen ... de generale Staten versaemelt in de stadt van Antwerpen. Met de antwoorde van de voorseyde Staten op tselue. (*Met het kon. wapen op den titel.*) T'Antwerpen, By Christ. Plantijn, ... M.D.LXXIX. gr. in-8°., 16 blz.

Bij *Bor*, *II*, 42—44 (T. 188).

437 Traicté et accord faict et passe entre Monsievr le Baron de Montigny etc. et le Seigneur de la Motte (*ged.* 6 *April. Met het drukkersmerk van Bogard op den titel.*) A. Dovay, ... Jean Bogard ... 1579. gr. in-8°., 8 blz.

Reeds lang te voren hield de Heer van Montigny verstandhouding met de la Motte; zie *Groen van Prinsterer*, *Archives etc. VI*, *p.* 587. (W. 418).

438 Traicté et accord faict et passé entre monsieur le Baron de Montigny etc. Et le Seigneur de la Motte. A Dovay, ... Jean Bogard .... M.D.LXXIX. in-4°., 4 blz.

Deze uitgave verschilt in zetting en drukkersmerk van de voorgaande.

439 Tractaet ende Accoort gemaeckt ende ghesloten tusschen mijn Heere den Baenderheere van Montigny etc., ende den Heere van Motte. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Gheprint int Jaer ... M.D.LXXIX. in-4°., 4 blz.

Hollandsche uitgave van het voorgaande.

440 Rapport faict par le seignevr Gvillavme vanden Hecke Tresorier, et maistre Cornille Aertssens Secretaire de la ville de Bruxelles, à Messieurs du Magistrat d'icelle ville le IXe d'Apuril, et reiteré le Xe d'icelluy mois l'an XVc lxxix. en l'assemblee des Estats generaux en Anuers. En Anvers. Par Guillaume Syluius, ... l'An 1579. in-4°., 32 blz.

Verslag der onderhandelingen met de provinciën Henegouwen en Artois (W. 420).

441 Vermaninghe gedaen door ... d'Artsch-hertoge van Oostenrijck, ... aen de generale Staten der voorseyder Landen, den elfsten van April, M.D.LXXIX. (*Holl. en Latijn.*) Item de Poincten ende Artijcklen den generalen Staten voorghehouden door sijne voorseyde Hoocheydt: Midts-gaders d'Wtsprake van Heer Elbert Leonin .... Raets-heere van Staten. (*Met het kon. wapen op den titel.*) T'Antwerpen, By Chr... Plantijn, M.D.LXXIX. gr. in-8°., 16 blz.

Bij *Bor*, *II*. 49, 50. (T. 189.)

442 Exhortation faite par... l'Archidvc d'Avstrice,... aux Estats generaux desdits païs, l'onzieme d'Avril, M.D.LXXIX. Item les Poincts et Articles proposés par sad. Alteze aux Estatz generaux, auec la Harengve de messire Elbert Leoninus Docteur és droicts, et Conseiller d'Estat. (*Met het kon. wapen op den titel.*) A Anvers, ... Chr. Plantin, ... *Z. j.* gr. in-8°., 16 blz.

Zie *Van de Spiegel*, *Onuitgeg. stukken*, *II. blz.* 31 *en* 102; en *Groen van Prinsterer*, *Archives*, VI. p. 613—16 (W. 421).

443 Lettres interceptes dv Contador Alonso de Cvriel, av Prince de Parme. Par lesquelles on peult manifestement descouurit (*sic*) les faulx et doubles traits, dont l'Espagnol tasche d'abuser ceux de pardeça, pour les armer contre leur patrie. (*Met het kon. wapen op den titel.*) A Anvers.... Chr. Plantin, ... M.D.LXXIX. gr. in-8°., 40 blz.

Vooraf een brief van *Phil. de Lalaing* (die de brieven onderschept had) aan den Prins van Oranje, ten geleide van het paket, onderteekend: *De Mons. le* 19*e* *l'Auril* 1579. De brieven worden in het oorspronkelijk Spaansch medegedeeld, met fransche vertaling (T. 190).

444 Lettres interceptes dv Contador Alonso de Cvriel, av Prince de Parme. *etc.* (*Als boven.*) gr. in-8°., 40 blz.

Het eenig verschil tusschen het voorgaande nummer en dit ex. bestaat hierin dat hier op blz. 29 de signatuur ten onrechte C_3 is.

445 Translaet van eenen... brief .... van den Contador Alonso Curiel aen den Prince van Parme. Wt den welcken openbaerlick ontdect worden de valsche ende dobbele treken, waer door de Spaniaert beneersticht te bedrieghen die van herwaerts ouer, om de selue te wapenen teghen haer eyghen Vader-landt. (*Met het kon. wapen op den titel.*) T'Antwerpen, By Christoffel Plantijn, ... M.D.LXXIX. gr. in-8°., 24 blz.

= W. 8712.

446 Ordonantie ende rechte middelen aen allen Liefhebbers des Vaderlants, ende aen alle vrome Soldaten die om victorie vechten... 1579. Per J. V. D. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 8 blz.

Vermaning, aan de Antwerpenaars in 't bizonder, om Maastricht uit de handen der Spanjaarden te ontzetten. Op den titel een oranjeboom, die uit een hart ontspruit; het hart wordt door twee zamengevouwen handen, die uit de wolken komen, vastgehouden. Dit figuur staat in een vierkante lijst met dit omschrift: *Met ghetrouwer herten, bemindt Oraengien, contra het spec en hannen van Spaengien.* Hetzelfde figuur kleiner, met hetzelfde omschrift aan 't einde (T. 191). Van de pers van *Peter Henricksz van Campen* te *Leeuwarden.* Vergelijk n°. 410, waar dezelfde houtsneê, evenwel zonder het randschrift gevonden wordt Ook het lofwerk dat de titels van beide stukken omgeeft is hetzelfde.

447 Traicte de reconciliation faict en la ville d'Arras le XVIIe de May

xv^c lxxix. auec sa Maiesté par les Prouinces d'Arthois, Haynault, Lille Douay et Orchies. Juré et signé par nostre Seignevr le Prince de Parme... au camp à Mastricht. Depuis esclaircy, mis en forme d'Edict et Placcart et publié en la ville de Mons en Haynault, le xiiie de Septembre. 1579. A Dovay... Jean Bogard,... 1579. (*Met het drukkersmerk op den titel.*) in-8°., 32 blz.

Achteraan is geschreven: *Publié en la ville Darras par le greffier dessonuille le vingtiesme dudict mois de Septembre xvclxxix.* Andere druk van W. 443, waar gelezen wordt: *signé par* Mon-Sgr. en waar op den titel nog gevonden wordt: *Ensemble la Pacification de Gand et Edict perpetuel.*

448 Vvarachtighe efutatie, ofte verantwoordinghe van die Edele vrome ende vermaerde stadt van Ghendt ouer die Calumnitatie ofte achterclap haer naer ghegeuen, mitsgaders die betalinghe ofte taxatie gedaen van het quartier alleenlijc van Ghendt, van penningen die sy heeft ghegeuen tot obseruatie ofte onderhoudinghe van de gemeene saecken z'indert den xv^sten Augusti 1577. tot den vi^sten Junij 1579. (*Met het wapen van Gent op den titel.*) Eerst Ghedruckt te Ghendt, By de Weduwe van Pieter de Clerck,... Anno. M.D.LXXIX. in-4°., 16 blz.

Verkort bij *Bor, II:* 90. Zie *Ghendtsche Geschieden. II*, 153—7. en vergel. het beklag van den Prins van Oranje over Gent (7 *Aug.*) bij *Bor, II:* 130. (W. 422.) Van deze uitgave verscheen nog in hetzelfde jaar een herdruk, bijna niet van de eerste uitgave verschillende, waarin echter *Efutatie* werd veranderd in *Refutatie*; zie *Vanderhaeghen, Bibl. Gant. I.* n°. 543.

449 Declaratie ende staet generael, vander betalijnghe ghedaen, van weghen die van der Stede van Ghendt, voor die generaliteyt deser Landen, t'sindert den xv^sten Augusti 1577. tot den vj^sten Junij 1579. Ghend, Wed. Pieter de Clerck, M.D.Lxxix. (*Met het wapen van Gent op den titel.*) in-4°., 24 blz.

Herdruk, onder een anderen titel en met andere letter, van het voorgaande.

450 Warachtighe declaratie ende bescheet van die gheschiedenisse die tot Brusselen gheschiet is int Jaer... M.D.LXXIX. den iiij. Junius. Smorgens vroech ten vier vren, hoe dat Egmont die Stadt van Bruessel meynden in te nemen met substylheyt, maer Godt heuet voorsien, tot zyn eewighe schande. Gheschreuen wt Bruessel aen alle Liefhebbers. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* 1 blad, in-folio.

Bor, II: 66.

451 Warhafftige Neuwe Zeitung von Mastricht, etc. Darinnen fast die fürnembsten Auszfell,... Sampt andern verlauffnen sachen,... bis auff den 8. Junij, dieses 1579. Jars sich... zugetragen haben, Ausz der Statt Achen, den 12. Junij, an einen guten Freundt geschrieben. (*Met titelvignet.*) Getruckt im Jar... 1579. in-4°., 8 blz.

Maastricht werd den 29sten Juni door Parma ingenomen. Zie: *Bor, II:* 65 en 66.

452 Warhafftige, Vnd Erbermliche zeitung, Von der grossen Blutstürtzung, der Statt Mastrich, Wie sie von den Teütschen vnd Spaniern mit Sturmender hand eingnommen, Vnnd alles was sich zur Wehr begeben, erwürget, Geschehen am tag Petri vnnd Pauli, etc. In disem M.D.LXXIX. Jar. (*Met houtsneê op den titel*). *Aan het einde*: Erstlich gedruckt zu Cöln, durch Nicolaus Schreiber. *Z.j.* in-4°., 8 blz.

453 Poincten ende articlen by syn Hoocheyt, ende by sijn Exel[cie], ende by die leden.... van Antwerpen gesloten, tot ghemeyn weluaren ende ruste der seluer stadt. Ghepubliceert den XII. dach Junij, M.D.LXXIX. (*Met het wapen van Antwerpen op den titel.*) T'Antwerpen. By Chr. Plantijn.... M.D.LXXIX. gr. in-8°., 8 blz.

Bij *Bor*, *II:* 68. (T. 194.)

454 Poincts et articles concluds et arrestez par son Alteze, son Excellence et membres de la ville d'Anuers pour le commun bien et repos d'icelle ville, Publiés le XIIme jour de Juing, M.D.LXXIX. (*Met het wapen van Antwerpen op den titel.*) Anvers,.... Chr. Plantin, M.D.LXXIX. gr. in-8°., 8 blz.

Fransche uitgave van het voorgaande nommer.

455 De Religions-vrede: Gheaccordeert ende gepubliceert binnen Antwerpen den xij[en] Junij, M.D.lxxix. T'Antwerpen, By Christoffel Plantijn,.... M.D.LXXIX. (*Met het wapen van Antwerpen op den titel.*) gr. in-8°., 12 blz.

Bij *Bor*, *II:* 69—70. (T. 195.)

456 De Religions-vrede: Gheaccordeert ende gepubliceert binnen Antwerpen den xij[en] Junij, M.D.lxxix. (*Met het wapen van Antwerpen op den titel.*) T'Antwerpen, By Christoffel Plantijn,.... M.D.LXXIX. gr. in-8°., 12 blz.

Deze druk verschilt van den voorgaanden; dáár eindigt de eerste regel van blz. 9 met: *ghenomen worden int ont-*, hier met: *ghenomen worden int.* De tweede regel van blz. 9 eindigt dáár met: *oft armen*, hier met: *oft ar-*.

457 Religions-vrede, ov accord de religion, consenti et publié en Anuers le XIIme de Juin M.D.LXXIX. (*Met het wapen van Antwerpen op den titel.*) Anvers,.... Chr. Plantin, M.D.LXXIX. gr. in-8°., 8 blz.

Fransche uitgave van de voorgaanden.

458 Accord ende Overcompste ghemaect bijden vijf Ecclesien, Magistraet, *enz.*.... ende die vande Ghereformeerde Religie, binnen der Stadt Vtrecht om Rust, Vrede ende Eendracht te houden onder de Ghemeente der selver Stadt, soo vvel van deen als dander Religie, sijnde ghepubliceert den vijfthiensten Junij, Anno M.D.LXXIX. (*Met

het wapen van Utrecht op den titel.) Ghedruct t'Vtrecht, By my Coenraet Henricksz : .... *Z. j.* in-4°., 12 blz.

Bij *Bor*, *II:* 70—73. (W. 424.)

459 Accord, ende Overcompste ghemaect byden vijf Ecclesien, Magistraet, *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 12 blz.

Andere druk van het voorgaande; dáár is *Ende Overcompste ghe–* (d. i. de tweede regel van den titel) met gothische letters gedrukt, hier beslaat *Overcompste* den geheelen regel en is met romeinsche letters gedrukt; groot verschil tusschen beiden in zetting.

460 Accord Ende Over-compste, *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 12 blz.

= 425. Andere druk van de voorgaanden; het verschil bestaat in de zetting.

461 Den Religions-vrede: gepubliceert binnen der Stadt van Bruessele, opten xxven Junij M.D.lxxix. Ter presentien van Commissaris. van zyne Deurluchticheyt, In ende op de Puye vanden Stadthuyse der seluer stadt ende aldaer by solemnelen Eedt openbaerlijck beswoeren. Bruessele, M. van Hamont, ... M.D.lxxix. in-4°., 8 blz.

Op den titel het wapen van Brussel en op de laatste blz. een houtsneê.

462 Justificatie voor den goeden borgeren van .... Tshertogenbossche. Gheprent binnen Tshertoghenbossche, ter ordinantie ende met aduijs vanden drie leden, ende Cappiteijnen der zeluer Stadt, by my Jan Scheffer. 1579. (*Met het wapen van 's Hertogenbosch op den titel*). in-4°., 16 blz.

Vermeld bij *Bor*, *II*: 69. (T. 169.)

463 Warhafftige vnd eigentliche beschreibunge der grossen .... Auffruhr, so vnder der gemeynen Bürgerschafft zu Hertzogen Busch sich kurtzlich ereyget hat *etc. etc.* .... Alles klärlich vnd nach der Warheit beschrieben. (*Met titelvignet.*) Gedruckt, Im Jahr, 1579. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 16 blz.

Verkorte vertaling van het voorgaande.

464 Eenvoudighe, Ende warachtige verantwoordinge der wtgewekene borgeren der stadt Shertogenbosche tegens de onghefondeerde Justificatie inden name der inghebleuenen ònlancks wtghegeuen: Midsgaders teghen die Acte byde drije Leden der seluer Stadt den achsten Jnlij (*sic*) lestleden gepubliceert. Inhoudende een historiael discours van alle de gheschiedenisse. (*Met het wapen van 's Hertogenbosch op den titel.*) Tot Leyden. *Z. n. v. dr.* 1579. in-8°., 56 blz.

Tegelijk met de tegenschriften vermeld bij *Bor*, *II: blz.* 75. Vgl. den brief van den *Abt. v. St. Geertruida*, een der gemachtigden te Keulen, aan de Staten-Generaal, ged. 29 Nov. 1579, bij *Kervyn de Volkaersbeke et Diegerick*, *Docum. histor. inédits* (*Gand*, 1849), *II vol. p.* 28—31; *Groen van Prinsterer*, *Archives*, *etc. VII: p.* 25. (W. 448.)

465 Apologie, Beschermreden ende antwoorde der vertrockten (*sic*) Borgheren van S'hertoghenbossche, tegen de friuole logenachtighe Justificatie, op den name der inghebleuenen in d'eynde Julij lestleden, ind'licht ghegheuen. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt.... M.D.Lxxix. den tweeden Nouembris. *Met houtsneë op den titel.* in-4°., 28 blz.

Aan het einde: *Wt de plaetse van heuren vertrecke, den 15 Augusti 1579.* In de voorrede zeggen de verdreven burgers, dat zij dit stuk niet zouden hebben uitgegeven: *En ware onlancx op onsen name niet wtghegaen een ander Justificatie diemen gheloouen mochte door onsen last gheuoordert te wesene.* Hiermede wordt denkelijk het voorgaande stuk bedoeld. Vgl. *Bor*, t. a. p. (W. 449, waar gelezen wordt: *der vertrocken Borgheren.*)

466 Een warachtighe Declaracie van die gheschiedenisse van 't Sertoghenbos, die nv onlancks is gheschiedt, onder der borgherie, welck is ghesissert met een Pubblicacye die daer is gheboden, *enz.* Eerst Ghedruckt Binnen tShertoghenbossch. *Z. n. v. dr.* 1579. in-4°., 4 blz.

Zie *Bor*, *II: 78 v.v.*

467 Lettre d'vn gentilhomme, vray patriot, a Messievrs les Estatz Generaulx assemblez en la Ville d'Anuers. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXIX. in-4°., 16 blz.

Vermaning aan de Heeren Staten om zich niet met Oranje in te laten, *qui nous a assez long temps pipé*, en die de voorname oorzaak is der onlusten in Nederland. (T. 198.)

468 Response à vn libelle famevx nagveres pvblié contre Monseigneur le Prince d'Orenges, et intitulé *Lettres d'vn gentil-homme vray patriot etc.*. Faicte par Philippe de Marnix, Seigneur du Mont S^te^. Aldegonde Conseillier d'Estat, A Messieurs les Estats generaulx du pays-bas. Auec ledit libelle icy joint à la fin. Imprimé en Anuers, chez Giles vanden Rade. L'An M.D.LXXIX. in-4°., 44 blz.

Pag. 1—25 *Response; p.* 25—31 *Copie extraicte des informations autenticques prinses par le Chapitre de Liege, sur l'ancienneté et la noblesse de la maison de Marnix;* p. 33—43 (p. 35—43 zijn gemerkt 27—35): *Lettre d'un gentilhomme.* etc. (in cursieflettters). (T. 199.)

469 Response a vn libelle fameux nagveres pvblié contre Monseigneur le Prince d'Orenges, et intitulé *Lettres d'vn gentil-homme vray patriot etc.*... par Philippe de Marnix... A Messieurs les Estats Generaulx du pays-bas. Auec ledit libelle icy *ioinct* à la fin. Anuers chez Giles vanden Rade, L'An M.D.LXXIX. in-4°., 32 blz.

Zonder het bijgevoegde schotschrift. (T. 200.)

470 Een copye van eenen brief gheschreuen wt Brugghe den vj.^sten^ July 1579. Waer inne claerlijcken ghesien wort, wie die oorsake is

vande veranderinghe aldaer ende elders gheschiet. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Over de onlusten te Brugge, naar aanleiding der Unie van Utrecht, zie *Custis, Jaer-boecken der stadt Brugge, III:* 68 *v.v.*

471 Justificatie van het ontbieden ende innemen vanden vremden Garnisoene ende den aenslach vp diueersche Poorters ende Edelen gheschiet tot Brugghe, den viersten dach vander maent van Julius. Anno. M.D.LXXIX. Ghedruct Tot Brugghe. *Z. n. v. dr. en z. j.* in-4°., 12 blz.

Dit stuk heeft even als het voorgaande betrekking op de onlusten te Brugge, naar aanleiding van de Unie van Utrecht.

472 Articlen vande Nederlansche (*sic*) Pacificatie, byden .... Keijserlijcke Commissarissen gheconcipieert ende gheraempt te Cuelen, ende beyden den partijen, Den xviij^ten Julij gecommuniceert. Anno. M.D.LXXIX. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= T. 201. — Bij *Bor, II.* 60—62.

473 Artikelen des pays vanden Nederlanden, by den ... Commissarizzen der Keyserlicke Maj. geconcipieert, ende beyde de partyen den 18. Julij gecommuniceert. (*Met het portret van Filips op den titel.*) ... Coelen by Godefryd van Kempen. M.D.LXXIX. in-4°., 12 blz.

= W 8714. Op de laatste blz. is bijgeschreven: *Ingevalle ennighe provincien, steden oft particulieren persoonen van wat stadt sy syn, begeren dese articulen des vredes te aenverden, sullen van allen overval des Coninex Leger ende Crychvolck vrij sijn, noch die steden met enighe garnisoynen beswaert oft wider belast worden, dan dat sij den Coninck, nae conditien voirscreuen getrou' ende toegedaen blijuen sullen. Ende allen die gheen die daer vorder verseeckeringen af begeeren, moghen hen vynden by den Hertoch vander Nieuwer Erden, om den vredehandel hier gesonden, die een jegelycken soo geaffectioneert sijnde ouervlodelycken sal voldoen.*
Desen arl^e al en is hij niet begrepen onder de voirsz. articulen van de pacificatie van Cuelen, nochtans is denselven byden Hertoghe van terra Noua geaccordeert by Acte int besundere.

474 Remonstrance en forme de complaincte, et doleance a Messievrs les depvtez des estats generavx, et des prouinces vnies, par les habitans et commune de la ville d'Anuers, auecq aduis pour remedier au desordre du pays. Ensemble vne requeste presentée à Monsieur le Prince d'Oranges ... tendante à ce que le contenu de ladicte remonstrance soit promptement mis en effect et execution. Oultre ce vn aduertissement au Lecteur. *Z. n. v. pl., en v. dr.* 1579. in-4°., 24 blz.

Onder 't request aan den prins lezen wij 't volgende: *Ceste requeste a este appostillée ainsi qu'il s'ensuit. „Combien son Excellence s'asseure que Messieurs de l'Vnion feront tout debuoir pour mettre bon ordre à toutes choses, est toutesfois d'aduis que les remonstrans enuoient le present escrit ou copie ausdits Sieurs pour s'en seruir. Actum en Anuers le XXVIe de Juillet.* 1579. (T. 202.)

475 Remonstrantie oft vertooch in maniere van beclach aen mijne Heeren, de gedeputeerde vande generale Staten, ende vanden gheunieerden Prouincien, by den inwoonderen ende ghemeynte der Stadt van Antwerpen, met aduijs om te voorsiene tot de quade orden van desen Lande. Metgaders een requeste ghepresenteert aen ... den Prince van Oraignen, ... streckende tot dien eynde, dat het inhoudt vande voorseyde remontrancie promptelijck ten effecte ende ter executie ghebracht soude moghen worden. Ende bouen desen een waerschouwinghe tot den Leser. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1579.
in-4°., 20 blz.

= 428. Vertaling van het vorige.

476 Lettres de Monseignevr le Prince d'Orange Enuoyées aux Prouinces et villes des païs bas demeurees en l'Vnion generalle, sur le Traicté passé entre le Prince de Parme, et les Prouinces desunies. Auecq la copie dudit Traitté. ... *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*
in-4°., pagineering 1-12, 1-8, 25-32.

De brief van den Prins, hier zonder dagteekening, is van den 1 Augustus. Vermeld T. 203, met hetwelk dit ex. in allen deele overeenkomt. Alleen zijn hier, met afzonderlijke pagineering en signatuur, achteraan bijgevoegd de stukken, die blz. 19—24 van de hieronder volgende vertaling gevonden worden, namelijk ratificatie, onder zekere wijzigingen, van het verdrag van 17 en 28 Mei door Parma (ged. 26 Juni), en eene verklaring daarover van de Staten van Artois en Henegouwen, zonder dagteekening. (W. 429.)

477 Sendtbrief Des.... Prince van Orangien, ... Aende Prouincien ende Steden deser Nederlanden, die inde generale Vnie ghebleuen zijn, aengaende het Verdrach tusschen den Prince van Parme ende de gedesvnieerde Prouincien ghepasseert. Metgaders de copye des voors. Verdrachs. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1579. in-4°., 32 blz.

Vertaling van het voorgaande, gedeeltelijk bij *Bor*, *II:* 95—101. Andere druk van W. 430.

478 Sendtbrieff, Des Durchleuchtigen ... Herrn Wilhelmen, Printzen von Vranien, ... An die Prouincien vnd Staten dieser Niderlanden, so in der general Vereinigung geblieben sind, angehende den Vertrag zwischen dem Printzen von Parma, vnd den Malcontenten. Sampt der Copeyen desselbigen Vertrags. Zu Deuenter, bey Johan von Ach. *Zonder jaar. Op den titel het portret van prins Willem.*
in-4°., 32 blz.

Duitsche vertaling van de voorgaande nummers.

479 Een Goede vermaninge aen de goede borghers van Bruessele, dat sy souden blyuen in goede eendracht, ende niet treden in partijschap teghen malcanderen om eenighe saecken. Gemaect by eenen

goeden liefhebber des vreedts. Ghedruct tot Ghent. *Z. n. v. dr.* Anno M.D.Lxxix. in-4°., 56 blz.

Pamflet betrekkelijk de Pacificatie van Gent; het spaansche gouvernement wordt hier beschuldigd van de inquisitie weder te zullen invoeren.
De drukker is *Gautier Manilius* (*Vanderhaeghen, Bibl. Gant. I n°.* **318).**

480 Declaratio clementissima Regiae Maiestatis Hispaniarum, etc. paterni affectvs, erga svos Belgicarum nationum Vasallos ac Subditos, Caesariae Maiestat. Commissarijs, ad Statuum propositionem, Calend. Junij. Anno cIɔ. Iɔ. LXXIX. Coloniae exhibita, omnibus, totius mundi, hominibus, summe laudanda ac commendanda. (*Met portret van Filips op den titel.*) Coloniae Agrippinae, Excudebat Godefridus Kempensis.... cIɔ. Iɔ. LXXIX. in-4°., 16 blz.

Zie over de vredesonderhandelingen te Keulen. *Bor, II. 13de & 14de boek,* **waar echter van dit stuk geen melding wordt gemaakt. Aan het einde leest men:** *Actum Coloniae, Calend. Junij. Anno cIɔ. Iɔ. LXXIX.*

481 Des Coninclijcke Mai. van Spaengnien. etc. alderghenadichste verclaringhe vanden goeden wille ende Vaderlijcke gheneghentheyt tot zijne Nederlantsche Vassalen ende Onderdanen, ouerghegeuen aende Commissarisen der Keyserlijcke Maist. op de propositien vanden Staten den eersten Junij van den Jaere duysent vijfhondert neghentseuentich tot Ceulen dewelcke van eenen yegelijcken ende die gheheele werelt seer hoochlijcken is te louen ende prijsen. (*Met portret van Filips op den titel.*) Eerst Ghedruckt tot Ceulen.... By Godefroy van Kempen. Anno 1579. in-4°., 12 blz.

= 8718. Vertaling van het voorgaande.

482 Abschrifft vnnd Erklärunge aller Artickel, so der Niderländischen Staten Gesandten, den Keys. Mait. Commissarien vnd Churfürsten, den 12. Julij, des 1579. Jars fürgebracht haben. Actum Coloniae,.... Gedruckt zu Deuenter, bey Johan von Ach. *Zonder jaar.* in-4°., 8 blz.

Andere (?) druk van W. 8716 waar gelezen wordt: *Niederlandischen.*

483 Lettres des Princes electevrs, assemblez a Colongne povr accorder la paix des pais bas: Ausquelles sont adiointes les lettres du Duc de Terra-noua...., et les Articles de la Paix, enuoyés au nom et tiltre desdits Electeurs: Auec la Response desdits Estats, tant aux susdits Princes Electeurs, comme au Duc de Terra-noua; à quoy est aussi adioustee la Response ou Rescription desdits Estats, enuoyée à la Maiesté Impériale l'an M.D.LXXVIII. le XX. jour de Juillet. (*Met het kon. wapen op den titel.*) A Anvers,.... Christofle Plantin, M.D.LXXIX. gr. in-8°., 44 blz.

= W. 8715. Zie volgend nummer.

484 Brieuen der Keurvorsten, die te Cuelen versamelt zijn om den Peys

vande Nederlanden te maken. By de welcke oock mede zijn ghevoeght de brieuen vanden Hertoghe de Terra-noua,.... Met de artijclen van Peyse, ouerghesonden op den naem ende tijtel van de voors. Keurvorsten. Mits-gaders d'Antwoorde vande Staten, tot de voorseyde Keurvorsten, ende tot den Hertoghe van Terra-noua: Daerenbouen oock d'Antwoorde der Staten ouergheschreuen der Keyserlicker Maiesteyt, int iaer M.D.LXXVIII. den XX. Julij. (*Met het kon. wapen op den titel.*) t'Antwerpen, By Christoffel Plantijn,... M.D.LXXIX. gr. in-8°., 44 blz.

Vertaling van het voorgaande; in dit ex. is ingeplakt het portret van *Rudolphus II, D. G. Rom. Imperat. Semper Avg. German, Hung. Bohem. etc. Rex, Archid. Avstr. Dvx Bvrg. etc.* „Brieven der Keurv. 5 Aug. (*Bor, II:* 101—2; *Acten v. d. Vredeh.* 210—13.) — Brief v. Terra-Nova, 5 Aug. (vermeld bij *Bor, II:* 102). — Artyck. van den Peys met de Art. aang. de Religie (18 Juli, *Bor, II:* 60—62; *Acten* 148—57). — Brieuen der Staten aen de Keurvorsten, 10 Sept. (*Bor, II:* 115–18; *Acten*, 240—51). – Antw. der Staten op de br. v. Terra-Nova, 10 Sept. (*Acten* 258—60). — Antw. der St. aen den ghedep. van de Keys. Maj. 20 Juli (*Bor, II:* 118—20; *Acten* 251—58)". (T. 205.)

485 Literae principvm electorum, Qui Coloniae Pacis conciliandae causa conuenerunt: ad ordines Belgicos. Quibus adiunctae sunt literae Ducis de Terra-noua, Commissarij Regis Catholici; cum articulis Pacis, nomine et titulo dictorum Electorum transmissis: Vna cum Responso eorundem Ordinum, tam ad praedictos Principes Electores, quam ad Ducem de Terra-noua: necnon rescriptione eorundem Ordinum ad Caesaream Maiestatem transmissa, anno 1578., die 20. Julij. Antv. Chr. Plantin. M.D.LXXIX. (*Met het kon. wapen op den titel.*) gr. in-8°., 24 blz.

Latijnsche uitgave van de voorgaanden. Dit geschrift bestaat uit 2 stukken, terwijl uit den titel blijkt dat zij één geheel vormen. Het eerste stuk met signatuur A_2—C_2 eindigt met de *Articuli qui religionem concernunt.* Het tweede stuk met afzonderlijken titel en signatuur a_2—*d* omvat de overige in den titel genoemde brieven etc.

486 Protest vande Christelijcke Ghemeynte binnen Antwerpen, toeghedaen der Confessien van Ausborch, op de Articulen vande Pacificatie van Nederlant, Ghemaect tot Cuelen den xviij. Julij, etc. T'hantwerpen, *z. n. v. dr.* M.D.Lxxix. in-4°., 10 blz.

Vermeld bij *Bor, II: blz.* 121—2. Vergel. *I. Lehnemann, Histor. Nachricht von der Evang.-Luther. Kirche in Antorff u. s. w. Cap. I.* § 54. (W. 432.)

487 Protestation des fideles en la ville d'Anvers dediez à la confession d'Avsbourg, presentée au Conseil des Estatz, sur les Articles de la Pacificatiou du Païs-Bas: faict à Coulogne le xviij. Juillet, etc. A Anvers.... *Z. n. v. dr.* 1579. in-4°., 8 blz.

Fransche uitgave van het voorgaande.

488 Corte Verclarijnghe van den zwaren peryckelen ende elenden, in den welcken die Inwoenders der Nederlanden souden moghen vallen, in dien men aenname dat voornemen van den Articulen ende conditien des Pays van Colen, nu int licht ghecommen, ende ghesaeijt door dese gheheele Landen: Ende is verboden by der Ouerheyt van der Stadt van Vtrecht, die voornoemde Articulen wt te deelen, ofte eenighen persoon oock daer toe te brijnghen dat hy die selue soude aennemen. Ghedruct door ordonnantien ende beuel van den voorsz. Heeren. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1579. in-4°., 8 blz.

= W. 434. Bij *Bor, II: blz.* 120.

489 Sommiere Verclaringhe vande zwaricheden die den Inghesetenen van dese Nederlanden te vervvachten soude hebben, soo verre het concept vande Artikelen, ende conditien vande Pacificatie tot Coelen vvtghegheuen, ende voorts al omme in dese Landen ghestroyt, ghevolcht ende aenghenomen vvordde: Ende Verbodt by de Magistraet der Stadt Vtrecht ghedaen vande selue Artikelen niet te moeghen .... vvtdeylen, *enz.* (*Met het wapen* (?) *van Utrecht op den titel.*) Ghedruct t'Vtrecht, By my Coenraet Henricksz:.... *Z. j.* in-4°., 8 blz.

= T. 206. Andere druk van het voorgaande.

490 Sommiere Verclaringhe vande Sware perikelen ende miserien die den Ingesetenen van dese Nederlanden te verwachten souden hebben, soo verre het concept vande artikelen, ende conditien vande Pacificatie tot Coelen vytgegeven, ende voorts al omme in dese landen gestroyt, gevolcht ende aengenomen worde: Ende is verbot byde Magistraet der stadt Vtrecht gedaen vande selue artikelen niet te mogen onder die gemeynte wtdeylen, *enz.* (*Met het drukkersmerk van W. Silvius op den titel.*) Tot Leyden. By M. VVillem Silvius. Anno 1579. in-4°., 8 blz.

Nog andere druk van de beide voorgaande. (W. 435.)

491 Sommaire Declaration des griefs dangers et calamitez esqvelles povrroyent tomber les habitans du pays bas, en cas qu'on receust le concept des articles et conditions de la paix de Couloigne mis en lumiere, et semé par tous ces pays: Et est defendu par le Magistrat de la ville d'Vtrecht de ne distribuer entre le peuple lesdits articles, ni induire aussi aucune personne de les accepter. A Leyden. *Zonder n. v. drukker.* M.D.LXXIX. in-4°., 8 blz.

Andere druk van W. 436, waar gelezen wordt *Esquelles Pourroyent Tomber, Conditions, lesdicts articles.* Ook wordt bij W. de plaats, waar het gedrukt is, niet opgegeven. Vertaling van de voorgaande nummers.

492 Brief discovrs svr la negotiation de la paix, Qui se traicte présen-

tement à Coloingne, entre le Roy d'Espaigne, et les Estats du Pays bas. Contenant aussi les articles de la paix, et sommaire annotation sur chascun d'iceulx. A Leyden, Par Gregoire Philerene. M.D.LXXIX. in-4°., 36 blz.

De schrijver stelt zich voor om aan te toonen: *Que le Roy n'en a aucune intention de donner à ses subiectz une bonne et asseuree paix. Le second, que les Estats generaulx ont faict tous les debuoirs possibles pour parvenir à ladicte Pacification, et que ce ne sont pas les Estatz, mais le Roy qui ait empesché la paix. Le troisiesme, les pretensions du Roy, et les fruicts par luy desirez de la negotiation de paix dressee à Coloingne, et les effectz d'icelle.*

493 Een goede Vvaerschouwinghe voor den Borgheren, ende besonder dien .... van Antwerpen, Dat sy hen niet en souden laten verlocken met .... de bedriechlijcke Artijkelen van peyse, onlancx ghecomen van Cuelen... *enz.* Ghedruckt. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in ... M.D.LXXIX. in-4°., 40 blz.

Vermeld bij *Bor, II:* 121. (T. 208.)

494 Viri pietate, virtvte, moderatione, doctrinaque, Clarissimi; Dialogus de Pace. Rationes; quibus Belgici tvmvltvs, inter Philippvm Serenissimum ... Hispaniae Regem, et Subditos, hoc rerum statu, componi possint: explicans. cIↄ. Iↄ. LXXIX. Calend. Septemb. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-8°., 208 blz.

De druk verschilt van 't volgende; niet alleen ontbreken hier aan het begin de inhoudsopgave en aan het einde de approbatie van *Waltherus van der Steeghen*, maar het geheel is met een andere letter en minder compres gedrukt. Aan dit ex. is toegevoegd, wat het andere mist, een opgave van *Errata*, waaruit blijkt dat deze uitgave de oudste is; bij een volgende uitgave werden de drukfouten verbeterd en kon het lijstje van Errata dus wegblijven. Zie 't volgende nummer.

495 Viri pietate, virtvte, moderatione, doctrinaq. clarissimi; dialogvs de pace. Rationes; qvibvs Belgici tumultus, inter Philippum .... Hispaniae Regem, et Subditos, hoc rerum statu, componi possint; explicans. Contenta breuibus versa pagina Summarijs explicantur. Antverpiae, Apud Jacobum Henricium. M.D.LXXIX. in-8°., 144 blz.

De voorrede is gedagteekend: *Kal. Sept.* 1579. Merkwaardig is de niet onbeperkte approbatie aan het slot van het boek, onderteekend: *Waltherus van der Steeghen S. Theol. Licentiatus: Hic liber, etsi multa contineat, quae bonor. morum iustitiam laedant, et Fidei vnitatem conuellant, tamen quia multas continet rationes plausibiles (quibus solis homines nunc mouentur) constituendae Pacis, per nonnullor. libertat. ac petulantiam profligatae ac turbatae, videtur non inutiliter posse imprimi ac omnib. communicari, vt orbi notum sit, quam absque ratione faciunt, qui eo caecitatis venerunt, vt Pacis, ne ferre nomen possint, saluo meliori iudicio.* Dit hoogst zeldzaam pamflet van Gaspar Schetz werd later op nieuw uitgegeven door *P. Burmannus Secundus* in zijne *Analecta Belgica* (*L. Bat.* 1772, *in-8°.*), *Tom. I. p.* 1—114 Zie *De Wind, blz.* 274 *v.*; *Foppens, Bibl. Belg. I. p.* 275 Vergl. *Groen v. Prinsterer, Archives. VI.* 667. (W. 437.) De aanhaling van *Foppens* is foutief; wellicht is *Foppens, Bibl. Belg. I. p.* 329 bedoeld; vergelijk echter n°. 514. Zie ook 't voorgaande.

496 Articvli pacificationis et reconciliationis ordinvm Arthesiae, Hannoniae, . . . cum Regia . . . Maiestate . . . , adiuncta confirmatione eorundem articvlorum . . . Principis Parmensis. Quibus adiunximus, Articvlos pacificationis Belgicae, per , . . Commissarios Caesareos, Coloniae conceptos, . . Coloniae. *Zonder naam v. drukker.* M.D.LXXIX. in-4°., 32 blz.

Over de vredesonderhandelingen tusschen de staten van Artois etc. en Parma zie men *Brief der Staten van Artois* enz., nº. 396 en *Bor, I:* 37—42.

497 Grondelicke Onderrichtingh aen de gemeene Ingesetenen van Nederlandt. Van tgroot gemack off ongemack, dat te verwachten staet, in dien men den Peys, na sulcken Artijkelen, als by de Cuervorsten .... geraempt syn, aenneempt off affslaet. *Aan het einde:* Gedaen den 1en Nouemb.... 1579. By eenen Lieffhebber des vredens ende Welvaerens van tghemeen Vaderlandt... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Int Jar. M.D.LXXIX. in-4°., 42 blz.

Vermeld bij *Bor, II:* 124 waar als drukker wordt genoemd *Niclaes van Rodekirgh te Ceulen.* *Bor* zegt: *Dit Boexken is seer picant en partijdig, rabbelt en haelt alles overhoop, sonder veel ter materie te passe te brengen, en schijnt dat hy in qualijk spreken een groot behagen heeft....*

498 Grondelycke Onderrichtinghe aen de gemeene Inghesetenen van Nederlandt. Van tgroot gemack oft ongemack dat te verwachten staet, indien men den Peys na sulcker Artykelen, als by de Cuervorsten, Vorsten, ... geraemt sijn, aenneemt, oft affslaet... Cuelen by Niclaes van Roode-kirch, ... 1579. in-8°., 48 blz.

Voorin is geschreven: Den autheur is Gaspar Schetz Heer van Grobbendonck Wesemael *enz.* *De Wind* maakt van dit werkje van *Gaspar Schetz* geen melding.

499 Les Traictes faicts a Cologne, povr parvenir a vne reconciliation generale des pays bas. auec Sa Maiesté Catholique.... A Dovay, ... Jean Bogard, ... cIↄ. Iↄ. LXXIX. in-8°., 52 blz.

Stukken aangaande den Keulschen vrede-handel.

500 Clare Vertoninge ende bericht der Articulen ende Conditien nv onlancx tot Cuelen inde Vrede-handel byden Churfursten, Fursten ende andere Keyserlycke Maiesteyts Ghesanten, gheproponeert. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.Lxxix. in-4°., 44 blz.

Wederlegging van de bewuste Artikelen. Vermeld bij *Bor, II:* 121. (T. 207.)

501 Kurtze anzeigung Vnd wolbegrunte vrsach, warumb die, von dem Hertzogen de Terra Noua, als Kon. Maiest. In Hispanien zu der Pacifications sach jn Niderlandt verordnetem Commissarien, angebottene conditions vnd Friedens Articulen den Niderlendischen Prouincien .... nicht alleyn vnannemblich, sonder auch .... zum höchsten gefährlich .... seyn, ... Waraus klaerlich zuersehn was

bis daher zu Collen .... bey der Friedens Tractation vörgelauffen, vnd worauff diselbe nachmaels beyderseits beruhen thue. Wie dan auch ein Grundtlicher bericht hier jn zu vinden, was der rechte vhrsprung sey daraus dise langwirige Jammerliche vndt Landtuerderbliche Krieg entstanden. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 64 blz.

= W. 438.

502 Antvvoorde op de clare verthooninghe der Artykelen, ende Conditien des vredens, byden Churfursten, Fursten, ende andere Keyserlycke Maiest. Gesanten gheproponeert. Oock mede Op de Kurtze Anzeigung in hoochduytsche sprake gestelt. *Z. n. v. pl. en v. dr.*, M.D.LXXIX. in-4°., 24 blz.

Vermeld bij *Bor*, *II:* 128. Zie de beide voorgaande stukken. (W. 439.)

503 Aduijs ende Raedt van ... den Prince van Oraengien, op sekere Articulen aan zijne Excellen^tie^ ghesonden van weghen der ghedeputeerden van der Vnie, aengaende den Vrede-handel, (*Aan het einde:* Ghendt, 28 Sept. 1579) Ghedruct. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXIX. in-4°., 16 blz.

Bij *Bor*, *II:* 131—135.

504 Reverendissimorum, ... dominorum, ad negotium Belgicae Pacificationis, per Caesaream Maiestatem deputatorum Commissariorum, Recessvs, Regis Hispaniarvm Catholici Mandatario, Duci de Terranoua: et Ordinum Belgij legatis 13. mensis Nouemb. Anno 1579. publicatus. *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... M.D.LXXIX. in-4°., 12 blz.

505 Verclaringhe ghedaen by Jonckeren Oliuier vanden Tymple, Heere van Corbeke etc. Gouuerneur ende Capiteyn generael .... der stadt Bruessel, mitsgaders byden Colonnellen, Capiteynen, dien vanden Rade van Orloghen, ende anderen officieren .... der voorseyder stadt. Nopende den handel vanden inwendighen twist van den lande, ... by hun ghedaen ende .... ghepresenteert den Heeren .... vanden iersten, tweeden, ende derden Lede der voorseyder stadt, op den derden September 1579. *Zonder n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXIX. *Aan het einde gedagteekend* 28 Augusti 1579. in-4°., 20 blz.

Andere druk van W. 8717, waar gelezen wordt: *Capiteyn Generael*, *Stadt Bruessel*, *Oorloghen*, *Officieren*.

506 Advis d'vn affectionné av Pays-Bas. A Messieurs les trois Estats dudict Pays, les admonestant de promptement prouuoir (*sic*) à leurs affaires, pour euiter le torrent impetueux, qui vat faire son cours sur eulx. *Aan het einde:* Faict à Lyon le 3. de Septembre, 1579. Imprimé à Lyon. *Z. n. v. dr.* M.DLXXIX. in-4°., 12 blz.

De schrijver, een warm aanhanger van den Hertog van Anjou, tracht te betoogen,

dat deze door zijne afkomst meer aanspraak op de Nederlanden heeft dan Filips II. (W. 440.)

507 Aduijs van eenen liefhebber des Neder-landts. Aen Mijn-heeren de dry Staten des voorseyden landts: de selue vermanende dat sy hen vlytichlick versien aengaende haere saecken, om te schouvven den ghevveldighen aenstoot die teghen hen-lieden vvordt aenghericht. *Aan het einde:* Wt Lyon, den derden Sept. M.D.LXXIX. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXIX. in-4°., 16 blz.

Vertaling van het voorgaande. (W. 441.)

508 Eevvich Edict ende Gebodt, opt Accord gemaeckt tusschen de Prince van Parme .... ter eenre: ende de Staeten generael van de Prouincien van Henegouwe ende Arthois, ende de Steden van Doway, Rijssel, ende Orchies ter andere zijden (*ged.* 12 *Sept.*). Gepubliceert tot Bergen in Henegouwe den xiij. Septembris. M.D.Lxxix. (*Met het kon. wapen op den titel.*) Tot Louen, by Jan Maes en Rutgeert Velpius in Inghelborch, int Jaer 1579. in-4°., 20 blz.

= W. 444. Bij *Bor*, *II:* 98 v.

509 Aende Heeren ende goede mannen vanden Breeden Raedt der stadt van Antwerpen. (*van:* de Coronnellen, ende de Capiteynen deser stadt). *ged.* 20 *Oct.* 1579. *Zonder afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. jaar.* in-4°., 8 blz.

In dezen brief worden de geruchten, door sommigen uitgestrooid, alsof het eenige middel om vrede te krijgen zou zijn dat *men de borse ghesloten houdt*, weersproken. Adressanten wijzen aan, dat niemand voordeel heeft bij het voortduren van den oorlog, dat men echter, om bij de gevoerd wordende onderhandelingen voordeelige voorwaarden te bedingen, aan den vijand moest toonen goed toegerust te zijn om den krijg voort te zetten. Zij vragen ten slotte geld om hunne soldaten te betalen.

509a Beclach ouer de doodt met grooten rouwe van M. Willem de Vos. Borghe. van de stadt van Antwerpen: Ende Adam Verhult, Coronel van de selue stadt. (*Met houtsneê op den titel.*) Ghedruckt (*Z. n. v. pl. en v. dr.*). M.D.Lxxix. in-8°., 6 blz.

Op rijm.

510 T e s t a m e n t de Pasquil impotent et vieil homme
Par le Pape aduoué, et imprimé à Rome,
A vous peuple Belgicque enuoyé pour memoire,
Priant Dieu que vous doint sur l'ennemy victoire

lager:

L'I n t e r i m tient en paix l'Allemaigne et nourrit,
La Belge aussi fera le R e l i g i o n s-F r i d t.

Z. n. v. pl., *v. dr. en z. j.* gr.-in 8°. 16 blz.

In de *Bibliophile Belge*, 1845 *blz.* 21, zegt: *Reiffenberg* van dit geschrift *de Il existe peu*

de livres plus rares ou moins connus que celui-ci. Bij W. 442 komt een hollandsche berijming voor, die daar wordt toegeschreven aan Lucas d'Heere. Noch *de Reiffenberg*, noch *Paquot* (*Mémoires*), noch *Witsen Geysbeek* (*Woordenboek der Nederlandsche Dichters*), noch *Mr. Ph. Blommaert* (in diens uitvoerig art over Lucas d'Heere in zijn werk: *De Nederduitsche schrijvers van Gent*) maken van een dergelijke berijming van dien schilder-dichter melding.

511 De tvmvltvosa Belgarvm rebellione sedanda: ad Christiani orbis principes, et cunctos Publicae ac Christianae tranquillitatis amantes, brevis consvltatio: per Cornelium Callidius Chrysopolitanum. *Aan het einde:* Lvxembvrgi. 1579. *Z. n. v. dr.* in-4°., 60 blz.

= W. 447. De opdracht aan *Wendelinus abb. monast. D. Jacobi*, *extra muros Mogunt.* is gedagteekend: *Friburgi*, *A°.* 1579. 15 *Cal. Nov.* Zie over den schrijver n°. 421.

512 Petit Traicté servant d'instrvction à messieurs les estatz et touts bons patriots, à fin qu'ils s'efforcent pour remectre le païs en repos par moyen d'vne paix asseuree sans se laisser abuser des offres amiellees qui ne tendent que pour nous reduire soubz le joug de la pristine seruitude. A Gand, Chez Jean Mareschal. M.D.LXXIX. in-4°., 34 blz.

De schrijver geeft een commentaar op de artikelen van de Gentsche Pacificatie aantoonende, dat de Koning van Spanje niet ernstig vrede wil, maar dat zijne aanbiedingen slechts strekken om zijne macht nog sterker hier te doen gevoelen. *Vanderhaeghen*, *Bibl. Gant. I. blz.* 225 zegt, dat dit pamflet het eenige is, dat *Jean Mareschal* als drukker vermeldt, terwijl een drukker van dien naam te Gent onbekend is. Hij meent dat wij hier met een pseudonym te doen hebben, daar het heftig karakter van dit geschrift den drukker onaangenaamheden zou kunnen berokkenen. Daar de letters van dit pamflet veel overeenkomst hebben met die van producten uit de drukkerij van *Gautier Manilius*, meent *V.* dat ook dit stuk uit die drukkerij afkomstig is.

513 Discovrs svr les trovbles et miseres de ce temps: et des moyens qu'il faut tenir pour les appaiser, et y mettre fin. A Dovay..... Jean bogard...., à la Bible d'or. 1579. (*Met het drukkersmerk op den titel.*) in-8., 54 blz.

De ijverig katholieke schr. wijdt de onheilen, die Nederland hebben getroffen, aan de binnengeslopen ketterij; ketters toch zijn uit den aard der zaak oproermakers. Hij verzet zich tegen den *Religionsvrede* en raadt aan vrede te maken met koning Filips.

514 Ad Belgii ordines exhortatoria ad pacem oratio: Qua, belli cavsis, et rebvs, quae inter ordines, et Auriaci Principem actae sunt, summatim explicatis, quid pacem hactenus impedierit, quidque eam promouere debeat, ostenditur. *Z. n. v. pl.*, *en v. dr.* Anno cIↄ Iↄ LXXIX. Non. Octobr. in-8°., 70 blz.

De zienswijze van den orator (Gaspar Schetz. Zie *Foppens*, *Bibl. Belg. I. p.* 329) blijkt voldoende uit hetgeen wij lezen op blz. 3: *Atque adeò*, *quamobrem*, *quibusque de causis beneficium tam necessariae pacis*, *quod nunc vobis à Rege*, *principe*

vestro naturali, seu legitimo, tanta cum benignitate offertur, sine mora, et omnibus reiectis scrupulis amplectendum vobis, censeam, dilucidè, omnique verborum deuitata ambage, breuiter ostendam.

515 Ratio ineundae Concordiae inter Ecclesias Reformatas. Siue Quibus modis occurri possit mirificis artibus, quibus Pontificij per quosdam imprudentes Theologos vniuersas Christi ecclesias potissimum autem et primum Germanicas pessundare conantur. Dissipa Domine consilium Achitopelis. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1579. in-4°., 32 blz.

516 Ivstificatie des magistraets tot Leyden in Hollant. Teghens de Calumnien, ter saken vande differenten, tusschen henluyden ende eenighe vande Ghemeente aldaer, by den seluen, den Magistraet wat min dan Christelicken nagheseyt. Wtgheghaen (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) M.D.LXXIX. in-4°., 80 blz.

Bij T. 212 komt eene uitgave voor in-8°. Het stuk is opgenomen onder de werken van den schrijver Dirk Volkertsz. Coornhert (*Amst.* 1630. *II. f°.* 189–204). Zie *Uytenbogaert, Kerkel. Historien, III. f°.* 39—40. (of 205 *v.*), *Brandt, I. 12de boek, blz.* 649 *v.v.*, alsmede *De Navorscher, XII.* 166 *v.* Vermeld bij *Bor, II:* 145. (W. 456.)

517 Een wonderlijcke nieu geschiedenisse, ghebeurt buyten Ghendt op de Bylock Anno. M.D.LXXIX. In Augustus, welcke geschiedenisse haer aldaer eerst gheopereert heeft in die Locht ende daerna opter aerden. Waer wt men sien mach Gods wonderlijcke wercken om ons te trecken, wt een quaet leuen in een goet leuen, want daer en gheschiet niet ten gheschiet met Godts wille. Ghedruckt Thantwerpen, ende men vintse te coope in Deuerichstraet inden Gulden Bybel. *Z. n. v. dr. en zonder jaar.* in-4°., 8 blz.

Met houtsneê onder den titel en op de laatste blz. Hier wordt gehandeld over een onweer en daarmeê gepaard gaande vreemde verschijnselen.

518 Een wonderlijcke nieu geschiedenisse, *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 32 blz.

Andere (?) druk van het voorgaande, daar hier op den titel in plaats van *ende men vintse te coope*, gevonden wordt: *tecoope*; verder zijn beide ex. gelijk.

1580.

Zie ook n°. 409—411.

519 Bi die Coninginne. Een Verantwoordinghe van weghen der Conincghinne van Engelant onlancx gheboden, ende wtgeroepen tegen een Boecxken, het welck aldaer Secretelijck is Ghedruckt, ende haer Hoocheyt daer mede Belogen hebben, en het lant in oproer te brengen. (*Met het Engelsche wapen op den titel.*) Thantvverpen in Deuerich straet in den gulden Bybel by de VUeduvve van Hans de Braber. 1580. *Aan het einde:* Ghegeuen inde Gildhalle, in in (*sic*)

essex, int xxj^te^. Jaer haers Rijcx . . . Eerst Ghedruckt in Enghels by der Conincghinnen, Druckcr (*sic*), ende nv getranslateer in duych (*sic*). 1580. in-8°., 8 blz.

Officieele waarschuwing tegen sommige in Engeland verspreide vlugschriften, waarin lasterlijk gesproken werd over Anjou. (W. 488, waar het adres te Antwerpen niet is vermeld.)

520 Victorie In Ir-landt, van de Coninghinne van Engel-landt, teghen de Spaignarden ende Romanisten. *Met een kaartje in houtsneé van Ierland.* Wt Londen, *z. n. v. dr.* . . . M.D.LXXXI. in-4°., 6 blz.

Zie over de gebeurtenissen in Ierland van Sept.—Nov. 1580 *History of England, by James Anthony Froude, XI,* 231 *v.v.*

521 Vraye Narration De ce qu'est traicté auec ceux de Malines, Tant par escript que verbalement de la part de l'Archiduc Matthias Gouuerneur general du païs bas: Ensemble de ceulx de la ville d'Anuers; afin de persuader ausditz de Malines de demourer vniz auec les aultres Prouinces et villes voisines soubz le gouuernement dudit Archiduc. (*Met Plantijn's drukkersmerk op den titel.*) A Anvers, ... Christofle Plantin . . . . M.D.LXXX. in-8°., 80 blz.

Het voorbericht is onderteekend: *J. D. L.* Dit exemplaar is van kantteekeningen voorzien. De voornaamste stukken (*ged. van Juli* 1579 *tot Febr.* 1580) in het hollandsch bij *Bor, II.* 76—84 *en blz.* 175 *s.*

522 Vraye Narration De ce qu'est traicté auec ceux de Malines, *enz.* (*Als boven.*) in-8°., 88 blz.

Herdruk van het laatst der vorige eeuw. Met kantteekeningen en een naschrift (W. 459).

523 Remonstrance faite a Messievrs les Depvtez des Estats Generavlx le ixme de Januier 1580. Par Monseigneur le Prince d'Oranges. En Anvers, Chez Giles vanden Rade, ... *Z. j.* in-4°., 14 blz.

= T. 216. De ongelukken van het jaar 1579 worden door den prins voornamelijk geweten aan de besluiteloosheid der Nederlanders. Zal men den vijand het hoofd kunnen bieden, dan moet een flink leger worden uitgerust.
In het hollandsch bij *Bor II* : 153—156. Zie het *Vertooch* n°. 524. *Motley, The rise of the Dutch republic III* : 473 en 474.

524 Vertooch ghedaen aen myne Heeren de ghedeputeerde vande Staten generael, den ix^en^ Januarij, 1580. By Mijn Heere den Prince van Orangien. T'Antwerpen, by Gillis vanden Rade, . . . *Z. j.* in-4°., 12 blz.

= T. 217. Vert. van 't voorg.

525 Vertooch, Gedaen aen mijne Heeren de ghedeputeerde vande Staten

generael, den ix. Jannuarij, 1580. By Mijn Heere den Prince van Oraengien. Ghedruckt. *Z. n. v. pl. en v. dr.* ... Anno. M.D.Lxxx. in-4°., 12 blz.

Andere druk van 't voorgaande.

526 Corte vermaeninghe aende naerdere ghevnierde Prouincien ende Steden der Nederlanden, daer by den jeghenwoordighen staet der seluer ende die remedien apparentelic daer toe dienende, met vele ghewichtighe argumenten ende bewijsredenen ooghenschijnlijc werden wtghedruckt. *enz.* Te Ghendt, By de Weduwe van Pieter de Clerck, ... 1580. *Met het wapen van Gent op den titel.* in-4°., 30 blz.

Deze *vermaeninghe*, die op aansluiting bij Anjou aandringt, heeft aan het einde: *Ghedaen 't Antwerpen den xiijsten January. M. D. LXXX.*

527 Ban, ende edict by vorme Van proscriptie,... gedecreteert by.... de Coninck, tegens Wilhelm... van Oraignyen, als hooft, beruerder ende bederuer van tgheheel Christenrijck, ende namentlyck van dese Nederlanden: Waerbij een yegelijck gheauctorjseert wordt van hem te beschadigen, offenderen ende vuyter weerelt te helpen, mit loon ende prys voor den ghenen die des doen, oft daer toe assisteren sullen. (*ged.* 15 *Maart.*) Ghedruckt .... Int iaer M.D.LXXX. Tot Tshertogenbossche by Jan Schoeffer. *Op den titel het kon. wapen in houtsneê.* in-4°., 16 blz.

Dit op aanraden van Granvelle uitgevaardigde stuk werd eerst in Juni gepubliceerd. Bij *Bor II*: 198—203; *Wagenaar VII*, 345 *v.v.*; *Motley*, *The Rise of the Dutch Republic III*: 491 *v.v.*

528 Ban, ende edict by vorme Van proscriptie, vuytgegaen ende ghedecreteert by.... de Coninck, tegens Wilhelm van Nassau, Prince van Oraignyen, als hooft, beruerder ende bederuer van tgheheel Christenrijck, ende namentlijck van dese Nederlanden: Waer by een yeghelijck gheauctoriseert wordt van hem te beschadigen, offenderen ende vuyter weerelt te helpen, mit loon ende prijs voor den ghenen die des doen, oft daer toe assisteren sullen ... M.D.LXXX. Tot Tshertoghenbossche by my Jan Schoeffer. *Met het kon. wapen op den titel.* in-4°., 16 blz.

Andere druk van 't voorg.

529 Ban et Edict en forme de proscription fait par la maieste du Roy nostre Sire à lencontre de Guillame de Nassau, Prince d'Oranges, comme chef et perturbateur de l'estat de la Chrestienté; et speciallement de ces pays bas: Par lequel chacun est authorisé de l'offenser et oster du monde, comme peste publicque, auec pris à qui le fera et y assistera. (*ged.* 18 *Maart.*) Imprimé par ordonnance et

commandement expres de sa Maiesté. L'an. 1580. A Dovay, Chez Jean Bogard, ... in-8°., 32 blz.

Om de verspreiding te bevorderen, moest dit stuk in twee talen te Leuven en Douay worden gedrukt. In deze uitgave wordt op het einde gevonden de brief van Parma aan de gouverneurs enz. der Provinciën, waarbij de publicatie van dit stuk wordt bevolen.

530 Incomste vanden doorluchtighen Vorst .... den Prince van Orangien, binnen der vermaerde coopstadt van Amsterdam den xvijen Martij 1580. Mitsgaders de triumphante inhalinghe, ... zijnder voors. Excie. den 17. 18. ende 19. der voors. maent bewesen. (*Met het wapen van Amsterdam op den titel.*) T'Antwerpen, By Gillis vanden Rade, *z. j.* in-8°., 8 blz.

Zie *Bor*, *II.* 170.

531 Lettres interceptes de quelques Patriots masqués. Afgheworpene Brieven van sommighe vermommede ende valsche Patriotten. A. Anvers, ... Guillaume Riuiere .... M.D.LXXX. in-4°., 48 blz.

Zie de uitvoerige aanteekening bij W. 471.

532 Afgheworpene Brieuen van sommighe vermommede ende valsche Patriotten, ... t'Antwerpen by Guilliam Riuiere, M.D.LXXX. in-4°., 30 blz.

= W. 474. Inhoud: *Voorrede*, brieven van den Abt van *Marolles* aan *Granuelle* (25 Juni en 17 Juni), van denzelfde aan *den Coninck* (25 Juni), van *Jaspar Schets* aan *President Fonck*, (26 Juni en St. Jan), van den Abt van *Marolles* aan *President Fonck* (17 en 25 Juni), van (*Gaspar Schetz*, *Heer van*) *Grobbendonck* aan *Cardinael Granuelle* (26 Juni), en van *Mijn-heer Vormes*, *aen den Heere van Gommicourt* (2 Juli). De eerste brieven van *Gaspar Schetz* zijn in het latijn en fransch, de laatste in het fransch te vinden in *P. Burman*, *Analecta Belgica*, *I :* 287—322. Fransche uitgave van dit geschrift op 't voorg. nummer. Aan het einde lezen wij : *Ghedruct t' Antwerpen by Guilliam Riuier. M. D. LXXX.*

533 Afgheworpene Brieuen van sommighe vermommede ende valsche Patriotten. Ghedruckt int Jaer ..... M.D.LXXX. *Aan het einde:* Ghedruct t'Antwerpen by Guilliam Riuier M.D.LXXX. in-4°., 30 blz.

Gelijk aan W. 473; echter is de reclame op blz. 8. hier zonder fout; wellicht dat de bij W. ontbrekende t er onder het drukken bij is gezet.

534 Aduis d'vn affectionne av bien pvbliqve, A la Bourgeoise d'Anuers. Anvers, Par Abraham de Doremael. le 19. Juillet 1580. in-4°., 8 blz.

Zeer gunstig voor Anjou.

535 Diuerses Lettres interceptes du Cardinal de Granvelle, à diuers personnages du party des Malcontens; Item deux du President Foncq.

(*Met vignet op den titel.*) A. Anvers, Chez François de Ravelenghien. M.D.LXXX. Par ordonnance des Superieurs. in-4°., 52 blz.

Inhoud: twee brieven van *Granvelle* aan *Morillon* (*ged.* 6 *Juli*), een aan *Mansfeld* (8 Juli), een aan *D'assonleville* (30 Juni), aan *Richardot* (30 Juni), aan *du Busquoy* (8 Juli), aan *d'Assonville* (6 Juli), aan *Vasseur* (6 Juli), en aan *Morillon* (11 Juli); een brief van *Fonck* aan den heer *de Vaulx* (11 Juli) en een aan den kardinaal van Luik (11 Juli). De laatste is in het latijn met fransche vertaling. Aan deze brieven, op last der Staten-Generaal uitgegeven, gaat een voorbericht vooraf. Zie de hollandsche uitgave op het volgend nummer.

536 Afgheworpene brieven vanden Cardinael van Granuelle ende vanden President Fonck, gheschreuen aen sommige personagien vande Malcontenten. (*Met vignet op den titel.*) T'Antwerpen. By Franchoys van Rauelengien. Int Jaer, M.D.LXXX. in-4°., 40 blz.

= W. 475. Hollandsche uitgave van het voorgaande; zie den brief van den prins van Oranje van 25 Jan. 1581, achter zijne *Apologie*.

537 Responces de Messire Jehan Sceyfve ....., Seigneur de Sainct Aechtenrode, *etc.* iadis Chancellier de Brabant, Sur certaines lettres du Cardinal de Granvelle. A Anvers Par Corneille de Bruyn. M.D.LXXX. in-4°., 36 blz.

= W. 476. De bedoelde brieven zijn van 6 Juli 1580, en 25 Aug. 1576 aan Morillon en van 26 Aug. 1576 aan Hopperus. De antwoorden zijn zonder dagteekening. Vgl. T. 182.

537*a* Poincten ende Articulen by sijne Hooch^t. (*Matthias*) geordonneert. Ende belast scherpelijck onderhouden te worden tusschen den Steden ende Ruyteren ende Voetknechten, binnen de selue Landen garnisoen houdende .... (23 *Juli. Met drukkersmerk op den titel.*) T'Antwerpen, By Christoffel Plantijn. M.D.LXXX. in-4°., 8 blz.

538 Lettre intercepte dv Prince d'Oranges av dvc d'Alencon. Auecq quelques aduertissemens sur icelle pour ouurir les yeulx aux bons subiects. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Imprimé. L'An LXXX. in-8°., 40 blz.

= W. 481. Bij *Bor, II:* 239—241. Deze brief is niet van den prins afkomstig, maar heeft waarschijnlijk tot schrijver *Chr. d'Assonleville.* Het geschrift werd door 's Prinsen vijanden ijverig verspreid. Rennenberg zond het aan de door hem belegerde inwoners van Steenwijk, om hen tot overgave te nopen (*Bor, Motley*). In een brief aan *I. Borluut*, ged. 30 Nov. 1580 (*Kervyn de Volkaersbeke et Diegerick*, *Documents histor. inéd. II. p.* 189 en de noot, zoo ook p. 204) zegt de prins over dit geschrift: *Quant à la lettre que vous me mandez que les ennemiz ont faict imprimer, il me semble qu'elle est bastie trop grossierement pour faire croire qu'elle parte de moy,...*" Men zie verder: *Motley*, *The Rise of the Dutch Republic III*, 498 *v.v.; Groen v. Prinsterer*, *Archives*, *VII*, *p.* 380.

539 Eenen Afghevvorpen oft gheintercipieerden brief vanden Prince van Oraignen aen den Hertoghe van Alencon. Met sommighe waerschouwinghen daer toe dienende, om de ooghen der goeder onder-

saten te openen, wt ten walsche inde nederlandtsche tale ouergheset. *Z. n v. pl. en v. dr.* Ghedruckt int Jaer... M.D.LXXX. in-8°., 40 blz.

Vertaling van het voorgaande.

540 Eenen Brieff, Gheintercipieert ende opghenomen, vanden Prince van Orangien aenden Hertoghe van Alensson (*ged.* 31 *Juli*). Met sommighe onderrichtinghen op den seluen, om te openen de ooghen den goeden ondersaeten. Ouergheset Wt de Franssoysche inde Nederlansche taele. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXX. in-4°., 16 blz.

Andere uitgave van het voorgaande.

541 Epistola ad dominvm Petrvm a Melodono Principem Espinoy, qva agitvr ervdite de cavsis et rationibvs cur à societate Principis Auraici necessario Catholicis fuerit discedendum, et ad clementissimum Dominum suum Regem Catholicum redeundum: *enz.* (*Met het merk van den drukker op den titel.*) Dvaci, Ex officina Joannis Bogardi ..., anno. M.D.LXXX. in-8°., 80 blz.

Het boekje is aan het einde voorzien van de kerkelijke goedkeuring. De opdracht is onderteekend: *Duaci 4. cal. Augusti... Vestrae Dignitatis stvdiosissimvs Anthemvs A. H.*

542 Copie de certaine lettre close escripte par son Exce. (*Parma*) Aux Preuost, Doyen, Chapistre, Prelatz, et autres Ecclesiasticques: Preuost, Jurez, Escheuins, Borgeöis, Corpz et Communauté de la Cité de Cambray (*ged.* 25 *Aug.*). Les exhortant de se reconcilier et remettre soubz la protection de sa Mate. suiuant les sermens qu'ilz ont à icelle. A Mons en Haynault, Chez Rutgher Velpius, ... D.M.LXXX. (*sic.*) in-8°., 16 blz.

543 Le Retovr de la Concorde avx Pays Bas. Par le retour de Madame. A Mons en Hainault, Chez Rutger Velpius... 1580. in-8°., 40 blz.

De schrijver vermaant de Nederlanden, bij gelegenheid dat Margaretha van Parma op last des Konings aldaar was teruggekeerd, om zich weder met hunnen Vorst te verzoenen. Zje *Mém. pour servir à l'histoire de Granvelle*, *II*, p. 133; *Bor*, *II*: 214. *Groen van Prinsterer*, *Archives*, *VII*: 192. 357. (W. 487.)

544 Discovrs veritable tovchant plvsieurs affaires d'estat, povr la jvstification des bons et fideles svbiectz de sa maieste catholiqve. *Met een drukkersmerk op den titel.* A Dovay,... Jean Bogard .... l'An 1580. in-8°., 144 blz.

De katholieke schrijver geeft den ketters de schuld van de onlusten in de Nederlanden. Hij verdedigt de handelwijze der provinciën, die zich met den koning verzoend hebben.

545 Emanvel—Erneste. Dialogve de devx personnages, Svr l'Estat du Païs Bas. Auec un Indice ou Recueil sommaire des matieres les

plus notables. (*Met een vignet op den titel.*) A Anvers, Par Nicolas Spore. M.D.LXXX. in-8°., 80 blz.

Zeer merkwaardig geschrift, gesteld met het doel om den Hertog van Anjou aan te bevelen tot Souverein der Nederlanden, waartegen vooral de Antwerpenaars groote bedenking hadden. Zie den brief van *Languet*, 31 Juli (*Archives*, *VII. p.* 378). Volgens den heer *Gérard* zou het uit de pen zijn gevloeid van *Pieter van Deventer*, oud secretaris van 's Hertogenbosch (*Catalog. de Jonghe*, *Brux.* 1861, *II vol. p.* 232). Door wien het echter gesteld mag zijn, blijkbaar drukt het volkomen de gevoelens van den Prins van Oranje uit. Het pamflet wordt met een vinnige aanmerking vermeld in het hier onder 1583 volgend *Discours* (nº. 651) blz. 12. (W. 489.) Volgens de *Bibl. Belg.* i. v. *Le Petit* is J. L. Le Petit de schrijver. Aldaar zijn nog 2 latere uitgaven beschreven.

546 Le Renart decovvert. A Mons en Hainault, Chez Rutger Velpius .... 1580. in-8°., 32 blz.

Vuil schotschrift tegen Oranje, die hier o. a. *fleau infernal* en *Renart diabolic* wordt genoemd.

547 Lettres de Monseigneur le Prince de Parme, ... Addressantes Aux Bourguemaistres, Escheuins, *etc.* .... et habitans de la Ville de Bruxelles: Par lesquelles son Exce. leur presente la grace de sa Mate: moyennant leur reconciliation (*ged.* 6 *Oct.*). A Mons en Haynault, Chez Rutgher Velpius, Imprimeur Juré. 1580. in-8°., 16 blz.

In 't hollandsch bij *Bor*, *II:* 223.

548 Poinctz et Articles des charges proposées Contre Guillaume de Hornes, Seigneur de Heze. Avecqve La sentence Criminelle, et Capitale sur icelles rendue (*ged.* 21 *Oct. Met vignet op den titel*). A Mons en Haynault, Chez Rutgher Velpius, Imprimeur Juré. An. 1580. in-8°., 32 blz.

Zie *Bor*, *II:* 198. Onder het vonnis leest men: *Prononcée audit de Heze en Quesnoy le vij. de Nouembre dudit An*, *et illecq publicquement executée le lendemayn.* Bij W. 8727 komt een ex. voor dat slechts 24 blz. telt. Daaraan ontbreekt dan de *Sentence*, die in ons ex. de laatste 8 blz. inneemt.

548a Apologia. Een Christelijcke ende billijcke verantwoordinge Caspari Coolhaessen. Dienaer des Goddelijcken woorts tot Leyden, daer in hy hem nootsakelijck sonder eenighe blamatie, met der waerheyt ontschuldicht, teghen eenighe quaetwillighe ende onverstandighe, die hem van valscher Leer, ende onchristelijcken leuen beschuldighen, ghestelt in forme eens Dialogi van twee personen. Met een corte voorreden, aen die .... Regeerders ... (*van*) Deuenter (27 *Jan.*) ... Ghedruct in 't Jaer M.D.LXXX. in-4°., 216 blz.

Zie *Rogge*, *C. J. Coolhaas. I*, *blz.* 137.

548b Breeder bericht van die scheuringe der kercken Christi tot Leyden,

ende der negen questien .... Door Caspar Coolhaes .... Ghedruct Anno M.D.LXXX. in-4°., 68 blz.

Gedagt. 10 Mei 1580. Vervolg van het voorgaande, authentieke stukken.

549 t Boecxken van De dry Pausen, met een warachtighe verklaringe van de menichfuldighe loose practijcken, zoo van d'Inquisitie, als van het onderhouden der Placcaten ende anderssins, bij den Cardinael Granvelle met synen adherenten gheinventeert: *enz.* Buyten Roomen. *Z. n. v. pl., en v. dr.* .... 1580. *Met een houtsneé op den titel.* in-8°., 32 blz.

= T. 549. Dit boekje is, zooals uit den titel blijkt, tegen *Granvelle* gericht; de schr. vaart hevig uit tegen de „*Papen*", van wie o.a. wordt gezegd (blz. 10) dat zij nog 2 pausen willen maken, „*te weten, den Paus van Roomen zoude wesen Godt den Vader, den Cardinael van Lothringen zoude syn Paus van Vranckerijcke ende ghenoemt werden Godt den Sone, ende de Cardinael Granvelle zoude syn Paus van t Nederlant, ende ghenaemt werden Godt den heylighen Gheest.*"

550 't Boecken. Van de drye Pausen, met een warachtighe ende seer schoone Verclaringhe *enz.* (*Als 't vorige*) Ghedruckt buyten Roomen .... M.CCCCC, LXXX. in-8°., 32 blz.

Andere druk. Op den titel en op de laatste blz. het pauselijk wapen met inschrift. Nog andere druk bij T. 225.

551 Prognosticatie. Van acht Jaren, namelick vanden Jare M.D.Lxxxj. tot datmen schrijuen sal M.D.Lxxxviij. ...... gherekent ende beschreuen. Door Georgium Vrsinum Plauensem, ... Ghedruckt tot Erffort, door Johan Beck, ... M.D.LXXX. in-4°., 16 blz.

Op den titel zijn zon en maan afgebeeld.

552 Prognosticatie Van acht Jaren, namelick van den Jaere M.D.Lxxxj. tot datmen schrijuen sal M.D.Lxxxviij. *enz. Met 2 houtsneden op den titel.* Ghedruct tot Middelburgh by R. Schilders, Nae de Copye van Johan Beek tot Erffort. 1583. in-4°., 16 blz.

Andere druk van het voorgaande.

1581.

Zie ook n°. 520.

553 Discovrs fait par vn gentilhomme Tovrnesien, a vn Seigneur de Henault, sur le droit que Monseigneur d'Anjou fils de France, à (*sic*) de faire guerre au Roy d'Espaigne. A Envers, *z. n. v. dr.* 1581. in-8°., 62 blz.

Betoog van het recht der Nederlanders om Anjou tot Souverein aan te nemen, en van de aanspraken der Fransche kroon op een gedeelte der Nederlandsche Provincien. Vgl. n°. 472 en *Groen v. Prinsterer, Archives, VII. p.* 467—76. (W. 495.)

554 Apologie ov deffense de tresillvstre Prince Gvillavme . . . Prince d'Orange: *etc.* Contre le Ban et Edict publié par le Roy d'Espaigne, par lequel il proscript ledict Seigneur Prince; ... Presentee a Messievrs les Estats Generauls des Païs bas. Ensemble ledict Ban ou Proscription. A Delft. *Z. n. v. dr.* M.D.LXXXI. *Op blz. VIII het wapen des prinsen met de spreuk:* Je le Maintiendrai Nassav.
in-4°., (VIII) en 104 blz.

= W. 499. Deze Apologie werd reeds den 13 Dec. 1580 in de vergadering der Staten te Delft voorgelezen; in verschillende talen overgezet werd zij aan de meeste vorsten toegezonden. Voor den schrijver houdt men 's Prinsen franschen hofprediker Pierre de Villers; volgens *Motley* (*Rise of the Dutch Republic III:* 497) is verreweg het grootste gedeelte door den prins geschreven. Verg. de aanteekening bij T. 226.

555 Apologie ov defense de tresillvstre Prince Gvillavme .... prince d'Orange: *etc.* (*Als boven.*) De l'Imprimerie de Charles Syluius, *z. n. v. pl.* (*Leiden.*) M.D.LXXXI. in-4°., (XII) en 164 blz.

Andere druk van 't voorgaande met andere spelling. Op blz. XII en 142 vindt men het wapen van *Oranje-Nassau* en op de laatste blz. het drukkersmerk van *Ch. Sylvius.*

556 Apologie ov defense de ... Gvillavme ... Prince d'Orange: *enz.* (*Als boven.*) De l'Imprimerie de Charles Syluius. *Z. n. v. pl.* (*Leiden.*) M.D.LXXXI. in-4°., (XII) en 148 blz.

Dit is nog een andere druk, waarschijnlijk een nadruk van den laatstvoorgaanden. Wel wordt ook hier, even als bij het vorige nummer, op de laatste blz. het adres gevonden, maar het drukkersmerk ontbreekt. Verder is hier en daar de spelling eenigszins anders. Ook bij de kantteekeningen is verschil waar te nemen. De pagineering is bijzonder vreemd. Tot blz. 132 is ze goed, maar daarop volgt dan blz. 229 enz. terwijl de signatuur gewoon doorloopt en er geen enkel stuk ontbreekt. Ook het wapen aan het einde der *Apologie* geplaatst, wijkt af van dat in het vorig nummer.

557 Apologie, ofte Verantwoordinghe des Doerluchtighen ... Vorsts ende Heeren, ... Wilhelms ... Prince van Orangien, *enz.* Teghen den Ban ofte Edict by forme van Proscriptie ghepubliceert by den Coningh van Spaegnien teghen den voorsz. Heere: waer wt sal blijcken hoedanigh dat sijn de lasteringhen ende valsche beschuldinghen in den voorsz. Ban begrepen. Ghepresenteert aen Myne Heeren de Generaele Staeten van de Nederlanden. Tot Leyden. By Charles Silvius. (*Met diens drukkersmerk op den titel.*) M.D.LXXXI. in-4°., 136 blz.

= T. 227. Behalve denzelfden inhoud als de fransche uitgave heeft deze hollandsche op de laatste blz. nog een brief: „*aenden Bailliv ende Schepenen van Berch-ambacht*" tot publicatie van den ban ged. 25 Aug. 1580.

558 Apologie, ofte Verantwoordinghe *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 130 blz.

Andere druk dan de voorgaande, doch hetzelfde bevattende. De Brief van den

Prins aan de gen. Staten, ged. 25 Jan. die daar op blz. 117—118 tusschengevoegd is, wordt hier op blz. 129—130 gevonden. Achteraan op een afzonderlijk blad het wapen van Nassau. (T. 228.)

559 Apologie. Ofte Verantwoordinghe *enz.* Leyden, By Jan Paedts Jacobsz. Anno M.DC.VII. in-4°., 120 blz.

= T. 229. Op den titel het drukkermerk en op blz. 2 en 120 het wapen des prinsen met de spreuk.

560 Apologie Ofte Verantwoordinghe *enz.* (*Als boven.*) Tot Leyden. By Jan Paedts Jacobsz. Anno M.DC.IX. in-4°., 120 blz.

Herdruk van het voorgaande.

561 Apologie, Ofte Verantwoordinge *enz.* Hier is bygevoegt, uyt de Nederlantsche Historie van P. C. Hooft, hoe den selven . . . de Souveraniteyt van den Lande by eenighe op-gedraghen, doch by hen (*sic*) niet aengenomen is geworden. Tot Leyden, . . . Cornelis Banheyningh, 1652. in-12°., (XXII) en 288 blz.

Vergel. *Groen van Prinsterer*, *Archives etc.* VIII. 410—28 (W. 503, waar ten onrechte *van den Landen* gelezen wordt.) Nog in de jaren 1746 en 1789 zagen uitgaven dezer *Apologie* het licht.

562 The Apologie or defence, of .... Prince William, ... of Orange, ... Against the Proclamation and Edict, published by the King of Spaine, by which he proscribeth the saide Lorde Prince, whereby shall appeare the sclaunders, and false accusations, conteined in the said Proscription, which is annexed to the end of this Apologie. ...... Printed in French and in all other languages. At Delft. *Z. n. v. dr.* 1581. in-4°., 136 blz.

W. 8731 leest ten onrechte op den titel *faide Lorde* en *faid Proscription*, tenzij hij een andere uitgave heeft gebruikt.

563 Apologia Illvstrissimi Principis Willelmi .... Principis Avraicae; *etc.* Ad Proscriptionem ab Hispaniarum rege in eum promulgatam. Cui adiuncta est Responsio ad qvasdam literas eidem principi falso à Parmensi adscriptas. Ad Ordines generales. (*Met het drukkersmerk van C. Sylvius op den titel.*) Apud Carolum Sylvium, Typographum Ordinum Hollandiae. *Z. n. v. pl.* (*Leiden.*) M.D.LXXXI. in-8°., (XVI) en 142 blz.

Op blz. XVI bevindt zich het wapen van Oranje Nassau. Dit stuk heeft denzelfden inhoud als de fransche uitgave.

564 Opvscvla qvaedam his temporibvs pernecessaria. De tribvs primariis cavsis tvmvltvvm Belgicorvm, ad .... Lodouicum à Barlaymont, Archiepiscopum ... Cameracensem etc. Libelli tres. Contra coalitionem mvltarvm religionvm, qvam liberam religionem vocant, ... ad ....

Abbatem Marcianensem,... Libellvs exhortatorivs ad pacem qvibvsvis conditionibus cum Rege Catholico faciendam, ad .... Abbatem Hasnoniensem, Avctore Ricardo Hall Doctore Theologo... (*Met drukkersmerk van Bogard op den titel.*) Dvaci, ex officina Joannis Bogardi,... Anno 1581. in-8°., (XVI) en 288 blz.

Drie stukken in een band met doorloopende signatuur en pagineering. In het eerste stuk (blz. 1—144) worden drie oorzaken der onlusten opgegeven n.l. *providentia Dei*, *peccata nostra*, *et Princeps Auraicus*. De laatste heeft het hard te verantwoorden. Hij wordt door den schrijver als tyran voorgesteld en als een Absalon en Julianus Apostata afgeschilderd. Het tweede stuk loopt van blz. 145—234, het laatste van blz. 235—288. De drie geschriften hebben elk een afzonderlijken titel met het adres, zijn voorzien van de kerkelijke goedkeuring, onderteekend door: *Thomas Stapletonus S. Theologiae Doctor et in Vnivers. Duacena Professor.* De voorrede van het eerste stuk is geteekend: *Duaci ex Collegio Marcianensi pridie Kal. Febr.* 1581. Zie over den schrijver *Foppens*, *Bibl. Belg. II.* 1068; *Paquot*, *Mémoires. II* 481 & 82.

565 Bartholomei Honorii Leodii. P. H. Admonitio. Ad fratres inferioris Germaniae. *Aan het einde:* Syluaeducis Excudebat Joannes Schoefferus. *Z. j. Volgen nog verschillende andere gedichten van denzelfden dichter als:* Brevis et vera narratio eorum quae in postremo Belgico tumultu contigerunt, Trivmphvs. S. P. Q. Bvscidvcensis. *etc.* in-4°., 52 blz.

Over *Bartholomeus Honorius* bij *Foppens*, *Bibl. Belg. I:* 126.

566 Placcaet Vanden Thienden ende Twintichsten Penninck, op alle roerende ende onroerende goederen inde Nederlandtsche Provintien. Wt-gegheven by den Coninck van Spaengien, inden Jare M.D.LXXXI. (*moet zijn*: 1571) Daer by ghevoeght is. De groote alteratie ende beroerte die in de Nederlanden .... ghevolght is. Na de Copye Ghedruckt tot Brussel, by Michiel van Hamout (*sic*). Anno M.D.LXXXI. in-4°., 24 blz.

Aan het einde leest men: *„Die vorder ende breeder van desen Handelinghe begeert te weten die lese de Historien van Pieter Bor ende Emanuel van Meteren."* Hieruit blijkt dat dit ex. niet vóór 1600 gedrukt kan zijn, daar eerst in 1599 het werk van v. Meteren te Delft het licht zag.

567 Placcaet Vanden Thienden ende twintichsten Penninck, op-gestelt byden Hertoghe van Alva,... inden Jaere M.D.LXXI... Ghedruckt Bruyssel, by Michiel van Hamont. Anno. M.D.LXXI. Doer nu.... by ghevoeght is ... de groote alteratie ende beroerte die.... ghevolght is. Oock mede Hoe de Stede vanden Briele,... inghenomen werde.... hoe die van Vlissingen Duc d'Alfs Soldaten uyt ghejaeght hebben,... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno M.VIc.IX. in-4°., 24 blz.

Latere druk waarvan alleen het eerste blad verschilt.

568 Placcaet Vanden Thienden *enz.*... op-gestelt by den Hertoge van Alva *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 24 blz.

= W. 223. Nog andere druk.

569 Vermaninghe voorden Raet ende Ghemeente der Stadt van Groeninghen. Gheprent buyten Londen (*Z. n. v. pl. en v dr.*). Anno M.D.LXXXI. in-4°., 8 blz.

De nadeelige gevolgen van de vriendschap der Spanjaarden worden hierin zeer breed uitgemeten en Groningen aangespoord om de zijde van Spanje te verlaten.

570 VVaerachtich verhael vanden Oproerigen beleyde, dwelck Broeder Anthonis Ruyskensvelt Predikere met zijnen aenhanck hebben aengericht binnen der Sadt (*sic*) van Bruessel. Ende tgene des daer vuyt gevolght is.... Hierby ghevoeght dacten ende documenten dienende tot Verificatie ende bewys vanden inhoudt van desen. Gheprint by my Jan van Brecht,.., Brussel. Anno. 1581. in-4°., 56 blz.

= T. 234. Dit zeldzaam geschrift bevat verschillende documenten aangaande de onlusten door *Ruyskensvelt* verwekt (zie *Bor*, *II* 258 *v.v.*), o. a. de Publicatie tegen den Roomschen godsdienst (*ged.* 1 *Mei* 1581).

571 Die Belegeringe, Besettinge ende ontsettinge der Stadt Steenwijck in sticht van Ouerijssel, Anno 1580. beginnende opten 18. Octobris, endigende den 23. Februarij, anno 81. Beschreuen door Wilhelmum Lanium Doccum, Dienaer des H. Euangelij binnen Steenwijck. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1581. in-4°., 28 blz.

= W. 508. De titel is gevat in een lijst van hout-gravures. De opdracht aan den Heer *H. Bernardt*, *Vrijbaenre Heere van Merode*, *Heere toe Rummen*, *etc.* is ged. 17 April. Men zie over het beleg van Steenwijk *Motley*, *Rise of the Dutch Republic* III. 497—500.

572 Copie des lettres de remonstrance, Du Treshaut et Tresillustre Seigneur,... le Duc d'Aniou, etc. Enuoyees à tous les Parlements de France: concernans la ferme, et louable resolution prinse par ledict Seigneur, endroit la defence et deliurance de ces Païs bas. (*Aan het einde:* A Alençon le... de May M.D.LXXXI). A Anvers,... Chr. Plantin. M.D.LXXXI. *Met Plantijns drukkersmerk op den titel.* in-4°., 14 blz.

Achter den titel is een gegraveerd portret (door *Hogenberge*) van *Franciscus. Valesivs. Hen. III. R. F. F.*

573 Verandtwoordinghe Van den Staten van Zeelandt, op de Publicatie ende Verclaringhe T'hantwerpen ghedaen teghen den Dobbelen Zeeuwschen Ducaet, ende andere specien inde selue Publicatie vermelt. *Met het wapen van Zeeland op den titel.* (*ged.* 13 *Mei* 1581.) Middelbvrch,... by Richardt Schilders,... 1581. in-4°., 8 blz.

Zie hierover bij *Bor* *II* : 292.

IV.

1581 (26 Juli)—1609 (9 April).

VAN DE AFZWERING VAN FILIPS TOT AAN HET TWAALFJARIG BESTAND.

574 Sommaire discovrs svr le moyen de conserver, et maintenir la vraye religion christiene, et garder et asseurer les prouinces vnies, contre toutes apparentes entreprinses, traihisons et inuasions, de l'Ennemy de la Patrie. etc. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1581. in-4°., 8 blz.

575 Een trouwe Waerschouwinghe, aen de goede mannen van Antwerpen. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Dit geschrift heeft de strekking om aan te toonen, dat het geoorloofd is om geheel met den Koning te breken. Het zal derhalve geschreven zijn circa 1581.

576 Harangve du Chancelier d'Angleterre svr la proposition baillée par la Royne, au Conseil, S'il conuiendroit assister ouuertement le Prince d'Oranges, et les Estatz du Pays Bas, contre le Roy d'Espaigne, En laquelle se void l'estat present d'Angleterre. A Coloigne. *Z. n. v. dr.* 1581. in-4°., 20 blz.

In dit geschrift wordt ontraden, om den Prins van Oranje openlijk te helpen, daar Engeland zoo doende in een gevaarlijken oorlog met Spanje zou gewikkeld kunnen worden. Men moet de Nederlanders in stilte helpen en door toezeggingen bij hen de hoop levendig houden.

577 Broederlijcke waerschouwinghe: aen allen Christen Broeders, die van Godt veroordent sijn, tot de verkiesinghe der Ouericheyt ende Magistraten, inde Steden der ghevnieerde Prouincien, daer het Heylich Euangelium vercondicht, ende de ghereformeerde Religie gheexerceert wort. *enz.* T'Hantwerpen. *Z. n. v. dr,* .... M.D.Lxxxj. den sesten dach August. in-4°., 24 blz.

Vermeld bij *Bor II*; 293. (T. 239.)

578 VVarachtighe Historie, ende ghetrouwe beschryuinghe vande alteratie ende veranderinghe, gheschiet inde Stadt Mechelen, ende oock vande groote Tirannye, ende onghehoorde wreetheyt vande Spaigniaerden, daer naer ghevolcht, inden Jare Xvc. LXXII. Ghedruct tot Mechelen. *Z. n. v. dr.* M.D.LXXXI. in-4°., 22 blz.

= W. 520. De voorrede van dit boekje — uitgegeven met het doel om Mechelen te overreden om aan de zijde der Staten te blijven — is gedagteekend: 26 Oct. 1581.

579 Remonstrance faict par son Excellence en Anvers ce premier Jour de Decembre à Messieurs les Estatz. 1581. Imprimé (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) l'An, 1581. in-8°., 8 blz.

In het hollandsch bij *Bor II*; 289, 90, ook T. 244. (W. 522.)

580 Nieuwe Inventie van rekeninghe van Compaignie. Inde welcke verclaert vvordt een zekere corte ende generale reghele, om alle Rekenynghe van Compaignie ghevvislic ende lichtelic te solueren. Gheinuenteert en nu eerst int licht ghegheuen door Simonem Stephanvm. Ghedrvckt Tot Delft, by Aelbert Hendricsz..... Anno 1581. in-4°., 24 blz.

1582.

581 Politicq Onderwijs. Inhoudende diuersche ende seer ghewichtighe Argumenten ende bewijs-rededenen (*sic*), ... daer by crachtelijck bewesen wordt, dat niet sonder oorsaecke ende treffelijcke motyuen, Sijne Excellencie, ende de Generaele Staten vande ghe-vnieerde Nederlanden, versuecken datmen met nieuwen Eede, den Coninck van Spaignien ende sijne adherenten soude versaecken, ende der teghenwoordigher Ouericheyt, d'Lant ende malcanderen teghen de selue Hulde ende Trouwe belouen, waer omme oock den seluen Eedt by eenen yeghelijcken .... behoort ghesolemnizeert ende ghedaen te wordden. Tot Mechelen, Bij Jacop Heyndrix. 1582. (*De voorrede is ged.* 13 *Jan.* 1582.) in-4°., 42 blz.

= W. 525. *Bor II*: 293 en 338.

582 Sommaire declaration des ivstes cavses et raisons qui ont meu et meuuent le treshault ...... Prince Dom Anthoine Roy de Portugal, *etc.* de faire, et de continuer la guerre, tant par mer que par terre, au Roy de Castille, *etc.* (*ged.* 15 *Mei.*) *Z. n. v. pl., v. d. en z. j.* in-4°., 10 blz.

= T. 256.

583 Corte verklaeringe van de rechtveerdighe oorsaecken ende redenen, de welcke .... Dom Anthoine Coninck van Portugael, van Algarbes, etc. beweeght hebben ende beweghen, d'orloghe te voeren ende te volherden soo wel ter zee als te lande, teghen den Coninck van Castilien, ende teghen alle de gene die hem hulpe oft bystandt doen, oft doen sullen in wat manieren dat soude moghen wesen. *Aan het einde:* Ghedaen te Tours den XV. dach van May, int Jaer M.D.LXXXII. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Holl. vertaling van 't voorgaande.

584 Oorsake van tOorloch in Spaengien. Corte verclaringhe van de rechtveerdighe Oorsaecken... de welcke den... Coninck van Poortugael,... beweecht hebben ende beweghen, dOrloghe te voeren... teghen den Coninck van Spaengien ... Wt den Francoyschen ghedruckt te Tours in Toureynen. *Z. n. v. dr.* Anno 1582. in-4°., 8 blz.

Andere uitgave van 't voorgaande.

585 La ioijevse et magnifique entrée de Monseigneur Françoys de France, ... , dvc de Brabant, d'Anjou, Alençon, Berri, etc. en . . . . Anvers. *Met Plantijns drukkersmerk op den titel.* A Anvers, ... Christophle Plantin, M.D.LXXXII. in-4°., 60 blz.

Zie *Bor*, *II.* 297 *v.v.*; *Motley*, *United Netherlands*, *III.* 531 *v.v.* Ex. gelijk aan T. 245 waar de uitgave in-folio met afbeeldingen wordt vermeld.

586 De blijde ende Heerlijcke Incomste van Mijn-Heer Franssois van Vranckrijck, ... Hertogh van Brabant, van Anjou, Alensson, Berri, etc. in sijne zeer vermaerde stadt van Antwerpen. (*Met het drukkersmerk van Plantijn op den titel.*) T'Antvverpen, . . . Christoffel Plantijn. M.D.LXXXII. in-4°., 64 blz.

Hollandsche uitgave van het voorgaande.

587 Blijde Inkomste vanden Hertoghe van Alençon. *Z. afz. tit. z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 36 blz.

De 2 eerste blz. bevattende den titel enz. ontbreken. Het stuk bevat de artikelen door Anjou bij zijn *Incomste* bezworen. Zie *Bor*, *II.* 298.

588 Een Dialogve Oft Tsamensprekinghe tusschen de goetwillighe Ghemeynte ende die Edele . . . Heere, . . . die Hertoghe van Aniou. etc. onse gheduchtighe Heere. t'Antwerpen: By Niclaes Mollijns. . . . M.D.LXXXII. *Met het fransche wapen op den titel.* in-4°., 8 blz.

Na een kort overzicht gegeven te hebben van hetgeen er sedert den aanvang der onlusten is geschied, zegt de goetvvillighe Ghemeynte: „*Waeromme wy v met alder reuerentien bidden (naerdien uwe Incoempste ons van herten aenghenaem is) ons te willen ontfanghen in uwe protectie ende altoos het Officie eens goeden Princen ouer ons te willen vseren.*" Verg. T. 247 waar echter de naam van den drukker gespeld is: *Nicolaes Mollijns.* Andere exemplaren missen de woorden: *Met Priuilegie.*

589 Een dialogve, Ofte Tsamensprekinghe tusschen de goetwillighe Ghemeynte, ende . . . . die Hertoghe van Anjou, etc. Te Ghendt, By Gaultier Manilius, . . . 1582. in-4°., 8 blz.

Andere druk bij een anderen uitgever.

590 Cort verhael Van t'moordadich feyt gepperpetreert Inden Persoone vanden . . . . Prince van Oraengien, . . . by Jan Jauregui Spaengnaert. (*Met Plantijn's drukkersmerk op den titel.*) T'Antwerpen, Ten huyse van Christoffel Plantijn. M.D.LXXXII. in-4°., 16 en 44 blz.

Achter het *Verhael:* het Privilegie van den drukker ged. 3 Sept. De stukken, waarvan de Spaansche in 't oorspronkelijk en Hollandsch gedrukt zijn, zijn gedeeltelijk bij *Bor* (*II.* 314; *Authent. Stukken*, *II.* 99—101) overgenomen, doch van de Spaansche een andere vertaling. De *Confessien* vindt men aldaar echter niet. (T. 248.)

591 Cort verhael van t' moordadich feyt *enz.* (*Als boven.*) Overgedrukt

uit het *Antwerpsch Archievenblad*, deel IV, bladz. 9 en volgende. Antwerpen, Guil. van Merlen,... 1870. in-4°., 40 blz.

Latere herdruk van het voorgaande.

592 Cort verhael. Van het Moordadich Feyt bedreuen tegen den persoon vanden doorluchtjghen ... Prince van Oraengien .... Door eenen Spaengiaert... Jan Jauregui ... Ouergheset wt den Fransoysche in neder Duytsche. Ghedruckt tot Antvverpen, *Z. n. v. dr.* 1582. in-4°., 12 blz.

Andere hollandsche uitgave. De vertaling der spaansche stukken komt woordelijk overeen met die vau *Bor*, *Authent. Stukken*, *II.* 99—101.

593 Bref recueil de l'assasinat, commis en la personne dv tresillvstre Prince, Monseigneur le Prince d'Orange, ... par Jean Jauregui Espaignol. (*Met Plantijn's drukkersmerk op den titel.*) A Anvers,.... Christophle Plantin, M.D.LXXXII. in-4°., 66 blz.

= T. 249. Dit is de fransche uitgave van de voorgaande, die tegelijkertijd met de hollandsche uitgave verscheen. Zie *Motley*, *The Rise of the Dutch Republic III*, 538 *v.v.*; *Bor II*, 313.

594 A trve discovrse of the assavlt committed vpon the person of the most noble Prince, William... of Orange,... With the true Copies of the writings, Examinations, Depositions, and Letters of sundrie offenders in that vile and diuelish attempte, Faithfullye translated out of the frenche Copie printed at Antwerp by Christopher Plantin. Anno. 1582. (*Met een drukkersmerk op den titel en een houtsneê op de laatste blz.*) Imprinted at London for Thomas Charde and William Broome. *Aan het einde:* At London,... 1582. in-8°., (IV) en 90 blz.

Vertaling van het voorgaande.

595 Copie: Einer Missiue wt Antwerpen geschreuen an den Heren Statholder vnd Rhaden des Fustendumbs (*sic*) Gelder vnd Graeffschap Zutphen. In dato als die Copye mit sich brengt. 1582. (*Het wapen van Arnhem op den titel.*) Ghedruck toe Aernhem, By my Wilhelm Janszoen van Campen. *z. j.* in-4°., 8 blz.

Dit is een brief van 18 Maart met postscriptum van den 19den, over den moordaanslag van Jaureguy.

596 Extract uijt den originelen Vier-schaer-boeck Berustende ter Secretarije der Stadt Antwerpen, beginnende den 5. januarij 1582. ende eijndigende den 11. januarij 1596. nopende Gaspar de Anastro, Jehan Jareguij, antonius Timmermans ende Pedro de Hardomez, rakende de Moordt des Prince van Oraegnien. *In handschrift.* in-4°., 12 blz.

597 Discovrs svr la blessvre de monseignevr le Prince d'Orange. (*Met*

vignet op den titel.) Z. n. v. pl. en v. dr. Imprimé en l'An M.D.LXXXII. in-4°., 30 blz.

= W. 536. Zeer heftig vooral tegen Filips en Granvelle. Dit geschrift kan niet vóór Juli zijn geschreven, zie blz. 25.

598 Discours oft Verhael ghemaect op de quetsure van mijn Heere de Prince van Oraignen. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruct Anno M.D.LXXXII. in-4°., 24 blz.

= T. 250. Vertaling van het voorgaande.

599 Verhael op de Quetsure van Mijn heer den Prince van Oragnien. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt int iaer M.D.LXXXII. in-4°., 26 blz.

= W. 537. Andere hollandsche vertaling van n°. 597. *Bor, Authent. Stukken,* 119—127.

600 Wreede Turcksche, Vvonderlijcke verhalinghe van dit leste verraet, voorghenomen teghen Ducks Dangiu (*sic*) onsen gheduchtighen Heere, ende teghen den Eedelen Prince van Orangien, gheschiet binnen Brugghe desen vierentwintichsten dach van Julij. Anno 1582..... Oock ware tijdinghe van de sterckte van ons Legher, ende de hulpe die tot onser assistentie compt. (*Met een wapen op den titel.*) Ghedruckt by my Jan Moyt Jacobszoon van Leyden. Anno 1582. in-4°., 8 blz.

= T. 259. Zie: *Motley, The Rise of the Dutch Republic III:* 559.

601 Copye. van eenen brief geschreuen wt Brugghe aen eenen goeden Patriot tot Antwerpen, waer in verhaelt wordt den veraderlicken (*sic*) aenslach, deur den welcken sommige verraders zijn hoochz (*sic*) (*Anjou*) ende zijn Exe (*Prins v. Oranje*) hebben willen ombringhen. *Z. afz. tit., z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

De brief is ged. 24 Juli. Andere druk van W. 542, waar o. a. gelezen wordt: *verraderlicken, sommighe. Hoocheyt* enz.

602 Warachtich verhael van tghene dat binnen ... Brugge gheschiet is inde maent van Julius 1582. Inhoudende De middelen die de Coninck van Spanien wederomme heeft willen te wercke stellen om den Hertoghe van Brabant, Ghelderlandt, Anjou, Alenchon etc..... ende den Prince van Orangie het leven te benemen *enz..... Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno, M.D.Lxxxij. in-4°., 8 blz.

Met de sententien. Andere druk van 't volgende Zie *Bor, II.* 331—32; vergel. *Groen van Prinsterer, Archives, VIII,* 133—36 (W. 543.)

603 Een Vvarachtighe geschiedenisse die binnen de vermaerde Coopstadt van Brugghe, in het Jaer 1582. ghebeurt is, deur dien dat Coninck Philips van Spaegnien wederomme nieuwe .... Moorders ghehuert .... heeft, om den Hertoghe van ... Anjou ... ende den Prince van

Orangie het leuen te benemen *ens*. Delft, By Cornelis Jansz., ... M.D.LXXXII. in-4°., 8 blz.

= T. 260. Vergelijk 't voorg.

604 Een warachtighe gheschiededenisse (*sic*) die binnen ... Brugghe in het Jaer 1582. ghebeurt is, deur dien dat Coninck Philips van Spanien wederomme nieuwe Verraders ende Moorders ... uutghezonden heeft, om den Hertoghe van ... Anjou Alenchon etc. ... ende den Prince van Orangie het leven te benemen ... Brugghe by my Thomaes Moerman, ... M.CCCCC.Lxxxij. in-4°., 8 blz.

Nog andere druk.

605 Vray discovrs de ce qvi est advenv en la Ville de Bruges, au mois de Juillet 1582. Contenant Les moyens desquelz le Roy Philippe d'Espaigne s'est voulu nouuellement seruir, pour faire assasiner, ou tuer par poison, Monseigneur le Duc de ... Aniou, ... et attanter le mesme en la personne de Monsieur le Prince d'Orange. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Imprimé en l'an M.D.Lxxxii. in-4°., 8 blz.

Fransche vertaling van de voorgaande

606 Michaelis Baii in sacra Theologia Regii Professoris, ... de Juramento Antvverpiae in domo ciuica concepto et comprobato 12. Aprilis Anni 1582. quod iussu Ducis Alenzonij à ciuibus exigitur, Epistola ad dominum Doctorem Petrum Castillo .... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lovanii, Apud Petrum Zangrium Tiletanum. (*Aan het einde :* ... Excudebat Joannes Masius, Typographus iuratus, ... *Daaronder een vignet*). M.D.LXXXII. Cvm gratia et privilegio. in-8°., 16 blz.

= T. 251. Den Katholieken te Antwerpen was de uitoefening hunner eeredienst toegestaan op voorwaarde, dat zij Filips afzweeren en den eed van trouw aan Anjou zouden afleggen. *Petrus Castillo* had aan *Baius* raad gevraagd en deze tracht nu in dit stuk het ongeoorloofde van zulk een eed aan te toonen. Vooraf gaan in het hollandsch de woorden van den eed. Aan het einde vindt men de kerkelijke goedkeuring.

607 Cort ende claer bevvijs. Van geen der vveerden te syne. Den Eet binnen Andtvverpen op het Stadthuys, gheconcipieert ende gheapprobeert. Welcken gheeyscht vvort doer beuel des Hertoge van Alenzon, van die Borgers van Antvverpen. .... Tot Loeuen. By Peeter Zangre. 1582. Met gratie ende Priuilegie. in-8°., 16 blz.

Vertaling van het voorgaande. De naam des schrijvers en die van den adressaat zijn hier niet genoemd. Ook wordt de kerkelijke approbatie hier niet gevonden. Aan het einde bevindt zich een vignet.

608 Brevis per conclvsiones aliqvot dedvctio, qva demonstratur eorum crimen, qui nouo et fictitio Brabantiae duci juramentum praestant obedientiae et auxilij, aduersus Hispaniarum Regem et ei adhaerentes.

Auctore Joanne Lensaeo Belliolano, Sacrae Theologiae Regio Louanij Professore. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lovanii, Apud Petrum Zangrium Tiletanum (*Aan het einde:* Lovanii, Excudebat Joannes Masius, Typographus juratus, ...). M.D.LXXXII. Cvm gratia et privilegio. in-8°., 16 blz.

Zie de beide voorgaande nummers. Het stuk is voorzien van de kerkelijke goedkeuring.

609 Copie Van het Placcaet van d'Inquisitie ghemaeckt ende ghepubliceert byden nieuwen Bisschop van Luyck (*Ernst, hertog van Beijeren*). Midtsgaders een Christelijcke Waerschouwinghe aende Inwoonders des Landts van Luyck, ende alle andere goedthertighen. (*ged.* 20 *April*). T'Hantwerpen .... Jasper Troyens .... Anno. 1582. *Op den titel het pauselijk wapen; in het schild staat geschreven:* d'Inquisitie van Luyck. in-4°., 8 blz.

610 VVaerachtic verhael van die geluckige Victorie die God de Heere belieft heeft onsen Volcke te verleenen ouer die geweldighe, ende stercke Stadt van Aelst den xxiij. Aprilis laetstleden. Anno. M.D.LXXXII. *Met een groote houtsneê op den titel.* Gedruckt *Z. n. v. pl. en v. dr.* MDLxxxij. *Aan het einde een wapenschild.* in-8°., 8 blz.

Zie *Bor*, *II*. 322.

611 Lettres interceptes du Cardinal de Granvelle et autres. A Anvers, ... Christofle Plantin. M.D.LXXXII. (*Met Plantijns drukkersmerk op den titel.*) in-4°., 58 blz.

= T. 257. De brieven van Granvelle zijn van 8—30 April 1582; in deze belangrijke verzameling komen slechts enkele stukken van anderen voor. Voor zooverre de brieven in het spaansch zijn geschreven, is er eene fransche vertaling aan toegevoegd. *Bor*, *II*, 338 en *Authentieke stukken:* 101—114, waar zij in het hollandsch vertaald zijn. (Zie volgend nummer.)

612 Afgheworpen brieuen Van den Cardinael van Granuelle ende andere. Ouergheset inde Nederduytsche spraecke wt de originale copijen. T'Antwerpen. Bij Christoffel Plantyn ..... M.D.LXXXII. (*Met Plantijns drukkersmerk op den titel.*) in-4°., 44 blz.

= W. 535. Vertaling van het voorgaande.

613 Premiere Apologie povr Monseignevr, et les Estats des Pays-Bas. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXII. in-4°., 38 blz.

De bedoeling van dit voor Anjou hoogst vleiend geschrift was, om buitenslands de voorstellingen van de spaansche zijde te bestrijden. (W. 540.) Volgens de *Bibl. Belg*, i. v. *Le Petit* is waarschijnlijk J. F. Le Petit de schrijver.

614 De waerachtige ongetwijfelde geschiedenisse, oft cort veehael (*sic*),

hoe ende in wat manieren de laetste Ontsettinghe der Stadt Lochum, op den xxiij. Septembris gheschiedt, ende victorioselick vergaen is... *Aan het einde:* Ghedruct tot Aernhem by Willem Jansens *z. j.* in-8°., 8 blz.

Zie: *Bor*, *II.* 334 & 335.

615 Brief discovrs de la trahison advenve en la ville de Liere en Braband, par vn Capitaine Escossois, nommé Guillaume Semple; qui estant illec en garnison, l'a liurée és mains de l'ennemy en l'An 1582. le 2e iour d'Aougst. *Z. n. v. pl. en v dr.* L'An M.D.Lxxxii. in-4°., 8 blz.

Zie *Bor*, *II.* 332, 333, die dit stuk schijnt gekend te hebben.

616 Cort, ende warachtich Verhael vande verraderye der Stadt van Liere. Gheschiedt door Capiteyn Semple met syne Schotten, die aldaer in garnisoen ligghende, de selue hebben verraden, ende den vyanden gheleuert, int iaer M.D.lxxxij. op den tweeden dach Augusti. .... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.D.Lxxxij. in-4°., 8 blz.

Hollandsche uitgave van 't voorgaande.

617 L'entree magnifiqve de monseignevr Francoys filz de France, ... Duc .... d'Anjou, *etc.* Faicte en sa Metropolitaine et fameuse Ville de Gand le XXme d'Aoust, Anno 1582. (*Met het drukkersmerk op den titel.*) A Gand, Chez Cornille de Rekenare, ... avec Jehan vanden Steene .... 1582. in-4°., 20 blz.

Dit zeldzaam geschrift is in 1841 herdrukt bij *C. Annoot.* *Vanderhaeghen* (*Bibl. Gant. I:* 367) meent *C. de Rekenare* voor den auteur te moeten houden.

618 De eerlicke incomste van onsen .... Heere Fransoys van Vranckerijcke, ... In syne vermaerde Hooft-stadt van Ghendt den xxen Augusti: M.D.LXXXII. Te Ghend, By Cornelis de Rekenare, ... Met Jan van den Steene,,... Anno M.D.LXXXII. *Met een drukkersmerk op den titel en vignet op de laatste blz.* in-4°., 16 blz.

Zie *Bor*, *II.* 333. Vertaling van n°. 617, welke vertaling aan L u c a s d'H e e r e wordt toegeschreven; zie *Vanderhaeghen*, *Bibl. Gantoise I. blz.* 368, waar onder n°. 708 een andere druk voorkomt. Daar n.l. leest men: *Hooft-stad*, *Ghendt* enz.

619 Traduction des Inscriptions Latines faites a L'occasion de L'Entree du Duc d'anjou et d'alencon en la ville d'anvers en L'annee 1582 Par Jean de la Jessée Secretaire de la Chambre dudit Duc d'anjou. (*Geschreven Copie z. j.*). in-4°., 20 blz.

620 Neuwe Zeitung Ausz Hispanien, von der grossen KriegszBestallung, Macht vnd Gewalt, damit Königliche Mayestat, die abgefallene Niderlanden, in eigener Personen heimzusuchen, Vnd wider vnder billichen gehorsam zubringen vorgenommen haben. Jetzt

neuwlich ausz Hispanien an etliche Herren vnd hohe Personen Teutscher Nation geschrieben. Den 20. Martij in Truck verfertiget, zu Lützelburg, (*z. n. v. dr.*) 1582. in-4°., 8 blz.

621 Remonstrance of vertooch by die van Leyden den Heeren Ritterschappen ende Steden representerende de Staten slants van Hollant, in Februario xvc Lxxxij hare mede-litmaten gedaen, nopende tverhandelde der Predicanten, inden laetst-voorledenen zomer tot Middelburch in het Nationael Synodus (zo zijt noemen) vergadert geweest zijnde, met den gevolge van dien. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Gedruct int Jaer M.D.LXXXII. in-4°., 16 blz.

= W. 528. *Uytenbogaert, Kerckel. Hist.* 216—219; *Brandt, Hist. der Reform. I,* 678 *v.v.* Dit protest tegen de synode van Middelburg (1581) is een warm pleidooi voor de gewetensvrijheid en tegen alle ketterjagerij. In stilte gedrukt en in Febr. aan sommigen medegedeeld werd dit protest (onderteekend door *J. van Hout*) in Maart aan de Staten aangeboden. Het stuk is opgenomen in de *Authentieke stukken* bij *Bor, II.* 115 en in de *Werken van Coornhert* (*Amst. bij Colom* 1630) *II. f.* 184—188. Wellicht had Coornhert er deel aan. Vergel. de aanteekeningen bij W. en bij T. 246.

622 Antwoorde Der Dienaren des Woordts ende Ouderlinghen der Kercken van Hollandt.... onlancks vergadert gheweest zijnde tot Haerlem: Aen... de Staten desseluen Landts: Op de Remonstrantie by de Ouericheyt van Leyden,..aengaende t' verhandelde der Dienaren des Woordts end' Ouderlinghen der Nederlandtsche Kercken in het Synodus tot Middelburch, etc.... Tot Delft, By Aelbert Henricxz. .... 1582. in-4°., 40 blz.

= W. 530. *Brandt, Historie der Reformatie I:* 681.

623 Sendtbrief Caspars Coolhaes, Dienaer des Godlicken woordts, residerende tot Leyden. Aen de Dienaren des Goddelicken woordts in Suyt ende Noort-hollant, te samen ende eenen yeghelicken besonder. Om niet ontijdelick voort te gaen, int oordeel ghegheuen by de versamelinge binnen Middelburch in Junio Anno 81. ghehouden, die buyten recht voor een nationael Synodus wtgaet *enz. enz. ged.* 10 *Maart. Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXII. in-4°., 56 blz.

Zie over *C. Coolhaes: Uytenbogaert, Kerckel. Historie, blz.* 205 *v.v.; J. Trigland, Kerckelijcke Geschiedenissen blz.* 177—189; *Brandt, I. blz.* 674 *v.v.*

624 Cort eenuoudich ende waerachtich verhael, waeromme Caspar Coolhaes Predicant gheweest zijnde binnen Leyden, eyntelick.... den xxven Martij, Anno M.D.LXXXII. byden Synode Prouinciael van Hollandt, vander Kercke Christi is gheexcommuniceert. Ghestelt van weghen der Predicanten ende Ouderlinghen, inden voorsc. Synode vergadert:... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt in... Dordrecht, by Jan Canin. 1582. in-4°., (XII) en 134 blz.

Zie de aanteekening bij het voorgaande nummer.

625 Proeve Van de Heydelberghsche Catechismo, omme te verstaan Of die voort gecomen is uyte Godlijcke Schrift, dan uyt het menschelijcke vernuft. Wtghegheven tot allemans oordeel ende waarschouwinghe door D. V. Coornhert.... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Na de Copie ghedruckt inden Jare... 1582... *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*by Jasper Tournay, te Gouda*). in-4°., 40 blz.

Zie *Dr. J. ten Brink, Dirck Volckertsen Coornhert en zijne Wellevenskunst, blz.* 209 *en* 210; *Rogge, Bibl. van Remonstr., Geschr. blz.* 7.

1583.

Zie ook n°. 552.

626 Ad potentissimos ac serenissimos Reges, Principes, reliquosque amplissimos Christiani orbis Ordines. Seria de Reip. Christianae statu eiusque salute atque incolumitate conseruanda. Germani cuiusdam Nobilis et Patriae amantis viri Commonefactio. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1583. (*Met vignet op den titel en op de laatste blz.*) in-4°., 32 blz.

= W. 550. De schrijver is Filips van Marnix, Heer van St. Aldegonde, die hier voor Spanje's heerschzucht waarschuwt; zie *Bor, II.* 396. Tegelijkertijd verschenen hiervan een hollandsche en een fransche vertaling, zie volgende nummers.

627 Ernstighe Vermaninghe vanden standt ende gheleghentheyt der Christenheyt, ende vande middelen haerder behoudenisse ende weluaren. Aen .... alle .... Staten van Christenrijck. Door eenen duytschen Edelman, liefhebber des vaderlandts. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXIII. in-4°., 28 blz.

= T. 270. Hollandsche vertaling van het voorgaande.

628 Remonstrance serievse Sur l'Estat de la Chrestienté: et des moyens de la conseruation et salut d'icelluy, dedié Aux.... Estats de la Chrestienté. Par vn Gentil-homme Allemand amateur de sa patrie. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXIII. in-4°., 30 blz.

= W. 551. Fransche uitgave van n°. 626.

629 Edict dv Roy povr la creation des offices de vendeurs de poisson de mer, frais, sec et sallé, par toutes les villes, bourgs, bourgades, haures, et ports de ce royaume. (*Met titelvignet.*) A Paris, Pour la vefue, Nicolas Roffet... M.D.LXXXIII. in-8°., 24 blz.

630 DOm Anthoine by der gratien Godts, Coninck van Portugael, *enz.* (*Maatregelen van dezen koning ter bestrijding van Filips II.*) *Aan het einde:* Ghedaen tot Roel den xv. Septembris,... M.D.LXXXIII. in-4°., 6 blz.

631 Edickt ende Mandaet, des aerts Bisschops ende Keur-Vorst tot

Cuelen, Verhalende die oorsaeck, ende Ernstich voornemen dwelck hy heeft tot Invoeringhe des Euangeliums ende Religions Vrede, Ghepublicheert tot Bonn. int Jaer ... M.D.Lxxxiij. (*ged.* 17 *Jan.*) Ghedrvckt T'Hantvverpen .... by my Paulus Braeck-velt, anno. M.D.Lxxxiij. in-4°., 8 blz.

= W. 558. Op den titel de wapens van den keurvorst en van de stad Keulen, en op de laatste blz. het rijkswapen. Dit stuk bij *Bor*, *II. blz.* 360 *v.v.* Vgl.: *Groen van Prinsterer*, *Archives*, *VIII.* 177—87. 214—217. 238 *v.v.*

632 Edickt ende Mandaet, des aerts Bisschops ende Kuer-Vorst tot Cuelen, *enz. als het voorgaande nummer.* in-4°., 8 blz.

Het eenig verschil tusschen dit ex. en het voorgaande bestaat hierin, dat hier op de laatste blz. boven het rijkswapen gevonden wordt: *Godt alleen die Eere.*

633 Responce d'vn bon patriot et bovrgeois de la ville de Gand, au libelle fameux, intitulé *Auis d'vn Bourgeois de la ville de Gand*, *qui se ressent amerement des calamitez de sa ville.* (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXIII. in-4°., 24 blz.

= T. 267. Dit geschrift heeft ten doel Oranje in bescherming te nemen tegen de beschuldigingen, in het genoemde pamflet (van *Champagney*) tegen hem ingebracht, welk vlugschrift bij W. 549 is vermeld. Zie aldaar.

634 Responce d'vn bon patriot et bovrgeois de la ville de Gand, au libelle fameux de Sr de Champagney, intitulé *Auis d'vn Bourgeois de la ville de Gand*, *qui se ressent amerement des calamitez de sa ville. Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXIII. in-4°., 22 blz.

Dit is een ex. van het vorige nommer der *Responce*, alleen hierin verschillend, dat op den titel Champagney als schrijver van het Auis wordt genoemd, terwijl het ook een ander vignet op den titel heeft.

635 Den xviijsten Januarii 1583 in Antwerpen. (*Brief over de gebeurtenissen van* 17 *Januari met opgave der gesneuvelde en gevangen genomen fransche edelen*). *Zonder afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Dit schijnt een afdruk of uittreksel van een der brieven te zijn, van welke *Bor* (*II.* 343 *volg.*) spreekt, als kort na den aanslag van Anjou op Antwerpen geschreven „by personen van qualiteit, ook Gedeputeerde van Provincien". (W. 556.)

636 Corte verclaringe (*ged.* 25 *Jan.*), ghedaen by Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, nopende den aenslach teghen de selue stadt aengericht den XVII. deser maent Januarij. M.D.LXXXIII. stylo nouo. Midtsgaders de brieuen van Credentie ende Instructie by sijne Hoocheyt gesonden aende voorsz. stadt, ende sekere Missiue aen mijnen Heere vanden Tempel. *Met het wapen van Antwerpen op den titel.* .... t'Antwerpen inde Druckerye van Christoffel Plantijn. M.D.LXXXIII. in-4°., 22 blz.

= W. 555. *Anjou* trachtte de fransche furie te verontschuldigen door te beweren,

dat de beleedigingen, hem te Antwerpen aangedaan, aanleiding tot die gebeurtenis hadden gegeven. Het gemeente-bestuur zond nu deze verklaring in het licht, waarin de bewering van *Anjou* weerlegd en de houding van het gemeentebestuur verdedigd wordt. Zie *Bor, II*, 346; *Motley, III*, 572 *v.v.*

637 Corte verclaringe, ghedaen by Borgemeesteren *enz. als het voorgaande.* in-4°., 22 blz.

= T. 264. Dit ex. verschilt slechts in zooverre van het voorgaande dat het wapen op den titel hier kleiner is.

638 Corte verclaringe, ghedaen by Burgemeesteren *enz.* Tot Antvverpen. By Heynrick Heynrickzen In die Lelye. Bloeme. Int Jaer 1583. in-4°., 16 blz.

Slechte copie van de nummers 636 en 637.

639 Corte verclaringe, *enz.* Tot Delft, By Aelbert Hendricxz, aent Merct-veldt, na de Copye van Antwerpen. (*Met vignet op den titel.*) M.D.LXXXIII. in-4°., 20 blz.

= T. 265.

640 Corte verclaringe *enz.* Na d'inhout der Copijen Ghedruckt tAntwerpen by Christoffel Plantijn. M.D.LXXXIII. Ende Men vintse te Coope T'shertoghen Bossche In die Kerckstrate Inden Bibel, by Jan van Turnhout. *Met houtsneê op den titel.* in-4°., 8 blz.

Compresser gedrukte uitgave van de vorigen. De brieven komen hier alleen in de hollandsche vertaling voor.

641 Corte verclaringe ghedaen by Borgemeesteren, *enz.* Overgedrukt uit het Antwerpsch Archievenblad, deel IV, bladz. 82 en volgende. Antwerpen, Drukkerij Guil. van Merlen, . . . 1870. gr.-in 8°., 12 blz.

Latere herdruk.

642 De Warachtighe verhaelinghe vanden Inval der Francoisen binnen Antwerpen en de wederom wtsmijtinge Corte verclaringhe, gedaen bij Borgemeesteren, Schepenen ende Raet der Stadt van Antwerpen, *enz.* . . . (*Met vignet op den titel.*) Ghedruckt tot Amstelredam by Cornelis Caeszoon (*sic*) opt water int Schrijfboeck (*De naam van den drukker is Claeszoon.*) Naer de rechte Copie die ghedruckt is, t'Antwerpen inde druckerie van M. Christoffel plantijn. Deur ordonnantie van mijn Heeren. *Z. j.* in-4°., 12 blz.

Op de laatste bladzijde bevindt zich een vignet, en daaronder een houtsneê.

643 Warhafftige newe zeitung von der Statt Antorff, wie vnnd in welcher manieren der Anschlag gegen dieselbige Statt angericht den 17. dieses Monats Januarij. 1583. Mit sampt den Credentz Brieffen, vnd Instruction von seiner hocheit gesandt an die vorschrieben Statt,

vnd sichere Missiue an den Herern (*sic*) vom Tempel. Ausz dem Exemplar so zu Anttorff in Druck auszgangen, durch Bürgemeistern vnd Scheffen daselbst geapprobiert, vnd alhie auffs fleissigst vbergesetzt. (*Met vignet op den titel.*) Gedruckt zu Cöllen .... bey Gottfrid von Kempen. 1583. in-4°., 20 blz.

644 EEN VVaerachtich verhael ofte wonderlijcke gheschiedenisse vanden aenval der Fransche Soldaten aende Cibdorp poorte in Antwerpen den xvij.ten van Januarius, M.D.Lxxxiij. Item oock tverhael van datter ghescheit (*sic*) is den voorseyden dach in Vlanderen ende andere plaetsen. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt int Jaer .... M.D.Lxxxiij. in-4°., 8 blz.

645 Eeen (*sic*) Corte Verhaelinghe van alle het geene geschiet is binnen Antwerpen op den XVI ende XVII Januarii, naer de nieuwe Calculatie te rekenen des Jaers 1583 Ghedruct anno MDLXXXiij. (*Geschreven Copie uit lateren tijd.*) in-4°., 14 blz.

646 tVeld-teecken der Franchoysen.

Anno dryentachtentich is dit gheschiet,
Janus seuenthien, t'Antwerpen inder ste:
Maer Godt heeft ons gheholpen wt dat verdriet:
Doe sy riepen: Tue: Tue: la Ville gaignée:

Z. n. v. pl., v. dr. en z. j. een blad in-plano.

Spotlied op de Franschen naar aanleiding van de fransche furie. Opgenomen in de *Ned. Geschiedzangen* (*van v. Vloten*) *II*, 274 *v.*

647 Verhael van de warachtighe ghelegentheyt des grouwelijcken aenslachs, by den Francoysen gedaen op de stadt van Antwerpen, den xvijsten Januarij stylo nouo, In den Jare M.D.Lxxxiij. *enz.* (*ged.* 25 *Jan. Uit Antwerpen*). Tot Loven, By Jan Maes, ... M.D.LXXXIII. in-4°., 12 blz.

Deze brief is onderteekend: *V dienaer wat ick vermach, v wel bekent, G. B.* Het gebeurde te Antwerpen, waarvan B. een uitvoerig verhaal geeft, heeft bij hem den wensch naar hereeniging met Spanje doen herleven.

648 Claer Bewijs, dat den Prince van Orangien de oorsake ende iersten oorspronck is gheweest van dese langduerighe allende ende tweedrachticheyt: Oock mede culpabel ende deelachtich gheweest te zijn van den grouwelijcken aenslach by den Francoysen opde stadt van Antwerpen voorts-ghekeert den xvij. Januarij, int Jaer M.D.LXXXIII. *enz. Z. n. v. pl. en v. dr.* (*Loven, By Jan Maes?*) M.D.LXXXIII. *Op de keerzijde van den titel het kon. wapen.* in-4°., 40 blz.

Dit schotschrift is een aaneenschakeling van lasterlijke beschuldigingen tegen Oranje. Deze is de eigenlijke oorzaak van de fransche furie. Om dat te bewijzen, worden de handelingen van den prins sedert 1566 aan een onderzoek

onderworpen. Het boekje is onderteekend: *Vuyt Colen, desen lesten Februarij M.D.Lxxxiij. V goetwillighe dienaer wat ick vermach B. T. S.*

649 Vers faits a l'occasion de la trahison Projettée par Le Duc d'anjou et d'allencon et les francois pour se Rendre Maitres de la ville d'anvers en 1583. (*Handschrift uit de 18de eeuw*). 2 bladen in-4°.

Een acht-regelig fransch gedicht en 2 twee-regelige hollandsche versjes. Aan het einde leest men: *Ces vers sont tirés d'un ancien manuscrit concernant les Troubles des Pais-Bas Composé par N. de Weert d'anvers temoin oculaire de la pluspart des faits qu'il rapporte.*

650 Propositie, ende Openinghe, ghedaen by myne Heeren Hooch-Bailliu, Scepenen van beede de Bancken, ende beede de Dekenen deser Stede, den vijsten Februarij M.D.Lxxxiij. den drye Leden der zeluer Stede. *Met het wapen van Gent op den titel.* Te Ghendt, By Cornelis de Rekenare.... Met Jan vanden Steene, ... M.D.Lxxxiij. in-4°., 8 blz.

Voorstel om den prins van Oranje te verzoeken, dat hij de fransche garnizoenen de steden zou doen ontruimen. Tevens wordt voorgesteld om ter meerder veiligheid (ook met het oog op de onlangs plaats gehad hebbende Fransche furie) de burgerwacht op 3000 man te brengen.

651 Discovrs, Verclaerende wat forme ende maniere van regieringhe, dat die Nederlanden, voor die alderbeste ende zekerste, tot desen tyden aenstellen mochten. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.D.LXXXIII. in-4°., 24 blz.

= W. 559. Dit geschrift schijnt kort na de fransche furie geschreven te zijn (blz. 20). Schr. raadt de Nederlanders aan om voortaan geheel op zich zelven te steunen en wat de regeeringsvorm betreft „*so is doch openbaer, datter gheen bequamer noch bestendigher forme van regieringhe in desen letsten boosen tyden, can bedacht noch aenghestelt werden, dan die Aristocratie vermenghelt, mit der Democratie, dat is, die regieringhe der besten Edel-lieden ende der verstandichsten Borgheren,....*" Het wordt aangehaald in de *Ondersoeckinghe* n°. 677. Vermeld bij *Bor, II*, 396.

652 Van den Staet der tegenwoerdiger Nederlandtsche Regierung.... Concordia res paruae crescunt. Discordia maximae dilabuntur. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno Domini, 1583. in-4°., 16 blz.

Vermeld bij *Bor, II*. 406. Volgens den schrijver berust het hoog gezag bij de Provinc Staten, terwijl de Staten Gener. den band der Unie vertegenwoordigen. Hij is tegen de opdracht der grafelijke waardigheid aan den Prins van Oranje, maar wil hem tot Gouvern. Gener. der Unie hebben aangesteld (W. 560.)

653 Instructie Voor u M'her Adolph van Meetkercke,... de Heere Jan van Ghendt..., Joncker Hendric de Bloyere..., ende Mr. Willem Eueraerts, ... van t'ghene ghylieden van weghen de gheunieerde Prouincien vande Nederlanden, zult hebben t'zamen oft t'meerendeel van ulieden te tracteren met zyne Hoocheyt. (*Met drukkersmerk*

van Ghislain Manilius, zonder het devies.) Te Ghendt, By Cornelis de Rekenare... Met Jan vanden Steene, ... Anno M.D.Lxxxiii.
in-4°., 16 blz.

Gedagteekend: *Tot Antwerpen desen desen* (sic) *elfsten van der maendt van Maerte, M. D. LXXXIII.*

654 Advertence a tovs les inhabitans des Prouinces du Pays bas, estantz vniz et confederez pour la deffence de la liberté de leur Religion, personnes, Priuileges, et anciennes coustumes, contre la tyrannie des Espaignolz, et leurs adherens. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.D.LXXXIII. (*Met vignet op den titel.*) in-4°., 22 blz.

Hierin wordt de raad gegeven om op nieuw, na de fransche furie, met Anjou te onderhandelen. Bij *Bor II*: 393. Hiervan verschenen hollandsche vertalingen, zie de volgende nummers.

655 Vvaerschouwinghe aen alle goede Inghesetenen vanden Nederlanden, die tot beschermenisse vande vrijheydt van hunne Religie, persoonen, Preuilegien, ende oude hercomen, teghens die tyrannie vande Spaingnaerden ende heuren aenhanck, t'samen verbonden ende vereenicht sijn. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.D.LXXXIII. in-4°., 20 blz.

= W. 563. Vertaling van het voorgaande, aangehaald in het *ootmoedich vertooch* (n°. 658).

656 Vvaerschouwinghe aen alle goede Inghesetenen *enz.* T'Antvverpen Inde Druckerije van Christoffel Plantijn. M.D.LXXXIII. *Met Plantyns drukkersmerk op den titel.* in-4°., 20 blz.

Het verschil met het vorige nummer bestaat hierin, dat op den titel van dit ex. de naam des drukkers is vermeld met bijvoeging van zijn drukkersmerk. Daarenboven is hier aan het einde het privilegie bijgevoegd.

657 EEN Christelijcke waerachtighe Waerschouwinghe ende wederleg-ghinghe: Aller, die segghen, dat de Christenen moghen Verbondt maken metten onghelooüighen in Krijghshandel, om deur hun macht beschermt te worden. Ende voornamelijc teghen een Boecxken, gheintituleert *Waerschouwinghe aen alle goede Inghesetenen, etc. Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.D.LXXXIII. in-4°., 24 blz.

Wederlegging van het vorig geschrift. Zie *Bor, II.* 393 *vv.*
Dit ex. schijnt nog te verschillen van T. 269, waar gevonden wordt: *aller, krijghshandel, boecxken* enz.

658 Een ootmoedich vertooch ende eenvoudighe verclaringhe vanden eenighe middel, waer deur men voordaen, dese arme bedructe Nederlanden sal behoeden van voorder verwoestinghe: ende deser elendigher krych haest een eynde maken. Deur eenen Liefhebber van Godes heylich Woort, ende des Lants-weluaren. Anno 1583.

in Agust. (*sic.*) *Met een wapen op den titel. Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 32 blz.

= W. 571. Op blz. 16 worden medegedeeld de 3 *Conditien waer op dat de Heere Staten sullen syn hoocheyt* (Anjou) *moghen vreder aen nemen, maer oock anders niet.* Wil Anjou deze voorwaarden niet aannemen, dan moet men den prins van Oranje als hoofd erkennen. Bij *Bor*, *II*, 396.

659 Poincten Ende Articlen, gheconcipieert byden generale Staten, diemen den gheunieerde Nederlantsche Prouincien aendraghen zal, omme daer op te vercryghen heurlieder adueu, ende dien volghende te handelen met zyne Hoocheyt. *Met het wapen van Gent op den titel.* Te Ghendt, By Cornelis de Rekenare,.,. Met Jan vanden Steene, ... Anno 1583. in-4°., 12 blz.

Aan het einde: *Aldus ghedaen ter vergaderinghe van de generale Staten opt goet duncken ende verbeteren van de Provinciën, den zesten Maij:* 1583.

660 Propositie, Openinghe ende Vertoogh, van weghen mynen Heeren Hooch bailliu, Schepenen, Raedt, ende beede de Dekenen der Stede van Ghendt, ghedaen den drye Leden der seluer Stede, den xxviij^sten^ Junij: 1583. *Met het wapen van Gent op den titel.* Te Ghendt, By Cornelis de Rekenare.... Met Jan vanden Steene,... Anno 1583. in-4°., 30 blz.

Heeft betrekking op de onderhandelingen met Anjou.

661 Een claer Vertooch der heymelijcke raetslaghen ende practijcken die de ghemeyne vyanden ghebruycken om dese Nederlanden wederomme der Spaensche tyrannie ende Inquisitie te onderworpen (*sic*). Midsgaders de eenighe remedien ende middelen om de selue daervan te bevryden, ende wederomme in hare voryghe voorspoet te brenghene. Aen de goede patriotten der Stede van Ghent ende allen anderen liefhebberen des Vaderlants. By eenen Liefhebber des Vaderlandts. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1583. in-4°., 24 blz.

Vermeld bij *Bor*, *II*, 406. Tegen het sluiten van vrede met Spanje, meer bepaald tegen *Champagney* gericht. *Hembyze* heet hier: *een andere Brutus* (W. 578.

662 Een claer Vertooch der heymelijcke raetslaghen ende practijcken die de ghemeyne vyanden ghebruycken om dese Nederlanden wederomme der Spaenscher tyrannie ende Inquisitie te onderworpen. (*sic*) *enz.* in-4°., 24 blz.

Andere druk van het voorgaande.

663 Advis dv Prince d'Orange svr les trovbles exites par le dvc d'Aniov es Pais Bas le XVII. de Janvier 1583. Avec vng esclercissement

tresutile pour bien comprendre ce qu'y pourroit estre obscur. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXIII. in-4°., 40 blz.

Deze druk van 's Prinsen *Advis* (in Febr. gegeven), met eene hatelijke verklaring, en aan het slot een herdruk van den verdichten brief n°. 538, werd door de Malcontenten bezorgd. Zie *Bor, II.* 354. Het naberictht *Au Lecteur* is gedagteekend: 1 *April* 1583. (W. 566.)

664 Copie des Briefs. Gesonden door den Coninc van Spanien in dese onse Nederlanden aen den Prince van Parma gheschreuen, hem ghebiedende zijn wterste beste te doene met alder neersticheyt ende diligenitie (*sic*) zijn af ghevallen Landen ende Steden ..., wederom te brenghen onder die Jurisdixsie van zijn Conincklijcke Mayesteyt, hem belouende grote giften ende gauen beminde lesers hier sult ghy des Conincx sin ende meyninge verstaen hoe ende in wat manieren dat hy meent met soeticheyt zijn landen ende steden wederom in te crijgen ende hoe hy naemaels noch denckt met ons te handelen ende te leeuen. .... Eerst Gedruckt ende geconsenteert binnen Bruysel, ... 1583. den 10. dach Mey. Onderteyckent by my M. P. v. B. in-4°., 8 blz.

665 Verantwoordinghe, Ende Justificatie voor den Colonel Tucher, teghens de belastinghe hem opgheleyt, byden Drossaert van Brabandt. Ende teghens alle andere opspraecke. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXIII. in-4°., 40 blz.

Kolonel *Tucher* was na de overgave van Diest aan den graaf *van Mansvelt* (25 Mei) den 7 Juni gevangen genomen. Ten slotte werd hij weder op vrije voeten gesteld en van de tegen hem ingebrachte beschuldigingen, vrijgesproken. (*Bor II*, 366 *en* 367.)

666 Aen mijne ... Heeren, de ... Staten van Brabandt, Magistraten, Wijckmeesteren, Collonellen, Dekens, Wachtmeesters, Capiteynen, ende Eerbare gemeynte der Generaliteyt. *Z n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno 1583. in September. in-4°., 8 blz.

Raadgeving om Antwerpen te zuiveren van alle verdachte personen. Tevens doet schr. den Staten een middel aan de hand tot verkrijging van het benoodigde geld en voegt daaraan toe het ontwerp van *Ordonnancien, om voortaen tfait vander Oorloghe te beleyden soot behoort, ende tghelt der ghemeynte tot meeste profijt te employeren.*

667 Lettre d'vn gentil-homme de Haynavt, a vn sien amy de Gand, Touchant les affaires de l'estat present du Pays bas. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXIII. in-4°., 14 blz.

= W. 577. Schr. wil de onmiddellijke terechtstelling der in den nacht van 29 op 30 Oct. gevangen genomen Spaenschgezinden. „*Alle deze, en meer andere wierden beschuldigt van de overgevinge van 't Landt van Waes...*" (*Ghendtsche Geschiedenissen, II.* 344).

668 Lettre d'vn gentil-homme de Haynavt, a vn sien amy de Gand,

Touchant l'estat present des affaires du Pays bas. (*Op den titel is nog geschreven: xxvj Nouemb.* 1583.) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXIII. in-4°., 16 blz.

Ofschoon er een gering verschil in den titel is, schijnt dit toch dezelfde uitgave te zijn als het vorige nommer.

669 Advis svr le fait de la mvtvele vnion, reciproqve devoir, et entretenement des estas politics. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXIII. in-4°., 12 blz.

670 Mont toe, Borse toe
Die hooren en sien // can,
En swijgen // mede:
Deucht sal hem geschien // dan,
En crijgen // vrede.

Z. n. v. pl. en v. dr...... M.D.LXXXIII. in-4°., 8 blz.

Onder het laatste koeplet staan de woorden: *Niet meer also: Crvl*, hetwelk de spreuk is van *Cornelis Crul*.

671 Levende-Kalck waarmede *Dirijck Koornharts* Zeepe Lichtelijck te niet wert gemaackt ende als eenen Roock verdwijnt. Geschreven door Lambert Daneus Theologvs.... Vertaalt uyt den Latijne in neder-Landts door D. V. Coornhert. Die daer bij heeft gestelt een korte Antwoorde... Waar bij ghevoecht is een korte berispinge (zoo 't schijnt) Castellionis van Johannis Calvini leere vande voor-zienicheyt Godes. Gedruckt *Z. n. v. pl. en v. dr.*... 1607. in-8°., 94 blz.

De eerste druk verscheen in 1583. Zie *Dr. J. ten Brink, D. V. Coornhert en zijne Wellevenskunst. blz.* 210.

672 Remonstrantie Aen mijn Heeren de Staten-slandts van Hollandt: Ghepresenteert by eenighe Dienaren der ghereformeerde Kercke tot Delff. (*onderteekend:* Arnoldus Cornelij. Reginaldus Donteclock.) In de welcke gheantwoort wordt op eenen brief van Dirck Cornhert aen de voorsz Staten, ghedruct voor een boecxken, ghenaemt, Proeue des Nederlandtschen Catechismi, *enz.* .... Tot Delff, By Aelbert Hendricxz. .... M.D.LXXXIII. in-4°., 16 blz.

***Bor, II.* 404 *v.v.; Brandt, I.* 695. Tegen deze *Remonstrantie* gaf Coornhert uit: *Theriakel teghen der Venynighe Wroeghschrift by Arent Cornelisz. ende Reynier Donteklock*, te vinden in zijne werken, *D. II. f°.* 237. (W. 562, waar gevonden wordt *Nederlantschen Catechismi.*)**

673 Dispvtatie over den Catechismus van Heydelbergh, openbaarlijck voor den Volcke ghehouden op 't Hof van 's Graven-Hage in Hollandt Anno 1583.... Tusschen Dirck Volckaertsz. Coornhart: ende Saravia D. inde Theologie, gheassisteert met Arent Cornelisz. ende andere

Predicanten. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ghedruckt ter Goude, By Jasper Tournay. Anno 1617. in-4°., 124 blz.

Belangrijke verzameling stukken, die niet dadelijk door *Coornhert* werd in het licht gegeven, maar eerst nadat de tegenpartij een *„Wederlegginghe of Catechista"* tegen hem had uitgegeven. — In *Coornhert's Werken* (*Amsterdam*, *Colom*, 1630) *III* : 429—461.

674 Regimen scholae, avctoritate ac mvnificentia senatvs Reipub. Antwerpiensis, bonarum artium ac religionis discendae gratia institutae. *Aan het einde:* Anno 1583. mense Januario. Erasmus Johannis Solt. Ludirector. *Met Plantijn's drukkersmerk op den titel.* Antwerpiae, Ex officina Chr. Plantini, M.D.LXXXIII. in-4°., 8 blz.

675 Die groote Pronosticatie ofte Practica, op dat Jaer naerder gheboorte onses Heere Jesu Christi M.D.LXXXIIII. Ghepractiseert door D. Cephas Wiltenburgensis Astrologium. *enz. Met een groote houtsnede op den titel.* .... Amstelredam by Cornelis Claesz, ... *z. j. Op de laatste blz.* 3 *houtsneden, voorstellende het wapen van Amsterdam, de stad Amsterdam en het portret van Cephas Wiltenburgensis.* in-4°., 16 blz.

1584.

676 Middelen Ende conditien, door de welcke d'Inghesetenen der gheunieerde Prouincien, met der Majestyt vanden Coninck van Spaignen, haren natuerlicken Heere, met goeder Conscientie, mits behoorlicke versekertheyt, zouden moghen accorderen. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruct .... M.CCCCC.LXXXIIII. in-4°., 24 blz.

Bor zegt hiervan: *„Dit boexken bevond men dat gekomen was van Gent, en men vermoede sterkelijk dat het voort quam van den Voor-schepen Embijze...."* (II : 407 v.v.). Het is waarschijnlijk afkomstig van de drukkerij van C. de Rekenare te Gent. (*Vanderhaeghen*, *Bibl. Gant. I*, *blz* 374). Vgl. *Staatkundige Historiè van Holland*, *XXII blz.* 85.

677 Ondersoeckinghe ende examinatie vande middelen. Ende conditien, door de welcke de Inghesetene der ghevnieerde Prouincien, met .... den Coninck van Spaignen, ... zouden moghen accorderen. Van sommighe ghepretendeerde Vredemakers inde stadt van Ghendt voorghedraghen. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1584. (*Met vignet op den titel.*) in-4°., 24 blz.

Bestrijding van het voorgaande, zie *Bor*, *II*, 409.

678 Sendbrief Vanden ghedeputeerden der Staten slandts ende hertoochdoms van Brabandt, Aen Schepenen ..... der stede van Ghendt. t'Antwerpen, By Gillis vanden Rade. 1584. in-4°., 8 blz.

= T. 271. Bij *Bor. II*, 415—416. Waarschuwing om niet te onderhandelen met Parma.

679 Copye des Sendtbriefs van .... Borghemeesteren ende Schepenen der stadt Antwerpen aenden Hooch bailliu, Voorschepen, Schepenen ...... der Stadt van Gendt: Nopende de verhandelinghe van Peyse by hen met de Malcontenten voorghenomen. *Met het wapen van Antwerpen op den titel.* T'Antwerpen .... Chr. Plantijn. M.D.LXXXIIII. in-4°., 14 blz.

= T. 272. Bij *Bor*, *II*, 416—419. Antwerpen waarschuwt Gent voor Parma en de Spanjaarden. Zie *Motley*, *The Rise etc.*, *III*, 592. Een herdruk vindt men op het jaar 1633, n°. 4296.

680 Copie de la Lettre de Messieurs les Bourgmaistres, et Magistrat de la ville d'Anuers, aux Grand-Bailly, *etc.* .... de la ville de Gand. Touchant le traicté de Paix par eux encommencée auecq les Malcontens. *Met het wapen van Antwerpen op den titel.* En Anvers, ... Gilles vanden Rade. M.D.LXXXIIII. in-4°., 16 blz.

Fransche vertaling van het voorgaande.

681 Copie Des Sendt-briefs voor Antwoorde van mijnen Heeren Burghermeesteren, ... ende Raedt der stadt van Bruessele, aende Schepenen *enz.* van Gendt, Op alsulcke vervvittinghe als deselue Stadt den voors. Heeren van Bruessele hebben ghedaen by heure Missyue vanden xij[en] deser, aengaende heure aenghenomen Vrede-handelinghe. (*ged.* 16 *Maart.*) Tot Delf, By Aelbert Hendricxz. .... M.D.LXXXIIII. in-4°., 8 blz.

= W. 582. Bij *Bor II*, 413 en 414; *Ghendtsche Geschiedenissen*, *II*, 362 *v.v.*; *Motley*, *The Rise of the Dutch Republic*, *III*, 592. Deze brief komt ook voor in n°. 683.

682 Sent-brief Vande Generale Staten der geunieerde Nederlandtsche Prouincien, aen ...... den Prince van Chimay Gouuerneur van Vlaenderen: Midtsgaders Hoochbailliu, ... Van Brugghe, ende des Lants vande Vryen. Tot Leyden, Ten huyse van Chr. Plantijn. M.D.LXXXIIII. in-4°., 16 blz.

= W. 583. Bij *Bor*, *II*, 410—412. Vgl. *Motley*, *The Rise of the Dutch Republic*, *III*, 592. Waarschuwing tegen vredes-onderhandelingen met Parma.

683 Sentbrieuen van die van Gendt, aende Staten van Brabant, ende den steden Bruessele ende Antwerpen (*ged.* 9 *Maart.*): Nopende de onderhandelinghe by henlieden beghonst metten vyant: Mitsgaders Antwoorde op de selue, soo vanden Staten generale, als vanden Staten van Brabant, ende de steden van Bruessel ende Antwerpen. *Met het wapen van Antwerpen op den titel.* T'Antwerpen, ... Chr. Plantijn. M.D.LXXXIIII. in-4°., 26 blz.

= T. 275. Behalve een brief van Brussel *aen de Staten van Brabant, nopende de brieuen by hen ontfanghen van die van Gendt*, komen al deze door de Staten van Brabant uitgegevene stukken voor bij *Bor*, *II*, 410—415. De brief van Gent behelst mededeelingen over de vredes-onderhandelingen.

684 Waerschouwinghe, Aen de stadt van Ghent, Op den voorgenomen vrede, die sy tot haerder confusie met die van Parma, oft Coninck van Spaengnen van meyninge zijn te aenveerden, wat miserien ende ellenden dat haer daer af comen sal, soo sy den seluen pays aennemen: *enz.* (*Rederijkers Refereinen*). *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... M.D.LXXXIIII. in-4°., 8 blz.

= W. 587.

685 Den Brief By Schepenen ende Raet der stede van Ghendt, aen den Heere van Ryhoue gheschreuen. Belanghende t'verraedt der stede van Dendermonde by Jan van Hembyze ende complicen aengherecht. (*ged.* 24 *Maart.*) Tot Delf, By Aelbert Hendricxz. .... M.D.LXXXIIII. in-4°., 8 blz.

= W. 585. Bij *Bor*, *II*, 420; *Ghendtsche Geschiedenissen*, *II*, 371 *v.v.* De aanslag van *Hembyze* op *Dendermonde* was oorzaak dat de onderhandelingen tusschen Gent en Parma gestaakt werden.

685*a* Sententie By myne Heeren de Superintendent, Capiteynen ende Officieren der stede van Denremonde ghepronuncieert Jeghens Walter Sethon Schotsman, Lieutenant vande comp. van Capiteyn Sethon (30 *Maart. Met vignet op den titel en op de laatste bladz.*). M.D.Lxxxiiij. in-4°., 8 blz.

686 Pointen ende conditien op de welcke de Stadt van Brugghe ende Tlant vanden Vrijen veraccordeert ende ghereconsilieert zijn met den Prince van Parme ..... vut de naeme van zijne Maiesteijt. *ged.* 20 *en* 22 *Mei. Met het kon. wapen op den titel en het wapen van Brugge op de laatste blz.* Gheprent inde vermaerde Coopstadt van Brugghe, ... by my Anthonij Janssuene .... 1584. in-4°., 16 blz.

Zie *Bor*, *II*, 421 *v.v.*

687 Discovrs veritable de l'entreprise d'Anvers pour iustification de feu Monseigneur le Duc d'Anjou; frere du Roy Henry III. et de la Noblesse Françoise qui l'auoit assisté és guerres de Flandres. Par Jvlles de Richy, gentil-homme ordinaire seruant à la bouche du Roy. (*Met het fr. wapen op den titel.*) A Paris, Chez Antoine Vitre, ... *z. j.* (1584?) in-8°., 84 blz.

De schrijver, die — volgens zijne eigene verklaring — in nauwe relatie stond tot Anjou, verdedigt dezen naar aanleiding der fransche Furie. Scherp keurt hij de handelwijze der Nederlanders af, die hunne beloften aan Anjou gedaan, niet gehouden hebben.

688 Verhael Vande Moort, ghedaen aenden Persone des Doorluchtighen ..... Heern Wilhelms ....., Prince van Oraengien, *enz. enz.* ..... (*Met de* Copye van het vonnisse, ghegheuen teghen Balthazar

Gheeraerts.) *Het wapen van Oranje-Nassau op den titel.* Tot Delf, By Aelbrecht Hendricxz. ...... Anno 1584. in-4°., 32 blz.

= W. 589. Dit is het, op last van de Staten-Generaal vervaardigde, verslag van den moord op Prins Willem I. De meeste geschiedschrijvers hebben aan dit *Verhael* hunne berichten ontleend. „*The basis of this account was the confession of Balthazar, written in the convent of Saint Agatha..., immediately after his arrest, together with his answers to the interrogatories between the 10th and 14th of July.*" *Motley, The rise etc. III.* 599. Afgedrukt in *J. G. Frederiks, De moord van* 1584. sGrav. 1884, blz. 55—82.

689 Verhael Vande Moort, ghedaen aenden Persoone (*enz. als het voorgaande*). in-4°., 20 blz.

Andere druk van het voorgaande, met kleiner letter. (W. 590.)

690 Cort verhael Vande Moort, ghedaen aen den persoone vanden seer Doorluchtighen Prince van Orangien. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXIIII. in-4°., 32 blz.

= T. 277. Dit ex. verschilt alleen in titel van het voorgaande. Ook de druk en de spelling van de *Copye van het vonnisse* verschillen.

691 Discovrs dv mevrdre commis en la personne dv tresillvstre Prince d'Orange. *Z. n. v. pl. en v. dr.* En l'An M.D.LXXXIIII. in-4°., 30 blz.

= T. 276. De inhoud is dezelfde als van de voorgaande nummers.

692 Discovrs de l'assasinement, commis en la personne dv tresillvstre et genereulx Prince et Seigneur .... Guillaume, ... Prince d'Orange, etc. .... *Met het wapen van Oranje-Nassau op den titel.* A Delff, Chez Albert Hendricx, ... 1584. in-4°., 28 blz.

Dit stuk verschilt, van het voorgaande, slechts wat den titel en de zetting betreft.

692*a* La Mort Dv Prince d'Orange, tve en trahison d'vn coup de Pistolle. Ensemble la deploration de la Princesse d'Oranges sur le corps de son espoux. Discours tresveritable, ... A Lyon, Par Benoist Rigavd. 1584. Auec permission. Prins sur la copie imprimee à Paris par Pierre Iobert. in-8°., 16 blz.

De moordaanslagen van Jaureguy en B. Gerards worden hier dooreengehaspeld. De *deploration* is een vertaling uit het vlaamsch. Nog andere fransche gedichten worden hier gevonden. De oorspr. fransche druk bij W. 592.

693 Historie Balthazars Gerardt, alias Serach, die den Tyran van t'Nederlandt den Prince van Orangie doorschoten heeft: ende is daerom duer grouwelijcke ende vele tormenten binnen de stadt van Delft openbaerlijck ghedoodt. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXIIII. in-4°., 16 blz.

Aan het einde een: *Refereyn ter eeren des voors. Balthazars. Motley* (*Rise of the Dutch Republic. III.* 599 *noot*) zegt er van: „*This account, by a very bitter royalist and*

papist — perhaps a personal acquaintance of Gérard — extols the deed to the skies, and depicts the horrible sufferings of the malefactor as those of a blessed martyr". Afgedrukt in *J. G. Frederiks, De Moord van* 1584, blz. 83—99.

694 In honorem inclyti herois, Balthasaris Gerardi, tyrannidis Auraicae fortissimi vindicis, Carmen: quo et Guilielmi Nassauij Principis Auraici caedes, et percussoris tormenta, copiosius in secunda hac aeditione, quam in prima fuerant descripta, enarrantur. Authore T. G. A. V. B. (*Met vignet op den titel.*) Lovanii, Apud Joannem Masium, ... M.D.LXXXIX. Cvm gratia et privilegio. in-8°., 46 blz.

= W. 713. De schrijver is Theod. Gualt. van den Bossche, zie: *Foppens, Bibl. Belg. p.* 1116. Nog een ander gedicht ter eere van *Balthazar Gerards* werd vervaardigd door *Laevinus Torrentius* onder den titel: *Laevini Torrentii in lavdem Baltasaris Gerardi, fortissimi tyrannicidae* (*Torrentii Poemata Sacra.* 1594. *p.* 308—312.)

695 Les cruels et horribles tormens de Balthazar Gerard, Bourguignon, vrai martyr, souffertz en l'exécution de sa glorieuse et memorable mort, pour avoir tué Guillaume de Nassau, Prince d'Orenge, ennemy de son Roy et de l'Église Catholique; mis en François d'un discours Latin envoyé de la ville de Delft, au comté de Hollande. A Paris, Chez Jean du Carroy, ... 1584. (*Herdruk van het jaar* 1856 *verschenen te Parys en Gent.*) in-8°., 32 blz.

Van dezen herdruk, met voorbericht en aanteekeningen, werden slechts 150 exemplaren opgelegd. (W. 593.) In de voorrede van den uitgever komt een lijst voor van pamfletten, ten gunste van B. G. vervaardigd.

696 Warhafftige vnd Eigentliche beschreibung, Von der Geburt, Leben vnd Sterben desz Printzen von Orangien, Graff Wilhelm vonn Nassauw, vmbkommen ist. Auch mit was Tormenten, Marter vnd pein Balthasar Serack, so die That gethan, derhalben zu Delfft in Hollandt vom leben zum Todt gebracht. Anno M.D.LXXXIIII. *Aan het einde:* Zu Cölln, Bey Johan Büchsenmechr, Auff Maximinen Strassen. in-4°., 16 blz.

Op den titel een houtgravure, waarop de moord van Prins Willem, en de folteringen van Balthazar Gerards worden afgebeeld. Aan het einde wordt nog het een en ander medegedeeld aangaande de twisten in Keulen.

697 Remonstrantie By forme van Discours, aen allen ende eenen yeghelijcken Landen, ... Inhoudende t'Epitaphium op de Doot des .... Heern Wilhelms, ... Prince van Oraingien, *enz.* Tot Delf, By Aelbert Hendricxz..... Anno 1584. *Met een drukkersmerk op den titel* in-4°., 28 blz.

Zie hierover *Bor, II:* 522. De schrijver teekent zich J. K. en heeft zijn werkje *begonnen binnen Campen ende tot Delff voleyndet desen* 10 *Aug.* (T. 278.)

698 Tvvee corte Sermoenen: Het eene ouer den Doop des Soons vanden .... Prince van Orangien (12 *Juni*), ende t'andere op de begraeffe-

nisse desseluen Prince (3 *Aug.*): . . . Tot Delff, By Aelbrecht Hendricxz. (*Met zijn drukkersmerk op den titel.*) M.D.LXXXIIII. in-4°., 22 blz.

= W. 598. De *Sermoenen* zijn van Arent Corneliss. (zie n°. 672) Verg. *Bor*, *II*: 435.

699 Artijclen ende Conditien, by....den Prince van Parme, Plaisance, etc. .... gheaccordeert der stadt van Ghendt ende Inghesetenen van diere, den xvijsten Septembris M.D.LXXXIIII. *Met het wapen van Gent op den titel.* Te Ghendt, By Cornelis de Rekenare,... Met Gaultier Manilius,... Anno 1584. in-8°., 12 blz.

Bij *Bor*, *II*. 496. (T. 286 leest: *inghesetenen*.)

699*a* Artijclen ende Conditien *enz.* (*als 't voorg.*) .... Te Ghendt, By Gaultier Manilius,.... M.D.LXXXV. in-4°., 8 blz.

= P. 382. Herdruk van het voorgaande.

700 Vertooch Aen mijn Heeren de Staten Generael, op de wederoprichtinghe ende behoudenisse vanden Staet vande Neder-landen. Door eenen Edelman wt Vlaenderen. *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*Delft. Aelbr. Hendricxz.*) .... M.D.LXXXIIII. in-4°., 28 blz.

Zie hierover *Bor*, *II*, 522. (T. 281.)

701 Discovrs a messeignevrs les estatz generavlx, svr le redressement et conseruation de l'Estat des Pays-bas. Par vng Gentilhomme Flamand. *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*van dezelfde drukkerij als het vorige n°.*) L'An M.D.LXXXIIII. in-4°., 24 blz.

Fransche uitgave van het voorgaande.

701*a* Discovrs a Messeignevrs les Estatz Generavlx, svr le redressement et conseruation de l'Estat des Pays-bas. Par vng Gentilhomme Flamand. (*Met titelvignet.*) L'An. M.D.LXXXIIII. in-4°., 24 blz.

702 Verhael Vande rechte middelen, om soo wel den standt vande ghemeyne saecke, als de Religie, in den Nederlanden te moghen behouden. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.D.LXXXIIII. in-4°., 72 blz.

= T. 282. Schr. behandelt de vraag of men bij Spanje of bij Frankrijk steun moet zoeken. Hij zou het 't beste vinden, als men beider hulp kon missen. Wordt men echter genoodzaakt zich tot een dier beide mogendheden te richten, dan verdient Frankrijk verre de voorkeur boven Spanje. Vermeld bij *Bor*, *II*, 522.

703 Discovrs svr les moiens de conserver l'estat, et la religion av pays bas. *Z. n. v. pl. en v. dr.* En L'An M.D.LXXXIIII. in-4°., 64 blz.

= W. 594. Fransche uitgave van het voorgaande. Met vignet op den titel.

704 Discours van eenen oprechten, onpartijdighen ende ongheveynsden Patriot, opden teghenwoordighen staet van dese Nederlantsche Prouincien. *Met het portret in houtsneê van den franschen koning op den titel. Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1584. . in-4°., 12 blz.

= W. 595. Schr. wil den koning van Frankrijk de souvereiniteit over deze landen aanbieden.

705 Discovrs d'vn gentil-homme amateur de la patrie et du repos publicq, Sur le fait de la Paix et de la guerre en ces pays-bas. Escrit à vn sien amy par maniere d'aduis (*Met vignet op den titel*). *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*Antw. G. vanden Rade?*) M.D.LXXXIIII. in-4°., 16 blz.

Bor teekent bij de vertaling (het volgend nummer) aan: *In 't welke in 't lange en met vele argumenten bewesen wort, datmen geenen vrede met den Spangiaerden mach maken of sy sal strekken tot geheelen ondergang van de Religie, en verderf van alle de inwoonderen van den lande*". (*II*, 522.) T. 283 meent, dat dit stuk wellicht van de hand van *Marnix* is. De dagteekening (zie volgend nummer) ontbreekt hier.

706 Een goedt Advijs, Opt Stuck vande Vrede ende Oorloghe in dese Nederlanden: By een Edel-man ende oprecht Lief-hebber syns Vaderlandts ende der ghemeyner Ruste, aen eenen synen goeden Vriendt, by forme van Missive, overgheschreven. Na de Copie, *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt.... M.D.LXXXIIII. in-4°., 14 blz.

Vertaling van het voorgaande Onderaan: *Gheschreven wt N. den xxen Septembris*, 1584. Deze dagteekening wordt in het fransche origineel niet gevonden. (T. 284.)

707 Een goedt Advijs, *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 14 blz.

Het eenig verschil tusschen het voorgaande en dit ex. is hierin gelegen, dat op het laatste op den titel een portret in houtsneê voorkomt.

708 Een goet Aduijs, Opt stuck vande Vrede ende Oorloghe in dese Nederlanden: By een Eedelman ende oprecht Lief-hebber zijns Vaderlandts ende der ghemeene Ruste, aen eenen zijnen goeden vriendt, by forme van Missijue, ouergheschreuen. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXIIII. in-4°., 20 blz.

Andere druk van n°. 706. W. 603 leest *Edelman*.

709 Een Bedencken By eenen Edelman Liefhebber des Vaderlantds (*sic*) ende der ghemeyne ruste Op het stuck des Peys ende der Oorloghe in dese Nederlanden. Gheschreuen aen eenen synen vriendt by maniere van advijs. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXIIII. in-4°., 16 blz.

= W. 605. Andere vertaling van n°. 705.

710 Lettre envoyee par le Prince de Parme aux Bourgmaistres, Escheuins et Magistrat de la ville d'Anuers, ensemble et au grand conseil,

dit, den Breeden Raedt, et aux Confreries d'icelle. (*ged.* 13 *Nov.*) Auec la Responce Desditz S^rs^. Bourgm^res^, ... par vn commun consentement et adueu general de toute la ville. (*ged.* 23 *Nov.*) *Met het wapen van Antwerpen op den titel.* A Anvers, Chez Gillis vanden Rade. M.C. (*sic*) LXXXIIII. in-4°., 16 blz.

= W. 607. Zie *Juste*, *Vie de Marnix de Sainte-Aldegonde*, 126—129 en *Motley*, *History of the United Netherlands*, *I*: 167—170.

711 Sendt-Brief, Des Prince van Parme aen Borgmeestren, Schepenen, ende Raedt der Stadt van Antwerpen. Midsgaders aenden Breeden-Raet, ende den Gulden der seluer stadt. (*ged.* 13 *Nov.*) Met de Antvvoorde Der voors. Heeren Borgmeestren, ... op den voors. Sendt-brief (*ged.* 23 *Nov.*), ... (*Met het wapen van Antwerpen op den titel.*) T'Antvverpen, By Gillis vanden Rade. M.D.LXXXIIII. in-4°., 14 blz.

Op de laatste blz. een vignet. Vertaling van het voorgaande. Beide brieven bij *Bor*, *II*, 502—504.

712 Sendt-Brief, Ghesonden door den Prince van Parma aen Borgmeestren, Schepenen, ende Magistraet der Stadt van Antwerpen. Midsgaders oock aen den grooten Raet, ghenoemt, den Breeden-Raet, ende den Gulden der seluer. Met de Antvvoorde *enz.* *Met het wapen van Antwerpen op den titel.* T'Antwerpen, By Gillis vanden Rade. M.D.LXXXIIII. in-4°., 16 blz.

Andere uitgave.

713 Sendt-brief, Des Prince van Parme aen Borgmeesteren, Schepenen, ende Raedt der Stadt van Antwerpen: Midsgaders aenden Breeden-Raet ende den Gulden der seluer stadt. (*ged.* 13 *Nov.*) Met de Antvvoorde Der voorsz Heeren Borgmeesteren, ... op den voorsz Sendt-brief (*ged.* 23 *Nov.*), ... Tot Delf, By Aelbrecht Hendricxz. na de Copye van Antwerpen. M.D.LXXXIIII. in-4°., 12 blz.

Nog andere uitgave.

713*a* Sendtbrief, Gesonden door den Prince van Parma *enz.* .... (*als 't voorg.* (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Dordrecht, By J. Canin. Anno. 1584. in-4°., 8 blz.

714 Glaubwirdige Hystorie der Victorien vnd Eröberunge der .... Eylanden von Terceren, Sanct Georgen, vnd Gratiosa, sampt der Statt Angera, vnd letzlich desz Castels vnd Hauen Della Myna, durch die Armada desz ... Königs Philippi zu Hyspanien, ... ausz dem Hyspanischen Exemplar ins Teutsch vbersetzt. Sampt einer kurtzer deduction der Inländischen, Niederländischen, vnd andere Provincien, Kriegen, Rebellion, vnnd auffruhr, *enz.* Anno

M.D.LXXXIIII. *Op blz.* 14 *het portret van Filips II. Aan het einde:* Gedruckt to (*sic*) Steinwyck, by Caspar van Dorsten. in-4°., 40 blz.

714*a* Waerachtige beschryuinghe vanden valschen aenslach ende verraderye, Ghepractiseert ... by eenen ... Françoois Throckmorton, teghens de Maiesteydt der Coninghinnen van Enghelandt, ende der ganscher Christelycker Religie Weluaeren: .... Item Copije eens Briefs geschreuen by den seluen Throckmorton aen haere Maiesteyt, als hy ter Doodt veroordeelt was. (*Juni. Met houtsneé op den titel.*) t'Antwerpen, ... by de Weduwe van Hans Braeck-Velt. Anno, M.D.Lxxxiiij. in-4°., 8 blz.

Aan het einde het engelsche wapen.

715 D'executie van Justitie, Tot onderhoudinge vande publieke ende christelicke vrede in Engelandt ghedaen, teghen seker oproermakers, ende aenhanghers vande Verraders ende vyanden des Rijcks, *enz.*.... Ouergheset vuyt het Enghelsche. Middelbvrgh, By Richardt Schilders,.... 1584. in-4°., 44 blz.

Het geschrift dient om aan te toonen, dat de katholieken, Jesuiten enz. die onder Elisabeth zijn geëxecuteerd, gestraft werden „*om verraet, ende niet om de Religie.*"

716 Een Christelijcke vermaninghe, aen alle onpartydighe Predicanten: Om te waecken, ende by tijts te voorsien, dat die Sathan gheen nieu Pausdom, aen des ouden benaest veruallen plaets wederom oprechte: door - C. C. V. M. I. D. H. G. *Z. n. v. pl. en v. dr. Aan het einde:* Den vijfden Januarij, Anno 1584. in-4°., 36 blz.

De letters *C. C. V. M. I. D. H. G.* beteekenen: Caspar Coolhaes *Van Menschen In Den Heere Ghebannen.* Zie: *Rogge, Bibl. der Remonstr. geschriften, Afl. I, blz.* 14.

717 Seeckere poincten VVt die Heylighe Godtlijcke Schriftuer, ende veruolch vandien ghenomen: aenwijsende het ghene, dat allen ghelooui ghen, bysonder doch den Predicanten ende Leeraren van allerhande partien, soorten, ofte exertitie (*sic*) van Religien, wel aen te mercken, ende tachtervolgen van nooden is: Ende grootelijcks, soo wel tot gherustheydt van eens yeghelicken menschen conscientie, als tot tijdtlijcken vrede, soude mogen dienen. door.... Caspar Coelhaes, van Menschen, inden Heere ghebannen. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 80 blz.

Omstreeks 1584 uitgegeven. Met uitvoerige voorrede aan „*Wilhelm, prince van Orangien*". Zie *H. C. Rogge, Bibl. der Rem. Geschriften* (*Amst.* 1861). *Afl. I, blz.* 13.

718 Toutzsteen Tot een seecker proeue welcx in der waerheydt die Apostolische, Catholijcke, Euangelische, Gereformeerde reyne kercke sy. Allen Leergierigen Menschen, ten besten voor ooghen ghestelt,

ende in handen ghegheuen, door Caspar Coelhaes van Menschen inden Heere ghebannen. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 150 blz.

De opdracht aan *„joncker Adriaen, heere van Swieten, gouverneur"* en de regeering van Gouda, is gedagt. 1 Febr. 1584. In 1608 verscheen te Gouda een tweede druk. Vgl. *H. C. Rogge, Bibl. der Remonstr. Geschriften. Afl. I, blz.* 13 *en* 14.

719 Clare bewijsinghe Dat d'Antichrist terstondt naer den doot der Apostolen beghonst heeft in der Kercke Christi te regneren, ende dat daerom alle de Concilien ende Boecken der oudt-Vaderen, die vander tijdt der Apostolen af ghehouden ende gheschreuen sijn, met veelderhande Antichristische dolinghen besmet syn: *enz.*.... door Erasmum Johannis. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt int Jaer. 1584. in-4°., 32 blz.

Dit boekje had ten gevolge dat de schrijver moest vluchten, zie *Bor, II*, 519. Bij *Paquot* (*in-f°.*) *II*, 83 wordt een latijnsche uitgave van dit werkje vermeld.

720 Van die Peste, Hier wort Constich, ende grondelick bewesen, hoe die Ouericheyt haer ghemeente, ende een yeghelijck zijn seluen, ende zijn huysghesin, sal preserueren ende bewaren, van die voortslaende ende vernielende Peste, Door Henrick van Benscop Medecijn in .... Dordrecht. *Met het drukkersmerk van P. Verhaghen op den titel.* Tot Dordrecht, By Peeter Verhaghen, M.D.LXXXIIII. in-4°., 32 blz.

1585.

Zie ook n°. 699*a*.

721 Jvstification dv serenissime don Antonio Roi du Portvgal, premier de ce nom, tovchant la guerre qu'il faict à Philippe Roi de Castille, ses subiectz et adherens, pour estre remis en son Roiaume. Avec vne histoire, sommaire de tout ce qui s'est passé à ceste mesme occasion, iusques en l'An M.D.LXXXIII. inclusiuement. (*Met het drukkersmerk van Plantijn op den titel.*) A Leyde, En l'Imprimerie de Chr. Plantin. M.D.LXXXV. in-4°., 96 blz.

Achter den titel een uitslaande *Table de Genealogie, conuenable à l'oeuure present.*

722 Jvstificatie vanden Doorluchtigen Don Antonio Coninck van Portugael, D'eerste van dien name, nopende D'oorloghe die hy ghenootdruct is teghens den Coninck van Spaignien te vueren, om in zijn Conincrijck wederom ghestelt te werden. Met een corte ende summiere Historie van alle t'ghene dat deshaluen gheschiet is, totten Jare 1583. Incluys. (*Met het drukkersmerk van P. Verhaghen op den titel.*) Tot Dordrecht, By my Peeter Verhaghen,... 1585. in-4°., 64 blz.

= W. 616. Ook hier achter den titel de *Tafel van Genealogie.* Zie *Bor, II*, 322—324, 338.

723 Declaration des cavses qvi ont mev Monseignevr le Cardinal de Bovrbon, et les Pairs, Princes, Seigneurs, Villes et les Communautez Catholiques de ce Royaume de France: De s'opposer à ceux qui par tous moyens s'efforcent de subuertir la Religion Catholique et l'Estat. (*Ged.:* à Peronne 31 *Maart* 1585.) A Leyde, Chez Thomas Basson. M.D.LXXXV. in-4°., 16 blz.

Dit zgn. Manifest der Ligue werd oorspronkelijk te Rheims gedrukt. Vgl. *Martin*, *Histoire de France*, *IX*, 544; *Motley*, *United Netherlands*, *I*, 119 *v.v.*

724 Placaet des Coninckx (*Hendrik III van Frankrijk*) op het vereenighen sijner Ondersaten tot de Catholijcke Apostolijcke ende Roomsche Kercke... ghepubliceert int Hof van Parlemente te Parijs,... den achthienden Julij, vijfthien hondert vijf ende tachtentich. .... ghedruckt geweest te Parijs, door Frederic Morel,... M.D.LXXXV... Al wt den Fransoysche Exemplare, in Nederlantscher Spraken trouwelic ouergheset. Tot Dordrecht. By Jan Canin, Anno. M.D.LXXXV. in-4°., 8 blz.

= W. 633. Dit edict van Nemours verbood de uitoefening van den gereformeerden godsdienst in Frankrijk. Zie *Martin*, *Histoire de France*, *IX*, *blz.* 552 *en* 553; *Motley*, *United Netherlands*, *I*, *blz.* 131; *Mémoires de Sully* (*Londres*, 1778, *in-8°.*), *T. I*, *p.* 174, *n.* (29).

725 Placaet des Coninex op het *V*ereenighen zijner Ondersaten tot de Catholijcke.... Kercke. *enz.* (*Als boven.*) Tot Amstelredam, Ghedruckt by Cornelis Claeszoon, ... *z. j.* in-4°., 8 blz.

Andere druk.

725a Verclaringhe vanden Coninck. Op sijn Edict vande Maent van Julio lestleden .... Ghelesen ende ghepubliceert ..... den sesthiensten dach van October. 1585. Met den Brief ghesonden aenden Seneschael van Lyonnois oft sijnen Stedehouder. (18 *Oct. gepublic.* 30 *Oct. Met 't fransche koningswapen op den titel.*) T'Hantwerpen, By Guilliaem van Parijs, ... Ende tot Bruessel by Rutgheert Velpius ..... *z. j.* Met Gratie ende Priuilegie. in-4°., 8 blz.

= P. 415. Vergel. het voorgaande.

726 De Schrickelijcken gruwelijcken Blixem des bans door den Paus van Romen teghen den doorluchtichsten Coninck van Nauerre ende den Prince van Conde met alle haer aenhangen wt-gestort. ...... Met een korte anwijsinghe des Paus listighen loghens ende bedrochs, ghetoghen wt het vierde deel der wederlegghinghe des voorghenoemden sentencie des Bans ghedruckt tot Leyden in een Boecxken genaempt *Brutum Fulmen*. *Z. n v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 16 blz.

De 2 laatste blz. bevatten een vers met het opschrift:

Wt een *Eelhert die veer*droot Spans listen dit sancg
De Nachtegael, luystert en merct wel na haer clancg.

Hieruit blijkt, dat *Ellert de Veer* deze slotverzen heeft gedicht. Deze toch pleegt zijnen naam aldus bedektelijk aan te geven. Zie b.v. zijne uitgaaf van *Rich. Dinotus*, *Een Spieghel der ghedenckwaerdigher Oorlochscher Gheschiedenissen. Alcmaer*, 1587, *in–8°.*, waar men op den titel leest: *Hier van is een* Eelhert de Veer*duytscher gheweest.* De kantteekeningen zijn getrokken uit het boekje van *Hotman* onder den titel *Brutum fulmen* te Leiden uitgekomen, dat in 1588 door den Leidschen predikant *P. Hackius* in het Nederduitsch werd omgewerkt. Zie *Nicéron*, *Mémoires*, *T. XI*, *p.* 130 *sv.* Over de bul van *Sixtus V*: *Bor*, *II*, 20e *B.*, *blz.* 596. (W. 637.)

727 Een warachtich ende volcomen verclaers, Vande verschrickelicke verraderijen, gepracticktiert by .... *William Parry*, teghen de Co. Ma. van Englant: De maniere van zijn aenclachte, ouerwinninghe, ende Executie: Midtsgaders de Copien van verscheyden zijne, ende andere brieuen, tot verscheyden eynden streckende, Tot preuuen van zyne verraderien. *enz.* .... Desen *Willam* (sic) *Parry* is gheexecuteert gheweest opden 2. dach van Meerte 1585. *stilo nouo. Zonder afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* (*Ontbreken blz.* 25—32.) in-4°., 36 blz.

Zie over het verraad van *Parry*: *Froude*, *History of England. XII*: 63 *v.v.*

728 Waerachtich verhael Van t'vroom ende lofweerdich feyt, bedreuen op de Custen van Biscayen teghen 97. Spaignaerts, by 28. Enghelsche bootsghesellen, die op een Schip waren ...., ghenaemt de *Primroose* van Londen: Waerachtelijck beschreuen door Homphrey Mote Enghelsman. Waer dat by ghevoecht is .... des Conincx van Spaignen .... beuel, van te arresteren alle vremde Schepen, wtghenomen die van Vranckrijck, sijnde ouer al in sijn hauenen, oft aen de Custen van Spaignen. Tot Leyden, By Thomas Basson inde Clock-steghe. M.D.LXXXV. in-4°., 8 blz.

Zie *Froude*, *History of England XII. blz.* 129 *en* 130. Het laatste vermeld bij *Bor*, *II*. 636. Andere (?) druk van T. 289.

729 Hier nae volghen de Sentbrieuen van zijne Hoocheyt, ende Antwoorden opde selue. Midtsgaders de Commissie vande voorsz. Ghedeputeerden, eensamentlijck de verthooninghe ende afscheydt van wegen der stadt van Bruessele gedaen ende ghenomen. (*Met het kon. wapen op den titel*). Tot Bruessele By Jan van Brecht ...... An°. XVc. LXXXV. in-4°., 16 blz.

Hierin drie brieven van Parma, ged. 11 Oct. 1584, 20 Jan. en 18 Febr. 1585, met de antwoorden, in d. 20 Oct. 1584, 12 en 25 Febr. 1585; een placcaat der regeering van Brussel, in d. 25 Febr. en twee toespraken gehouden door *Otto Hartius*, advocaat in den Rade van Brabant; 28 Febr. en 10 Maart. Zie *Henne et Wauters*, *Hist. de Bruxelles*, *I*, 560 *sv.* (W. 621, waar gelezen wordt: *vertooninghe.*).

730 Cort verhael van eenen Treffelijcken aenslach onlancx voortsgekeert opte Stadt van Shertoghenbosch, ende byden Borgeren ende inge-

setenen vromelyck wederstaen ende affgeweert. (*Met het wapen van 's Hertogenbosch op den titel.*) Gheprent binnen Tshertoghenbossche, By Jan Scheffer. Anno. M.D.LXXXV. in-4°., 8 blz.

Bericht van een Spaanschgezinde over den aanslag op 's Hertogenbosch 19. Jan. 1585. Zie over deze gebeurtenis, door graaf Hohenlo ondernomen met het doel om de Spanjaarden te dwingen het beleg voor Antwerpen op te breken, *Bor. II.* 558; *Motley*, *United Netherlands I*: 174—178.

731 Grundtliche Erclarung, wie es mit dem Feindtlichen Anlauff vnnd Eingriff, des Grauen von Hohenlo, in Hertzogenbosch, einer ausz den vier Haupt Steden von Brabandt, warhafftig geschaffen: Vnd was sich ein wenig daruor, in, vnd nach demselben, verlauffen vnnd zugetragen. (*Met een groote houtsneê op den titel.*) Gedruckt zu Cölln, bey Gerhart von Campen, in Mariengarten Gassen. M.D.LXXXV. in-4°., 8 blz.

Zie het voorgaande nummer.

732 Articulen ende Conditien vanden Tractate aenghegaen ende ghesloten, tusschen die Hoocheyt vanden Prince van Parma, . . . ter eenre, ende die Stadt van Bruessele ter andere zyden, den thienden Meerte M.D.LXXXV. (*Met het kon. wapen op den titel.*) Te Ghendt, By Gaultier Manilius, ... M.D.LXXXV. in-4°., 8 blz.

= W. 622. *Bor*, *II*, 567—569. Op blz. 8 achter de artikelen volgt een brief van Parma, gedagteekend 10 Maart.

733 Articulen ende Conditien vanden Tractate aengegaen ende ghesloten tusschen . . . den Prince van Parma . . . ter eenre, Ende die stadt van Bruessele ter andere zijden, den x. Meerte xv^c^Lxxxv. (*Met het kon. wapen op den titel.*) Tot Bruessele. By Jan van Brecht . . . . A°. XV^c^. LXXXV. in-4°., 8 blz.

= W. 623.

734 Eenen Wellecom ende Adieu opde Reconciliatie der Stadt van Bruessele. Incarnatie.

DerthJen Meerte Godt een LIefLIICk aCCoort // sont,
VVaer-de Vre haer brVesseLe In rVste en Confoort // Vont.

Aan het einde: Rhythmi isti doctè et vtiliter conscripti sunt. 1585. 16 Aprilis. Joh. Molanus, censor. (*Een drukkersmerk op den titel.*) Tot Loven, By Jan Maes, ... 1585. in-4°., 16 blz.

= W. 625. Dit zeldzaam stukje bestaat uit 29 koepletten, door een Roomschgezinden Rederijker gerijmd. In hetzelfde jaar verscheen een, thans hoogst zeldzame, uitgave te Gent, bij *Jan vanden Steene.* Bij W. 626.

735 Tractaet gemaeckt tusschen den Prince van Parma . . . . ter eenre, Ende die Stadt van Nymeghen ter andere sijden. Den xv. Aprilis.

(*Met een wapen op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... M.D.lxxxv. in-4°., 12 blz.

Bij *Bor*, *II*, 563--566. Op blz. 12 een brief van Parma, *ged.* 17 April.

736 Historische. Tagbeschreybung, Allerley Gedenckwierdigen händel, die sich von Tag zu Tag, durch Niederlandt das Gantz Jar, zu vnderschiedlichen zeyten, vnd orten, jetzt Neulich zugetragen, bisz vff den lesten tag Martij dieses gegenwiertigen Jarsz. 1585. (*Met een houtsneé op den titel.*) Aus Michaelis Eyzingeri ... Historien zusamen gebracht. .... Gedruckt zu Cöllen, durch Niclasz Schreiber, auff dem Katzenbuch. 1585. in-4°., 32 blz.

Dit uittreksel uit het groote werk van Eyzinger (*de Leone Belgico*, zie: *de Wind*, blz. 204 v.v) geeft, in den vorm van een almanak, het merkwaardigste aan, dat er op elken dag des jaars, van 1559 tot 1585, is geschied. (Aldus W. 627. waar een andere druk voorkomt, van dit ex. in spelling verschillende, b.v. bis *auff*; vgl. W. 611.)

737 Articles et conditions dv Traicté faict et conclu entre l'Altesse du Prince de Parme, ... d'vne part; et la ville d' Anuers, d'aultre part; le xvij. iour d'Aoust l'an M.D.LXXXV. (*Met het wapen van Antwerpen op den titel.*) A Anvers, ... Christophle Plantin, M.D.LXXXV. in-4°., 24 blz.

= T. 291. Bij *Bor*. *II*. 610—13. Een uitvoerig verhaal over de belegering en inneming van Antwerpen bij *Motley*, *History of the united Netherlands*. *I*, 134—284.

738 Articles et conditions du Traicté *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 24 blz.

Dit schijnt eene andere uitgave te zijn; hier staat vóór *d'vne part* een komma, in het voorgaande ex. niet; hier staat op blz. 2 reg. 14 v. b. *Maé*, in het voorgaande *Matt.*

739 Articles et conditions dv traicté faict et conclu entre l'Altesse du Prince de Parme, ... d'vne part; et la ville d'Anuers, d'autre part; le xvij. iour d'Aoust l'an M.D.LXXXV. (*Met drukkersmerk op den titel.*) A Paris, Chez Jean Richer, ... Suiuant la Copie imprimee à Anuers. 1585. Avec privilege dv roy. in-8°., 24 blz.

740 Articvlen, Ende Conditien vanden Tractate, aengegaen ende ghesloten tusschen .... den Prince van Parma, ... ter eenre, ende de Stadt van Antvverpen ter ander syden: Den XVII. Augusti, M.D.Lxxxv. *Met het wapen van Antwerpen op den titel.* T'Hantvverpen, Inde Cammerstrate inden Schilt van Artoys, by my Daniel Vervliet. 1585. in-4°., 16 blz.

= W. 636. Vertaling van het vorige.

741 Articulen, Ende Conditien vanden Tractate, *enz.* (*Als 't voorgaande.*)

Overgedrukt uit het Antwerpsch Archievenblad, deel IV, bladz. 248 en volgende. Antwerpen, Drukkerij Guil. van Merlen, ... 1871.
in-8°., 16 blz.

Latere herdruk van het voorgaande.

742 Articvlen, Ende Conditien vanden Tractate, aenghegaen *enz.* (*Als boven.*) Ghedruckt tAntwerpen, . . . by my Daniel Vervliet. 1585. Tot Haerlem, by Gillis Rooman, woenende inde Suyerstrate, inde gulden Parsse. *z. j.* in-4°., 12 blz.

Andere druk van het voorlaatste.

743 Articvlen, Ende Conditien vanden Tractate, aenghegaen *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 12 blz.

= W. 635. Nog andere druk, met kleiner letter.

744 Articvlen, Ende Conditien vanden Tractate, aen*g*egaen ende ghesloten tusschen de Hoocheyt vanden Prince van Parma, Plaisance, etc. Stadthoudere, Gouuerneur ende Capiteyn Generael vanden *l*ande*n* van hervvaerts ouere, inden name vande Coninclijcke Maiesteyt van Spaengien, als Herto*g*e van Brabant, ende M*e*rckgraue des heylichs Rijcx ter eenre, ende de stadt van Antvverpen ter ander syden: Den XVII. Augusti, M.D.LXXXV. (*Met het wapen van Antwerpen op den titel.*) T'Hantvverpen, ... by my Daniel Vervliet, 1585.
in-4°., 16 blz.

= W. 8759. Andere druk van het voorgaande, waar gelezen wordt: *Lande*, Hertog*he*, M*a*rckgraue.

745 Articvlen Ende conditien vanden Tractate, aengegaen ende ghesloten *enz.* (*Als boven.*) *Met het* KON. *wapen op den titel.*). Naer inhout der Copijen ghedruckt t'Hantwerpen. *Z. n v. dr.* Anno. 1585.
in-4°., 12 blz.

746 Assedio e racqvisto d'Anversa, Fatto dal Sereniss. Alessandro Farnese Prencipe di Parma, etc. Luogotenente, Gouernatore, e Capitan Generale ne' Paesi Bassi, del .... Re di Spagna. Historia di Cesare Campana, divisa in dve libri. *etc.* (*Met drukkersmerk op den titel.*) In Vicenza, Appresso Giorgio Greco. MDXCV. .... Con licentia de' Superiori. in-4°., (VIII) en 72 blz.

Aan het einde een kaartje. Daarna volgt met doorloopende signatuur en pagineering, ofschoon met afzonderlijken titel: *Arbori de' Signori, e conti de Fiandra* door denzelfden schrijver.

747 The miserie of Antwerpe: With the Troubles that are (at this instant) in Flaunders, and many other Townes in the Lowe Countries, by meanes of the Prince of Parmaes power: who by violent force seekes to oppresse and depriue the Inhabitants there, both

of life and goodes, Herein is also described the maner of the Bridge, and Fortresses therunto raised by the Prince of Parma, *enz.* ...... (*Met een groote houtsneé op den titel.*) Written by an English Gentleman in Flaunders, to a friend of his in England, as appeareth by his Letter hereunto annexed: Dated the 24. day of July last..... 1585.
Z. n. v. pl. en v. dr. in-4°., 8 blz.

748 Declaration des cavses qvi ont esmev la Royne D'Angleterre, a donner secours pour la Defence du peuple affligé et oppressé es païs bas. Imprime a Londres par Chrestophle Barquer,.... 1585. (*Met eene* Addition *van* 1 *October. Op de laatste blz. het engelsche wapen.*) in-8°., 38 blz.

Deze declaratie bij *Bor*, *II*, 667—71; een overzicht van den inhoud bij *Motley*, *United Netherlands*, *I*, 354 *v.v.* Deze beide berichten dat dit geschrift gelijktijdig in het Engelsch, Fransch, Hollandsch en Italiaansch werd uitgegeven; *v. Meteren*, *XIII Boek*, weet slechts van Fransch en Engelsch. Zie de volgende nummers.

749 A declaration of the cavses mooving the qveene of England to giue aide to the Defence of the People afflicted and oppressed in the lowe Countries. (*Met titelvignet.*) Imprinted ad London by Christopher Barker... *Z. j.* in-4°. (II), 20 en 6 blz.

Met de Additie van 1 Oct. Op de keerzijde van den titel het engelsche wapen.

750 Een verclaringhe der oorsaken beweghende de Coninghinne van Enghelandt, hulpe te gheuen tot bescherminghe des benauden ende verdructen volckes der Nederlanden. Ghedruckt tot Londen by Christoffel Barker... 1585. in-8°., 38 blz.

Officieele hollandsche uitgave. Op den titel en op de laatste blz. vindt men het engelsche wapen. Zie vorig nummer.

751 Verclaringhe Der oorsaken die de... Coninghinne van Enghelandt beweecht hebben, hulpe ende bystant te gheuen, den benauden, ende verdructen volcke deser Nederlanden. Ghetrouwelijck ouerghesedt wt de Fransoysche Copije ghedruct tot Londen by Christophel Barquer, ... Door M. Hubert Balis. (*Met het drukkersmerk op den titel; met de* Additie *van* 1 *Oct.*) Tot Dordrecht, By my Peeter Verhaghen,.... Anno 1585. in-8°., 32 blz.

Vertaling van n°. 748.

752 Een Verclaringhe der oorsaken bewegende de Coninginne van Enghelant, hulpe te gheuen tot Bescherminghe des Benauden, ende verdruckten Volckes der Nederlanden. Eerst ghedruckt tot Londen by Christoffel Barker *enz.* (*Met het engelsche wapen op den titel.*) Dit Exemplaer gheuolcht, ende by my Cornelis Claeszoon Ghedruckt tot Amstelredam, Met toelatinghe der Ouerheyt. Anno, 1585. in-4°., 20 blz.

Andere hollandsche uitgave, eveneens met de *Additie* van 1 Oct.

753 Een verclaringhe der oorsaken beweg*h*ende de Coning*h*inne van Enghelandt, *enz.* (*Als boven. Met het drukkersmerk van Aelbr. Hendrickz op den titel.*) Tot Delf, By Aelbrecht Hendrickz..... 1585. in-4°., 20 blz.

Nog andere druk. Komt overeen met T. 292, dat evenwel 24 blz. heeft.

754 Dichiaratione delle caggioni che hanno mosso la Serenissima Reina d'Inghilterra a dar' aiuto alla Difesa del Popolo afflitto e oppresso negli Paesi Bassi. (*Met titelvignet.*) Stampata In Londra da Christofero Barcher.... 1585. in-8°., (II) en 38 blz.

Het engelsche wapen aan de keerzijde van den titel.

755 Erklerung der vrsachen, welche die Königin von Engellandt bewegt haben, vmb den betrangten, vnd vndertruckten Niederländern, hülff zubeweisen vnd dieselbigen vnder jhren schirm zunemmen. Sampt einem anhang,.... Geben zu Richemont den ersten Octob: Anno 1585. (*Met titelvignet.*) Cölln, Bey Godtfried von Kempen. *Z. j.* in-8°., 34 blz.

Duitsche vertaling.

756 Clare Belydinge des Christen Gheloofs, twelck alle oprechte Catholike menschen tot allen tijden, daar toe versocht zijnde, schuldich zijn te belijden. Deur ordonnantie ende beuel van... Jan Hauchin, Eerts-bisschop van Mechelen, wtghegheuen. Van woorde te woorde, nae de copie ghedruckt tot Louen, By Jan Maes,.... M.D.LXXXV.... Nv andermael ghedruckt tot waerschouwinghe van allen liefhebbers der ware Religie, teghen de Spaensche Inquisitie ende tyrannije. Met oock den Eedt van die van Dermonde, etc. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt, Anno. 1585. in-4°., 8 blz.

= W. 631. Onder de Katholieke geloofsbelijdenis leest men: ***Vtiliter in vulgares linguas haec fidei professio edetur. Joh. Molanus.***

757 Van die Christelijcke Disciplijn, ende Excommunicatie ofte Ban, het gheuoelen Rodolphi Gwalteri, Dienaer der Kercken tot Zurich, Anno 82. Wt het latijn in Nederduytsche sprake, trouwelick ouergheset, door Casper Coelhaes van Menschen in den Heere ghebannen. Nv opt nieuwe wederom ouersien, ende tot yedermans profijt in druck gegheuen: Met een voorgaende Christelicke vermaninghe, aen die E. Magistraet, ende goede Ghemeynte van Medenblick in Noorthollandt. Ghedruckt ter Gouda, by Jaspar Tournay..... M.D.Lxxxv. in-4°., 72 blz.

De eerste druk verscheen in 1582. Zie ***Rogge, Bibl. der Remonstr. Geschriften. Afl.*** **1** ***blz.*** **13.**

758 Conciliatio: Dat is verghelijckinghe, van sekere poincten der Leere,

ende Disciplijn van C. C. gheschreuen ende onderschreuen, In diewelcke claerlijck is blijckende, met wat recht, die voornoemde C. C. in namen van allen Kercken in Hollant, gheexcommuniceert: ende met een wtghegheuen boeck, ... ghediffameert is worden.... Door Caspar Coolhaes van Menschen in den Heere ghebannen. Ter Govda. By Jaspar Tournay,... M.D.Lxxxv. in-4°., 96 blz.

De voorrede (aan de predikanten en ouderlingen der gereformeerde kerk in Holland) is gedagteekend: *Leyden*, 21 *Febr* 1585. Het op den titel ter spraak gebrachte boek is het: *Cort eenvoudich ende waerachtich verhael, waeromme C. Coolhaes... den 25en Martij* 1582 *byden Synode Prouinciael van Hollant.... is gheexcommuniceert... Dordrecht. J. Canin* 1582. Zie *H. C. Rogge, Geschied. der Remonstr. Aflev.* 1. (*Amsterd.* 1861) *bl.* 4. (W. 620).

759 Genealogia Ranzoviana primvm pvblicata anno Domini 1585. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j. Met talrijke portretten en kantteekeningen.* in-4°., 24 blz.

760 Een alghemene Tafel voorbeeldende alle de stucken ende delen van Dialectika of Redenkaveling. Tot Leyden, by Christoffel Plantyn. M.D.LXXXV. een blad in-plano.

1586.

761 By de Coninginne De waerachtighe Copie van de proclamatie latelijck ghepubliceert (*ged.* 4 *Dec.* 1586) by de Coninginne, ende hare Mayesteyt, onder de grote zeghel van Enghelant, omme de declaratie van de Sententie ghegheven ieghens de Coninghinne van Schotlant in forme hier na volghende. Gheprent na die Copie de tot Londen ghedruct is by Cristoffel barker ..... *z. j.* in-4°., 8 blz.

762 Een warachtich verhael van seeckere requesten ende declaratien ghedaen aen de Con. Mteyt. tot twee diuersche stonden, van alle de Heeren ende Staten onlancx vergadert zijnde in het Parlement, belangende het vonnisse vande Coninginne van Schotlant. Mitsgaders de antvvoorden van hare Mt. selue hier op ghegeuen, ... Hier is oock by gheuoecht de Copie vande Proclamatie, de welcke hare Mt. heeft doen publiceren jegens de voorsz. Coninginne. (*Met het engelsche wapen op den titel.*) Tot Leyden, By Thomas Basson, ... Anno 1587. in-4°., 24 blz.

Verschillende stukken op het vonnis van Maria Stuart betrekking hebbende. Vgl. *Froude, History of England*, XII: 289 v.v.

762*a* Lawes and Ordinances, set downe by Robert, Earle of Leycester, the Queenes Maiesties Lieutenant and Captaine General of her armie and forces in the Lowe Countries: Meete and fit to be obserued by all such as shall serue her Maiestie vnder him in the said Coun-

tries, and therefore to be published and notified to the whole Armie. (*Met titelfileet.*) Imprinted at London by Chr. Barker .... *z. j.* in-4°., (II) en 10 blz.

Het engelsche wapen aan de keerzijde van den titel.

762*b* Crijchs-Ordonnantien ende Rechten, ghemaect .... by .... Robert, Graue van Leycester .... Om te worden onderhouden by alsulcken als dienen sullen in hare Maiest. armeye, onder zijn Excel. in de voorseyde Nederlanden. (*gedagt.* 14 *Febr.*) Tot Leyden, By Andries Verschout, ... den 18. Febr. Anno M.D.LXXXVI. de stilo nouo. Cum Priuilegio ad imprimendum. in-4°., 8 blz.

= T. 298. De voorgaande engelsche uitgaaf telt 55, de hollandsche 62 artikels. In het *Gr. Placaatb.*, *II*, 162, 267.

763 Brevis narratio Triumphi quo a Senatu populoque Traiectensi .... Robertus DudlAEus Comes LeicESTRIVS etc. Traiecti Batauorum exceptus est Anno .... 1586 quarto idus Martij. (*Op den titel is afgedrukt een vliegend hert, het uithangteeken van den drukker.*) Vltrajectj, Henricus Borculous Excudebat, Anno 1586. in-4°., 16 blz.

= T. 301. Zie *Bor*, *II*, 702.

764 La fin generalle de l'Espagnol, qv'est l'erection d'vne cincqviesme pretendve monarchie, et levr dessein vers ces Pays-bas: seruant de bon aduis aux reconciliés. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.D.LXXXVI. in-4°., 12 blz.

Fransche uitgave van het voorgaande.

765 Het alghemeyn eynde ende voornemen des Spaengniaerts, twelc is d'oprechtinghe van een voorghenomene vijfde Monarchie; nuitsgaders hunne resolutie over dese Nederlanden: dienende de Vereenichde tot een goede ende ghetrouwe waerschouwinghe. Tot Delft, *z. n. v. dr.* M. D. Lxxxvi. in-4°., 14 blz.

T. 310 heeft: *alghemeen eijnde.*

766 Trovhertighe vermaninghe Aende verheerde Nederlantsche Provintien: Ende het alghemeyne eynde ende voornemen des Spaengniaerds, *enz.* (*Als het voorgaande.*) Door een Lief-hebber des Nederlandschen Vryheyds voor-ghestelt. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.D.LXXXVI. in-4°., 12 blz.

Herdruk van het voorgaande.
T. 311 heeft: *Trouhertige.*

767 Cort Onderwijs eens Liefhebbers des welstandts deser Nederlanden, waerinne .... claerlijck bewesen wort: Dat het wel gheoorloft is tegen te staen een Coning ofte Here vande Landen, *enz.* *Aan het einde:*

Ghedruckt tot Amstelredam, by Cornelis Claeszoon, ... Anno 1586. in-4°., 32 blz.

Uit het Latijn vertaald van *Junius Brutus Schelta* en verkort door *Frans Coornhert*, blijkens zijne opdracht aan Burgem. v. Amsterdam. Met Privil. van *Leycester*, ged. 28 Maart. Zie over dit werkje: *Bor, II*, 707. (T. 302, waar gelezen wordt: *gheoorlooft.*)

768 Beschrijuinghe Oft cort verhael vande harde belegheringhe ende inneminghe vande Stadt ghenaemt de Graue. Aldus sterckelijc beleghert ende victorieuselijck ghewonnen door .... den Prince van Parma, etc. .... (7 *Juni.*) *Met houtsneé op den titel.* Gheprint Thantwerpen by my Mattheus de Rische, ... Anno 1586. in-4°., 8 blz.

Zie: *Bor II*, 707 *en* 708; *Motley*, *United Netherlands II*, 19—21.

769 Newe Zeyttung: Kurtze Relation, wie die Statt Graue beschossen, Wöllicher gestalt sy sich an ihr Altece dem Printzen von Parma, Im Namen des Königs von Hispanien ergeben, vnnd was sonst weyter darauff. volgen wirdt, etc. (*Met een houtsneé op den titel.*) Gedruckt zu Augspurg, bey Josiam Wörly, ... Im Jar 1586. in-4°., 8 blz.

Het verhaal loopt tot kort vóór de overgave van Venlo aan Parma. Zie over de inneming van Grave door Parma, *Bor*, *II*, 707 *en* 8 en *Motley*, *United Netherlands*, *II*, 20 *v.v.*

770 Beschrijuinghe Der stadt van Venloo, ende haer stercte, hoe ende in wat maniere de selue beleighert, beschoten ende victorieuselijck ghewonnen is. Door onsen ghenadighe Heere Prince van Parma, ... De tvveede victorie van sijn Hoocheyt nae de Reconciliatie van Antvverpen. (*Met een houtsneé op den titel.*) Gheprint Thantwerpen by my Mattheus de Rische ..... Anno 1586. in-4°., 6 blz.

Zie *Bor*, *II*, 713; *Motley*, *United Netherlands*, *II*, 21 *en* 22.

770*a* Beschrijuinghe Der stadt van Ven*tlo enz.* (*als 't voorg.*) .... Thantwerpen bij my Mattheeus de Rische .... Anno 1586. in-4°., 6 blz.

= W. 651. Andere druk ook verschillend in de onderteekening der kerkelijke goedkeuring, hier: *Henriucus Dungun*, in 't voorgaande: *Henricus Dungen.*

771 Viererley Warhafftige Zeitung, so sich in diesem 1586. Jar, Zugetragen Hat. Die erste von der Statt Graff, ... wie sie belegert, vnd sich .... ergeben, ... Von der .... Statt Venlo, ... wie die selbige sich auch ergeben, ... Die Dritte, von der .... Mörderey, so geschehen ist, zu Junckerszdorff bey Cölln .... Die Vierde Zeitung. Von der Belägerung, Eröberung, ... der Statt Neusz Zugetragen. Im Ertzstifft Cölln. (*Met een houtsneé op den titel.*) *Aan het einde:* Gedruckt zu Cölln, durch Niclaus Schreiber. *z. j.* in-4°., 20 blz.

772 Gründtliche: Vnd Warhafftige newe Zeytung, Von der Belegerung, vnd erschröcklichen Blutuergiessung, so zu Neusz geschehen ist, vnnd wie dieselbige Statt eingenommen, geblündert vnnd verbrand worden, auch was sich ferner darbey hat zu getragen, geschehen den sechs vnnd zweytzigisten Tag des Monats July, im Jar. 1586. *Met een houtsneê op den titel.* .... Augspurg, durch Josiam Wörlij, ... M.D.LXXXVI. Jar. in-4°., 12 blz.

Andere druk van W. 8763, waar gelezen wordt *Grundeliche neue*, *monnts.* Zie *Bor*, *II*, 737, 738. *Motley*, *United Netherlands*, II, 29 v.v.

773 Discours ov briefve description du siege et prinse de la Ville de Nuys. Faict par le .... Prince de Parma .... le 26. de Juillet 1586. (*Met houtsneê op den titel.*) Imprime en Anuers par Matthieu de Rische, ... au despens du Jan de Brecht. M.D.LXXXVI. in-4°., 8 blz.

Zie vorig nummer.

774 Panegyrici in Antverpiam sibi et regi obsidione restitvtam. Per magnum illum atque inuictum Alexandrvm Farnesivm, ... Auctore Joanne Bochio, eidem vrbi a Secretis. (*Plantijn's drukkersmerk op den titel.*) Antverpiae, Ex Officina Christophori Plantini, ... 1587. in-8°., 112 blz.

Foppens (*Bibl. Belg.* p. 583) zegt ervan: *Quae Panegyris Farnesio ita placuit, ut Bochium S. P. Q. Antverpiensi jusserit esse à Secretis.* Na dit stuk volgen nog eenige andere gelegenheidsgedichten. De kerkelijke goedkeuring is ged. 17 Dec. 1586 en het privilege: 29 Dec. 1586.

1587.

Zie ook n°. 762 en 774.

775 Verclaringhe des Coninex (*Hendrik III van Frankrijk*), voorde executie van zijn Placcaet vande maent Julij 1585. roerende de vereeninghe van syne Ondersaten, mette Catholijcke Apostolijcke ende Roomsche Kercke. Ghepubliceert te Parijs int Parlement den dryentwintichsten dach Aprilis 1587. Wt den Fransoysche in Nederlandtsche sprake ghetrouvvelick ouergheset. Tot Delff, By Aelbrecht Hendricksz .... M.D.LXXXVII. in-4°., 8 blz.

Zie n°. 689. Vermeld bij *Martin*, *Histoire de France*, *X*. 36.

776 Corte sommarische verclaringhe, van sekere puncten betreffende den Oorloghe in Vranckrijck, tusschen den Coninc van Vrancrijck, den van Guyse tegen den Coninck van Nauarre, aengaende de Croone van Vranckrijck. (*Met het drukkersmerk van P. Verhaghen op den titel.*) Tot Dordrecht, By Peeter Verhaghen ... 1587. in-8°., 8 blz.

777 Dritte Zeytung ausz Frantzösicher Spraach inn Hoch Teusch transferiert vnd vbersetzt. Zuwissen. Was sich seithero den xxvj. tag

Octobris nechstuerschienen, Darnach noch weiter in Franckreich verloffen, vnd den xxj. auch xxiij. Nouembris, bisz gar an den ij. Tag jetzt ablauffendes Monats Decembris zugetragen .... zu Cölln, Durch Gotfridt von Kempen, auff der Burgmauren, Anno M.D.LXXXvij. in-4°., 6 blz.

Vgl. *Martin*, *Histoire de France*, *X*, 47 *v.v.*

778 Copye Van eenen brief, Aen den ... Graue van Leycester ... Met een verhael, Van seker begeerten ende verthooningen Aen de Con. Majesteyt, ... ghedaen ... wt den Name van ... (*het*) Parlement ... Insghelicx hare Ma. antwoorde selue daer op ghedaen ... Noch is hier bygevoecht, Een warachtige Copye vande Proclamatie onlancx gepubliceert by de Co. Ma. Tot verclaringhe vande sententie onlancx ghegheuen tegen de Coninginne van Scotlant. Mitsgaders eenighe Brieuen gheschreuen by de Schotsche Coninginne, aen den verrader Anthony Babington, met zijne andtwoorde ... Ghedruct by Richard Schilders (*te Middelburg*), ... 1587. Met Priuilegie. in-4°., 48 blz.

In het stuk van het Parlement wordt op de terechtstelling van *Maria Stuart* aangedrongen. Vooraf gaat een brief aan *Leycester* ged. 25 Nov. 1586 onderteekend *R. C.* (Robert Cecil). Zie *van Meteren*, *IV*, 358 *v.v.*, *Bor II*, 934—40. In de engelsche uitgave van 1586, die voorkomt bij W. 660, schijnen de laatst vermelde stukken niet te zijn opgenomen. Op blz. 28 en 48 der hollandsche vertaling is het engelsche wapen afgedrukt.

779 Admonitio ad orbis-terrae principes, qvi se svosqve salvos volvnt: In primis ad Illvstrissimos Germaniae Proceres. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno cIↃ. IↃ. LXXXVII. mense Jul. in-4°., 86 blz.

Dit vertoog, dat de wreedheden, door de Spanjaarden onder Karel V en Filips II bedreven, met sterke kleuren schildert, wordt aan **Marnix** toegeschreven. Zie: *Te Water*, *Verbond der Edelen*, *I*, *blz.* 36. *Foppens* schijnt o. a. ook dit boek op het oog gehad te hebben, toen hij (*B. B.*, *II*, 1038) schreef: *Evulgavit quoque varias*, *variis temporibus*, *Admonitiones*, *Declarationes*, *Tractatus*, *Consilia*, *Disputationes*, *Consolationes*, *Interpretationes etc.* Verg. n°. 626. (W. 672.)

780 Seyndtbrief vanden Raedt der Stadt Vtrecht aenden Magistraten, Vroedtschappen, Capiteynen ende goede Ghemeynten der Steden van Hollandt ende Zeelandt (*ged. 7 Maart. Met het wapen van Utrecht op den titel.*). Tot Vtrecht By Jan Corneliszoon .... M.D.LXXXVII. in-4°., 4 blz.

Bij *Bor*, *II*, 909. (W. 667.)

781 A briefe report of the militarie services done in the Low Covntries, by the Erle of Leicester: written by one that serued in good place there in a letter to a friend of his. Imprinted at London, by Arnold Hatfield, for Gregorie Seton. 1587. in-4°., 34 blz.

Aan dit vrij nauwkeurig verhaal der krijgsbedrijven in de Nederlanden van

22 Febr. 1585 tot 23 Nov. 1586 schijnen blz. 3 en 4 te ontbreken, daar het eerste katerntje slechts 6 blz. bevat; toch is het verhaal in zijn geheel aanwezig. De schrijver noemt zich T. D. Het stuk is gericht aan *J. A. Knight* en gedagteekend: *At London the* 8. *of Januarie* 1586.

782 Remonstrantie Byde Ridderschap, Eedelen, ende Steden van Hollandt ende Westvrieslandt, ghepresenteert aen syne Excellentie binnen der stadt Dordrecht in Augusto, xv^c zeuenentachtich. (*Met den Hollandschen leeuw in den tuin op den titel.*) Tot Delf, By Aelbrecht Hendricxs.... 1587. in-4°., 8 blz.

Bij *Bor*, *III*, 32 *v.v.* (W. 674.)

783 Remonstrance faite avx estats generavx des provinces confederees dv pais bas assemblez en la ville de Dordrecht le 6. de Septembre 1587. En la presence du conseil d'Estat. Par... Robert... Comte de Leicester.... Ensemble les lettres auec icelle Remonstrance par mon dit Seigneur enuoyées aux chefs Magistrats et colleges des villes desdites Prouinces vnies. (*ged.* 9 *Sept. Met het drukkersmerk op den titel.*) A Vtrecht Chez Jan Corneille jmprimeur.... de son Excellence... Anno M.D.LXXXVII. in-4°., 12 blz.

T. 317 leest *Essemble.* Authenticke uitgave. In het hollandsch bij *Bor*, *III*, 39—42.

784 Vertooch ende Remonstrantie by... Robert Graue van Leycester,.... ghedaen aenden Staten Generael der seluer, vergadert binnen.... Dordrecht,.... Den vij. September Anno, 1587. Stilo Nouo. Ouerghesedt wt den Francoysche in onse Nederduytsche Tale. (*Met het drukkersmerk van Canin op den titel.*) Tot Dordrecht. By Jan Canin, ... 1587. in-4°., 12 blz.

= T. 318. Vertaling van het voorgaande zonder den brief.

785 Sekeren Brief ghesonden by .... Robert Graue van Leycester,.... neffens de Remonstrantie by hem aen den Generalen Staten ghedaen den vij. September, Anno, 1587.... (*Met het drukkersmerk van Canin op den titel.*) Tot Dordrecht. By Jan Canin,.... 1587. in-4°.. 6 blz.

= T. 319. Vertaling van het voorlaatste, maar zonder de *Remonstrantie.*

786 Antwoorde Vande Ridderschap, Eedelen, ende de meeste Steden van Hollandt ende Westvrieslandt, op de Verclaringhe ende Remonstrantie van syne Excell^e aende Staten Generael ghedaen tot Dordrecht den vij^en Septembris 1587. (*ged.* 16 *Oct. Met den Hollandschen leeuw in den tuin op den titel.*) Tot Delf, By Aelbrecht Hendricxs.. 1587. Met Privilegie. in-4°., 20 blz.

Bij *Bor*, *III*, 71—80. (T. 324.)

787 *Hetzelfde stuk. Andere druk, bij denzelfden, waaronder: Met Previlegie.* in-4°., 20 blz.

= T. 323.

788 Antwoorde Vande Ridderschap, Eedelen *enz.* (*Als 't voorgaande.*) in-4°., 20 blz.

Dit ex. mist op den titel de woorden: *Met Privilegie.*

789 Naerder Verclaringhe vande Staten van Hollandt, waer by int corte verthoont wort, dat de Poincten by henluyden aen zijne Ex[cie] binnen Dordrecht versocht, zijn noottelick voorde welstant der Landen, *enz.* (*ged.* 16 *Oct. Met den Hollandschen leeuw in den tuin op den titel.*) Tot Delf, By Aelbrecht Hendricxs,... 1587. in-4°., 12 blz.

T. 325 heeft *Excellee.* Gedeeltelijk bij *Bor, III*, 80.

790 Corte verthoninghe van het Recht byden Ridderschap, Eedelen, ende Steden van Hollandt ende Westvrieslandt van allen ouden tijden in den voorschreuen Lande ghebruyckt, tot behoudenisse vande vryheden, gherechticheden, Priuilegien ende Loffelicke ghebruycken vanden seluen Lande. Tot Rotterdam By Dierck Mullem. *Z. j.* in-4°., 16 blz.

Bij *Bor, III*, 82—85; gedeeltelijk bij *Wagenaar, VIII*, 253. (T. 327.)

791 Corte verthoninghe van het Recht *enz.* (*Als 't voorgaande.*) in-4°., 16 blz.

Dit ex. is niet volkomen hetzelfde als 't voorgaande; het laatste b.v. leest op blz. 3, reg. 1 v. b. verthoninghe, dit ex. heeft verthooninghe. In dit ex. staat op blz. 5, reg. 12 v. o. achter *ooc* een komma, in het voorgaande niet. Toch schijnt dit geen andere druk te zijn, daar de beide exemplaren in andere punten, als gebroken letters enz., geheel overeenstemmen.

792 Corte verthooninge van het Recht byden Ridderschap, *enz.* (*Als boven.*) *Met den holl. leeuw op den titel.* Tot Rotterdam. By Matthijs Bastiaensz,.... *Z. j.* in-4°., 16 blz.

= T. 327. Andere druk van de voorgaanden.

793 Kort Vertooch van 't Recht Van de Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollandt, ende West-vrieslandt, van allen ouden tijden in den voorsz. Lande gebruyckt, tot behoudenisse vande Vryheden, Gerechticheden, Privilegien ende Loffelijcke ghebruycken van den selven Lande. Eerstmael tot Haerlem Ghedruckt, den 16. October 1587. (*Met den holl. leeuw op den titel.*) In s'Graven-hage, Gedruckt by Levijn van Dyck,.... Anno 1662. in-4°., 10 blz.

Latere druk.

794 Missiue by den Raedt der Stadt Vtrecht, ghesonden aende Staten

van Hollandt. (*ged.* 21 *Sept. Met het wapen van Utrecht op den titel.*) TOT VTRECHT. By my Jan Corneliszoon, ... An. 1587. in-4°., 8 blz.

Oorspronkelijke uitgave. Bij *Bor*, *III*, 72.

795 Missiue ghemaeckt op den naem van Schoudt, Burgermeesteren, Schepenen, ende Raeden, der Stadt Vtrecht, ende ghesonden aen de Staten van Hollandt. (*ged.* 21 *Sept.*) Ende was Ghedruckt tot Vtrecht, By Jan Corneliszoon, ... An. 1587. (*Haerlem*, *Gillis Rooman.*) in-4°., 8 blz.

= T. 321. Latere druk van het voorgaande.

796 Missiue ghemaeckt op den naem van Schoudt, *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 8 blz.

Het vignet op den titel is hier 't onderste boven geplaatst.

797 Beantwoordinge van den Staten van Hollandt: Ghesonden aen den Schoudt, Burghermeesteren, Schepenen ende Raden der Stadt Vtrecht. (*ged.* 16 *Oct.*) Op zeeckere Missiue, op heurluyder naem ghemaeckt ende aenden Staten voornoemt ghesonden. Ghedruckt t'Haerlem, By my Gillis Rooman, wonende inde Jacobine-strate, inde gulden Parsse. M.D.LXXXVII. in-4°., 8 blz.

Bij *Bor*, *III*, 86. (T. 329.)

798 Seyndtbrief vanden Raedt der Stadt Vtrecht aende Staten sLandts van Hollandt te samen metter seluer Staten antwoorde ende daer op des voorseyden Raedts naerder bericht, neffens sekere Brieuen tot dien eynde ghesonden aenden hooghen ende prouincialen Raedt van Hollandt. Mits oock Copie vanden Commissie byden Staten deser Nederlandtsche vereenichde Provincien den .... Graue van Leycester ghegeuen den eersten Februarij 1586. daer by ghevoecht zeker extracten wten tractate van Enghelant (*van* den X, Augustj An. 1585. naden Stijle van Enghelandt.) Alles dienende tot volcomen ondersoec vande oorsaken eniger misuerstanden die rechte-voort buyten propoost ghedreuen worden, tot groot nadeel vanden gemeyne saken, waer deur d'autoriteyt van zyn Excellentie vercort, ende der Landen regheringhe so weynich als eenen yederen bekent, ghevoordert wordt. (*Met het drukkersmerk op den titel.*) TOT VTRECHT By Jan Corneliszoon ...: M.D.LXXXVII. in-4°., 32 blz.

Hierin ook de beide vorige nummers. De commissie van Leicester bij *Bor*, *II*, 687—88. De *extracten* zijn de artikelen 17, 19 en 27 van het traktaat van 5 Aug. 1585, bij *Bor*, *II*. 641—44. Dit stuk komt voor bij W. 677, waar de algemeene titel niet wordt vermeld.

799 Resolvtie VAnden Staeten van Hollandt, op seeckere Vertooch aen

hem-luyden ghedaen, van weghen den Dienaers des Goddelijcken Woordts vanden Kercken van Hollandt. (*Met den Holl. leeuw in den tuin op den titel.*) Tot Delf, By Aelbrecht Hendricksz.... 1587. Met Previlegie. in-4°., 12 blz.

Hierbij het *Vertooch*, ingediend den 2den Oct. Zie het merkwaardige antwoord daarop, eenige dagen later bij monde van *Oldenbarnevelt* gegeven, bij *Bor*, *III*, *blz.* 76. Beide stukken ook bij *Brandt*, *Historie der Reformatie*, *I*, 14e *Boek*, *blz.* 733—37. (W. 679.)

799*a*. Resolvtie VAnden Staeten *enz.* (*als 'tvoorg. zonder het privilegie.*)... Tot Delf, By Aelbrecht Hendricksz.... 1587. in-4°., 8 blz.

= T. 328. Het *Vertooch* wordt hier gemist.

800 Vertooch, Byden Dienaers des Goddelijcken woorts, van wegen den Kercken van Hollant, gedaen aen den Staten van Hollant in Octobri 1587. Mitsgaders De Resolutie van den selven Staten op het voorsz. Vertooch. (*Met den holl. leeuw op den titel.*) In s'Graven Haghe, Ghedruckt by Aelbrecht Hendricksz.... Ende nu t'Amsterdam, By Broer Jansz.... 1616. in-4°., 12 blz.

= T. 1175. Latere druk van het voorgaande.

801 Vnie ofte Vereeninghe vanden Landen van Hollandt ende Vtrecht, voorden seluen Lande ghemaeckt by Keyser Kaerle inden Jaere vijfthienhondert xxxiiij. omme ten ceuwighen daghen onderhouden te worden. (*Met den holl. leeuw in den tuin op den titel.*) Tot Delf, By Aelbrecht Hendricxs. .... 1587. in-4°., 8 blz.

= T. 330. In zijn geheel bij *Bor*, *III*, 510 *v.v.*

802 Cort discours op de ghelegentheyt vanden ieghenwoordighen Nederlantschen Crijch, ende vant middel waer door den seluen bequamelijck ter neder gheleyt soude moghen worden (*Met het wapen van don Antonio (?) op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt, Anno M.D.LXXXVII. in-4°., 8 blz.

Opwekking tot deelneming aan de leening, uitgeschreven om den verdreven Koning van Portugal, *Don Antonio*, in zijn gebied te herstellen en zoo de Spanjaarden afbreuk te doen. Zie *Bor*, *III*, 95—97; *Wagenaar*, *VIII*, 234. (T. 331.)

803 Cort discours op de ghelegentheyt vanden ieghenwoordighen Nederlantschen Crijch, ende vant eenich middel omme den seluen bequamelijck ter neder te legghen (*Met het wapen van Don Antonio (?) op den titel.*). *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt, Anno M.D.LXXXVII. in-4°., 8 blz.

Andere druk van het voorgaande, niet alleen verschillende in den titel, maar ook de tekst is anders. Sommige pericopen, die hier voorkomen, zijn in het vorige nummer weggelaten. Ook het einde verschilt.

804 Copien Vande vonnissen binnen der stadt Leyden gevvezen, ende ter executie gestelt jegens Jacques Valmaer, Cosmo de Pescarengijs, ende Nicolas de Maulde, op maendage den zessentvvintichsten Octobris M.D.Lxxxvij. Mitsgaders van de brieven van perdon den Burgeren ende Innewoonderen der voorsz. Stede, by zijn Excellentie van Nassau gegeven ende verleent. (*Met het wapen van Leiden op den titel.*) Gedruct opt Raedthuys der voorschreven stadt Leyden, Ten bevele vande Gecommitteerden *enz. Z. j.* in-4°., 12 blz.

= T. 322. Oorspronkelijke uitgave. Bij *Bor, III*, 95—97; zie ook *Wagenaar, VIII*, 258—261.

805 Copien Vande *V*onnissen binnen der *S*tadt Leyden g*h*ewesen, ende ter executie g*h*estelt jeg*h*ens Jacques Valmaer, Cosmo de Pescarengijs, ende Nicolas de Maulde, op maendag*h*e den zessentwintichsten Octobris M.D.Lxxxvij. Mi*d*tsgaders van de *B*rie*u*en van perdon den Burg*h*eren ende Innewoonderen der voor*s*. Stede, by zijn Excellentie van Nassau g*h*eg*h*euen ende verleent. Eerst Ghedruct opt Raedthuys der voorschreuen Stadt Leyden, ... Ghedruckt t'Haerlem by my Gillis Rooman, ... *Z. j.* in-4°., 8 blz.

= W. 683. Latere druk.

806 Copien Vande vonnissen .... *gh*ewezen .... vcleent (*sic*) ..... (*Met titelvignet.*) Eerst Ghedruckt opt Raedthuys der voorschreven Stadt Leyden. Ten beveele van de Gecommitt. vande Heeren Staten van Hollant, ende vande Magistraet der voorschreven Stede. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Bovenstaande druk is zonder twijfel bezorgd door *Jan Corneliszoon* te Utrecht, die ook de *Veronschuldinghe* van *Valmar* uitgaf; letter en manier van uitgave althans zijn in beide dezelfde. (W. 682.)

807 Veronschuldinghe van Jacob Valmar, vanden Capiteynen Cosmo de Pescarengis ende Nicolas de Maulde sone vanden Heere van Mansart, te Leyden openbaerlyck onthalst, ende van den anderen die met hemlieden belast zijn, zoo vele elcken aengaet. Aenden .... Graue van Leycester .... (*Met het drukkersmerk op den titel.*) TOT VTRECHT. By Jan Corneliszoon Ordinaris ghesworen drucker van zijn Excell. ..... M.D.LXXXVII. in-4°., 16 blz.

Bij *Bor, III*, 98 *v.v.* (T. 333.)

808 Veronschuldinghe van Jacob Valmar, vanden Capiteynen Cosmo de Pescarengis ende Nicolas de Maulde *S*one vanden Heere van Mansart, te Leyden openbaerlyck onthalst, ende van den anderen die met hemlieden belast zyn, *zo* vee*l*e elcken aengaet. *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 16 blz.

Andere druk van het voorgaande.

809 Vermaninge Ende waerschouwinge van die vande Gerechte der Stadt Leyden aende Burgeren ende Innevvoonderen derzelver Stede mitter clocke afgelezen opten tienden Decembris M.D.Lxxxvij. Jegens T'bouxken tvvelc onlangs uyt gecomen is mitten tijtel van verontschuldinge van Jacob Valmaer, Cosmo de Pescarengijs, etc. (*Op den titel het wapen van Leiden.*) Gedruct opt Raedthuys der voorschreven Stadt Leyden, Ten bevele van die vande Gerechte aldaer. *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Oorspronkelijke uitgave. Bij ***Bor, III, blz.*** **103—5. (W. 685.)**

810 VErmaninghe ende waerschouwinge van die vande Gherechte der Stadt Leyden aende Burgheren ende Innewoonderen der zelver Stede metter clocke afghelezen opten thienden Decembris M.D.LXXXVII. *enz.* (*Met vignet op den titel.*) Eerst Ghedruckt opt Raedthuys der voorschreven Stadt Leyden. *enz. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Latere druk.

811 Missiue van eenen, ghenaemt H. Hermeling, Opperste Cappellaen tot Deuenter, wter seluer Stadt gheschreuen, aen Cypriaen Exalto Maertensz (*ged.* 6 *Nov.*) Ghedruct t'Haerlem, By my Gillis Rooman, ... M.D.Lxxxvij. in-4°., 8 blz.

812 Copije van sekere Brieuen, door eenighe Soldaten omtrent Loenen op de Veluwen opghenomen, Ende met den Bode by den Sergiant Maior tot Aernhem, ende volghens aen het Hoff van Gelderlandt ouergheleuert. Gheschreuen wesende wt Deuenter, In dato den 6. Nouembris. Door Peeter Henricksz. Harmeling van Amsterdam, Primaris Cappellaen tot Deuenter, Aen Cypriaen ex alto Martens tot Reesz. Eerst Ghedruckt tot Arnhem, by my Willem Jansz. van Campen, Ghesworen Boeckdrucker van 't Hoff van Gelderlant, ... 1587. in-4°., 8 blz.

Drie brieven, waarvan de eerste dezelfde is als het voorgaande nummer.

813 Verantwoordinge vanden welgeboren Heeren Philips Graue van Hohenloe, ... teghens zekere Vertooch ende Remonstrancie by zijne Ex^rie^ den Graue van Leycester ...., ghedaen aenden heeren Staten generael der zeluer Prouincien, binnen Dordrecht den vij. Septembris lestleden, ... (*ged.* 3 *Dec.*) Tot Leyden, By Franchois van Rauelinghien, M.D.LXXXVII. in-4°., 36 blz.

In zijn geheel bij ***Bor, III,*** **121 –130. T. 334 leest** ***Excelle.***

814 Verantwoordinge vanden welgeboren Heere Philips Graue van Hohenloe, *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 36 blz.

815 Verantwoordinge vanden .... Heere Philips Graue van Hohenloe,

enz. Tot Leyden, By Franchois van Rauelenghien, M.D.LXXXVII. in-4°., 36 blz.

Nog andere druk. Hier is de signatuur van blz. 3 ten onrechte A_3.

816 Nootelijcke Consideratien die alle goede Liefhebbers des Vaderlants behooren rijpelijck te ouerwegen, opten voorgeslagen Tractate van Peys met den Spaengiaerden. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXVII. in-4°., 20 blz.

Bor, *III.* 245, die dit stuk grootendeels weergeeft, plaatst het in April 1588. Op den titel staat echter 't jaartal 1587, en ik zie geen reden om 't een lateren datum te geven. De schrijver is sterk tegen den vrede, maar laat zich niet over de Engelschen uit. (T. 335.)

De schrijver van dit vlugschrift tegen den vredehandel is Willem Verheyden. Zie de aanteekon. van *Scheltema*, *De uitrust. en ondergang der onoverwinn. vloot*, *blz.* 101 *volg.* (vergel. *blz.* 277 *volg.*), die er van zegt: „*Ik ken weinige stukken, die zoo belangrijk zijn.*" Het werd bij gelegenheid der onderhandelingen over het Bestand in 1608 wederom gedrukt (zie n°. 1449). *Foppens*, *B. B. I*, 425, geeft slechts twee geschriften van V. op, zonder het bovenstaande te vermelden. (W. 686.)

817 Nootelijcke Consideratien die alle goede Liefhebbers des Vaderlan*dt*s behooren rijpelijck te ouerweg*h*en opten voorg*h*eslag*h*en Tractate van Peys met den Spaengiaerden. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXVII. in-4°., 20 blz.

= W. 686. Andere druk van het voorgaande.

818 Nootelijcke Consideratien *enz.* (*Als 't voorgaande.*) in-4°., 24 blz.

Deze druk verschilt weder van den voorgaanden, o. a. in de woorden op den titel: *ouerwegen .... voorgheslagen.* De eerste regel blz. 3 eindigt hier: *Dat* (W. 687.)

819 Nootelijcke Consideratien *enz.* (*Als boven.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXVIII. in-4°., 22 blz.

Latere druk.

820 Pacis A v g v r i u m Das ist, Ein Wunderliche vorbedeutung,
5. 22. 23. 9. 13. 7. 5. 17.
sambt einer Historischen darauff volgenden Auszlegung, des Friedts, den man jetzt im Niderlandt tractiert vnd abhandlet. (*Met een raadsel-inhoudende figuur op den titel.* ...) Durch Michaeln Eyzinger ausz Osterreich, M.D.LXXXVII. *Aan de keerzijde van den titel:* Zu Cölln, Bey Wilhelm Lutzenkirchen, in Margardengassen. *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Interpretatie van eenige regels uit eene *Lateinische Prediction, Oder Weissagung so vor Vierhundert vnd Siebenzehen jahren in Engellandt beschehen, vnd erst jetzt auff vnser gegenwürtige Zeit gedeuttet wordt.*

821 Wonderlijcke Nieumaren Wt Calabren geprophiteert; int Jaer

1586. dienende voor het Jaer 1587. Inhoudende veel vreemde ende wonderbare teeckens ende geschiedenissen die apparent staen te ghebeuren t'selue Jaer. Beschreuen door Meester Jan Doleta,... Ghetrouwelijck ouergheset wt het Enghels int Nederduytsch door P. Straetman. (*Met vignet op den titel.*) Ghedruckt ter Goude, by Jan Zas Hoenz. voor P. S. Inden Jare 1587. in-4°., 8 blz.

822 Wonderlicke nieuwe tijdinghe. Een warachtich verhael vande schrickelicke teeckenen gheschiet den seuensten Augusti M.D.LXXXVII. lestleden inde Stadt van Gendt, In Graefschap van Vlaenderen. (*Met een houtsneê op den titel.*) Eerst Ghedruckt tot Alckmaer by Joost Willemsz. Duyt, daer na tot Amsterdam by Niclaes Mollijns, Ende nv by Peeter Verhaghen, woonende in de Druckerije, (*te Dordrecht.*) Anno 1587. in-4°., 4 blz.

Over een onweder en daarmee gepaard gaanden hagelslag.

1588.

Zie ook n°. 819, 859—861.

823 Edict dv Roy (*van Frankrijk*), povr l'establissement d'vn asseure repos av faict de la Religion Catholicque, Apostolicque, et Romaine, et vnion de ses sujects Catholicques auec sa Majesté, pour l'extirpation des scismes et heresies par tout son Royaume, païs, et terres de son obeissance: Publié en sa Court de Parlement de Rouen, le dix-neufiéme jour de Juillet, 1588. A Delf, Chez Albert Henry, ... M.D.LXXXVIII. in-4°., 12 blz.

Zie *Martin*, *Histoire de France*, *X. pag.* 87.

824 Copye, Ouergeset wt de Engelsche taele ...., Gheschreuen aen Milore (*sic*) Tresorier. Van Mr. Thomas Candische...., welcke in September verleden Anno 1588. Met zijne schepen .... inghecomen is in Pleymuyt, verhaelende zijn groote rijckdommen die hy vercreghen heeft: Ende in welcke manieren hy de Werelt om is geseylt, wat plaetsen hy versocht heeft. (*ged.* 9 *Sept. Met houtsneê op den titel.*) Tot Amstelredam by Cornelis Claesz. *Z. j.* in-4°., 4 blz.

825 Ausschreiben. Martin Schenck von Nydecken, Obristen, schreiben, an Chur vnnd Fürsten, Graffen, Herrn, vnd andere Abgeorthente, zu Speyr auff dem Colligation Tag versamblete Herren. M.D.LXXXVIII. *Aan het einde:* Dattum In der Statt Bonn, den 5 January. Anno. 88. stylo antiquo. (*Volgt de onderteekening.*) Gedruckt zur Newstadt, an der Hardt. *Z. n. v. dr.* in-4°., 12 blz.

826 Verantwoordinge didrichs Sonoy Gouverneur ende Ouerste inden Noorderquartier van Hollandt, Op zekere beschuldinghe by zyne Gen. den Graue van Hohenloe teghens hem in druck wtghegheuen.

(*ged.* 12 *Jan. Met het drukkersmerk op den titel.*) TOT VTRECHT By Jan Corneliszoon.... M.D.LXXXVIII. in-4°., 8 blz.

Bij *Bor*, *III*, 179. Vgl. n°. 813. T. 336 heeft *Didrichs* en *op* zyne *beschuldinghe*.

827 Cort verhael Van tghene ghehandelt is metten Oversten Sonoy, ende den Soldaten leggende binnen Medenblick: Waer wt een yegelick mach verstaen den oorspronck ende voortganck vande ondanckbaerheyt, wederhooricheyt, muyterie, rebellie, onbehoorlicke ende violente proceduren byden voorsz Oversten selfs, ende deur den Crijchsluyden binnen Medenblick ghebruyckt. (*Met den holl. leeuw in den tuin op den titel.*) Tot Delf, By Aelbrecht Hendricxs.... 1588. in-4°., 24 blz.

Achteraan de Artikelen door *Sonoy* aan den Raad van State overgeleverd den 21 Jan. met de *Apostillen* (bij *Bor*, *III*, 185 *v.*). Dit *Cort Verhael*, ter verdediging van de proceduren tegen *Sonoy* geschreven, wordt bij *Bor* (III, 20) alleen vermeld. (T. 337, waar de laatste opgave onjuist is; deze moet zijn *Bor*, *III*, 201.)

828 Cort verhael Van tghene ghehandelt is metten Oversten Sonoy, *enz.* (*Als boven*) in-4°., 24 blz.

Andere druk, van 't voorgaande afwijkende in spelling, b.v. op den titel *yegelijck*.

829 Copie Van sekere antwoorde aende Staten, op t' versoeck van meerder Secours, ghegeuen wt Groenwits, den vijfden Februarij, M.D.Lxxxvij. Ghedruckt Tot Londen by Thomas Barcker. 1588. in-4°., 8 blz.

Bij *Bor*, 22e *Boek*, *blz.* 874. Het oorspronkelijk fransche stuk is uit het *Verbaal* der Nederl. gezanten in het licht gegeven door *Mr. J. C. de Jonge*, in zijne *Verhandel. en onuitgeg. stukken.*, *I*, *blz.* 127—136. (W. 688.)

830 Copie Van sekere antwoorde aende Staten, *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 8 blz.

Andere druk met afwijkende spelling, b.v. op den titel: *ghegheuen*. Ook de vignetten zijn verschillend.

831 Extract wt sekere brieven den 24. Meert 1588. naden olden stijl gheschreuen ende ghesonden aen een Edelman tot Breemen, trouwelyc wten Hoochduytschen ouergheset tot nutz vande goede ghemeente deser Nederlanden. *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*by Jan Cornelisz. te Utrecht.*) Ghedruckt int Jaer M.D.LXXXVIII. in-4°., 4 blz.

= T. 339. Waarschijnlijk geschreven door Prouninck van Deventer, burgemeester van Utrecht. Zie *Bor*, *III*, 207.

832 Die wonderlijcke groote Armade die zijne Mag^t. den Coninck van Spaengien heeft toegherust op Enghelandt, met groot ghetal van volck, so wel te peerde als te voet, ende t'ghewelt van Schepen

-ende Galiassen, die in dese Armade gaen met groote oueruloedicheyt van victualie, als Buschuyt, Wijn, Vleys, Vis, Rijs ende Caesen, ende alle dinghen oueruloedich dat nootelijck is totten Crijch. (*Met houtsneê op den titel.*) Ghedruckt en Ciuilien by Antonio Gomes, Ende nu ghedruckt tot Gent by Hans van Salenson ... 1588. in-4°., 4 blz.

Bericht aangaande de samenstelling enz. der onoverwinnelijke vloot.

833 Warachtighe Relatie, overslach ende jnhout der Krijchs-rustinghe ofte Armade, die Philippus Coninck van Spaignien op de Rivire by Lisbon..., te samen heeft laten brenghen:... Wt het Spaensch Exemplaer (tvvelcke tot Madrid met s'Coninex selfs vervvillighen, ende zijnder Ma[ts]. Secretaris oversien ende onderschryvinghe bevesticht) in Nederduyts overgeset, den 6. dach Augusti Anno 1588. Eerst ghedruct tot Cuelen..., door Godfried van Kempen,.... M.D.Lxxxviij. ende uu (*sic*) Tot Delff, By Bruyn Harmansz. Schinckel, ... Anno 1588. in-4°., 20 blz.

= W. 696. Deze vertaling is bewerkt naar de duitsche van *Eyzinger*. De oorspronkelijke spaansche uitgave verscheen in Maart te Madrid. Aan dit stuk ontleende *van Meteren* zijne nauwkeurige berichten aangaande de vloot. Zie *Mr. J. Schellema: De uitrusting en ondergang der onoverwinnelijke vloot*, *blz.* 54. *Aanteekening.* Over de duitsche uitgaven zie men hetzelfde werk, *blz.* 117. *Aanteekening.* Dezelfde druk verscheen ook bij *Aelbr. Hendricksz.* zie T. 343. Dit stuk bij *Bor*, *III*, 316 *en* 317.

834 Heylige Bulle, Ende Krusade des Paus van Roomen, Eerst vanden H. Vader Gregorio den xiij[sten] ghepubliceert, ende daer nae van Sixto den vijfden vernieuwt, ende gheratificeert:.... Seer claerlick wtgheleyt, ende met clare ghetuyghenissen vande heylighe Schrift, seer fijn oueréen ghebracht,... Midtsgaders, Een corte verclaringhe voor aen gheset, gheuonden onder die Armade van Spaengien, vanden vermetelicken hoochmoet vanden Spaengiaert, die ... aenghenomen heeft die toerustinghe vande onverwinnelicke Armade .... Welcke Armade door des Alderhoochsten handt tot schande gecomen is. By Rich. Schilders,... Met consent vanden ... Staten. Ghegeuen tot Middelburgh, Den xij. Septembris, 1588. in-4°., 56 blz.

Aflaatbul voor allen, die deelnemen aan de onderneming van de Armada, met uitvoerige kantteekeningen, en andere mededeelingen. Zij wordt vermeld bij *Bor*, *III*, 315. (T. 344.) Schrijver van de kantteekeningen enz. is Marnix van St. Aldegonde. Dit blijkt niet alleen uit de initialen *Ph. de M.* waarmede in dit ex. de *Voorreden Op De Bvlle* geteekend is, maar ook uit het tweeregelig versje, dat in een ander ex. (zie volgend nummer) aan het slot gevonden wordt. Het luidt aldus:

Ad Hispanum et eius asseclas.

Tu qui Christigenum voluisti perdere gentem,

Supremo disces subdere colla Deo.

Hiervan is *Marnix* de auteur; het werd door hem vervaardigd als antwoord

op een versje bij gelegenheid van de uitrusting der Armada van Spaansche zijde op Elisabeth en de Engelschen gemaakt, luidende:

Ad Anglam, et eius asseclas.
Tu quae Romanas voluisti spernere leges,
Disces Hispano subdere colla iugo.

(Zie *Medalische Historie der Republyk van Holland*, door *Bizot*, Amsterdam, P. Mortier, 1690 blz. 53 (*10) en 53 (*11).)

835 Heylige Bulle, Ende Krusade *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 56 blz.

Dit ex. verschilt van het voorgaande. De *Voorreden Op De Bvlle* is hier niet onderteekend, terwijl het versje, waarvan in de aanteekening bij het voorgaande sprake is, hier aan het einde voorkomt en in het andere ex. wordt gemist.

836 Extract Van tghene den Coninc van Spangnien heeft doen voughen byde publicatie vande leste Jubilee. Waerinne verclaert wordt tot wat eynde den gheweldigen Legher in Vlaenderen, ende de groote Armade in Spangnien, toegherust is. Tot Delf, By Aelbrecht Hendricxs. .... M.D.LXXXVIII. in-4°., 4 blz.

Aangehaald bij *Scheltema, a. w. blz.* 135.

837 Sekere verclaringhen wt Yrlandt, aengaende het verlies ende benautheden der Spaenscher Armado toegheuallen op de west custen van Yrlandt, in haer voorghenomene voiage vandie noortsche Eylanden ouer geenzijde van Schotlandt naer Spaengien Met sekere examinatien van verscheyden persoonen, aldaer ghesalueert ende ghevanghen ghenomen. (*Met het drukkersmerk van Cornelis Claesz op den titel.*) Eerst, Ghedruckt in Londen by Ridtsaert Filde (*Rich. Field*). Daer nae tot Amstelredam by Cornelis Claesz. . . . 1588. in-4°., 16 blz.

Niet onbelangrijk. Wagenaar (VIII. 287) meldt (uit de *Resolutien der Staten van Holland*) dat dit verongelukken der vloot op de Iersche kusten, tengevolge van een hevigen storm, in *Wijnmaand* plaats had, maar uit dit stuk blijkt, dat het reeds in September geschiedde (T. 345). Vermeld bij *Scheltema, a. w. blz.* 194.

838 Sekere waerschouwinge wt Irelandt, aengaende t'verlies ende vuytersten noot, waerin de Spaensche Vlote gevallen is, op de West custe van Irelandt, comende geseylt vande Noordersche Eylanden, aen gene zijde van Scotlandt, om naer Spanien te varen. Ghedruckt tot Londen by J. Vautroller, ende nv tot Middelburgh, By Richard Schilders .... 1588. in-4°., 20 blz.

Andere uitgave van het voorgaande.

839 Sekere Advertissement wt Irelandt, aengaende t'verlies ende wtersten noot, waerin de Spaensche Vlote ghevallen is op de West-custe van Irelandt, comende gheseylt vande Noordersche Eylanden, aen gheenesyde van Schotlandt, om naer Spangien te varen. *enz.* .... (*Met het*

engelsche wapen op den titel.) Eerst ghedruct in Londen, Ende daer nae tot Delff by Aelbrecht Hendricxz..... 1588. in-4°., 16 blz.

Hetzelfde verhaal als het voorgaande.

840 Copije van eenen Brief wt Engelandt ghesonden aen Don Bernardin Mendosa, Ambassadeur in Vranckrijck van weghen den Coninck van Spaengien, verclarende den staet van Enghelandt, *enz.* .... gheuonden in die Camer van eenen Richard Leigh, een Priester van d'oorde der oproer-saeyers, die corteling omgebracht is, om hooch verraet door hem ghewrocht, ter tijt doen die Spaensche Armade in Zee was. (*Met het drukkersmerk van Cornelis Claesz op den titel.*) Eerst Ten beuele van hare Magisteyt. Ghedruckt tot Londen bij J. Vautrollier, voor Richard Field. Ende nu ghedruct tot Amstelredam by Cornelis Claeszoon. (*In Oct.* 1588). in-4°., 36 blz.

= T. 346. *Scheltema* zegt over dit boekje o. a. (*blz.* 38 *Aant.*.): „*Zelden is aan mij een geschrift voorgekomen, hetwelk zoo zeer van de bekwaamheid en de ervarenis van den schrijver getuigt en zoo belangrijk is voor de geschiedenis.*"

841 Copie Eens Briefs gesonden wt Engelandt aen Dom Bernardin de Mendoze, Ambassadeur in Vranckrijck, voor den Koninck van Spaignen. Byden vvelcken verclaert vvordt, den Staet, van t'Rijck van Enghelandt *enz.* ...... ghevonden gheweest inde Camere van Richard Leygh Seminaire, de welc-onlanckx is gheexecuteert gheweest, ter saecken van Crime de Laese Majesté, ende verraedt begaen ten tijde dat de Spaensche Oorloochs-vloote in Zee was. Tot Delf, By Bruyn Harmanssz Schinckel, ... Anno 1588. in-4°., 30 blz.

Andere druk van 't voorgaande, met dezelfde berichten uit Londen omtrent de Armada, hier gedateerd Sept. (W. 697).

842 La copie d'vne lettre envoyee d'Angleterre a Dom Bernardin de Mendoze Ambassadeur en France pour le Roy d'Espaigne. Par laqvelle est declare l'estat du Royaume d'Angleterre, *etc.* .... trouuée en la chambre de Richard Leigh, Seminaire, lequel n'agueres fut executé pour crime de leze-Majesté et trahison commise au temps que l'Armée d'Espagne estoit en mer. Nouuellement Imprimé. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1588. gr. in-8°., 96 blz.

Fransche uitgave van de voorgaanden met toevoegsels.

843 De lofbare, ongehoorde ende memorable daden, van Dauid Gwijn enghelsman, tot dienste van synen Prince ende Vaderlandt: Met den middel van zijn verlossinghe, wt de Spaensche Galeye (alwaer hy was geweest als arme slaue meer als elf iaren) door zijn eygen industrie ende subtijle practijcque. *Het drukkersmerk van Cornelis Jansz. op den titel.* Tot Delf, By Cornelis Jansz. ..... 1588. Met Privilegie. in-4°., 8 blz.

= W. 698. *Bor*, *III*, 321 *en* 322 heeft dit stuk bijna woordelijk gevolgd. *Scheltema*,

blz. 139. *Aant.* zegt er van dat het „*zeer opmerkelijk is ten opzigte van de uitrusting, ook door de afbeelding der Galjoenen en Galeassen.*" Afbeeldingen worden hierin echter niet gevonden. Vgl. over het hier behandelde *Motley*, *United Netherlands*, *II*, 471 *v.v.*

844 Vvaerachtighe verclaeringhe van de Armade des Conincx van Spaengien, van Lisbona gheseylt, nae Enghelandt ende dees Landen, ende vande gheweldighe teghenstandt der Coninginne van Enghelandts Armade, die haer vernielt, verdreuen, ende naegheiaecht hebben van Pleymuyen tot inde Noort Zee, nae de waerachtighe belijdenisse die daer van ontcomen ende ghevanghen ghenomen zijn. (*Het portret van Filips op den titel.*) Ghedruckt tot Amstelredam, by Cornelis Claesz..... *Z. j.* in-4°., 8 blz.

„*Belangrijk boekje*", volgens *Scheltema*, *a. w. blz.* 156. Aan het einde is hier bijgevoegd *de Sententie . . . ouer dees Nederlanden, sonder onderscheyt ouer Catholijcken ende andere gheghcuen in Spaengien deur de Meesters vande heylighe Inquisitie.* (W. 699.)

845 Cort verhael vande groote Victorie die Godt almachtich de Coninckliјcke Mayesteyt van Enghelant verleent heeft, ouer de Spaensche Armade, Den 1. Julij stijle Noua (*sic*). Anno 1588. Vuijt de Caronia geloopen. (*Het engelsche wapen op den titel.*) Ghedruct t'Amstelredam by Barent Adriaensz. met Consent. *Z. j.* in-4°., 4 blz.

Op de laatste blz. vindt men: *Verclaringhen ende specificatie ghedaen by Don Diego de Piementello opper Velt Heer vande Tierce van Cicilia, ... oudt xxix. Jaren ende is nu ghenomen desen x. Augusti, Door den Capiteyn Pieter vander Does, ende alsoo gheuanckelijk ghebracht in Schrauen Haghe, al waer hy dese bekentenisse gedaen heeft teghen sekere daertoe gheordineert.* Dit is een kort verslag van het eerste verhoor van dezen krijgsoverste. Zie *Scheltema*, *Toevoegsels tot zijn werk over de vloot*, blz. 83. Van dit geschrift melding makende (*blz.* 181 *en* 182 *aant.*), had Scheltema deze *verclaringhen* eerst gehouden voor een uittreksel van het volgende nummer.

846 Cort verhael vande groote Victorie die Godt almachtich de Coninckliјcke Mayesteyt van Enghelandt verleent heeft, *enz.* (*Als boven. Met houtsneê op den titel.*) Ghedruckt met consent. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Andere druk van het voorgaande.

847 Breeder verclaringhe vande Vloote van Spaengnien. De bekentenisse van Don Diego de Piementel, opper velt heer van een Regiment Crijschvolck van zijne M^t. de Coninc van Spanien, Hem afghevraecht inden Haghe int bywesen vande principael Heeren, een seer vremde ende wonderlijcke antwoorde. (*Met het portret in houtsneê van don Piementel op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt in .... 1588. in-8°., 12 blz.

Dit is het tweede verhoor (zie het voorgaande). Bij *Scheltema*, *blz.* 178—182. *Bor*, *III*, 325 *en* 326, deelt het in uittreksel mede.

848 Breeder verclaringhe van Don Diego de Piementel, opper Velt-Heer ouer de Tierce van Cicilien, van weghen de Coninckleijcke Maiesteyt van Spainghen, becrachticht van den Amirael Pieter vander Does, nu ghevanckelijck inden Hage, al waer hy dese zijne bekentenisse ghedaen heeft voor mijn Heeren de Staten haere ghecommijteerde. .... Noch is hier by gheuoecht alle de Namen van alle de Cavaliers, Ducx Marquis Grauen, Edelen ende Principaelste Officiers der selue Armaije. (*Met het engelsche wapen op den titel.*) Ghedruckt na de Copie, ghedaen in den Haech. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= W. 700. Andere druk. De blz. zijn in 2 kolommen verdeeld. De laatste blz. wordt geheel ingenomen door een opgave van de namen der Spaansche grooten, die aan den tocht deel namen, welke opgave aan het vorige nummer ontbreekt.

849 Nieuwe tijdinghe, Ghetrocken wt den brief welcke Milorde Grey, Gouuerneur van Yrlandt, ghesonden heeft aan haere Mat. in sekere Articulen vervat, wat daer aende Custe van Yrlandt verloopen is, Aengaende de Armade van Spaengien. (*Met het engelsche wapen op den titel.*) Tot Amstelredam by Cornelis Claesz. *Z. j.* in-4°., 4 blz.

Scheltema, a. w. blz. 194 maakt gewag van een geschrift met denzelfden tekst, dat echter veel uitvoeriger schijnt te zijn geweest.

850 De Formidabili illa classe Hispanica divinitus repressa, fracta, dissipata, dextrae Excelsi Celebratio: Nouae in Frisia Academiae Franekerensis nomine instituta: .... scripta, à Martino Lydio, Lubecense: Verbi Diuini Ministro. Franekerae. Excudebat Aegidius Radaeus, Ordinum Frisiae Typographus, in Academia Franekerana. cIↄ. Iↄ. IXC. in-4°., 40 blz.

Scheltema. a. w, blz. 221 *noot* zegt hiervan: „*Deze Oratie is afzonderlijk gedrukt* 1589, *vele gedeelten zouden eene herleving verdienen; de spreker had het ophangen der vlag te Leyden bijgewoond.*" Wellicht gebruikte de schrijver de hier beschreven uitgave. Het jaartal is dan niet met volkomen zekerheid te bepalen daar het even goed 1589 als 1591 zou kunnen beteekenen. Veel pleit er voor om dezen druk in 1589 te stellen als het meest nabijkomende aan den datum van het besproken feit. Ook is het waarschijnlijk dat wij in IXC een verkorting hebben in plaats van LXXXIX of LXXXVIIII, terwijl 91 even goed op de gewone wijze XCI had kunnen geschreven worden.

851 Histoire veritable des choses les plvs signales et memorables qvi se sont passees en la ville de Brvges, ... soubs le Gouuernement de tresillustre Prince Charles de Croy, Prince de Chimay, etc. Ou bien-amplement sont contenues les causes et les moyens par lesquels, ... les villes de Brvges et de Dam, ... se sont reconciliés auec leur Prince et Seigneur naturel. *enz. Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1588. in-8°., 72 blz.

Over dit geschrift laat *van Meteren* (*XIIde Boek, Fol.* 227) zich aldus uit: „.... *een Boecxken ghedruckt Anno* 1588. *den voorsz. Prince toegheschreven van eenen zijnen*

Dienaer ende Raedtsman, die men seyde te wesen Loys Dennelieres, ... in welc Boecxken alle ende dese zijn feyten seer verheven worden, ende alle het Spaensch succes, ende goeden voorspoet van Parma in Vlaenderen, wert hem toegeschreven. Waer tegen zijn vyanden .... oock hebben uytgegheven een Boecxken in Drucke A°. 1589 *genoemt een Ampliatie van 't voorsz. Boecxken, medé daer by een Apologie ofte verantwoordinghe, by hem Anno* 1582. *ghemaeckt tot Sedan, ...*" Zie n°. 872.

852 Een Clare Beantvvoordinghe wt Gods Woort, Op Dese Vraghe: Oft een Christelicke Onder-ouerheyt, haerder Hoogher-ouerheyt, dewelcke om der oeffeninghe der warer Religie, ouer haer Ondersaten, met confiscatie aller Priuilegien, lijfs ende goets, tyranniseert, met vrijer conscientie wederstaen mach. Middelbvrgh, By Richard Schilders..... 1588. in-4°., 44 blz.

Aan het einde: *Ghedaen den* 17. *Mey Anno M. D. LXVIII, bij ... Evsebivs Montanvs.* In 1616 werd dit tractaat met veranderden titel herdrukt. (W. 712.) Vergel. n°. 2259.

853 Jacobi Baselii, fil. de obsidione Bergopzomii, ad eivs vrbis senatvm commentarivs. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Bergopzomii. Ex officinâ Jacobi Canini, Civitatis Typographi, Anno CIↃ. IↃCIII. in-4°., (VIII en) 56 blz.

Dit werkje wordt aangehaald bij *Bor, III*, 338. De schrijver was predikant te Bergen op Zoom.

854 A briefe discoverie of doctor Allens seditious drifts, contriued in a Pamphlet written by him, Concerning the yeelding vp of the towne of Deuenter, (in Ouerrissel) vnto the king of Spain, by Sir William Stanley. ..... London Imprinted by J. W. for Francis Coldock. 1588. in-4°., (VI en) 128 blz.

De voorrede is onderteekend: G. D.

855 Een wonderlycke nieu profecije op dit wonderlyck Schrickeljaer naer der gheboorte onses Heeren ...., 1588. Door den seer hoochgeleerden ende wijtberoemden Joannes Regiomontanus ende Joannes Stoflens. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt int Jaer An. M.D.LXXXVIII. in-4°., 4 blz.

856 Corte Prophetie, van tgene int Jaer M.D.LXXXVIII. sal toedragen ende gheschieden, groote wichtighe sware, ... wonderen, tot waerschouwinge ende bekeeringhe van alle menschen. Trouwelijcken gheschreuen. Door den eruaren Pelgrum Ruth int VVout verborghen. Met noch een ander Prophetie, die vvelcke gheuonden is gheweest, tot Maestricht by eenen Godt-vruchtigen Man, ghenaemt VVillem de Vries, nae zijn doot. *Met houtsneë op den titel.* Ghedruckt tot Amstelredam, by Cornelis Claesz. .... *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Onder de laatste leest men: *Ouerghesel wt den Hoochduytschen.*

857 Een Vvonderlicke geschiedenisse ouer gheheel Vlaenderen, ende voornemelick ouer de Stadt van Ghendt, met noch een schoone Prophecije van Abacuch. .... Ghedruct naer de copije van Haerlem by Gillis Rooman. .... Anno M.D.LXXXviij. in-4°., 8 blz.

858 Praedictio Astrologica. Die gröte Prognostication, offte Practika, Vnde grondtlijcher bericht van dat Wonderlijcke Jaer .... M.D.LXXXVIII, Ghepractiziert dorch D. Rodolphum Grapheum Campensem, Medicum, ... der .... Stadt Deuenter. (*Op den titel een groote houtsnee. Op de laatste blz. een afbeelding in houtsneê der stad Deventer.*) Ghedruct voor Arien Barentsz. Boeckverkooper tot Aemsteledam .... *Z. j.* in-4°., 16 blz.

Op de laatste blz. leest men: *D. Rodolphus Grapheus Campensis en holdt gheen groote Prognosticatien voor die syne, dan daer die stadt van Deuenter op staet, vnde Ghedruckt zijn voor Arien Barentsz ....*

1589.

Zie ook n°. 694 en 850.

859 Guillelmi Verheiden in Classem Xerxis Hispani Oratio. Ad Serenissimam Elisabetham Angliae Reginam. (*Met een titelvignet.*) Hagae-comitis, Ex officina Alberti Henrici. *Z. j.* in-4°., 70 blz.

Deze oratie is zeer zeldzaam. De broeder des schrijvers gaf in 1617 zijn voornemen te kennen een derden druk te bezorgen. *Schellema*, *De onoverwinnelyke vloot* blz. 274—299 over *W. Verheyden* en deze oratie handelende, zegt, dat het door hem gebruikte ex. „36 *zijden in* 4°." beslaat. Dit komt niet overeen met dit ex., waar de eigenlijke oratie 62 blz. inneemt. Dit is dus wellicht de tweede druk, waarvan *Sch.* geen ex. kon bemachtigen.
De opdracht aan Elisabeth is gedateerd: *Lugd. Batavorum, ipsis Kal. Januar. clɔ. Iɔ. LXXXIX.*

860 Een Pack Spaensche Levghenen, Vvtghesonden alomme inde Werelt: Eerst ghedruckt in Spaengien inde Spaensche taele ende ouer gheset wt den Originael. Nu ontornt, ... ende ... veroordeelt, als in hebbende valsche .... vvare, vvaerdich te verdoemen, ende te verbranden .... Ouergheset vvt de Enghelsche taele in onse ghemeene Nederlandtsche sprake. Eerst Ghedruckt tot Londen, door die ghedeputierde van Christopher Barker, ... Ende daer nae by Cornelis Claesz. (*te Amsterdam.*) 1589. in-4°., 12 blz.

Een aantal onware berichten over de Armada worden uit het spaansch vertaald medegedeeld en daarna bestreden en ontzenuwd.

861 Lamentatie, Ofte beclach van den Prince van Parme ouer zijn ongheluck, hem wedervaren inden Jaere, xvC Lxxxviij. In dichte ghestelt by M. S. Heytaliaen. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1589. in-4°., 28 blz.

Parma had een verklaring uitgegeven om zich te verdedigen tegen de beschuldigingen van nalatigheid en verraad, wegens het mislukken der onderneming

met de Armada tegen hem ingebracht. De *Lamentatie* is een soort van parodie op die verdediging, van de hand van een van Parma's vijanden. Zie *Schelte-ma*, *Onoverwinnelijke vloot*, *blz.* 209.

862 Instrvction dv Roy av S[r] de. N. sur la mort du Duc de Guise, pour en informer tous ceulx qu'il estimera à propos du costé qu'il est presentement enuoye par sa Majesté. Imprimé à Bloys. *Z. n. v. dr.* 1589. in-8°., 8 blz.

Het vermoorden der Guises wordt hierin verdedigd.

863 Instructie byden Coninck van Vranckrijck, ghesonden aen syne Stadthouderen inde Provintien van synen Coninckrijck, opt stuck vande doodt vanden Hertoghe van Guyse, omme elcx in zijn bedrijff t'onderrechten allen den ghenen die syluyden bevinden sullen te behooren. Tot Delf, By Bruyn Harmansz. Schinckel, ... Anno M.D.LXXXIX. in-4°., 8 blz.

Vertaling van 't vorige: bij *Bor*, *III*, 370 *v.v.*

864 Copie vant ghene eensdeels op den tweeden Januarij, eensdeels op den sevenden der selve maent voorgehouden, ghedaen, ende by forme van een Concilie, gheresolveert is ter vergaderinghe van de Faculteyt der Allerheylighste Theologie van Parijs, inde Collegie van Sorbonne, teghen Henrick van Valois, Coningh van Vranckrijck. Wt de Latijnsche sprake in de Nederduytsche ghetrouvvelick overgheset. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.D.LXXXIX. in-4°., 14 blz.

Met uitvoerige kantteekeningen van den Protestantschen uitgever. Zie *Bor*, *III*, *blz.* 391. (W. 714.) Vgl. *Martin*, *Histoire de France*, X, 124 v.

865 Een Missiue, ofte Brieff des Coninex van Nauarre, gesonden aen de drie Staten van Vranckrijck, inhoudende de verclaringe desseluen Coninex, op het ghene dat Zeedert den 23. Decembris 1588. in Vranckrijck voorghevallen is. Wt den Franschoysche in onse nederduytsche spraecke getrouwelijck ouergheset, Door Frans V. Corenhart. T'Amstelredam. By Barent Adriaensz.... Anno. 1589. in-4°., 16 blz.

Bij *Bor III*, 392—97. (W. 716.)

866 Declaration dv roy svr l'attentat, felonnie, et rebellion dv Duc de Meine, Duc et Cheualier d'Avmalle, et ceux qui les assisteront. Auquel est adioint, Vne autre Declaration dudict Roy, à l'encontre des Villes de Paris, Orleans, Amyens, et Abbeuille, et leurs adherents. Imprimé selon la copie imprimée à Bloys. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) 1589. in-4°., 16 blz.

= W. 715. Zie *Martin*, *Histoire de France*, *X*, 146.

867 ARticulen die geaccordeert sijn tusschen den Coning (*Hendrik III*), ende den Coning van Nauarre so wel in zijnen namen als oock

inden name van departije van zynder zijde, daer voor hy hem sterck maeckt op tbestant van een Jaer. Anno. M.D.LXXXIX (3 *April*). Eerst Ghedruckt tot Tours, ende nu tot Aemstelredam, by Harmen Muller, ... M.D.LXXXIX. in-4°., 12 blz.

Zie: *H. Martin, Histoire de France, X,* 144 *s.v.*

868 Corte verclaringhe ende waerachtich verhael aengaende vande doot vanden Coninck van Vranckrijck. Mitsgaders de instellinge vanden Coninck van Nauerre in sijn plaetse, oock mede de aenueerdinghe vande Croone van Vrancrijck byden voorgenoemden Coninck van Nauerre, met noch de Huldinge ofte aecpetatie (*sic*) van alle den Edelen Princen, *enz.* Middelborch. By Richard Schilders ... Anno 1589. in-4°., 8 blz.

De titel is geheel eensluidend met W. 722. Daar gaat echter nog vooraf: *Discours.* Waarschijnlijk is dit woord in ons ex. afgesneden.

869 Declaratio cavsarvm, qvibvs Serenissimae Maiestatis Angliae Classiarij adducti, in expeditione suâ Lusitanensi, quasdam naues frumento, alioque apparatu bellico ad vsus Hispaniarum Regis, ... Vlissiponae, ceperunt. 30 Junij ... 1589. Londini Excudebant Deputati Christopheri Barkeri .... 1589. in-4°., 20 blz.

Op den titel is een vignet, en aan de keerzijde van den titel het engelsche wapen. Een druk zonder drukoord vindt men bij T. 352.

870 Verclaringhe Van doirsaecken, waer deur die vande Vlote vande Alderdoorluchtichste Majesteyt van Enghelandt, beweecht zyn ghe-weest in haer tochte op Portugael, seeckere Schepen met Coren ende andere Oirlochse toerustinghe, tot behoeff vanden Coninck van Spaengen inde naestlegghende Landen vande Oostersche Zee ghecocht, treckende nae Lisboenen ende inde mont selfs van de Riviere van Lisboenen, te nemen, den xxx[en]. Junij. 1589. ende vant Rijck haers Majesteyts xxxj[e]. (*Op blz.* 2 *het engelsche wapen.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt. Anno M.D.LXXXIX. in-4°., 20 blz.

Bij *Bor, III,* 439 *v.v.* Vertaling van het voorgaande.

871 Cort verhael om te vreden te stellen ende vernoegen alle de gene, die de waerheyt niet wetende, ondiscretelick spreken vande Coninginne van Engeland, vanden Baenderheer van Wyllughby Gouuerneur generael van hare Maiesteits secours inde vereenichde Nederlantsche prouincien, ende vande Engelsche natie, ter cause van seker placcaet vanden xvii. Aprilis 1589, int licht gestelt by eenige particuliere, (soo men seght) opde name vanden Generale Staten *enz.* ...... Ouergeset wt den Engelschen. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1589. in-4°., 68 blz.

Deze verantwoording van *Willughby*, zeer ten nadeele van de Staten, doch door 41 autenth. stukken, waarvan hij de titels opgeeft, gestaafd, zou volgens

Bor zelfs in Engeland, waar het in 't Engelsch, Fransch en Hollandsch gedrukt werd, „*by huyssoekinge als andersins ingetogen*" zijn geworden. Wat hiervan zij, hier te lande zal men wel voor verspreiding gewaakt hebben, zoodat dit stukje zeer zeldzaam moet zijn. *Bor*, III, 454 v.v. deelt in 't kort den hoofdinhoud mede (T. 351) Vgl. *Motley*, *United Netherlands*, *II*, 548 *noot*.

872 Ampliation du discours intitulé: Histoire veritable des choses passées, soubz le gouvernement du tres-illustre Prince Charles de Croy, Prince de Chimay. Ensemble, Apologie contenant les raisons qui ont meu le Prince de Chimay de respondre à ses calumniateurs. (*Met vignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.Vc.LXXXIX. in-8°., 92 blz.

Zie n°. 851 en de noot aldaar.

873 Zeytung von Mertin Schencken, Was sich zwiischen jm vnd der Statt Nimwegen hat zugetragen. Deszgleichen auch, wie er im Warsser ertruncken vnd sein Leben geendet. Beschehen den 10. Augusti, Anno 1589. Deszgleichen auch, von dem erschrecklichen Einfall, vnd Mordt, den desz gewesenen Schencken Kriegszvolck begangen, in einem Flecken Grewer genannt, ... Beschehen den 28. Augusti in diesem 89. Jahr. (*Met houtsnede op den titel*, *op de zesde en op de laatste blz.*). *Z. n. v. pl. en v. dr.* Gedruckt im Jahr, 1589. in-4°., 8 blz.

Zie *Bor*, *III*, 459 *enz.*; *Motley*, *United Netherlands*, *II*, 549 *vv.*

874 Argvmentatien, oft Bewijs-Redenen op de afghekorte Tien Daghen. Mits-gaders een korte verklaringhe op het opkommen vande Sonne ende Mane, aen-ghaende de Practijckighe scientie van de groote Zee-vaert. Deur M. Firmijn Trottereau van Brugghe, Practisijn van ... Rotterdam. (*Met een houtsneé op den titel.*) Tot Rotterdam, By Dierck Mullem, ... Ten koste vanden Autheur. M.CCCCC.XXCIX. in-4°., 16 blz.

1590

875 Wortel der Nederlantsche oorloghen, met aenwysinghe tot inlantsche eendracht. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno 1590. in-8°., 60 blz.

Goed geschreven Dialoog tusschen *Pacifijc*, *Catholijc* en *Ghereformeerden*. De eerste overtuigt de beide anderen, dat de oorzaak der onlusten te zoeken is in: *die sonden so wel vanden Ondersaten*, *als van beyde Magistraten*. De laatste hebben de verdeeldheid in de hand gewerkt door andersdenkenden (zoowel Katholicken als Protestanten) te vervolgen, waartoe zij geen recht hadden. In een tweeden dialoog (blz. 32—59) geeft *Pacifijc* als middel tegen den bestaanden treurigen toestand: *lust tot vrede*, *sachtmoedicheyt ende ootmoedicheyt*. Hij wil ook, dat aan beide partijen vrijheid van eeredienst zal worden toegestaan.

876 Declaratie ende verclaringhe vanden Steden en Casteelen, die de Coninck inghenomen heeft ....., zedert dat den Hertoghe du Mayne

vertrocken is van voor Diepe. Extract getrocken wt zekeren zentbrief gheschreuen binnen ...... Cans den vi[en]. dach Januarij, xvc. tneghentich. (*Met titelvignet.*) Tot Dordrecht, by my Peeter Verhaghen. *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Zie *van Meteren*. *V*, 348 *v*. (W. 729.)

877 Declaration veritable de la bataille faicte a Jvry la chavssee Le 14. De Mars, Et De La Victoire Obtenue par le Roy de France et de Nauarre, Henry quatriesme de ce nom sur ceux de la Ligue. Ensemble les articles de la grace que sa Maiesté a faicte aux Suisses du parti contraire. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXX. in-4°., 8 blz.

Zie over den slag bij *Ivry* o. a.: *Martin*, *Histoire de France*, *X*, 201 *v. v.*; *Motley*, *United Netherlands*, *III*, 52 *v, v.*

878 Vvarachtige tijdinge van den grooten Slach ende Victorie die den Coninck van Vranckerijck ghedaen ende vercreghen heeft, teghens die van Guyse ende de Lygeurs, etc. Gheschiet zijnde den 14. Martij, 1590. (*Met vignet op den titel.*) Tot Dordrecht, By Jan Canin, ... 1590. in-4°., 4 blz.

879 Discovrs. Cort verhael van die groote Victorie die zijne Mayesteyt die Coeninck van Vranckrijck ghehadt heeft, teghens zijn wederpartije den Gwysaert, ende zijne adherenten, op den xxviij. dach deses voorledenen Maentz (*d. i.* 28 *Aug.*). Ghedruckt tot Middelburch By Rychart Schilders. 1590. in-4°., 8 blz.

Op de laatste blz. bevindt zich een groote houtsneê. Hier wordt melding gemaakt van een groote overwinning op 28 Aug. bij Soissons. Bij de voornaamste schrijvers is van een dergelijke overwinning geen sprake. Hier wordt zelfs gesproken van een bericht dat Parma gesneuveld zou zijn. De legers van Hendrik IV en Parma lagen van 23 tot 30 Augustus tegenover elkander. Hier kan dus op zijn hoogst een schermutseling zijn bedoeld of wel het geheele bericht behelst onwaarheid.

880 Een corte verclaringhe van tghene datter geschiet is in den Leger van den Coninck, sint dat den Hertoch van Parme hem geuoecht heeft byden Vyant, tot den xv. deser Maent September, dienende tot instructie oft onderwijsinghe aen de Regeerders ende generale Stadthouders der Prouintien .... Tot Dordrecht, By my Peeter Verhaghen,... 1590. Met consent. in-4°., 4 blz.

Het verhaal begint na den slag bij Ivry. Het gevolg van den intocht van *Parma* in Frankrijk was de opbreking van het beleg van Parijs door *Hendrik IV*. Zie *Bor*, *III*, 517—21, 534—36. (W. 740.)

881 M.D.XCI. Bulle ofte Aflaets-brief van de heylighe Cruysvaert, ghegunt ende bevolen te vercondigen, door.... Paus Sixtus de vijfde, in de Coninckrijcken van Spaignen, , .. Sicilien ende Sardaignen,

in faveur der gener die behulpich ende dienstich zijn, int Oorlogh ende oncosten des selve, aen Philippus Coninck van Spagnien, tegens d'ongheloovighen ende Ketters, ... met seer groote Aflaten, Ghenaden ende Previlegien (*ged.* 20 *Oct.* 1590.) Ghetranslateert uyt de Spaensche in onse Nederduytsche tale, nae uytwijsen van 't Originael hier by gevoeght, Door een Liefhebber van de oprechte.... Catholische leere. *Daaronder een vignet.* Met eene Christelijcke voorrede, alle vrome dienende tot waerschouwinghe, ende ontdeckinghe der Pauscher dwalinghen. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt int Jaer 1598. in-4°., 16 blz.

= W. 8779.

882 Discovrs d'vng faict de favlce accvsation advenv a la personne du Cappitaine Fremin en la ville de Bruxelles, Redigé par escript le premier de Januier, l'an mille cinq cens quatre vingtz et quatre. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.LXXXX. in-4°., 30 blz.

Beklag van kapitein *Fremin* over een ongelijk hem door *Olivier van den Tempel*, destijds bevelhebber van Brussel, aangedaan. (W. 727.)

883 Warhaffte Zeitung vnd Beschreibung mit was Wunderbarlichen Practiken vnd mitteln, ... Graff Mauritius..., das starcke Schlosz vnd Statt Breda hat eingenommen, durch funff vnd sechtzig Soldaten, so in einem Schiff, mit einem dobbeln Boden daran kommen, den viertzehenden Martij Anno 1590.... (*Met een houtsneé op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Getruck im Jar,... 1590. in-4°., 8 blz.

Over de inneming van Breda zie *Bor*, *III*, 522 *v.v.*; *Motley*, *United Netherlands*, III, 7—16.

884 Histoire memorable de la reprinse de la ville et chasteav de Breda, av pays de Brabant, Au Mois de Mars, 1590. (*Met vignet op den titel.*) Middelbovrgh, Chez Richard Schilders, ... 1591. in-4°., 16 blz.

Aan het einde 3 latijnsche dichtstukjes ter eere van *de Heraugiere* onderteekend: *C. T.* Bij geen der voornaamste Nederlandsche geschiedschrijvers wordt van dit stuk melding gemaakt. Toch is het een belangrijk verslag der gebeurtenis. De schrijver zegt in de voorrede: *Il est couché au vrai, et selon le rapport des Chefs mesmes....*

885 Copye, vande ghevvesen vonnisse tvsschen den Heere Peter Sedlnitzki overste Lievtenant generael van t'Vriesche Regiment ter eenre. Ende Michel Hoegelcke (ouer etlijcke Vendels onder t' voors. Regiment Ouerste) ter ander sijden. Ghedaen ende vvtghesproken binnen Leeuvvaerden den derden October. M.D.XC. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

De laatstgenoemde officier had den eersten beschuldigd van, bij een krijgsonderneming in Juni 1589, zijn plicht niet naar behooren te hebben vervuld. Het „*Camergericht*" wees deze beschuldiging als onwaar terug.

886 Een cort Verhael: Vant beleg van Nimmeghen ende van Parijs, in Vranckrijck, het rechte finael, hoe dat in bey de steden ghestelt is, door t' spreken van twee Personagien waer van d'eerste is een borgher van Nimmegen, ende d'ander een Francoys comende wt s' Conincx legher voor Parijs. *Met een houtsneê op den titel.* Tot Delff, by Cornelis Jansz. 1590. in-8°., 8 blz.

In dit zeldame berijmde stukje vertelt een protestantsch ingezetene van Nijmegen aan een Franschman de mishandeling, welke men het lijk van Schenck had doen ondergaan, waardoor de inwoners dier stad den toorn van prins Maurits te vreezen hadden. De Franschman deelt berichten mede van het beleg van Parijs.

887 Novvm Novelanvm. Vvonderlijcke tijdinghe vande Prophetie door eenen ghenaemt Paulus Secundus, der Vryer Consten Student, Van die vuytroeyinge der Pauselijcke Afgoderye, ende vercondigher vant onderbrenghen van Asieu (*sic*) ende Aphriken. Int Latijn gheschreuen by den voorsz Autheur. Wt Hamburch, Aen mijn Heer D. Nicasius de Sille, Pentionarius in Amstelredam. (*Met* 3 *houtsneden.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt in .... M.D.XC. in-4°., 8 blz.

888 Extract Vande Prophetie door eenen ghenaemt Paulus Secundus, der Vryer Consten Student, Van die vytroyinge der Pauselijcke Afgoderie ende, Vercondigher vant onderbrenghen van Asien ende Aphricken. Int Latijn gheschreuen by den voorsz. Auteur. wt Hamburch den 22en September A° 1589. *enz.* (*Met* 3 *houtsneden.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.XC. in-4°., 8 blz.

Andere uitgave van 't voorgaande.

1591.

Zie ook n°. 884.

889 De expedita Hollandiae, Zelandiae, et ditionis Vltraiectensis expvgnatione. Ad Serenissimvm Regem Hispaniarum, et Illustrissimos eius Principes: brevis consvltatio. (*Met het Spaansche wapen op den titel.*) ... Lvxembvrgi, M.D.LXXXXI. in-4°., 28 blz.

Zie het uitvoerig verslag van dit geschrift bij *Bor*, *III*, 593—7. (W. 753, waar een andere druk gevonden wordt van 22 blz., die de woorden: *Lvxembvrgi*, *M.D.LXXXXI* aan het einde en niet op den titel heeft.)

890 Waerachtighe beschryuinghe vant belech ende ouergeuinghe des Stadts van Nieumegen, aen ende in handen van zijn Excelentie, Graeff Mauris van Nassou Prince van Oraengien, etc. (*Met houtsneê op den titel.*) Ghedruckt tot Leyden, ... Anno 1591. in-8°., 8 blz.

Zie *Bor*, *III*, 575.

1592.

891 Von der Stadt Steinwick. Wie dieselbige von Graffe Moritzen von Nassaw,.... Belägert, vnd endtlich den 4. Julij Dieses lauffenden 1592. Jahrs erobert worden. Alles in einem Kunstlichen Kupfferstück vorgebildet, vnd mit Ziffern erkläret. Deszgleichen von Belägerung der Stadt Coeuoerden, wie sie von gemeldten Graffen Belägert, vnd noch heutiges Tags hart bedrenget wirdt. Item wie die Spaniaerten vber Rhein sind gezogen das zuentsetzen. (*Met een houtsneê op den titel.*) Gedruckt erstlich zu Cöllen, bey Niclas Schreyber. 1592.
in-4°., 8 blz.

Over de belegering en inneming der beide genoemde steden zie o. a. *Bor*, *III*, 626 *v.v.*; *Motley*, *United Netherlands*, *III*, 157—169. Het „*Kupfferstück*" ontbreekt aan dit ex. dat vóór de inneming van Coevorden, dat is dus vóór 12 Sept. gedrukt moet zijn.

892 Vvarachtighe beschryvinge van de sware belegeringhe der Stadt Steenwijck, van de Schermutsingen ende aenslagen die van beyde syen daer voor geschiet zijn seer wonderlijcken, en avontuerlijck om te lesen oft hooren. *enz.*... Anno 1592. den eersten dach Julius. (*Met een houtsneê op den titel en een in den tekst.*) Eerst ghedruckt tot Leeuwerden by Pieter Heyndricksz. van Campen. 1592.
in-8°., 8 blz.

1593.

893 Declaratie Ofte vertooch by den Hertoghe van Mayne,... wtghegheuen binnen Parijs, Int laetste van die Maent van Decembri 1592. ende opten vijfden dach Januarij 1593. op de hoecken van de Straten van Parijs Ghepubliceert, ende voorts op den vijftienden dach der seluer Maendt Januarij tot Chartres anden Princen, Prelaten,.... so wel inden Raedt vanden Koninck van Vranckrijck ende Nauarre wesende, als andere, ghesonden. Mitsgaders die Propositie ofte antwoort by de selue Princen,... opten 18 dach der seluer Maent van Januario, ghesonden aenden Hartoghe van Mayne... Ouergheset wt den Fransoyse... Ghedruckt binnen... Aemstelredam, By my Wilhelm Janszoon van Campen,.... Anno 1593. Inde Maent van Meert. *Met vignet op den titel.* in-4°., 16 blz.

Zie over de declaratie *Martin*, *Histoire de France*, *X*, 300. Het 2de stuk volgt hieronder (n°. 896) in het oorspronkelijk (zie de aanteekening aldaar).

894 Declaration dv Roy, contre la convocation faicte en la ville de Paris, par le Duc de Mayenne. Publiee à Caen en Parlement le vingt-troisiéme iour de Feurier, mil cinq cents quatre vingts treze.

A Caen. Chez Jaques le Bas, Imprimeur du Roy. M.D.LXXXXIII. in-4°., 24 blz.

= W. 766. Op den titel en op de laatste blz. het fransche wapen. Achter het titelblad is ingevoegd een portret van *Henry IIII Roy de France et de Navarre.* Deze *Declaration* is gedagteekend: 29 Januari en is een antwoord op het manifest van Mayenne van 5 Jan. Zie 't voorgaande. Vgl. *Martin*, *Histoire de France*, *X*, *pg*. 302. Men vindt een hollandsche vertaling van dit stuk bij *Bor*, *III*, 681—85.

895 Declaration dv Roy contre la convocation faicte en la ville de Paris, par le Duc de Mayenne. (*ged.* 29 *Jan.*) *Met vignet op den titel.* A Chartres. Chez Claude Cottereau,... cIↄ. cI. XCIII. in-8°., 16 blz.

896 Proposition des Princes, Prelats, Officiers de la Couronne,.... tendant à fin de paruenir au repos tant necessaire à ce Royaume, pour la conseruation de la Religion Catholique, et de l'Estat, faicte à Monsieur le Duc de Mayenne, et autres Princes de sa maison, Prelats, Seigneurs, et autres personnes enuoyees par aucunes villes et communautez, se trouuans à present assemblez dans la ville de Paris (*ged.* 27 *Jan.*). A Caen. Chez Jaques le Bas,... M.D.XCIII. in-4°., 10 blz.

= W. 765. Achter het titelblad is ingevoegd het portret van *Charles de Lorraine*, *Dvc dv Mayne.* Met het zelfde doel geschreven, als het voorgaande nummer. Zie, *Martin*, *Histoire de France*, *X*, 302. In het Hollandsch bij *Bor*, *III*, 673. Zie ook n°. 893.

897 Kurtze Erzehlung Wie Henricus König van Nauarra von seiner vorigen Bekentniss abgestanden, sich zu der Catholischen Römischen Kirchen vnd Religion begeben, vnd darauff zum König in Franckreich, mit gewöhnlicher Solennitet, zu S. Dionisz durch den Cardinal Vendosme vnnd den Ertzbischoff von Burges gesalbet worden. Alles in einem schönen Kupfferstück vor Augen gestellet vnd ordentlich erkläret, etc. (*Het fransche wapen op den titel.*) Gedruckt Düsteldorff, bey Johann von Münster, Im Jahr D.M.XCIII. in-4°., 8 blz.

Het *Kupfferstück* wordt in dit ex. niet gevonden.

898 Extrait De l'Harangue faite en l'Assemblée des ..... Estats des Provinces Unies, par Mr. de Mourlag, Ambassadeur du Roi T. C., assisté de Monsr. de Buzenval, et donnée par écrit de 26. d'Août, 1593. Avec un Extrait du Memoire de Mr. de Sully. (*Volgt een holl. vertaling van den titel.*) *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Ofschoon dit in 't fransch en hollandsch geschreven stuk eerst veel later is gedrukt, wordt het toch op het jaar 1593 geplaatst, als daarop betrekking hebbende.

899 Een•Historiael ghesangh, Inhoudende de victorien welcke God heeft

gegheven ... Door het beleydt des ... Vorsten ... Mavritz Graue van Nassau, etc. Gheduerende de belegheringe ende overwinninghe der stadt Geertruydenberghe, ende by t Fort Creueceur. Anno 1593. In s' Gravenhage, By Aelbrecht Heyndricxz. Anno M.D.XCIII. in-4°., 28 blz.

Hierin: 1°. *Sonnet aende Generale Staten* ondert. *Vr. Extim.... Dienaer ende Soldaet C. V. T.* 2°. *Historiael ghesangh*, in 60 zesregelige koepletten: de voorletters van het laatste vormen den naam des dichters: *Trello;* 3°. *Chant Triomphal* op dezelfde overwinningen, in 8 achtregelige koepletten; 4°. *Chanson gettee hors Steenwijc par l'ennemy y assiege l'an* 1592. *Et la Responce: Sur la voix de Guillelmus van Nassauwe*, ieder in 6 achtregel. koepletten; 5°. *Conseil salvtaire, aulx assieges en Steenwijc*, 1592, in 8 achtregelige koepletten. Zie *van der Kemp*, *Maurits van Nassau*, *I blz.* 383, en *van Reyd*, *blz.* 205. *Bor*, *III*, 692—99. (W. 770.)

899a Instructie, waer naer de Wacht-meesters inde Frontier-Steden ende Forten der Vereenichde Provintien hun sullen hebben te reguleren (*gedagt.* 9 *Dec.* 1593). *Z. a/z. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

In *Gr. Placaatb. II.* 322.

1594.

900 Le manifeste de monsievr de Vitry, Govvernevr de Meaux. A la Noblesse de France. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en. v. dr.* (*Het vignet doet vermoeden dat Aelbrecht Hendricxz de drukker is.*) M.D.XCIIII. in-4°., 10 blz.

De Vitry „*gouverneur de Meaux et député de la noblesse de Paris aux Etats de la Ligue*" had, na den overgang van Hendrik IV tot de Katholieke kerk, de *Ligue* verlaten en zich bij Hendrik aangesloten; dit geschrift strekt om die daad te rechtvaardigen. (Vgl. *Martin*, *Histoire de France*, X, 343.)

901 La Proposition de Monsievr de la Chastre Mareschal de France, faite au corps et Communeautez de la ville d'Orleans, le dixseptiesme Februier, M.D.XCIIII. (*Met vignet op den titel.*) A Chartres, Chez Claude Cottereau, ... M.D.XCIIII. in-4°., 12 blz.

In het Hollandsch bij *Bor*, *III*, *blz.* 801 *v.v.* (W. 773.) Vgl. *Martin*, *Histoire de France*, *X*, 343, 4.

902 Arrest oft vonnisse Van den Houe van Parlamente van Parijs, gedaen den dertichsten Martij 1594. Ouer tghene ghepasseert is gheduerende de jeghenwoordighe troublen: jnhoudende de weder-roepinghe van tgene gedaen is tot prejuditie vande authoriteyt vanden Coninck ende de Wetten des Conincrijcx. (*Met vignet op den titel.*) Eerst ghedruckt Tot Parys By Frederic Morel, ... 1594.

Met Priuilegie vanden Coninck. Ende nv Tot Delff, By Bruyn Harmanssz. Schinckel .... *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Zie *Martin*, *Histoire de France*, *X*, 354.

903 Sendtbrief van den Coninck van Vranckrijck ende Nauarre, aengaende de Victorie by zijner Mat. vercreghen teghen de Spaengiaerts inde belegeringhe van Lans en Laonnois. (*gedagt.* 18. Juny 1584 (*sic*). *Met een titelvignet.*) Middelbvrgh, By Richard Schilders, ... 1594. in-8°., 8 blz.

904 Propositie Ghedaen by Otto Hartius ende Jeronimus Comans Rechtsgheleerde van Brussel, inde vergaderinghe vande Heeren Staten generael in s'Grauen-Haghe den xvj. May 1593 (*moet zijn* 1594, *zooals terecht aan het einde gevonden wordt*). *Z. a/z. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Bij *Bor*, *III*, 811 *en* 812; *Motley*, *United Netherlands*, *III*, 301 *v.*

905 Antwordt Vande .... Staten generael ...., ghegheuen in sGrauenhaghe den xxvij. Maij 1594. Op seker Missiue vanden Eertzhertoge van Oostenrijcke, aende selue .... gheschreuen opten sesten Mey daer voor, ende de Propositie daer wt den xvj^en^. vande selue Maent, ter vergaderinghe vande voorsz. Heeren Staten ghedaen. (*Met vignet op den titel.*) In sGravenhaghe, By Aelbrecht Heyndricsz.... XCIIII. in-4°., 16 blz.

= T. 370. Antwoord op de Propositie (zie vorig nummer) van *Hartius en Comans*, die in dit ex. gemist wordt, terwijl de missive van den aartshertog aan het einde voorkomt. Bij *Bor*, *III*, 810 *v.v.*

906 Antwoort *enz.* (*Als boven.*) Hier is mede by ghevoecht den voors. brieff vanden Eerts-hertoghe Ernestus, met de Propositie *enz.* Mitzgaders de confessie ofte bekentenisse van Michiel de Renichon (zie n°. 916) *enz.* (*Met den holl. leeuw op den titel.*) In s'Gravenhaghe, By Aelbrecht Heydricksz..... XCIIII. in-4°., 8 blz.

= T. 371. Dit ex. is compleet; de *Propositie* en *confessie* ontbreken; daarentegen is hier ingevoegd het portret van: *Ernestvs. D. G. Archidvx Avstriae. Dvx Bvrgvndiae. Comes Tirol. etc. Belgicarvm Provinciarvm Gvbernator.*

907 Antwoorde Van de .... Staten Generael ..., Opten Brief vanden Eertshertoghe van Oostenrijck, hier achter by-ghevoeght. Midtsgaders De Propositie *enz.* (*Met den holl. leeuw in den tuin op den titel.*) Ghedruckt tot Delff, By Jan Andriessz.... *Z. j.* Men vindtse te coop by Lowijs Elsevier, ... in-4°., 16 blz.

Andere druk.

908 Antwoorde Van de Heeren Staten Generael *enz.* (*Als 't voorgaande.*) in-4°., 16 blz.

Dit ex. verschilt in zooverre van 't voorgaande, dat hier op den titel niet wordt gevonden: *Men vindtse te coop* enz.

909 Antwoorde Vande .... Staten generael der vereenichde Nederlantsche provintien, *enz.* (*Als boven, bij denzelfden uitgever.*) in-4°., 16 blz.

Dit ex. verschilt van 't voorgaande, zoowel wat zetting als spelling betreft.

910 Antvvoorde *enz.* (*Als 't voorgaande.*) *Met vignet op den titel.* Middelbvrgh. Ghedruct by Richard Schilders,.... 1594. in-4°., 16 blz.

= W. 8786. Andere druk bij anderen uitgever. Een lateren druk vindt men op het jaar 1621, n°. 3195.

911 Response par les estats generavx des pays bas. Aux lettres de l'Archiduc Ernest d'Austriche et deputez de son Altesse. Sur l'ouuerture et proposition de la Paix. (*Met vignet op den titel, op blz.* 3 *en* 16.) A Paris. Chez Pierre Hvry, ... 1594. in-8°., 16 blz.

Andere fransche vertaling dan die bij W. 781.

912 Declaration des estats des pays bas de Flandre. Par laquelle se descourent les artifices du Conseil d'Espagne pour troubler les Prouinces Voysines. Enuoyee à l'Archiduc Erneste pour seruir de responce à la proposition de la Paix. (*Met vignet op den titel.*) A Lyon, Par Pierre Michel .... M.D.XCIIII. Avec Permission. in-8°., 16 blz.

Ofschoon de titel verschilt is de inhoud van dit exemplaar nagenoeg geheel gelijk aan dien van het vorig exemplaar.

913 The Aunswere˙ Of the Lords the Estates generall of the vnited Prouinces of the Lowe-Countries, to the Letter of the Archduke of Austria, heereafter inserted. Together VVith the proposition done in the name of the sayde Arch-duke to the forenamed States, by Otto Hartius, and Jeronimus Coomans, learned in the Lawes. Also, the extract of certaine Letters, written out of the Campe before Groning. Printed first at Middelburgh, by Rich. Schilders, ... 1594. London, Printed by John Wolfe. in-4°., 16 en 6 blz.

Vergel. de voorgaanden. *The extract of certaine Letters* begint met nieuwen titel en afz. pagineering.

914 Serenissimo Archidvci Ernesto, Belgii Supremo Gubernatori. Societatis Jesv Iuuentus studiosa. Antverpiae. Ex Officina Typographica Martini Nutij, ad intersigne duarum Cyconiarum. An. M.D.XCIIII. in-4°., 72 blz.

Op den titel en op blz. 35 bevindt zich het wapen van aartshertog Ernst, in koper gegraveerd. Het geheel is een verzameling grootere en kleinere verzen, allen Ernest tot onderwerp hebbende.

915 Een Schoon Dialogus oft t'samen-sprekinghe, tusschen Belgica ende Hope tot Peys, tracterende ter eeren vanden Hooghgheboren ..... Vorst Ernesto: .... Aerts-hertoghe van Oostenrijck, ... Gouuerneur generael van dese Nederlanden. (*Met vignet op den titel.*) T'Hantwerpen, By Arnout s'Coninx, ... Anno 1594. in-4°., 8 blz.

Deze berijmde samenspraak is onderteekend: *Respice Finem*. Daaronder leest men: *Reynerus Beruoyts de Brakel*, *vidit*, *et imprimi posse iudicauit*, *hac* 4. *Junij*, *anno* 1594.

916 Confessie ofte Bekentenisse, Ghedaen by Michiel de Renichon geboren van Templou, ... jnhoudende den moordadighen aenslach die hy hadde voorgenomen teghen den persoone van .... Mauritz, ghebooren Prince van Orangien, ... Mitsgaders de ghevolchde Sententie over hem ghegheuen in 's Gravenhaghe den iij. Junij 1594. lestleden. (*Met vignet op den titel.*) In 's Gravenhaghe. By Aelbrecht Hendrixsz ..... 1594. in-4°., 8 blz.

= T. 872. Bij *Bor*, *III*, 815; *Motley*, *United Netherlands*, *III*, 297—299.

917 Bekentenisse, ghedaen by Michiel de Renichon, *enz* ..... (*Met vignet op den titel*). Middelbvrgh, ... By Richard Schilders, 1594. in-4°., 8 blz.

Nadruk van 't voorgaande.

918 Bekentenisse, gedaen by Michiel de Renichon, ... (*Met houtsnee op den titel*). T'Vtrecht By Salomon de Roy, ... 1594. in-4°., 8 blz.

De keerzijde van den titel wordt geheel ingenomen door een geschreven aanteekening in het italiaansch.

919 Confessie Ofte Bekentenisse, ghedaen by Michiel de Renichon, gheboren van Templeu, ... Inhoudende T'moordadigh feyt, t'welck by gheperpetreert soude hebben aenden .... Grave Mauritz, gheboren Prince van Orangien, ... Mitsgaders De ghevolghde Sententie over hem ghegheven in s'Graven-Haghe den iijen Junij 1594. lestleden. Ghedruckt na de Copye van dien. (*Met een vignet op den titel.*) Tot Delff By Jan Andriesz.... *s. j.* in-4°., 8 blz.

= W. 783. Nadruk van 't voorgaande.

920 Extract Van sekere Brieven, gheschreven uyt den Legher voor Groeninghen. Inhoudende Warachtighe verclaringhe hoe dat de stercke Stadt Groeningen door de gheweldighe belegeringhe .... ghedwonghen is haer over te gheven. Den xxij. Julij 1594. Eerst Ghedruckt tot Amsterdam, by Ellert de Veer, ... Ende nu Tot Delff, by Jan Andriesz.... in-8°., 8 blz.

921 Articulen ende Conditien vant verdrach, gesloten by .... Graef Wilhelm van Nassau, by advys vande Heeren Raden van State...: mette Stadt Groeninghen ende tGarnisoen daer binnen gheweest

hebbende opt overgeven vander selver Stadt. Geaccordeert den xxij. Julij M.D.XCIV. (*Met een vignet op den titel.*) In sGravenhage, By Aelbrecht Heyndricsz. .... *Z. j.* in-4°., 8 blz.

= W. 787. Bij *Bor*, *III*, 883; *Gr. Placaatboek II*, 595.

922 Articulen ende Conditien vant verdrach, gesloten by .... Graef Wilhelm van Nassau, by advys vande Heeren Raden van State...: int overgheven der Stadt ende Provincie Groeningen, tot behoudenisse der selver, haere Borgerie, ende wtghetoghen Garnisoen. Geaccordeert den xxij. Julij M.D.XCIV. (*Met vignet op den titel.*) In 's Gravenhage, By Aelbrecht Heyndricsz. .... 1594. in-4°., 10 blz.

Deze druk verschilt van het vorige ex. in den tekst en hier en daar in spelling. T. 375 heeft: *wigetoghen*.

923 Poincten ende conditien op de welcke zijne Excell. ende den Welgeboren Heere, Graeff Wilhelm Lodewick van Nassau, ter presentie ende met aduys vanden Raede van State der vereenichde Prouintien, begeeren te verstaen tot reductie ende reconciliatie der Stadt, ... Groeningen. Mitgaders het Accord ghearresteert ende ghesloten tusschen zijne Excel. ende den Ouersten Lieutenant Laukema, *enz.* .... (*Met vignet op den titel.*) Middelbvrgh, By Richard Schilders, ... M.D.XCIIII. in-4°., 8 blz.

= W. 788. Nog andere druk van de voorgaanden.

924 Poincten Ende Conditien Gemaeckt tusschen .... Prince Mauritz van Orangien, ende Graeff Wilhelm Ludwig van Nassauw, met de Raden van State ter eenre, ende de Stadt Groeningen ter andere sijden. Ge-accordeert .... den 23. Julij 1594. (*Met titelvignet.*) Gedruckt tot Groeningen, By Jan Claessen. .... Anno 1646. in-4°., 8 blz.

Latere uitgaaf van het voorgaande. (W. 789.)

925 Confessie Ofte Bekentenisse Gedaen by Pierre du Four, gheboren ven Nivelle, Inhoudende den Moordadigen aenslach die hy hadde voorgenomen tegen den persoone vande... Grave Mauritz, gheboren Prince van Orangien, *enz.* .... Mitsgaders de ghevolchde sententie ouer hem ghegeuen in Bergen opten Zoom den xvij. Nouemb. 1594. lestleden. (*Met vignet op den titel.*) In s'Gravenhaghe, By Aelbrecht Heyndricksz..... 1594. in-4°., 8 blz.

= W. 795. Bij *Bor*, *III*, 882 en 83. Zie ook *Motley*, *United Netherlands*, III, 299, 300.

926 Sententie van den hoogen Rade in Hollandt, Zeelandt, etc. by Hendrick Hofman, op den xxij. Decembris, xv^c^ xciiij. gheobtineert, jegens Joriaen van Hagen, mitsgaders Hendrick Zwart, ende Lucas Jacobszoon, getrout hebbende Anna ende Weyntgen van Haghen,

kinderen van den voorsz. Joriaen van Haghen, voor haer interest met hem ghevoeght. Met den Voorreden des Autheurs daer toe dienende. (*Met vignet op den titel.*) Tot Haerlem, By Gillis Rooman, ... Anno M.D.XCVIII. in-4°., 16 blz. (*de rest ontbreekt.*)

1595

Zie ook n°. 746.

927 Discovrs d'estat svr la blessvre dv roy. (*Met titelvignet.*) A Paris, Par Claude Montr'oeil et Jean Richer. Avec Permission. Et a la Haye, Chez Albert Henry, ... 1595. in-4°., 8 blz.

Met opdracht aan *M. du Harlay*, *Conseiller du Roy*, geteekend Pont-Aimery. Achteraan eene *Himne av Roy*. Naar aanleiding van den moordaanslag door Châtel beproefd (zie W. 796 en 797), handelt de schrijver over het gewicht van 's Konings leven voor Frankrijk (W. 799).

928 Edict du Roy Treschrestien, contenant Declaration de guerre au Roy d'Espaigne par mer et par terre, ses subietz, vassaux et pays. (*ged.* 17 *Jan.*) *Z. afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

In het hollandsch bij *Bor*, *IV*, 4 en 5.

929 Remonstrance des eglises reformees, av roy: Et à nos-Seigneurs de son Conseil: Sur les moyens de pouruoir à leurs iustes plaintes, afin de nourrir paix et concorde entre tous les bons François et fideles seruiteurs de sa Majesté. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.XCV. in-8°., 72 blz.

De wenschen der Protestanten hierin uitgesproken komen hoofdzakelijk overeen met die der vergadering te Saumur (*Histoire de l'Edit de Nantes*, *Delft* 1693, *I*, 140 *s.v.*), welke vergadering aan dit geschrift vooraf ging.

930 Discovrs veritable de la rendition De la Ville et du chasteau de Cambray, entre les mains du Roy Catholique d'Espagne, Par le victorieux Seigneur le conte de Fuentes. Auec deux Lettres escriptes par le conte susdict au conseil d'Estat de Sa Maiesté. Ensemble la Capitulation des Articles au contract comprinses. (*Met vignet.*) A Brvxelles, Par Rutger Velpius, ... 1595. Auec permission. in-8°., 16 blz.

Het stuk bevat alleen de beide brieven van Fuentes (ged. 8 en 9 Oct.) en de *Articles* van de capitulatie. Zie hierover: *Martin*, *Histoire de France*, IX, 385 en 386; *Motley*, *United Netherlands*, *III*, 346—351.

931 Discours veritable de diverses conspirations nagueres descouuertes contre la propre vie de la tres-excellente Majesté de la Royne (*Elisabeth*): par assassinemens autant barbares, comme la conseruation a esté miraculeuse de la main du Tout-puissant, opposée aux desseigns pernicieux de ses Anglois rebelles, et aux violences de ses tres-

puissants ennemis estrangers. (*Met vignet op den titel.*) A Londres, Par Charles Yetsvveirt. Et a la Haye, Chez Albert Henry,... 1595. in-4°., 30 blz.

Zie over de moordaanslagen hier verhaald, *Motley*, *United Netherlands*, *III*, 295—297; *Histoire d'Elizabeth Royne d'Angleterre. Traduit du Latin de Guillaume Camden par M. Paul de Bellegent*, 1627. *Quatrième partie*, 104 *s.v.* *en* 124.

932 Illustrissimi Principis Mavritii, et Generosi Comitis Gvlielmi Frisiae praefecti, procervmqve amplissimorvm foederatarvm regionvm Epinicia. .... Auctore Joanne Fvngero Leouard. Frisio. (*Met Plantijn's drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm, Ex officina Plantiniana, Apud Franciscum Raphelengium. cIↄ. Iↄ. xcv. in-8°., 64 blz.

De opdracht is ged. *Leouardiae*, 10. *Nouemb. Anno* 1594. Zie over den schrijver *Foppens*, *Bibl. Belg.* 643 *en* 644, waar echter dit stuk niet is vermeld.

933 Copye van sekere tvvee Brieuen by sijne Hoocheyt geschreuen aenden Raede van Brabant. Om te versien op het aenhouden ende wederseynden vanden Franchoisen binnen dese Nederlanden gecomen ende henne domicilie aldaer ghenomen hebbende, ende aldaer begerende te houden. Ende den anderen tot waerschouwinge, dat een yegelick hem wachte voor de listige aenslagen des Princen van Bearne, ende zijne partye volgende. (*Met vignet op den titel.*) Tot Bruessel, By Rutgeert Velpius,.... 1595. in-4°., 8 blz.

Beide brieven van den Aartshertog Ernestus, geheel opgenomen bij *Bor*, *IV*, 9. (W. 8793.)

934 Copye van sekere tvvee Brieven by syne Hoocheyt geschreuen aenden Raedt van Brabant *enz.* (*Met het kon. wapen op den titel.*) Tot Brussel, By Rutgeert Velpius,.... 1595. in-4°., 8 blz.

Andere druk van het voorgaande.

935 Serenissimo Archidvci Ernesto, Belgii Moderatori, magno omnivm bonorvm maerore erepto, parentat studiosa Juuentus Societatis Jesv in Belgio. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Antverpiae, Ex officina typographica Joachimi Trognaesij. M.D.XCV. Superiorum permissu. in-4°., 24 blz.

Vergl. n°. 914.

936 Copie Der Puncten vnd Articulen, so tusschen Stadt vnde Vmmelanden van Grönningen, by dem .... Heren Wilhelm Lodwich, Grauen tho Nassaw, etc..... Vnd den Heren, Elberto Leonino, Cäntzler van Gelderlandt, Sebastian van Looze, vnd Johan Witte, Respectiue Raden van State,.... Gecommitteerde der Heren Staten generael, sint vpgericht, geordineert vnde besloten, ock van beyden Parten geaccepteert vnde angenomen. Betreffende den Statt vnd

forme van Regerung dersuluen Prouincie, ... Beneffens ock de Sententie Vant Stapelrecht vnde Vorkoep, So wol van de Vthlandische als Inlandische Güderen, *enz.* (*ged.* 17 *en* 27 *Febr.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.D.XCV. in-4°., 8 blz.

Zie: *Tegenwoordige Staat van Groningen en Ommelanden*, *I*, 527 *v.r.*

937 Cort verhael van den Aenslach, ende veroveren der Stadt van Liere, geschiet den XIV Octob. M.D.XCV. Gheprint thantwerpen, by my anthoni de ballo,.... *Z. j.* in-8°., 8 blz.

Dit verhaal omtrent den aanslag op Lier door *Heraugière* gedaan komt geheel overeen met het verhaal bij *Bor*, *IV*, 140.

938 Cort verhael van den Aenslach, *enz.* (*Als boven.*) Gheprint Thantwerpen, By my Anthoni de Ballo,.... *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Andere druk, waaraan is toegevoegd: *Wonderlycke Miraculeuse tydinghe van de victorie der Stadt van Liere, welck ghebeurt is den xiiij Octobris* 1595. Ook is dit stuk van de kerkelijke goedkeuring voorzien.

939 Discours Ende warachtich verhael van het inne nemen van de stadt van Liere door den vyant, op den XIIII. dach van Octob..... M.D.XCV. ende hoe de selve wederom is in genomen gheweest op den zelven dach. Met de liste ende t'getal der soldaeten ende Crychsvolck die den vyant daer toe gebruyct heeft. *enz.*.... Tot Bruessel By Rutgeert Velpius,.... *Z. j.* in-8°., 8 blz.

Ander verhaal.

940 Joh. Bernartii de Lirani oppidi ab Hollandis occupati, per Mechlinianos et Antverpianos admirabile liberatione Commentariolus. Una cum brevi narratione de Origine et progressu Calamitatum Belgii. Editio secunda. (*Met vignet op den titel.*) Lovanii, Ex officina Joannis Masij, Typog. Jurati. Anno ∞. Iↄ. XCVI. in-8°., 32 blz.

Aan het einde de kerkelijke goedkeuring. Zie over den schrijver: *Paquot*, *Mémoires* (*in-fol.*), *III*, 247 *en* 248, waar beweerd wordt dat deze tweede druk een herdruk is, door Laurent van der Elst te Mechelen, circa 1738 vervaardigd.

941 La Maravigliosa Vittoria Ottenuta dalle Genti del Rè Cattolico contra i rebelli heretici che haueuano sorpresa la Città di Lira in Brabantia a dì 14. d'Ottobre 1595. Publicato da Bernardino Beccari alla Minerua. (*Met wapen op den titel.*) *Aan het einde:* In Roma Appresso Nicolo Mutij. 1695 (*sic*). in-8°., 8 blz.

942 Maravigliosa Vittoria Ottenuta dalle Genti del Rè Catolico contra i ribelli (*sic*) heretici che haueuano sorpresa la Città di Lira in Brabantia. (*Met houtsneé op den titel.*) In Verona, Per Pietro Diserolo, Con licenza della Santa Inquisitione. *Z. j.* (1595). in-8°., 8 blz.

Hetzelfde verhaal als het voorgaande.

943 Epithalamivm Generosi Comitis Ab Alta Flama, Alias Hohenlohe, ex percelebri Ostrofrancorum familia oriundi, atque Illustrissimae Principis Mariae Auraicae Comitis Buranae, etc. *Z. afz. titel. Aan het einde:* Traiecti. Apud. Reinerum Wylichium. Anno 1595.
in-4°., 8 blz.

Het gedicht is onderteekend: *Generosae et inclitae clementiae vestrae submissus minister Gysbertvs ab Amerongen Traiectinus scholae Burensis praefectus.*

944 Exacten Reghel Van t'vermaecken vande Wetten onder die Spaensche Regieringhe inde gheoppresseerde Nederlanden, naer den nieuwen styl, ende op de calculatie vanden reghel der Esauïten die hun vernomen Jesuiten, Genomen uyt sekeren intercepten brieff van Vader Zacheus Rebecius, gheschreuen uyt Brugge aen Vader Oliuerius Manarreus tot Brussel, Om t'onderhout van desen te Houe tot Brussel te beneerstighen. *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*Aelbr. Hendricksz?*) 1595.
in-4°., 16 blz.

Tegen de Jezuieten gericht. De schrijver wijst o. a. op het goede voorbeeld van Frankrijk, waar de Jezuieten op verschillende plaatsen werden verdreven.

945 Cort ende warachtich verhael vande wonderlicke aenvechtinge ende verlossinge van David Wardavoir, Trijp-wercker, geschiet binnen Vtrecht. In dichte gestelt tot vertroostinghe van alle aengevochte personen. Gedruckt tot Vtrecht, by Salomon de Roy. 1595.
in-8°., 8 blz.

Op den titel bevindt zich een zeer grove houtsneê, een bezoek van Satan aan genoemden David voorstellende.

1596.

Zie ook nº. 940.

946 Cort-begryp Vande stucken der gheschiedenissen van Antonio Perez, onlancx verdreven Secretaris vanden teghenwoordighen Coninck van Spangien, Philips de Tweede: Waerinne de Spaensche practijcken, ... ontdeckt werden. Waer uyt oock de gront ende eerste oorspronck der beroerte binnen Saragoza, ... in Octobris Anno 1591. ghebeurt, claerlicken te verstaen is Wt het Spaensch ghetoghen, ende ordentlick by een versamelt, door Joost Byl. Met een summaris inhout aende cant, ten eynde toe. In s'Gravenhaghe, By Aelbrecht Heyndricxzoon. .... M.D.XCVI. in-4°., (VIII) en 92 blz.

Verkorte vertaling van de bekende *Relaciones*, door *Perez* zelven geschreven en onder het pseudoniem van *Raphael Peregrinos* in 1594 te Londen uitgegeven (T. 382). Eerste druk dezer stukken. Deze eerste druk is echter, op zeer kleine veranderingen in de spelling na, geheel gelijk aan den tweeden (zie volgend nummer); de verdeeling der pagina's komt geheel overeen; alleen is de opdracht aan de St. Gen. hier ged. 1 *Sept.* in plaats van 15 *Dec.* 1595, terwijl het slotbericht aan den *Gonstighe Leser* hier 10 regels bevat, in de latere uitgaaf slechts 5. Zie *Bor*, *III*, *blz.* 608—13 (W. 813).

947 Cort-begryp Vande stucken der gheschiedenissen van Antonio Perez, onlancx verdreven Secretaris vanden teghenwoordighen Coninck van Spangien, Philips de Twede: *enz.* (*Als boven.*) Op een nieu herdruckt ende verbetert. In 's Gravenhaghe, By Aelbrecht Heyndricxzoon. Anno M.D.XCVI. in-4°., (VIII) en 92 blz.

= T. 382. Tweede druk. Zie de Aant. bij het vorige nummer.

948 Cort-begryp Vande stucken der gheschiedenissen van Antonio Perez. *enz.* (*Als boven.*) In 's Gravenhaghe, By Aelbrecht Heyndricxzoon. Anno M.D.XCVII. in-4°., (VIII) en 92 blz.

Latere druk van het voorgaande. Behalve nog eenige veranderingen in de spelling, is hier de dagteekening onder de voorrede weggelaten (W. 814).

949 Declaration des ivstes Causes, qui ont meu sa Serenssime (*sic*) Maiesté (*Koningin Elisabeth*) de mettre sus vne Armeé Naualle pour enuoier vers l'Espagne. (*Met vignet op den titel.*) Imprimé à Londres, par les Deputez de Christophle Barker, ... Et a la Haye, Chez Albert Henry. Anno 1597. in-4°., 8 blz.

Dit stuk, dat niet bij *Bor* en *Van Meteren* gevonden wordt, moet reeds onder de toebereidselen tot den tocht naar Spanje, in 1596, een poos voor de volgende *Declaratie* het licht hebben gezien. (W. 821.)

950 Declaratie van de causen, moverende hare Conincklijcke Majesteyt van Enghelandt, een Vlote van Schepen ter Zee af te verdigen, tot defensie van hare landschappen, tegen tghewelt des Coninghs van Spaengien, om ghepubliceert te worden by die Overste van die voorsz. Vlote, *enz.* ..... (*Met vignet op den titel.*) Ghedruckt tot Londen, by die Ghedeputeerde van Christoffel Barcker, ... Anno 1596. in-4°., 6 blz.

Deze *Declaratie*, op naam van den graaf van *Essex* (in dit ex. wordt gelezen: *Essey*) en *Lord Howard* gepubliceerd — bij *Bor*, *IV*, *blz.* 207 *en* 208 — was eenige dagen vóór het uitloopen der vloot op 13 Juni, in het Fransch, Spaansch, Engelsch, Hollandsch en Italiaansch uitgegeven (W. 822, waar een andere uitgave, in spelling en uitgever verschillend, voorkomt).

951 VVarachtighe tydinghe vande ...... victorie die Godt de Scheeps Armade uyt Enghelandt naer Spaengien afghevaren, verleent heeft, over de Armade des Conincks van Spaengien, ende eroveringe der Stadt Cadiz ofte Calis Malis, ende andere plaetsen in Andalusie, *enz.* (*Met een houtsneé op den titel.*) Ghedruckt uyt de mont der Schipperen die van daer comen, oock uyt diversch schrijven. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* (*Amsterdam*, *bij Cornelis Claesz.*) in-4°., 8 blz.

Zie het verhaal van dezen tocht in de maanden Juni, Juli bij *Bor*, *IV*, 232—4. Vergel. *Mr. J. C. De Jonge*, *Geschied. v. h. Nederl. Zeewezen*, *I*, *blz.* 206 *volgg.* (W. 823). Op de laatste blz. is in handschrift van die dagen geschreven: *Men seyt oock dat de stadt geblundert*, *de inwoonderen gerantsoneert*, *ende daer nae de husen in brant gestecken syn.*

952 VVarachtighe tydinghe vande .... victorie *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 8 blz.

Dit ex. is geheel gelijk aan het vorige, alleen is hier op den titel over de houtsneê een kopergravure geplakt, voorstellende de baai van Cadix.

953 VVarachtige tydinghe vande schoone aenghevangene victorie die Godt de Scheeps Armade uyt Enghelandt naer Spaengien afghevaren, verleent heeft, ouer de Armade des Conincx van Spaengien, ende eroveringe der Stadt Cadiz ofte Calis Malis, ende andere plaetsen in Andalusie, ende wes meer aldaer gheschiet is. (*Met houtsneê op den titel.*) Ghedruckt uyt de mont der schippers de van daer comen. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1596. in-8°., 8 blz.

Ander verhaal.

954 De ivre belli Belgici Aduersus Philippum regem Hispaniarum Oratio nobilis Belgae, ad Potentissimos, ac Serenissimos Christiani orbis Principes. Seorsum accessit Princeps Avraicvs siue Libertas defensa: Tragoedia noua, Casparis Casparii. (*Met vignet op den titel.*) Hagae Comitis, Ex officinà Alberti Henrici. cIↄ. Iↄ. XCIX. in-8°., 132 blz.

Het laatste stuk, de *Princeps Avraicvs*, ontbreekt aan dit geschrift (zie n°. 1051). De eerste druk van *De ivre belli Belgici* verscheen in 1596, in-4°. „De schrijver van dit vertoog (door *Barbier* ten onrechte aan *Marnix* toegekend) is Willem Verheyden (zie de noot op n°. 816): *Scheltema*, *De uitrusting en ondergang der Onoverw. Vloot*, *Bijlage n°. VI*, *inzonderheid blz.* 274." (W. 815 waar de oorspr. druk voorkomt.) „Tijdens de onderhandelingen met Spanje, in 1608, zag eene Holl. vertaling van dit werk het licht. Zie n°. 1490...." (W. 816 waar een druk van 1598 voorkomt.)

955 Beclach van Een treffelycke persoone, beminder vande weluaert ende ruste des gemeenen vaderlants, ouer die tyrannie ende gewelt der generale Staten vanden vereenichde Nederlanden, claerlyck blyckende by hunne placcaeten ende namentlyck by d'leste vanden iiij. Aprilis M.D.XCVI. Gesonden vvt s'Grauen-hage in Hollant aen eenen goeden vriendt tot Antvverpen. (*Met vignet op den titel en de laatste blz.*). *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*Het laatste vignet doet vermoeden Rutgheert Velpius.*) M.D.XCVI. in-8°., 38 blz.

Bij het Placcaet van 4 April (zie *Bor*, *IV*, 188—190) werd elk, die aan de Belgische universiteiten zijne opleiding ontving, onbevoegd verklaard tot eenig ambt hier te lande. (W. 819.)

956 Translaet Van sekeren Spaenschen Brief, geschreven by Johan Baptista de Tassis, Raedt van State des Conincx van Spangien tot Bruessel, den lesten Mey, Anno xcv. ende inde Middelantsche Zee gejntercipieert, daer van het originael berust onder die ... Staten

generael *enz.* . . . (*Met vignet op den titel.*) In s'Gravenhaghe, By Aelbrecht Heyndricksz. . . . . M.D.XCVI. Met Previlege.
in-4°., (VIII) en 24 blz.

Met voorrede en de noodige *glosen*. Zonder beiden vindt men den brief bij *Bor*, *IV*, 123. (T. 384, waar een andere druk voorkomt.)

957 Translaet Van sekeren Spaenschen Brief, *gh*eschreven *enz.* (*Als boven.*) Andermael ghedruckt ende ghevisiteert. (*Met vignet op d n titel.*) In s'Gravenhaghe, By Aelbrecht Heyndricksz. . . . . M.D.XCVI. Met Privilegie. in-4°., (VIII) en 24 blz.

Andere druk.

958 Translaet Van sekeren Spaenschen Brief, *gh*eschreven by Johan Baptista de Tassis, Rae*t* van State *enz.* (*Als boven.*) Ander-mael ghedruckt ende ghevisiteert. (*Met vignet op den titel.*) Nae de Copie In s'Graven-hage, By Aelbrecht Heyndricksz. . . . . M.D.XCVI.
in-4°., (VI) en 26 blz.

= T. 886. Nog andere druk van 't voorgaande.

959 Kort discours sanghwijs, tusschen Bourgoignen, representerende de Landen aen de zijde vanden Vyant: Met Hollant, representerende de Landen vande bestandige Vnie: *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.*
een blad in-plano.

Na eene inleiding vindt men hier: *Het liedt van Bourgoignen, op de wijse psa. xviij. oft vande Princesse Conde Dames d'honneur, je etc.* Daarnevens: *Antwoortt-liedt, van die van Hollant, Zeelant, representerende d'Vnie: Na de wijse des II. Psal.* Deze stukken zijn van randteekeningen voorzien en onderteekend: *Fecit J. F. Batman. Spero et opto. Anno* 1596. De tweede helft van het blad wordt ingenomen door 3 gedichten, samen tot titel hebbende: *Kort begrijp sanghwijs, vanden oorspronc des eersten moorts die Caym ende syne kinderen door den Duyvel wtvoeren, ende volghens het lijden veler Godsaliger mannen, Regenten, Princen ende Koninghen, soo in de Jootsche als nader Apostelen tijden;* enz. . . . *Waer van de voorste Capitael lettren mede brenghen 't Advijs syner P. Excie ende Name. Op de wijse van de Princesse van Condé, Dames d'honneur. venez etc. oft op den xviij Psalm.* De eerste letters van het eerste rijmpje (half fransch, half hollandsch) vormen de woorden: *Je le maintiendrai.* De eerste letters van den eerste van iedere vier regels van het tweede stukje geven: *Mavritivs van Nassaw.* Het derde gedicht heeft tot opschrift: *Conclusio Et Tandem fit Surculus arbor. Men singhet op de voorgaende wijse.* De beginletters leveren de spreuk: *Et tandem fit surcvlvs arbor.* Boven den titel dezer 3 stukjes vindt men rechts den holl. leeuw en links het wapen van het huis van Oranje-Nassau.

960 Spieghel der Spaenscher tyrannye, in West Indien, waer inne verhaelt wort de moordadighe, schandelijcke, ende grouwelijcke feyten, die de selve Spanjaerden ghebruyct hebben inde selve Landen. Mitsgaders de beschryvinghe vander ghelegentheyt, zeden ende aert vande selve Landen ende Volcken. In Spaenscher Talen beschreven, door den E. Bisschop Don Fray Bartholomo de las Casas, van S. Dominicus Oorden. . . . t'Amstelredam by Nicolaes Biestkens

de jonghe. Ende men vintse te coop by Cornelis Claesz..... M.D.XCVI. in-4°., behalve de platen 82 blz.

Op den titel is een koper-gravure n.l. een kaartje van Amerika, waarschijnlijk van *Jodocus Hondius*. Aan dit ex. ontbreken de 4 eerste blz., terwijl de titel geplakt is tegen blz. 5, bevattende het slot van den *Prologhe;* hier zijn ingeplakt 13 platen (koper-gravuren), die blijkens hetgeen op de achterzijde gevonden wordt, gescheurd zijn uit de editie van 1621, gedrukt door *Cornelis Lodewijcksz. vander Plasse* te Amsterdam. De platen zijn ontleend aan de latijnsche uitgave van *Theodorus de Bry* en *Joannes Saurius* te Francfort (1598). De oorspronkelijke Spaansche uitgave verscheen in 1552 te Sevilla onder den titel: *Brevissima Relacion de las Destruycion de las Indias.* Dit werkje werd in verschillende talen overgezet, het eerst in het hollandsch in 1578, onder den titel: *Seer cort Verhael van de destructie van d'Indien.* Men zie *Navorscher*, V, 30 en 161 v.v., VI, 104; *W.* 1724 en 8797 (het laatste is gelijk aan dit ex. maar zonder platen). Op n°. 1837 vindt men een berijming.

961 Spieghel der Spaenscher tyrannye, in West-Indien. *enz.* (*Als boven.*) t'Amstelredam, By Cornelis Claesz.... Anno 1607. in-4°., 86 blz.

Latere druk.

962 Den Spieghel Vande Spaensche Tyrannie beeldelijcken afgemaelt, leest breederen in-hout door het schrijven van den E. Bisschop van Chiapa in nieu Spaengien, ghenaemt Don Fray Bartholome de las Casas, van S. Dominicus Oorden, aen den grootmach-.... Coninck van Spaengien Philips de tweede. Ghedruckt tot Amstelredam by Cornelis Claesz. 1609. in-4°., 36 blz.

Deze uitgaaf is een uittreksel uit het voorgaande nummer en wordt vermeld in den *Navorscher VI*, 104. Ze bestaat uit 17 platen met korte onderschriften in proza. De kopergravure op den titel is dezelfde als plaat VIII.

963 Den Nederlantschen Morghenvvecker. Vertooch ende versoeck ghedaen aen den Keyser, deur den Admirael van Arragon, van weghen den Coninck van Spaengien, Midtzgaders het antwoort des Keysers.... Item het Replijcke van den Admirael.... Noch het Duyplijcke vanden Keyser,.... (*Sept.* 1596. *Met houtsneê op den titel.*) *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Bij *Bor*, *IV*, 287 *en* 288.

964 Den Nederlantschen Morghenwecker. Vertooch en versoeck ghedaen Aen den Keyser, deur den Admirael van Arragon, van weghen den Coninck van Spangien. Midtzgaden (*sic*) het Antwoort des Keysers op die voorz propociti. Item het Replijck van den Admirael.... Noch het duiplijcke van den Keyser,.... (*Met titelvignet.*) *Aan het einde:* Tot Hoorn. by Willem Andriesz. *Z. j.* in-8°., 8 blz.

= W. 824. Andere druk. Ten onrechte is dit stuk gedateerd 18 *September Anno* 1598.

965 Discovrs de fev Messire Gaspar de Colligny Amiral de France, sur

la guerre de Flandres: *enz.* (*Met vignet op den titel.*) A Leyde, Chez Antoine Maire. cIↄ Iↄ xcvi. in-8°., 44 blz.

Blz. 3–10: Een opdracht aan Frederik Hendrik, geteekend: *De Diepe ce Lundy 1 Jan. 1596. De V. S. Le... seruiteur Pierre Viuant* Blz. 11—14: Voorwoord tot den lezer. Vervolgens het eigenlijk *Discours.* Genoemd stuk werd vervaardigd op verzoek van Karel IX, en moest dienen om te bewijzen het voordeel van een oorlog met Spanje te voeren in de Nederlanden. De voorbereidselen voor dien oorlog deden dienst als voorwendsel om *Coligny* naar Parijs te lokken, waar de moord, aan hem gepleegd, het sein gaf tot den St. Bartholomeus-nacht. Niet *Coligny* echter is schrijver dezer memorie, maar Du Plessis-Mornay, zie *Eug. et Em. Haag, La France Protestante,* (1e *éd.*) *III.* 397 en 403.

966 Antidote ov Contrepoison contre les conseils sangvinaires et enuenimez, de Philippe de Marnix Sr de Ste Aldegonde contenuz en certain liure par luy mis en lumiere contre les zelateurs spirituels, quil appelle en son langage *eestdryuers.* Composé en forme de lettre responcive, par vn Gentilhomme Alleman studieux a la paix et amateur de la liberté Belgique. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-8°., 136 blz.

= 811. Gericht tegen het geschrift van *Marnix: Ondersoeckinge ende grondelijcke wederlegginge der Geestdrijuische Leere.* Zie W. 810 en *J. Prins, Leven van Philip van Marnix.* blz. 74 Zie de Repliek op het jaar 1598, n°. 1052.

967 Vita Guillelmi Verheiden Belgae: cui accessit Ejusdem de Ortv et Occasv maximorvm imperiorvm oratio veneta, Edita per Jacobvm Fratrem. Ad Literarum patriaeque libertatis studiosos. (*Met een titelvignet.*) Hagae-comitis, Ex officina Alberti Henrici. *Het jaartal is afgesneden.* in-4°., 78 blz.

De redevoering werd den 9 Sept. 1590 te Venetië gehouden. Een tijdens den druk gevonden ex. heeft 1598 als drukjaar.

1597.

Zie ook n°. 948 en 949.

968 Waerachtich Verhael, ende geschiedenisse vanden loosen aenslach, den welcken den Byarnois aengerecht heeft op de Stadt van Atrecht, den 27. Meert 1597. ende hoe hy miraculeuselijcken van daer met schanden heeft moeten vertrecken. (*Met houtsneé op den titel en op de laatste blz.*) Gheprint Thantwerpen, by my Anthoni de Ballo.... M.D.XCVII. in-8°., 8 blz.

969 Plaidoye svr leqvel a este donne contre les Jesvites, l'Arrest du 16. Octobre. 1597. inseré à la fin d'iceluy. (*Met vignet op den titel.*) Imprimé à Paris, par Mamert Patisson Imprimeur ordinaire du Roy. Et a la Haye, Chez Albert Henry. Anno 1597. in-4°., 16 blz.

Deze pleitrede in de zaak *Porsan*, op naam van den Procureur-Generaal uitgesproken, moest strekken om aan te dringen op de handhaving van het vonnis, van Dec. 1594, bij hetwelk de Jezuieten uit Frankrijk waren gebannen. Door de Kamer (la Chambre des vacations) werd dan ook in dien zin uitspraak

gedaan. (W. 855). Zie *Histoire generale de la naissance et des progrès de la compagnie de Jésus,.... Nouvelle Edition. Amsterdam* 1761. *I. pg.* 224. *s.v.*

970 Rechts-geding Op twelcke tegens de Jesuiten het vonnis is gegeven van den sesthienden October, 1597. opt eynde hierby gevoecht. Eerst int François gedruct tot Parijs, by Mamert Patisson,.... Verduytst deur een Jesu-Lievenden. (*Met een houtsneê op den titel.*) Tot Leyden, by Jan Claesz. van Dorp, in de vergulde Son. M.D.XCVIII.

971 *Geschreven copie van de latijnsche redevoering door koningin Elisabeth gehouden tot Paulus Dialyn, gezant van den koning van Polen. Z. titel en z. j.* 1 vel in-plano.

Zie deze redevoering in haar geheel (in 't engelsch) bij *William Camden, History of Elisabeth, third edition, pg.* 477; verg. *Motley, United Netherlands, III*, 450. Ook W. 8805 vermeldt een handschrift dezer redevoering onder den titel: *Responsum reginae Angliae* (?) *legato Poloniae, pacum* (sic) *cum Hispano Solicitanti.* Datum 1597.

972 Een Jammerlijcke beschrijuinge ende geschiedenisse binnen Stralesondt, int Landt te Pommeren, hoe dat het aldaer Bloet ende Sulpher wt de Locht in ende buyten der Stadt gheregent heeft, Ende dit Liedt is ghemaeckt op de Wijse: O Heere Godt leert ons bidden, wt vieriger Herten grondt, Oft op de wijse van Job, etc. Ende dit is geschiet den 15. Junij, Anno 1597. *Onderaan:* Eerst gedruckt tot Barth int Landt te Pomeren in der Vorstelijcke Druckerije, Ende daer na ten tweeden mael gedruckt tot Hamburch, by Philippum van Ohr, Ende nv in Nederlandtsche sprake ghestelt ende gedruckt tot Amsterdam, by Peeter Geuaerts,... Anno 1597. een vel in-plano.

Ongeveer de bovenste helft van dit blad wordt ingenomen door een groote hout-gravure, voorstellende de stad „*Strale-sondt*", door bloed- en sulferregen geteisterd.

973 Discovrs veritable de la deffaicte de l'armée dv Roy d'Espaigne tenant la campagne en Brabant, et de la victoire obtenue par Monseigneur le Prince Maurice de Nassau,..... le 24e Janvier 1597. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*'s Gravenh. Aelbr. Hendricksz ?*) Imprime, l'An 1597. in-4°., 12 blz.

= W. 834. Zie over den slag bij Turnhout *Motley, United Netherlands, III*, 422—431, waar ook in een noot op de laatste blz. de voornaamste bronnen worden opgenoemd. In dit ex. is een portret van Prins Maurits ingeplakt.

974 Warachtich Discours vande.... victorie die God.... den xxiiijen Januarij des Jaers xvc seuenentnegentich, heeft verleent den.... Heere Maurits gebooren Prince van Orangien,.... int doen vertrecken, verslaen, ende dissiperen vanden leger des Coninex van Spangien, gecampeert inde Heerlickheyt van Tournhout, *enz.* (*Met*

vignet op den titel.) Z. n. v. pl. en v. dr. ('s Gravenhage, Aelb. Hendricksz?) Ghedruckt, Anno 1597. den thienden Februarij. Met Priuilegie. in-4°., 8 blz.

= T. 391. Geheel dezelfde inhoud als het voorgaande. Volgens W. 834 is het fransche exemplaar het oorspronkelijke en is dit eene vertaling.

975 Warachtich Discours vande ... victorie *enz. (Als boven.)* in-4°., 8 blz.

Het eenige verschil tusschen 't voorgaande en dit ex. bestaat hierin, dat de woorden *Met Priuilegie* hier op den titel gemist worden.

976 De clade exercitvs Philippi regis Hispaniarvm ad vicvm Turnhoutum in Brabantia IX. calend. Februarij, anno a Christo nato M.D.XCVII. Claraque victoria obtenta ductu Illustris Principis Mauritij Nassouij, auspicijsque Illustrissimorum Ordinum generalium confoederatarum provinciarum Belgij vera Narratio. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr. (Delft. Harmanssz. Schinckel?)* Anno M.D.XCVII. in-4°., 8 blz.

Latijnsche uitgaaf van de voorgaande. (W. 835.)

977 Discovrs de la victoire que Diev a donne à... Mavrice de Nassau, ... en la deffaicte des troupes du Roy d' Espagne, Logees à Turnhout en Brabant le xxiiij Jour de Januier. 1597. Tandem bona cavsa trivmphat. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr. (Middelburg?)* M.D.XCVII. in-8°., 16 blz.

Achterin eenige merkwaardige bezwerings- en tooverformulieren, bij gesneuvelden gevonden. Waarschijnlijk te Middelburg gedrukt, zie het volgend nummer. (W. 832.) Verg. n°. 3887.

978 Discovrs Ofte verhael vande victorie die Godt ..... den Prince Mauritio van Nassau,.... ghegheven heeft, door het nederlegghen vanden hoopen volcks des Coninghs van Spaengien, gelogeert tot Turnhout in Brabant, den xxiiij. dach Januarij 1597. (*Met het wapen van Oranje-Nassau op den titel.*) Overgheset wt het Fransoys t'welck te Middelburch ghedruckt is. *Z. n. v. pl, v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Vertaling van het voorgaande. (W. 833.)

979 Waerachtighe Nieuwe tijdinghe ende clare beschrijuinge van die groote ende schoone Victorie, die Godt almachtich verleendt heeft desen Nederlandtschen vereenichden Provincien, dese loopende Maent Januario, Anno 1597. In Brabandt, soo binnen Tuernout als daer omtrent. Ende dit is geschiet den xxiiij. ende den xxv. dach Januarij. (*Met houtsneê op den titel.*) Gedruckt tot Amsterdam, by Peeter Geuaerts,.... Anno 1597. in-8°., 8 blz.

980 A True discourse of the ouerthrowe giuen to the common enemy at Turnhaut, the 14. of January last 1597. by Count Moris of Nassaw, and the States, assisted with the Englishe forces. Sent

from a Gentleman of account, that was present at the seruice, to a friend of his in England. Seene and allowed. (*Met houtsneê op den titel. Z. n. v. pl.* (*Londen.*) Printed by Peter Short,... 1597.
in-4°., 8 blz.

981 Antwoorde Der E. Heeren Staten generael vanden ghe-unieerden Nederderlanden (*sic*), op de propositie by den Ambassadeur vanden Coninck van Polen, voor den seluen Heeren ghedaen (*ged.* 22 *Juli*). Mitsgaders den Brief van credentie des Conincx van Polen aen den Heeren Staten ghesonden (*ged.* 19 *Mei*). *Met vignet op den titel.* Tot Delf, By Bruyn Harmanssz. Schinckel, ... 1597. in-4°., 8 blz.

Bij *Bor, IV, blz.* 333 *v.* Vergel. *Van Meleren, VI, D.*, 19e *B. blz.* 390 *v.v.*, wiens verhaal aangaande den Poolschen gezant door *Van Reyd, blz.* 304 *v.* woordelijk overgenomen is (W. 839).

982 Vant veroveren der stat van Rhynberck opden 20en. Augusti 1597. ..... (*Met vignet op den titel.*) In 's Gravenhaghe, By Aelbrecht Heyndricksoon. *Z. j.* in-4°., 4 blz.

De inhoud bestaat uit een brief van Maurits aan de Staten van Holland (ged. 20 Aug.) en het verdrag tusschen Maurits en de bezetting van Rhijnberck gesloten (ged. 19 Aug.). Bij *Bor, IV,* 344–46. Vergl. *Van Reyd,* 310–11. (W. 844).

983 Waerachtigh verhael, Vande heerlijcke Victorie ende overwinninghe der Stadt Rhijnberck, gheschiet den 19ten Augusti 1597. Onder t'beleydt Van .... Mauritz, gheboren Prince van Orangien, ... (*Met vignet op den titel.*) Tot Delf, Ghedruckt, by Jan Andriesz..... *z. j.*
in-4°., 4 blz.

Andere uitgaaf van het voorgaande.

984 Nievve tydinge van die veroveringhe van der stadt ende Castele van Meurs ghelegen Inden Ertzstift van Coln. (*Brief van Prins Maurits aan de Staten van Holland, ged.* 3 *Sept., en het verdrag met de bezetting ged.* 2 *Sept. in het Fransch en Hollandsch. Met vignet op den titel.*) In s'Graven-haghe. By Aelbrecht Heyndricksoon. *Z. j.* in-4°., 4 blz.

Het verdrag bij *Bor IV,* 347. Zie den brief van den Prins aan de Staten Generaal, bij *Van der Kemp, II, blz.* 178 *en* 9 (W. 846).

985 Copie de la lettre dv roy de France et de Navarre, etc. aux Seigneurs les Estats generaulx des Provinces vnies du Pays bas. (*ged.* 19 *Sept.*) Ensemble Les Articles accordez par le Roy, au Marquis de Montanaigre commandant en la Ville d'Amiens,..... (*Met een vignet op den titel.*) A la Haye. Imprimé par Albert Henry, Anno 1597.
in-4°., 6 blz.

986 Copie Des Brieffs vanden Coninck van Vrancrijck ende Navarre, etc.

aenden .... Staten generael der vereenichde Neder-landtsche Provintien. Midtsgaders d'Artijckelen van t'Accoort, gesloten by sijne Coninckliicke Majesteyt metten Gouverneur ende Capiteynen over t'Garnisoen binnen Amiens, ... Alles wt den Francoysche in Nederduytsch overgheset. (*Met vignet op den titel.*) In s'Graven-haghe By Aelbrecht Heyndricksoon. *Z. j.* in-4°., 8 blz.

In het Hollandsch bij *Bor IV*, 381 *en* 382. (W. 851, waar ten onrechte verwezen wordt naar *Bor IV*, *blz.* 397 *en* 398).

987 Extract Van sekeren Brief, gheschreven uyt den Legher voor Grol, Inhoudende waerachtighe verklaringhe hoe dat de stercke stat Grol .... ghedwonghen is haer over te gheven. Den 27. September 1597. (*Met vignet op den titel.*) Tot Delf, Ghedruckt by Jan Andriesz..... *Z. j.* in-4°., 4 blz.

Zie *Bor*, *IV*, 347—349 (W. 847).

988 Warachtighe Verclaringe, hoe dat de stercke Stadt Groll, door gheweldighe belegheringhe van den vermoghende Heeren de Generalen Staten der vereenichde Nederlanden ende het beleydt van den doorluchtighen .... Heere Maurits geboren Prince van Orangien, ... gedwongen is haer ouer te geuen den 27. September (*Met houtsnee op den titel.*) Ghedruckt tot Amsterdam, by Peeter Geuaerts, ... Anno, 1597. in-8°., 8 blz.

Ander verhaal.

989 Heerlicke nievwe tidinghe vande gelvckige veroveringe van der stadt ende Casteele van Bredevoort, gheleghen inden Graeffschappe van Zutphen. (*Met vignet op den titel.*) In s'Graven-Hage, By Aelbrecht Heyndricksoon. *Z. j.* in-4°., 4 blz.

Bericht van Maurits aan de Staten ged. 9 Oct. (T. 399). Het verhaal der gebeurtenis bij *Bor*, *IV*, 458 *v.*

990 Cort Verhael Vant ver-overen ende innemen der Stadt ende Casteele van Breevoort, gheleghen int Graeffschap Sutphen. Gheschiet den IX. October, Anno 1597. (*Met vignet op den titel.*) Tot Delf, By Bruyn Harmanssz Schinckel. *z. j.* in-4°., 4 blz.

Ook hierin de brief van Maurits aan de Staten.

991 Novvelles de Flandres, Contenant la Lettre que le Comte Maurice a enuoyee au Conseil des Estats, de la prise de Bredenvoort. Auec le memoire des villes et places qu'il a prises sur l'Espagnol. (*Met titelvignet.*) A Paris, Par Clavde de Monstr'oeil, Jouxte la coppie imprimee à Leyden, par Nicolas Guilielme. 1597. in-8°., (II) en 10 blz.

Vergelijk de beide vorige nummers.

992 Confessien Ofte Bekentenissen, gedaen by Peeter Harinckman, ende Dierck van Sypesteyn: Inhoudende 't verradigh feyt 't welcke zy voorghenomen hadden t'affectueren op 't Landt vander Tholen, gheleghen in Zeelandt. Mitsgaders: De ghevolghde Sententien over hun ghegheven, in s'Gravenhaghe den x^den^ October 1597. Ende ghedruckt nae de Copie van dien. (*Met den holl. leeuw in den tuin op den titel.*) Tot Delff, by Jan Andriesz. .... *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Bij *Bor*, *IV*, 378 *en* 379 (T. 400).

993 Confessien Ofte Bekentenissen, gedaen by Peeter Harinckman, *enz.* (*Als 't voorgaande.*) in-4°., 8 blz.

Hier wordt op den titel gelezen *t'effectueren*, bij 't vorig ex. *t'affectueren.*

994 Confessien Ofte Bekentenissen, gedaen by Pieter Harinckman, ende Dierick van Sypesteyn: Inhoudende t' verradigh feyt t' welcke sy voorghenomen hadden t' effectueren op*t* Landt vander Tholen, gheleghen in Zeelandt. *enz.* (*Met* VIGNET *op den titel.*) .... in-4°., 8 blz.

Nog andere druk.

995 Cort Verhael. Vande heerlijcke Victorie vant ver-overen ende innemen der Steden van Enschede, Oldenzeel, ende Oetmaerssen, gheleghen inde Twente. Mitsgaders de Copye vanden brieff van zijne Excell^tie^. aenden .... Staten .... gesonden. (*Met vignet op den titel.*) Tot Delf, By Bruyn Harmanssz Schinckel. *Z. j.* in-4°., 4 blz.

Het *Cort Verhael* bestaat uit de *Copie van sekeren... brieff gesonden wt den Legher*, ged. 22 Oct. Zie *Bor*, *IV*, 362 *v.v.*; *Van Reyd*, *blz.* 914 en *Van der Kemp*, *II*, 180. (W. 857.)

996 Heerlicke Nieuwe Tijdinge vande geluckighe veroveringe vander Stadt ende Casteele van Linghen, het welcke by zijne Ex^cie^. den xij^en^ deser maent November (met accoort) is verovert, in conformiteyt vant schrijvens, waer van de Copye hier naer volcht. (*Met vignet op den titel.*) Middelbvrch. Ghedruckt naer de Copie van Aelbrecht Hendricxsoon .... ende nu by Symon Moulert. *Z. j.* in-4°., 4 blz.

Belegering van Lingen bij *Bor*, *IV*, 365 *v.v.*

997 Nieu Lof-sangh over de Victorien vercreghen
Door zijn Excell., zedert Augusti neghen, 1597.
Op de wijse: Den tijdt is hier, dat men sal vrolijck vvesen, etc.
Onderaan: Ghedruckt t' Amstelredam, by Cornelis Claesz. .... *Z. j.* een blad in-plano.

Het gedicht, waarin Maurits' veldtocht van het jaar 1597 bezongen wordt, is onderteekend: *Niet sonder vlack*, dat is de spreuk van *M. Vlaak* of *Vlacq*; waarschijnlijk is dit dezelfde *M. Vlacq*, welke bij *van der Aa*, *Nederl. Dichters* voorkomt met de spreuk: *Wie kant ontvlien.*

998 Odae Triumphales de praeclara victoria Quam .... victis trimestri spatio Berka, Meursa, Grolla, Goora, Breuortio, Enscheda, Otmersia, Oldensela, Linga, locisque vicinis, retulerunt Illust. Ordines confoederatarum Belgicae Prouinciarum, ductu .... Mavritii, Comitis à Nassau, ... Anno cIↃ. IↃ. IIIC. .... Scriptae à Valerio Valerii Toph. et Simone Gvilielmi Roterodamensibus. Lvgdvni Batavorvm, Ex officina Joannis Patij. Anno 1597. in-4., 8 blz.

999 Bellvm Salicvm trimestre Provinciarum foederatarum Anni 1597. Ad amplissimos Frisiae ordines .... Authore Bernardo Gerbrando Furmerio Leoverd. Franekerae, Excudebat AEgidivs Radaevs Ordinum Frisiae Typographus. CIↃ. IↃ. XCVIII. in-8°., 40 blz.

Berijmde geschiedenis van Maurits' veldtocht in Gelderland in 1597. Dit werkje van *Furmerius* wordt niet genoemd bij *Foppens*, *Bibl. Belg.*, 135; *Paquot*, *Mémoires* (*in-fol.*), *III*, 439—441. Ook niet bij *v. d. Aa* (i. v. *Furmerius*) en de daar genoemde schrijvers.

1000 De illustrissimi, ... Mauricij, Principis Aurasini, etc. .... gloriosis victorijs anno cIↃ. IↃ. XCVII panegyris. Gerardi Strateni. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Traiecti ad Rhenum, Ex officina Salomonis Rodij, ... Anno cIↃ. IↃ. XCVIII. in-4°., 40 blz.

Op blz. 2 het wapen van Oranje-Nassau. Zie: *Collot d'Escury*, *Hollands Roem.* *IV*, 204.

1001 Een clachte onsoet, die Albertus doet, tot zijnder schanden,
Hy wort verwoet, om dat hy moet, uyt dese Landen.
Op de wijse: Maximilianus de Bossu. *Onderaan:* Ghedruct tot Leyden, By Jan Theunisz. *Z. j.* in-fol°., een blad.

Gedicht in twee kolommen gedrukt, betrekking hebbende op den voor Albertus ongelukkigen veldtocht van het jaar 1597. Het stuk zelf is later, tegelijk met n°. 1205 en eenige andere liedjes, wellicht in 1602, gedrukt.

1002 Een nieu Liedeken van een jonge Dochter, die binnen Breussel levendich gedolven is, om datse den Naem Jesu Christi heeft beleden. Anno 1597. Op de wyse: Ick en ben niet als een pluyme. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* een vel in-plano.

In dit gedicht wordt de geschiedenis verhaald van *Anna van den Hove*, die, wegens belijdenis van den gereformeerden godsdienst, te Brussel levend werd begraven.

1003 Christelijcke vnde truhartighe vermaenschriften, an de ghemene Collatoren vnde Prediger, in de provintie van Stadt vnde Omlanden van Groningen: Handelende van den Jure patronatus, Vnde Reformatioen der Kercken in der sulven Provintie. Tot Franeker, Ghedruckt, By Abbe Wybes. 1597. in-4°., 32 blz.

De voorrede is een brief aan *Willem Lodewyk van Nassou* en onderteekend: *Datum Gronegen, den 22. Decemb. Anno* 1596. *V. G. Ondertheniger Doede van Amsvver.* Zie

over het werk en de geschriften van *Doede van Amsweer*: twee artikelen in de jaargangen 1842 en 1843 der *Groninger Volksalmanak* door *Mr. J. Potter van Loon* en *C. Sepp*, *Kerkhist. Studien*, blz. 221 v.v.

1004 Epistola Meletii Papae ac Patriarchae Alexandrini, etc. praesidis Constantinopolitani ad Janum Dousam Nordovici Dominum super obitu filij, consolatoria; Quam Georgius, defuncti Dousae frater, post continuam quinquennij peregrinationem, una cum festiua codicum manuscriptorum copia hactenus ineditorum Domum secum Constantinopoli redux attulit Prid. Idus Majas, Anni 1598. (*Met vignet op den titel.*) Hagae-Comitis, Ex officina Alberti Henrici. CIↃ. IↃ. XCVIII. in-4°., 8 blz.

De veelbelovende *Johan van der Does* overleed aan de tering den 21 Dec. 1596, of volgens anders 12 Jan. 1597.

1598.

Zie ook n°. 267, 881, 926, 967, 970, 999, 1000 en 1004.

1005 Les articles et conditions de la paix et perpetvelle alliance contractée entre ... Philippe ... Roy Catholique des Espaignes, etc. et Henry quatriesme .... Roy Tres-Chrestien de France, l'An 1598. (*ged.* 2 *Mei.*) Y joincts aussi les Articles de la Paix traictée au chasteau en Cambresis l'An 1559 ... *Met het fransche wapen op den titel.* Jouxte la Copie imprimée a Paris, L'An M.D.XCVIII. in-4°., 8 blz.

= W. 867. *Martin*, *Histoire de France*, *X*, 427.

1006 Articvlen Ende conditien vanden Pays ende eeuwighe aliantie besloten tusschen .... Philips .... Coningh van Spaengien, etc. Ende Henrick de vierde .... Coningh van Vranckrijck, in 't jaer 1598. Hier ... by ghevoecht d'Articulen vanden Pays besloten op 't Casteel van Cambresy, An. 1559.... Wt het François in het Nederduyts overgheset. Nae de copie gheprint te Parijs, Anno 1598. Met Privilegie. in-4°., 12 blz.

= W. 869. Vertaling van 't voorgaande. Bij *Bor*, *IV*, 445.

1007 Articvlen Ende Conditien van den Pays *enz.* (*Als boven.*) *Met vignet op den titel.* Na de copie gheprint te Parijs, Anno 1598. Met Privilegie. Naghedruct tot Delff, by Bruyn Harmanssz Schinckel. M.D.XCVIII. in-4°., 16 blz.

= T. 411? Andere druk van 't voorgaande. Als jaartal van den vrede van Cambresy is hier 1598 in plaats van 1559 gezet.

1008 Articvlen Ende Conditien *enz.* (*Als boven. Met het fransche wapen op den titel.*) Na de Copie gheprint te Paris, Anno 1598. Met Pre-

vilegie. Ghedruckt nae de copye van Bruyn Harmansz Schinckel, M.D.XCVIII. in-4°., 12 blz.

Latere druk.

1009 Articvlen Ende Conditien vanden peys ende eeuwich Verbondt, ghemaect tusschen . . . Philips *enz.* (*Als boven.*) Wt de Fransoysche in onse Nederduytsche tale ghetroulijc overghezet, na de Copije ghedruct tot Parijs. Anno 1598. (*Met een wapen op den titel.*) Tot Rotterdam, By Jan van Waesberghe, ... M.D.XCVIII. in-4°., 16 blz.

Andere vertaling. (T. 412.)

1010 Chanson novvelle povr rendre action de graces au bon Dieu. Touchant la Paix faicte a Veruin entre les Roys. Sur le Chant: Beny soit l'oeil noir de Madame. (*Met vignet op den titel.*) A Arras, Chez Guillaume de la Riuiere, et Gilles Bauduyn, à la Fontaine. M.D.XCVIII. in-8°., 8 blz.

Het gedicht is geteekend met de spreuk: ***Le mien desir n'est point mortel.***

1011 Copie des Lettres (*ged.* 31 *Mei*) envoyees de son Alteze (*Albertus*) en Arras, povr la publication de la Paix le 7. de Juin 1598. (*Met het koninklijke Spaansche wapen op den titel.*) A Arras Chez Guillaume de la Riuiere, et Gilles Bauduyn, ... M.D.XCVIII. in-8°., 8 blz.

Dit stuk bevat een brief van den kardinaal-aartshertog aan het bestuur van Arras, waarbij de afkondiging van den vrede van Vervins gelast wordt. Daarbij de formule der afkondiging.

1012 Arrest de la covr de parlement dv 18. Aovst 1598. contre le Sievr de Tournon. Contenant aussi defenses à toutes personnes d'envoyer Escholiers aux colleges des Jesuites, en quelques lieux et endroicts qu'ils soyent, pour y estre instruits (*ged.* 18 *Aug. Met houtsneé op den titel*). A Paris, Par Mamert Patisson... M.D.XCVIII. in-4°., 8 blz.

Zie ***van Meteren, XVIIde B., fol.*** **113. Dit is de officieele uitgave.**

1013 Copie, Van t' Vonnis ghegheven int Hoff van Parlement tot Paris, den xvij^en^ Augusti vijfthien-hondert acht-ende-tneghentich teghen den Heere van Tournon. Inhoudende oock verbodt aen alle persoonen hare kinderen te senden in de Collegien van de Jesuvvijten, in vvat plaetsen ofte steden die selue oock souden moghen vvesen, om aldaer gheleert te worden. (*ged.* 18 *Aug. Met houtsneé op den titel.*) Ghedrvct Nae de Copie van Mamert Patisson, ... *Z. j.* in-4°., 8 blz.

= W. 876. Hollandsche vertaling van het voorgaande.

1014 Warachtich verhael van de doot ende sterven des Konincx van Spaignien: Mitsgaders d'over-leueringhe syns Rijcx, ende eenighe vermaninghen aen synen Sone Don Philippe, ende l'Infante syne Dochter voor syn overlijden: als ooc de pompe ende den staet syner Majesteyts begraefnisse, ende andere gheschiedenissen. Over-ghezet wt de Spaensche in onse Nederduytsche Tale. (*Met een houtsneé op den titel.*) Tot Rotterdam. *Z. n. v. dr.* M.D.XCVIII. in-4°., 8 blz.

Bor heeft bij zijn verhaal van Filips' overlijden dit stuk gevolgd, *IV*, 472. (T. 414.) *Motley*, *United Netherlands*, *III*, 503—512 schijnt in hoofdzaak *Bor* gevolgd te zijn.

1015 Cort warachtich verhael, Vande Siecte, leste woorden ende doot vande Coninck van Spangien, Phillips de tweede, gestorven den derthienden September des Jaers xvC.xcviij. in zijn Clooster van S. Laurens, gelegen in Escurial, seven mijlen van Madril, geschreven binnen Madril in Spaensch, ende ouergeset in Duyts, door een Liefhebber des selven taels. (*Met vignet op den titel.*) Voor Jan Janz. Orlers, inden duytschen Bybel. *Z. n. v. pl. en v. j.* in-4°., 8 blz.

Andere vertaling dan het voorgaande. Het ex. bij W. 878 leest Ph*i*lips, in plaats van Ph*i*llips.

1016 Brieue et veritable narrèe De la Maladie, derniere (*sic*) mots, et mort du Roy D'Espaigne Philippe deuxiéme de ce nom, qui est trespassé en son Monastere de S. Laurens en Escurial à sept lieues pres de Madrid, l'an 1598. le treisiéme iour de Septemb. Escrit hors Madrid en lettre Espaignole, et translaté en Françoys. (*Met vignet op den titel.*) Pour Jean Janson Orlers, en la Bible Flamen. *Z. n v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Fransche uitgaaf van 't voorgaande.

1017 Christophori Varsevicii, C. C. In Mortem Philippi II. Hispaniarvm Regis Catholici, oratio. Cracoviae, Ex Officina Andreae Petricouij. Anno, 1598. in-4°., 52 blz.

Op de keerzijde van den titel vindt men een groot portret van Filips II.

1018 Aerdt ende eygenschappen van Seignor van Spangien. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* een blad in-plano.

Het bovenste gedeelte van het blad wordt ingenomen door een prent, die in 16 verschillende afbeeldingen de eigenschappen van *Seignor van Spangien* te aanschouwen geeft. Onder de prent een vers in 16 koepletten, waarvan elk met een der 16 afbeeldingen correspondeert.

1019 Het Beclach der Spaenscher Naty. Waer inne te kennen ghegeven wert aen wiens handen het Coninckryck van Hispangien behoort te comen, mitsgaders die schandelycke ende onerhoorde Bloedt-

schande, twelck de Paus van Romen heeft toeghelaten, *enz.* (*Het kon. wapen op den titel.*) Hier achter is noch een Liedt toeghedaen, al waer een gespreck ghehouden wert tusschen LInfante, ende den Soon. ghetrouwelijck wt den Spaenschen Originalen ghedichte ghetranslateert. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

De schrijver oordeelt, dat de Spaansche heerschappij aan den zoon van Filips niet toekomt, omdat deze uit bloedschande (uit Filips' huwelijk met zijn zuster's dochter) gesproten is. Hij betoogt (op rijm), dat de dispensatie van den paus er niets toe afdoet (T. 415).

1020 Translatie Van een Missiue ghesonden van Franchoys de Mendosa Ouersten Velt-Heere van het Oorloochs-volck van Albertus, Aertshertoghe van Oostenrijck, doe hy lagh jnden Hertochdomme van Cleeff, aenden Burgemeesters ende Regeerders der Stadt Wesel (*ged.* 18 *Dec.* 1598.), noopende het verjageu (*sic*) ende verstoten vande Ghereformeerde Religie uyt heure Stadt. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Zie dezen brief bij *Bor*, *IV*, blz. 493—494. Het Latijnsche origineel is opgenomen in de *Mém. et Corresp. de Duplessis-Mornay*, *T. IX*, 191. (*Vreede*, *Lettres et Négoc. de Buzanval*, *et de Fr. d'Aerssen*, p. 48, 78, 356.) Zoo W. 883, waar een exemplaar voorkomt met het adres op de laatste blz.

1021 Tractaet paraeneticq. dat is te segghen; Onderwysinghe ofte vermaninghe. Int welcke wert ghethoont .... den rechten wech ende waren middel om te wederstaen het ghewelt der Castilianen .... Door een Spaensch Pelgrim, gheslagen vanden tijt, ende vervolcht door Fortuyne. Ghetranslateert vvt de Castiliaensche sprake in Françoysche tale, door J. D. Dralymont Heere van Yarleme (*anagram*). Ende nu in Nederduytsch overgeset, door C. P. Boeyt. Nu nieulijcks Ghedruckt. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1598. in-4°., 84 blz.

De voorrede van den franschen vertaler is gedagteekend 1 October 1597. De *Spaensche pelgrim*, die zich in den oorspronk. franschen druk (*Aix*, 1597, 12°) onder 't pseudoniem van *P. Olini* schuil houdt, is waarschijnlijk *P. Jos. de Teixeira*, portugeesch Dominicaan, een der ijverigste aanhangers van den verdreven koning van Portugal, *Don Antonio*, wiens handschrift de vertaler waarschijnlijk gebruikte. Deze is zeker niemand anders dan *Jean de Montlyard*, *heer van Meleray*, door de partijschriften en vertalingen, die hij in 't licht gegeven heeft, bekend. Zie: *Marchand*, *Diction. histor.*, i. v. *Montlyard*, *II*, 66. (T. 401.)

1022 Tractaet paraneticq (*sic*) *enz.* (*Als boven.*) Nu nieu*welijcx* ghedruckt. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1598. in-4°., 84 blz.

Latere druk met verschil in spelling (T. 402). Aan dit ex. ontbreken blz. 69—72.

1023 Tractaet paraeneticq *enz.* (*Als boven.*) Nu nieu*welijcx* ghedruckt. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1598. in-4°., 84 blz.

Dezelfde uitgaaf als de vorige, doch latere afdruk, waarin de *a* in paraneticq door een *ae* vervangen is. (T. 403.)

1024 Max. Vignacvrtii Patrit. Atreb. Nvbilib. C. R. M. Adlecti in res Belgicas ΔΕΙ'ΝΩΣΙΣ. Qua summa euentuum ab initio tumultuum descripta; seditionum et calimitatum caussae recensentur: et iisdem sua remedia, ad felicem Remp. in veri Principis Imperio instaurandam, subiiciuntur. Ad Sereniss. Philippvm Hispaniarum Principem. (*Met vignet op den titel.*) Antverpiae, Ex officina typogra. Andreae Baxcij. 1598. Cum superiorum permissu. in-4°., 30 blz.

Zie: *Foppens*, *Bibl. Belg.*, *II*, 88.

1025 Oratio panegyrica qvarta. De pace sev relatio deliberativa de concordia principvm Christianorvm, tranquillitate Ecclesiae Cath^ae^. et bello Turcis inferendo. A. D. M. Nicolao de Rebbe Athensi, Bruxellis, mense Januario, Anno 1598. Ad... D. Octauium Episcopum Tricaricensem,.. D. N. Clementis Papae Octaui,... Nuncium, cum potestate Legati de latere. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Brvxellae. Ex Officina Joannis Montmartij,... Anno 1598. in-4°., 16 blz.

De *Oratio* wordt voorafgegaan door een brief. Zie over den orator *Foppens*, *II*, 918, waar deze oratie niet onder zijne werken wordt vermeld.

1026 Poeme. Advis povr la paix de la Belgiqve. A son Altesse. Par Leon de Meyere d'Anvers. (*Met vignet op den titel.*) A Anvers, De l'Imprimerie d'Arnoult Coninx. L'An M.D.XCVIII. in-4°., 30 blz.

Onder op den titel: *Auecq Grace et Priuilege pour six Ans.* onderteekend: *J. de Buschere.* Aan het einde vindt men de kerkelijke goedkeuring: *Datum* 28 *Aprilis*, *Anno* 1598. onderteekend: *Petrus Vinck Archipresbiter regionis Bruxellensis.* Zie over *Leo de Meyere: Foppens*, *Bibl. Belg.*, *II*, 813, waar van dit gedicht geen melding wordt gemaakt.

1027 Advis povr la paix du Pais-Bas. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 26 blz.

Hetzelfde gedicht als 't voorgaande. Latere compresser druk. De titel ontbreekt aan dit ex. waardoor ook de naam van den drukker verloren is gegaan. Een aan het einde van 't voorgaande opgegeven drukfout is hier verbeterd.

1028 Responce av poeme d'advis povr la paix Belgiqve composé par Leon de Meyere d'Anvers, dedié au Cardinal Albert d'Austrice, de l'imprimerie d'Arnout Conincks 1598. .... A la S^rie^ des Provinces Belgiqves Vnies. Par Theophile. (*Met een vignet op den titel.*) Hors de Rome Sans previlege du Pape pour six ans, sauf demy quart. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 48 blz.

Antwoord op het voorgaande. In plaats van de kerkelijke goedkeuring, die daar aan het einde voorkomt, lezen wij hier aan het slot: *Il n'y a pas icy grand chose qui s'accorde avec les Jesuites. Fait hors de Rome le* 18. *Jour de Nullo* 1598. *Signé. Harlequin.* Bij het ex. T. 409, volgt hier nog het *Poëme d'advis.* Door J. F. Le Petit. Zie *Bibl. Belg.*, i. v. *Le Petit.*

1029 Copye van het Transport, Gedaen by zyne Majesteyt [*Filips II*] (aen de Infante zijn oudtste Dochter) van de Nederlanden, Bourgoignen, ende Graefschappe van Charollois (*ged.* 6 *Mei*): . . . . by ghevoecht de Approbatie, Agreatie, ende den Eedt vanden Prince van Spaengien (*later Filips III*), . . . Midtsgaders de Procuratie van d'Infante aen haren toecomenden Bruydegom ghegheven, . . . Is . . . . by ghevoecht, t'Vertoogh van de Staten van de Provincien aen zijn Altese. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.XCVIII. in-4°., 16 blz.

Bij *Bor*, *IV*, 461—466. (W. 870.)

1030 Copye van het Transport. *enz.* (*Als boven.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1598. in-4°., 20 blz.

Andere druk van het voorgaande, met verschillend fleeet. De keerzijde van den titel is onbedrukt. Het *Transport* zelf beslaat hier 12, in 't voorgaande 8 blz. (W. 871.)

1031 Approbatie agreatie ende den Eedt vanden Prince van Spaengien, van 't transpoort van dese Nederlanden ende Borgoingnien. *Aan het einde:* Ghedruct nae de Copie tot Middelburch. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-8°., 8 blz.

1032 Remonstrantie van den Eerts-Hertoghe Albertus, aen de Generale Staten, van date den 5. Decembris, 1597. . . . . nopende het Huwelijck, ende de Ghifte der Nederlanden: Ende . . . . de Brieven van Credentie, soo van den Coninck, als van den Prince van Spaengien, van date den 10. Septembris 1597. . . . . Een Brief van den Coninck, ... in date den 31. May 1598. . . . Noch eenen Brief van den Prince van Spaengien, in date den 30. May 1598. Volght het Transport, Ghedaen by zijne Mayesteyt, aen de Infante zijn oudtste Dochter, Ende voorts den gheheelen handel van 't Huwelijck, *enz. enz. enz.* Alles ghecopieert ende ghecollationeert nae het Originael, ... desen 9. Octobris, 1598. *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*Amsterdam, Herman Allertsz?*) in-4°., 24 blz.

Verzameling van 10 verschillende stukken betreffende de overdracht der Zuid. Nederlanden aan het huis van Oostenrijk en het huwelijk van Albertus en Isabella. Zij zijn door *Bor* t. h. pl. meegedeeld. (T. 416.)

1033 Cession et transport des Pays d'embas et de Bourgogne, fait par Philippe II. Roy d'Espaigne, a sa fille aisnée Isabelle, Clara, Eugenia, en avancement de son mariage avec l'archiduc Albert. Le sixième du Mois de May de l'An 1598. *Z. afz. titel. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 12 blz.

Alleen het transport zonder de Approbatie etc.

1034 De Conditien ende Articulen van zijn Altese (*den Aartshertog Albertus*),

ende van mijn Heeren de Staten van de Provincien. (*Met klein titelfileet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1598. in-8°., 8 blz.

Afgedrukt in *van Meteren*, *fol.* 383.

1035 Vonnisse By Schepenen der Stadt Leyden, gevvezen jegens Peeter Panne van IJpre, ter zake vande voorgenomen moort ende assassinaet, op ende jegens de persoon van zijn Ex^tie^. door beleyt ende aenporringe vande hoofden vande Jesuijtsche secte binnen Douay. (*ged.* 22 *Juni. Met het wapen van Leiden op den titel.*) Ten bevele van die vande Gerechte der voorschreven Stede, Gedruct opt Raedhuys aldaer, inden Jare 1598. in-4°., 10 blz.

= W. 873. Oorspronkelijke druk. Bij *Bor*, *IV*, 453.

1036 Copie van het Vonnisse by Schepenen der stadt Leyden, gewezen jegens Peter Panne van IJpre, ter zake van de voorgenomen moort ende assassinaet, *enz.* (*ged.* 22 *Juni. Zonder afz. titel.*) *Aan het einde:* Gedruct naer texemplaer twelc ... opt Raedhuys aldaer (*Leiden*) ghedruct is Inden Jare xv^c. xcviij. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Latere nadruk van 't voorgaande.

1037 Copie van het Vonnisse .... *gh*ewesen je*gh*ens Peter Panne van IJpre, ... (*Met titelvignet.*) *Gh*edruc*k*t naer t'*Ex*emplaer *enz. Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1598. in-4°., 8 blz.

Andere druk.

1038 Copie van seker Refereyn by de overheerde Nederlantsche Provintien aen Hollant gheschreven, beroerende den Vrede. Met oock der Hollanders antwoorde rijms-wyse daer by ghevoecht. *Aan het einde:* Ghedruct voor Laurens Jacobsz. inden Bybel op t'Water tot Amstelredam. Anno, 1598. in-4°., 16 blz.

= T. 405. Nadat Filips II de Nederlanden aan Albertus en Isabella had overgedragen, werden weder pogingen aangewend om de geunieerde provintien te bewegen, thans zich aan de nieuwe souvereinen te onderwerpen. Met dat doel schreef Albertus den Staten een brief (ged. 28 Aug.). De onderworpen provintien zonden eveneens een schrijven (ged. 28 en 29 Aug.). Zie *Bor*, *IV:* 468—70. Op die vredes-voorstellen hebben dit en de volgende nummers betrekking. Op den titel een groote koper-gravure met verschillende voorstellingen (waarvan twee in medaillon) om het bedriegelijke der vredes-voorstellen aan te toonen. De hoofdgroep bestaat uit „*de over-heerde Provintien*" voorgesteld door een persoon in priesterkleeding met een Janusgezicht (den kardinaal-aartshertog?). Deze biedt een Hollander een olijftak aan; de Hollander zegt: *T'is doch al bedroch.* Verder nog verschillende afbeeldingen b.v. de Armada (1588), Alva en de inquisitie, Maurits, de aanslagen van Renichon (1594) en Pieter Panne (1598), het levend begraven van Anna van den Hove (1597) enz. Het *Refereyn* der overheerde Provintien bestaat uit 8 koepletten en is aan het slot voorzien van de kerkelijke approbatie, ged. 12 Maart 1589 (in andere drukken is deze fout verbeterd en vindt men 1598) en onderteekend: *Petrus Vinck.* Daaronder: *Louanij, Joannes Masius excudebat.* Het *Antwoort* .... *Aen de Misleydede* (sic) *Neder–*

landtsche Provintien bestaat uit 18 koepletten en is onderteekend: *Vigilantia et Fide.* 1598. Op blz. 16 volgen nog twee sonnetten. Beneden op de gravure leest men: *Laurens Jacobs excud.*

1039 Copie van seker Refereyn *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 16 blz.

Latere druk, zonder de sonnetten achteraan, en met het adres van den drukker (zonder jaartal) op blz. 15 onderaan. Ook in de prent zijn veranderingen aangebracht; zoo is o. a. *Duc d'Alve* in het 1e medaillon weggelaten. (T. 406.) Ook de foutieve datum der kerkelijke approbatie is hier verbeterd.

1040 Copie van seker Refereyn *enz.* (*Als 't voorgaande.*) in-4°., 16 blz.

Dezelfde druk als de vorige, maar de titelprent met nieuwe veranderingen en in verso van de vorige. In het medaillon, dat hier rechts is, heeft de leeuw noch duc d'Alve bij zich, noch den monnik, die hem vastbindt (T. 407). Het adres ontbreekt hier geheel.

1041 Copie van seker Refereyn *enz.* (*Als 't voorgaande.*) in-4°., 16 blz.

Dit ex. is wat de prent betreft, gelijk aan 't voorgaande, maar verder is het dezelfde druk als n°. 1038.

1042 A true Coppy of the Admonitions sent by the subdued Prouinces to the States of Holland: and the Hollanders answere to the same. Together with the Articles of Peace concluded betweene the... Princes, Phillip ... King of Spaine, etc. and Henry the fourth... King of Fraunce, in ... 1598. First translated out of French into Dutch, and now into English by H. W. Imprinted at London by J. Wolfe. 1598. in-4°., 32 blz.

Vertaling van de voorgaande en van n°. 1006. De plaat is als bij de voorgaande nummers, maar met engelsche opschriften.

1043 Refereyn by de overheerde Provintien aen Hollant gesonden om haer te bewegen tot vrede met den Spaengiaert: Met ooc der Hollanderen Antwoort. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* een blad in-plano.

Het bovenste deel van het middenvak van dit blad wordt ingenomen door een prent (koper-gravure), die in 5 afdeelingen is verdeeld. De hoofdgroep geeft ons een man in priesterlijke kleeding met de staart van een schorpioen (den kardinaal-aartshertog?) te aanschouwen, die aan 3 Hollanders een olijftak aanbiedt, welken zij afwijzen. Links 2 kleine zinnebeeldige plaatjes: „*Madame de Parma*" en „*Bepaelde Commissi*"; rechts 2 dergelijken: *Maurits* tusschen de moordenaars *Renichon* en *du Four*, daaronder *Maurits* naast *Pieter Panne* en het levend begraven van *Anna van den Hove.* Deze prent komt ook voor bij *F. Muller*, *Beschrijving van Nederl. Historieplaten*, 1e *Afl.* n°. 1247; daar moet de als priester gekleede persoon pater *Ney* voorstellen en heeft een kruis in de hand. De olijftak wordt daar niet aan drie, maar aan 2 Hollanders aangeboden. De heer *Muller* vermeldt daarbij een vijfregelig bovenschrift en een vers, beiden in het Duitsch. Wellicht is dus deze plaat bij de vredes-onderhandelingen in 1608 nogmaals gebruikt, echter met eenige wijziging. Onder de prent vinden wij een *Refereyn* van 8 koepletten; dit is hetzelfde als in de voorgaande nummers, met dezelfde approbatie. Het antwoord, dat evenzoo uit 8 koepletten

bestaat, is geheel verschillend. Het vak links van prent en *Refereyn* wordt ingenomen door een toespraak *Tot den Nederlanders int gemeyn.* Daaronder: *Artijculen ende Besluyt by de Inquisitie van Spaengien* enz. (zie n°. 156—158) van 16 *Febr.* 1568. Het vak rechts bevat *Resolutie ende Besluyt, ghemaeckt by de heylighe Inquisitie teghen het Volck der Nederlanden* ged. 16 *Febr.* 1568. Daaronder: *Vonnisse des Konincx tegen de Nederlanders int ghemeen* ged. 26 *Febr.* 1568. Nog lager vindt men de beide sonnetten (zie de vorige nummers).

1044 *Een dergelijke zinneprent als 't voorgaande. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* een blad in-plano.

Deze prent is dezelfde als die, waarvan de heer *F. Muller* in zijn *Catalogus* een beschrijving geeft onder n°. 1248. Daar wordt deze plaat echter ten onrechte tot 1608 teruggebracht en zou dan betrekking hebben op de onderhandelingen over het Bestand. De afbeeldingen zijn voor een groot deel dezelfde als bij de voorgaande nummers. Onder de plaat vindt men weder het *Refereyn* (zie voorgaande nos.) en een antwoord. Het refereyn heeft ook hier de kerkelijke approbatie; het antwoord is onderteekend: *Gheen stercker wapen teghens een tyran is, dats waer, Dan mistrouwen, die licht vertrout comt dicwils in gevaer.*

1045 *Een andere zinneprent over hetzelfde onderwerp. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* een blad in-plano.

Links op de plaat een afbeelding van de zuidelijke provintien: een draak, de „*Tirannie*" houdt met zijn poot de privilegiën vast, daarachter het „*Eendrachtich gewelt*". Rechts zit de Nederlandsche maagd in den tuin (de geunieerde provintiën); de leeuw houdt voor den tuin de wacht met zijn linker voorpoot gesteund op een schild met pijlbundel, terwijl de rechter voorpoot het zwaard omvat houdt. De „*Bedeckte Tirannie*" (dezelfde draak, thans echter in een monnikspij en kap gehuld, welke echter zijn staart niet kunnen bedekken), biedt een olijftak aan. De prent heeft tot onderschrift: *Tirannie doort t'gewelt niet connende beyagen, Soect t' overheeren met listige aenslagen, Neemt aen (twort v gegont) Een peyselyck verbont, Twaer goet maer vwen staert, maect ons te veel vervaert.* Daaronder een refereyn *Aen Hollandt* in 4 koepletten en een *Antvvoort* van den zelfden omvang. Vervolgens nog: *Sommige Vragen: welcke beantwoort worden van Echo.*

1046 *Hetzelfde Refereyn met* het Antvvoort *en de* vragen, *zonder de prent. . . n. v. pl., v. dr. en z. j.* een blad in-plano.

1047 Antwoordt op het tweede Refereyn, by de Overheerde Nederlantsche Provintien aen Hollant gheschreven: om haer met schoonschijnende Redenen. Ongefondeerde dreygementen, ende ongelijcke Exempelen, Vrede te maken met den Spangiaert. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* (1598.) in-4°., 42 blz.

Op den titel een zinneprent, voorstellende een klein scheepje (*Pays*), waar een groot (*Spaensche Regeringhe* en *Inquesitie*) achteraan drijft. Midden op dit schip een persoon met drie hoofden n.l. van paus, koning en van den kardinaal-aartshertog. Aan het roer zit een Jezuiet; het wordt geroeid door monniken van verschillende orden, met roeispanen waarvan er een den naam draagt van: *Schijn van Heylickeit;* een tweede heet: *S Paus Bullen* en de derde *Placaten.* Het schip voert 3 vlaggen, met toepasselijke opschriften. Aan het groote vaartuig zijn verschillende kleine booten verbonden, evenzoo voorzien van vlaggen

met opschriften als b.v.: *Moorden voorgenomen tegen Z. Excellentie.* Een Hollander met den leeuw in den holl tuin staande, trekt het schip van den pays naar zich toe, maar stoot het groote schip van zich af, zeggende: *Ick begeer pays maer geen bedroch.* Het *Refereyn* telt 25 koepletten en is onderteekend: *Al soet is d'eynde seer goet.* Het Antwoordt bestaat uit 44 koepletten met kantteekeningen.

1048 De Vyt-spraecke Van Anna Vyt Den Hove (Die te Brussel om de suyuere Leere moordadelick is ghedoluen gheweest.) Aen de Heeren Staeten Van dese vereenighde Nederlanden. Waer in ghehandelt wordet van den Spaenschen Vrede. Midtsgaders Den Lof van Godes Vrede. Beschreuen Door Jacobvm Viverivm. Lof-singher des Alderhooghsten. Tot Leyden, By Christoffel Guyot, in Salomons Tempel: 1598. in-4°., 8 blz.

Twee gedichten van *Jacobus Viverius* of *Van de Vivere* (zie over hem: *Mr. Ph. Blommaert. De Nederduitsche schrijvers van Gent, blz.* 166 *v.v.*) In het eerste wordt *Anna Vyt den Hove*, in Juli 1597 te Brussel levend begraven, sprekende ingevoerd, om tegen vrede met Spanje te waarschuwen. Bij T. 404 komt een latere uitgave voor.

1049 Het Spaens Europa ben ic ghenomt // hier
Die de Roos en Lely docht te plucken // wel,
Dat onder den Catolijcken tijtel vermomt // fier
Maer elc quam syn schilt na hem weer rucken // snel.

Hieronder in een vierkante lijst een voorover hellend vrouwenbeeld, uit verschillende landen van Europa samengesteld, met den wereld-bol in de rechter- en een ontbloot zwaard in de linkerhand Onder de prent: Luce I. Vers. 52. 53. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.XCVIII. in-4°., 16 blz.

Op de keerzijde van den titel 2 achtregelige koepletten. Voorts behelst dit pamflet, dat ten doel heeft tegen den vredehandel met Spanje te waarschuwen, blz. 3 een woord *Tot den aendachtighen Leser*, blz. 4—8 een *klaegh ghesanghe der Spaenscher Evropa*; blz. 9—12. *Refereyn van het Spaensch Europa.* Dit vers, zoowel als het vorige, is rijkelijk van historische kantteekeningen voorzien. Blz. 13 en 14 volgt een beschrijving in proza, van *den Belgisschen oft Nederlantschen Leeu* (de XVII Ned. Provinciën), die op blz. 15 staat afgebeeld. Daaronder: „*Liet op den Naem sijner P. E. wijse psa.* 35 en *Albertus klachte op de Spaensche Europa.* De letters aan het begin der regels vormen de namen: *Mavrits van Nassav*, en *Albertvs Cardinal.* Blz. 15: *Acht Artijculen wt De Blijde Inkomste*; en blz. 16: *Het Liedt des Belgischen Leeus. Op de vyse* (sic) *Moyses seer vierich.* Onderaan leest men: *Spero et opto, Fecit J. F. Balman.* (W. 886.)

1050 Aende afghewekene Provincien van Hollant, Zeelant, etc. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*Rutgheert Velpius?*) Ghedrvct int Jaer M.D.XCVIII. in-4°., 32 blz.

Een spaansch-gezinde beantwoordt hier het een en ander wat door Noord-Nederlanders tegen den vrede is aangevoerd, en tracht dien vrede aan te prijzen. Zie n°. 985.

1051 Princeps Avriacvs; Siue Libertas defensa: Tragoedia nova. Auctore Casparo Caspario. (*Met vignet op den titel.*) Delphis, Ex officinâ Brunonis Schinckelii. cIↃIↃIC. in-8°., 48 blz.

= T. 421. Zie n°. 954. Van den schrijver is niets bekend. De tragoedie is opgedragen *orthodoxis Dei in Hollandia et Zelandia Ecclesiis earumque ministris fidelissimis* en ged.: *Delphis, Kal. Octobr. anno.... MDXCVIII.* Bij T. 420 komt een in-4°. uitgave van het jaar 1598 bij denzelfden drukker voor.

1052 Response apologeticqve. De Philippe de Marnix Sr du Mont Sainct Aldegonde, A un libelle fameux: qui a esté publié en son absence, sans nom de l'Autheur et de l'Imprimeur: par un certain libertin, s'attiltrant gentilhomme Allemand, et nommant sond: libelle ***Antidote ou contrepoison*** etc. auquel l'honneur des Ministres et du Ministere de la parolle de Dieu estoit prophanement vilipendé. Escrite et dediée a Messieurs les Estats generaulx des Prouinces unies des pays bas. (*Met drukkersmerk op den titel.*) A Leyden, Chez Jehan Paedts. 1598. in-8°., 164 blz.

= W. 862. Tegenschrift van n°. 966. In sommige exemplaren is de réclame op blz. 8 ten onrechte *Voila*, wat in andere ex. van denzelfden druk verbeterd is.

1053 Ontschuldinghe Gestelt antwoordischer wijse door Philips van Marnix, Heere van St' Aldegonde. Op een schimpschrift, uytghegheven in zijn afwesen, sonder name des autheurs ende druckers, door een seker Vrygeest, sick geuende den naem van een duytsch edelman, ende noemende zijn voorseyt boecxken, *Preseruatijf oft tegenuergift, etc.* in het welcke de eere der dienaren, ende des ampts des Goddelicken woorts, schendelicken wert versmadet. De.... Staten der vereenichde Prouincien der Nederlanden, toegeschreuen. Wt den Fransoischen... ouergheset door R. C. B. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Leyden, By Jan Paedts Jacobsz. Anno 1599. in-8°., 140 blz.

Vertaling van het voorgaande.

1054 Copye. Ghewisse verbontnis des Paws ende Conincx van Hispangien, sampt andere Christelycke Bisschoppen ende Prelalaten (*sic*), teghen des Roomschen Rijcx Vorsten toe Ferrara. Anno M.D.XCVIII. opghericht. (*Met de pauselijke en spaansche wapenen op den titel.*) Wt den Hoochduytsche overgheset. in-4°., 6 blz.

Paskwil op de groote plannen tot wederinvoering der Roomsche hierarchie. (T. 419, waar gelezen wordt: *verbont–nis*, *Prelaten* enz.

1055 Copye. Ghewisse verbontenis des Paews ende Conincx van Hispangien, *enz.* (*als 't voorgaande.*) in-4°., 8 blz.

Andere druk. Zie ook n°. 1067.

1056 Jesviten Loghenstroyinghe vanden Doot Theodori Bezae, ende vanden selven, mitsgaders van de geheele gemeynte van Geneven haren afval totten Pausdom, contrarij blijckende wt de Brieven, die Beza, ende de ... Pastoren ende Professoren tot Geneven, ... geschreven, ende in Druck .... hebben laten uytgaen, ... in Duytsche sprake overgheset, ... door H. C. Dienaer des Godtlicken Woorts. Achter is hier by ghevoecht in Duytsche Rijmen de scheppinge ofte afcomste vande Jesuiten, Franciscanen, *enz.* (*Met vignet op den titel*) Ghedruckt tot Vtrecht, by Salomon de Roy. Anno 1598. in-4°., 16 blz.

Nadat *Frans van Sales*, bisschop van Genève te vergeefs getracht had Beza tot de R. K. kerk terug te brengen, werd in het jaar 1598 door de Jezuïeten het gerucht uitgestrooid, dat *Beza* gestorven was en berouw had getoond wegens zijn verlaten der kath. kerk. Zie *Herzog*, *Real-Encyclopädie*, 2te *Aufl.*, *i. v. Beza.*

1057 Afbeeldinghe ende wonderlijcke beschrijvinghe, van een Kint het welck ghebooren is binnen de welghelegen stadt Rotterdam op den xx. dach Januarij, M.D.XCVIII. Ghelijcmen hier Figuerlijc sien mach. (*Met een afbeelding in houtsneê van het monsterachtige kind op den titel.*) Tot Rotterdam, by Firminium Trotereum (*Troterau*). in-8°., 8 blz.

1599.

Zie ook n°. 954, 1051 en 1053.

1058 Het Secreet des Conincx van Spaengnien, Philippus den tweeden, achterghelaten aen zijnen lieven Sone Philips, de derde...... Vervatende hoe hy hem reguleren sal na zijns Vaders doot. Int licht ghebrocht door een dienaer van den Heere Christoffel de Mora, Schatbewaerder des Conincx van Spaengnien, ghenaemt Rodrigo D. A. Ende nu overgheset uyt den Spaenschen, door P. A. P. (*Met een saterskop in lofwerk, als fleuron op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1599. in-4°., 8 blz.

Dit geschrift schijnt veel opgang gemaakt te hebben (T. 423 waar een andere druk voorkomt) en is ook opgenomen in den *Byecorf* van het jaar 1608. Zie aldaar.

1059 Het Secreet des Conings van Spa*ngien*, Philippus den tweeden, achter*ge*laten aen zijnen lieven *Z*one, Philips de derde ... vervatende hoe hy hem reguleren sal n*ae* zijns Vaders doo*dt*. In '*t* licht ghebr*acht* door een *D*ienaer van den Heere .... de Mora, Schatbewaerder des Coni*ngs* van Span*gien*, ghenaemt Rodrigo D. A. (*Met het kon. wapen op den titel.*) Ende nu over-gheset uyt den Spaenschen. Door P. A. P. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= T. 426. Latere druk; het fileet is hier vierkant en daaronder staat: *Ende nu over-gheset* enz. Wellicht gedrukt in 1608.

060 Het Secreet des Conings *enz. Andere druk, doch van dezelfde drukkerij als de vorige.* (Rodrigo D. A. *Staat hier o. a. in Latijnsche, op de vorige in Duitsche letter. Aldus ook in den* Byecorf *van* 1608, *waarin dit stuk met andere dergelijke uit dien tijd, bij gelegenheid der handelingen over het Bestand op nieuw als ter waarschuwing gedrukt, is opgenomen.* (T. 427.)

061 Het Secreet des Conings van Spangien, Philippus den tweeden, achter-ghelaten aen zijnen lieven Soone; *enz.* (*Met het kon. wapen op den titel.*) Ende nu over-gheset uyt den Spaenschen Door P. A. P. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Nog andere druk.

062 Het secreet des Conincx van Spangien, Philipp~~e~~s *den II.* Achterghelaten *enz.* (*Met een wapen op den titel.*) Ende nu over-gheset uyt den Spaenschen Door P. A. P. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Nog andere druk.

063 Het Secreet *enz.* (*als 't voorg.*) *Z. afz. tit., z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= W. 888.

064 Certaine relation des obseqves faicts a Philippe 2. de ce nom, Roy d'Espagnes, ... nagueres en la cité de Ferrare, y assistant N. S. P. le Pape. Clement 8. Et en la ville de Bruxelles au Pays Bas, y assistant .... André Cardinal d'Austrice, Gouuerneur des Pays Bas, ... *etc.* Ensemble l'Oraison Funebre, dicte par le Reuerendissime Seigneur, l'Euesque de Namur. (*Met het kleine drukkersmerk van R. Velpius op den titel, en het groote op de laatste blz.*) A Brvsselles, Par Rutger Velpius ... 1599. in-4°., 16 blz.

De *Oraison Funebre* vormt een afzonderlijk stuk. Zie het volgende nummer.

065 Sermon Fvnebre faict par le reverme. evesque de Namur, ... Jacqves Blasevs, avx funerailles dv .... Monarque Philippe 2. Roy des Espaignes etc. Celebrez en Brvsselles en l'Eglise de Ste Goedele, le dernier iour de Decembre, de l'An 1598. .... (*Op den titel het kon. wapen en op blz.* 39 *het drukkersmerk van Rutger Velpius.*) A Brvxelles. Par Rutger Velpius, 1599. Auec Priuilege. in-4°., 40 blz.

066 Translat de la relation faicte en langve espaignole par Le Reuerend Pere Confesseur de feu le Roy, ... de la forme de la derniere maladie et mort de sa dicte Maté, ... S'adressant icelle relation au Roy Don Philippe ... le III. de ce nom presentement regnant.

(*Met het drukkersmerk van Plantijn op den titel en op blz.* 30.) A Anvers, De L'imprimerie Plantinienne, M.D.XCIX. gr. in-8°., 32 blz.

Het stuk is onderteekend *Fr. Diego de Yepis.* Op blz. 27 heeft men de kerkelijke approbatie en op blz. 28 het privilegie voor *Jean Moretus*, *Libraire et Imprimeur juré.*

1067 Copye. Ghewisse verbontenis des Paus ende Coninex van Hispangien, sampt andere Geestelijcke Bisschoppen ende Prelaten, teghen des Roomschen Rijcx Vorsten, toe Ferrara Anno M.D.XCVIII. opghericht. Vv (*sic*) nieu Anno 1599. wt den Hoochduytschen in Nederduytsch overgheset. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruct anno 1599. in-4°., 8 blz.

Zie n°. 1054 en 1055.

1068 Aende Afgewekene Provincien van Hollandt, Zeelandt, etc...... Aenwysinghe opt vermaen vande verleyde ende overheerde Provintien van Nederlandt, ghedaen aen de vereenighde Nederlanden. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.D.XCIX. in-4°., 32 blz.

= T. 436. Dit stuk behelst hetzelfde als n°. 1050, maar hier zijn weêrleggende kantteekeningen bijgevoegd, en bij het laatste gedicht van n°. 1050 een antwoord op rijm. Op den titel een kopergravure, voorstellende een vos wiens staart in de klem zit en die nu aan de andere vossen den raad geeft, om zich eveneens van hun staart te ontdoen; aan de keerzijde van den titel de berijmde uitlegging der gravure.

1069 Sica tragica comiti Mavritio a Jesvitis vt aiunt Caluinistae Leydae intentata Nuper Germanicè A Francisco Costero Nunc Latinè edita ab Aegidio Schondoncho vtroque Societatis Jesv Sacerdote. (*Met koper-gravure op den titel.*) Antverpiae, Apud Joachimum Trognaesium. M.D.XCIX. in-8°., (XVI) en 192 blz.

Zie over dit pamflet, dat geschreven werd om de beschuldiging van medeplichtigheid aan den moordaanslag, door *Pieter Panne* beraamd, van de Jezuïeten af te wenden, *Bor*, *IV*, 455.

1070 Walvisch van Berckhey: Dat is, Eene beschrijvinghe des grooten Vischs, die tot Berckhey ghestrandet is Anno 1598. den 3. Februarij, met eene verclaringhe der dinghen die daer naer ghevolght zijn: Met noch een cort verhael der geschiedenissen, die van den lesten Augusti 1598. tot nu toe (*Febr.* 1599) verloopen zijn int Vorstendom Cleve ende omliggende vrije Landen, *enz.* ... T'samen eenen Brief van des Keysers Ghesant (*ged.* 31 *Oct.* 1598), met d'Admirants antwoordt (*ged.* 12 *Nov.* 1598.). *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 20 blz.

Op den titel een kaartje van 't oorlogstooneel; daaronder twee kleine platte gronden van *Orsoy* en *Calcar*, en onderaan eene afbeelding van den walvisch. Het boekje behelst een soort van gedicht, waarin de Admirant bij den wal-

visch vergeleken wordt, in 13 koepletten met uitvoerige kantteekeningen; gevolgd door het niet onbelangrijk *Cort Verhael*, waarvan de titel spreekt. Zie over den walvisch: *Bor*, *IV*, 434, over den oorlog in Westphalen: *aldaar*, 482 v.v. enz. (T. 431.)

1071 Description dv grand poisson baleine, qvi s'est venve rendre a Berckhey, en l'an M.D.XCVIII. le III. de Febvrier: declaration de ce que de cela s'en est depuis ensuyvi, avec un sommaire recit des choses qui depuis le dernier d'Aougst 1598. jusques à maintenant se sont passées au pays de Cleve et autres lieux neutres circonvoisins, *etc.*... Ensemble une lettre de l'Ambassadeur de l'Empereur à l'Admirant, et la responce d'iceluy. (12 *Nov.* 1598.) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 24 blz.

Vertaling van 't voorgaande, met dezelfde gravure op den titel.

1072 A briefe relation, of what is hapned since the last of August 1598. by comming of the Spanish campe in the Dukedome of Cleue: and the free bordering Countries, which with most odious and barbarous crueltie they take as enemies . . . Heereunto is adioyned a Translation out of Latin of a Letter of the Emperours Embassadour to the Admirant of Arragon ... With his answere. Together with a description of the VVhale of Berckhey . . . Also a Letter of the Emperour of Germany, to the Admirant of Arragon ... With the Admirants answere. The conspiracy of the three Bishops. The death of the Earle of Brooke. The Admirants Letter to the Counsaile of Gulich touching the death of the said Earle. The list of the Souldiers leuied by the Protestant Princes of Germany. Faithfully translated out of the Dutch coppy Printed at Roterdam. Imprinted at London by J. Wolfe, ... 1599. in-4°. (II), 28 en (II) en 14 blz.

Verg. de beide voorg. *The Letter of the emperour* etc. begint met nieuwen titel, pagin. en signatuur.

1073 Eyghentlijck ende treffelijck bewijs ende summaris waerachtich bericht van alle . . . . grouwelijcke daden, *enz.* . . . welcke des Spaensche Coninghs krijghs-volck in de Nederlandtsche Westphaelsche Kreys, ... volbracht hebben. Daer neffens Een missive van Grave Mauritius van Nassau, aen de Westfaelsche Kreijs tot Dortmundt versamelt, gheschreven. . . . *en andere stukken op dien krijgstocht betrekkelijk*.... Der... Duytsche Nationi tot een noodtwendighe waerschouwinghe in druck ghegeven, Anno 1599. Ende nu uyt de Hooge in Nederduytsche tale ... overghesettet .... Door Herman Allertsz.... op den middel Dam. *Z. n. v. pl. en j.* (*Amsterdam.*) in-4°., 24 blz.

= T. 429.

1074 Mandaet des Keyserlijcken Majesteyts Rudolphus den tweeden, etc.

teghens Don Francisco de Mendossa, ... Generael vant Legher des Conincks van Spanien, liggende inde Landen van Gulich en Cleve (*ged. 30 Dec.*): ... Zijne antwoort int corte hier op. *volgen nog andere stukken over den Westphaalschen krijg.* (*Met het wapen van Spanje op den titel.*) Ghedruckt tot Amstelredam, by Cornelis Claessz. ... Anno. M.D.xcix. in-4°., 8 blz.

= T. 430. Zie *Bor*, *IV*, 496.

1075 Mandaet des Keyserlijcken Majesteyts Rudolphus den tweeden, etc. teghens Don Francisco de Mendossa, ... Generael vant Legher des Conincks van Spangien, ligghende *inde* Landen Gulick en Cleve. *enz.* (*Als 't voorgaande.*) *Met vignet op den titel.* Eerst ghedruckt tot Amstelredam, by Cornelis Claesszoon ... M.D.xcix. in-4°., 8 blz.

Latere druk.

1076 Blaffert Tot opweckinge aller Princen van Europa, bysonder van hooch ende neder Duytschlandt, haer te versien teghens de Moortdadighe Spaensche Regeeringhe ende ghewelt, ... so weynich sparende Vrienden als Vyanden, alsmen sien mach aen het deerlijck vernielen ende verwoesten van Westphalen ende den Landen van Cleeff. (*Met een slechte houtsnede op den titel.*) Tot Amsterdam. Ghedruckt by Peeter Gevaerts, ... na de Copye van Wilhelm Petri, ghedruckt in Duyts buyten Ceulen, Anno 1599. in-4°., 16 blz.

= T. 432. Op rijm.

1077 Het Boeck der Secreten, inhoudende die Conditien, Contracten, *enz.* der Coninginne van Enghelant ende der gheunieerde Provincien, ... besloten den x. Augusti, Anno 1585. Item, vint hier inne die Secreten ofte handelinge der Coninginne van Engelant ende die Geunieerde Nederlanden, van date den vj. Augusti 1598. Noch de Beschrijvinghe des ... Moorts van den Graef van Broeck: Mitsgaders eenen Brief van den Admirante gheschreven aen den Raedt van Gulick, tot verantwoordinge ... des selfs. Boven desen noch de Beschrijvinghe der Gheboorte, *enz.* van den jonghen Coninck van Schotlandt. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1599. in-4°., 16 blz.

Het ex. bij T. 434 heeft slechts de eerste 8 blz.

1078 Den Spaenschen ende Arragoenschen Spiegel. Inde welcke men mach claerlick ende waerachtich sien tot wat eynde ende meeninge eygentlick het voornemen is streckende van t Spaensche Crijchsvolck, dat hem desen Winter heeft gehouden inden Westphaelschen Creyts, ... Mitsgaders de verclaringe vanden ban, byden Keyser gedaen, ende copyen van verscheyden Sentbrieven vanden Ceurvorsten ende ander Duytsche Vorsten, als oock de verclaringen

ende versoecken byden Spaenschen Oversten ende haer Gesanten gedaen. Eerst gedruct tot Rostock, ende tot dit bygevoecht (twelck gedruct is tot Franckfoort) de gehoudene vergaderingen ende Crijgesdagen, soo te Bachraden, Keulen, etc. als oock de ouer ende wedergesondene brieven vande Keyserlicke Magisteyt: Hertoge Albertus des Admiranten, *enz. Z. n. v. dr.* 1599. in-4°., 134 blz.

Belangrijke verzameling van stukken over den Westphaalschen krijg. Er zijn er bij, die men bij *Bor* e. a. vergeefs zou zoeken. De titel is versierd met eene afbeelding der Spaansche wreedheid in een spiegel vertoond, waarnaar mannen uit allerlei natien met afschrik wijzen, met dit fraaie bijschrift:
Inde Spaensche Tiranij tot deser spatie
Spiegelt hem te recht alle des Werelts natie. (T. 435.)

079 Afgheworpen Particuliere onderrichtinghe vanden Admirante aen den Edelen ... Willem Rodewitz, Capiteyn Luytenant vant Colonelschap, vande Duytsche Ruyterie. ... (*Met vignet op den titel.* Ghedruckt tot Nemmeghen, by Aert Cornelissz., Drucker der Staten van Ghelderlant. *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Voorschriften voor een gezant van den *Admirant* aan verschillende duitsche vorsten.

080 Brief Discovrs dv voyage et entrees faictes par la royne d'Espagne En Italie, Auecq les triumphes et pompes exhibees, tant en la ville de Ostia, Ferrare, Mantoue, Cremone, Milan, que es autres Bourgades et Villettes D'italie. Ensemble La Relation du voyage faict par le Serenissime Archiducq D'austrice Albert en Allemaigne. (*Met het drukkersmerk van R. Velpius op den titel.*) A Brvxelles, Par Rutger Velpius .... 1599. in-4°., 12 blz.

Dit reisverhaal gedagteekend: *Milan le viij. de Decembre* 1598 loopt tot den intocht van Margaretha van Oostenrijk binnen Milaan op 30 Nov. 1598.

1081 Waerachtige Historie vande voyagien Ende intreen geschiet door de Coninginne van Spagnien en Italien, met allen de triumphen ende pomperyen die ghebeurt zyn soo inde stadt Ostia, Ferraren, Mantua, Cremonen, Milanen, als oock in andere cleyne steden ende vlecken. Met noch een cort verhael vande reyse gedaen door den doorluchtichsten Eertshertoch van Oostenryck Albert naer Duytslant. (*Met vignet op den titel.*) Tot Brvessel, By Rutgeert Velpius, ... 1599. in-4°., 12 blz.

Hollandsche eenigszins verkorte uitgave van het voorgaande.

1082 Brief Discovrs ov relation Touchant l'arriuement en Espaigne de la .... Royne Marguerite d'Austrice. Auecq le solempnel recueil que luy fut faict par sa Majesté Catholique en la ville de Valence, Et les nopces celebrez en la grande Eglise de la dicte Ville. (*Met het drukkersmerk op den titel.*) A Brvxelles, Par Rutger Velpius, ...

Jouxte la Copie imprimée à Milan, au Palais Royal, par Pandolfe Malatesta, Imprimeur Juré. 1599. in-4°., 12 blz.

Het *Discours* is ged. 18 April. Zie over een en ander: *Bor*, *IV*, 539.

1083 Corte Beschrijvinghe vande entree der doorluchtichster Coninghinne Marguarita van Oostenrijck, binnen Valenchen. Met het heerlijck tractement ende tryumphe die door bevel vande Majesteyt van Spaengien haren Bruydegom aenghedaen is gheweest. Midtsgaders oock de Ceremonien vande Houwelijcken..... Met een cort verhael van die heerlijcke entree gheschiet door .... den Prince van Orangien (*Filips Willem*) in syne Steden ...., den 11. Meert, Anno 1599. Tot Brvssel. By Rutgert Velpius, ... 1599. in-4°., 8 blz.

= W. 898. Voor het eerste gedeelte van den inhoud een hollandsche uitgave van het voorgaande. Wat het laatste stuk betreft zijn beide exemplaren verschillend.

1084 Particuliere Artijckelen, ghetrocken uyt die Generaele, die den Coninck aen die vande Gereformeerde Religie heeft toe-gelaten, die welcke zyne Majesteyt niet en heeft ghewilt, inde voorschreven Generale begrepen te wesen, noch int Edict...., ghegeven te Nantes in April, Ende nietemin door zyne Majesteyt toe-ghestemt, datse gantschelijck volbracht .... sullen worden, *enz*..... Ghetranslateert uyt de Fransoysche .... tale, desen xxxi. Decembri. 1598. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt, Anno 1599. in-4°., 16 blz.

= T. 418. Aan het einde leest men: *Actum desen 7 Decembri.* 1598. Deze *Artyckelen* zijn te vinden bij *Benoit*, *Histoire der Reformatie in Vrankrijk* (*Autentieke stukken achter het eerste Deel*, *blz.* 48 *r.v.*)

1084*a* Voorstel Ende redenen die de Coninck van Vranckrijck den Gedeputeerden vanden Parlemente heeft voorghehouden op den 7. Januarij 1599. Wt de Fransoysche in onse Nederduytsche Tale overgheset. (*Met houtsneê op den titel.*) t'Amsterdam, By H. Allertsz. 1599. in-8°., 8 blz.

Bij *Bor IV*. 591—593.

1085 Redenen Die de Coninc van Vrancrijck den Ghedeputeerden vanden Parlemente heeft voorghehouden op den xvj. Februarij 1599. Wt de Françoysche in onse Nederlantsche Tale overgheset. (*Met het Fransche wapen op den titel.*) Tot Amstelredam, voor Harmen Aldersz. .... *Z. j.* in-4°., 6 blz.

Zie *C. G. Vreede*, *Lettres et négotiations de Paul Choart*, *Sr. de Buzanval*, *et de François d'Aerssen*, *p.* 97, en den oorspronkelijken tekst in de voorgaande p.p. aldaar. In het Hollandsch bij *Bor*, *IV*, 593 *r.v.* (W. 895)

1086 Redenen Die de Coninc van Vrancrijck *enz.* (*Als boven.*) Tot Delf, By Jacob Cornelissz Vennecool, ... *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Dit ex. verschilt van het vorige alleen in adres.

087 Declaration de Madame la Princesse de Navarre soevr vniqve dv Roy de France, Duchesse de Bar, etc. Touchant l'issue de la dispute tenue à Nancy en Lorraine entre Monsieur Couet Ministre et le Pere Commelet Jesuite, Et de la Resolution de son Altesse de vivre et mourir en la profession de la Religion reformee. (*ged.* 1 *Dec.* 1599. *Met titelvignet.*) A La Haye, Imprimé par Albert Henry. M. D.C. in-4°., 4 blz.

= W. 909. Nadat Catherine de Bourbon, zuster van Hendrik IV, met den hertog de Bar gehuwd was, werden zoowel door haren echtgenoot als door haren broeder pogingen aangewend om haar tot de Katholieke kerk te doen overgaan. Daartoe werden o. a. verschillende *conférences* gehouden echter zonder gevolg. Catherine stierf in 1604 als de laatste protestantsche Bourbon. Vergel. n°. 1115.

088 Verclaringe van ... de Princesse van Navarre eenige suster s' Conincx van Vranckrijck, Hertoginne van Bar, etc. Aengaende den uytganck van sekere disputatie ghehouden tot Nancy in Lorrainen tusschen Monsieur Coüet bediener des Godtlicken woorts ende Pater Commelet Jesuite. (*ged.*, *Dec.* 1599) *enz.* Getranslateert uyten Franchoyschen. In s' Graven-hage, By Aelbrecht Heyndricxz. Anno M.VIc. in-8°.,

Deze vertaling van het voorgaande nummer is afgedrukt bij *Bor*, *IV*, 595—596.

089 Discovrs de La Ioyevse Entree Faicte par Monsr. le Prince d'Oraigne en ses Villes et Principauté le XI. de Mars 1599. (*Met titelvignet.*) Imprimé en Orainge (*Z. n. v. dr. en z. j.*) in-8°., 8 blz.

Zeer zeldzaam verhaal van den intocht van *Filips Willem* binnen zijn prinsdom Oranje. *J. P. v. Cappelle* (*Filips Willem*, *Prins van Oranje*, *Haarlem* 1828) kende het niet. Althans hij maakt van twee andere berichten over dezen intocht, in 1599 te Nismes verschenen, melding, zonder het hier beschrevene te noemen. Hij volgde het verhaal van *De la Pise* (*Tableau de l'Histoire des Princes et Principauté d'Orange*), dat minder uitvoerig is. Onder degenen, die den prins tegemoet kwamen, noemt *De la Pise* na den bisschop en zijn gevolg ook de protestantsche geestelijkheid. Hij zegt: *Les Ministres et le Consistoire d'Orange ny furent pas des derniers.* Onze schrijver vermeldt deze bijzonderheid niet en is daarin door *Bor* gevolgd.

090 Copye eenes Briefs geschreven wt Enghelandt, aen eenen Enghelschen Edelman woonende te Padua, waer in begrepen is een warachtich verhael van een vremde Conspiratie .... teghen de Majesteyt van Enghelandt, bedreven van eenen Edward Squire, ... ende ghepractiseert by eenen Jesuijt Richard Walpoole, woonachtich in Spaengien binnen de stadt van Sivilien. Overgheset uyt het Engelsch ... (*Met het Engelsche wapen op den titel.*) Tot Londen, By Christoffel Barker, ... Anno 1599. in-4°., 8 blz.

De hier bedoelde aanslag op het leven van *Elisabeth* had plaats in het voorgaand jaar 1598. Zie *W. Camden*, *History of Elisabeth*, 3*d Edition*, 498 *en* 499.

1091 Warachtighe Tijdinghe ende corte beschrijvinghe van Yrlant, twelck de Enghelsche Croone onderworpen is. Met een verhael wat de Yrische voor een volc is, hoe sy onder haren Oversten den Grave van Tyron haer in rebellicheyt stellen, ende ... genieten alle hulpe ende bystant vanden Coninck van Spaengien. Waer door hare Majesteyt bedwongen is geweest den Grave van Essex met een groote Armade derwaerts te senden, *enz.*... Hier is noch by gevoecht een cleyn Tractaet van de Ordinantien ende Wetten die den Grave van Essex door goeden Raet van hare Majesteyt syn Krijchsvolck ... gegeven heeft. (*Met het Eng. wapen op den titel.*) Tot Londen by Christoffel Barker, ... ende nu by Cornelis Claessz. tot Amsterdam. 1599. in-4°., 16 blz.

Zie over het oproer in Ierland en den tocht van *Essex: W. Camden, History of Elisabeth, 3d Ed., pg.* 503 *etc.* Voor zoover uit den titel is op te maken, verschilt dit ex. van dat bij T. 453.

1092 Lyste des Krijgs-volcx dat de Protesterende Duytsche Fursten te weghe ende op de beenen brengen tot wederstant des Paus, Keysers, ende Spaenschen Conincx ende hen adherenten, tyrannije, ... aenslagen, ... (*Met vignet op den titel.*) Ghedruckt nae de Copye van Amsterdam by Herman Allertsz .... Anno. 1599. in-8°., 8 blz.

Zie *Bor, IV, blz.* 557, verg. 562; *van Meteren, VII, blz.* 271 *v.* (W. 899, waar de oorspronkelijke, in spelling van dit ex. verschillende, druk gevonden wordt.)

1093 Extract VVt een brief, uyt Munster gheschreven den 5. Junij, 1599. nopende den Heyr-tocht der Rijcks-Vorsten. Midtsgaders Een Extract uyt een Missive van Keulen den 5. Junij, 1599. Noch Een Extract uyt een Missive van een Burger tot Keulen, vanden 5. Junij, 99. aen zijn Neve tot Amstelredam gheschreven. t'Amstelredam, By Nicolaes Biestkens, ... *Z. j.* in-4°., 4 blz.

= W. 900.

1094 Extract *Vyt* een brief, uyt Munster gheschreuen *enz.* (*Als boven.*) *Met vignet op den titel.* Ghedruckt, naer de Copije van Amsterdam, By Nicolaes Biestkens. 1599. in-4°., 4 blz.

Latere druk.

1095 Relation Ausz befelch Herrn Francisci Teglii Gubernators, vnd general Obristens der Philippinischen Inseln, inn welcher kurtzlich angezeigt wirdt, welcher Gestallt sechs geistliche Brüder ausz Hispania, desz Ordens S. Francisci von der Obseruantz, sambt andern 20. newlich von jnen bekehrten Japonesern, im Königreich Japon den 14. Martij des verschinen 1597. Jars, ... seyn gecreutziget worden, ... Erstlich durch ... Angelum de monte Coruino ...., ausz Spanischer in die Welsch, jetzund aber auch

in die Teutsch Sprach verwendt, durch F. F. minores Monacenses. ....Gedruckt zu München, bey Adam Berg.... Anno M.D.XCIX.
in-4°., 16 blz.

Met 2 houtgravuren in den tekst. Bovengenoemde gebeurtenis had niet plaats op 14 Maart; maar op 5 *Febr.* Zie: *Bolland*, *Acta SS. ad* 5 *Febr. de* 26 *ss. martyribus Japonicis* en *Herzog*, *Real-Encyclopaedie*, 1ste *Aufl.*, XIX, 668.

096 Copye eens Briefs: Van der Duytscher Cheur-Vorsten ende Vorsten des heyligen Rijcx ouerwinninge van der Schanse ende de stadt Rhijn-berck, Ende de belegeringh van Rees. (*Met houtsneê op den titel.*) Tot Amsterdam. By Peeter Gevaerts,... Anno 1599.
in-8°., 8 blz.

De brief is ged.: *den* 1. *Augusti*, *Anno* 1599.

097 Sententie definitiue, uyt den naeme ende van weghen die...... Staten generael......, gheprononcieert in Sgravenhage op den achtsten Martij, stilo novo, Anno xvc. neghen ende tneghentich, tusschen den Jonckeren, Hovelinghen, *enz.*... vanden Ommelanden tusschen d'Eems ende Lauwers, Requiranten ter eenre, ende Burghermeesteren ende Raedt, oldt ende nije,...... der stadt Groeninghen gherequireerden ter ander zyden. Tot Amstelredam, Ghedruct by Cornelis Claessz., Anno 1599. in-4°., 12 blz.

Met een kaartje van Friesland, Groningen en Drenthe (waarschijnlijk uit een atlasje, bij *Corn. Claessz.*, blad *Frisia*) op den titel. Bij *Bor*, *IV*. 548. Deze is de *tweede* sententie; de eerste werd den 21 Jan. 1597 gewezen. Zie *Bor*, *IV*. 304. (T. 448.)

098 Verscheyden Definitiue, uytspraken ende Sententien uyt den name ende van weghen die E. Mog. Heeren Staten Generael vanden vereenichden Nederlanden, geprononcieert in s' Gravenhage inde Jaren xvcxcvij. ende xvcxcix. respectiue, tusschen den Junckeren, Hofflinghen, Eyghenarfden ende Volmachten der Karspelen vanden Ommelanden tusschen de Eems ende Lauwers, Requiranten ter eenre, ende Borgemeysteren ende Raedt, Oldt ende Nije, sampt Taelmans mette ghesworen Meente der Stadt Groeninghen ter andere zyden. (*Met een kaartje van Friesland op den titel.*)...... Amstelredam by Cornelis Claesz.... Anno 1600. in-4°., 24 blz.

Vgl. het vorige nummer.

099 Verscheyden Definitive, uytspraecken ende Sententien uyt den name ende van wegen de... Staten Generael..., gepronuncieert in 's Graven-Hage inde Jaren vijfthienhondert seven-ende-tnegentigh, ende vijfthienhondert neghen-ende-tnegentigh respective, tusschen den Jonckeren, Hoevelinghen, Eyghen-erfden ende Volmachten der Karspelen vanden Ommelanden tusschen de Eems ende Lauwers,

28

Requiranten ter eenre, en Borgemeesteren ende Raedt Oldt ende Nije, sampt Taelmans mette gheswooren Meente der Stadt Groeninghen ter andere zijden. (*Met titelvignet.*) In 's Graven-Hage, By Aert Meuris, ... 1627. in-4°., 24 blz.

Hierin: *Eerste Sententie*, ged. 21 Jan. 1597. *Tweede Sententie* ged. 8 Maart 1599. *Noch eene Sententie*, van dezelfde dagteekening. *Placcaet oft Mandament poenael uyt den name ende van weghen de ... Staten Generael .. ghepubl. op den X Aprilis* 1600. *Inhoudende de straffe ende penen vanden infracteurs ende contraventeurs der voorsz. Sententien.* Bij *Bor*, *IV*, 34*e*. *B.*, 304 *v.*, 36*e*. *B.*, 550, 37*e B.*, 606 *r.* vergel. *van Meteren*, *VI D.* 19*e B. blz.* 386—389. *Aitzema*, *Historie of Verhael van Saken van Staet en Oorlogh* (*sGravenh.* 1659 *v.v. in* 4⁰) *IVe D.* 18*e B.* blz. 115 v.v., alsmede de voorg. en het volgende nummer (W. 830).

1100 Verscheyden Definitive uyt-spraecken *enz.* ... (*Met titelvignet.*) Nae de Copye uyt 's Graven Hage der Ordinaris Druckers van Wouw, Tot Groningen, By Jan Claessen ... Anno 1646. in-4°., 16 blz.

= T. 3081. Nog latere druk.

1101 Cort Vvarachtich verhael van de ... victorie die Godt ghelieft heeft syne Princelijcke Excellentie te verleenen, teghen het machtighe Legher des Conincx van Spaengien, residerende tot Rossum, *enz.* .... Desen slach is geschiet den vierden Julius, inde Bommeler-weert tot Rossum, ... Ghedruckt by Cornelis Claesz. *Z. n. v. pl.* (*Amsterdam.*) .... 1599. in-4°., 4 blz.

Zie *van Reyd*, 16*e Boek*, *blz.* 387. (W. 904). Op den titel bevindt zich een houtsnede; in dit ex. heeft men over die houtgravure een kaartje geplakt van den Bommeler-waard.

1102 Toets ofte Proef-steen, Aengaende het Placcaet vande Doorluchtighe Isabella Clara Eugenia, Infante van Spangien, ... onlancx wtghegaen. Of de Coninck Philips haer Vader, soo goedertieren ende lieffelijck met de Nederlanden, ... ghehandelt heeft, als sy daer in verhaelt. *enz.* ... *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 24 blz.

Geheel op rijm. Met titelprent in koper. (T. 443, waar gelezen wordt: ge*handelt.*)

1103 Copye Van seeckeren Brief geschreven by een van qualiteyt, Aen den Abt van N. wesende tot Bruyssel, Ende vande donatie ofte cessie der Nederlanden, Aen de Infante van Spaengien. Mitte annotatien opte selve, mede brenghende int cort het voornemen vande Spaenschen Raet, *enz. Z. n. v. pl. en v. dr. Anno* 1599. in-4°., 24 blz.

De brief is gedagteekend den 25 Febr. Daarop volgt het *Transport* (ged. 6 Mei 1598) aan de Infante, met de aanteekeningen. Beiden: brief en aanteekeningen, bij *Bor*, *IV*. 540. (T. 444.) Vergel. nº. 4274.

1104 Copye Van seeckeren Brief *enz.* in-4°., 24 blz.

Andere druk van 't voorgaande.

105 Copie Van zekeren Brief, *enz.* . . . (*Met een wapen op den titel.*) Anno M.D.XCIX. in-4°., 16 blz.

Latere druk, die het meest verspreid schijnt te zijn, en ook in den *Byecorf* van 1608 gevonden wordt (T. 446).

106 Discovrs ende Beschrijvinge van het groot Eylandt Canaria, ende Gomera, midtsgaders het innemen, ende verlaten van dien. Alles .... wt diversche Journaliers by een ghebrocht..... Door Michiel Joostens van Heede, Schrijver op de Armade vande E. Heeren des Nederlants Staten, ghedestineert op Westen, onder tbevel... E. Jonc Heer Pieter vander Doest (*sic*), als Admirael Generael. Begrijpende alle de courssen ghedaen in dese Zeevaert,... vanden xxv. Meye 1599. tot op den tienden Septembris deszelven Jaers, stilo novo. (*Met houtsneé op den titel en op blz.* 14.) Tot Rotterdam, By Gillis Pietersz..... M.D.XCIX. in-4°., 24 blz.

= T. 908. Het naschrift aan *den goetwilllighen Leser* is gedagteekend: 1 October. Zie over den tocht van Admiraal *van der Does: Motley, United Netherlands III*, 586 *en* 587; *Bor, IV*, 565 *v.v.*

107 Discovrs ende Beschryvinge van het groot Eylandt Canaria, ende Gomera, midtsgaders het innemen, ende verlaten van dien. Alles .... wt diversche Journaliers by een ghebrocht,.... Door Michiel Joostens van Heede, Schryver op de Armaede *enz.* (*Als boven.*) Eerst tot Rotterdam. By Gilles Pieters. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.XCIX. in-4°., 24 blz.

= T. 456. Latere druk. Zoowel de houtgravuren en spelling als de verdeeling der regels verschillen.

108 Militia Hollandiae: Kurtzer Discovrs, So einem vornehmen Commissario der newer angemaszter Reichs Execution vor Reesz zugeschickt: Darinn jederman fur augen gestellt, die Motiuen der Stadten in Hollandt, mit was grund vnd fug dieselben viel jahrn hero gegen den König ausz Hispanien, vnd nunmehr den Ertzhertzogen Alberto etc. gewaldtsamer handt, sich widdersetzt haben, vnd noch Empören: Warumb sie in Alianza mit Franckreich, Engelandt, vnd andern auszländischen Fürsten, Grafen vnd Herrn gestanden. Was jhre Hilffer [vornemblich vnser Vatterlandt Teutscher Nation] dahero genossen, vnd bey vnderhaltung guter correspondentz vber Nacht von jhnen eygentlich wirdt zugeniessen haben.... Durch Einen Liebhaber der Oberkait.... (*Met titelvignet.*) Gedruckt (*Z. n. v. pl. en v. dr.*).... 1599. in-4°., 40 blz.

Behelst eene den Nederlanders vijandige, zeer scheeve voorstelling van de geschiedenis van Neêrlands opstand tegen Spanje.

109 Brief (*van de Staten-Generaal*) aen..,. heeren Salentin Graven ende heren tot Isenburgh, Herman Graven tot Manderscheyt, ende

Carel Nutzhel van Sonderphails Ridder etc. der Rom. Keys. Majest. Gedeputeerde Commissarisen, ... (*ged.* 2 *Dec.* 1599.) (***Met titelvignet.***) ***Z. n. v. pl. en v. dr.*** Ghedruckt Anno, 1600. in-4°., 8 blz.

Bij *Bor*, *IV*. 580—581. (T. 459.)

1110 Cort Ende warachtich verhael vande incomste des Eertshartoch Albertus, met de Infante van Spaengien syn Huysvrouwe: ende hare Huldinghe in diversche steden, als Hertoghe ende Hertoghinne van Brabant, ... Met een Extract wt sekeren Brief gheschreven wt Antwerpen den 26. December lestleden (1599). (***Met titelvignet.***) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruct Anno 1600. in-4°., 4 blz.

Zie: *Gachard*, *Actes des États Gén. de* 1600. *p. CXXIII* en *Bor*, *IV*, *blz.* 577 *r.* (W 910, waar gelezen wordt *Albartus* en *den* 20 *Dec. ll.*)

1111 Prophetie Jacobi Brocardi Voortijdts Professoor in de Universiteyt tot Leyden, door hem over veel Jaren ghepropheteere (*sic*), ende aen de Heeren Staten van Hollandt ghesonden. Item, noch eene Prophetie van Paulus secundus, int Jaer 1589, aen myn Heere D. Niel Claes Silla Pencionaris der stadt Aemstelredam, gheschreven. Mitsgaders, de tweede Prophetie vanden voornoemden Paulus secundus, wtghegheven nv Anno 1599. Ende is na ghedruct. (*Met vignet op den titel.*) Tot Aemstelredam, by Pieter Gevaertsz. 1599. in-4°., 8 blz.

1112 Prophetie Jacobi Brocardi ...., door hem over veel Jaren ghepropheteer*t*, *enz.* (*Als boven.*) Ende is n*ae* ghedruckt *enz.* in-4°., 8 blz.

= T. 451? Andere druk van het voorgaande.

1113 Een wonderlijcke Prophecije van die Nederlanden, oft de 17 Provintien, door eenen hoochgeleerden Paulus Secondus, der vrijer Consten Student inder Astronomie, verkondigende van vele wonderlijcke dingen die welcke nv in dit Jaer 1599, tot opt Jaer M. ses hondert ende ses, sich toe dragen ende geschieden sal. (***Met een portret in houtsneê van Paulus Secundus op den titel.***) Eerst tot Hamburch, ende nv ghedruckt tot Amsterdam, by Peeter Gevaerts, 1599. in-8°,, 8 blz.

1114 De tweede wonderlijcke nieuwe Prophecije van de Nederlanden, ... door eenen gheleerden Paulus Secundus. Vercondighende van vele .... dinghen die welcke nv int jaer 1599. tot opt Jaer M. ses hondert ende negen, ... gheschieden sullen. VVederomme .... vanden Auteur selver seer vermeerdert ende gecorrigeert. den 6. Julij. Anno. 99. Hier .... by .... een troostelijcke vermaninge Pauli Secundi Grebneri, totde Nederlantsche Gemeenten, die noch onder dat Babylonische Jock zijn suchtende. Met zijn eygen hant

geschreven int latijn, ende nv int Nederlansche overgheset. Eerst tot Hamburch ghedateert den 6. Julij, Anno 1599. Ende gedruct tot Deventer, by Jan Evertsz. Cloppenburch. 1599. Nagedruckt tot Delff, by Bruyn Harmanssz.... *Z.j.* in-4°., 8 blz.

= W. 905.

1600.

Zie ook n°. 115, 1087, 1088, 1098, 1109 en 1110.

114a Antwoorde. Byden Coninck van Vrancrijck (aende Gedeputeerde Heeren van Bordeaux namelijck den tweeden President Chesac, ende den Raets-Heeren Gesac, ende l'escure) ghegheven den vierden November 1599. tot Sinte Garmaijn en l'haye. Ghetrouwelijck uyt den Fransoysche... vertaelt. (*Met titelfileet.*) Ghedruct (*z. n. v. pl. en v. dr.*)... 1600. in-4°., 8 blz.

= P. 725? De holl. vert. heeft de signatuur A, Aij; daarachter volgt (blz. 5—8) met afz. titel het oorspr. *Response Dv Roy* etc.

115 T'saemen-sprekinge gehovden te Nancy, tusschen eenen Docteur der Jesuiten ende eenen Capuchiner Monic aen d'eene, ende twee Dienaeren des Goddelijcken Woorts aen d'ander sijde. Inde tegenwoordicheyt van de Suster des Conincx van Vrancrijck, *enz.* In de Francoysche spraeke beschreven door Jaques Couet van Parijs,.... Hier is noch by-gevoecht Een waerachtich verhael vande T'saemenspre-kinghe ghehouden te Fontainebleau den vierden dach in Meye Anno 1600. tusschen Philips de Mornay Heere van Plessis, ende Jacques Bisschop van Eureux, in de tegenwoordicheyt des Conincx van Vrancrijck. Tot Deventer. By Jan Eversz. Cloppenborch,... Anno. 1600. in-8°., (XII) en 204 blz.

Voor het eerste vergelijke men n°. 1088. Over het tweede gesprek zie men: *Benoit*, *Hist. der Reformatie in Frankrijk*, *I*, 212 *v.v.* De voorrede van den vertaler is onderteekend *W. B.* d. i. *W. Baudart.*

116 Warachtighe Verclaringhe, in wat manieren de dry Ambassadeurs des Conincx van Barbaryen by hare Ma. van Enghelandt zijn ghecomen, ende audientie hebben verkreghen. *enz.* (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) in.... M.CCCCCC. in-8°., 8 blz.

Na een kort woord van den uitgever volgt hier een brief van den Ned. gezant bij het Engelsche hof, de Caron, aan de Staten Generaal. De brief is ged.: *Van Clappam den 23. Augusti Anno* 1600. *ouden stijl.* Bij *Bor*, *IV*, 659 en 660

117 Vvaerachtich verhael van het gruwelijck verraedt twelck voorghenomen is gheweest teghen den Coninck van Schotlandt, door den Grave van Gaurie met sijne medehulpers, den 5. Augusti 1600. Wt den Françoysche in onse Nederlandtsche Tale ouergheset. (*Met*

titelvignet.) Ghedruct tot Delff, by Jacob Cornelisz Vennecool, ... *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Dit verhaal is door *Bor* gevolgd, *IV.* 662—664. Vergel. *van Meteren* op het eind van het 22e *Boek. VII.* 444 *volg.* (W. 930.)

1118 Libellvs ad vniversos et singvlos senatores primarios regni Poloniae de Statu Templorum Prutenicorum exhibitus à Proconsulibus et Consulibus civitatis Gedanensis. (*Met titelvignet.*) Hagae-Comitis, Ex officina Alberti Henrici. cIↄ. Iↄ. c. in-4°., 12 blz.

1119 Copie Van t'ghene d'welck aenden Generale Staten, tot Bruyssel vertooght is gheweest den xxvij. April 1600. Mitsgaders De middelen om te comen tot eenen goeden Peys,... Vertooght vanden Staten Generael van Braband, Vlaenderen, etc. Aen hare Hoogh-heden. (*Met het wapen van Middelburg op den titel.*) Tot Middelbvrgh. Voor Baernaerdt Langhenes, Anno M.VIc. in-4°., 8 blz.

Bij *Van Meteren*, *VII*, 22e *B. blz.* 333 *v.v.* en 360 *v.v.*; *Gachard*, *Actes des États Généraux de* 1600. Zie *van Deventer*, *Gedenkstukken van Oldenbarn. II. blz.* 286—89. (W. 914.)

1120 Copie Van tghene dwelck aenden Generale Staten, tot Brussel vertooght is geweest den xxvij. April. 1600. Midtsgaders De middelen om te comen tot eenen goeden Peys, ... Vertooght vanden Staten Generael van Brabandt, Vlaenderen, etc. Aen hare Hooggheden. (*Met titelvignet.*) t'Amsterdam, By Herman de Buck, inde Mol-steegh, Nae de Copye ghedruckt tot Middelburgh, voor Baernaerdt Langenes. *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Herdruk van het voorgaande stuk (W. 915).

1121 VVaerachtigh verhael vande machtighe Scheeps Armade, toegherust byde ... Staten Generael ..., tot afbreucke des Koninghs van Spaengien, onder het ghebiet en gheleyde van Joncker Pieter van der Does, als Generael der selver: Wat by den selvighen bestaen ende uytghevoert is *enz.*... vanden 28 Mey 1599. totden 6. Meert 1600. Alles ghetrouwelick beschreven door Ellert de jonghe, Capiteyn van d'Artillerie vande voorghemelde Armade. (*Met een groote houtsneê op den titel.*) t'Amsterdam by Herman de Buck, voor Hans Matthijsz.... *Z. j.* in-4°., 24 blz.

Volledig verhaal van den ongelukkigen tocht van *van der Does*, waarop hij zelf overleed. In 't kort bij *Bor IV* 565 *v.v.*; *Wagenaar*, *IX.* 57 *v.* Op den titel een groote afbeelding (van 't admiraalschip?) en op blz. 22 een kleine plattegrond van het eiland St. Thomas. Vergl. no. 1106. (T. 463.)

1122 *Een kaart van de landing van Maurits te Philippinen en zijn tocht naar Vlaanderen. De geheele kaart bestaat uit* 2 *stukken. Het hier beschrevene is de linker helft. De kaart is vervaardigd door* Fl. Balthasari F.,

blijkens de latijnsche opdracht aan de Staten Generaal, die in den linker beneden-hoek gevonden wordt. Bovenaan links een twaalfregetig latijnsch gedicht van Hugo de Groot, *waarvan de eerste regel luidt:* „Flandria si nondum perijsti tota, nec idem." De kaart werd *oorspr. met holl. bijschrift gedrukt in* 1603. *Op onze kaart leest men onder het gedicht van de Groot* Henricus Hondius excudit. 1616. *Na den dood van Balthasar in dat jaar, werd Hondius (te Amsterdam) eigenaar der platen. — Zie:* Mr. J. F. Bodel Nijenhuis, Over de Nederlandsche Landmeters en Kaartgraveurs, Floris Balthasar en zijne drie Zonen. *in:* „Het Instituut" 1845. blz. 320-322, 339 en 340.

1123 Poincten ende Artijckelen, die sijn Ex^tie^. Graef Mauritz van Nassou gheaccordeert heeft aende Officieren ende Soldaten van het Fort genaemt S. Andries, gelegen inde Bommeler Weert, . . . den viij Mey, Anno 1600. (*Met vignet op den titel.*) . . . Delff, by Bruyn Harmannssz Schinckel, . . . *Z. j.* in-4°., 4 blz.

= W. 917. Bij *Bor*, *IV*. 614 *en* 615.

1124 Points et Articles accordez par son Excellence, avx Officiers et Soldats du Fort de St. Andrieu. (*Met vignet op den titel.*) A Delf, Par Bruyn Schinckel. 1600. in-4°., 4 blz.

Fransche uitgaaf van het voorgaande. T. 465 vermeldt een ex. van den zelfden uitgever in 8 blz.

1125 Waerachtich verhael vande stercke belegeringe ende inneminge der machtighe Schantze van S. Andries, ghelegen in Bommeler Weert. gheschiet den 8. May. Anno 1600. (*Met houtsneé op den titel.*) Ghedruckt nae die Copye uyt Legher in Bommeler-weert. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-8°., 8 blz.

1126 Sommier verhael Vande seer heerlijcke ende Triumphante Victorie, die Godt . . . . verleent heeft . . . . Mauritz van Nassau, inde Bataille geschiet tusschen Oostende ende Nieupoort by Wilckens Kercke, den 2. Julij Anno 1600. Met de Missive van credentie vande . . . . Staten Generael. Aende Heeren Staten van Zeelandt. (*Met vignet op den titel.*) Middelbvrch, Ghedruckt by Symon Moulert, ... M. VI. C. in-8°., 8 blz.

Een der vroegste berichten. De schrijver is nog in het onzekere aangaande het lot van Albertus van Oostenrijk.
Zie over den slag bij Nieupoort: *Motley*, *United Netherlands*, *IV*: 17—49; op blz. 49 worden de voornaamste bronnen opgegeven en *Dr. R. Fruin*, *De slag bij Nieuwpoort*, in de *Bijdragen voor Vad. Gesch.*, *Nieuwe Reeks*, *V*, *blz.* 65—92. Vergel. n°. 1262.

1127 Copie Des Briefs, geschreuen aende Gecommiteerde Raden vanden Heeren Staten van Hollandt (*door* Johan van Oldenbarnevelt, *ged.*

2 *Juli*), Inhoudende hoe Godt.... belieft heeft een seer groote victorie te verleenen aen.... Prince Mauritz,....op den ij. Julij. (*Met den holl. leeuw in den tuin op den titel.*) Ghedruct tot Delff, by Jacob Cornelissz. Vennecool, Anno 1600. Met consent van mijn Heeren. in-8°., 8 blz.

„*Den brengher deses*", schrijft Oldenbarnevelt op blz. 8 „*sal uwer E. naerder particulariteyt verclaren, als selfs daer by gheweest zijnde, ende by sijn Excell. afghevaerdicht*". (T. 468.) Zie dienaangaande T. 469.

1128 Beschryvinghe Vanden Veldtslach ende groote victorie, vercreghen door.... Prince Maurits van Nassou,.... den *ij.* Julij 1600 in Vlaendren. Met de Namen vande Hoofden van qualiteyt die van Vyant gevangen ende doot ghebleuen zijn. (*Met houtsneé op den titel.*) Gedruct tot Vtrecht, by Salomon de Roy,.... Anno 1600. in-4°., 4 blz.

Waarschijnlijk een der vroegste berichten van den slag, bijeengebracht *vvt verscheyden brieven ende mondelinge rappoorten* en *ghenomen vvt verscheyden brieven ende advertentien;* en gedagt. uit *Oostende den tweeden Julij sesthienhondert.* (W. 919, waar een andere druk voorkomt.)

1129 Breeder verclaeringhe van tghene dat na de victorie in het Legher der Heeren Staten vande vereenichde Landen ende binnen Oostende is gheschiet, van den iij. Julij. Hier zijn noch van nieus byghevoecht vele namen der dooden ende ghevangene. (*Met vignet op den titel.*) Tot Delf, By Jacob Cornelissz Vennecool,.... Anno 1600. in-8°., 8 blz.

Inhoud: Blz. 2—6. *Extract wt sekeren Brief, gheschreuen wt Oostende den iij. Julij* zonder vermelding van den naam des schrijvers. Dit is een uittreksel uit een brief van *Wtenbogaert* ged. 3 Juli. Het *extract* is te vinden in *Fleming's Beleghe-ringhe van Oostende.* 1621. *in-4°. blz.* 42—45. De brief in zijn geheel bij *Bor, IV,* 656, *v.v.* en in de *Brieven en Onuitgegeven stukken van Johannes Wtenbogaert, Uitgegeven door H. C. Rogge.* (*Werken v. h. Utrechtsche Genootschap. Nieuwe Serie* n°. 11, *blz.* 46—51). — Blz. 6 en 7: korte mededeelingen uit andere brieven. — Blz. 7 en 8: opgave van gevangenen en gesneuvelden.

1130 Naerder vertellinghe By een Edelman ghedaen in de vergaderinghe van de Eed. Heeren Staten van Hollandt in s' Graven-hage. Van de grooten slagh ende.... victorie.... By de Stadt Nieupoort in Vlaenderen, op Sondagh den tweeden Julij.... 1600. Midtsgaders De dancksegghinghe van zyne Pr. Excell..... *enz.* Hier by ghevoecht een Lof-dicht,.... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.VC (*sic*). in-4°., 8 blz.

Met nagenoeg denzelfden titel vinden wij een stuk bij W. 920. Daar wordt echter de drukker genoemd (Herman de Buck te Amsterdam) en de naam van Albertus van Oostenrijk op de lijst der dooden gevonden. In dit ex. lezen wij (blz. 8): *Belanghende de doodt vanden Cardinael, staet noch in twijfel.* Waarschijnlijk is het hier beschreven ex. een latere verbeterde druk.

1131 Warachtich verhael Vande heerlicke Victorye, die God...., Graef Maurits, etc. den 2. Julij 1600. verleent heeft, voor Nieuwpoort,.... Ghedruckt uyt seecker verwittinge van sijn Exelentie zelfs. (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) Tot Leyden, By Christoffel Guyot,.... Voor Jan Jansz. Orlers,.... Anno 1600. in-4°., 4 blz.

= W. 921. Zie *Bor, IV, blz.* 651—54 en *Van Reyd, blz.* 425—433. Dit verhaal is, blijkens het voorwoord, op last van de regeering van Leiden uitgegeven en genomen uit de *Naerder vertellinghe by een Edelman* voorkomende bij W. 920; zie voorgaand nummer.

1132 Lettre d'vn gentilhomme francois qvi est pres Monseigneur le Prince Mavrice av pais bas, a Monseigneur le Dvc de Bouillon, sur la bataille donnée pres de Nieuport, entre l'Archiduc Albert et ledst. Prince Maurice le 2. Juillet, 1600. (*Met drukkersmerk op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Imprimé en L'an cIↄ. Iↄ. c. in-4°., 8 blz.

1133 Missive, Van een frans Edelman Hem houdende by zijne Excellentie, waer in de gheheele handelinghe verclaert wort t'gene herwaerts over is ghepasseert t'sedert het overgaen van t'Fort S. Andries, tot den Bloedighen slach ofte Bataille gheschiet by Nieupoort,.... op den tweeden Julij. 1600. Met de Lijste der namen der ghener vander principaelste Heeren die by zijner Excellentie ghevanghen, ende oock.... die.... doot ghebleven zijn. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno, 1600. in-4°., 8 blz.

= T. 467. Vertaling van het voorgaande, met verandering aan het einde. Tevens is hier een lijst van gevangenen bijgevoegd.

1134 Translaet Wt eenen Brief geschreven by een Enghelsch Edelman, ... inden Legher van syne Excell. aen een Enghelsch Heer, hem houdende in Hollandt: Int welcke.... verklaert wort den gheheelen Standt.... der Bataillen ende groote Victorie,.... syne.... Excell. verleent.... den ij Julij, Anno 1600. (*ged.:* In Oostende den xvj Julij 1600.; *onderteekend:* J. D. *Met houtsneê op den titel.*) Ghedruct int Jaer M.CCCCCC. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 8 blz.

Op blz. 7: *Lijste der principaelste Heeren, die van des Vyandts zijde ghevanghen ende doot ghebleven zijn.*
W. 923. vermeldt een ex. waar aan 't einde het adres is opgegeven nl.: *Tot Rotterdam, by Jan van Waesberghe.*

1135 Lettres d'vn gentilhomme de Brvges, a vng sien amy a Brvxelles, contenant en brief les choses aduenues aux enuirons ladicte Ville, le Dimenche second iour de Juillet, 1600. (*ged.* 18 *Juli. Met een drukkersmerk op den titel.*) A Brvxelles, Par Rutger Velpius,.... 1600. in-4°., 12 blz.

De schrijver stelt de zaken zoo gunstig mogelijk voor den aartshertog voor.

1136 VVarachtich verhael vande battaelgie ende slach ghebevrt omtrint de stadt van Brugge, op Sondach den tweeden dach van Julius 1600. Soo tselue is gescreuen van eenen Edelman, van Brugge, aen eenen synen goeden vrint tot Bruessel. Tot Brvessel, By Rutgeert Velpius.... 1600. (*Met het groote drukkersmerk op de laatste blz.*) in-8°., 16 blz.

Holl. uitgave van het voorgaande.

1137 Waerachtigh Verhael vande Batalie ende Slagh ghebeurt ontrent de stadt van Brugghe, op Sondagh den tweeden dagh van Julius 1600. Zoo tselve is gheschreven van eenen Edelman, van Brugghe, aen eenen zynen goeden vriendt tot Brussel. (*ged.* 18 *Juli. Met het wapen van Brabant op den titel.*) Eerst tot Brvssel, By Rutgeert Velpius,.... 1600. in-4°., 8 blz.

Nadruk van het voorgaande. „Met een voorrede van den Hollandschen nadrukker, die dit *waerachtigh verhael* erg logenachtig vindt". (T. 470).

1138 La Flandre conservee, contenant vn discovrs en forme de lettre. Des desseings et euenementz de l'Armée rebelle en l'Année 1600. A Arres, Chez Robert Mavdhvy. M.D.C. in-8°., 108 blz.

Dit schrijven is gericht aan *A. M. J. D. P. Sr. D. M.* Het geeft een verhaal van den slag bij Nieuwpoort en van hetgeen er onmiddellijk aan voorafging en op volgde. De schrijver, die zich teekent A. D. L. woonde dien slag, waarin hij gewond werd, bij. Hij behoort tot de naaste omgeving van Albertus.

1139 Nassous bedrijf zeer claar // (Histoor'sscher wijs:) Geschiedt in 't Gulden jaar // Tot Godes loff en prijs.... Hoe Albrecht d'Oostenrijck, Den Keyser Adolph broght om 't leven: VVat hem vveervoer zelfs desghelijck Door Hertogh Jan, een zijnder Neven. 't VVerck Albrechts, en Nassou present, in 't endt V vvordt oock hier beschreven. t'Amsterdam, Voor Hans Matthijsz. opt Water, inde Pas-caert. 1600. *Aan het einde*: t'Amsterdam, by Herman de Buck, inde Mol-steegh.... *Z. j.* in-4°., 20 blz.

Op de keerzijde van den titel een kaart van Vlaanderen. Inhoud: 1°. een vers van 4 achtregelige koepletten: *Tot Geesten allerhandt*, *Goed-jonstigh 't Vaderlandt.* 2°.: *Tot den Leser. Sonets* (25 in getal), onderteekend: *N. S. V.*; 3°. Berijmd verhaal van den dood van *Keyser Adolph*; 4°. *Nieu Liedt van Creveceur*, *het Fort Andries*, enz.; 5°. *Incarnatie oft Jaar-dicht* (W. 926).

1140 Cantiqve des victoires obtenves par... Mavrice de Nassav,.... aupres de Nieuport, le 2me de Juillet, 1600. Ensemble, Vn Sonet à son Excelence, un au Prince Henri..., et un autre pour la conclusion de ce Cantique. Le tout Par J. Covtereels, d'Anvers. (*Met vignet op den titel en op blz.* 18.) A Middelbourg, Chez Richard Schilders,.... 1600. in-4°., 20 blz.

Zie over den vervaardiger: *Foppens, Bibl. Belg. II, p.* 621; *A. J. v. d. Aa, Nieuw...*

Woordenboek van Nederl. Dichters, II. 26; *A. J. v. d. Aa, Biographisch woordenboek III.* 245. In geen dezer werken wordt van dit gedicht melding gemaakt.

1141 Een Christelick Lof-verhael Van den Treffelicken veldtslagh Die sijne Princelicke Excellentie Den 2. Julij 1600. In Vlaenderen heeft ghewonnen. Beschreven Door Jacobvm Viverium, van Gendt. (*Met zinnebeeldige houtsneé op den titel.*) Gedruckt tot Leyden, By Christoffel Guyot: in Salomons Tempel. 1600. in-4°., 16 blz.

De opdracht aan de *Nederlandtsche Jeughet* is ged. *Leyden den* 27. *Julij Een Duyst ses Hondert.* Het gedicht bestaat uit 38 koepletten. Aangaande den schrijver zie men n°. 1048 noot. W. 925 vermeldt hetzelfde stuk, maar daar leest men achter *Guyot* nog de woorden: *voor Laurens Jacobsz.*

1142 Gods handt, oft overwinninghe ... tusschen Nieupoort end' Oostende in Vlaendren, Deur 't beleyt van .... Mavrits van Nassaw, etc. verkreghen. Op den tweeden Hoymaents dagh, int jaer 1600. Midtsgaders Lof van Graef Maurits, Henrick Frederick ..., Graef Ernst, Graef Lodowijck, Fransoys Veer ende Gendt. (*Met een zinnebeeldige koper-gravure op den titel.*) t'Amsterdam, by Herman de Buck, inde Mol-steegh. *z. j.* in-4°., 8 blz.

Het gedicht bestaat uit 15 veertienregelige koepletten en een *Lofdicht.*

1143 Oratio panegyrica, qva generatim fortissimi Principis Mavritii, ... laudes, speciatim vero conflictus prope Neoportum pertractatur. Recitata publicè in Athenaeo Lugdunensi Batauo, à Nicolao Kinschoto Delphio, 9. Septembris, Anno 1600. (*Met het wapen van Oranje-Nassau op den titel.*) Hagae-Comitis, Ex officinâ Alberti Henrici, CIƆ. IƆ. C. in-4°., 68 blz.

Op de *Oratio* volgen blz. 39—54 naamlijsten van de aanvoerders der beide legers, en van de gesneuvelden en gevangenen. Daarachter (blz. 55—67), in het Duitsch en Latijn, een verhaal van den Franciskaner monnik *Werner van Saulheim* (omstreeks 1304): hoe Keizer Adolf van Nassau door Albrecht van Oostenrijk verslagen werd (2 Julij 1298). Zie de *Oratio* blz. 25. Vergl. *Van Meteren, VIIe D. 22e B. blz.* 403.; *Van Heyd, blz.* 342. De laatste blz. bevat een Lat. lofdicht van *H. de Groot* op den jeugdigen redenaar (W. 927).

1144 Dialogisme avqvel sont entreparliers l'Empire, la France, l'Espagne, l'Vnion des Estats du Pays bas, Rome, Bonne Raison, Le Herault, et le Philosophe Juge. Contenant succinctement l'Estat d'Allemagne, de France, d'Espagne, des Provinces vnies des Pays bas, et du Siege Romain, depuis le commencement des guerres pour la religion iusques à present. Et quelques Sonets a l'Infante d'Espagne, et autres: avec un Cantique d'action de grace, pour la victoire obtenue des Espagnols, ... le second de Juillet, 1600. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* L'an 1600. in-4°., (IV) en 84 blz.

Geheel in verzen. De dichter, die zich *L. P.* noemt, draagt zijn werk op aan

Maria van Nassau, Gravin van *Hohenloo*, enz. „*ma tres honnoree Dame*" de peettante (*marine*) van zijn dochtertje (T. 471). Door J. F. Le Petit, zie *Bibl. Belg.*, i. v. *Le Petit.*

1145 Beduydinghe op de Prophecye Pauli Secundus Gribneri, ouer den Veldtslach gheschiet in Vlaenderlandt den 2. Julij. 1600. *Aan het einde:* Eerst ghedruckt tot Hamborch daer paulus secundus woonachtich is Ende nae Ghedruckt tot Amstelredam by Willem Janszoon. *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Op den titel een groote houtsnêe met zinnebeeldige voorstellingen, waarvan aan de keerzijde de verklaring gevonden wordt.

1146 *Een kaart van den tocht van Maurits naar Ostende, door* F. Muller (Cat. v. Historieprenten, 1ste afl., n°. 1127) *aldus beschreven:* „Groote kaart van het land tusschen Nieuwpoort en Damme, waarop de togt afgebeeld is. Links bovenaan dit inschrift: „Pourtraict du hardi et belliqueux voyage faict par Son Exc. etc." — Hiernaast regts een klein kaartje van Duinkerken en het omliggende land; verder regts: „Breve annotation du Siege d'Ostende;" van onderen regts een negenregelig vers: „Heeft oyt vaeljantheyt Gebleken," enz. Door Flor Baltasar van Delft, cvm priv. Ordinum Foederatarum Provinciarum Belgii. Breed 54, hoog 41½ cm. gr. in-folio. *Uiterst zeldzaam.* Deze plaat is waarschijnlijk het regtsche blad der 2 bladen met Holl. opschrift: „*Afbeelding v. d. grooten tocht in Vlaenderen*" met afzonderlijke Holl. beschrijving, die in de Verzameling v. d. Heer Bodel te Leyden berust en vermeld is in diens belangrijk stuk over de kaartenmakers Floris Balthasar in het Tijdschrift: Het Instituut, 1845, blz. 320, onder n°. 1 *b.*"

1147 *Twee kaartjes gemerkt A en B. samen uitmakende een kaart van den slag bij Nieuwpoort en de slagorden der legers. De kaart geeft een voorstelling van het begin van den slag. Aan de rechter bovenzijde heeft men de zee, met de vloot in 't verschiet, links en in het midden een cartouche met zes- en tienregelig latijnsch vers van H. Grotius. Zonder n. v. pl. of v. graveur of v. j.* 2 bladen in-folio samen breed 89, hoog 30 cm.

Zie: *Beredeneerde beschrijving van Nederlandsche Historieplaten door F. Muller.* 1°. *Afl.* n°. 1137 en *Eenige formen van slagh-ordens... van de legers der Geunieerde Provincien* enz. *door Henricus Hondius.* 1638.

1148 *Twee kaartjes gemerkt C en D voorstellende de slagorden der beide legers. Zij komen voor als vervolg op het vorig nummer. Beide hebben een verschillend opschrift, cursief gedrukt. De eerste plaat (C.) heeft:* Acies D. D. Ordinum Foederatarum Provinciarum Belgij Ductu Illustriss. Principis Mauritij Comitis Nass. etc.; *de tweede (D):* Acies Alberti

Archiducis Austriae, qualiter in litore disposita fuit. *Z. n. v. pl., v. graveur of v. jaar.* 2 bladen in-folio, samen breed 41 en hoog 29 cm.

Zie *F. Muller t. w.* n°. 1140 en de aangehaalde *formen van slagh-ordens* (zie vorig nummer).

.49 Hermanni Pvppii, Gvlielmi soons, van Pvppenbach, ... van den vvaeren lof Des doorluchtighsten .... Vorsts, ... Mauritii, ... Princen van Orangien, *enz.* .... Oratie, ofte VVtspraecke aen De .... Staten Generael. t'Amsterdam, By Herman de Buck, ... *z. j.* in-4°., 52 blz.

= W. 928.

.50 Copye van sekeren Brief, gheschreven uyt Vlissingen, Inhoudende Een cort verhael vande Tsamensprekinge die daer gheweest is tusschen Franciscus de Mendosza, Admirante van Arragon, ende Abraham vander Myl, Predicant tot Vlissinghen. (*Met titelvignet.*) Tot Gorchvm, Voor Willem van Asperen, ... Anno XVIc. in-8°., 8 blz.

Theologisch twistgesprek.

51 Specificatie Vande puncten ende Artijckelen, die de Generale Staten goet ghevonden hebben, ende hare Hoocheden bidden te willen volbrengen, omme het gheaccordeerde van hunne nieuwe middelen te doen valideren. (*ged.* 14 *Oct.*) Mitsgaders: De Antwoorde van hare Hoocheden .... (*ged.* 31 *Oct. Met titelvignet.*) Middelbvrgh, By Symon Jansz. Anno 1601. in-4°., 12 blz.

Bij *Bor, IV, blz.* 476—9. (W. 933).

52 Warachtig Verhael van het Romeynsch feyt, twelc die vande Swarte Galeye van Dordrecht aengerecht hebben voor de stat van Antwerpen, alwaer sy den Admiraels Schip gehaelt hebben, met noch seuen andere schepen, al te samen ghemonteert zynde met gheschut, dwelck geschiet is tusschen den 29. ende 30. Nouember, Anno 1600. (*Met titelvignet.*) .... Dordrecht, By Peeter Verhaghen, ... *z. j.* in-8°., 8 blz.

Zie over het hier bedoelde wapenfeit *Bor, IV*, 665.

.53 Beclach ende Doleancie van den Pays, yegens die XVII. Prouincien van het Nederlandt. Met verzouck van rappel van haeren onrechtuerdighen ban, ende ghedoochsaemheyt van haer wedercompste binnen de selue Landen. (*Met titelvignet.*) Tot Brvessel, By Rutgeert Velpius ...., 1600. Met Priuil. De Busschere. in-8°., 24 blz.

Achter den titel volgt een gravure den vrede voorstellende. — De *Pays* geeft de 17 provinciën den raad vrede te maken.

1154 Philomela Belgica, Quae Dei opera et judicia...., et quae ad certam pacem consequendam facienda, et fugienda sint, alta et sonora voce decantat, quae omnia diligenter et accurate conscripta, et jam in locem emissa sunt. Ab Harmanno Bennechero. Franekerae, Ex Officina Gerardvs Ketelivs.... Anno cIↄ. ↄiC. in-8°., 24 blz.

Onder op den titel is geschreven: „*Illustrissimo ac potentissimo Domino, Domino Henrico Frederico, nato Principi Auraico et caet. Domino suo clementissimo, autor summae obseruantiae ergo mittit.*" Zie over den schrijver *v. d. Aa, Biogr. Woordenboek*, X, 83, waar ook de werken van den geleerden, maar wispelturigen schrijver worden opgenoemd. Daar komt echter dit stuk onder zijn werken niet voor.

1155 Den vredsamen Hollander Inhoudende een vvaerschouvvinghe aen de geune die noch in vvaepen syn. (*Met vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Gedruckt int Jaer 1600. in-8°., 48 blz.

De schrijver is „*eenigh Edelman, die eer hij t'hooft tot den stormhoet heeft gheuoecht, den neuse te voren inde goede boecken hadde ghesteken.*" Hij raadt den Nederlanders om hunne weerspannigheid tegen hun rechtmatige souvereinen te laten varen.

1156 Claeg-dicht Over de doot vanden.... Heere Philips Marnix Heere van S^t^. Aldegonde. By maniere van tsamensprekinghe ghemaeckt by Marcvs Zverivs. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt tot Leyden, by Christoffel Guyot: Voor Laurens Jacobsz.,.... Anno 1600. in-4°., 8 blz.

Filips van Marnix stierf te Leiden den 15 Dec. 1598.

1157 Apologia. ofte Verantwoordinghe op 't Decreet der.... Staten der vereenichde Nederlanden, gedecreteert tegens Christophorum Ostorodum en Andream Voidovium, den achsten Septembris Anno 1598. Door den selvigen Christophorum Ostorodum ende Andream Voidovium gheschreven in 't jaer.... 1599. in Augusto. Maer in 't licht gegeven ende ghedruckt tot Rakavv In Polen. In.... 1600. in Februario. in-4°., (II) en 38 blz.

De beide genoemde personen, uit Polen gekomen, waren door de Staten veroordeeld om de Nederlanden te verlaten, en hunne boeken om verbrand te worden, daar, volgens het oordeel der Leidsche theologische faculteit die boeken „*bevonden sijn gemondich over een te comen met* (sic) *de Turcxsche leere loochende de Godheyt Christi Godes Soone ende vanden heylighen Gheest;*" Vgl. *Bor, IV*, 496 en *Brandt, Historie der Reformatie. I*, 840.

1601.

1158 VVarachtigh verhael van tgene datter ghebeurt is in Ingelant binnen Londen, nopende den aenslach vande Grauen van Essex, Rutland ende Southamton, met haerlieder adherenten, tegen de

Coninginne: Ende hoe zy gheuanghen syn gheweest, ende gheleyt inden Toren oft geuangenhuys van Londen, By maniere van Placcaet. (*ged.* 9 *Febr. Met drukkersmerk op den titel.*) TOT BRVESSEL, By Rutgeert Velpius...., 1601. in-8°., 8 blz.

Zie: *W. Camden. History of Elizabeth*, pg. 542. In dit ex. is een portret geplakt van: *Robert Grave van Essex* enz.

59 Beschryvinghe van die Heerlycke victorie, die.... vercreghen hebben die Heeren D. George Basta, ende Michael Wayda, teghen Sigismondus Bathori den Transsyluaen,.... den derden Augusti, 1601. (*Op den titel en aan het einde een vignet.*) Tot Brvessel. By Rutgeert Velpius,.... 1601. in-8°., 8 blz.

Achter den titel is ingeplakt een portret van *Sigvsmvndvs Batorevs, D, G, Transil. Dvx.* Dit geschrift betreft den slag bij *Goroszlò.* Vgl. *Mailáth, Geschichte der Magyaren*, IV, 167; *Dr. Fr. Schuler von Libloy, Aus der Türken- und Jesuitenzeit vor und nach dem Jahre* 1600.

60 Historie ende vvarachtich verhael ende bescryuinghe van het geluckich inne nemen der.... Stadt Stoelweissemburch, ... nu.... wederom ghecomen onder de Heerschappye der Keyserlycker Majesteyt, den twintichsten September, 1601. Ouergheset wt het Hoochduyts in Nederlants. Tot Brvessel, By Rutgeert Velpius,... 1601. Naer de Copye ghedruckt tot Praghen. in-8°., 16 blz.

Op den titel en op de laatste 2 blz. bevinden zich vignetten. Blz. 14 bevat een fraaie houtgravure. Aan het einde der beschrijving leest men: *Ghescreuen wt het velt legher den xxj. Septembris* 1601.

61 Nyen Jaer Voor die van Hollant, etc. Dienende voor Antwoorde op zekere Reffereyn, onder naem van eenen droom aldaer vuytghegeuen, ende met verscheyden schimpige figueren geprint tot Amsterdam, nopende de geschiedenisse van Nyeupoort. Eensamentlijck een corte antwoorde op zekere valssche historie, den Paters vanden Jesuiten naegheschreuen. (*Met titelvignet.*) Ghedruct tot Louen by Jan Maes, ... M.D.CI. in-4°., 20 blz.

Vrij gematigd tegenschrift in den vorm van een referein in 27 koepletten, waarin zeer op den vrede wordt aangedrongen. Daarachter een antwoord, mede op rijm, op een onwaarschijnlijke Jezuïetenhistorie in Holland rondgevent. Het voorbericht is ged. den 2 Jan. 1601 (T. 474).

62 *Een plaat door den heer F. Muller* (Beredeneerde Beschrijving van Ned. Historieplaten, Afl. 1 N°. 1160) *aldus beschreven:* „Afbeelding van den Walvisch (mannelijk) den 13 Jan. met een hevigen storm bij Beverwijk op het strand geworpen, lang 60, hoog 14 voet, enz. Op den voorgrond Graaf Ernst v. Nassau; de schilder met een papier in de hand waarop zijn naam en zijne teekening, voorts eene menigte toeschouwers; in het verschiet links, de zee: regts het strand,

geheel bedekt met wagens en toestroomende menschen. Boven in de plaat de kop v. den visch v. twee kanten gezien, daartusschen eene Lat. opdragt aan Graaf Ernst door J. Saenredam, en de verduisterde zon en maan; daaronder de afbeelding eener aardbeving en de dood die een pijl op de Amsterdamsche maagd schiet, die daardoor uit den hemel valt, — alles zinspelend op de verschrikkelijke gebeurtenissen welke men uit de komst van dit zeemonster duchtte. — van ond. een 32 reg. Lat. vers in 8 kol. door F. Screvelius. — ......"

Op ons ex. lezen wij: *Joannes Saenredam inue. et sculptor An.° 1602.* Dit is dus een vroegere uitgaaf. Zie *Muller, Supplement*, n°. 1160.

1163 Confessie Dat is: Bekentenisse ghedaen by Jacob spensis geboren van Antwerpen: Inhoudende tverradigh feyt twelc hy met sijne Complicen voorghenomen hadde, op ende tegens de stadt Geertruydenberghe, ende andere omligghende plaetsen Mitsgaders de gheuolghde Sententie ouer hem ghegheuen tot Geertruydenberghe den xviij. Julij 1601. Tot Delf .... by Jan Andriesz, ... *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Geschreven copie uit dien tijd.

1164 Warachtighe Nieuwe tijdinghe van het ver-overen der Stadt Rhijnberck volghende het accoort welck zijn Excellentie den Gouverneur *enz.* .... heeft gegunt ende gheaccordeert. Den XXX[en]. Julij. Anno 1601. (*Met vignet op den titel.*) Middelbvrch, By Richard Schilders, ... 1601. in-4°., 4 blz.

Van Meteren (in-8°.) VIII, 47 *v.v.*

1165 Seecker victorie van dat veroveren ende innemen der starcke Stadt Rijn-berck, ... opten 30. Julij. overgeven. Met oock alle de gheleghentheyt van het gheheel Belegh van het begin totten eynde toe. (*Met titelvignet.*) ..... t'Amstelredam, by Willem Janszoon ..... Anno 1601. in-8°.. 8 blz.

1166 A True Report of all the proceedinges of Grave Mavris before the Towne of Bercke: With all the accidentes that happened in the besiedge of the same, since the. 12. day of June last. 1601. and lastly, the yeelding vp of the Towne on the 30. of July following, with the conditions agreed vpon betweene his Excellencie and the Gouernour of the Towne. Translated out of the Dutch Coppie printed at Amsterdam. (*Met houtsnée op den titel.*) Imprinted at London for William Jones, ... 1601. in-4°., 20 blz.

1167 Den Spieghel Van de Spaensche Tyrannie: Waer by ghevoeght is Eene vreughdighe vieringhe Over het veroveren Van de Stede

Rijn-berck: ..... Cortelijck in dichte ghestelt Van Jacobus Viverius, Medecijn. Aen den Achtbaeren Raedt Ende Burgherie van Amstelredam. t'Amstelredam by Herman de Buck, Voor Laurens Jacobsz, ... Anno 1601. in-4°., 24 blz.

= T. 481. Het eerste gedicht telt 47 en niet zooals bij T. 481 gevonden wordt 67 twaalfregelige koepletten, De fout bij T. is daaraan toe te schrijven, dat van koeplet XLI af, de schrijfwijze onjuist is en steeds LX in plaats van XL wordt gevonden. Het tweede gedicht telt 13 twaalfregelige koepletten. De opdracht aan *Den Achtbaeren Raedt*, *Ende Burgherie van Amstelredam* is ged. 24 Juli. Over den schrijver zie men n°. 1048 noot.

68 Balade op de belegeringhe Ende verlossinghe vande Stadt van t's Hertogen-bossche. (*Nov.* 1601) .... Naer die Copye ghedruckt t's Hertogen-bossche, by Jan Scheffer, Anno: 1601. Met consent. in-8°., 8 blz.

Het gedicht bestaat uit 17 elf-regelige koepletten en is geteekend: *Post nubila Phoebus* (devies van *Jean Buyesius ?*).

69 Harangve descripte av livre doré de Marc Avrele emperevr, d'vn paysant des rivages dv Danvbe appelle Milene, laqvelle il fit en plain senat dans Rome, remonstrant les grandes exactions et tirannies que les Censeurs Romains faisoyent en son Pays. Ceste tirannie Romaine est vn vray miroir pour representer à nos yeux, la cruauté des Espagnols, d'aujourd'huy, *enz.*... Novvellement mis en vers Par Gabriel Fourmennois Tournisien. A Vtrecht, Par Salomon de Roy,.... 1601. in-4°., 40 blz.

De opdracht aan *Messeignevrs dv conseil d'estat des Provinces unies des Pais-bas* is ged.: *Mars* 22. *An.* 1601. Aan de *Harangve* gaan eenige kortere gedichten vooraf.

170 Verhael Van eenen Tsamen-sprekinge, gehouden tusschen een Courtisan oft Houelinck ende een Borgere, nopende den tegenwoirdighen staet van Nederlant. (*Op den titel een vignet.*) Gedruct tot Louen by Jan Maes, Gesworen Boeckprinter, Int Jaer M.D.CJ. in-4°., 16 blz.

De „*Houelinck*" tracht de klachten van den „*Burger*" over het verval der zuidelijke Nederlanden en den druk der belastingen aldaar te wederleggen. (W. 939.) Het *Verhael* is voorzien van de kerkelijke goedkeuring gedagteekend 9 Jan. 1601.

171 ΕΓΔΥΑΛΙΟΝ, sev dialogismvs dvorvm, diversimode de statv hvivs temporis loqventivm: .... D. Ordinibvs Hollandiae et West-Frisiae, dictvs, dicatvs. (*Met drukkersmerk.*) Lugduni Batavorum, Ex Officina Johannis Patii. Anno cIↃ. IↃ. CI. in-4°., 16 blz.

Op den *Dialogismvs* volgen nog eenige kleinere gedichtjes waarvan het laatste geteekend is: *Arn. And. Pagius*, *Batavo-Delphius.*

172 Tsamenspreeckinghe van drie persoonen, over het regireus Placcaet

van Groninghen, ghecondicht den 7. September, oude stijl. Anno sesthien-hondert ende een. Hollander. Embder. Ghereformeert. Door welcke tsamensprekinge naecktelick verthoont wort, dat die van Groningen doort selfde soecken nieuwe conscienciis dwangh in te voeren, *enz. Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt ...., M. vjC. I. in-4°., 52 blz.

Het plakkaat van 7 Sept. was hoofdzakelijk tegen de Doopsgezinden gericht, wie het prediken en bejaard doopen (*wederdoopen*) verboden werd. Van hen gaat bovenst. *Tsamenspreeckinghe* uit, waarin ook het plakkaat zelf is opgenomen. Zie: *Brandt*, *Hist. der Reformatie*, *II.* 15; *Twisck*, *Chroniick van den Ondergangh der Tyrannen*, *II.* 1539 *v.r.* In het *Antwoort* op dit stuk (n°. 1601—1602) wordt *Jan Claessen Rolwaghen* voor den *halven autheur* gehouden; zijn helper was den tegenstander onbekend; hij is misschien *Jacob Pietersz Vermeulen*, wien *Twisck* als medeschrijver van het *Tegenbericht* vermeldt. Vgl. T. 513. (T. 482.).

1173 Tsamenspreeckinghe van dry Persoonen, *enz. Compresser herdruk of nadruk van hetzelfde stuk met veranderingen in de spelling.* in-4°., 40 blz.

1174 Morghenwecker Dat is eene tsamen-sprekinge tusschen een Vremdelinck, ende twee van Ceulen waer van d'een een Ingheseten ende d'ander een Borgher was, mitsgaders oock een goede Catholijcke vander selver stede. (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1601. in-4°., 24 blz.

De *Borgher* klaagt het gemeentebestuur aan van schending der privilegien der stad door de maatregelen die genomen worden om de Protestanten te onderdrukken. De *goede Catholycke* tracht die maatregelen te verdedigen.

1175 De Bekeeringe ende wederroepinghe, die Lovvys du Bois van Rijssel, (eertijts Priester ende Predicker van S. Franciscus Orden binnen Duynkercke) openbaerlick binnen Leyden gedaen heeft den 3. Junij Anno 1601. op eenen Sondach na de Predicatie. Wt de Françoysche ... tale ... overgheset. (*Met titelvignet.*) Tot Amsterdam, Voor Laurens Jacobsz. *Z. n. v. dr.* Anno 1601. in-4°., 16 blz.

Met opdracht van *du Bois* aan de Fransche Herv. Gemeente te Middelburg, ged. 14 *Junij.* (T. 478, waar geen adres op den titel voorkomt.)

1176 VVarachtich verhael van de clocke van Viliglia, een stadt gheleghen int Coninckryck van Arragon in Spaignien. Hoe dickmael de selue in dit Jaer 1601. van selffs, ... gheluyt heeft. Ouergeset wt het Italiaens in nederduyts. (*Met vignet op den titel.*) Tot Brvessel. By Rutgeert Velpius, ... 1601. Naer een copye autentyck ghedruckt binnen Roomen met permissie. in-8°., 16 blz.

Op blz. 13 een houtgravure, St. Nicolaas voorstellende. Ook de blz. 14 en 15 bevatten houtsneden. Op blz. 16 vindt men een vignet, dat veel gevonden wordt op de drukken van R. Velpius. Tusschen blz. 6 en 7 is een kaartje ingeplakt van *Georgius Hoefnagle*, een gezicht op de stad *Vegelia* voorstellende.

1177 Corte ende waerachtighe beschrijuinge van eenen Jode, Ghenaemt: Asvervs Die by de Kruysinghe Christi gheweest is, oock cruyst hem, cruyst hem heeft helpen roepen, ende voor Barrabas (*sic*) ghebeden, ... ende ... tot Hamburgh ghecomen, Int Jaer xv. C. xcix. in December. *enz.* ... Eerst Ghedruckt tot Bautzen, daer na tot Sleswicht, by Niclaes Waghenaer, 1601. in-4°., 8 blz.

Hier wordt verhaald hoe Ahasverus in genoemd jaar in Hamburg verscheen en zijn gesprek met *Paulus van Eytsen*,.... *Bisschop van Sleswich.* (Zie: *Herzog*, *Real-Encyclopaedie*, 2te Aufl. *VII*, 281.)

1178 Nieus uyt Engelandt oft Een vermaekelick Proces Tusschen Fluweele-Broeck ende Laken-Broeck. Waer in verhaldt werdt het misbruyck van de meeste deel der Menschen, Gheschreven int Engelsch door Robert Greene, ende nu int Neder-landsch overgheset. (*Met houtsneê op den titel.*) Tot Leyden By Thomas Basson, M.D.CI. in-4°., (II) en 38 blz.

De voorrede is geteekend: *Kent u selven.* Verg. n°. 4552.

1602.

Zie ook n°. 1162.

1179 Warachtich verhael vanden verraderlicken aenslach, door langhen voor-dachten raet vanden Hertoch van Savoyen, teghen de Stadt Geneve te wercke gheleyt, op den xxij^en Decembris 1602. ende hoe de almachtige God de selve bewaert heeft. (*Met titelvignet.*) In s'Graven-Haghe; By Aelbrecht Heyndricsz..... 1603. in-4°., 8 blz.

Zie: *van Meteren*, *VIII*, 234 *v.v.* (T. 507) en *Philippson*, *Heinrich IV und Philips III.*, I (Berlin, 1870), 254—264.

1180 Embleme contre les ambitievx. A Paris, Chez Jacques Granthome,..... *z. j.* een blad, in-fol°.

Een kopergravure waaronder men een 14-regelig *Sonet* leest, geteekend: *Nemo ante obitvm foelix.* Het schijnt te zien op de samenzwering en den dood van den *marechal de Biron.* Zie: *Martin*, *Histoire de France. X. pg.* 504—518. Voor de bronnen waaruit deze samenzwering het best gekend wordt, zie men *Philippson*, *Heinrich IV und Philipp III*, I. 377—393.

1181 Een warachtich Verhael, hoe ...... de Vlote van hare Majesteyt van Enghelandt verovert heeft een Caracque, wesende een van des Conincks van Spaengien rijcke Oost-Indien varende Schepen, groot zijnde seven hondert ende vijftich Lasten. Wt Enghelsche in Niederlantsche Tale overgheset. Hier is noch byghevoecht in wat manieren de Zeelandtsche Oost-Indien varende Schepen ooc een dierghelijcke Caracque hebben ghenomen. (*Met titelvignet.*).... Delff, by Jacob Cornelissz Vennecool. 1602. in-8°., 8 blz.

Zie: *van Meteren*, (*in*-8°.) *VIII*, 122, 123 *en* 133 *v.v.*; *Motley*, *United Netherlands*, *IV*, 110 *en* 114.

1182 Copye eens Briefs ende Commissie, des Conincx van Spaeignien Philippus den Derden, ghesonden aenden Viceroy van Portugael, van date den twintichsten Junij deses Jaers, 1602. Waer in scherpelijck verboden wordt de Schipvaert ende Coopmans-handelinge van die van Hollandt, Zeelandt, ende Enghelandt, etc. met die voorsz Landen van Spaignen ende Portugael....... uyt den Spaenschen overgheset in onse Nederlandtsche tale. (*Met titelvignet.*) Ghedruct (*z. n. v. pl. en v. dr.*) int Jaer, 1602. in-4°., 8 blz.

Plakkaat van Filips III van 20 Juni en begeleidend schrijven van *Don Christoual de Moura*, *Marquis van Castel Rodrigo* ... *Vice-Roy* ... *van Portugal* ged. 18 Aug.

1183 Tsamenspreeckinghe van drie Persoonen, over het regireus Placcaet van Groninghen, ghekondicht den 7. September, oude stijl. Anno Sesthien-hondert ende een. *enz.* ...... Opt nieuwe ouersien ende verbetert van sekeren Erraten, door versuymenis des Druckers, int voorgaende Exemplaer gevonden. (*Met klein titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt in...., M.vjC.II. in-4°., 56 blz.

Herdruk van n°. 1172 (T. 484).

1184 Aenhechtsel Aen t'Boecxken of tsamenspreeckinghe, ouer het Regireus Plackaet van Groninghen, aldaer ghekondicht den 7. September, Ouden Stijl. 1601. Ofte Antwoordt, op de Opspraeck by sommighen ghedaen, teghen het Drucken ende Verkoopen des selfdes. Vervatet in een t'Samensprekinghe van drie Persoonen, als Boeckverkooper, Partijdich Ghereformeerde, Ende een Jesuwijt. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt int Jaer.... 1602. in-4°., 64 blz.

De schrijver van dit stuk doet zich in een 16-regelig slotdicht kennen, als de bekende *Casparus Coelhaes van Collen woonende tot Amsterdam.* (T. 485.)

1185 Antwoort Op een Faem-roovende Boeck, het welcke ghenaemt is: Tsamensprekinghe van drye Persoonen, ouer het Regireus Placcaet van Groninghen. Sonder naem des Authoors. Onder verbeteringh' ghestelt.

Door Wijnant Kras, wilt dit versinnen,
Buyten Jan-roon-poort sult ghy hem vinnen
Die dit Werck willen laecken,
Die moeten selfs een beter maecken.

Z. n. v. pl. en v. dr. Ghedruckt int Jaer..., 1602. in-4°., 64 blz.

Weinig beteekenend tegenschrift van n°. 1172. Hier is o. a. letterlijk met titel en al overgenomen de *Confessie* van *Jan Jacobzoon*, gedrukt te Leeuw. bij *Pauwels Heynets* (zie T. 464), voorts het vonnis der Staten van Holland in 1581 over *Casp. Coolhaas* uitgesproken, en ook het bestreden *Placcaet* (T. 486).

1186 Cort verhael Van sulckx alsser ghepasseert is so binnen als buyten Oostende, sedert den vij. Januarij 1602. Als wanneer den vyant vier, vijf, oft meer stormen op de selue stadt gedaen heeft. Midts-

gaders. De namen vande Hoofden de welcke dese stormen tegen de stadt van Oostende, beleedt hebben: Ende de namen vande voorsz. beleeders, dier doot ghebleuen zijn. (*Met houtsneê op den titel.*) Middelbvrgh, By Symon Moulert, ... 1602. in-8°., 8 blz.

Het *verhael* vermeldt de gebeurtenissen tot 12 Jan. ongeveer.

1187 Extremities Vrging the Lord General Sir Fra. Veare to offer the late Anti-parle with the Arch-duke Albertus. Written by an English Gentleman of very good account from Ostend, to a Worshipfull Gentleman his friend here in England: Imprinted verbatim according to the originall. With a declaration of the desperate attempt made since, by the sayd Arch-dukes forces, for the winning of the olde Towne. (*Met drukkersmerk op den titel.*) At London Printed for Thomas Pauier. 1602. in-4°., 22 blz.

1188 tSamen-spreeckinge Ende Beklach op de Belegeringhe der Stadt Oostende. Gedaen by den Coninc van Spaengien, den Eertshertoch Albertus, d'Infante, den Paus, den outsten Soon van Savoyen. Met de Antwoorde van syn Pr. Ex. Mauritius tot den outsten Sone van Savoyen, aengaende den Peys van het Nederlant. ... Wt het Fransois Exemplaer ende Dichte in Neerduytsch overgeset door J. F. B. t'Amstelredam. By Jan Batman .... Int Jaer 1602. in-4°., 8 blz.

Het stuk is geteekend: *Fecit J. F. B. Spero & Opto.* J. F. B. is J. F. Batman.
Op aandrang van den koning van Spanje tracht *Den outsten Soon van Savoyen* de Nederlanden te bewegen met Spanje vrede te sluiten, welk voorstel door Maurits wordt afgeslagen.

1189 A Dialogue and complaint made vpon the siedge of Oastend, made by the King of Spaine, the Archduke, the Infanta, the Pope, the Prince Morrice, and the eldest sonne of Sauoye. Translated out of French. Also a true discourse of that which is hapned in the same towne of Oastend, from the fourth day of the moneth of February 1602. VVith certaine newes written towards London, from Italy, Fraunce, Hungary, and other places. (*Met titelvignet.*) London Printed for Mathew Law. 1602. in-4°., 16 blz.

Engelsche niet berijmde uitgaaf van het vorige. Hieraan is, zooals uit den titel blijkt, nog het een en ander toegevoegd.

1190 De Belegeringhe van Oostende. een blad in-folio.

Bovenaan een kaartje van Ostende. Onder het wapen der stad vindt men *Wilhel: Petri. Sculp & Exud.* (Z. n. v. pl. en z. j.) Rechts van het kaartje ziet men het *Spaens Paert* met de achterpooten op den wereldbol, gereed om over de wereld te springen, maar daarin tegengehouden door *Jehova*, terwijl een *Batavir* hem een schild en degen voorhoudt. Daarboven leest men: *Het Spaens Paert wil ouer de Werelt springhen, Maer ten kan Oostend' niet dwinghen.* Links boven een helm en borstharnas met den pijlbundel en de wapens van Ostende en

Oranje-Nassau met het bovenschrift: *t' Mannelijck Hert van d'Oostendsche Veeren, Sal t' Spaens Paert met schand' doen afkeeren.* Onder deze afbeeldingen bevindt zich een vers van vier 26regelige koepletten.

1191 Waerachtich verhael Van tgene wat tuschen den Graue tot Oostvrieszlandt ende syne Ondersaten van Anno 1594. tot den 6. Junii tegenwordich gepassiert is. Eerstmaels int korte beschreuen door eenen die hem geefft den naeme van Thomas Frantzius ... Ende Nue nievves vvat bestreet ende beprict ende geglassuert, ... Door Peter van der Witz alias Eeck Ballenmaker, ... (*Met titelvignet.*) Gedruckt door Johann Hendricks alias Langebaerdt B. in die Bibel. Inden Jaere 1602. *Z. n. v. dr.* (*Embden.*) in-4°., 68 blz.

De schrijver noemt zich *een Hater van den Graue.* Het stuk van *Frantzius* bij T. 491. De schrijver zegt daarvan: *Ick het selue lesende hebbe geuonden in sommige Puncten wat te cort, ende oock in sommige wat geabusert te wesen.*

1192 Aende hooch ende vvel-gheboren, ... Heeren, goede Vrunden, ende Na-ghebueren, de Prelaten, Princen, Graven, Heeren, Edelen ende Steden van Brabant, Vlaenderen, Artois, Henegouvve, *enz.* ... Representerende de Staten der Nederlanden onder de Spaensche ofte Eertzhertoghen Regieringhe, *enz. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Brief van de Staten van Holland aan de Zuid-Nederlanden tot opwekking om de Aartshertogen weg te jagen en zich met hen te vereenigen, geschr. den 7 Juni 1602. — Bij *van Meteren* (in-8°.), *VIII*, 156 *v.v.*; *Groot Placaetboeck*, *II*, 10. (T. 492, waar een andere druk voorkomt.)

1193 Aende hooch ende vvel-geboren, ... Heeren *enz. Als 't voorgaande. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Andere druk, met de vorige overeenkomstig, behalve in de spelling van enkele woorden (T. 494).

1194 Aen de hooch ende vvel-geboren, ... Heeren, *enz.* (*Als boven.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Andere druk met verschil in spelling. Terwijl bij de beide vorige nummers de titel 11 regels telde, heeft dit ex. 13 regels. Daarenboven is de titel cursief gedrukt.

1195 Aende *H*ooch ende wel-gheboren, ... Heeren *enz.* (*Als boven.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Nog andere druk. De titel telt hier 10 regels.

1196 Beantvvoirdinge van zekeren Brieff der Staten van Hollant: den vij. Junij in dit Jaer M.D.C.II. gheschreuen aende Heeren Staten vande ghehoorsame ende ghetrouwe Prouincien van Nederlandt.

Door zekeren Liefhebbere des Vaderlants. *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*Rutgeert Velpius?*) Ghedruckt Int Jaer ons Heeren M.D.C.II. in-8°., 72 blz.

Niet onbelangrijk tegenschrift van het vorige (T. 495). Op den titel en op blz. 69 en 71 vindt men vignetten.

197· Domp-hooren der Hollanscher Fackel, Tot blusschinghe des Brandtbriefs ende Missiue die onlancks met de volle Mane vut S'Grauenhaghe gheschoten vvierden. (*Met houtsneé op den titel.*) Tot Landt-vit, By Colophon van Bacharach, inde Sterre metten steerte, Int Jaer xvj. hondert, twee. (*Te Brussel by R. Velpius of te Leuven by J. Maes.*) in-4°., 28 blz.

Gesprek tusschen *Trompette* en *Tambourein*, geheel op rijm tegen de bovenstaande Missive, n°. 1191. (T. 496 waar gelezen wordt: *blusschinge.*) Schrijver is de Jezuiet Jean David. Zie *Bibl. Belg. i. v.* waar een uitvoerige beschrijving van dit stuk voorkomt.

198 Corne-fvmee dv falot Hollandois. Seruant d'emouchette au lumignon de la Lettre branscatoire gueres ya (en plaine Lune) arcbalestée de la Haye en Hollande. Translatée du Bas-allemand en vulgaire Francois.... (*Met houtsneé op den titel.*) A Forchamp, Chez Colophon de Bacharach, enseigne de la Cométe, l'An 1602. in-4°., 36 blz.

Vertaling van het voorgaande bij denzelfden drukker. Op blz. 3—6 heeft men het *Avant-propos dv tradvctevr.* In het vorige nommer werden aan het einde gevonden: *Danckbaerheyt ende Ghebet tot Godt almachtich. Op den 125 Psalm.* In de plaats daarvan bevindt zich aan het einde der vertaling een: *Recapitvlation ov reprise dv Traducteur. Auec vne Apostrophe au bon peuple d'Hollande.* Zie *Bibl. Belg.*, *i. v.*

199 El Paternostro de gli Spagnvoli. Ofte Rhijm-gedicht, so in Duytsch, als Italiaens; Vervatende t'goe-leven vande Spaignaerden ende hare Comportementen, ter plaetsen daer sy Meyster zijn. Mitsgaders Los dies mandamientos de los Theatinos. Wesende De thien Gheboden der Jesuiten. Originelick in Spaensch, ende paraphrastice in Duytschghedicht overgheset..... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Enchvysen, By Jan Arentsz Chaallon,.... Anno 1602. in-4°., 16 blz.

Vooraan een *sonnet tot de overheerde Provincien* van den uitgever *Chaallon*, die de vertaling schijnt gerijmd te hebben. Een *Ode* achter het *Rhymgedicht* heeft tot onderschrift: *ghesonghen den 2. Septemb.* 1602. (T. 499.)

200 Translaet van den ban ende placcaet. Vuytghegaen ende ghedecreteert by de Ertzhertogen,... Teghens de Ghemuytineerde vant Casteel van Hoochstraten. (*ged.* 15 *Sept.Met het wapen der aartshertogen op den titel*) Tot Brvessel. By Rutgeert Velpius,..... M.D.C.II. Met Previlegie. in-4°., 8 blz.

= T. 500. Bij *Van Meteren*, *VIII*, 179; *Placc. van Brabant*, *II*, 321; *Motley*,

United Netherlands, *IV*, 99 *en* 100. Het antwoord van de rebellen vindt men op het jaar 1603, n°. 1231.

1201 Translaet van den ban ende placcaet *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 8 blz.

Andere druk met een ander wapen op den titel.

1202 Translaet van den ban *enz.* (*Als boven.*) In s'Graven-Haghe, By Aelbrecht Heyndricksz .... Na de Copie ghedruct tot Brussel, By Rutgeert Velpius, 1602. Met Privilegie. in-4°., 8 blz.

Nadruk van het vorige (T. 501).

1203 Translaet van den ban *enz.* (*Als boven. Met titelvignet zonder wapen.*) Tot Middelborgh, By Richard Schilders, na de copye gedruct tot Bruessel by Rutgeert Velpius,... M.VIc.II. Met Priuilegie. in-4°., 8 blz.

Andere nadruk.

1204 Translat dv ban et placcart decrete par les Archidvcqz noz Princes souuerains, contre les Amutinez du Chasteau de Hooch-Straten. (*Met het wapen der aartshertogen op den titel.*) A Bruxelles, Chez Rutger Velpius,... M.D.C.II. Auec ordonnance de la Court. in-4°., 8 blz.

Fransche uitgave van n°. 1200.

1205 Lofsang over de Victorie die Godt Sijn .... Excelentie ghegeven heeft int veroveren der stadt Grave,....op de wijse: Den tijdt is hier, dat men, etc. *Onderaan* Ghedruct tot Leyden, by Jan Theunisz .... *Z.j.* een blad, in-fol°.

Gedicht in twee kolommen gedrukt.

1206 Ample ende waerachtige beschrijvinghe, waerinne verhaelt wort ..., in wat manieren de ses groote Galleyen (ghesonden wt Spaengien na de Nederlanden) zijn vergaen, overvallen, ende ghestrant, Hoe deselue ghenaemt zijn gheweest, Wat Overste ende Bevelhebbers daer over waren, *enz.*... Alles beschrexen (*sic*) opt Schip van Capiteyn Gerrit Evertsz,... den vij. October 1602. (*Met een houtsneê* [*oorlogschip*] *op den titel.*) Ghedruckt tot Delff, by Jacob Cornelisz Vennecool. *Z.j.* in-4°., 4 blz.

Zie: *Motley*, *United Netherlands*, *IV*, 114—116.

1207 Francisci Gomari Oratio fvnebris, in Obitum ... celeberrimi viri, D. Francisci Junii Theologi eximij,... Habita à funere,.... die VII. Kal. Novembris (26 *Oct.*), Anno cIↄ. Iↄ. c.II..... (*Met*

drukkersmerk op den titel.) Lugduni Batavorum, Ex Typographeîo Christophori Guyotii, cIↄ. Iↄ. c.II. in-4°., 36 blz.

De hoogleeraar *F. Junius (du Jon)* overleed den 23 Oct. 1602. Achter de lijkrede volgen verscheidene latijnsche en fransche gedichten van *P. Merula*, *Meursius*, *Gomarus*, *Bertius*, *Scaliger*, *Grotius*, *D. Heinsius*, *Du Pin*, *de Coignée* etc.

208 Apparaet Toerustinge ende pracht des Paus Clemens de achtste ..., als hy inden Jaere M.D.XCVIII na Ferrarien reysende, inder selver stadt zijn intreed' dede: Trouwelijck... ghetogen wt een seker boec te Romen, Anno 1599. wtgegeven.... onder den titel, Van het alderheylichste lichaem Christi voor te dragen den Pause van Romen, so dicwils als sy reysen. Beschreven door broeder Angelum Roccam, Camertem, Augustinianum, Sacrist des Apostolischen Paleys: Eerstmael te Romen daerna te Venetien ghedruckt inde Italiaensche tale, door Girolanum Portum, Anno 1598. (*Met titelvignet.*) In s'Graven-Haghe, By Hillebrant Jacobszoon, Anno 1602. in-4°., 16 blz.

In eene voorrede van 5 blz. geeft de schrijver aan *Allen... Vorsten der Christenheydt* zijn afkeer van die prachtige *toerustingen* overvloedig duidelijk te kennen. (W. 8828 waar gelezen wordt: *den Pausen van...*)

209 Een seer vremde, miracvleuse,.... Historie, gheschiedt binnen de stadt van Edam, gheleghen in Noort-hollant, den eersten sondach van den Vasten (24 *Febr.*), des teghenwoordighen Jaers. 1602. (*Met titelvignet.*) T'Hantwerpen, By Hieronymus Verdussen,.... 1602. in-8°., 8 blz.

Verhaal van een brand te Edam, waarbij de Kath. kerk en 60 huizen werden vernield.

1603

Zie ook n°. 853 en 1179.

210 Placcaet Vanden Coninck van Vranckrijck Henricus den vierden ..., ghepubliceert tot Fontaine-bleau, Op den vijfden Novembris... 1603. Inhoudende de Impositie van Dertich ten honderde, te betalen op alle Coopmanschappen ende Manufacturen die wt Vranckrijck naer Spaengien souden moghen ghevoert worden: Mitsgaders op de Landen staende onder t' ghebiedt der Ertshertoghen. Overgeset uyt den Francoyschen door Richard Schilders, (*Met titelvignet.*) Middelbvrgh, Ghedruct voor Bernaert Langhenesse,... 1603. (*gedrukt door R. Schilders.*) in-4°., 8 blz.

Een gelijke impost door den Koning van Spanje ingesteld (zie T. 516) had dit plakkaat uitgelokt. Zie *Van Meteren*, *VIII*, 321, wiens vermelding, dat die 30 % geheven zouden zijn op alle goederen, die uit Spanje of Zuid-Nederland in Frankrijk inkwamen, onjuist schijnt te zijn (T. 524).

1211 Placcaet *enz.* (*als 't voorg.*) ... onder t' ghebie*t* der Erts-*H*ertoghen. Overg*h*eset *enz.* (*Met titelvignet.*) Middelbvrgh, Ghedruc*k*t voor Bernaert Langhenesse, ... 1603. in-4°., 4 blz.

Andere druk.

1212 Placcaet Vanden Coninc ..... gepubliceert *enz.* ... (*Met titelvignet.*) s' Graven-Haghe. Bij Hillebrandt Jacobszoon, ... Anno 1603. in-8°., 8 blz.

Andere druk.

1213 Apologie oft verantwoordinge Vanden Grave van Essex, teghen de ghene die hem jaloerselick ende ten onrechten schelden als beletter des vredes ende ruste zijnes Vaderlandts. Door hemselven beschreven int Jaer 1598. ende uyt het Engelsche exemplaer (Ghedruct tot London by Richard Bradocks 1603.) Overgheset by C. C. (*Met titelvignet.*) Tot Middelbvrgh, Voor Bernaert Langhenesse, ... 1603. *Z. n. v. dr.* (*Rich. Schilders.*) in-4°., 40 blz.

Bij *Bor*, *IV*, 497 *v.v.* Essex, die zeer tegen den vrede met Spanje was, had zich de vijandschap van alle vredelievenden in Engeland op den hals gehaald. Men had hem o. a. ook verweten, dat hij zich met de zaken in de Nederlanden bemoeid had (d. i. dat zijn schoonvader Leicester hem vooruit had geschoven) voor hij nog meerderjarig was, maar de hoofdbeschuldiging was, dat hij alle vredehandeling tegenwerkte, wat hij in zijne Apologie uitvoerig verdedigt (T. 512). De verdediging is opgedragen *Aen den Heer Anthoni Bacon.* In sommige exemplaren is de pagineering foutief. Allen hebben op blz. 28 het cijfer 89, sommigen op de blz. 18 en 19 de cijfers 10 en 11, op de blz. 22 en 23 de cijfers 14 en 15. Toch behooren die exemplaren tot denzelfden druk. Deze fouten zijn waarschijnlijk onder het afdrukken verbeterd.

1214 Verclaringhe, Ghedaen by den Raedt ende principale Heeren ende Edelen van Engelant, op de successie vanden machtigen Coninc Jacobus, Coninck van Schotlant, totte Rijcken van Engelandt, Vranckrijck ende Yrlandt, by de doodt vande laetst-overledene souveraine Coninginne Elizabeth. (*ged.* 24 *Maart. Met titelvignet.*) VVt het Engelsch Exemplaer in Nederduytsch overgheset. Na de Copie Ghedrukt tot Londen, by Robert Bercker, ... den 24 Martij 1602. (1603) In s' Graven-Haghe, By Aelbrecht Heyndricxsz..... Anno 1603. in-4°., 4 blz.

= T. 514. Vgl. *Lingard*, *Histoire d'Angleterre*, *IX*, 5 *en* 6. In andere exemplaren van denzelfden druk is de 3 van het jaartal 1603 in een 2 veranderd.

1215 Proclamatie Waermede Jacobvs den sesten, Coninck in Scotlandt, verclaert wort Coninck van Englandt, Vranckrijck ende Yrelant: Gedaen tot Londen den xxiiij[en]. Meert Anno 1602. Stijl van Englandt. Wt den Enghelschen ouergheset. (*Met titelvignet.*) Middelbvrgh, By

Richard Schilders,... 1603. Na de Copye Gedruct tot Londen by Robert Barker. in-4°., 8 blz.

Andere uitgaaf van het voorgaande stuk. Op de lijst van onderteekenaars worden hier eenige namen gemist, die in het voorgaande nummer wel voorkomen als: *E. Oxford*, *Scrope*, *Norreys*.

1216 Proclamatie. Vvaer mede Jacobus den sesten Coninck in Schotlandt, verclaert wordt Coninck van Enghelandt, Vranckrijck, ende Yrlandt: Ghedaen tot Londen den vierentwintichsten Meert Anno 1603. Stilo Antiquo. Mitsgaders 'tverhael van 't Christelijck sterven van hare Mayesteyt van Enghelandt .... Wt den Enghelschen overgheset. (*Met titelvignet.*) Nae de Copye Ghedruckt tot Middelburch by Richard Schilders, Anno 1603. in-4°., 4 blz.

Vergelijk het voorgaande nummer.

1217 Proclamatie ofte verkondinghe ghedaen aen alle Edelen des Konincrijcx van Enghelandt, inden name des aldermachtichsten Koninc Jacobus, int eerste Jaer syner regeringhe, bevestigende by provisie den stant der Republijcke, Alzoo den zeluen gheweest is ten tijde harer Majesteyt hoochloflijcker ghedachten. Midtsgaders Eenen brief vanden Koninc aende Edelen ende Heeren des voorsz. Konincrijcx. Alles trouwelijc overghezet wt d'Enghelsche copije, Ghedruct tot Londen by Robert Barker, ... Anno 1603. (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam, By Jan van Waesberghe, aende Merct inde Fame. 1603. in-4°., 8 blz.

Door de eerste proclamatie, ged. 5 April, wordt bekend gemaakt, dat de zaken den gewonen gang zullen gaan, zoolang de koning nog niet in persoon is overgekomen. De tweede brief is ged.: *Holyrude hous*, *Den* 28 *Marty* 1603. en is een antwoord op zijne uitroeping tot koning.

1218 Der Catholijcken Svpplicatie aen de Coninckliicke Majesteyt, tot Toelatinghe vande Catholijcke Religie in England. Met weynighe ende corte aenwysinghen op de canten ghestelt. Waer by noch ghevoecht is ..., Een Supplicerende Teghen-ghewichte, ghedaen by de Protestanten aende selve Conincklicke Majesteyt.... Wt den Enghelschen overgheset door Richard Schilders. (*Met titelvignet.*) Middelbvrgh, Ghedruct by Richard Schilders,... 1603. in-4°., 40 blz.

= T. 519. De inhoud dezer *Supplicatie* bij *van Meteren* (*in*-8°.), *VIII*, 311 *v.v.* De voorrede is onderteekend: *Den tweeden Mey*, 1603... *Gabriel Powel.* Waarschijnlijk is deze de auteur der kantteekeningen en van *Der Protestanten Tegengewichte.*

1219 Vertooch ende Versoeck der genaemder Catholiken aende Coninclicke Majesteyt, om te hebben toelatinghe van haerlieder Religie in Enghelandt. Met korte aenmerckinghen .... Midtsgaders een

Teghen-ghewicht der Protestanten, *enz.* (*Als boven. Met titelvignet.*) In s' Graven-Haghe, By Hillebrandt Jacobsz, ... Anno 1603.
in-4°., 40 blz.

Andere vertaling van hetzelfde stuk als het vorige (T. 520).

1220 Proclamatie .... van de Coninckliche Majesteyt van Engelant: Waer in uytghedruckt wordt de verclaringhe vande onderlinghe Offitie, goedtwillicheyt, ende liefde, welcke haerselven heeft gheopenbaert op menigherley manieren, ende altyts behoort te wesen tusschen Prince ende tghemeente, achtervolgende de Wet Gods ende der Natueren. Midtsgaders het afdoen vande Monopolien ende Licenten, met de Beerbytinghe ende Stierbytinghe, ende alderhande Commedien ende dierghelijcke onordentlicke dinghen, op den Sondach. (*ged. 7 Mei.*) Overgheset uyt den Enghelsche in onse Nederlantsche tale. (*Met het Engelsche wapen op den titel.*) Nae de Copye ghedruckt tot Londen by Robert Barcker, ... 1603. *Z. n. v. pl. en v. dr.*
in-4°., 6 blz.

Vooral de *bear-baiting* (het aanhitsen van honden tegen een beer, die aan een paal lag vastgeketend) schijnt destijds een gewoon en geliefkoosd schouwspel voor de bewoners van Londen te zijn geweest. Zie o. a. *van Meteren* (8°.) *IXe D.*, *28e Boek*, *blz.* 119.; *Shakespeare*, *Twelfth Night*, *A.* 1, *Sc.* 3; *Merry Wives of Windsor*, *A.* 1 *Sc.* 1; 2. *Part of King Henry VI*, *A. V. Sc.* 1, 2. *The Winter's Tale*, *A. IV. Sc.* 2; *Ben Jonson: Apologetical Dialogue* (achter zijn *Poetaster*). *Epicoene*, *A. II*, *Sc.* 4, *A. III. Sc.* 1, *A. IV*, *Sc.* 1. (W. 970).

1221 Proclamatie, Ofte ordonantie van de Coninlijcke Maiesteyt van Engelant, waer in verclaert wert dat de Goederen die genomen zijn vande Ondersaten des Coninckx van Spaengien sedert den 24. Aprilis lestleden: sullen werden gerestitueert aende eygenaers, ende die te vooren genomen zijn, werden verclaert goeden buyt, met verbot van nu voortaen te beschadigen eenighe die in Confederatie ende Vrientschap zijn met zijn Maijesteyt. VVt d'enghelsch ghetrouvvelijck ouergheset in onse Nederduytsche spraecke. T'hantvverpen, By Gheleyn Janssens, ... 1603. in-8°., 8 blz.

Deze druk der proclamatie i. d. 23 Juni is van de kerkelijke goedkeuring voorzien.

1222 By den Coninck. Verkondinghe, bewijsende des Conincklijcke Majesteyts goedt welbehaghen aengaende de versamelinge van allen Volcken komende op de Crooninge. (*ged. 6 Juli. Met titelvignet.*) In s' Graven-Haghe. By Hillebrandt Jacobszoon, Anno 1603.
in-8°., 8 blz.

Uitstel van de plechtigheden bij de kroning gebruikelijk, wegens de te Londen heerschende pest. (T. 522.)

1223 Waerachtich verhael van de .... Crooninghe, des .... Coninck Jacobvs, Coninck van Schotlant, ... als Coninck van Enghelant,

ende IJrlandt, op S. Jacobsdach, den xxv. Julij, na den ouden stijl, Anno 1603. (*Met titelvignet.*) Gedruckt tot Leyden, By Jan Claesz. van Dorp, in de vergulde Son. Anno 1603. in-4°., 8 blz.

Zie: *van Meteren (in-8°.), VIII, blz.* 296. W. 980 heeft een exemplaar, waar in het opschrift op blz. 3 het jaartal ten onrechte is gedrukt: M. VIC. II.

224 Een Sermoon: Ghepredickt tot VVestminster, voor des Konings ende der Koninginnen Majesteyten, op hare Crooninghe, ... den 25. Julius, Anno M.VI.C.III. Door den Eervveerdighen Bisschop van VVinchester. Ende uyt de Enghelsche inde Nederlandtsche Tale .... overgheset door Vincentivm Mevsevoet. (*Met drukkersmerk van Cloppenburch op den titel.*) Tot Amstelredam. By Jan Evertsz. Cloppenburch, ... 1604. in-4°., 16 blz.

De predikant *Vinc. Meusevoet* is bekend als onvermoeid vertaler van stichtelijke geschriften uit het Engelsch (T. 523).

225 Joannis MevrsI Panegyricus Jacoboi. Serenissimo Angliae, Franciae, Scotiae, et Hiberniae Regi dictus. (*Met titelvignet.*) Hagae-Comitis, Ex Officinâ Bucoldi Nieulandii. Anno cIↄ. Iↄc. III. in-4°., 24 blz.

***Johannes Meursius* was destijds 24 jaar oud. In 1610 werd hij hoogleeraar te Leiden tot 1624, waarna hij naar Denemarken vertrok. Zie *M. Siegenbeek, Gesch. der Leidsche Hoogeschool, II,* 93 *en* 94.**

226 Eene Oratie, Vande Francoysche ende Duytsche Ghemeynten, versamelt in Engelandt, uytghesproken met levender stemme by Mr. de la Fontayne, aen ... Jacob den eersten, Coninc van Engelant, ... (*Met titelfileet.*) Eerst, Tot Middelbvrch, Ghedruct by Richard Schilders, ... 1603. in-8°., 8 blz.

227 Notabel Advijs van seker Ridder in 't Parlement van Engelant, Over de handelinghe Vreede ende Vriendtschap met de Vereenigde Nederlanden. Midtsgaders: Eenige Considerabele Extracten van goede Getuygenissen voor desen Staet, *enz.... Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Dit stuk is in later tijd gedrukt. De *Getuygenissen* zijn allen voorzien van verwijzingen naar *Bor.*

228 Balade, Op ende teghen den partialen Domp-hoorn, Onlancks by eenen onbeschaemden Jesuwijt ..., op slecht straet-rijm ghestelt, ende in druck wt-ghegheven: Waerinne den Autheur...... te vergeefs pooght te dompen de kracht des loflicken Missijfs der E. Heeren Staten generael ...... den vijen. Junij 1602. wt-ghezonden. In s'Graven-Haghe. By Hillebrandt Jacobsz. 1603. in-4°., 16 blz.

In 36 twaalfregelige koepletten. De dichter (?) is W. J. Yselveer, ken-

spreuk: *Liefd' baert Peys.* Hij noemt zich in dezen druk niet, maar zinspeelt in den voorlaatsten regel van 't gedicht op zijn naam. (T. 508.) Vgl. n°. 1197 en 1198.

1229 Balade, Op ende teghen den partialen Domp-hoorn, ... Van nieuws oversien ende verbetert, door W. I. IJselveer. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Schiedam, by Adriaen Cornelisz. Anno 1608. in-4°., 12 blz.

Herdruk van 't vorige, alleen aan 't einde met een spreuk van Jesaja vermeerderd. (T. 509.)

1230 Toetsteen, Waer aen men waerlick beproeuen mach, hoe valsch ende ongefondeert, dat zijn de leugenachtighe calumnieuse Libellen, Pasquillen ende faemroouische schriften, die door eenige Spaensche oft Jesuits gesinde, in Brabant, Vlaenderen oft elders versiert.... werden. Midtsgaders oock onlancx door haren fenijnighen Domphoren, *enz.*... Ghedruct (*z. n. v. pl. en v. dr.*) 1603. in-4°. (XII) en 66 blz.

Verschillende traktaten op rederijkers wijze gerijmd, gevolgd door een refereyn en een liedeken en voorafgegaan door een *Tot den Leser* (4 blz.). Met zinnebeeldige titelprent, waarvan men aan de keerzijde, ook op rijm, den uitleg vindt. Noch den dichter, noch den uitgever van dit stuk heb ik kunnen opsporen. (T. 510.)

1231 Verantwoordinge voor het Esquadron, Electo, ende Raet vande Crijchslieden tot Hoochstraten, teghen den onbehoorlicken ende ongheschicten Ban, tot nadeel vande voorsz. Crijchslieden in druck wtghegheven by hare Hoochheden. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ghedruckt na sekere geschrevene Copie, Anno 1603. *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*te Bergen op Zoom bij Jan Canin.*) in-4°., 16 blz.

= T. 511. Bij *Van Meteren* (*in-8°.*), *VIII*, 185—197; in uittreksel bij *Motley, United Netherlands*, *IV*, 101—103. Vgl. n°. 1200—1204.

1232 Verantwoordinge voor het Esquadron, Electo, *enz.*.... (*Met titelvignet.*) Na sekere gheschrevene Copye Ghedruckt tot Leyden, by Jan Theunisz. Anno 1603. in-4°., 8 blz.

Andere druk.

1233 Verantwoordinge voor het Esquadron, Electo, ende Raedt vande Crijchslieden tot Hoochstraten, *enz.* (*Als boven. Met titelvignet.*) Ghedruckt nae sekere gheschreuene Copije. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1603. in-8°., 16 blz.

Andere in-8°. uitgave van het vorige.

1234 Verantwoordinge *enz.* (*als 't voorg.*).... Crijslieden tot Hoogstraten *enz.* (*Met titelvignet.*) Ghedruct na sekere geschreuene Copye. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1603. in-8°., 16 blz.

Zie het voorgaande nummer.

235 Dedvctie of remonstrantie Van vveghen den Burgermeesteren ende Regierders der stadt Leyden, ter vergaderinge vande Mo. E. Heeren Staten van Hollant ende West-vrieslant gedaen, jegens de gepretendeerde perceptie van thienden op vvortelen, cool,..... ende diergelijcke aertvruchten, ... Daer voren gestelt, ende zulx by gevoucht zijn: Eerst de acte vande resolutie by de gemelte Mo. E. Heeren Staten int respect voorschreven, genomen opten dertienden Decembris des jaers 1602. Ten tweeden, twee placcarten by tijden van Hoochl. ged. Keyser Kaerle de vijfde, jegens zodanige onbehoorlicheden geemaneert inden jaren XX. ende XXIX. Ende is daer achter by ghevoucht tadvijs van den Hoogen ende Provincialen Raden,.... over ghezonden den achtienden Martij des jaers zestienhondert ende drie voorleden. Alles in vveynich exemplaren,..... Opt Raedthuys der voorschreven Stede gedruct in de maent van Augusto,.... zestien-hondert ende drie. in-4°., 62 blz.

Zie: *Mr. P. van der Schelling*, *Hollands Tiend-regt*, *I*, 288—294.

236 Nieuwe Tydinge van den Slach die geschiet is ter Zee, tusschen tvolck van den Eertz-Hertoghe Albertus, met acht Galeyen, die wt ter Sluys ghevaren, waer van den Oversten Generael Spingnola, op syne costen tvolck daer op aengenomen om tegen die Swarte Galeye en ander, sampt de Oorloochschepen der EE. Heeren Staten wt der Zee te verdrijuen, ende hoe dattet vergaen is, gheschiet den 26. May. Anno 1603. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt tot Delff by Jacob Cornelisz. Vennecool. *Z. j.* in-8°., 8 blz.

Vgl.: *Motley*, *United Netherlands*, *IV*, 121—125.

237 Memorie van tgenne dat int leghere voor Shertogenbosche is gheschiet den ij^e September. 1603. *In H. S.* in-fol°., een blad.

Vgl.: *Van Meteren* (in-8°.), *VIII*, *blz.* 290 *en* 291.

1238 *Beleg van Ostende. Een kaart waarvan het midden wordt ingenomen door een afbeelding der stad. Van onderen rechts de zee; rondom de stad de batterijen der Spanjaarden. Boven links een afzonderlijk kaartje van* „Nova et parva Troja" (*bijnaam van Ostende*); *daaronder een uitlegging in het Hollandsch en Fransch van de getallen op de kaart. Rechts boven nog een ander kaartje van de stad. In den rechterbenedenhoek leest men:* Wolff. invent: Flor. Balt. scvlp. et impres. *Hoog* 42 cm. *en breed* 55 cm.

Deze plaat komt voor bij *F. Muller*, *Beschrijving van Ned. historieplaten*, n°. 1205 waar zij hoogst zeldzaam en fraai wordt genoemd.

1239 Prives devis, entre le marqvis Spinola, et son frere Federicq,

pour l'agrandissement de leur Maison. (*Met titelvignet.*) A la Haye, Chez Hillebrand Jaques. 1603. in-4°., 12 blz.

Berijmd gesprek tusschen den markies Spinola en zijn broeder, waarin besproken wordt om in Spanje's dienst tegen de Nederlanden te strijden, ten einde het aanzien van hun huis te vergrooten en wellicht voor den eerste de waardigheid van hertog van Genua te verkrijgen. Op de laatste blz. een *Sonnet*. Achter den titel is een portret van Spinola op 42jarigen ouderdom ingeplakt. Daaronder leest men.... *Hi sculp. et exc. cum priuileg.* 1608.

1240 Bekentenisse Des waren Gheloofs, ende verloocheninghe des Pausdoms, ghedaen openbaerlick tot Berghen op Zoom, den xijen October int Jaer 1603. door Joannes de Hersin, van Doornijck, eertijdts Priester ende Prediker vander Augustinen Ordre. binnen de Stadt van Engien, ende daer na Capellaen op het Casteel van Wouwe, ende van Heerle. (*Met titelvignet.*) In s'Graven-haghe, By Hillebrandt Jacobsz,.... Anno XVIc. IIII. in-4°., 40 blz.

De *Bekentenisse* wordt voorafgegaan door een opdracht aan de regeeringspersonen van 's Hertogenbosch; aan het einde bevindt zich een *Attestatie*, geteekend: *Jacob Baselis, Bedienaer des Goddelicken Woordts.*

1241 Spieghel, Ecclesiastes v. a vij. *enz.*.... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt int Jaer ons Heeren M. vjC. III. in-4°., 52 blz.

Geschreven door een voorstander van verdraagzaamheid naar aanleiding van de in 1602 verschenen *Apologie ofte Verandtwoordinghe* van het Groningsch plakkaat van 7 Sept. 1601 tegen de Doopsgezinden. (Zie T. 487. Vgl. voor andere geschriften T. 482—488 en hierboven n°. 1172, 1173, 1183—85). Het stuk bestaat uit 3 gesprekken, waarin als sprekers voorkomen: *Lams-aert* en *Frederick* als verdediger der godsdienstvrijheid en verdraagzaamheid; *Wolfaert* een ijverig Katholiek en *Meynaert*, die het plakkaat en de Apologie verdedigt en zich voor zijne meening dat *een Christlijcke Overicheydt oock schuldich is het verderflijck quaedt der Secteryen, met een uyterlijck sweert te straffen* beroept op een *Remonstrantie teghens de Vry-geesten ende andere Secten* door *G. Boot* en op een *Boecxken* door *Pieter Pietersz. Cock Enchusianus.*

1242 Waerachtich verhael, Van den Staet der Gereformeerde Kercke, die den Sone Gods, binnen Utrecht door 't Evangelium vergadert wert...... Gestelt door Joannem Gerobvlvm. Bedienaer des H. Evangelij. (*Met titelvignet.*) Tot Vtrecht, Voor Jan Willemsz. van Rhenen,.... An. 1603. in-8°., 116 blz.

De voorrede, opgedragen aan de overheid van Utrecht, is geteekend: *Gegeven in onsen Musaeo desen* 24 *Novembris An.* 1603.... *Joannes Gerobulus.* In 't begin der 18de eeuw herdrukt.

1604.

Zie n°. 1224 en 1240.

1243 Placcaet Des Conincks van Spaengien: Wtgegheven in Valladolid, den 11. der Maent van December, Anno 1604. Ghetrouwelijcken

uyt het Spaensch in onse Nederlandtsche Spraecke overgheset. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt .... Anno 1605. in-4°., 4 blz.

Herroeping van het plakkaat van de dertig ten honderd, en verbod van allen handel met de Staten. Zie: *van Meteren*, *VIII*, 440 (T. 540). Vgl.: n°. 1210.

[1]244 Placcaet Des Conincx van Spaignien, etc. Philippi den derden. Waerin gheboden wordt, dat alle alsulcke dewelcke aldaer in zijne Coninckrijcken ende Heerlicheden yeghenwoordich woonen, zijnde vuyt eenighe vande vereenichde Provintien, ... haer sullen hebben te vertrecken binnen den tijt van een Jaer .... Ghegeven tot Vailladolid den xjen. December 1604. (*Met fileet in medaillon op den titel.*) Middelbvrch, Voor Bernaert Langhenesse, ... 1605. *Z. n. v. dr.* in-4°., 8 blz.

= W. 1010. Achter den hollandschen volgt de spaansche tekst. Andere druk van het voorgaande. Vgl. W. 1011—1014.

[1]245 Placcaet Van den Coninck van Vranckrijck Henricus, de vierde van den name, Ghepubliceert tot Parijs, den achtsten Februarij, des Jaers 1604. Inhoudende die Renonciatie of wederroepinge van dertich ten hondert, te betalen op alle Comenschappen, Midts verbiedende, van niet te moghen handelen op die Landen van den Coninck in Hispangien, Als oock op de Landen des Eertz-Hertoghe Alberti. (*Met titelvignet.*) Overgheset vvt het Franchoys in Nederduyts. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Intrekking van het plakkaat van 5 Nov. 1603 (n°. 1219), en verbod van den handel met Spanje en de Zuidelijke Nederlanden. Zie *v. Meteren*, *VIII*, 321 en vergl. n° 1331 (W. 992).

[1]246 The French Kings Proclamation, containing the agreement with the King of Spaine, for the taking away of the new Imposition of thirtie in the hundreth. Published in Nouember last. Translated out of French. (*Met drukkersmerk op den titel.*) London Printed by T. C. for Cutbert Burby, dwelling in Pauls Church-yard, at the Signe of the Swanne. 1604. in-4°., 16 blz.

[1]247 Verhael betreffende de Comedie ghespeelt door de Jesuwiten ende haere Leer-jonghers binnen de Stadt Lyon. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Bericht van een vertooning, in welke *Godt*, *de salige*, *de Duyvels* met *de verdoemde voorkwamen*, en die den 7 en 8 Aug. door een vreeselijk onweder werd gestoord. Wegens den aanhef: *De Jesuwiten onlangs weder ingevoert binnen Lyons* enz. geloof ik dit stuk tot het jaar 1604 te moeten brengen. Zie *van Meteren*, 26ste *Boek*, *VIII*, 417—20 (W. 997).

32

1248 De Summe ende Substantie vande Conferentie de welcke syne Coninckliicke Majesteyt van Groot Britannien belieft heeft te houden met de Heeren, Bischoppen ende andere van sijn Clergie ..... den 14. Januarij 1603 (*moet zijn* 1604) T'samen ghestelt door Willem Barlow .... Overgheset uyt de Engelsche Copie, ghedruckt tot London, by Jan Winder etc. Anno 1604. (*Met titelvignet.*) Tot Leyden, Gedruckt by Govert Basson. Anno 1612.

in-4°., 48 (*en niet zooals T.* 527 *zegt:* 56) blz.

Beraadslagingen van den koning-theoloog met de geestelijken over de door de Puriteinen voorgestelde veranderingen in de kerk. Zie: *van Meteren*, *VIII*, 309; *Baudartius*, *I*, 99. (T. 527.)

1249 Placcaet Des Conincx van Engelandt, nopende het bannissement der Jesuiten, Priesters, ende alle Pausche Gheestelijcke personen, uyt het Coninckrijcke van Enghelandt. (*ged.* 22 *Febr.*) Overgheset uyt den Enghelsche in onse Nederlantsche tale. (*Met titelvignet.*) Nae de Copye Ghedruckt tot Londen by Robert Barker, ... Anno 1604, *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 4 blz.

= W. 993. „*Cette Proclamation etoit conçuë d'une telle manière, que le Roi prenoit un extrême soin de faire voir, qu'il ne bannissoit pas les Jésuites en haine de la Religion Catholique en général, mais uniquement, à cause de leur attachement au dogme qui attribue au Pape un pouvoir illimité sur les Têtes couronnées*" (*de Rapin Thoyras*, *Histoire d'Angleterre*, in-4°. *VII*, 16.)

1250 Placcaet Waer in gheboden wordt allen Jesuiten, Priesters, Seminarisen ende andere te vertrecken uyt de Coninckrijcken van England, Schotland ende Yreland, voor den negenthienden Maerte 1604, stil. Angl. (*Met titelvignet.*) Tot Delff, by Bruyn Harmanssz Schinckel, na het exemplaer ghedruct Tot Middelbvrch, By Richard Schilders, ... 1604. in-8°., 8 blz.

Andere druk van het voorgaande.

1251 Discours zijns Mat. Jacobvs, Coninck van Enghelant, Schotland, Vrancrijck, ende Yrland, int Opperhuys des Parlements, ... op den xix. Martij, 1604. (*Met titelvignet.*) Tot Leyden. Voor Jan Jansz. Orlers, ... *Z. n. v. dr.*, 1604. in-4°., 16 blz.

Deze rede van Jakob I karakteriseert zijne gezindheid over Kerk en Staat. (T. 528.) In haar geheel (in het fransch) opgenomen in: *De Rapin Thoyras*, *Histoire d'Angleterre*, *in-4°. VII*, 19—31.

1252 Eenentwintich Artijckelen, waer van de zeventien toucheren de trafijcken, ende de vier de liberteyt der conscientie, overghegheven door de generale Kooplieden van Enghelandt, aen de Ghecommitterde van syne Majesteyt, tracterende met den Ambassadeur van Spaengien, om dezelve artijckelen voor te houden int besprec

van vrede. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Rotterdam, By Jan van Waesberghe, ... Anno XVIc.IIII. in-4°., 8 blz.

Zie: *van Meteren.* (*in-8°.*) *VIII*: 397. (T. 534.)

253 Articulen van het Contract ende Accoort ghemaeckt tusschen Jacobus den eersten van dien Name, Coninck van Enghelandt ter eenre, Ende Philips den derden van dien Name, Coninck van Spaengnien: midtsgaders de Eerts-hertoghen Albertus ende Isabella Clara Engenia (*sic*). Gemaect .... den xvijen. der Maent Augusti duysent ses-hondert en viere, naer den ouden stijl (28 *Aug.*). VVt het Enghels .... overgheset. (*Met titelvignet.*) Nae de Copie. Ghedruckt tot Londen, by Robert Barker. *Z. j.* Met Privelegie. in-4°., 16 blz.

= T. 536. In 33 Artikelen. Dit stuk is opgenomen in den *Byecorf* van 1608. Zie over dezen vrede: *Motley*, *United Netherlands*, *IV*, 219 *en* 220.

254 De Artijckelen van den Peys, ghemaeckt tusschen den .... Coninck van Engelant, Schotlant etc. .... Ende den .... Coninck van Spangien, ende den Aerts-Hertoge .... Gesonden wt Engelant den 25. Augusti Stylo Angliae, (4 *Sept.*) 1604. (*Met het wapen van Engeland op den titel.*) Ghetranslateert wten Engelsche, in onse Nederlantsche sprake. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 12 blz.

Hierin zijn alleen de voornaamste vredesartikelen te vinden, den 28 Aug. besloten, maar er zijn bijgevoegd (Art. 16 –20) de later door den Koning van Spanje toegestane artikelen betreffende den handel van Duitsche waren op Spanje, den godsdienst, enz. (bij *van Meteren* vermeld, blz. 409, 410) den 2 Sept. besloten. Zij kunnen dus dienen ter aanvulling van het vorige nummer (T. 537).

255 De Artijckelen van den peys, *gemaeckt enz..* (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* Ghetranslateert uyt het Enghels, in onse Nederlandtsche tale. in-4°., 8 blz.

Andere druk van het voorgaande (T. 538).

256 Proclamatie VVaer inne den Coninck van Enghelant verclaert, dat hy tot een bewijs ende bevestinghe van de gheluckighe vereeninghe der Coninckrijcken van Enghelant ende Schotlant hem schrijven sal *Coninck van groot Bretanien*, met de redenen hem daer toe moverende (*ged.* 20 *Oct.*). Overgheset uyt den Enghelsche in onse Nederlantsche tale. (*Met titelvignet.*) Nae de Copye Ghedruckt tot Londen by Robert Barker, ... Anno 1604. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 8 blz.

= T. 539. Zie: *van Meteren*, *VIII*, 438. In dit ex. is een portret van Jacobus ingeplakt, gegraveerd door *N. de Clerck.*

257 Regiae Anglicae Maiestatis pictura, et Historica declaratio. Coloniae apud Crispianum Passaeum Zeelan: .... 1604. in-4°., 12 blz.

Zes fraaie kopergravuren. Bl. 1 bevat het engelsche wapen en daaronder den titel; dan volgen de portretten van Elisabeth, Jacobus I, diens vrouw Anna

van Denemarken en den prins van Wales, Henricus; onder deze portretten bevinden zich latijnsche bijschriften. Ten laatste heeft men een stamboom, om Jacobus' recht op den engelschen troon te doen zien.

1258 Af-beeldinge Der Coninghinne Elyzabeth: des Conincks Jacobi VI. Der Coninginne Annae syner Vrouwe: Ende Henrici Frederici des Princen van Wallia. .... Wt verscheyden Historien vergadert, ende in Druck wtghegheven, Door W. B.(*audaert* [*zie W.* 996]) Liefhebber der Historien. (*Met titelvignet.*) T'Arnhem By Jan Janszoon, ... *z. j.* in-4°., (IV) en 32 blz.

Portretten worden in dit ex. niet gevonden. Men heeft op blz. 3 en 4 het *Gheslacht Register ... des Conincks Jacobi VI.* Op de volgende blz. begint met nieuwe pagineering en signatuur B. *Een Cort verhael des Levens ende der daden, der wijt-beroemder Coninginne Elizabeth*, bij T. 530 afzonderlijk voorkomende. Op blz. 17—32 van het *cort verhael* heeft men *Het Leven ende vvandel des Conincx Jacobi de VI*, waarin de gebeurtenissen verhaald worden, voorgevallen sedert de troonsbeklimming van Jacobus als koning van Engeland tot Mei 1604. Een ander ex. is dat bij W. voorkomende onder n°. 996. (een gelijk ex. is op de Kon. Bibl. aanwezig), bestaande uit een samenvoeging van het hier beschreven ex. en het vorige nummer.

1259 Estatz des gens de Guerre demandez par leurs Altezes, les Archiduques et le pied auquel il semble qu'ilz se poroient (*sic*) traicter par chacun mois tant ez garnisons comme en campagne: Au Conseil generaux, tenuz A la ville de Brusseles en lan. 1604; in-4°., 16 blz.

In handschrift.

1260 Le miroir de lvnion Belgiqve, avqvel se represente l'estat ov elle a este redvite passe plvsievrs années, et le moyen par lequel l'Eternel l'a maintenu et maintient, nonobstant tout les empeschemens de la tiranie Espagnolle, le tout en forme de Tragicomedie. Nouvellement mis en lumiere. Par Anthoine Lancel. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Imprimé Nouvellement, 1604. in-4°., 68 blz.

Vooraf eene opdracht aan de Staten Generaal der Vereen. Prov., een *Sonet* aan Prins Maurits, een ander aan Frederik Hendrik, lofdichten op den auteur, enz. Met dit zinnespel, dat geheel in den trant van de stukken der Rederijkers is samengesteld, beoogt de dichter het verderfelijke van alle onderhandeling met Spanje aan te toonen (W. 1015).

1261 Copie. Van xxv. Artijckelen, voirghegeven vanden .... Koninck van Engelant, tracterende van eene gemeene Ghenerale Vreede, over die Gheunieerde xvij. landen, om met de Koninclijcke mayesteydt van Spaengien, ende syne Hoocheydt vreetsamentlicken te handelen, onder burchtochten ende versekertheyt van den Keyser, Keur ende Vorsten des Rijcx, den Koninck van Enghelant, ende

den Koninck van Denemarcken. (*Met het keizerlijk wapen op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1604. in-4°., 4 blz.

Zie deze verdichte artikelen bij *van Meteren*, *VIII*, 461—464 en vergelijk W. 1023 en 1041. (W. 1016.)

1262 Discovrs, Tovchant la memorable victoire qve l'eternel a donne a l'illvstre Prince Mavrice de Nassav: Gouverneur et Capitaine Generael des Provinces unies du Païs bas: contre le Duc Albert, en la defaite de son armée, aupres de Nieuport, le 1me de Juillet. Par Anthoine Lancel, (*Met titelvignet.*) Reveu et corrigé de nouveau par le dit auteur. A La Haye. Chez Hillebrand Jaques. Anno 1604. in-8°., 40 blz.

Verschillende fransche gedichten. Verg. n°. 1126—1148.

1263 Articulen die zijn Excellentie heeft geaccordeert den Gouverneur, Capiteyen, *enz.*... opt Fort van Isendijck in Vlaenderen. 10 *Mei.*) Poincts et articles que son Excellence a accorde *etc.* (*Met titelvignet.*) Tot Delff, by Bruyn Harmanssz Schinckel,... 1604. in-4°., 4 blz.

Achter de *Articulen* volgt het verhaal hoe de trompetter, door Maurits gezonden om de plaats op te eischen, door de belegerden werd doodgeschoten. Daarachter eene fransche vertaling der *Articulen.* Vgl.: *v. Meteren*, *VIII*, 339; *Motley*, *United Netherlands*, *IV*, 206.

1264 Copie eens briefs, geschreven wt het legher der Heeren Staten Generael der vereenichde Nederlanden, in Vlaenderen ontrent (*sic*) Damme, waerinne verhaelt wort de gheluckighe victorie die Godt Almachtich... Pri (*sic*) Maurits met het krijchsvolck heeft verleent teghen onse vyanden aldaer op den xvj. Mey 1604. (*Met houtsneé op den titel.*) Ghedruct tot Delff, By Jacob Cornelisz Vennecool,... *Z. j.* in-4°., 4 blz.

Zie: *Motley*, *United Netherlands*, *IV*, 206; *van Meteren* (in-8°), *VIII*, 340.

1265 Nieuvve Tydinghe Van den grooten Vtval van die Beleegherde in Oostende die nu by de drie Jaren swaerlick beleghert syn gheweest, van den Eerthertoghe (*sic*) Albertus van Oostenrijck, Oock vande victorien gheschiet den 15. ende 16. Maey. 1604. Item van den Tocht ende victorien, die zijn Excel. in Vlaenderen over de soete ende soute wateren becomen heeft. (*Met titelvignet.*) Eerst Ghedruct tot Middelborch, by Thomas van Aken. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-8°., 8 blz.

Van den hier verhaalden uitval der belegerden, waarbij zij een en ander buit maakten, vind ik bij *Fleming*, *v. Meteren*, *Motley* niets vermeld.

1266 Warachtich verhael Hoe dat de.... Staten der vereenichde Provintien, onder het beleyt van zijne... Excellentie, met een heerlicke Schips Armade van Zeelandt ghetoghen zijn, op de 25en. April

1604. na het Eylandt van Casant, Alwaer de voorsz. Ed. Mo. Heeren verovert hebben de Schansse van Coxie, sinte Catheline, sinte Philippe, ende Isendijck, met noch ettelicke cleyne Schanssen ende Redouten. (*Met titelvignet.*) Middelborgh, By Richard Schilders, . . 1604. in-4°., 8 blz.

Dit verhaal loopt tot de inneming van Ysendyke.

1267 Grundtliche Erzelung wie die Herrn Staden der vereinigten Provincen in Niederland, vnter dem Regiment Ihrer... Excellentz Graff Moritzen, mit einer... Armada den 25. Apr..... 1604..... von Seeland abgefahren seyn nach der Insel Casant, da sie denn erobert .... haben die Schantz Coxie, Sanct Catharinen, Sanct Philippen vnnd Ysendick *enz.* .... bis auff den 20. May..... (*Met houtgravure op den titel.*) Erstlich getruckt zu Mittelburg bey Richard Schilders wonend im langen Delfft zum Elephanten. ***Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*** in-4°., 8 blz.

Dit schijnt een vertaling van het voorgaande te zijn. Dit verhaal loopt echter tot 19 Mei en meldt het een en ander over den staat van Ostende. Tot aan de inneming van Ysendyke is het verhaal geheel hetzelfde als het voorgaande.

1268 Histoire remarqvable et veritable de ce qvi s'est passé par chacun iour au siege de la ville d'Ostende.... iusques à present..... Et ce qui s'est passé en l'isle de Cadsandt et au siege de l'Escluse à l'arriuee du Comte Maurice. (*Met titelvignet.*) A Paris, Chez Adrian Beys, ... M. DC. IV. in-4°., (XVI) en 264 blz.

Uit het hollandsch vertaald. Het privilegie op de keerzijde van den titel, ged. 30 *Juin* 1604, luidt aan *Jeremie Perier marchant libraire en l'vniuersité de Paris*, van wien eene opdracht volgt aan den prins van Condé. Daarna een voorbericht van schrijver en vertaler; dan *Description du Chariot ou pont de Pompee.* Het *Portrait de la ville d'Ostende*, dat daarachter aangekondigd wordt, ontbreekt in dit exemplaar. F°. 122 zegt de vertaler: *Le discours Alleman finit en cet endroit: J'ay recouuert plusieurs memoires de diuers lieux .. . que i'ay adiousté icy .... aduis ou lettres escriptes d'Ostende, et autres endroicts.* Dit bijvoegsel loopt van omstreeks half Febr. tot 17 Juni 1604. (W. 1004.)

1269 Continvation des sieges d'Ostende, et de l'Esclvse. Auec la description des nouueaux retranchemens d'Ostende. (*Met drukkersmerk op den titel.*) A Paris, Chez Jeremie Perier, ruë S. Jaques, au Bellerophon. M.D.C.IIII. (*Met een kaartje.*) in-8°., 8 blz.

Dit verhaal loopt tot het laatst van Juli.

1270 Waerachtige beschrijvinge vande belegeringhe der stadt Sluys, Midtsgaders tgene ghepasseert is, zedert tbeleg als oock mede wat sich toe gedragen heeft opten 28. Julius sdaechs, ende den 29.

snachts daer aen volgende *enz.* (*Met vignet op den titel.*) Tot Middelborch. By Jan Gerritsz wonende in s. Pieter. *Z. j.* in-8°., 8 blz.

Bericht eener mislukte poging der Spanjaarden om het door prins Maurits belegerde Sluis te ontzetten. Het stuk is nog voor de overgave van Sluis (18 Aug.) geschreven.

1271 Poincten ende Artijckelen die sijn Exellentie gheaccordeert heeft aen den Gouverneur, Capiteynen, Officiers ende t'krijchsvolck teghewoordich binnen der Stadt Sluys, den xix. Augusti. (*Met titelvignet.*) Ghedruct tot Delff, by Jacob Cornelissz Vennecool,... *Z. j.* in-4°., 4 blz.

= 531. *Gr. Placaatboek*, *II*, 606. Bij *van Meteren*, *VIII*, 346—348. Vgl. *Motley*, *United Netherlands*, *IV*, 212.

1272 Een cort ende warachtich verhael vande .... victorie die Godt Almachtich ghelieft heeft te verleenen aen de sijde der vereenichde Landen, int veroveren vande.... Stadt Sluys in Vlaenderen, Met de conditien hoe ende in wat manieren desel- (*sic*) Stadt is overghegaen, op den xx. Augusti, Anno 1604. (*Met den holl. leeuw in den tuin op den titel.*) Ghedruct tot Delff, by Jacob Cornelissz. Vennecool,... *z. j.* in-4°., 4 blz.

Extracten uit 2 brieven, ged. 20 Augustus.

1273 Noch Vvarachtigher Beschryvinghe van het innemen der stercke ende bynae onwinnelijcke Stadt Sluys in Vlaenderen, verovert by zyne Excellentie van Nassouwen, etc. binnen den tijdt van drie Maenden. Als oock den eysch, Articulen, ende het contract van dien. (*Met een leeuw op den titel.*) Ghedruckt tot Rotterdam by Jan Bus, Anno 1604. in-8°., 8 blz.

De voorwaarden zijn hier zeer verkort medegedeeld.

1274 Een nieu Vicktorie Liedt van .... Mauritz van Nassouwen, ende van de groote Armade van Schepen, ende oock van de ouerwinninge der schanssen, ende van de .... ouerwinninghe der stercke stadt Sluys in Vlaendren, ... Op de wijse: van den Grave van Bossu. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* een blad in-fol°.

28 zevenregelige koepletten. Daarboven een groote, maar zeer slecht gegraveerde houtsneê. Het *Liedt* is opgenomen in (v. Vloten's) *Ned. Geschiedzangen*, II, 373—377.

1275 Redvction de la ville de l'Escluse. Ensemble ce qui s'est passé depuis le dixseptiesme de ce mois iusques au dix-neuf. Auec les Articles accordez. (*Met titelvignet.*) A Paris: Chez Jeremie Perier, Oliuier de Varennes, Et Adrian Beys, ruë S. Jaques. 1604. in-8°., 16 blz.

= W. 1006. Zie de voorgaande nummers.

1276 Journael ofte Dach-register van 't principaelste in Vlaenderen geschiet, sedert den 25. April tot den 15. September 1604. so vant innemen der Schansen, schermutsingen, als ooc van 't geweldich belegh ende overgaen van Sluys *enz*. . . . Alles soo ick het selve gesien en van gheloofweerdighe persoonen ghehoort hebbe. Ghedruct t'Amstelredam voor Broer Jansz. 1604. in-4°., 24 blz.

In de eerste exemplaren leest men op den titel: *tot den* 15 *Augusti*. In de latere ex. van den zelfden druk van dit journaal is dit, zooals in het hier beschrevene, veranderd in 15 *September*. T. vermeldt onder n°. 532 een der eerstgenoemde exemplaren en teekent daarbij aan: „Met een kaartje van het oorlogstooneel op den titel, waarboven de verklaring met cijfer-aanwijzing. Het eigenlijke Journaal loopt tot aan den overgang van Sluys (20 *Aug*.), maar daarachter vindt men nog eenige berichten omtrent het vijandelijke leger. Daarom is op een andere oplage van denzelfden druk van dit journaal, op den titel 15 *Augusti* in 15 Sept. veranderd (Vgl. T. 533).
Blijkens de onderteekening van de voorrede (B. J.) is *Broer Jansz.* de schrijver, die zelf bij 't beleg tegenwoordig is geweest. *Broer Jansz.* overigens als uitgever bekend genoeg, noemde zich in 1619 op een vliegend blaadje over *Barnevelt*: *Oud-Courantier in het legher van S. Princ. Exc.* Wellicht drukte hij vele dergelijke stukjes, en is daarin de oorsprong der couranten te zoeken. Hij schijnt echter zijne berichten of vliegende blaadjes niet in het leger maar in Amsterdam gedrukt te hebben."

1277 Refereijn D'Oostende 1604. (*In Handschrift.*) in-4°., 4 blz.

Vier zeventienregelige koepletten. Afgedrukt in *de Nederlandsche Geschiedzangen* (van v. Vloten), *II*, 363—365.

1278 ΠΑΛΗΣΤΡΑ ΟΣΤΕΝΔΑΝΑ· Ov relations des derniers combats d'Ostende, avec la reduction d'icelle. Traduit d'Alleman en François. (*Met drukkersmerk op den titel.*) A Paris, Chez Jeremie Perier, . . . 1604. in-8°., 16 blz.

De inneming van Ostende bij *v. Meteren*, *VIII*, 363 *v.v.*; *Motley*, *United Netherlands*, *IV*, 214 *v.v.*

1279 Second livre dv siege d'Ostende, contenant la reddition d'icelle, ensemble les rançonnemens, pilleries, rauages, et reconciliation des mutinés, auec l'accord et articles d'iceux: et le siege entier et prise de l'Escluse. (*Met drukkersmerk op den titel.*) A Paris, Chez Olivier de Varennes, ... M.DC.IIII. in-8°., 64 blz.

Zie vorige nummers. Achter dit stuk bevindt zich een kaart, waarop een plattegrond van Ostende en de belegeringswerken van den vijand. De bijschriften zijn in het fransch. De plaat heeft titel noch adres.

1280 De Bloedige ende strenge Belegeringhe Der Stadt Oostende, in Vlaenderen; . . . . Oock sekere Brieven die de Ertz-hertogen geschreven hebben aen de vier Leden van Vlaenderen, . . . opgesocht ende beschreven, door Henrick van Haestens. Tot Leyden, by

Henrick van Haestens, 1613. (*Met titelvignet*, 14 *gegrav. platen en wapen.*) in-4°., (IV) en 174 blz.

De 56 eerste blz. behelzen: eene opdracht, een Latijnsch en een Hollandsch gedicht van D[*aniel*] H[*eynsius*], en eene beschrijving van den heirtocht in Vlaanderen en den slag bij Nieuwpoort. Daarop volgt, na eene *Voor-reden ofte Chronijck van oudt Oostende*, het *Journael* van het beleg (blz. 73–174) Grootendeels woordelijk opgenomen in *Fleming's Oostende*, *'s Graven-hage*, 1621, *in-4°*. Vergelijk het *Journael* van *Broer Jansz.* zie T. 532 (W. 1007) of n° 1276 van dezen catalogus.

81 Beschrijvinghe, Des machtigen Heyrtochts uyt Hollandt nae Vlanderen, gedaen by de .... Staten Generael .... Van ghelijcken De Bloedige ende strenge Belegeringe Der Stadt Oostende. ... De tweede Editie .... oversien, vergroot ende verbetert, door H. L. van Haestens. (*Met titelvignet*, 15 *platen en wapen.*) Tot Leyden, By Henrick Haestens, 1614. in-4°., 174 blz.

Tusschen beide drukken bestaat hoofdzakelijk dit verschil, dat de eerste is opgedragen aan *Burger-Meesteren ... der Stadt Dordrecht*, de tweede aan de *Staten Generael*; terwijl het Hollandsche vers van *D. H.* in den eersten druk blz. 7, in den tweeden blz. 74 gevonden wordt. Voorts is eene aanhaling uit de *Commentarii* van *Rod. Botereus* (blz. 54), een *Epigramme* (blz. 56), een brief van *Lipsius* aan *Vertering d'Euerberge* (in 't Latijn met Holl. vertaling blz. 165 v), benevens eene plaat, al wat deze nieuwe druk meer dan de vorige bevat. De overige platen zijn minder fraai dan in den eersten druk (W. 1008). Van blz. 17—72 is de pagineering foutief n. l. 21—76.

82 Chanson novvelle de la rendition de la ville d'Ostende, Sur la voix, Quand viendra ce Roy d'Espaigne. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-folio, een blad.

Twaalf tienregelige koepletten, waaronder gevonden wordt: *Imprimi potest C. G.*

83 Warachtighe Nieuwe tijdinge van het groote Verraet dat daer gheweest is op Schencken Schans, ende noch van een Verrader die gelt ontfangen heeft om sijn Pri. Ex^cie^. te deursteken *enz.* .... Tot Arnehm (*sic*). By Willem Jansz. .... 1604. in-4°., 8 blz.

Bij *van Meteren*, die dit tijdvak zoo uitvoerig behandelt, vind ik van deze „*verraders*" niet gesproken, ook niet bij *van Reyd*, *Wagenaar* e. a. De een bracht zich in de gevangenis te 's Gravenhage om het leven. De andere werd te Schenkenschans gevierendeeld, krachtens vonnis van den 13 April 1604. (T. 529.)

84 P. Bertii Oratio De vita et obitu Nobilissimi viri D. Jani Dovsae Nordovici Domini, ... Habita Lvgdvni Batavorvm post exsequias ejusdem. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm, Ex Officinâ Joannis Patii. An. cIↃ. IↃ. CIV. in-4°., 32 blz.

Op blz. 29 vindt men een lijst van de werken van *Janus Dousa*. Deze stierf te Noordwijk op 8 of 12 Oct. 1604.

1285 Danielis Heinsii Lavdatio Nobilissimi .... Viri Jani Dovsae, ... Accedunt ejusdem Manes Dousici, Elegia item Funebris Josephi Scaligeri, et aliorum quaedam. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm, Ex Officinâ Joannis Patii, Academiae Typographi, An. cIↃ. IↃ. c.v. in-4°., 72 blz.

1286 Nieuw-Jaers-Dicht: Op de wijse van den 23. Psalm. Van Adol(*pho*). Tectan(*dro*). Venat(*ore*). (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ghedruckt tot Alckmaer, by Jacob de Meester,... A° 1604. in-4°., 8 blz.

Zie over het veelbewogen leven van den Alkmaarschen predikant *Adolph de Jager*: *Brandt*, *Hist. der Reformatie*, *II*, 92—114 en 529—538.

1287 Een wonderlicke nieuwe Prophecije vande Nederlanden oft seventhien Provintien, Door ..... Jerassemus van Eydenborch, der vrijer Consten Student inder Astronomie, wt een Nacht Visioen twelck hem geopenbaert is den 25. dach December... 1604. Vercondighe van veel toecomende wonderlicke dingen die int Jaer ses hondert ende vijf, tot den Jare ses hondert ende elf gheschieden sullen, ... VVt de Hoochduytsche Tale in onse Nederlantsche spraecke ghetrouvvelijck overgheset. (*Met portret op den titel.*) Ghedruckt tot Embden, by Frans de Vlamingh na de Copye van Eydenborch, Anno 1605. in-4°., 8 blz.

1288 Een wonderlicke nieuwe Prophecije vande Nederlanden *enz.* (*Als boven.*) Eerst tot Embden, by Frans de Vlamingh na de Copye van Eydenborch, Anno 1605. Nu tot Delff, by Bruyn Harmansz. in-4°., 8 blz.

Het verschil tusschen dit ex. en het vorige bestaat alleen in het adres. Beide stukken behooren tot denzelfden druk, maar onder het afdrukken schijnt de naam van *Bruyn Harmansz. Schinckel* er bijgevoegd te zijn.

1605.

Zie ook n°. 1244, 1285, 1287 en 1288.

1289 Instructien, ordren ende bevelen, ghegeuen by Don Pedro de Cubiaur, Generael van weghen den Coninck van Spaengien, ouer de Armade by den seluen Coninck nu lest gesonden naer dese Nederlanden. 1605. (*ged.* 29 *April.*) Alles wt het Spaensche ghetranslateert. (*Met titelvignet.*) Tot Middelbvrgh. By Symon Moulert, ... Anno 1605. in-4°., 8 blz.

Zie: *van Meteren*, *VIII*, 544 *v.* (T. 547.)

1290 Placcaet des Coninex van Spaengien, ghepubliceert in Portugael, teghens de Ingheboorne Nederlanders, residerende in Portugael, ende andere Zee-steden van den Coningh (*ged.* 31 *Oct.*). Wt den

Portugesche overgeset in onse Nederlantsche tale. (*Met het Spaansche wapen op den titel.*) Naede Copye ghedruckt in Portugael. Anno 1605. (*Brussel*, *R. Velpius?*) in-4°., 8 blz.
= T. 551.

1291 Placcaet des Coninckx van Spangien gepubliceert in Portugael, *enz.* (*Als boven. Met den holl. leeuw op den titel.*) Nae de Copye gedruckt in Portugael. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1605. in-4°., 4 blz.
Andere, meer compresse, druk.

1292 By den Coninck (*Jacobus I*, Proclamatie ofte Placcaet tot wederroepinghe der Schippers van uytlantsche diensten. Midtsgaders de orden die daer ghestelt is tusschen de oorlochschepen aen wedersyden, ende de Coopvaerders, waer nae sy haer te reguleren sullen hebben, als hier binnen breeder te lesen is. (*Gedagteekend* 1 *Maart.*) Overgheset uyt den Enghelsche in onse Nederlantsche tale. (*Met titelvignet.*) Nae de Copye Ghedruckt tot Londen by Robert Barker, ... 1605. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 8 blz.

1293 Proclamatie Ofte Placcaet des Conings van Groot Britanien, tot wederroepinghe der Engelsche Natie die haer ter Zee zijn generende met Rooff, onder den Naem ende Dienst van diversche uytlantsche Heeren, onder den Titel van Mannen van Oorloghe. Mitsgaders d'Ordre by hem ghestelt op de Oorloogh-schepen coomende van weder syden in ofte ontrent syne Porten ofte Havenen. *enz.* .... Overgheset uyt den Enghelsche Tale, Na de Copye ghedruckt tot Londen by Robert Barker, ... Anno 1605. (*Met titelvignet.*) Tot Delf, Ghedruckt by Jan Andriesz..... *Z. j.* in-4°., 4 blz.
Andere, meer compresse, druk van het voorgaande.

1294 VVaeractich (*sic*) verhael VAn de Reyse van den Ambassadeur van Engelant nae Spaignen, mitsgaders wat hem op de selve reyse wedervaren is: *enz.*.... Ghemaect by een Engelsman die mede gevveest is, in Engelsch, ende .... overgheset in Duyts. (*Met titelvignet.*) Tot Antvverpen By Anthoni Ballo, int Jaer 1605. in-4°., 8 blz.
Zie: *van Meteren*, *VIII*, 544 *v.v.* (T. 549.)

1295 His Maiesties speach in this last Session of Parliament, as neere his very words as could be gathered at the instant. Together with a discourse of the maner of the discouery of this late intended Treason, ioyned with the Examination of some of the prisoners. Imprinted at London by Robert Barker, .. Anno 1605. in-4°., 94 blz.
Op de keerzijde van den titel het wapen van het vereenigd koninkrijk. Daarna een woord van den drukker tot den lezer. Blz. 5—31: *His Maiesties speach;*

blz. 31—93: *A discorrse of the maner of the discouery* etc.; blz. 57—62: *The trve copie of the declaration of Guido Fawkes;* blz. 63—78: *Thomas Winters Confession.* Hollandsche vertaling op n°. 1316 en 1317. Des konings oratie is in haar geheel opgenomen in *the Parliamentary History of England*, *I*, 1053—1062.

1296 Copie. Byden Coninck. (*Bevel tot inhechtenisneming van Thomas Percy, wiens signalement hierbij is gevoegd; ged.* 5 *Nov. O. S.*) *Aan het einde:* In s' Graven-Haghe, By Hillebrant Jacobssz..... *Z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 552. Zie: *van Meteren*, *IX*, 47; het geheel verhaal der samenzweering aldaar, *IX*, 37—66.

1297 Tweede Placcaet der Koninclijcker Majesteyt van Engelant .... ghepubliceert.... den xvij. Novembris... na den Nieuwen Stijl, teghens de persoonen van Thomas Percy ende syne Complicen... Verklarende ooc tghevoelen, ende bevel der Majesteyt, over de Ghezanten van andere Princen ende Koninghen. (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam. By Jan van Waesberghe. 1605. *Aan het einde:* Eerst ghedruct in Enghelsch tot Londen, by Robert Barker,.... Anno 1605. Ende nu vertaelt in Nederduytsch. in-4°., 8 blz.

Zie vorig nummer, noot.

1298 Klare ende opentlijcke beschrijvinghe vande schrickelijcke verraderije, aenghevanghen by eenighe Roomsche Catholijcken, teghens den Persoone van syne Majesteyt van Enghelandt oft groot Brittaignen, ende den meestendeel der Heeren, Graven, Baroenen ende Edeldom des gantschen Landts. Midtsgaders de apprehensie van eenighe der Verraders, ende andere particulariteyten. (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam. By Jan Janssz. 1605. in-4°., 8 blz.

= W. 1029. Andere stukken aangaande dit onderwerp vindt men op 1606.

1299 Verhael Van den staet der overheerde Nederlantscher Provincien: Midtsgaders ghetrouwen ende heylsamen raet aen de zelve, om tot eenen goeden ende vasten Pays te geraken. In de Fransoysche tale beschreven, ende wt de zelve in Nederduytsch overgeset. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en. v. dr.*).... 1605. in-4°., 32 blz.

Zie: *van Meteren*, *VIII*, 449 *v.v.*, die er den inhoud in het kort van mededeelt, en vermeldt dat het „onder des Aartshertogs gebied in druk is uitgekomen". (T. 543, waar een andere druk voorkomt.) Deze druk is dezelfde als W. 1022, terwijl n°. 1021 aldaar de oorspronkelijke fransche uitgave beschrijft.

1300 Trouhertighe vermaninghe aen het vereenichde Nederlandt, om niet te luysteren na eenige ghestroyde ende versierde vreed-Articulen, nu onlangs wtghegaen ende int gheschrifte van hant tot hant wtghecopyeert, *enz.*.... Dienende tot eene waerschouwinghe van alle vrome Christenen, ende beminders vande Nederlantsche vry-

heyt. Beschreven door een lief-hebber der selve vryheyt. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt. .... M.DC.V. in-4°., 22 blz.

Met titelprent, die wij weervinden op een stuk in 1607 gedrukt bij *D. Cz. Troost*, te Amsterdam (verg. nº. 1395). Dit stuk is, zooals de voorrede ons meldt, geschreven kort na de overkomst van den aartshertog en de infante uit Spanje bij *eenen getrouwen dienaer ende liefhebber syns Vaderlandts*, die vóór zijn overlijden de uitgave *aen eenen synen betrouden vrient by maniere van testament* aanbeval. Die vertrouwde vriend teekent zich *Ireneus Ammonius*. In het exemplaar, dat ik voor mij heb, zijn de namen van schrijver en uitgever met de hand bijgeschreven. De eerste is de bekende *Everard van Reyd* († 1602), de laatste *Johan van Sande*, als rechtsgeleerde en historieschrijver bekend, toen lid der Staten van Friesland, die ook de *Historie der Ned. Oorlogen* van *v. Reyd* tot 1640 vervolgde (*Leeuw.* 1650, *fol.*). Men vindt dit stuk bij *van Meteren*, *VIII*, 465 *v.v.* (T. 544.) Men vergelijke nº. 1261.

1301 Trouhertighe Vermaninghe ...., om niet te luysteren na eenighe ghestroyde ende verzierde Vreedarticulen nu onlangs wtghegaen ende ghestroyt. Dienende *enz.* .... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruct .... M.D.C.V. in-4°., 40 blz.

Nadruk van 't voorgaande stuk (T. 545).

1302 Trouhertighe vermaninge ...., om niet te luysteren na eenighe versierde vreed-Articulen, *enz. Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt ..... M.D.C.V. in-8°., 64 blz.

Andere druk van het voorgaande, met voorrede in cursieflettters (T. 546).

1303 Copie Van een Brief gheschreven uyt het leger, vant overgaen vant huys te Wouwe op den 24. Maij, Anno 1605. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Int Jaer M.VI.V. (*sic*). in-4°., 4 blz.

Zie: *van Meteren*, *VIII*, (*in-8°.*), 539.

1304 VVaerachtich Verhael Vande Spaensche Vloot, Hoe de selve Aenghevochten is gheworden vande Oorlochschepen vande Heeren Staten vande Gheunieerde Provintien, die de selve ten Ruijne ghebracht ende inde Vlucht gheslaghen hebben. (*Met het wapen van Middelburg op den titel.*) Middelbvrgh By Symon Moulert, ... Anno 1605. in-4°., 4 blz.

Bij *van Meteren* (*in-8º.*), *VIII*, 545, *v.*, *Wagenaar*, *IX*, 185, *Motley*, *United Netherlands*, *IV*, 229 wordt de luitenant-admiraal *Haultain* genoemd als bevelhebber der hollandsche vloot. In het hierboven beschreven stuk fungeert als zoodanig de *Admirael van Opdam*.

1305 Cort verhael ende rechte verclaringe vande Entreprinse, die des Eertz Hertogen Albertus volck ghedaen heeft op de stadt Bergen op den Zoom ende de wercken daer voren gelegen, op den xxjen. Augusti 1605. onder t'beleyt ende conduitte van Mons d'Hericourt. Midtsgaders Den bloedigen ende tyrannigen Assault ende stormen,

geschiet den xx^en. Septembris daer nae ...... ende de wtcoemste ende succes van dien. Ghevisiteert ende gecorrigeert by den Heere Ridder Jonch. Paulus Bax Gouverneur deser stadt *enz.* ..... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ghedruckt tot Berghen op den Zoom: By Jacob Canin, Anno 1605. in-4°., 8 blz.

Als autenthiek verhaal belangrijk. Zie over dit beleg *van Meteren IX*, 13 (T. 550).

1306 Vvarachtich verhael der Historie van den eersten ende tweeden aenslach gheschiedt tegen de Stadt Berghen op den Zoom, tusschen den derden ende vierden September, des nachts ten een uren, ende den 20. dito des morghens ten twee uren int afgaen vander Mane. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt nae de Copye gheschreven uyt Berghen op den Zoom. *Z. j.* in-8°., 8 blz.

1307 Congratvlatie Aenden Grooten Capiteyn, ... Mavritivs van Nassav: Op Sijne arbeydelijcke, perijculeuse ende grootdadighe Krijgh-Tocht, Vanden Jare, M.VIc.V. Door A. Sayon. B. (*Met titelvignet.*) Tot Delf, By Jan Andriesz. *Z. j.* in-4°., 16 blz.

Gedicht van 28 koepletten, weinig meer dan gewone rijmelarij (T. 554).

1308 Ad confoederatos ordines Belgas, ac senatvm, contra Centurionum aliorumque fraudes justa querela: et de lustrando, censendo, augendo et instituendo exercitu nostro, cujusdam Patriae amantis consilivm. (*Met titelvignet.*) Leovardiae In Officina Radaeiana, 1605. in-4°., (VIII) en 24 blz.

De schrijver, blijkens de voorrede een Fries, die meer bepaald de toestanden in Friesland op het oog heeft, trekt vooral hevig te velde tegen de bedriegerijen, die er in het leger plaats hebben, dat daardoor nominaal altijd veel sterker is dan in werkelijkheid. De voorrede is ged.: *Calend. Decemb. cIↄ.Iↄ.cv.*

1309 Tot de Staten, steden, ende inghesetene der Vereenichde Nederlanden: Teghens de Ongheregeltheden van het meestendeel der Hopluyden ende Bevel-hebberen: Mitsgaders eenen goeden raedt 't ghemeyne beste seer dienstelick. ...... Door een Liefhebber van 't Vaderlandt. Nae de Copie sestienhondert vijf Ghedruct tot Leeuwerden. (*bij A. v. d. Rade?*) Anno 1607. in-4°., 16 blz.

Vertaling van het voorgaande doch zonder de voorrede.

1310 Wijtloopighe, waerachtighe, ende bestendighe Vertellinghe. 1 Wat van het H. Avontmael Christi de Leere eyghentlijck zy, die men onghevoeghlijck Calvinisch noemt. 2 Wat in de Sacrament-strijdt voor bysondere saken, ... sich begheven hebben, tot dat eyndelijck de Wittembergsche Concordie is opgherecht gheworden. 3 Op welcker wijse de Sacrament-strijdt wederom vernieut is, ... 4 Wie Joh. Calvinvs gheweest is: .... 5 Wat in de ghemeyne Religions ver-

handelingen,.... van de Sacrament-strijdt, yeder tijdt toeghedraghen is. 6 Wat eyndelijck van de ingevoerde .... Namen, der ghener, welcke Luthérisch ende Calvinisch ghenaemt werden, te houden is...... Eertijts beschreven in Hooghduytsche sprake, door ..... Christophorvm Pezelivm, Doct. Theologiae: mitsgaders zijne mede Kercken Dienaren tot Bremen. Ende nu .... overgheset, Door Walich Syverts Soon. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Gedruckt tot Alcmaer, by Jacob de Meester, Voor Ambrosius Jansz. .... tot Amsterdam, 1605. in-4°., (XVI) en 120 blz.

= W. 1033. In de opdracht aan de *H. Burghemeesteren der Stede Amsteldam*, ged. 15 Oct. 1605, wordt omtrent het doel van den vertaler o. a. het volgende gezegd: „*Insonderheyt presentere ick oock uwe E. E. dit Tractaet, dewijle in dese Stadt, meer als in eenighe andere Steden onses Vaderlandts, vele die van buyten in ghecomen zijn ghevonden werden, die niet te vrede zijnde met de Religie, welcke hier door Gods ghenade, conform zyn H. Woordt, opentlijck gheexerceert wordt, uwe E. E. met haren doen moeyelijck ende lastigh zijn: op dat uwe E. E. eene bescheydene ende naeckte Onderrichtinghe soudet moghen hebben, om te sien en te oordeelen of sy wel ghefondeert zijn, om haer van de Kercke af te sonderen, ende Vergaderinge op haer selven te houden: ....*" Op blz. 116 vindt men dat het duitsche origineel in 1600 *tot Newstadt aen der Hardt* ten tweeden male werd gedrukt. De eerste druk had in 1590 het licht gezien.

1311 Des Ministerij tot Bremen Vriendelijcke Tegen-bedencken, Aen .... Paul van Eyzen, der H. Schrift Doctor, etc. Waer inne Op zijne, ... Bekencken (*sic*) van het Bremische Boeck, t'welck A° 90. tegens de Predicanten tot Hamburgh in Druck uytghegaen is, *enz.* gheantwoordt werdt. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ghedruckt tot Alckmaer, by Jacob de Meester, voor Ambrosius Jansz. .... tot Amsterdam. 1605. in-4°., ? blz.

Het stuk is een antwoord op een kritiek van het voorgaande nummer. Het is hier achter dat stuk geplaatst met doorloopende signatuur en pagineering, met afzonderlijken titel. Dit ex. is niet compleet en eindigt met blz. 144.

1312 Verclaringhe Des Halschen Afgodts, van Jvstos Lipsivs, VVonder veyl ende cierlijck opghepronct ende voorts ghedaen. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt ...... M.vj.C. ende V. in-4°., (60) 56 blz.

= W. 1040.

1606.

1313 Nieuwe tydinge geschreven uyt Esdan (*Sedan*), aengaende het verdrach .... ghemaeckt tusschen .... Hendrick de vierde, ende den Hertoghe van Bouelon (2 *April.*). Midtsgaders eenighe particuliere tydinghen gheschreven uyt Ceulen den elfsten Aprilis 1606. aengaende de sake van Bruynswijck, ... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt

nae de Copye gheschreven uyt Esdan voor Adriaen Lenaertsz. Anno 1606. in-4°., 4 blz.

Zie: *van Meteren (in-8°.), IX*, 87r.80v.; *Philippson, Heinrich IV und Philipp III. II*, S. 260. Andere druk bij T. 572.

1314 Le trivmphe et ceremonies dv baptesme de monseigneur le Daulphin, et de mes Dames ses Soeurs. Ensemble l'ordre des Princes, Princesses et grands Seigneurs, auec leurs noms et qualitez. Plus les noms des Parrains et Marraines, *etc.* (*Met titelvignet.*) A Paris. Par Fleury Bovrriqvant, au mont S. Hilaire. *z. j.* Avec Permission. gr. in-8°., 16 blz.

Het verhaal is geteekend: *C. D. Bass.* Zie volgend nummer.

1315 De Coninckljjcke ende Christeljjcke magnificentien, ghebruyckt ontrent den Doop van Monseigneur den Dolphin, ende van Madamen sijn Susters (*ged.* 14 *Sept.*). Oock mede de beschrijvinghe vande Schouplaetse te Fontaine-Bleau, ... Deur L. S. D. D. ghesteldt in 't Francoys: Ende uyt den Francoyschen overgheset in onse Nederlantsche spraecke. (*Met titelvignet.*) Tot Delf, Ghedruckt by Jan Andriesz. nae de Copye ghedruckt te Paris, by Charles Chappellain, 1606. in-4°., 16 blz.

= T. 581. Zie: *van Meteren, IX*, 132. Vertaling van een verhaal, dat van het voorgaande verschilt.

1316 Het Relaes van syne Majesteyt in dese leste Sessie van t' Parlamente, ... Tsamen met een discours van het ontdecken van dit leste voorghenomen Verraet: Met de Examinatie van veele vande ghevanghenen. (*Met titelvignet.*) Nae de Copie ghedruckt tot Londen by Robert Barker .... Ende men vintse te coop tot Amstelredam by Cornelis Claesz. .... Ende by Desiderius de la Tombe, ... Anno 1606. in-4°., 44 blz.

Vertaling van n°. 1295. Zie op het jaar 1605 n°. 1295—1298.

1317 Het Relaes van syne Majesteyt *enz.* ... De tweede Editie: Van nieus oversien ende eenighe fauten verbetert. (*Met titelvignet.*) .... Amstelredam by Cornelis Claesz..... Anno 1606. in-4°., 44 blz.

De fout in de pagineering (tweemaal blz 21, 22) is hierin gebleven, schoon 't blijkbaar een verbeterde druk is (T. 560). In een ander ex. van denzelfden druk zijn ingevoegd een portretje van *Thomas Percy* en een kopergravure met de afbeeldingen van de voornaamste samenzweerders.

1318 Antwoordt van Robert Cecil Graeve van Salisbury, etc. Secretaris van sijne C. Maiest. van Engelant, op Seeckere scandaleuse Schriften over al (tegens hem) ghestroyt, onder decsel van een Catholijcke vermaninghe. ... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Gedruct in Engels

tot Londen by Robert Barker... Ende nu in Nederduyts tot Leyden by Thomes Basson. Anno 1606. in-4°., 16 blz.

Hierin wordt gesproken van het vorige traktaat als *onlanghs uytgegaen*. Het schijnt dus, dat Salisbury dit stuk nog voor de veroordeeling der verraders (*zie n°.* 1323) geschreven heeft. (T. 561.) Op andere exempl. staat in plaats van het drukkersmerk een vignet, terwijl er verder geen verschil is.

1319 Antwoorde, Op sekere schandaleuse schriften, gestroyt in diversche plaetsen,.... Ghedruckt tot Londen, by Robert Barker,... 1606. (*Met titelvignet.*) .... overgheset uyt den Enghelschen in onse Nederlantsche tale..... Ghedruckt tot Haerlem, by Gillis Rooman. in-4°., 16 blz.

Andere vertaling van hetzelfde stuk als het vorige. (T. 562.)

1320 Antwoord Op sekere schandaleuse oft ergerlicke Pampieren, Gestroyt in verscheyden plaetsen, onder den schijn van een Catholijcke Vermaninghe. Gedaen by den Grave van Salisbury,.... overgeset uyt het Engelsch. (*Met titelvignet.*) Middelbvrgh, By Richard Schilders,... 1606. in-4°., 28 blz.

Andere vertaling dan het voorgaande.

1321 Placcaet Van den Coningh van Enghelandt, wt ghegheven den 15. Januarij ouden stijl (25 *Jan.*) 1606. teghen dry Jesuiten, die van de voornaemste practiseerders gheweest zijn van de leste verraderye. Ghetrouwelijck overgheset wt den Enghelsche in onse Nederlantsche tale. (*Met titelvignet.*) Nae de Copye Ghedruckt tot Londen by Robert Barker,... Anno 1606. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* (*Amst. Corn. Claesz.*) in-4°., 4 blz.

= T. 563.

1322 Placcaet oft Mandement der Koninckliјcker Majesteyt van groot Brittagnien, etc. ghepubliceert den xv. Januarij,.... by het welcke hy verklaert de principale Stichters des grouwelijcken verraedts over synen Persoon,.... Mitsgaders de besehrijvinghe (*sic*) der ghestaltenisse van dry Jesuijten Verraders. Overghezet in onse Nederlandtsche tale wt d'Enghelsche copye, ghedruct tot Londen by Robert Barker,.... (*Met het Engelsche wapen op den titel.*) Tot Rotterdam, by Jan van Waesberghe. 1606. in-4°., 4 blz.

= W. 1045. Andere vertaling dan het voorgaande.

1323 Nieuwe Tydinghe uyt Engelandt. Van het executeren van Acht van de voorneemste Verraders.... Gheschreuen uyt Londen den 2. Februarij ouden styl (12 *Febr.*) 1606. (*Met titelvignet.*) Nu Ghedruckt den 20. Februarij. Anno 1606. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 4 blz.

= T. 564.

1324 Copye Eens Briefs gheschreven by zeker Edelman van Londen den xij[ten] deser maendt Februarij na den Nieuwen Stijl, aen zeker Koopman binnen Rotterdam, verklarende de Justicie by de Majesteyt van Enghelandt ghedaen aen acht vande principale Conspirateurs, als ooc de ghevanckenisse van vier Jesuijten, ende ander particulariteyten. (*Met het Engelsche wapen op den titel.*) Tot Rotterdam, By Jan van Waesberghe. 1606. in-4°., 4 blz.

De schrijver onderteekent zich: *V. l. dienstwillighen Cosyn H. de Moncy.*

1325 Een cort Discours op het Vonnisse ende de Executie van de acht Verraders, Digbie, de twee Winters, Graunt, Rucvvood, Caies, Bates ende Johnson, alias Faulks, van welcke vier wierden geexecuteert.... op donderdach,.... 30 Januarij (*O. S. of* 9 *Feb.*): de andere vier .... op vrydach naestvolghende. (*Met titelvignet.*) Eerst ghedruckt in Engelsch tot Londen, voor Jeffrey Chorlton: Ende nu ghetrouwelijck.... overghesct.... Anno 1606. *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*Amst. Corn. Claesz.*) in-4°., 12 blz.

= T. 565. De voorrede is geteekend: *V. E. beminde vrient*, *T. W.*

1326 Placcaet By syne Ma[t]. van groot Brittaignien uytghegheven ende ghedaen Proclameren jegens de Jesuyten ende andere Papisten in Enghelandt, belanghende de uytbanninghe der selver uyt alle syne Rijcken (*ged.* 20 Juny). (*Met titelvignet.*) Nae de Copye, Ghebruckt (*sic*) tot Londen, by Robert Barker, ... 1606. ende nu voor Adriaen Lenaerts. in-4°., 4 blz.

Van Meteren* (27e *Boek*, *IX*, 66) noemt als uitersten termijn van vertrek voor de Jezuïeten enz.** ***den* 1 *van Hooimaand. **In het plakkaat zelf wordt** ***de eerste Augustus*** **daarvoor vastgesteld Vergel. overigens n°. 1249, 1322. en W. 1000. (W. 1052.)**

1327 By de Koninck. *Plakkaat van* 10 *Juni* (*Ouden Stijl?*) *tot uitdrijving der Jezuïeten. Zonder titel. Aan het einde:* Ghedruckt tot Londen by Robert Backer (*Barker*),... 1606. ende nu tot Leyden by Thomas Basson. in-4°., 4 blz.

Andere druk.

1328 Een volcomen ontdeckinge van de Roomsche Leere, in saecken van Conspiratie ende Rebellye, opgesocht uyt bondige aenmerckinge: ende Vergadert (niet sonder bestuyringhe ende ordre vande Overicheyt van Engelandt) uyt clare ende uyt-gedructe hooft-stucken ende regulen, vande Leere der Papistische Priesters ende Doctoren. Getrouwelijck overgeset uyt het Engelsche Exemplair, ghedruckt tot Londen by Felix Kyngston int jaer 1605. Hier is noch byghevoucht een naerder verclaringhe..... Alles door F. V. B. In

s'Graven-Haghe, By Beuckel Corneliszoon Nieulandt. Anno 1606. in-4°., 60 blz.

Gedeeltelijk bij *Baudartius*, *I*, 111*b*—120. (T 566.)

1329 Een Volcomen ontdeckinghe van de Roomsche Leere, *enz.* (*Als boven.*)....Eerst gedruckt in s'Graven-Haghe, by Beuckel Cornelissoon Nieulandt. Anno 1606. Ende nu Tot Amstelredam by Broer Jansz..... *Z. j.* in-4°., 40 blz.

Nadruk van het vorige van 1609? (T. 567.)

1330 Oratie Vanden Enghelschen Ambassadeur, ghedaen in Hispaignien. (*Juli.*) Inhoudende veele clachten van weghen het ongheliјck ende overlasten, den Enghelsche Natie aenghedaen Ende andere saecken van grooter importantien. (*Met titelvignet.*) Wt het Enghelsch ghetroulijck overgheset. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno 1606. in-4°., 8 blz.

Zie: *van Meteren*, *IX*, 158. (T. 579.)

1331 Verclaringhe oft uytroep in Spaengien, van weghen het handelen der Hoochduytscher Coopmanschappen, comende uyt het Rijcke van groot Britangien ende Vranckrijck in Spangien. Insghelijcx het teghendeel ghemaeckt teghen de Stadt van Rochelle,..... Ghegheven tot Lorenzo den 3. September 1606. Ghetrouwelijck overgheset uyt den Spaensche... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1606. in-4°., 4 blz.

= T. 580. Vergel. n°. 1210—1212.

1332 Verclaringhe oft uytroep in Spaengien, van weghen het handelen der Hoochduytscher Coopmanschappen, *k*omende uyt het Rycke van groot Britangien ende Vranrryc in Spangien. Insghelycx het teghendeel ghemaect teghen de Stadt van Rochelle,...... Ghegheven tot Lorenzo den 3. September 1606.... overgheset uyt den Spaensche in onse Nederlandtsche Tale. (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam Ghedruckt by Jan Janssens, nae de Copye van Peter de Cater, tot Amstelredam. 1606. in-4°., 4 blz.

= W. 1056. Andere druk van het voorgaande.

1333 Nieuwen middel, die van vveghen de Coninclijcke Majesteyt voorgevvent wort, waer mede schijnt, de Contractanten ten hunne achterwesen ende schult te beter sullen verseckeren, ende veel eer aen hunne betalinghe gheraken, als door den middel by het Coninckrijck ghegeven, ende is inde navolggende (*sic*) manieren. *Zonder afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

1334 Historisch verhael Vant ghene inde verledene Maendt Augusto

aengaende den Kercken-handel inde Stadt Marburch int Lant te Hessen geschiet is. 1605. In onse Nederduytsche tale overgheset wt het Hoochduytsche Exemplaer ghedruckt tot Marburch by Rudolph Hutwelcker, int jaer 1605. (*Met titelvignet.*) Nu gedruckt tot Amstelredam voor Cornelis Claesz. Boecvercooper, *z. n. v. dr.* Anno 1606. in-4°., 32 blz.

Bij *Baudartius*, *Memorijen*, *I*, 102—110; zie ook *van Meteren*, *IX*, 33 *v.v.* (T. 556.)

1335 Historisch verhael Vanden Oproer in naest-voorleden Oogstmaent binnen Marburch in Hessen-landt gheschiet. In onse Nederduytsche tale overgheset *enz.* (*Als boven.*) .... Amstelredam voor Cornelis Claesz..... *Z. n. v. dr.* Anno 1606. in-4°., 32 blz.

= W. 8838. Het verschil tusschen dit ex. en het vorige bestaat alleen in den aanhef van den titel.

1336 Waerachtighe Nieuwe tijdinge, gheschreven uyt Padoa den xij. Mey 1606. Daerinne verhaelt wert hoe de Venetianen vanden Paus inden Ban ghedaen zijn, ende oock de redenen waeromme. Mitsgaders Tghene den Venetianen aengheslaghen hebben tegen de Jesuiten *enz.* .... Tot Delff, Ghedruckt by Jan Andriesz. *Z. j.* in-8°., 8 blz.

Den 17den April 1606 sprak de paus over de Venetianen den ban uit. Zie *Ranke*, *Die römischen Päpste*, (*Dritte Auflage*) *II*, 317—344.

1337 Proclamatie ende VVederlegginghe byden Hartoch van Venetien (Leonardus Donatus) gedaen, op ende teghen den onbehoorlijcken Ban (*van* 17 *April*) door den Paus Paulus de vijfste teghen hem .... uytgegeven, Anno 1606. Door een Liefhebber int nederduytsch vertaelt. (*Met titelvignet.*) Tot Amstelredam Ghedruckt by Hendrick Barentsz. .... Anno. 1606. in-4°., 4 blz.

= T. 573. De *Proclamatie* ged. 6 Mei is geteekend door *Ghiacomo Girardo Secretario* en werd gedrukt *per il Rampasetto*. *Ranke*, *Die Römischen Päpste* (*Dritte Auflage*) teekent II, 335 in een noot hierbij aan: „*Dieser Erlasz vom 6ten Mai* 1606 *ist bei Rampazetto*, stampator ducale, *gedruckt. Auf dem Titelblatt sieht man den Evangelisten S. Marcus mit dem Evangelienbuch und dem erhobenen Schwert. In dem Senat erörterte man, wie Priuli sagt*, le nullità molte e notorie *des päpstlichen Breve*". Zie ook: *van Meteren*, *IX*, 128 *v*. Het pauselijke Breve is in zijn geheel te vinden in *P. Daru*, *Histoire de la république de Venise*, *IV*, 279—285.

1338 Brief Vanden seer devoten Vader .Broer Jan Battista Palmerio Heremijt. Aende getrouwe onderdanen der Venetscher Heerlijckheyt. Waer inne claerlijck ghesien worden, de oorsaken der oneenicheyt tusschen de Venetianen ende den Paus, namelijck om de bescherminghe haerder Privilegien. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* MDCVII. in-4°., 8 blz.

= T. 582. Aan het einde leest men: *uyt onse Heremitagie de Sante Valle.* 1. *December.* 1606. Zie vorig nummer.

1339 Een Catholijcke Inquestie ende verbont, gemact tuschen Den Paus van Rome Den Coninck van Spangnien, ende anderen Romanischen Heeren. a°. 1606. *In handschrift.* in-4°., 10 blz.

De verschillende punten van een verbond tot uitroeiing der ketterij Aan het einde: *Aldus gedaen binnen Ferrara op een nieuwen geconfirmeert.* 1606. *onder behoorli*(cken) *eedt.*

1340 Warachtich verhael vande oorloghen ende gheschiedenissen, zoo in Polen; als in Hungarijen ende te Venegien in Italien, als ooc mede vande groote schade te Graits in Stiermarcken, door den tempeest van reghen: alles over gheschreven wt Norenberch den 15 Augusti, na den nieuwen Stijl. (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam, By Jan Janssz. 1606. in-4°., 4 blz.

1341 La legende de la vie et de la mort de Demetrius dernier grand Duc de Moscovie. Traduicte nouvellement l'an 1606. A Amsterdam, chez Corneille Nicolas, ... *Z. j.* in-8°., 32 blz.

Deze eerste *valsche* Demetrius besteeg in 1605 den troon en werd den 17den Mei 1606 vermoord. In dit stuk zijn portretten ingeplakt van genoemden Demetrius (*Pet. de Jode excud.*) en van *Le Prince Wayvoda De Sendomirx.* (Wöjwode van Sandomir, den schoonvader van Demetrius). Dit zeldzame geschrift werd herdrukt in 1839 te *Moscou*, *Imprimerie de l'Institut Lazareff.*

1342 Dompe-trompe op het nievw register van s'Hertogenbosch, van Ostende, ende van Vries-landt gestelt, etc..... Tot Louende-ghem, By Roose-mondt Goe-maere, inden Voghelensanck, Anno M.D.C.VI. Niet voor wel-doen, en blyde zyn. W. B. in-4°., 38 blz.

In 12 hoofdstukken worden de daden der Aartshertogen en van *Spinola* bezongen. De *Dompe-trompe* is eenigermate een tegenhanger van den *Domp-hooren* (n°. 1197). Ook hier zijn *Trompette* en *Tambourein* aan het woord. De *Voorreden* en het *Onderwijs* zijn geteekend *W. B.* Aan het einde leest men: *Fecit, V. Qui sssss. Psal.* 46. Volgens *de Bibliotheca Belgica* i. v. is de Jezuïet Jean David de schrijver; het geschrift is niet onder zijne werken opgenomen in *A. de Backer*, *Bibliothèque des écrivains de la Compagnie de Jésus*, 2e *éd.*

1343 Pasqville Ghestroyt by eenighe Catholijcken tot Amsterdam, den achthienden September, Anno 1606. Cort Antwoort op de Pasquille onlangs ghedicht by eenen Spaens-ghesinde, ende een Goddeloos Booswicht. Ghedruckt tot Delf. by Jan Andriesz. *Z. j.* in-plano, een blad.

Het geheel is gedrukt in drie kolommen: de eerste bevat het schimpdicht, dat aan de „*Geusen*" de nederlagen verwijt, hun door Spinola toegebracht. De twee andere kolommen behelzen het *Cort Antwoort.* (W. 1058.) De *Pasqville* komt voor ook in de *Ned. Geschiedzangen* (*van v. Vloten*), II, 377.

1344 Belegheringhe Der Stadt Antwerpen, By den Prince van Parma, ... in den jaere 1584. Mitsgaders, Het droevich overgaen der

selver Stadt: Tragedische wjise (*sic*) in Dichte ghestelt, door Jacob Dvym. (*Op den titel het wapen van Antwerpen in koper gegraveerd.*) Ghedrvckt tot Leyden, By Henrick Lodowixsoon van Haestens, ... 1606. in-4°., 56 blz.

1345 Een bewys dat beter is eenen goeden Crijgh, dan eenen gheveynsden Peys. Midsgaders t'gene ghebeurt is inden jaere 1600. Comedische wijse in Dichte ghestelt, door Jacob Dvym. (*Met den holl. leeuw op den titel.*) Ghedrvckt tot Leyden, By Henrick Lodowixsoon van Haestens, ... 1606. in-4°., 58 blz.

Onder de opdracht leest men: *Ghegeven uyt Leyden, desen eersten January des jaers* 1606.

1346 Een revocatie der Pauselijcker dwalinghen, midtsgaders een openbaer belijdenis des Geloofs nae de Euangelischer waerheyt, ghedaen tot Leyden den xxvj^{en}. May, Anno 1605. inde Hoochlantsche Kercke, door Laurens Baltheus vanden Berch, gheweest Pastoor van Overlaer, ende Pater des Convents van Kerckoverlaer by Thienen. (*Met titelvignet.*) In s'Graven-Haghe. By Hillebrant Jacobssz, ... Anno 1606. in-4°., 36 blz.

In eene goedgestelde rede vermeldt de schrijver de oorzaken die hem de Katholieke kerk deden verlaten. Zijne vroegere ambtsbroeders schijnen hem echter niet met rust te hebben gelaten; op blz. 23 begint, met afzonderlijken titel (maar doorloopende pagineering en signatuur): *Een antwoort eens Sentbrieffs, aenden voorgenoemden gheschreven, vol lasteringhen ende blasphemien, van eenen Pater des Cloosters van Sepperen ghenaempt Pater Nicolaes Schafs.* Welk antwoord *Baltheus* uit erkentenis voor de goede ontvangst te *Breda*, aan (de overheid en) den Kerkeraad aldaar opdraagt. (W. 8846.) De voorrede der *revocatie* is ged.: *Lugduno Batavorum, hac XX. Januarij* 1606.

1347 Lvcae Trelcatii L. F. Oratio fvnebris in obitvm .... D. Johannis Kvchlini Colleg. Theol. Illust. D. D. Ord. Holl. & West-Frisiae Regentis vigilantissimi, Habita post exequias, ... a. d. v. Julii, An. cIↄ. Iↄ. C.VI. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm, Ex Officina Joannis Patii. An. cIↄ. Iↄ.c.vi in-4°., 24 blz.

Aan het einde leest men: *Obiit a. d. III. Julii, sub horam secundam pomeridianam.* Ten onrechte geeft *Siegenbeek*, *Geschiedenis der Leidsche Hoogeschool*, *II*, *Toevoegselen blz.* 283, den 8 Oct. op als sterfdag van dezen eersten regent van het Staten-Collegie.

1348 Carmen fvnebre in obitvm. .... D. Johannis Kuchlini, *etc.* (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorum, Ex Officina Thomae Basson. 1606. in-4°., 12 blz.

Het gedicht is geteekend: *C. Barlaeus, Antwerp.*

1349 Fvnebria in exeqvias Reverendi Viri .... D. Johannis Kvchlini, *etc.* .... *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-folio, een blad.

Twee gedichten van *Rob. Poppius Edam.* en van *V. Rickelsma, Amstel.*

1350 Een Schoon ende wondelijcke Prognosticatie
Van Sloctoors Vlenspieghels Calculatie
In beede boeverijen seer hooghe gheleert
Daeromme wort hy van groote Hanssen gheert
Naer dEzele konste ghepractiseert sonder abuys
Op den Meridiaen van tvere vermaerde Gasthuys
Koopt leest, lacht, ende wilt wel verstaen
Daer en kleeft gheen dertich hondert guldens aen.
Tot Lovendeghem. By Colofon van Bacharach inde Sterre met de Steert. Anno 1606. in-4°., 12 blz.

Deze zoogenaamde *Prognosticatie* is geheel op rijm. Op den titel en de laatste blz. bevinden zich houtgravuren.

1607.

Zie ook n°. 412, 559, 671, 961 en 1309.

(De pamfletten over het Bestand in de jaren 1607 *en* 1608 verschenen, zijn gezamenlijk beschreven onder n°. 1395—1501.

1351 Verclaringhe ghedaen uyt den naem des Coninex van Spaengnien, tot waerschouwinghe aen alle de Cooplieden ende Negotianten in zijne Rijcken ende Landen van Spaengnien, ende Portugael, van date den elfsten November, 1607. Tot Middelburgh by Richaerd Schilders, nae het Spaensche exempelaer. *z. j.* in-4°., 4 blz.

Zie: *van Meteren*, *IX*, 277. (T. 606.)

1352 Verclaringhe ghedaen uyt den naem des Coninex van Spaengnien, *enz.* (*Als boven.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Nnae (*sic*) het Spaensche exempelaer. 1607. in-4°., 4 blz.

Andere oplage van denzelfden druk, zonder naam van *Schilders*, maar met het jaartal 1607 op den titel. (T. 607.)

1353 Een VVarachtich verhael van de schrickelicke springh vloedt in .... Summerset, Norford, ende verscheyden andere plaetsen in Enghelandt gheschiet. *enz.* Wt het Enghelsche in 't Nederlantsche vertalet. (*Met groote houtsneê op den titel.*) t' Amsterdam by Cornelis Claesz.... *z. j.* in-4°., 20 blz.

Deze vloed had in 't laatst der maand Januari plaats. Bij W. 1065 komt een ex. voor waarin de naam van den drukker ten onrechte *Caelsz* wordt gespeld.

1354 Meester George Blackwell (Van Paus Clement den achsten, gemaect Aerts-priester van Englandt) zijne beantwoordinghe op verscheyden zijne Examinatien. Met tsamen zijne toe-stemminghe ende

aenneminge vanden Eedt van Ghetrouwicheyt. Ende zijnen brief, *enz.*... Vuyt den Engelschen overgeset by R. Schilders. Tot Middelbvrgh, By Richard Schilders,..., 1607. in-8°., 32 blz.

Vgl. *de Rapin Thoyras, Histoire d'Angleterre*, pg. 50 en 51. In dit ex. is ingeplakt een portret van paus Clemens VIII.

1355 Eene Cortswijlige, doch Sin-rijcke Raedtgevinghe van Meester Guilliame, Tijdt-verdrijver (of Sot) Des Coninghs van Vranckrijck. Aen Sijne Heyligheyd den Paus van Roome, op het verschil tusschen hem ende die van Venetien. Wt de Fransche Copie (ghedruckt tot Parijs by Jan Bergeon, in Nederlandsche vertalet. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno, 1607. in-8°., 8 blz.

1356 Copye. Van tijdingen uyt Thorne in date den 5 Julij 1607. nieuwen stijls. Verklarende in wat manieren die Raden ende Ridderschap van.... Polen, ende.... Littawen, met gewapender handt, renunciatie gedaen hebben, van de gehoorsaemheyt des Coninckx Sigismundi... den 24 Junij laestleden. (*Met titelvignet.*) In s' Graven-Haghe, By Hillebrandt Jacobsz.... Anno 1607. in-4°., 8 blz.

Zie: *van Meteren, IX*, 272 *v.r. verg.* 122 *v.r.* (W. 1080).

1357 Een Cort ende waerachtich verhael vande ghedenckweerdighe gheschiedenisse in Barbaryen ende vanden grooten slach ontrent Maroques, gheschiet den 25. Aprilis 1607.... (*Met titelvignet.*) In s'Graven-Haghe, By Hillebrant Jacobssen,... 1607. in-4°., 8 blz.

Zie: *van Meteren, IX*, 213 *v.r.* die uit dit bericht van Nederlandsche kooplieden in Marocco heeft geput. (W. 1070.)

1358 Een Cort ende warachtich verhael *enz.* (*Als boven.*) Nae de Copye In s'Graven-haghe, By Hillebrant Jacobsz.... M.DC.VII. in-4°., 4 blz.

Compresse druk van 't voorgaande.

1359 Corte antwoord', Op sekere Balade, ghemaeckt by eenen Quidam der Pauscher zijde, welcken sijnen Naeme begrijpt in dese twee naevolgende Letteren, J. H. (*Met titelvignet.*) Tot Delf,... by Jan Andriesz.... *z. j.* in-4°., 8 blz.

De Ballade van den *Quidam*, waarin Spinola's overwinningen in 1606 bezongen worden, gaat in dit stuk het antwoord (in 16 koepletten) vooraf. (T. 584)

1360 Propositie vanden Heere vander Horst (*Walraven van Wittenhorst*), Ghedaen.... ter vergaderinge vande.... Staten der Vereenighde Nederlanden den xiij^{en}. Januarij 1607. Midtsgaders d'Antwoort vande voornoemde Heeren Staten (*ged.* 27 *Jan.*)... Ende noch Het uyt-schrift vande selve... Staten, ghesonden aen allen Provintien

ende Steden opte aenstaende Vrede-handelinghe. (*ged.* 13 *April.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno 1608. in-4°., 8 blz.

= T. 587. Zie: *van Meteren*, *IX*, 225 *en* 230; verg. *Motley*, *United Netherlands*, *IV*, 296. Zie de engelsche vertaling n°. 1528.

1361 Brief Van hare Hoocheden aen de... Staten der vrije Vereenichde Nederlantsche Provincien gesonden Gedateert..... den 13 Martij Anno 1607. Mitsgaders seeckere antwoorde der.... Staten voorn. ende zijne Ex..... (*Met den Brabantschen leeuw op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno 1607. in-4°., 4 blz.

De brief der aartshertogen bij *van Meteren* (*in*-8°), *IX*, 227. Het antwoord hier opgenomen is slechts een project zonder dagteekening, waarbij het voorloopig verdrag zou ingaan den 20 April. Vgl.: *van Meteren*, 230. (T. 588.)

1362 Brief Van hare Hoocheden *enz*.... Mitsgaders seeckere antwoorde *enz. Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno 1607. in-4°., 4 blz.

= W. 1066. Andere druk met geheel denzelfden inhoud. De leeuw in het wapen staat hier niet in een veld van sabel; verder is het verschil met het voorg. nummer gelegen in de onderscheiden soorten van kapitale letters voor beide exemplaren gebruikt.

1363 Brief Van hare Hoocheden *enz.* Mitsgaders seeckere antwoorde *enz.* (*als 't voorgaande.*) (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1607. in-4°., 4 blz.

Wederom verschillende druk. Het antwoord is, evenals in de beide voorgaande, een concept zonder dagteekening, terwijl in plaats van den 4 Mei, zooals in het volgend nummer, de 24e April wordt vastgesteld als datum voor het ingaan van het voorloopig verdrag. (W. 1067.)

1364 Brief Van hare Hoocheden *enz*.... Mitsgaders seeckere antwoorde *enz*. ..... (*Met den holl. leeuw in den tuin op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno 1607. in-4°., 4 blz.

Andere uitgave. Het antwoord is een later project, ged. den 12 April, doch met het vastgestelde van den 24 April overeenkomstig. Aldus in de *Byecorf* van 1608, zie n°. 1476. (T. 589.)

1365 Copye Vant af lesen van den Treves, gheschiet int beghin van de Maent Mayus. 1607. (*Op den titel een houtsneê.*) Ghedruckt tot Leyden by H(*endrick Lodewijksz.*) H(*aestens*). Anno 1607. in-4°., 4 blz.

Bekendmaking van den wapenstilstand van wegen de Staten-generaal aan de gewesten, met uitschrijving van een dank- en bededag (ged. 13 April). Bij *v. Meteren*, *IX*, 230. (T. 591.) Vgl.: *Motley*, *United Netherlands*, *IV*, 316. Op andere exemplaren leest men Cop*ie*, zonder dat er verder verschil is.

1366 Copie des lettres Des Archiducques enuoiez à ses gouuerneurs (*ged.* 29 *April.*). *Handschrift* in-4°., 4 blz.

Mededeelingen aangaande den gesloten wapenstilstand. Zie volgende nummers.

1367 Copye Vanden Brieff gheschreven van zijn Hoocheyt aen Graeff Herman vanden Bergh Gouverneur van 't Hertochdom van Geldre. Inhoudende d'Ordre waer naer allen Gouverneuren *enz.*... wesende onder zijn gebiet, haer sullen hebben te reguleren, gheduyrende desen Stilstant van Wapenen. (*ged.* 29 *April. Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*Delft. Jan Andriesz.*) Ghedruckt, Anno 1607. in-4°., 4 blz.

= T. 592. Aldus opgenomen in den *Bijecorf* van 1608, zie n°. 1419. Vertaling van het vorige met dit onderscheid dat de algemeene aanvang van het voorgaande *Mon cher et feal* (*fidèle*) hier veranderd is in *Mon Cosijn.*

1368 Copye Vanden Brieff gheschreven van sijn Hoogheydt *enz.* (*Als boven.*) Ghedruckt tot Delff, by Jan Andriessz. ... *Z. j.* in-4°., 4 blz.

Andere druk van het voorgaande.

1369 Copye Vanden Brief geschreven van hare Hoocheden aen Graeff Herman vanden Bergh, Gouverneur van het Hertoghdom van Geldre. *enz.* (*Als boven. Met titelvignet.*) Na de Copye Ghedruct tot Delff, by Jan Andriessz .... 1607. in-4°., 4 blz.

= W. 1068. Andere vertaling. In de vorige ex. zegt de Aartshertog aan het einde: ....*op dat sy, ende alle de Wereldt, moghen verstaen* .... *dat wij zijn Vrienden van t' Landt*,... In dit ex. wordt gelezen: ... *dat wij beminders zijn van* vrede; het fransche ex. (zie boven) heeft aldaar .... *que nous sommes amis des pays.*

1370 Een Vvarachtich verhael van den treffelijcken Zee-slach, gheschiet inde Baye ende onder 't Gheschut vande Stadt ende Stercken van Gibraltar in Spaengien: Onder het.... beleydt van.... Jacob van Heems-kerke *enz.* (*Met houtsneê op den titel.*) t'Amstelredam, By Cornelis Claesz..... M.DC.VII. in-4°., 4 blz.

Verhaal van een ongenoemde, loopende tot 27 April, twee dagen na den slag. (T. 593.) Zie volgende nummers en n°. 1397.

1371 Een Vvarachtich verhael van den treflijcken slach, geschiet voor Gibraltar, onder het beleyt van..... Jacob van Heems-kercke, Admirael: waer door wel een-en-twintich schepen verovert zijn, tot groote schade des Spaengiaerts. *Z. afz. titel. Aan het einde:* Ghedruckt by my Adam Jansz. (*Z. n. v. pl.*) Anno 1607. in-4°., 4 blz.

Nauwkeurig verhaal loopende tot 29 April. Vgl. *Motley, United Netherlands, IV,* 318—329.

1372 Copye Van een Brief, geschreven door Joris van Spelbergh (*Spilbergen*), Commijs Generael,..... Onder 't beleydt van..... Jacob van Heems-kercke,.... tracterende van 't veroveren der Spaensche

Armade. Wt onse Armade by Capo Sint Vincent, in dato 9 Mey, 1607. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 594.

1373 Historie ende generale beschrijvinge Van die Heerlicke victorie die God verleent heeft.... Here Jacob van Heems-kercke,...... voor die stadt Gibaltar inde Strate, Anno 1607. Door I. S. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= W. 1075. Andere uitgave (nadruk ?) van het voorgaande stuk. In dit ex. is ingeplakt een portret van Jacob van Heemskerk (*C. v. Sichem sculp.*).

1374 Copye vanden Brieff gheschreven van Capiteyn Lambrecht (*Heyndricxsz.*), aen .... de Ghecommitteerde Raden der Admiraliteyt binnen Rotterdam. Inhoudende hoe de Hollandtsche Armade, onder t'beleyt vanden Generael Heemskerck, heeft ghecombatteert,.... inde Baye ende voor de Stadt Gibalter (*sic*). *Met houtsneé op den titel en ged.* 10 *Mei.* Tot Gorinchem, Ghedruckt by Jan Jansz.... *Z. j.* in-4°., 4 blz.

Andere druk van T. 595.

1375 Calpe, Sive... Victoriae in Freto Gaditano,... Ductu.... Jacobi Heemskerckii,.... Ordinvm Generalivm.... Stolarchae, XXV die Aprilis partae, brevis descriptio: Auctore Bonaventvra Vvlcanio. (*Met titelvignet.*) Lvgdvni Batavorvm, Excudit Thomas Basson. Anno M.D.CVII. in-4°., 10 blz.

Latijnsch gedicht.

1376 Epitaphivm Celeberrimi Herois Jacobi ab Heemskercke, Qui quam ..... Ordinvm Foederatorum nomine in ipso Gaditani Freti ostio Hispanorum classem fortissime impugnaret, suis ingentem victoriam praebuit; ipse vero balista maiori ictus occubuit die xxv Aprilis Anni cIↄIↄcvII. (*Met titelvignet.*) Amsteldami In aedibus Jodoci Hondij. *Z. j.* in-4°., 16 blz.

Lofdicht op Heemskerk. Op de laatste blz. *In diem Jvnii VIII, qvo clarissimus Heros ... terrae mandatus est;* in elegische versmaat, onderteekend: *Casparvs Wiltens Antwerpianus.* (W. 1077.)

1377 Epitaphivm Celeberrimi Heroïs Jacobi ab Heemskercke, *enz.* (*Als boven.*) Amsteldami, Ex Officina Cornelij Nicolai,.... M.DC.VII. in-4°., 14 blz.

Andere druk van het voorgaande.

1378 Epitaphivm, Ter eeren Den..... Krijghs-held', Hr. Jacob van Heems-kercke, Admirael... *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* een blad in-plano.

= W. 1078. De eerste letters van de regels van het lijkdicht vormen de woorden: *Heer Jacob van Heemskerck.* Op het lijkdicht volgt een *Incarnatie* of

tijddicht, waaronder weder een ander gedicht gevonden wordt. Het geheel is onderteekend F. P. O. D. Over de begrafenis van Heemskerk, zie men: *van Meteren*, *IX*, 211—212.

1379 Historica narratio de pvgna navali et memorabili victoria, Quam .... obtinuit .... classica expeditio .... Ductu, et prudenti usa regimine ... Jacob ab Heemskerck ... Qui ... pro Patria pugnans, ... occubuit .... Laetum suis referens Trivmphvm, Triste sui reliquit desiderium sepultus Amsterodami Anno 1607. 8 Junij. Cum Epicedio ejusdem, Heroico versu Latine reddita à Nicolao Rothamel Masfeldense. Lvgdvni Batavorvm, Ex officinâ Typographicâ Henrici ab Haestens. Anno CIↃ. IↃ. CVII. in-4°., 32 blz.

Dit gedicht wordt niet gevonden in de opgave van *Rothamel's* gedichten bij *Paquot*, *Mémoires*, *I*, 571.

1380 Foederatorvm Inferioris Germaniae defensio tertia, Contra calvmniam pacis pertvrbatae et penitus reiectae. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno. M D CVII. in-8°., 104 blz.

1381 Copye Vande Brieven der Heeren Generale Staten vande Gheunieerde Provincien. Gheschreven aen den Heeren Staten van Hollandt ende West-vrieslandt, ... Inhoudende de Limiten hoe verre den Stil-standt van VVapenen te Water ende te Lande is streckende. (*ged.* 22 *Juni. Met den holl. leeuw op den titel.*) Tot Delf, Ghedruckt by Jan Andriesz. .... *Z. j.* in-4°., 4 blz.

Vermeld bij *Van Meteren*, *IX*, 233. Van dit stuk vindt men nog verschillende drukken, waarvan er sommige in den *Byecorf* van 1608 (zie n°. 1476) zijn opgenomen. (T. 597.)

1382 Copye Vande Brieven der Heeren Generale Staten *enz.* .... Tot Delf, ... by Jan Andriesz. ... *z. j.* in-4°., 4 blz.

Meest algemeene druk, van de voorgaande uitgave zeer onderscheiden. De Hollandsche leeuw op den titel staat hier in den tuin, op de vorige niet. (T. 598.)

1383 Copye Van de Brieven der Heeren Ghenerale Staten *enz.* (*Met den holl. leeuw in den tuin op den titel.*) Tot Delf. Ghedruckt by Jan Andriesz. .... 1607. in-4°., 4 blz.

Nog andere druk.

1384 Copye Van sekere Missive gheschreven by de .... Staten Generael der vereenichde Nederlanden aen de respective Provintien, beroerende den Stilstant mette Eertzhertogen gemaect, ende de interpretatie op de woorden Invasien geaccordeert, waer na d'Ingesetenen der

selver Provintien haer sullen moghen reguleren. Tot Gorinchem, By Jan Haensberch, ... Anno 1607. in-4°., 4 blz.

= W. 1074. Hetzelfde stuk als de vorige, doch zonder onderteekening. Op den titel bevindt zich een grove houtsneè, twee figuren met kroon, zwaard en bevelhebbersstaf enz. De keerzijde van den titel is bedrukt. Een andere druk hiervan — bij T. 601 — heeft 6 blz.

1385 Aggreatie Des Grootmachtichsten Coninck van Hispagnien, Philips den derden ...., Ghesonden aen de .... Staten Generael .... (*ged.* 18 *Sept.*) Midtsgaders d'Antwoorde vande selve .... Generale Staten, op de voorsz Aggreatie ghedaen (*ged.* 2 *Nov.*). Ende noch De Resolutie genomen by de Gedeputeerde van alle de Geunieerde Nederlandsche Provintien, op de voorder handelinghe vanden Vrede. (*ged.* 22 *Dec. Met den holl. leeuw in den tuin op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.VIc. VIII. in-4°., 8 blz.

= T. 603. Bij *van Meteren*, *IX*, 258, 261, 268; vgl.: *Motley*, *United Netherlands*, *IV*, 404 *s.q.*

1386 Aggreatie des Grootmachtichsten Coninck *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 8 blz.

Nadruk van 't vorige, waarbij de *Aggreatie* veel verkort is. Op den titel van dit stuk staat „*Anno M.VIc. VIII*", op het vorige alleen 't jaartal zonder *anno* (T. 604). Ook wordt aan het einde van de *Resolutie* een verkeerd jaartal gevonden n.l. 1907 in plaats van 1607.

1387 Copie Vande Aggreatie ..... Mitsgaders De Antwoorde *enz.* (*Zonder de Resolutie van* 22 *Dec.*) *Met titelvignet. Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.D.C.VIII. in-4°., 8 blz.

Ook in den *Byecorf* van 1608, waar soms ook de vorige drukken gevonden worden. Zie n°. 1419. (T. 605.)

1388 Copia Van sekeren sommatie Bryeff, soo die Edele ende vermoghende Heeren .... de Staten Generael der vereenichde Nederlanden etc. aen Grave Enno van Oost-Frieslandt, gheschreven, *enz.* (*ged.* 3 *Juli.*) *Zonder afz. titel. Aan het einde:* Na de Copye Ghedruckt tot Groeningen by de Weduwe van Geret Ketel. *Z. j.* in-4°., 4 blz.

Zie: *van Meteren*, *IX*, 244. (T. 602.)

1389 Copye Des Brieffs gheschreven van de .... Staten Generael der gheunieerde Nederlanden, aen Graeff Enno, Graue van Oost-Vrieslant, ... ghesonden. (*Met den holl. leeuw op den titel.*) Tot Leyden. By Henrick Lodewijcxsoon van Haestens, ... 1607. in-4°., 4 blz.

Andere druk van het voorgaande. Hiervan bestaan geschreven copies uit dien tijd.

1390 Proclamatie Byde Eertzhertoghen (*ged.* 4 *Dec.*) .... ghedaen, teghens

de Ghemutineerde van Diest, daer by hare Hoocheden deselve bevelen binnen vierentwintich uren uyt alle zijne Landen te vertrecken, op pene van de Galghe. (*Met titelvignet.*) In s'Graven-Haghe, By Hillebrant Jacobsz. .... Anno 1607. in-4°., 4 blz.

Bij *van Meteren*, *IX*, 266. (T. 608.) Andere druk bij W. 1085.

1391 Waerachtighe Verhaelinghe, ghesonden van die Prelaten, ... etc. der staten van Oost-indien .... Hoe dat die Mahometanen van Oost-indien hebben ontfanghen .... van de Religieusen der Orden van Sinte Augustijn, ... het vvater des H. doopsels int iaer 1602. Naer de Copije ghedruckt te Roome door Guillame Faciotto. Anno 1606. (*Met titelvignet.*) T'Hantwerpen, By Hieronymus Verdussen, ... Anno 1607. Met Consent van den Houe. in-4°., 16 blz.

Het voorwoord aan .... *den Cardinael Sauli* .... is onderteekend: *Br. Franciscus Pereyra.* Het stuk is voorzien van de kerkelijke goedkeuring, ged. 14 *Jan.* 1607.

1392 Schriftuerlijck Bewijs, Dat de Christelycke Overheyt alle eere toebehoort, ... Teghens Dat lasterlijcke verachten, ende onchristelijcke verdoemen desselven by de Paus ende Doops ghesinde: In ghedicht, op de Vois des vj. Psalms ghestelt, ende in Prose verclaert. Door Gerardum Verstegum Palatinum Dienaer des Goddelijcken woorts tot Buren. Tot Vtrecht, By Salomon de Roy .... Anno 1607. in-8°., 80 blz.

1393 P. Bertii. Oratio fvnebris in obitum .... D. Lvcae Trelcatii SSae. Theologiae Doctoris in Academiâ Batavorvm Lvgdvnensi, ... Habita post exsequias in Auditorio Theologico XVII Kal. Sept. An. cIↄ Iↄ cvii. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm, Excudebat Johannes a Dorp, 1607. Prostant apud Johannem Maire. in-4°., 44 blz.

Lucas Trelcatius de jonge was van 1603 tot aan zijn dood (12 Sept. 1607) hoogleeraar te Leiden. Achter de oratie volgen gedichten in het latijn, grieksch en fransch van *E. D. Pré*, *D. Heinsius*, *H. Grotius*, *H. Delmanhorstius*, *Torsay*, *De Nerée.*

1394 Trovwe waerschovwinge voor den schandelijcken abuysen offte misbruycken der Almanacken, de welcke .... uyt de schatcamer der verscheyden Pausen ghecomen zijn, ende daerom niet minder Reformation van doen hebben als de kercken staende vol afgodische beelden, *enz.* .... Door Casparvm Coelhaes. (*Met drukkersmerk op den titel.*) .... Anno. 1607. *Aan het einde:* in Amstelredam geschreven den twalffden May Anno. 1607. .... Ghedruckt. .... 1607. Men vindtse te koop, Bij Jacobus Migoen .... Ter-Goude. in-4°., 38 blz.

= T. 609. Vrgl. n°. 1561 en 1562.

1607—1608.

Pamfletten over het Bestand en over onderwerpen daarop betrekking hebbende.

1395 Boeren-litanie Ofte Klachte der Kempensche Landt-lieden, over de ellenden van deze lanck-duerighe Nederlandtsche Oorlooghe. Ghedruckt bij Dirck Cornelisz. Troost, *z. n. v. pl.* (*Amsterdam*) .... M.D.C.VIII. in-4°., 8 blz.

Nadruk van T. 610, met een titelprentje een bevalling voorstellende, dat waarschijnlijk eerst voor een *Vroetwijfs-boek* gediend heeft (T. 611). Verschillende gedichten, waarbij een *Klinck-dicht* op het bestand voor acht maanden (12 April 1607), drie grafschriften op *Heemskerk* enz. Het eerste en de *Boeren-litanie* met het *Antwoordt der Krijghs-knechten* in de *Nederl. Geschiedzangen*, *uitgeg. door v. Vloten*, II, 387, 395. (T. 610 en 611.)

1396 Boeren-litanie Ofte Clachte der Kempensche Land-lieden *enz.*... Met De Antvvoorde der Chrijgs-lieden op de selue Boeren-clachte. Noch Eenighe Gedichten van Bestand ende Vrede. Noch Sommighe Graf-schriften van den Admirael Jacob Heemskerck. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.C.VII. in-4°., 16 blz.

Veel vermeerderde uitgave van het voorgaande, met 12 gedichten betrekkelijk *Heemskerk* (W. 1088).

1397 Het eerste
Nieu dicht gestelt
tot prijs vermelt, van het Bestant
Die hiet Rebel, zijt verclaert wel
Vry Volck, vry Landt.
Het tweede
Histori-Liet vervaet, Heemskerck sijn
vroome daet, *enz.*
Het derde.
Lofsang ghesticht, dancbaer ghedicht, *enz.* (*ter eere van den dauphyn van Frankrijk.*) Ghedruckt tot Amsterdam by Broer Jansz. ende Pieter de Kater. Anno 1607. in-8°., 8 blz.

Drie rederijkers-liedekens met een *Incarnatie* op *Heemskerk* achter het tweede gevoegd. (T. 613.) Versierd met 2 houtsneden, een op den titel de faam voorstellende, de andere op blz. 2 beeldt *swerelts Radt* af.

1398 Eene treffelijcke *tzamensprekinghe* tusschen den Paus ende Koninc van Spagnien, belanghende den Peys met ons lieden aen te gane. *Met signatuur:* (∴) (∴) ij *enz. Z. afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= T. 615. Waarschuwing tegen de geveinsdheid der Spanjaarden.

1399 Eene treffelijcke *t'*zamensprekinghe tusschen den Paus ende Coninck van Spae*ng*nien, *enz.* (*Als boven.*) *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Andere druk met signatuur *A*, *Aij* **enz. (T. 616.)**

1400 Eene treffelijcke *ts*amensprekinge tusschen den Paus ende Coninck van Spa*ng*ien, *enz.* (*Als boven.*) *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= T. 618. Nog andere druk, gedeeltelijk met romeinsche letter.

1401 Proeve Des nu onlangs uyt-ghegheven Drooms, off t'samenspraack tusschen den Coning van Hispanien ende den Paus van Roomen. Met noch eenen anderen Droom, contrarie den voorschreven. Mitsgaders eene vermaninghe, *enz.* . . . Door N J S E M V O L B G 472 H C 58 A 22 W (*anagram van?*) *Z. afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Uitbreiding van n°. 1398. Onder het anagram deze raadselachtige uitlegging:

Dezen Naam is goedt te Lezen, hem wel beziet,
Leest zoo rechts, als iet is, niet, niet
Inde plaats der Sijffers moeten zoo-danighe Letters staan,
Als uyt-wijzende 't Ghetal, in 't teghendeel van achter aan.

Het stuk is opgenomen in den *Byecorf* **n°. 1476. (T. 619.)**

1402 Copye eens Briefs Gescreven van een backer van Bolongien aen den H. Vader den Paus. Ghetrouwelijck overgeset uyt het Italiaens in onse Nederlansche spraecke. (*Met het wapen van Gouda op den titel.*) Ter Goude. By Jacobus Migoen . . . . inde Ladder Jacobs . . . 1607. in-4°., 4 blz.

= T. 622.

1403 Brief Van eenen Backer *enz.* (*Als boven.*) *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 623. Andere druk zonder afzonderlijken titel.

1404 Brief Gheschreven van eenen Backer tot Bolongien *enz.* . . . Ghedruckt buyten Rome. Zonder Privilegie van syne Heylicheyt. Anno 1609. in-4°., 4 blz.

Latere druk met afzonderlijken titel.

1405 Echo ofte Galm, dat is: VVeder-klinckende Ghedicht van de teghenwoordighe Vrede-handelinghe. Door Een Lief-hebber des Vaderlandschen Vryheyds. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.DC.VII.

Hierin ook verscheidene dubbelzinnige verzen, wentel-rijmen enz. alle tegen den vrede. Van dit stuk vindt men verschillende drukken in den *Byecorf*, **maar meest die van 1608 (zie beneden). In deze uitgaaf zijn bij sommige ex. de bladzijden verkeerd geplaatst. Zoo vindt men daarin blz. 6 achter den titel. De titel is gedeeltelijk in Duitsche letters (T. 624). De dichter is A d r. v. N i e r o p, volgens** *v. Doorninck's Bibl. van Nederl. Anonymen en pseudonymen.*

1406 Echo ofte Galm, Dat is Vveder-klinckende Gedichte *enz. Z. n. v. pl. en v. dr.* M.DC.VIII. in-4°., 8 blz.

Met vierregelig rijm op den titel. De inhoud is met een *Dystichon Musico-Chronicum* vermeerderd. (T. 627.)

1407 Echo Ofte Galm, *enz. als het voorgaande.* M.DC.VIII. in-4°., 8 blz.

Als de vorige uitgave, doch nog met een *Dystichon Musicum* vermeerderd. Op den titel staat *Ofte* en *dat is* hier met duitsche, op de vorige met latijnsche letters. (T. 628.)

1408 Droom-gesicht Eenes metter Herten tot GODT op-getrockenen Mensches: In hem veroorzaeckt (zoo 't schijnt) door voor-gaende over-denckinge van GODES Goetheyt (bijzonder nu, door d'aenmerckinghe der goeder hope tot den lang gewenschten Vrede vernieut zijnde) Ende der Menschen Quaetheyt: .... Bly-Eynd-Spels-wyze in Druck uyt-ghegeven. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Gedruckt int Jaer .... M.CCCCCCVII. in-4°., 68 blz.

Opgenomen in den *Bye-Korf* (n°. 1476). Dit is een van de zeldzaamste stukken die daarbij behooren. Men vindt hierin verscheiden stichtelijke liederen (T. 629). Van den vrede is hier slechts ter loops sprake. De inhoud bestaat hoofdzakelijk uit stichtelijke gesprekken.

1409 Het Testament vande Oorloghe.
Het Testament vande Oorloghe wort hier vertelt,
Deur Selden tijt, zonder strijdt, In Baladen ghestelt.
(*Met ornament op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt in 't Jaer .... Duysent ses Hondert ende seven. in-8°., 8 blz.

Andere druk van T. 631. Dat nummer heeft als fileet een doodkist, met een sater ter wederzijde. Bovenstaand een ornament. Het onderschrift aan het slot: *Selden tijdt, zonder strijdt* is hier ... met Romeinsch karakter, bij T. 631 cursief gedrukt. (W. 1090). Nog andere druk W. 1091.

1410 Het Testament vande Oorloghe *enz.* (*als 't voorg.*) in-8°., 8 blz.

Andere druk. Het titelvignet is hier langwerpig vierkant en doet denken aan dat beschreven door W. onder n°. 1091. Daar is sprake van arabesken, houdt men echter het boekske het onderste boven, dan ziet men aan weêrszijden van het vignet twee saters, zonder dat men echter kan zeggen, dat het vignet een doodkist afbeeldt (vergel. het vorig nummer). De onderteekening is hier evenals bij W. 1091 *Selden tijdt sonder strijdt.* De laatste regel van koeplet 20 ontbreekt hier.

1411 HET, Testament vande Oorloghe. *enz.* ... Noch is hier bygevoecht, de Copye Vanden Brief gheschreven Van syn Hoogheyt, aen Graef Herman vanden Berg, *enz.* (*ged.* 29 *April* 1607).. Noch .. by gevoecht, een warachtig ende genoechlick discours, van D. D. Nicolaum Mulerium, van Brugge, ... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1608. in-4°., 8 blz.

Het eerst is een herdruk van het voorgaande nummer. De brief aan *van den*

Berg is ook afzonderlijk gedrukt n°. 1367. Dit stuk behoort in den *Byecorf* (n°. 1476). Men moet het niet verwarren met *Het Testament ofte uttersten wille van de Nederlandsche Oorloghe* in 1609 gedrukt, en waarvan de *Codicille van de Nederlandsche Oorloghe* een vervolg is (n°. 1581). Latere verzamelaars van den *Byecorf* hebben er deze beide stukken, die dikwijls voorkomen, in plaats van het bovenvermelde ingevoegd. Vandaar de onjuiste opgaat in *G. M. Asher's Essay on dutch books and pamphlets rel. to New-Netherland, III*, p. 87. (sub n°. 10, 11.) (T. 632.)

1412 Een cleyn Poetelick Tractaet, betreffende des Vreeds en Oorloghs vruchten: Waer inne een yeder... mag speuren,...: Wat schade .... d'Oorloghe, is veroorsaeckende, ende.... wat nut, ... eenen vasten ongeveynsden Vrede medebrenght. By een verghadert door G(*idion*). M(*orris*). N. P. (*Met titelvignet.*) Tot Vlissinghe, By Marten Abrahamsz van der Nolck,... Anno 1607. in-4°., 20 blz.

= W. 1092. De opdracht aan de regeering van Vlissingen is onderteekend: *Vuyt Vlissinghen den* 1 *September*. 1607 .... *Gedion Morris.*

1413 Cathecisme de la paix pretenduez aux Prouinces Vnieez par recherche Du Roy D'espagne et des Archiducq ov entretant les treffues sont accordeez de parte et d'aultre. premierement pour huictz mois et depuis des prolongations ce comenceant an lan.... 1607. Demande et Responce. *Oud Handschrift.* in-4°., 34 blz.

Ook bij W. 1093 komt een dergelijk stuk in handschrift voor. De volgende nummers komen niet altijd woordelijk met den franschen tekst, die soms uitvoeriger is, overeen. De titel die hier werd afgeschreven vindt men op blz. 3. Het eerste blad dat tot titel moest dienen, wordt geheel ingenomen door een koper-gravure, waarboven geschreven is: *Cathecisme de la paix.* De schrijver ijvert zeer tegen de vredehandelingen, de Spanjaarden en de Jezuïeten.

1414 Catechismvs, Ofte, Tsamen-spreeckinghe, ghemaeckt op den Vrede-handel. Ghestelt bij Vraghe ende Antwoordt. Over-ghezet uyt de Fransoysche, in onze Neder-Duytsche Tale. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt in.... 1608. in-4°., 8 blz.

= T. 670. Zie vorig nummer.

1415 Dialogvs oft Tsamensprekinge *enz.* (*Als 't voorgaande.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1608. in-8°., 16 blz.

= T. 667. Dezelfde vertaling als 't voorgaande, met een klein verschil in den titel. Herdrukt in 1644. Vergel. n°. 5102.

1416 Dialogvs oft Tsamensprekinge, gemacct op den Vredehandel. *enz.* (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1608. in-4°., 8 blz.

Andere druk. (T. 668.)

1417 Dialogvs oft Tzamensprekinge, *enz.* M.VIc. VIII. in-4°., 8 blz.

= T. 669. Nog andere druk, meest in den *Byecorf* te vinden. Niet alleen is

het jaartal hier met romeinsche cijfers gedrukt, maar het titelblad heeft ook een ander vignet.

1418 Discours of t'samensprekinghe tusschen den Coning van Spaengien ende Jan Neyen, vanden Vrede-handel der Vereenichde Nederlanden. *Daaronder:*

Raetsel.

Raet Maet raet, wat ghelden nu d'Orangien,
Vier coopt-men inden Haegh, en een in Spangien:
Maer in Spangien heeft een soo grooten cracht,
Met Cappers ghesouten, 't gheeft Paters macht.

EEn yeghelijck doet geerne wat. *enz. Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= T. 620. Waarschuwing tegen de geveinsde bedoelingen der Spanjaarden. Aan het einde leest men: *Ist leughen ofte waer, God verleen ons Peys hier naer, Amen.* Daaronder een vignet.

1419 Droom Oft t'samensprekinge tusschen den Coninck van Spaengien ende Jan Ney, vanden vrede-handel.

Raetsel.

Raet Maet raet, *enz. Als 't voorgaande, met hetzelfde versje maar met ander vignet aan het einde. Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

De inhoud is geheel dezelfde als van het voorgaande nummer.

1420 Raedtsel. (*Beginnende:*) IEgheliјck doet geern wat. Naer dat verscheyden Discoursen ende Droomen op den handel vanden Vrede in Neder-landt zijn uytgheghaen: *enz..... Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Hoewel de titel verschilt, is dit ex. van denzelfden inhoud als het voorgaande; echter is de spelling niet dezelfde en ontbreken de rijmpjes. Dit ex. beslaat al de 8 blz., en is volgens T. 654 wellicht de oudste druk van dit stuk. Het is onderteekend met den pseudonym: *Yemant Adams*, waardoor wellicht de verzamelaar van den *Byecorf* wordt aangeduid. Zie aldaar n°. 1476. Maar ook *Simon van Middelgeest* schreef onder denzelfden pseudonym. Verg. n°. 3348 en 3350. Van dit stuk verscheen in 1618 een duitsche bewerking. Zie op dat jaar n°. 2501.

1421 Raedtsel. (*Beginnende:*) IEgheliјck doet geern wat, Naer dat Discourssen ende *verscheyden* Droomen op den handel vanden Vrede in Neder-landt zijn uytghegaen: *enz. (Als boven.) Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= T. 657. Slechts de eerste 6½ blz. zijn bedrukt, evenals bij de volgende nummers. Deze druk is te herkennen aan een drukfout op de eerste blz. Het voorlaatste woord aldaar is gespeld *bebben* in plaats van *hebben*, hetgeen in een latere oplage werd verbeterd. Zie volgend nummer.

1422 Raedtsel. Ieghelyck *enz* (*Als boven.*) *Andere oplage van den vorigen druk, waarin de bewuste drukfout verbeterd is.* in-4°., 8 blz.

= T. 656.

1423 Raedt*slagh*, IE*gelick* doet geern wat. *enz.* in-4°., 8 blz.

= T. 655. Vrij overeenkomstig met den voorgaanden druk.

1424 Nieuvven, Klaren Astrologen-Bril, tot versterčking van veel schemerende ooghen, die niet wel en connen sien, die duystere Jesuyten Comeet-sterre: Onlanghs verschenen inden noordtwesten. Nae de Roomsche Indictie, ghenaemt Lybertas. Wat haer operatie ofte werckingh is, in desen tegenwoordighen Vrede-handel..... Ghestelt in forme van Dialogus,.... Door een liefhebber der vvaerheyd, ende Vaderlandtsche vryheydt... *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* (1608). in-8°., 64 blz.

Op rijm met eene voorrede in proza. Waarschuwing tegen de bedoelingen der Spanjaarden. Blijkens blz. 61, waar kennelijk gedoeld wordt op het verblijf van Spinola te 's Gravenhage (regel 5 en 4 v. o.: „... *dat ten minsten wy so veel weten Als die treckt inden Haech, om Spinola te sien eten,...*") moet dit stuk in het jaar 1608 gedrukt zijn en niet, zooals T. 730 meent, in 1607. *Spinola* kwam 31 Jan. in den Haag en trok de algemeene aandacht o. a. door de weelderige wijze, waarop zijn maaltijd steeds werd aangericht.

1425 Advis familiers, Proposez par vn Zelateur de la prosperité des Païs-bas: Sur le bruit d'vne Treve ou Paix, proposée par le Roy d'Espaigne.... l'An 1607. De Savoye, Par G. F.... *Z. n. v. pl. en v. dr.* L'An 1608. in-8°., 16 blz.

Verschillende zangen, sonnetten enz. onderteekend: *Je F. M. N. Esperant mieux.* Eene andere oplage van denzelfden druk heeft *Je J. M. N.*, enz. (T. 633.)

1426 Bedencken Opde Aggreatie des Conincx van Spangien, gestelt in forma van tsamensprekinge tusschen Swaer-hooft ende Truert-niet. Noch zijn hier by ghevoeght De Articulen ghesloten by den Hartoghe van Alba ende synen nieuwen Raedt van XII. Ghetranslateert wt d'originale Spaensche Articulen, *enz. enz.*.... Buyten Embden, By Johan van Oldersum. Anno M.D.C.VIII. in-4°., 16 blz.

= T. 634. In het eerste stuk ontwikkelt *Swaer-hooft* zijne bezwaren tegen de *Aggreatie.* Vrgl. n°. 1385.

1427 Bedencken, Op de Aggreatie des Conincx van Spangien, *enz.* (*Als boven.*) (*Met fleet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt in den Jare.... M.D.C.VIII. in-4°., 16 blz.

Hoewel in dit ex. de reclame op blz. 9 *Sw. Volkomelyck* is, even als in T. 635, is dit ex. toch nog van een geheel anderen druk. Hier b. v. ontbreekt het adres, en verschillen zoowel de wijze van druk als de spelling van het voorgaande nummer, wat bij T. 635 niet het geval schijnt te zijn.

1428 Discovrs by Forme van Remonstrantie: Vervatende De noodsaeckelickheyd vande Oos-Indische navigatie, by middel vande vvelcke, de vrye Neder-landsche Provintien, apparent zijn te gheraecken totte hooghste Prosperiteyt, int stuck vande alder-rijck ende costelijckste vvaren vande gheheele vverelt. *enz.*... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedrvckt Anno 1608. in-4°., 14 blz.

Geschrift door de Bewindhebbers der Oost-Indische Compagnie in 't licht gegeven. Bij *van Meteren*, *IX*, 350—366. Vergelijk de *Bijdragen tot de geschiedenis onzer kolonisatie in N.-Amerika* van den heer *Berg* (in *de Gids*, 1848, *II*, 536) en *G. M. Asher's Bibliogr. Essay*, *p.* 90, die het verkeerdelijk onder de schriften van *Usselincx* rangschikt. Het behoort ook in den *Nederl. Byecorf.* Zie n°. 1476. (T. 636.)

1429 Discovrs by Forme van Remonstrant*y*e: Vervatende De noo*t*saeckelickhe*ydt* vande Oo*st*-Indische navigatie, *enz.* (*Als boven.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedrvckt Anno 1608. in-4°., 14 blz.

Andere druk van het voorgaande. (T. 637.)

1430 Discours, by *f*orme van Remonstrantie; *v*ervatende *d*e noo*t*s*a*kel*ij*ckhe*yt* vande Oo*st*-Indische *N*avigatie, *enz.* (*Als boven.*) *Z. afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* gr. in-4°., 8 blz.

Latere compresse druk.

1431 Memorie vande gewichtige redenen die de Heeren Staten generael behooren te beweghen om gheensins te wijcken vande handelinghe ende vaert van Indien. *Z. afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= T. 640. Herdruk der *Waerschouwinghe van de ghewichtighe redenen die de Heeren Staten Generael behooren te beweghen* enz. bij T. 638.

1432 Memorie vande g*h*ewichtig*h*e redenen die de Heeren Staten generael behooren te bevveghen, om gheensins te wijcken van de handelinghe ende vaert van Indien. *Z. afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* *Aan het einde:* In dese tweede Editie verbetert. in-4°., 8 blz.

Deze oplaag heeft op blz. 1 de réclame: *te wil-*. Verg. T. 641.

1433 Memorie vande ghewichtighe redenen *enz.* *Aan het einde:* In dese derde Editie verbetert. *Z. afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

T. 642.

1434 Sommaire Recveil, des raisons plvs importantes, qui doiuent mouvoir Messieurs des (*sic*) Estats des Provinces vnies du Païs bas, de ne quitter point les Indes. Traduit de Flamant en François. (*Met titelvignet.*) A la Rochelle, Par les heritiers de H. Haultin. 1608. in-12°., 24 blz.

Vertaling van de voorgaanden. Dit is de oorspronkelijke druk van T. 643.

1435 Le plaidoyer de l'Indien Hollandois, contre le pretendv pacificatevr Espagnol. (*Met titelvignet.*) *Z. n v. pl. en v. dr.* Imprimé l'an 1608. in-4°., 8 blz.

Onderteekend *J. B. de Walerande.* **Dit stuk is, blijkens de voorafgaande** *Lettre Missive*, **aan een Holl. bron ontleend. De aanhef komt overeen met de laatst voorgaande nummers.** *van Meteren*, *IX*, **366; verg. mede 368—9. (W. 1100.)**

1436 Onpartydich Discours opte handelinghe vande Indien. *Z. afz. titel, z. n v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= T. 644. Oorspronkelijk verscheen dit stuk in het fransch, zie: *van Meteren*, *IX*, **375—384. Vgl.** *Berg* (*a. w. Gids*, **1848,** *II*, **537), die ten onrechte veronderstelt dat dit stuk eene vertaling is van het voorgaande, en** *Asher*, *a. w. p.* **91. Opgenomen in den** *Byecorf* **n°. 1476.**

1437 Onpartydich Discours *enz. Andere druk van het voorgaande. De voorlaatste* regel eindigt hier *af te wil-*, op de vorige *af te-*. in-4°., 8 blz.

= T. 645.

1438 Bedenckinghen Over den staet vande vereenichde Nederlanden: Nopende de Zee-vaert, Coop-handel, ende de gemeyne Neeringe inde selve. Ingevalle den Peys met de Aerts-hertogen inde aenstaende Vrede-handelinge getroffen wert. Door een lief-hebber eenes oprechten ende bestandighen Vredes voorghestelt. (*Met een drukkersmerk op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Gedruckt int Jaer .... 1608. in-4°., 16 blz.

Belangrijk en onder dezen titel zeer zeldzaam stukje. De schrijver is de te weinig gekende Antwerpsche koopman Willem Usselincx. Zie: *van Meteren*, *IX*, **402, 411, die het alleen vermeldt, voorts het aangehaalde stuk van den heer** *Berg*, **en** *Asher's Essay*, *p* **77** *v.v.*, **89. (T. 646.)**

1439 Grondich Discours over desen aen-staenden Vrede-handel. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 16 blz.

Herdruk van het vorige onder anderen titel. Het komt bijna uitsluitend onder dezen titel in den *Nederl. Byecorf* **(n°. 1476) voor (T. 647).**

1440 Grondich Discours *enz.* (*als 't voorg.*) in-4°., 16 blz.

Andere druk, met verschil in spelling. Zoo begint deze: *Alzoo ick daghelijcks*, **de vorige:** *Alzo ic dagelijcx* **enz. (T. 648.)**

1441 Naerder Bedenckingen, Over de zee-vaerdt, Coophandel ende Neeringhe, als mede de versekeringhe vanden Staet deser vereenichde Landen, inde teghenwoordighe Vrede-handelinghe met den Coninck van Spangnien ende de Aerts-hertoghen. Door een lief-hebber

eenes oprechten, ende bestandighen vredes voorghestelt. (*Met titel-vignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt in het Jaer .... 1608.
in-4°., 36 blz.

Als het vorige door Willem Usselincx geschreven, bij uittreksel door *van Meteren* medegedeeld: IX, 411 v.v. en voorkomende in den *Byecorf* (n°. 1476). Verg. *Berg* en *Asher*, *t. a. p.* (T. 649). In eenige ex. leest men blz. 36 reg. 7 v. o.: *verliezende*, wat in andere ex. van denzelfden druk verbeterd is in *verkiezende*.

1442 Vertoogh, hoe nootwendich, nut ende profijtelick het sy voor de vereenighde Nederlanden te behouden de Vryheyt van te handelen op West-Indien, Inden vrede metten Coninck van Spaignen. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 20 blz.

Mede door Willem Usselincx, en als de vorige in den *Byecorf* opgenomen (n°. 1476). In het kort bij *van Meteren*, *IX*, 303 *v.v.* Verg. *Berg* en *Asher*, *t. a. p* (T. 650.)

1443 Vertoogh, hoe nootwendich, nvt *enz.* (*Als boven.*) *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 20 blz.

= T. 651. Latere druk van het voorgaande. De eerste regel van het opschrift is hier met kapitale letters gedrukt en eenige drukfouten zijn hier verbeterd.

1444 Bvlle Oft Mandaet des Paus van Roomen, aende Gheestelicheydt al om bevolen, om haer advijs te vernemen opt stuck van den Vrede-handel met de Hollantsche Ketters. *enz.* ... (*Met een houtsneê en 2 fileeten op den titel.*) .... Ghedruckt buyten Roomen, Voor den tijdt voorleden en noch te comen. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*
in-4°., 8 blz.

= T. 652. Behalve de *Prologe* geheel op rijm. Aan het einde leest men:
Gheteeckent, ghesceghelt, sonder Visschers Ringh,
Dach en Jaer als den Paus Stadthouderschap ontfingh.
Si Peu Que Rien. Volgens een geschreven aanteekening op een der exemplaren der Kon. Bibl. zou dit beteekenen *Sancte Pater quare Rides* (sic)? *Rideo quia Papa Sum.* De eerste regel verkrijgt men door de hoofdletters S. P. Q. R. van links naar rechts te lezen, de tweede door van rechts naar links te lezen. Opgenomen in den *Byecorf* (n°. 1476). De *Prologe* is hetzelfde stuk als het *ghenoechlick discours, van D. D. Nicolaum Mulerium* dat achter *Het Testament vande Oorloghe* (n°. 1409—1411) gedrukt is.

1445 Bvlle Oft Mandaet .... aende Gheestelicheyt *enz.* (*Als boven.*)
in-4°., 8 blz.

Andere druk, waarin de *Prologe oft discours* (op de keerzijde van den titel) is weggelaten (T. 653).

1446 Bvlle Oft Mandaet des Paus van Roomen. Aende Gheestelicheyt *enz.* (*Als boven*), ... *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Andere druk, in langwerpig kwarto gedrukt en van de vorige nummers afwijkende in spelling.

1447 Consideratien vande Vrede in Nederlandt gheconcipieert, Anno 1608. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 659. Bij *van Meteren, IX.* 418 *vv.* Tegen het Bestand. Opgenomen in den *Byecorf* n°. 1419.

1448 Consideratien vande Vrede *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 4 blz.

Latere druk, die meest in den *Byecorf* voorkomt. Deze begint *DOorlogh*, de vorige *DOorloch* (T. 660.)

1449 Nootelijcke Consideratien die alle goede Liefhebbers des Vaderlandts behooren rijpelijc te overweghen, opten voorgheslaghen Tractate van Peys met den Spagniaerden. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.C.VIII. in-4°., 16 blz.

Herdruk van een stuk van 1587 (N°. 816—819, zie aldaar). In sommige exempl. van den *Byecorf* vindt men den oorspr. druk. (T. 661.)

1450 Schuyt-praetgens, Op de Vaert naer Amsterdam, tusschen een Lantman, een Hovelinck, een Borger, ende Schipper. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= W. 1101. — *Aan het einde:*
Een armen ruyter sat aen troer, die hoorde al dese Schuytpraetgens,
Hy heeftse den Drucker weder verceelt (*sic*),
Dus comen sy weder in Druck gestelt,
Al*a* (*sic*) meer ander, om crijgen gelt.
Opgesteld na Paschen 1608 (blz. 5). Tegen de vredehandelingen.

1451 Schuyt-praetgens, *enz.* (*Als boven.*) in-4°., 8 blz.

= 662. Andere druk. In het versje aan het einde is in den tweeden regel *vercelt* verbeterd in *verteld;* in den derden regel leest men *indenDruck* in plaats van *in Druck* en in den 4den regel is *Als* in de plaats gekomen van *Ala.*

1452 Schuyt-praetgens, ..., Tusschen een Lantman, een Hovelinck, een Borgher, ende Schipper. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= T. 663. Andere druk met verbeterde spelling. Het versje is hier met romeinsche letter gedrukt. De laatste regel is aldus veranderd: *Als meer ander, om te krijghen Ghelt.*

1453 Ein Dialogvs Oder Gespräch, Die noch wehrende Niderländische Friedenstractation betreffendt, Zwischen Einem Holländischen Bawern, Hoffdienern, Burgern vnd Schiffmann, Ausz dem Niederländischen in hoch-Deutsche Sprach verdolmetscht, (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Vorgangen im Jahr, 1608. in-4°., 36 blz.

Vertaling van het voorgaande.

1454 Copye van een Discours tusschen een Hollander ende een Zeeuw. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= T. 664. De signatuur is hier *, *2, *3. De *Zeeuw* bepleit de eischen van Zeeland met het oog op de vrede-handelingen.

1455 Copye van een Discours *enz. Andere druk met signatuur.* A. Aij, *enz.* in-4°., 8 blz.

= T. 665.

1456 Discovrs Van Pieter en Pauwels, Op de Handelinghe vanden Vreede. Anno 1608. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

De afstand van Karel V en zijn dood worden hierin gezegd door de *Inquisitie* (en niet, zooals T. 666 gevonden wordt, door de *Jezuieten*) veroorzaakt te zijn.

1457 Verhael Vande Occasie ende Oorsaeck waer door de Nederlanden gecomen zijn aenden Vreede handel. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= 671. Berijming van het *ghenoechlich Discours van D. D. Nicolaum Mulerium* achter *Het Testament vande Oorloghe.* (N°. 1409) dat weder hetzelfde is als de *Prologe* van 1444. Daarachter volgt een *Fida Admonitio*, met berijmde hollandsche vertaling, onder den titel van *Getrouwe waerschouwinge.*

1458 Verhael Vande Occasie *enz.* (*Als 't voorgaande.*) in-4°., 8 blz.

= T. 672. Andere druk dan de vorige. In de *fida admonitio* heeft hier de eerste regel verkeerdelijk *absunt*, in de vorige *adsunt* en als titel van de hollandsche vertaling *Ghetrouwe waerschouwinghe.*

1459 Waerachtich ende genoechlijc discours, hoe dat wy door Godes ghenaden, aen de Nederlandtsche Vrede-handel zijn ghecomen. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-24°., 4 blz.

Wederom hetzelfde (in proza) als het *ghenoechlich Discours* enz. Zie Aant. voorgaand nummer.

1460 Vanden SpinneKop ende t' Bieken ofte Droom-ghedicht. (*beginnende:* Alsoo een Mensche *enz.*) *Z. afz titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 673. De *Spin* is *Spinola*; het *Bieken* vertegenwoordigt de *Nederlanden.*

1461 Vanden Spinne*k*op ende t'Bieken *O*fte Droom-ghedicht. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Andere druk.

1462 Vanden Spinnekop ende t'Bieken *enz.* in-4°., 4 blz.

Nog andere druk. Het lofwerk boven den titel ontbreekt. Op blz. 1 wordt hier gevonden *Laest*, *quest*,, *web*, *zyn netten*, terwijl in het voorgaande gelezen wordt *LAetst*, *quetst*, Web, s*yn netten.*

1463 Droom-ghedicht. (*Beginnende:* Alsoo een Mensche *enz.*) *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Andere druk van het voorgaande.

1464 DEes wonder-Maer end' Prophetsije wis,
Door 's Geests gesicht, gebooren is,
Eens Patriots out end' bedaecht,
Diwyl (zo tschijnt) hij zeer vertsaecht,
Geworden was doort overdencken,
Des vredes die wel mochte crencken,
Dees landen zoo der spaenschen raet,
Na haren wil end' wensch voort gaet. *Z. afz. titel, z n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 16 blz.

Het achtregelig versje dient tot opschrift aan een verhaal van profetische geestverschijningen, op den vrede betrekkelijk. (T. 675.)

1465 DEes wonder-Maer *enz.* (*als 't voorg.*) in-4°., 16 blz.

Verbeterde druk. Regel 6 van het opschrift wordt gelezen k*rencken*. Regel 11 onder 't opschrift *Italianen*, in 't vorige *Italia*enn; regel 13: *oordeel*, in 't vorige *oord*el.

1466 Een oud Schipper van Monickendam,
Daer ons den vromen Held uijt quam
Die eerst den Spaengiaerd de zee deed' ruijmen,
Sprack als volght, naer Scheeps Coustuijmen. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Bij T. 676 aldus beschreven: „Dit vierregelig opschrift vindt men op een prent, die ten titel dient aan een van de aardigst geschrevene blaauwboekjes tegen den vrede. De prent stelt een Hollandsch matroos en een Spanjaard voor, die aan de beide einden van een stok (de Indiën) trekken. Achter hen eenige toeschouwers en bovenaan het opschrift. Het stukje begint met hetzelfde opschrift dat hier *Spaengiae*rt en *aldus* voor *als volght* heeft. Men vindt het dikwijls zonder de prent. Men verwarre dit stuk niet met *Meermans Comoedia vetus* (1612) dat een dergelijke prentverbeelding op den titel heeft." Van dit ex., dat met blad *Aij* begint en slechts 6 blz. telt, is de plaat verloren gegaan. Verg. de volgende nummers.

1467 Een oud Schipper *enz.* (*Als 't voorgaande.*) in-4°., 8 blz.

Andere druk met goeden afdruk der plaat. Het versje boven den tekst heeft hier *Spae*gniaert. (T. 677.)

1468 Een oud Schipper *enz.* (*Als 't voorgaande.*) in-4°., 8 blz.

Andere druk, eveneens met de plaat. Het versje boven den tekst heeft hier: *Spae*gniaerd. (T. 678.)

1469 Een oud Schipper *enz.* (*als 't voorg.*) in-4°., 8 blz.

Het versje boven den tekst heeft hier: *Spae*ngiaert; de eerste regel eindigt: *en wort.* (T. 680.)

1470 Een ou*t* Schipper van Mo*nnik*endam
Daer ons den vromen Held uijt quam
Die eerst den *Spaangiaert* de see deed ru*y*men
Sprack als volgt naer Scheeps Co*nst*u*m*en (*sic*). *Z. n v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Andere druk met slechten afdruk der plaat.

1471 Een oud Schipper *enz.* in-4°., 8 blz.

Op den achtergrond ter linkerzijde is hier op de plaat bijgevoegd een galg en een jager, die op eenige vogels schiet. Daarboven: *noch leeue de guesen.* **Ter rechterzijde een weegschaal en het onderschrift:** *leeft en laat leeuen.* **Boven den tekst heeft het versje** *vromen* **en** *Spaengiaert*, **op de plaat** *Spaangiaerd* **(W. 1106).**

1472 Hovt en Beleght. Een oudt Schipper *enz.*... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt te spae, buyten Altenae. Anno xvj.cviij. op Seignors treecken wacht. in-4°., 8 blz.

Herdruk van 't vorige met afz. titel, zonder prent. (T. 681.)

1473 Ghetrouwen Raedt ende goede Waerschouwinghe eens ouden ervaren Schippers aen alle vrome Maetroosen ende trouwe Liefhebbers der vereenichde Provintien. Een oudt Schipper *enz.* (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v dr.* Anno 1608. in-4°., 8 blz.

Andere herdruk van 't voorgaande met afz. titel. (T. 683.)

1474 Den Nederlandtschen Bye-korf: Waer in Ghy beschreven vindt, al tghene dat nu wtghegaen is, op den Stilstant ofte Vrede, zeer nootzakelijc om te lesen van alle Liefhebbers des Vaderlandts, waer wt men den Spaenschen aert mach leeren kennen, om altijt op syn hoede te wesen: beginnende in Mey 1607, ende noch en hebben wy niet het eynde. Ende is ghestelt op een Tzamensprekinghe, tusschen een Vlaming ende Hollander. Noch is hier by ghevoecht een Ghedicht, Ter eeren des begonnen Peys,..... Int Jaer zestien hondert en acht, Yghelijc na een goede Vrede wacht. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 8 blz.

Eerste uitgave. (T. 684.)

1475 Den Nederlandtschen Bye-corf: Waer in Ghy beschreven vint, al het gene.... *enz.* (*Als 't voorgaande.*) in-4°., 8 blz.

Tweede uitgave. (T. 685.)

1476 Den Nederlandtschen Bye-corf: Waer ghy beschreven vint, *enz.* (*de woorden* Nederl. Bye-corf *op één regel.*) in-4°., 8 blz.

Derde uitgave.

Dit stuk is de inleiding van een verzameling van 30 à 40 geschriften over den vrede in 1607 en 1608 verschenen. Daar er voor de *Liefhebbers* **behoefte bestond aan een catalogus van over dit onderwerp handelende geschriften, trachtte de**

verzamelaar — waarschijnlijk zich verbergende onder den pseudonym: *Yemant Adams*, waarmede het *Ghedicht ter eeren des begonnen Peys* is geteekend — daarin te voorzien. De Inleiding is een gesprek tusschen een Hollander en een Vlaming, waarbij de eerste den laatste de titels der stukken, waarvan er reeds sommigen zeldzaam waren, opnoemt. Drie uitgaven van den *Bye-corf* behelzen ieder een verschillend aantal stukken (zie het lijstje hieronder). Bij plakkaat van 27. Aug. 1608 werd de *Bye-corf* door de Staten van Holland verboden, omdat in de meeste stukken de vrede hevig werd bestreden. De niet verboden stukken werden afzonderlijk gedrukt, zie volgend nummer. Voor verdere bijzonderheden, den *Bye-corf* betreffende, zie men de uitvoerige aanteekening bij T. 686.

De *Bye-corf* bestond uit de volgende stukken (volgens het lijstje van Tiele):

1e Uitg.	2e Uitg.	3e Uitg.	
1	1	1	*Den Nederlandtschen Bye-korf* (of *Bye-corf*), algemeene titel en inleiding.
2	2	2	*Bvlle Oft Mandaet* (n⁰. 1444—1446).
3	3	3	*Droom-gesicht* (n⁰. 1408).
4	4	4	*Memorie vande gewichtige redenen* (n⁰. 1431—1433).
5	5	5	*Raedtsel* of *Raedtslagh* (n⁰. 1420—1423).
6	6	6	*De Artijckelen ende besluyten der Inquisitie* (n⁰. 156—158).
7	7	7	*Brief Van hare Hoocheden aen de ... Staten* (n⁰. 1361—1364).
—	—	8	*Copye Vanden Brieff ... aen Graeff Herman vanden Bergh* (n⁰. 1367—1369).
8	8	9	*Copye Vande Brieven der Heeren ... Staten* (n⁰. 1381—1383)
9	9	10	*Het Testament vande Oorloghe* (n⁰. 1409—1411 zie vooral de aanteekening bij n⁰. 1411).
10	10	11	*Copye Vande Namen der ... Ghesanten* (n⁰. 1516—1519).
—	31	12	*Principale puncten* (n⁰. 1523 en 1524).
11	11	13	*Naerder Bedenckingen* (n⁰. 1441).
12	12	14	*Bedenckinghen Over den staat* enz. (n⁰. 1438) of onder den titel van *Grondich Discours* (n⁰. 1439—1440).
13	13	15	*Consideratien vande Vrede* (n⁰. 1447 en 1448).
14	14	16	*Nootelijcke Consideratien* (n⁰. 1449; vergel. n⁰. 816—819).
15	15	17	*Sendbrief. In forme van Supplicatie* (n⁰. 213—216).
—	32	18	*Trovhertighe vermaninghe* (n⁰. 766, niet te verwarren met n⁰. 1300—1302 of met 1426—27).
16	16	19	*Placcaert vande Staten generael ... by den welcken ... men verclaert den Coninck Van Spaegnien vervallen* (T. n⁰. 263).
—	35	20	*Articulen van het Contract* (n⁰. 1253).
17	17	21	*Vertoogh, hoe nootwendich* (n⁰. 1442—1443).
18	18	22	*Copie Vande Aggreatie* enz. (n⁰. 1387).
19	19	23	*Schuyt-praetgens* (n⁰. 1450 1452).
20	20	24	*Copye van een Discours tusschen een Hollander ende een Zeeuw* (n⁰. 1454 en 1455).
21	21	25	*Discovrs Van Pieter en Pauwels* (n⁰. 1456).
22	22	26	*Dialogvs oft Tsamensprekinge* (n⁰. 1415—1417).
(23)	(23)	—	*Ghenoechlich Discours van D. D. Nicolaus Mulerius* (te vinden achter het *Testament* enz. (n⁰. 1400, vergel. n⁰. 1457).
—	34	27	*Verhael Vande Occasie ende Oorsaeck* enz. (n⁰. 1457—1458).
24	24	28	*Onpartydich Discours* (n⁰. 1436—1437).
25	25	29	*Discours by Forme van Remonstrantie* (n⁰. 1428—1430).
26	26	30	*Het Secreet des Conincx van Spaengnien* (n⁰. 1058—1063).

1e Uitg.	2e Uitg.	3e Uitg	
27	27	31	*Vanden Spinnekop ende t' Bieken* (nº. 1460 – 1462).
28	28	32	*Brief des Keyserlijcke Majest. van Duytslandt* (nº. 1513).
29	29	33	*Proeve Des nu onlangs uyt-gheghcven Drooms* (nº. 1401).
30	30	34	„*DEes wonder-Maer*" enz. (Dit stuk wordt in de eerste en tweede uitgave *Droom-ghezicht*, in de derde *Droom-ghedicht* genoemd) (nº. 1464 – 1465).
—	33	35	*Buyr-praetjen: Ofte... Discours, opden Brief vanden Agent Aerssens* (nº. 1525—1526).
—	—	36	*Echo ofte Galm* (nº. 1405—1407).
—	—	37	„*Een oud Schipper van Monickendam*" (nº. 1466—1471).

1477 Stvcken Gemencioneert inden Bycorff die byde... Staten Generael ... toeghestaen ende niet verboden worden, volghende den Placcate vanden xxvijen Augusti Anno sesthien-hondert ende acht, Soo raeckende de vredehandelinghe als anderssints. (*Met titelvignet.*) In s'Graven-Haghe, By Hillebrant Jacobsz..... Anno 1608. in-4°., 52 blz.

Doorloopende herdruk van de volgende zes stukken uit den *Bycorf*, in alle drie de uitgaven voorkomend: (derde druk) nº. 7, 22, 32, 17, 19, 29. De opgave in *Asher's Essay*, *blz.* 92 is onjuist. (T. 687.)

1478 Den Trivmph Vanden Oorloch ende de Mis-prijsinghe Vanden Peys Seer ghenoechlijck ende corts-wijlich om te lesen..... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt in... 1608. in-4°., 16 blz.

Vertoog van een Gomarist, blijkens het vignet op den titel te Leyden gedrukt. (T. 688.) De schrijver tracht te betoogen „*dat de Oorloge boven de Spaensche Peys behoort gepreferеert te werden,...*" waarbij vooral de nadruk op het *Spaensche* valt.

1479 Den Trivmph Vanden Oorloch,... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Int Jaer... 1608. in-4°., 8 blz.

Nadruk van het voorgaande stuk in 2 kolommen. (T. 689.)

1480 Waerachtich Ende Cort verhael vande groote Ambitie ende Wreede Tyrannye des Conings van Hispaengien, Philips den tweeden.... Ende hoe Godt Almachtich alle syne voorghenomen aenslaghen vernietighet heeft. Ende wat voorder bedenckinge dat in d'onderhandelinghe van dese aenstaende Vrede is..... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1608. in-4°., 12 blz.

= T. 690. Schr. geeft een overzicht van de geschiedenis van Filips II en van zijn opvolger tot 1608, om aan het einde de lezers, met het oog op die geschiedenis, te waarschuwen voor de bedoelingen der Spanjaarden.

1481 Philopatris, Ofte Christelijck bericht hoemen Staets saecken soude moghen gheluckelick uytvoeren: Dienende tot desen jeghenwoordighen Vredehandel. Door Willem Teellinck, Dienaer

des Woordts. (*Met titelvignet.*) Middelbvrgh, Voor Adriaen vanden Vivre, ... Anno 1608. in-4°., 36 blz.

= T. 691. *W. Teellinck* was destijds predikant van Haamstede en Burgh en vertrok als zoodanig in 1613 naar Middelburg.

1482 De Noortsche Rommel pot, Jerem. 1. vers. 13. Op de wijse: Dick heb ick mijn Lief ghebeden. — Liedeken, Op de wijse: Schoon Jonck-vrou ick moet u klaghen. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-fol. 2 bladen.

Twee Koornhertistische liedekens tegen de vijandschap der verschillende gezindten, beiden onderteekend: *Een 0 int Cyffer.* (de zinspreuk van *Robbert Robbertsen*, van wien later meer stukken voorkomen, en over wien men *de Navorscher*, *Jaarg.* 1855 vergelijke), ieder op een klein-folio blad, aan ééne zijde bedrukt.

Woud' elck ander slechts beminnen (roept de dichter uit)
'T minst het meest zijn onderdaen,
. . . .
Kant Jan Ney brenghen hier toe
Zoo zijn wy al't Oorlogh moe. (T. 692.)

1483 Trouhertige waerschouwinghe aen alle Christelijcke Potentaten ende Overicheden: teghens de t'samenspreeckinghe ende het discours des Paus Pauli, Philippi Coninc van Spaengien, ende d'Ertshertoghe Ferdinandus, hoemen Duytslant overvallen ende bedwinghen mochten, Van der societeyt Jesu .... uytghegaen *enz.* .... Overgheset uyt den Hoochduytsche .... Nae de Copie van Mayborgh. 1608. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 8 blz.

Niet te verwarren met de *Trouhertighe vermaninghe* (N°. 766), die in den *Byecorf* ook wel *Trouh. waerschouwinghe* genoemd wordt. (T. 693.)

1484 Trouhertige waerschouwinghe *enz.* (*Als boven.*) Nae de Copie van Magdeburgh, 1608. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 8 blz.

Andere druk van het voorgaande (T. 694).

1485 Generale Vermaninghe Aenden Switseren. Streckende tot harer behoudenisse ende besten, tegen de beroerten ende peryckelen deses jeghenwoordighen tijts. Wt den Francoisschen in Nederduyts (tot dienst ende waerschouwinge allen liefhebberen des Vaderlants) overgheset. (*Met houtsneê op den titel.*) Middelburgh, Voor Adriaen vanden Vivre. 1608. in-4°., 28 blz.

= T. 695.

1486 Ghespraecke van liefhebbers des ghemeynen nvts. Die gesocht werden inde Steden Opinio ende Sapientia Humana: maer ghevonden werden in het veracht Dorpken Veritas. (*Met titelvignet.*) Ghemaeckt inden Jare 1577. Ende Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) in 't laetste van December, Anno 1608. in-4°., 26 blz,

Uitgegeven door den geschiedschrijver P. Bor, naar het toen nog ongedrukt

handschrift van een zijner vrienden (T. 696). De voorrede door *P. Bor* onderteekend, is ged. 22 Dec. 1608.

1487 Ghespraecke van liefhebbers des ghemeynen nvts. *enz.*... Ghemae*r*t inden Ja*e*re 1577. *e*nde *g*hedru*c*t i*n*t laetste van December, Anno 1608. in-4°., 32 blz.

Andere druk.

1488 Copie Vande Belijdenisse ende Sententie Capitael van Cornelis de Hoogh (*ged.* 29 *Maart* 1583). Waer inne ghespeurt werden de aenslaghen ende middelen, welcke den Koninc van Spangien tot verscheyden tijden ghebruyckt heeft, omme door verraderije, seditie ende oproer dese Landen te brengen onder syn absoluyt ghewelt. *enz. Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt int Jaer onses Heeren M.D.C.VIII. in-4°., 8 blz.

= T. 697. Bij *Bor*, II, 364 *en* 365. In een nabericht wordt het gebeurde met *de Hoogh* als waarschuwend voorbeeld aangehaald.

1489 Copye Vande Belijdenisse ... van Cornelis de Hoo*ghe* (*Met titelvignet*). in-4°., 8 blz.

Herdruk van het vorige; hiervan zijn 7 blz. bedrukt. (T. 698.)

1490 Oratie, of VVtspraecke van het Recht der Nederlandtsche Oorloge teghen Philippum Coningh van Spaengien, Aen de aldermaghtighste .... Vorsten van Kerstenrijck, van eenen Nederlandschen Edelman ghedaen. In Nederlandsche ghetrouwelick vertalet. (*Met den Holl. leeuw op den titel.*) t'Amstelredam, By Michiel Colijn, ... M.Dc.VIII. in-4°., 52 blz.

Vertaling van n°. 954. De aanteekening bij T. 699 is niet geheel juist; vrgl. W. 816.

1491 Oratie, of VVtspraecke van het Recht der Nederlan*dsche* Oorloge te*gen* Philippum Conin*g* van Spaengien, Aen de aldermaghtighste .... Vorsten van Kerstenrijck van eenen Nederlandschen Edelman ghedaen. In Nederlandsche ghetrouvvelick vertalet. (*Op den titel de leeuw met den pijlbundel en het zwaard.*) t'Amstelredam. By Michiel Colijn, ... In het Jaer M.Dc.VIII. in-4°., 50 blz.

Andere druk van het voorgaande. In zooverre dit uit de zeer verkorte opgave van den titel bij T. 700 op te maken is, schijnt dit nog een van dat ex. verschillende druk te zijn; bij T. wordt gelezen *Oratie*, *oft* enz.

1492 Jvsti Lipsii Epistola, quâ respondet cuidam viro Principi deliberanti Bellvm-ne an Pax an potius Indvciae expediant Regi Hispaniarum cum Gallo, Angla (*sic*), Batavo. Scripta III. Januarij,

M.D.XCV. Nunc primum edita. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno CIƆ IƆ C VIII. in-4°., 8 blz.

Dit *nunc primum edita* geldt misschien van 't origineel, maar er bestaat eene hollandsche uitgave van 1595, die met de volgende vertaling verschilt, zie T. 880. De laatste blz. van deze uitgaaf heeft 19 regels. (T. 702.)

1493 Jvsti Lipsii Epistola, *enz.* (*als 't voorg.*) in-4°., 8 blz.

Herdruk van de vorige uitgave. De laatste blz. telt 13 regels. (T. 703.)

1494 Jvsti Lipsii Epistola, *etc.* (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno CIƆ IƆC VIII. in-4°., 8 blz.

= T. 704. Andere druk, waarvan de laatste blz. 14 regels en de titel een ander vignet heeft.

1495 Jvsti Lipsii Sent-brief, In welcke Hy antwoorde gheeft aen een seker groot Heer, op de vraghe, welck van dryen den Coning van Hispaengien best gheraden ware, Oorloghe oft Peys, oft liever Bestant met den Fransman, Engelsche ende Hollander. Gheschreven den derden Januarij M.D.XCV. Ghetrouwelijck uyt den Latijn .... over-gheset, ... (*Met titelvignet.*) Ghedruct tot Dusseldorp, By Wernar vander Horst. Anno CIƆ. IƆ. C. VIII. in-4°., 8 blz.

Vertaling van 't voorgaande. (T. 705.)

1496 Jvsti Lipsii Sent-brief, In welcke Hy antwoorde gheeft aen een seker groot Heer op de vraghe, welck van dryen den Coninck van Hispaengien best gheraden ware, *enz.* (*Als boven.*) Ghedruckt, tot Duysseldorp, By Werner vander Horst. Anno CIƆ. IƆ. C. VIII. in-4°., 8 blz.

= W. 1108. Andere druk van het voorgaande.

1497 Justi Lipsij Sent-brief, ... Nae de Copye *ged*ruckt tot Dusseldorp, By Wernar vander Horst. Anno M.DC.VIII. in-4°., 8 blz.

= T. 706.

1498 Jvsti Lipsii Sen*dt*brief, *enz.* (*Als 't voorgaande.*) *Met titelvignet.* Na de Copye, *Gh*edruckt Tot D*uyss*eldorp, By Werner vander Horst. Anno M.VIc. VIII. in-4°., 8 blz.

= T. 707. Andere druk.

1499 Justi Lipsij Sen*d*-brief, *enz.* .... Na de Copije *gedruct* tot *Di*sseldorp, By Wernar vander Horst, Anno 1608. in-4°., 8 blz.

= T. 708. Nog andere druk met den titel in randwerk.

1500 Jvsti Lipsii Sent-Brief. *enz.* (*Met prentverbeelding op den titel.*)

Ghedruct nae de Copye Tot Dusseldorp, by Warnar vander Horst. Anno 1612. in-4°., 8 blz.

Latere druk.

1501 Argvment Van een Tragische-comedie Prophetique, Gherepresenteert tvoorleden Jaer in Syria, voor la Bacsa de Tripoly. Wt den Griecsche .... overgheset. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno 1608. (*titel in randwerk.*) in-4°., 12 blz.

De *Tragische-comedie* waarvan hier het *argument* gegeven wordt, betreft volstrekt niet den *Bacsa de Tripoly*, maar de zaken in Nederland. De S. laat eerst *Lipsius* en vervolgens *Alva*, *Filips*, *Don Anthonio van Portugal* en *Egmont* optreden. *Alva* moet zich voor de 3 laatsten verantwoorden. In de 2e—4e Acte handelen de verschillende partijen over den vrede, die dan eindelijk gesloten wordt (5e Acte). Maar nu worden de Hollanders *seer hovaerdich* en *opgheblasen* op hun voorspoed, en minachten de anderen, waarvan het gevolg is, dat de Spanjaarden hen wederom onverhoeds overvallen en zij genoodzaakt zijn de hulp van Frankrijk en Engeland in te roepen. Ten slotte verdeelen deze het land onderling, Frankrijk behoudt Zuid-, en Engeland Noord-Nederland voor zich „*zijnde elck een wel te vreden, ende met minne ghescheyden. Dus eyndichde dese Comedie*". De schrijver is waarschijnlijk een Franschman. (T. 709.)

1608.

Zie ook n°. 1229, 1360, 1385–87.

1502 Copie d'vne lettre contenant la description de l'entrée triomphale de Don Pedro de Tholedo faicte à Fontainebleau, le dixneufiesme de Juillet, 1608. Ensemble un Sonet et quelques petits Discours sur la mort de Bartholomaeo Borghese, executé à Paris, le vingtiesme de Novembre, l'an 1608. (*Met titelvignet.*) A Venise, Par Corneille le Caillier. L'An 1608. in-4°., 8 blz.

De brief is onderteekend: *Votre Serviteur en Cramoisi*, *Monsieur Jean Bauce*, *Medecin ordinaire des Pages et Laquais de la Court.*

1503 Copie, Van eenen Brieff, vande Seer Triumphante In-comste Van Don Pedro de Toledo, ghedaen den 19. Julij, 1608. tot Fontaine-Bleau. Noch Een ghedicht .... over de dood van Bartholomeus Borghese *enz.* ... (*Met titelvignet.*) Naer de Copie ghedruckt tot Venegien by Cornelle le Cailler overghesedt, 1609. in-4°., 8 blz.

Vertaling van het voorgaande.

1504 Dialogue svr la mort de Bartholome Bvrgesias, leqvel povr avoir maintenv iusqu'au dernier souspir de sa vie, qu'il estait fils de Paul V. Pape de Rome, ... par le consentiment de son Pere a esté pendu, et puis bruslé dans la ville de Paris, le 20 de Nouembre 1608. *Zonder afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-8°., 8 blz.

Berijmde samenspraak tusschen *Marphoire* en *Pasquin*: scherp tegen de pausen. Vergelijk de beide voorgaanden.

1505 Demandes faites Au Roy de France, par les Ambassadeurs du Roy D'Espagne, asscauoir Dom Pietro De Toledo de la maison D'espagne, touchant L'alliance De Mariage entre ... Le Dauphin, auec... L'Infante d'espagne et Dom Philipes Dominique Victoria fils et premier Prince D'espagne auec ... Elisabeth fille aisnee De France. Auec responses De sa Maieste, faictes aux susdits Ambassadeurs, *etc.* ... Imprime suiuant la coppie, de Paris, 1608. (*Geschr. copie uit dien tijd.*) in-4°., 16 blz.

Vrgl: *M. Philippson, Heinrich IV und Philipp III, III, S.* 123 *v.v.* Op blz. 13 begint: *Discours en vers sur le mesme subiectz.* In dit stuk is ingeplakt een portret van Hendrik IV.

1506 Verhael op de ordonnancie die ghehouden is ter ouercomste van Don Pedro de Toledo, van t'huys van Spanien, Ambassadeur extraordinaris. Ghesonden vanden Coninck van Spanien, aen zijne Maiesteyt, die welcke arriueerde in het Casteel van Fonteyne-Belleau, Saterdaechs den 19. Juli. 1608. Ouerghesedt wt de Françoysche Copije, die ghedruckt is tot S. Omer, by François Bellet, ... (*Met titelvignet.*) T'Hantwerpen, By Pauwels Stroobant, ... Anno 1608. in-8°., 8 blz.

Aan het einde: *Imprimi potest Vidit Franciscus Lucas.*

1507 Copye Eenes Briefs gheschreven van den Cuervorst Christianus van Sassen, aen den Eertz-Hertoch Mathias van Oostenrijck (*ged.* 6 *Oct.* 1608.). Ghetrouwelijck overgheset uyt den Hoochduytschen .... (*Met houtsneê* [*de Jaam*] *op den titel.*) Nae de Copye Van Dreesden. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno, 1609. in-4°., 8 blz.

Een andere oplage van denzelfden druk heeft *Dreesden.* Men vindt dezen brief, die eene aanmaning tot godsdienstvrijheid behelst, bij *van Meteren*, X, 11 (T. 777). De portretten van *Christiaan II* van Saksen en van Aartshertog *Mathias* zijn hier ingevoegd.

1508 Warhafftiger Abdruck der Missiven Welche der ... Herr Carolvs der Neunde, der Schweden, *enz.* ... König. An der .... Herrn Heinrichen dem Vierdten, zu Franckreich vnd Navarra König etc. Wie in gleichem An ... Herrn Friedrichen Pfaltzgraffen bey Rein, ... So wol auch an ... Hernn Moritzen Landgraffen zu Hessen, ... in Antwort schrifftlich gelangen lassen. Wie dann auch Was ietzt höchstg: jhre Kön: Maytt: mit vnd nebensi (*sic*) Algemeinen Reichs Ständen dieses Königreich etc. Schweden, zu vnterschiedlichen zeiten an den König zu Polen *enz.* ... von wegen billicher Friedens mitteln geschrieben, vnd sich aller billigkeit erkleret vnd anerbotten haben. Erstlich gedruckt in .... Stockholm, Durch Andream Gutterwitz. Vnd yetz zu Amstelredam, Bey Cornelis Niclausz .... 1608. in-4°., 24 blz.

Verschillende brieven uit de jaren 1604—1607.

1509 Waerachtighe beschrijvinge Des ... Proces gehouden tot Sursee teghen Martijn van Voysin, Borger .... tot Basel, om de belijdenisse des Evanghelij, waer door hy veroordeelt is gheworden, om metten sweerde onthooft ende daer na int vuyr verbrant te worden: ... Ende dit alles den derden Octobris 1608. naden ouden stijl. Met noch een ... Sermoon vande eere Marie, ende voornemelick Jesu Christi ... Gedaen tot Basel den neghenden Octobris 1608. door Johannem Jacobum Grynaeum... Wt de Hoochduytsche sprake ... overgesedt. Door Johannem Coitsium, Dienaer des Godtlicken woorts tot Niemegen. (*Met titelvignet.*) Gedruckt tot Arnhem, By Jan Janszen... Anno M. VIc. IIX. in-4°., 16 blz.

De schrijver van de *beschrijvinge* is *Gabriel Herman Schoolmeester inde Duytsche Schole tot Bern, als die dit alles gesien ende ghehoort heeft.*

1510 Waeracbtighe beschrijvinge: Des gherichtlicken Proces *enz.* (*Als 't voorgaande.*) Gedruckt tot Arnhem, By Jan Janszen .... Anno M.VI.IX. in-4°., 16 blz.

Het eenige verschil tusschen dit ex. en het vorige is gelegen in het drukjaar.

1511 Historiale ende ware Beschrijvinge vande reyse des Admiraels Cornelis Matelief de Jonghe, naer de Oost-Indien, wtghetrocken in Mayo 1605. Mitsgaders de belegheringhe voor Malacca, als ooc den slach ter Zee teghen den Portugijssche armade, ende andere discourssen. (*Met houtsneé op den titel.*) Tot Rotterdam, By Jan Janssz. Anno 1608. in-4°., 12 blz.

= T. 712. Dit is het verslag van den vlootvoogd zelven aan de bewindhebbers der O. I. Compagnie en is ged. 6 Jan. 1607, toen 3 schepen uit de vloot naar Nederland terugkeerden, terwijl *Matelief* zelf zijn reis naar de Molukken enz. vervolgde. Zie: *Begin ende Voortgang vande... Oost-Indische Compagnie, Dl II* en *Motley, United Netherlands, IV*, 417 *v.v.*

1512 Breeder verhael ende klare beschrijvinge van tghene den Admirael Cornelis Matelief de Jonge inde Oost-Indien voor de Stadt Malacca, ende int belegh der zelver wedervaren is: als ooc den vreesselijcken strijdt ter Zee, tusschen den Admirael voorsz. ende de Portugijsen, ende andere gheschiedenissen meer. Overgheschreven by eenen der Commisen inde Vlote. (*Met houtsneé op den titel.*) Tot Rotterdam, By Jan Janssz. Anno 1608. in-4°., 18 blz.

= T. 713. Onderteekend: *Int Schip Erasmus*, den 6 *January* 1607. Het verhaal bij *van Meteren IX*, 301—321 komt soms woordelijk met het hier verhaalde overeen, ofschoon hij zich vergiste, zoo hij meende in dit stuk het verslag van den Admiraal zelven voor zich te hebben. Blijkens den aanhef is dit stuk geschreven door den persoon, die *Adriaen Franssz* als bevelhebber (?) van het schip *Erasmus* was opgevolgd. De schrijver onderscheidt zijn werk uitdrukkelijk van dat van den Admiraal; hij stelt zich ten doel meer bepaald de lotgevallen van den *Erasmus* te vermelden, iets dat naar zijne meening niet

overtollig kon genoemd worden, „*alzoo* — zegt hij — *ic achte de Heer Admirael niet verder mentie maken en zal, als tghene by de gheheele Vlote is ghepasseert.*" Met het geschrift van den Admiraal wordt wellicht het vorige stuk bedoeld.

1513 Brief Des Keyserlijcke Majest. van Duytslandt, aende.... Staten vande Gheunieerde Provintien gheschreuen. Op 't stuck vande Nederlantsche Vredehandeling Midtsgaders d'Antwoort vande voornoemde Heeren Staten .... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno 1608. in-4°., 8 blz.

= T. 716. De Brief is ged. den 9 Oct. 1607; het Antwoord dat hier geen dagteekening heeft is van den 7 Jan. 1608. Beiden in 't kort bij *van Meteren*, *IX*, 264, 333. Dit stuk vindt men ook in den *Nederl. Byecorf*, zie n°. 1476. (T. 715, waar een andere druk voorkomt.)

1514 De welcomste gegeven van... Maurits de Nassou. Aenden Marquijs Spinola, geschiet ontrendt de Hoorn-brugghe, opden eerste Februarius, Anno 1608. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., een blad.

Wellicht bij wijze van bulletin uitgegeven. Vrgl.: *Motley*, *United Netherlands*, *IV*, 431.

1515 M: Spinola Ankunfft undt Empfahung in Hollandt. in-f°., een blad.

Opschrift van een plaat voorstellende de ontmoeting van Maurits en Spinola te Rijswijk. In de linker beneden-hoek leest men: *G. Keller.* 1608. Deze graveur was tot 1640 te Nürnberg werkzaam. In de verzameling van gravures van *Hogenberg* komt dezelfde plaat voor, met verschil in opschrift en spelling.

1516 Copye Vande Namen der Coninclicke, ende andere Potentaten Ghesanten, van weghen de.... Staten Generael versocht, Omme mede te staen over de Vredehandelinghe *enz.*.... Oock mede de Namen ende Qualiteyten vande Ghecommitteerde soo vanden Coninck van Spaegnien, ende de Eertshertoghen als vande vereenichde Nederlanden. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.VIc. ende VIII. in-4°., 4 blz.

= T. 718.

1517 Copye Vande Namen der Coninghen, *enz.*.... Midtsgaders ooc mede de Namen ende qualiteyten der Ghesanten van weghen de Nae-buerighe Vorsten ende Stenden op den Vrede-handel versocht, Ende oock mede *enz.*.. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Gedruckt M.VIC. ende VIII. in-4°., 4 blz.

Vermeerderde druk (T. 719).

1518 Copye. Vande Namen *enz.* (*als het vorige.*) ..... Noch achter aen ghevoecht de Artijckelen van weder zyden in schrift gestelt. *Z. n. v. pl. en v. dr.*.... M.VIC. ende VIII. in-4°., 4 blz.

De Artikelen worden hier nog slechts ten getale van 20 in 't kort meêgedeeld en missen dagteekening. Het is dus slechts een voorloopig ontwerp. Men vindt

dit stuk (meestal den eerst vermelden druk n°. 1516) in den *Ned. Bijecorf.* Zie n°. 1476. (T. 720.)

1519 Copye Vande Namen *enz.* (*als het vorige.*) .... Noch achter aen *gevoecht* de Artijckelen van weder *zijden* in schrift *ghestelt. Z. n. v. pl. en v. dr.* .... M.VIC. ende VIII. in-4°., 8 (?) blz.

Nog andere druk. De Artikels zijn hier 28 in getal. Aan dit ex. ontbreken 4 (?) blz.

1520 Belgiae Pacificatorum vera deliniatio. Pourtraicture vraye des Pacificateurs des Pays bas. Ware Afbeeldingen vande vredemakers, der Nederlanden. Hagae Comitis Ex officina Henrici Hondii. Cum Privil: 1608. in-4°., 68 blz.

Een verzameling van 33 portretten met Latijnsch rand- en fransch onderschrift. De titel (behalve het adres) is omgeven door een krans waarin gevonden wordt: *Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur.*

1521 Pasquil faicte a Anuers le mois de mars. 1608. (*In handschrift.*) in-4°., 4 blz.

Op blz. 3 begint: *Pasquil Tot remedie vande cranck peys.* Het eerste *Pasquil* is met afwijking in de spelling, onder den titel: *„De Spaansche onderhandelaars uit een onvriendelijk oog bekeken"* opgenomen in *van Vloten's Nederl. Geschiedzangen, II*, 398, naar een afschrift uit de *Bibl. Thijs.*

1522 Verclaringhe vande accordatie vanden Peys. Na de Copije die ghedruckt is tot Brugghe by Pieter Soetaert. (*Met titelvignet.*) T'Hantwerpen, Inde Cammerstrate, inden witten Hasewindt. *Z. n. v. dr.* (*Pauwels Stroobant.*) *Z. j.* in-8°., 8 blz.

De vervaardiger van deze 14 koepletten *Op de wijse: Van die schoone cur* (sic) *der Lelien* schijnt het sluiten van den wapenstilstand op het oog te hebben.

1523 Principale puncten, die inde voorder handelinghe vanden Vrede van weghen de .... Staten Generael ...., onbegrijpelick sullen geproponeert werden, ... Hier zijn oock mede by ghevoeght de voorghestelde Artijckelen by de gecommiteerde vande Majesteyt van Spaengien, ... (*Met den holl. leeuw in den tuin op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M. VIc. VIII. in-4°., 4 blz.

Aldus (ten getale van 28 van der Staten zijde) bij *van Meteren, IX*, 308 *v.v.* Ze werden overgeleverd den 7 Maart. Opgenomen in den *Ned. Byecorf* n°. 1476. (T. 721.)

1524 Principale puncten, *enz.* .... Hier zijn *oock by* ghevoeght *enz.* (*Andere druk van 't voorgaande, zonder verschil van inhoud.*) in-4°., 4 blz.

= T. 722.

1525 Buyr-praetjen: Ofte Tsamensprekinge ende Discours, opden Brief

vanden Agent Aerssens uyt Vranckrijck, aende ... Staten Ghenerael geschreven. *enz. Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 16 blz.

= T. 725. Hierin ook de Brief zelve (*van Meteren, X*, 46), die den 1 Juli in de vergadering der Staten werd bekend gemaakt en veel gerucht maakte. Dit *Buyr-praetjen*, dat ook in den *Nederl. Byeenrf* opgenomen is, werd bij Plakkaat door de Staten verboden. (T. 724, waar nog een andere druk voorkomt.)

1526 Buyr-praetjen: ... op den Brieff .... aende .... Staten *Generael enz.* (*Meest verspreide druk.*) in-4°., 16 blz.

= T. 726.

1527 Remonstrantie vande Steden van Brabant, Aende Mo: Ed: Heeren Mijne Heeren die Staten generael der Vereenichde nederlanden, Het Marquisaet van Bergen opten Zoom De Baronnije van Breda De Stat Graue, Cuijck, ende alle de Lande onder Resorterende, mits oock Wilhen stadt ende Fijnart A°. 1608. (*In handschrift.*) in-4°., 18 blz.

Dit stuk zonder dagteekening dient om het behoud der souvereiniteit der steden van Brabant bij de Staten Generaal te bepleiten. De „*Remonstranten*" verzoeken „*dat de voorsz Steden In hunne oude gerechticheijt mogen blijuen gemainteneert.*"

1528 Proposition a faire par le President Richardot touchant la paix apres que le Pere Jan Neij seroit reuenuz de son retour d'espaigne. 1608. (*In Handschrift uit dien tijd.*) in-4°., 10 blz.

Dit voorstel, den 20sten Aug. gedaan, waarbij vrijheid van eeredienst voor de Katholieken werd geëischt, deed de onderhandelingen over den vrede afspringen. Blz. 8—10: *Proiet escrit de la main du President Richardot pour faire vne trefue de septz ans :.*

1529 Het Af-scheidt vande Edele Moghende Heeren Staten vande Gheunieerde Provintien, Gegeven aende Ghecommitteerde vanden Coninck van Spaengien ende d'Eerts-herghen (*sic*), inden Haghe vergadert op't stuck vande Vrede-handelinge Anno 1608. (*ged. 25 Aug. Met titelvignet.*) Middelbvrgh voor Symon Jansz. (*Z. n. v. dr. en z. j.*) in-4°., 8 blz.

Bij *van Meteren, X*, 50—59 (T. 727). Op sommige exemplaren van *denzelfden* druk is het adres weggelaten, aldus bijv. bij W. 1111.

1529*a* Propositions made by Monsievr vander Horst at the Assembly of the Generall States of the Vnited Prouinces vpon the 13. of Januarie, 1608 (*lees* 1607). With the answer of the sayd Generall States .... And also A Declaration made and sent by the said States Generall vnto all the Prouinces and Townes vnder their gouernment, touching Peace to be made: Printed 1608. The finall Answer made by the said Generall States ... vnto the Commissioners for the

King of Spaine and the Archduke, ... 1608. (*Met titelvignet.*) London Printed for Philip Harison, ... 1609. in-4°., 22 blz.

= W. 1112. Vertaling van n°. 1360 en van het voorgaande nummer.

1529*b* Leste Resolutie ghenomen by de .... Staten Generael .... Op 't vertrecken vande Heeren Commissarisen vanden Eerts-hertogh Albertus. (*ged.* 13 *Sept. Met het wapen van Middelburg op den titel.*) Middelbvgh (*sic*) Voor Adriaen Cornelisz. (*Z. n. v. dr.*) Anno 1608. in-4°., 4 blz.

Bij *van Meteren*, *X*, 63—64. (T. 729.)

1530 Verclaringhe Ghedaen, vande .... Staten generael, der vereenichde Nederlantsche Provincie (*sic*), Opte laetste wt-stel des vertrecks, van de Commissarissen des Ertshertoge Albertus, waer nasy hun sullen hebben te reguleren. (*ged.* 13 *Sept.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Int Jaer .... sesthien hondert acht. in-4°., 4 blz.

= W. 1113. Hetzelfde stuk als het voorgaande.

1531 Remonstrancie van Heeren van Zeelandt aenden Heeren Staten Generael: Copia: 1608. (*In handschrift.*) in-4°., 30 blz.

Geschreven op het einde van September of in het begin van October 1608.

1532 Copie de l'Instrvction donné par leur Altesses, au Marquis Ambrosio Spinola, le President Richardot, Secretaire Mancicidor, Pere Commissaire general, et l'Audiencier Verreycken, Deputez de par leur Altesses au Traicté de paix *etc.* (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* L'an M.D.C.VIII. in-4°., 8 blz.

Gedagteekend den 16 Jan. 1608. Dezen lastbrief had *Richardot* bij zijn vertrek uit den Haag (30 Sept.) in zijne woning laten liggen. Bij *van Meteren*, *X*, 76 *v. v.* (T. 730.) Verg. *Motley*, *United Netherlands*, *IV*, 488 *v.v.*

1533 Copie de l'Instrvction donné par leur Altesses, *enz. Als 't voorgaande. Z. n. v. pl. en v. dr.* L'An M.D.C.VIII. in-4°., 8 blz.

Andere druk. Het jaartal op den titel is hier grooter gedrukt, blz. 3 met een fileet versierd enz. De dagteekening is hier *le xvj. de Janvier*, bij het voorgaande *les xvj.* etc.

1534 Copye Vande Instructie by hare Hoocheden ghegheven aenden Marquis Ambrosio Spinola, *enz.* .... Wt het Fransche vertaelt. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.C.VIII. in-4°., 8 blz.

= T. 731. Zie het voorgaande.

1535 Instructie ofte Register-brief voor u onsen Neve Ambrosio Spinola, *enz. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Nadruk van het voorgaande zonder afz. titel. (T. 732.)

1536 Instrvctie Gegeven by hare Hoocheden aenden Marquiz .... Spinola, *enz.* ... Wt het Fransoys ghetrouwelijck overghezet. *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.D.C.VIII. in-4°., 8 blz.

Andere vertaling dan de voorgaande. (T. 733.)

1537 Instrvctie Gegeven by hare Hoocheden *enz.* .... *W*t het Francoys ghetrouwelijc overghezet. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruct ... M.D.C.VIII. in-4°., 8 blz.

Andere druk van het voorgaande. De aanwijzing van het drukjaar beslaat hier één regel, in het voorgaande twee.

1538 Vytschrift, Vande Instructie ghegheven door hare hoog-heden aenden Marqvis Ambrozius Spinola, *enz.* .... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt int Jaer .... 1608. in-4°., 12 blz.

= T. 734. Nog andere vertaling, verdeeld in 32 artikelen. Aan dit ex. ontbreken blz. 9—12, d. i. art. 20—32.

1539 Een tsamensprekinghe tusschen die Monninck ende een Kindt: 1608. (*In handschrift.*) in-4°., 6 blz.

Berijmde samenspraak onderteekend: *Adieu sonder trueren.* Met het *kindt* zijn de vereenigde Nederlanden bedoeld.

1540 Ware verthooning Ende afbeeldinghe van eenen dooden ende meest half verrotten Vis, door die Zee aen der strande op gheworpen, den 20. .... September, Anno 1608. .... tusschen Catwijck ende Schevelingen .... Aenwijsende den Standt ende conditie des Conincx van Spaignien ende sijn bedroch inden wtganck van desen Vredehandel gheopenbaert. .... (*Met titelvignet.*) Tot Middelbvrgh, Voor Adriaen vande Vivere (*Z. n. v. dr.*), ... M.DC.VIII. in-4°., 20 blz.

Met afbeelding van den visch aan de keerzijde van den titel, met bijschrift op Spanje toepasselijk, beginnende: *ALsoo ghy mijn ghestalt.* (T. 735.)

1541 Articles de la Trefue proposée par les Ambassadeurs des Roys de France, et de la grande Britagne, en l'assemblée des Estats Generaulx. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.VIc.VIII. in-4°., 8 blz.

= W. 1114. Zie aanteekening volgend nummer.

1542 Artijckelen Vanden Treffues oft bestant, voor ghestelt by de Heeren Ambassadeurs van de Coninghen van Vranckrijck ende groot Britagnien, inde vergaderinghe vande Heeren Staten Generael. (*Met rond vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.VIc.VIII. in-4°., 8 blz.

Vermeld bij *van Meteren*, *X*, 87, en in *Baudius*, „*Van 't Bestant des Nederl. Oorlogs*", 1616, *blz.* 161. Zij werden na het vertrek der Spaansche gezanten voorgesteld (T. 736). Vertaling van het voorgaande.

1543 Artijckelen Vanden Treffues *enz.* (*geheel als het voorgaande, doch met een vrouwenkop door twee horens des overvloeds omkransd een vaak voorkomend vignet — op den titel.*) in-4°., 8 blz.

= T. 787.

1544 Artijckelen vanden Treffues....., voorgestelt by de Heeren Ambassadeurs *enz. Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= W. 1115. Compresse druk van de vorige.

1545 Discours van Ambassadeurs vuyt Franckrijck ende Engelandt. Alias groot Bretagnie ende ouergegeuen aenden Heeren Staten Generael vande geunieerde Prouintie...... 1608. (*In handschrift uit dien tijd.*) in-4°., 24 blz.

In het fransch in de *Negotiations de Jeannin, II:* 8—19. Vrgl. *Motley, United Netherlands, IV,* 495 *v.r.* Dit door *Jeannin* opgestelde stuk was gericht tegen den brief van *Maurits* van 21 Sept. 1608. en werd door den opsteller, namens al de gezanten, den 13 Oct. aan de Staten overhandigd.

1546 Wederlegh vande obiectien bij diversche gedaen waeromme dat die aengaende treves van veel Jaren niet nut soude zijn voor dese vereenigde nederlanden. uyten francoischen vertaeldt. (*In handschrift.*) *Aan het einde:* scrips. 1616 $\frac{2}{27}$. in-4°., 14 blz.

Een latere vertaling van hetzelfde stuk, waarvan het vorige een overzetting is.

1547 Pasquil ghestroyet In S'grauenhaghe. *Aan het einde:* Tzij. v. gheseijt A: B: A: In Sgrauenhaghe a°. 1608. in Octobris is dit pasquille geuonden opt vyuerberghe. (*In handschrift uit dien tijd.*) in-4°., 4 blz.

Gericht tegen Oldenbarnevelt en de onderhandelingen over het Bestand.

1548 Contra pasquil. (*In handschrift uit dien tijd.*) in-4°., 2 blz.

1549 Missiue van sijn Princelijck Exelentie Graeff Mauric de Nassau Gouuerneur ende Capne Generael ouer de gheunieerde Prouintie, Gesonden aende Steede vande voorsz prouintie In data vanden $\frac{13.e}{23.e}$ Octobris. 1608. (*In handschrift uit dien tijd.*) in-4°., 22 blz.

Geen der beide brieven draagt een dagteekening. De laatste blz. 7—22 is die van 21 Oct., waarvan een vertaling te vinden is in: *Les Negotiations de Jeannin, II,* 25—33.

1550 Copie D'une lettres de sa Maté treschrestiene, Henry iiije... Roy de France et de Nauarre et enuoiez a messieurs les Estatz generaux Des Prouinces unieez des pays baz. (*In handschrift uit dien tijd.*) in-4°., 4 blz.

Deze brief, ged. 23 Oct. is te vinden in: *Les Negotiations de Jeannin* (1659), *II,* 57. Vrgl. *van Meteren* (*in-8°.*) *X:* 88.

1551 Remonstrances faictes par les ambassadeurs du Roy de France henry iiij^e..., a messieurs les estatz generaulx Des prouinces vnieez des pays bas, en confirmitez de la lettres de leurs magestez enuoeez ausditz signeurs Copie. (*In handschrift uit dien tijd.*) in-4°., 4 blz.

Opgenomen in *Les Negotiations de Jeannin* (1659), *II*, 75—78. Vrgl. *van Meteren* (*in*-8°.) *X*, 88.

1552 La mesme remonstrance (*zie vorig nummer*) faicte par les Ambassadeurs de la grande Bretaigne. (*In handschrift uit dien tijd.*) in-4°., 4 blz.

Verg. *van Meteren* (*in* 8°.) *X*, 88.

1553 Oratie gedaen bij den advocaet Jan van oldenbarnevelt inde vergaderinge van Staten opt' stuck vant bestandt. (*In handschrift.*) in-4°., 4 blz.

1554 Plomp dicht om mijn meninge wel te verstaen. (*In handschrift.*) in-4°., 4 blz.

Het vers is onderteekend: *Jonst baert const.*

1555 Een Lustighe Tsamensprekinghe van vier Personagien, Meestendeel der Menschen. Tijt van Pays. Tijt van Tvvist. Onderwijs der Schriftuere. Alles Rethorijckelick ghemaeckt, naer den tijt. Door M. de B. (*Met houtsneé op den titel.*) Ghedruckt tot Haerlem, By Gillis Rooman,.... 1608. in-8°., 24 blz.

Op blz. 19 begint *Een Refereyn, inhoudende de oorsake, waerom dat de Landen ghestraft worden.* Op blz. 21 volgt *Een nieu Liedeken, Nae de wijse: Die Weerelt is gheheel in roere, etc.* De drie stukken zijn allen onderteekend: *Schickt u nae den tijt. Rom.* 12, 12. De schrijver is *Marinus de Brauwer.*

1556 Godlycke stellinghen, vande Heylighe Concilien, Welcke Met aenblasinghe van den Grooten Godt, ende aent roer sittende, den seer beroemden Man, D. D. Jacobo Arminio, Professoor der Theologien, inde vrucht-bare Academie van Leyden, tot oeffeninghe, ende waerderinghe, Opentlijck aenslaet. G. Wirtzevs de Bergomo. 1608. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 16 blz.

Het stuk bevat 22 stellingen.

1557 Bode, met twee Seyndt-Brieven, Prosperi ende Hilarii, aen Avgvstinvm; van de Over-blijfselen vande ketterije der Pelagianen: Wt het Latijn verduyscht, ende met ettelijcke Aen-merckinghen op de kant ver-rijckt, door Hadrianum Georgium Smoutium. (*Adriaen Jorissen Smout.*).... Tot Rotterdam, By Jan van Waesberghe. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Anno 1608. in-4°., 48 blz.

***Smout* heeft het in dit geschrift zoowel op *Coornhert* en op de Doopsgezinden als op de Katholieken begrepen. Achteraan vindt men een lijst van alle door hem aangehaalde schriften (3 blz.) (T. 739)**

1558 Fax consvmens Commentarium Gnomarum Dominici Baudii, Jesvitarvm impudentissimo accensa, a Ludovico Schlaaffio Jenensi Tyrigeta, LL. Stud..... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorum, Ex Officinâ Joannis Patii,.. cIↄ. Iↄ. VIII. in-4°., 32 blz.

Strijdschrift tegen het boek van den Jezuiet *Scribani*; getiteld: *Dom. Baudii Gnomae commentario illustratae. Lugd. Batav.* (*Antverp.*), 1607. 12°. Zie: *Paquot*, *Mém.* (*in 8°.*) *III*, 354. *VIII*, 396 *s.v.* Vergel. *Baudii*, *Epistol. Centuria II*, *ep.* 86; bij *Paquot*, *XIV*, 205 *s.v.* (W. 1124.)

1559 Een wonderlijcke nieuwe Tijdinghe van Het Leuen vanden..... Antechrist, ende van zijn veruaerlycke ende afgrysselycke Traffycken, ... Wt den Fransoische,... overgheset. Tot Rotterdam, Ghedruckt by Jan van Ghelen,.... 1608. in-4°., 8 blz.

= W. 1127. Op den titel in houtsneê de draak met de 7 koppen uit de *Openbaring* (XII, 3); verder nog 4 houtgravures op blz. 3, 6. 7, 8. Verg. den *Index libr. prohib.* (bij W. 204), pag. 97 en 102. G. Pacard, predikant te La Rochefoucauld schreef een *Traité de l'Ante-christ.* Van dit in 1604 te Niort afzonderlijk verschenen geschrift, bezorgde *Joh. Panneel* een holl. vertaling „*Tractaat van den Antichrist*", gedrukt bij *Jan Evertsz. Cloppenborgh* te Amsterdam in 1608. Of het hier beschreven geschrift een andere vertaling is, kan ik niet beslissen.

1560 Nieuwe tijdinge ofte Tractaet, vant beclach van Vlaenderen, bewesen met de Heylighe Schriftuere: waeromme de straffe over haer ghecomen is, ende over meer andere Landen, de cause deses is om onser stinckende sonden. (*Met houtsneê op den titel.*) Ghedruckt t'Haerlem By Gillis Rooman,.... Anno 1608. in-8°., 8 blz.

Berijmde samenspraak tusschen: *Den Voys der Schriftueren* en *Vlaendren.*

1561 Specimen ofte Monster Eens Christelijcken Calenders ofte Almanac (gezuyvert zijnde van alle Heydensche ende Papistische abuyzen) *enz.* ... Opt Jaer... 1608.... Ter Goude. Bij Jacobus migoen.... 1608. in-4°., 8 blz.

De *papistische abuyzen* zijn de namen der heiligen en feesten der Kathol. Kerk, die hier alle weggelaten zijn. De uitgever is *Caspar Coolhaes.* Verg. n°. 1394 (T. 711) en het volgende nummer.

1562 Remonstrantie Aen zijne Prinslijcke Excellentie, ende de Edele... zeer vermogende Heeren Staten ende Steden der vereenighde ende Gereformeerde neder-Landen, indewelcke.... aenghewezen wordt 't ghene, dat.... naer eysch der Heyligher Godlijcker Schriftuere, ende Ghereformeerde Professie,.... behoorde ende met kleyne moyte verbetert zal konnen werden.... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ter Govde By Jacobus Migoen... *Z. j.* (1608.) in-4°, 16 blz.

Onderteekend *C. Colh*(aes). Het stuk dient tot aanbeveling van zijn *Calender* (zie vorig nummer) en tot bestrijding der *Pauselijcke Almanacken.*

1563 Claegh-ghedicht Op het overlyden Van.... VVarnerus Helmichius ... Dienaer des Godelicken Woords in de Kercke tot Amsterdam: Ontslapen.... den xxx Augusti CI.D. I.DC. VIII. (*Het titelblad ontbreekt.*) in-4°., (6) 4 blz.

1564 Een Vvarachtich Verhael vanden grooten IJs-ganc die gheweest is in.... 1607. ende.... 1608. Thantwerpen opden Schelde,..... Ende vanden stercken Vorst voor Rotterdam opde Mase,....(*Met het wapen van Antwerpen in een krans op den titel.*) Tot Rotterdam. By Jan van Ghelen,.... 1608. in-8°., 8 blz.

Twee Liedekens het eerste onderteekend: *In Liefde groeyende P. R.*, het andere: *In lyden gheduldich. Vander Woude (J. van der Wouden).* Verg. *Van Meteren*, *IX*, 292. (T. 714.)

1565 Prognosticon Astrologicvm, Die groote Practica, ofte Prognostication, op dat wonderlicke Schalt Jaer... 1608.... Ghepractizeert doorch D. Rudolphum Grapheum, Campensem, Medicum *enz.*.... der K vrye Anzee-stadt Deventer. (*Met groote houtsneé op den titel en op de laatste blz.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 16 blz.

1609.

Zie ook n°. 560, 567, 962, 1404, 1503, 1507, 1510 en 4529*a*.

Hierbij is deze orde gevolgd: n°. 1566—1629, stukken over het Bestand; n°. 1629*a*—1636, andere stukken betrekking hebbende op de geschiedenis van verschillende landen en die van Nederland; n°. 1637—1681, kerkelijke zaken en wel n°. 1637—1655, twisten tusschen de volgelingen van Arminius en Gomarus en n°. 1656—1681, twist- en schotschriften tegen de Katholieken; n°. 1682—1693, verschillende andere stukken.

1566 Dissertativncvla svper Indvciis Belli Belgici. Auctore Latino Pacato. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.D.C.IX. in-4°., 20 blz.

***Latinus Pacatus* is een pseudoniem van Dominicus Baudius, hoogleeraar te Leyden, die later, na zijne benoeming tot historieschrijver der Staten van Holland, het twaalfjarig bestand uitvoerig beschreef. (*De Induciis belli belgici ll. III, Lugd. Bat.* 1613, *in-4°.*, vertaald door *P. Jac. Austro-Sylvius*, *Amst.* 1616, *in-4°.*). Daarin is ook deze verhandeling in haar geheel overgenomen. (T. 741.)**

1567 Dissertatiuncula *etc.* (*als 't voorg.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.DC.IX. in-8°. (II) en 28 blz.

Andere druk met ander titelvignet n.l. het symbool van rechtvaardigheid en overvloed.

1568 Hortatio Ad amplectendas belli Belgici Inducias, Authore Jvliano Rosbecio. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno CI.I.D CX. in-4°., 20 blz.

1569 Een Chrijstelick vermaen, voor alle menschen, het sy Rijcke ofte

Armen, int stuck van desen Stilstant ofte Treves, hoe wy behooren te bidden, *enz.* .... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1609. in-4°., 6 (8) blz.

= T. 742.

1570 Clinck-ghedicht Vande VVinter ende Somer. *Z. n. v. pl., v dr. en z. j.* in-plano, een blad.

1571 Claghte Vanden Cloecken Soldaet, ende vanden Poltron: als oock een Disput vanden Soldaet ende Boer. Wt het Fransche in Nederlandsche ghetranslateert.... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1609. in-4°., 12 blz.

Gedicht voor den vrede. (T. 743.)

1572 Claghte Vanden Kloecken Soldaet, *enz.* .... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1609. in-4°., 12 blz.

Andere druk.

1573 T'Vertoig Der Zeeuscher Nymphen, aende onverwinnelicke Nassausche Helden, voorstanderen der Nederlandsche vrijheyd, ende Vaderen des Vaderlands. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 16 blz.

Gedicht tegen den vrede in 81 koepletten. Achteraan de afbeelding van een bril met verschillende in- en omschriften als *Tuta salus Bello* enz., ook het jaartal 1609. (T. 744.)

1574 Verklaringhe van een Monnincks Cap, hare cracht, macht, deucht ende vertuyten. Item een Ghedicht van 't Bestandt. (*Met titelvignet.*) Tot Middelburch, By Jasper de Craeyer. 1609. in-4°., 8 blz.

Het *Ghedicht van* (tegen) *'t Bestandt*, onderteekend: *T'heeft al syn tijdt* is opgenomen door *van Vloten*, in zijne *Nederl. Geschiedzangen I*, 399. (T. 745.)

1575 Verklaringhe van een Monnincks Cap, *enz.* (*Als 't vorige.*) Tot Middelborch, By Jasper de Craeyer. 1609. in-4°., 8 blz.

= W. 1129. Andere druk met ander vignet. De eerste regel eindigt hier: *soo*, in het voorgaande: *soo listich seer.* Het vierregelig versje boven het *Ghedicht van 't Bestandt* is hier cursief, in het voorgaande met Duitsche letter gedrukt.

1576 Discours op den swermenden Treves. Tot Middelbvrch, By Symon Janszoon, Anno M D CIX. in-4°., 14 blz.

Tegen 't Bestand. Op den titel is een astroloog, ter halver lijve, rechts, voor een tafel zittende, afgebeeld. (T. 746.) Aan het einde: *Gheschreven in Romen, in S. Pieters Kerck, onder den derden Pilaer.*

1577 Discours *enz* (*als 't voorg. bij denzelfden.* in-4°., 8 blz.

Compresser druk van het voorgaande. Op den titel een astroloog als voren doch links. (T. 747.)

1578 Triumphante ende Blijde. Incomste binnen Antwerpen, Vande Ambassadeurs, van wegen de Coninghen van Vranckrijck ende Enghelant. Opt stuck vande Vrede-handel ofte lanckduerich Bestant .... Gheschiet den negensten February. 1609. (*Met titelvignet.*) Na de Copije: t'Hantwerpen. By Anthoni Ballo, ... 1609. in-4°., 4 blz.

= T. 748. Gedicht onderteekend: ***In liefde groeyende.*** **Daaronder:** ***Visum et approbatum, L. B.***

1579 Balade, oft liedeken, te eeren vande H.H. Ambassadeurs Peysmakers. Op de vvijse: Rijck Godt wie sal my claghen. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-folio, een blad.

12 acht-regelige koepletten onderteekend: ***Jeucht maeckt vreucht*****, d. i. de zinspreuk van** ***Jan Peters*****, lid van de rederijkerskamer** ***De jonge Laurieren*** **te** ***'s Hertogenbosch*****, welke hetzelfde devies had, maar anders gespeld n.l.** ***Jeugd maakt vreugd.***

1580 Ware afbeeldinge der H. Ambassadeurs ende gecommitteerde tot het bestant. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-folio, een blad.

Opschrift boven een plaat (kopergravure) waarop 18 portretten ieder met een twee-regelig onderschrift. Uit ***Baudius*****,** ***Bestand.*** **Bij** ***F. Muller*****,** ***Beredeneerde Beschrijving enz.*** **Afl. 1, n°. 1251.**

1581 Het Testament ofte VVtersten wille vande Nederlandsche Oorloghe. Ghelijc als sy, liggende op haer Dood-bedde in den Hage, dien verclaert, onderteeckent, doen schrijven ende bezegelen heeft den tweeden Februarij deses Jaers 1609. Door Yemand van Waer-mond. (*Met titelvignet.*) Tot Franc end al By Frede-rijck de Vrije. *Z. j.* in-4°., 16 blz.

Uitvoerig gedicht van een voorstander van den vrede, met verschillende anagrammen, grafschriften enz. Dit stuk is verkeerdelijk tot den ***Byecorf*** **gerekend. Verg. n°. 1411. (T. 749.)**

1582 Het Testament ofte VVtersten wille *enz.* (*Als het vorige.*) in-4°., 16 blz.

= T. 750? Andere druk met gering verschil in den titel, b.v. hier ***Ghelijck.*** **Op het einde vindt men de woorden:** ***Dies en attulit vltro*****, welke het vorig exemplaar mist.**

1583 Het Testament ofte VVtersten wille *enz.* ... Ghelij*ck*, als sy, lig*gh*ende op haer Dood-bedde in den Ha*gh*e dien verclaert, *enz.* .... (*Met titelvignet.*) Tot Franc end al, By Frede-rijck de Vrije. *Z. j.* in-4°., 16 blz.

= W. 1131. Andere druk verschillend in spelling en met een ander vignet op den titel.

1584 Codicille vande Nederlandsche Oorloghe, Waer in Sy eenighe Vrienden, Wel-doenders ende Dienaren, in haer principael Testament van date den tweeden Februarij 1609. vergheten zynde, ... haers

Erfs mede-deelachtigh gemaeckt heeft op den 12. Martij des selven Jaers. Noch Een Wellecom-Dicht van het Bestandt. Noch Andere Ghedichten van Bestandighe Vrede. Alle door Yemand van Waermond. Tot Franc end al By Frederijck de Vrije. *Z. j.* in-4°., 12 blz.

Vervolg op het vorige stuk, in den zelfden geest, en ook ten onrechte tot den *Byecorf* gerekend. (T. 751.) Aan het einde onderteekend: *De Tijt brenght Eeren-prijs.*

1585 Actio belli Belgici pacificatoria: initivm eivs, progressvm et finem, ad praesens vsque tempus vere et breuiter exponens. Ex scripturis fide dignis excerpta et conscripta à Gaspare Ens L. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Coloniae Agrippinae Apud Gerardum Greuenbruch. Anno M.DC.IX. in-8°., 88 blz.

De schrijver was Luthersch theoloog en aartspriester te Lorich. Het verhaal loopt tot zeer kort vóór het sluiten van het Bestand.

1586 Articles dv Traicté de Trefve faict et conclv en .... Anvers, le neufiesme d'Auril 1609. entre les Commissaires des ... Archiducz Albert et Isabella Clara Eugenia, tant au nom .... du Roy Catholicque, que de la leur: Avec les Commissaires et Deputez des .... Estats Generaulx des Provinces Vnies des Pays bas: *etc.* (*Met den holl. leeuw op den titel.*) A la Haye, Par Hillebrant Jacobssz, ... *z. j.* Avec Privilegie. in-4°., 8 blz.

= T. 752. Dit stuk heeft alleen de Artikelen. Deze zijn te vinden in *Negotiations de Jeannin* (1659) *II*, 449—457.

1587 Articles de la Trefve conclve et arrestee povr dovze ans, entre la Maté. du Roy d'Espaigne, etc. et les Sermes. Archiducqz ... d'vne part, Et les Estatz des Prouinces vnies du Pais bas d'autre. (*ged. 9 April. Met het wapen der aartshertogen op den titel.*) A Brvxelles, Par Rutger Velpius, ... l'An 1609. Auec Preuilege. in-4°., 32 blz.

Hierin ook de brieven van procuratie der gezanten, van Spanje in 't Spaansch, van de Aartshertogen en de Staten in 't Fransch. (W. 1132.)

1588 Tractaet van 't Bestant, ghemaeckt ende besloten binnen ..... Antwerpen, den negensten Aprilis 1609. voor den tijt van twaelf jaren, *enz.* .... (*Met den Holl. leeuw op den titel.*) In 's Graven-hage, By Hillebrant Jacobsz, ... *z. j.* Met Privilegie. in-4°., 12 blz.

= T. 753. Aldus bij *van Meteren*, *X*, 101 *v.v.*; *Groot Placaat-boek*, *I*, 55; de voornaamste bepalingen bij *Motley*, *United Netherlands*, *IV*, 519—521. Hollandsche uitgave van nº. 1586.

1589 *TRactaet* van *t'* Bestant... voor den tijt van twaelf *J*aren *enz.* ... In s'Graven-*Haghe*, By Hillebrant Jacobsz .... *Z. j.* Met Privilegie. in-4°., 12 blz.

Andere druk met kleiner wapen op den titel.

1590 *Tractaet van het Bestandt, gemaeckt enz....* In 's Graven-hage, By Hillebrant Jacobsz,.... *z.j.* Met Privilegie. in-4°., 12 blz.

Nog andere druk met het wapen gelijk aan dat op het voorlaatste exemplaar.

1591 *Tractaet van tBestandt*, gemaect *enz.... (Met het wapen van Rotterdam op den titel.)* Tot Rotterdam, By Jan van Waesberghe. 1609. Met consent vande Heeren Burghermeesteren. in-4°., 12 blz.

Nadruk van een der voorgaanden. Op het ex. vermeld bij W. 1137 leest men achter den naam van den drukker: *na de Copye ghedruct inden Haghe by Hillebrandt Jacobsz.* **Dat ex. mist het jaartal.**

1592 Artijckelen van 't Bestandt, ghesloten ende gheconcludeert voor XII Jaren: *enz..... (Met het wapen der Aartshertogen op den titel.)* T'Antwerpen, By Joachim Trognesivs. *Z.j.* Met Gratie ende Privilegie. in-4°., 32 blz.

Authentieke Nederd. uitgaaf voor Zuid-Nederland, met privilegie. Hierin ook de brieven van Procuratie der gezanten, van Spanje in 't Spaansch, van de Aartshertogen en de Staten in 't Fransch. (T. 754.) Hollandsche uitgaaf van n°. 1587.

1593 Art*ii*ckelen van *het* Bestan*t* ghesloten ende gheconcludeert voor XII. iaren *enz. (Als 't voorgaande.)* in-4°., 32 blz.

= W. 1133. Andere druk.

1594 Art*y*ckelen van *het* Bestan*dt enz....* Na de Copye ghedruct t' Hantwerpen, By Joachim Trognesivs. *Z.j.* Met Gratie ende Privilegie. in-4°., 20 blz.

= W. 1134. Andere druk met het wapen van ***Spanje*** **op den titel.**

1595 Artyckelen van het Bestandt *enz....* Na de Copye ghedruct T'Hantwerpen, By Joachim Trognesivs. *Z.j.* Met Gratie ende Privilegie. in-4°., 20 blz.

= W. 1135. Andere druk eveneens met het ***Spaansche*** **wapen op den titel. De brieven van procuratie zijn hier in het Hollandsch vertaald.**

1596 Copye vande Procvratien ghegheven by de Majesteyt des Conings van Spagnien etc. ende de... Eerts-hertoghen... van d'eene zyde, ende den... Staten Generael... van d'ander zijde. Over t'Bestandt van twaelff Jaeren. *(Met het wapen van Spanje op den titel.* Ghetranslateert na de Copye Ghedruckt t'Antwerpen By Joachim Trognesius.... *z.j.* in-4°., 8 blz.

Vertaling der brieven van procuratie (zie voorgaande nummers). (T. 755.)

1597 Procuratie oft bevestinghe der Coninckl*ij*cke Ma^eyt^. van Spaignien, *enz..... (Met het Spaansche wapen op den titel.)* Na de Copije: Tot Bruessel. By Rutgert Velpius,... Anno. 1609. Men vintse te coop: Tot Dordrecht. By Philips Jansz.... in-4°., 12 blz.

= T. 756. Andere vertaling, met een grooter wapen op den titel.

V.

1609 (9 April)—1621 (31 Maart).

TWAALFJARIG BESTAND.

1609.

1598 Pvblication des treves .... Publie deuant la Maison de la ville en la ville d'Anuers le xiiij. d'Auril 1609. (*Met het wapen van Antwerpen op den titel.*) A Anvers, Par Abraham Verhoeuen, . . . 1609. in-4°., 4 blz.

1599 Vercondinge van het Bestandt, ... Ghedaen voor den Stadt-huyse der stadt van Antvverpen, den 4 April Anno 1609. (*Met het wapen van Antwerpen op den titel.*) Na de Copye, ghedruct T'Hantwerpen, By Abraham Verhoeven, ... 1609. in-4°., 4 blz.

= T. 758. Vertaling van het vorige. *Groot Placaat-Boek*, *I*, 71. De datum op den titel is oude stijl.

1600 Vercondinghe van het Bestant, ... Ghedaen voor den Stadt-huyse der Stadt van Antwerpen, den 14. April, Anno 1609. (*Met titel-vignet.*) Nae de Copye, t'Hantwerpen, by Jacob Mesens, ... 1609. in-4°., 4 blz.

= T. 757. Zelfde vertaling, andere druk met verschil in spelling.

1601 Een cort verhael ende Afbeeldinge vande heerlicke Triumphe ende vieringe die tot Antwerpen geschiet is over het af-lesen vanden Treve. 1609. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-plano. een blad.

= W. 1139. Bovenaan een plaat van de afkondiging, daaronder het *verhael* in 2 kolommen. De plaat is beschreven bij *F. Muller*, *Beredeneerde Beschrijving van Nederl. Historieplaten*, Afl. 1 n°. 1260.

1602 Een cort verhael ende Afbeeldinge *enz.* (*Als 't voorgaande.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-plano, een blad.

Andere druk. De laatste regel, eerste kolom eindigt hier: *werd aenghehoort. Na*, bij 't voorgaande: *gheblasen, dat van*

1603 Blyde Tydinghe van het Ghemaeckte bestand, tusschen .... den Coninck van Spaengien, ende die ... Eertshertoghen ... ter eenre. Ende die .... Staten Generael vande Vereenichde Nederlantsche Provincien, ter ander zijden, ghedaen voor den Stadt-huyse der Stadt Autwerpen (*sic*) op den vierden April ... 1609. Mitsgaers een cort verhael vande Triumphante vieringhe die daer over gheschiet is.

(*Met het wapen van Antwerpen op den titel.*) Eerst Gedruckt tot Antwerpen by Abraham Verhoeven, 1609. in-4°., 4 blz.

1604 Blijde Tijdinghe van het Bestant, tusschen sijne Majesteyt, ende hunne Doorluchtichste Hoochheden ter eenre, ende de Staten Generael... ter ander zijden. Mitsgaders de vercondinghe ghedaen tot Antwerpen voor het Stadthuys den 14. April 1609. Ende de Triumphante vyeringhe die daer over gheschiet is. (*Met den Nederl. leeuw op den titel.*) Eerst ghedruckt tot Antwerpen by Abraham Verhoeven. 1609. in-8°., 8 blz.

Andere druk van het voorgaande stuk.

1605 Cort Verhael van t'ghene is ghepresenteert ghevveest in den Ommeganck die men tot Antvverpen ghehouden heeft op den xiiij. Junij Anno 1609. . . . (*Met het wapen van Antwerpen op den titel.*) T'Hantvverpen By Abraham Verhoeuen,... *z. j.* in-4°., 8 blz.

Beschrijving van de Antwerpsche feesten ter viering van het Bestand. Vergel. *van Meteren*, *X*, 98 *en* 99. (W. 1140.)

1606 VErcondinghe van het Bestant,.... Ghedaen voor den Stadthuyse vanden Haghe, den een ende twintichsten Aprilis Anno 1609. (*Met den Holl. leeuw op den titel.*) In s'Graven-Haghe, By Hillebrant Jacobsz..... *Z. j.* Met Previlegie. in-4°., 4 blz.

= T. 759.

1607 Copye: *Uitschrijving van den Dankdag voor 't sluiten van 't Bestand ged.* 22 *April. Op een blad in f°. met een afbeelding van* het Hof van Hollandt *bovenaan. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j. Vergl. volgend nummer.*

= T. 760. Aan het einde leest men: *De Superscriptie: Eersamen ,... Burghermeesteren ende Regierders van* (niet ingevuld); op sommige exemplaren van den zelfden druk is dit ingevuld aldus: ... *Regierders van Amstelredam*".

1608 Copye Des Briefs vande ... Staten der vereenichder Nederlanden, aengaende den Biddach, verordonneert te houden den 6. May 1609. tot dancksegghinge van t' Bestant . . . Noch is hier by ghevoecht beyde de Publicatien vant Bestant. Ghepubliceert in S'Gravenhaghe den 21. Ende T'Hantwerpen den 14. Aprilis. Ende voorts in alle de vereenichde Landen den 5. Mey, 1609. Met de drie secrete Artyckelen, vande welcke mentie gemaect wort int sevende Artyckel van t'Tractaet vanden Trevis oft Bestant. *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1609. in-4°., 8 blz.

De uitschrijving van den Dankdag bij *van Meteren*, *X*, 99, de zoogenaamde *Secrete Artyckelen* aldaar *X*, 113. (T. 761.)

1609 *Zinneprent op het Bestand overeenkomende met de beschrijving bij* Muller N°. 1268. *Deze prent is echter niet van* Hel. v. d. Bossche, *maar van*

W. Haen. *Onderaan een vers van* 18 *regels in* 3 *kolommen gedrukt, onderteekend:* Dvm meliora Devs

1610 Cort Verhael vanden Peys. Nae de Copije die ghedruckt is tot Brugghe by Pieter Soetaert. (*Met titelvignet.*) T'Hantwerpen, By Pauwels Stroobant, ... *z. j.* in-8°., 16 blz.

Afscheidslied van den oorlog in 13 koepletten, onderteekend: *Selden tijt, sonder strijt.*

1611 Refereyn ende Liedt, Op de Triumphe van 't Bestant, by den Rhetrosinen tot Schiedam. Op de wijse: Ghy Volckeren ghemeen, etc. *Aan het einde:* Ghepronunceert ende ghesonghen opden vijfden May, Anno 1609. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-folio, een blad.

Links van het laatste koeplet de zinspreuk van de rederijkerskamer de *Roode Roosen* **te Schiedam:** *Aensiet de Jonckheyt*, **rechts** *W. N.* **met welke initialen waarschijnlijk bedoeld wordt** *Willem van Nieuwpoort* **de Jonge, die een voornaam lid dier kamer was.**

1612 Vreeds-Triumph-gedicht, Gecomponeert ende Rethorijckelijcken vertoont by de Camer, *Vernieut wt Liefden* tot Gorinchem, op den generalen Vreeds-Triumph dach, ghecelebreert den 5. Mey ... 1609, ... (*Met titelvignet*). Tot Gorinchem, Ghedruct voor Adriaen Helmich .... 1609. in-4°., 32 blz.

Het *Triumph-gedicht* **is van** *Hendrik van der Muyr* **(zinspreuk:** *K'verbey den tijt*) **; vooraf gaat eene opdracht aan de Regeering van Gorinchem en verschillende sonnetten van andere rederijkers, als van** *A. Kemp*, *A. Vosberghen*, **enz. (T. 768.)**

1613 Danck Sermoon Over het teghenwoordighe ghemaeckte bestant van twaelf Jaeren, wt de handelinghen der Apostolen, Cap. 9. Vers 31. .... Ghepredickt op den algemeynen dancksegginghe ende Bedebach .... den vjen. May .... door Henricvs Caesarivs Dienaer des Godtlijcken woorts .... tot Vtrecht.... Tot Vtrecht Gedruckt by my Jan a Meliszoon .... Anno M.DC.IX. Met Gratie ende Privilegie. in-4°., (VIII) en 72 blz.

= 770. De opdracht aan de regeering van *Zalt-Bommel* **is ged.** *'t Vtrecht den* **24** *Junij Anno* **1609.**

1614 Nieuw Mey-liedeken der Roode Mateliefkens binnen VVarmondt 1609. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-folio, een blad.

Onderteekend: In *Liefden verwarmt* **(zinspreuk der rederijkerskamer te Warmond)** *IJsel-veer* **(n.l.** *Willem Janszoon IJselveer*).

1615 Liedt ende Refereyn opt Bestandt. Na de stemme des 68. Psalms: *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.DC.IX. in-folio, een blad.

Links van het laatste koeplet de zinspreuk van de Schiedamsche kamer *de Roode Roosen: Aensiet de Jonckheyt*. **rechts:** *J. D.* (*Jacob Duinglo?*).

1616 Een nieu liedeken gemaect van een Boer en een Soldaet, haer disputatie elc besonder antwoort teghen malkander van dat bestant, op de wijse: Waerom souden wy treuren. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-f°., een blad.

Een gedicht van 17 zeven-regelige koepletten in 2 kolommen gedrukt.

1617 Een Liedeken ghemaect tusschen Bestant ende Oorlogh, elc besonder antwoort teghen malkanderen, Op de wijse: Ic ben niet als de plyme. Tot Rotterdam, by Jan van Ghelen. 1609. in-f°., een blad.

20 zes-regelige koepletten in 2 kolommen gedrukt.

1618 Een nieu Tryomph-liet, over het Bestant. Ter eeren Godts: Ende tot vermakinge aller Vromen. Op de wijse: De fiere Nachtegale, Die sanck etc. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-f°., een blad.

6 zeventien-regelige koepletten in 2 kolommen gedrukt, onderteekend: ***Door Albert Leeffertsz.***

1619 Epitaphivm ende Klachdicht Over Den doot vande ... Nederlandtsche Oorloghe. Met eenighe Graf-schriften op syn Graff. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno 1609. in-4°., 8 blz.

= T. 763. Tiele noemt in de aanteekening op n°. 764 Adriaen van Nierop, wiens voorletters in dit stuk gevonden zouden worden, als den waarschijnlijken dichter. De voorletters, die hier aangetroffen worden, zijn (blz. 2 laatste koeplet) A. L. V. N. of A. L. V. R. N., wat juist niet op van Nierop betrekking behoeft te hebben, daar zijn zinspreuk (zie volgend nummer) hier in 't geheel niet gevonden wordt. In het Sonnet op de keerzijde van den titel wordt gezinspeeld op het ***Testament*** **en** ***de Codicille vande Nederl. Oorloghe.*** **(n°. 1581—1584.)**

1620 Christelicke Gedichten ghemaeckt tot lof van t'Bestandt ende Vrede. Mitsgaders Een Echo ofte Weder-galm, op 't Bestandt ende Vrede. Ende noch Een Nederlandts VVellecom-dicht... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno M.VIc.IX. in-4°., 8 blz.

Het ***Wellecom-dicht*** **uitgezonderd (zie volgend nummer), zijn de hierin voorkomende stukken geteekend:** ***Neempt den tijdt waer,*** **d. i. de zinspreuk van** ***Adriaen van Nierop.*** **De letters van zijn naam vormen het begin van elken regel van het op blz. 2 voorkomend gedicht.**

1621 Nederlandtsche Willecom. *Aan het einde:* Fecit D. M. Peyst om d'eeuwich. 1609. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-folio, een blad.

= T. 765. Hetzelfde als het laatste stuk uit het voorgaand nummer.

1622 Een Factie oft Spel, openbaerlijc vanden Violieren binnen Antwerpen ghespeelt, tot verheuginge der Ghemeynten, door de blijde tijdinge des Bestandts. Gheordineert ende in dichte ghestelt door

Peter de Herpener, ... (*Met titelvignet.*) Met K. M. Commissaris visiteringhe ende consent, gheprint t'Antwerpen by Gillis van Diest. *Z. j.* in-4°., 16 blz.

= T. 769. Onderteekend: *Per Herpenere. Messelijc* **8** *siet.*

1623 Vvat nieus boven nieus, by Wilm Vener Enghelsman, tot den hooch-machtighen Prins zijn Excelentie Mauritius van Nassou, Item hier is noch by ghevoecht een liedeken van het Bestandt (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*Te Rotterdam bij Jan van Ghelen.*) Anno M.D.C.IX. in-4°., 8 blz.

Twee rethorijksche liedekens op het sluiten van 't Bestand, van 33 en 17 koepletten, met korte opdracht aan Prins Maurits, onderteekend met *Vener's* **zinspreuk:** *Dum spiro spero.* **Verg. n°. 1738. (T. 766.)**

1624 Les Frvicts de la Paix, sovbs le nom de Trefves, ... Conclüe en Anvers le neufiesme du mois d'Apuril 1609 .... (*Met titelvignet.*) A Vtrecht, Par Salomon de Roy, ... 1609. in-4°., 20 blz.

= W. 1145. Door een anderen druk van dit stuk, voorkomende bij T. 767, kennen wij den naam des dichters. Uit een opdracht aan *Floris van Palland graaf van Kuilenburg*, **die hier gemist, maar bij T. 767 op de keerzijde van den titel gevonden wordt, blijkt hij te zijn Jean François le Petit** *„Greffier de Bethune Historiographe"* **(anagram:** *J'aten cy la fin et repos, Petit à Petit*). **Het gedicht bestaat uit 36 veertien-regelige** *Sonets.*

1625 Dialogvs of te Tvve-spraec in rym ghestelt Tusschen twee Personagien ghenaemt Ghereformeert Patriot ende Roomsch Catholijck. Vervatende in 't corte den handel vande Twaelf-jarighen Treves ofte Bestandt, ghesloten .... den IX^en April 1609 .... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno reDeMtorIs IhesV ChrIstI. (1609.) in-4°., 16 blz.

= T. 771.

1626 Dominici Bavdii IC. Carmina gratvlatoria dicata honori Illustrissimi Ducis Ambrosii Spinolae. Cum Epigrammate ad honoratissimum Praesidem Johannem Richardotvm. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni-Batavorvm, Typis Henrici Lvdovici ab Haestens, Anno cIↃ. IↃ. cix. in-4°., 20 blz.

Baudius **moest om den ongeveinsden lof hierin door hem aan de Spaansche gezanten toegezwaaid, veel onaangenaamheden ondervinden. Zie:** *Paquot, Mémoires Littér.* **e. a. (T. 772.)**

1627 Joannis Wover I Antuerpiensis Panegyricvs Austriae Serenissimis Archidvcibvs Belgicae .... Principibvs Patriae Parentibvs scriptus. (*Met het drukkersmerk van Plantijn op den titel en op blz.* 77.) Antverpiae, Ex officina Plantiniana, Apud Joannem Moretum. M.DC.IX. in-8°., 78 blz.

Lofrede op Albertus en Isabella, bij gelegenheid van het Bestand. Op blz. 12

hunne portretten. Het privilegie is ged. 27 Nov. 1609. Over *J. vanden Wouwere* of *Woverius* en zijne schriften kan men nazien *Foppens*, *Bibl. Belg.*, *II*, 759. (W. 1143.)

1628 Copie vande Agreatie Ghesonden by de Mayesteyt des Conincx van Spagnien, etc., Aende .... Staten generael .... Op tBestant van twaelf Jaren. (*Met het koninklijke Spaansche wapen op den titel.*) Gegeven tot Segovia, den vijen. Julij 1609. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* (*Authent. uitgaaf bij Plantijn?*) in-4°., 4 blz.

Bij *van Meteren*, *X*, 122. Niet te verwarren met n°. 1387. (T. 773.)

1629 Copie vande A*gg*reatie .... Op t'Bestan*dt* van twael*ff* Jaren. *enz.* ... *Z. n v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 774. Nadruk van 't vorige met kleiner wapen op den titel.

1629*a* Extract uyt tRegister vande Willekeuren, berustende ter Secretarije der Stadt Amstelredam, gheteeckent met Letter H. Nopende d'Ordre waer naer hun alle Coopluyden hebben te schicken. Midtsgaders het stellen van de Buyten Ontfanghers vande Bancke deser Stede. Ende d'jnstructie daer naer sy hunluyden hebben te reguleren. (28 *Nov. Met het stadswapen op den titel.*) Gedruckt t'Amstelredam by M. Colijn .... 1609. in-4°., 4 blz.

= W. 1152.

1630 Missive ofte Placcaet Van den Coninck van Spangien ghesonden aenden Hartoch van Lerma, aengaende het bannen ende verjaghen van de Moriscos, ... Van dato den 11. September, Anno 1609, Wt den Spaenschen .... overgheset, Door J. H. van Linschoten. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt tot Enchuysen, by Jacob Lenaertsz. Meyn, ... 1609. in-4°., 6 blz.

= T. 790. Bij *van Meteren*, *X*, 171 *v.v.* Vgl. *Philippson*, *Heinrich IV*, *und Philipp III*, *II*, 148 *en* 149.

1631 Veritable Discovrs de la descovverte de l'entreprise de Loys de Camboursier, sieur du Terrail, ... executé à Geneve le vingtneufiesme d'Avril mil six cens neuf. (*Met titelvignet.*) A Savmvr, Par Thomas Portav Suiuant la Coppie imprimée à Geneve. 1609. in-8°., 24 blz.

Zie *van Meteren*, *X*, 136—150.

1632 Een VVaerachtich verhael Van het Ontdecken des aenslachs op de stadt Geneve ende het Landt van Berne. Voorgenomen by den Heer Loijs de Combousier Du Tarrail ende sijnen knecht la Bastide, beyde daer over ter doot ghebracht. Wt Geneven In eenen brief herwaerts overgheschreven inde Fransche tale, ende in de Neder-

landtsche tale ghestelt. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt na het Geneefsche exemplaer, voor Michiel Colijn... tot Amsterdam. 1609.
in-4°., 12 blz.

= T. 782. Evenals het fransche exemplaar, waarvan dit de vertaling is, ged. 25 April 1609.

1633 Apologia Dasz ist, Warhaffte verantwortung des Ostfriesischen Bauren Dantzes, vnd Eigentliche Beschreibung aller darein benenter Persohnen, neben einer ordentlichen auszfuerung, der vornembsten Rebellen ausz der Statt Embden, In Nachfolgig Colloquium von einem Ostfriesischen eingebornen vnderthanen... verfasset, Durch,

Vbbo Ennen der sich bedacht
Sein Chronicon verleugnet
Dies Embder Stucklein mir gemacht
Wen dasz nun wirdt beleuchtet,
Die Warheit wirstu finden schlecht
Erkundich dich woll vnd Richts recht, etc. *Aan het slot:*

Gedruckt zu Embden, Durch Johann Heinrichs Langebarth,... *z. j.*
in-4°., 32 blz.

Hoofdzakelijk op rijm. Schotschrift met betrekking op de inneming van *Aurich* door die van *Embden* op 11 Sept. 1609. Zie: *Wiarda*, *Ostfriesische Geschichte*, *III*, 560 *v.v.*; *Onno Klopp*, *Geschichte Ostfrieslands von* 1570—1751. *Seite* 208 *en* 209.

1634 Translaet Van des Keysers Octroy-brief, ende 't Accoort verleent den Evangelischen drie Stenden des Coninckrijcks van Bohemien, in date.... den 5en. Julij,.... 1609. Daer by denselven Stenden de vrye openbare Oeffeninghe van haerlieder Religie toeghestaen wordt. (*Met titelvignet.*) In 'sGraven-haghe, By Hillebrandt Jacobsz,.. Anno 1609.
in-4°., 8 blz.

Bij *van Meteren*, *X*, 27 *v.v.* (T. 786.)

1635 Inhoudt des Briefs, gheschreven vanden Marckgraue Ernst van Brandenburgh, etc. ende Wolfgangh Wilhelm Pfaltsgrave, aen syne E. K. Majesteyt: waer inne sy alle ghelegentheyt vanden handel int Lant van Cleve, Gulick ende Bergh sijne K. M. weten laten *enz.* (*ged.* 27 *Juni*, *en* 7 *Juli* 1609.) Nae de Copye van Dusseldorp. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.*
in-4°., 8 blz.

Zie over de kwestie der opvolging van Gulik en Kleef: *van Meteren X*, 260 *v.v.* (T. 787.) en *Philippson*, *Heinrich IV und Philipp III*, *III*, 327 *v.v.*

1636 Translaet uyt den Hoochduytsche Van de Ligue ofte Verbintenisse, die de Catholijcke Vorsten van Duytslandt onder den anderen voor den tijdt van Negen Jaren ghemaeckt ende besloten hebben, int eynde vanden Jare 1609. Dienende Tot verklaringhe van haer Intentie. (*Met titelvignet.*) In 's Graven-Haghe Gedruckt by Hillebrandt Jacobsz,.... Anno 1610.
in-4°., 4 blz.

1637 Twee Dispvtatien vande Goddeliicke Predestinatie: d'eene by Doct. Franciscvs Gomarvs, d'ander by Doct. Jacobvs Arminivs, ... inde hooghe Schole aldaer openbaerlijck voorghestelt int Jaer 1604. Vertaelt uyt het Latijn. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Leyden, By Jan Paets Jacobszoon. Drucker vande Vniversiteyt. Anno 1609.
in-4°., 16 blz.

= T. 796. Deze stellingen waren weldra uitverkocht. Men zie over hen *Uytenbogaert*, *Kerckel. Historie*, *blz.* 324 en *Rogge*, *Wtenbogaert en zijn tijd*, *I blz.* 370 en 371.

1638 Twee Dispvtatien vande goddeliicke Predestinatie: *enz.* (*Tweede Druk.*) Tot Leyden, By Jan Paedts Jacobszoon, ... Anno 1610.
in-4°. 24 blz.

= T. 797.

1639 Naedencken Of de disputatien vande Godtlijcke Predestinatie, ende derghelijcken meer, des natuerlijcken Menschen verstant verre te boven gaende, oorbaerlijck ende stichtelijck ghetracteert, ofte verhandelt konnen worden: .... Den Eerwaerdighen ende welgheleerden Heeren Francisco Gomaro, ende Jacobo Arminio, ... ter proeve voorgestelt Door Casparum Coolhaes. ..... Gedruckt ter Goude, by Jasper Tournay, 1609. in-4°., 56 blz.

Uytenbogaert, *Baudartius* e. a. laten dit stuk van den 74jarigen *Coolhaes*, als niet rechtstreeks het geschilpunt behandelend, onvermeld. (T. 798.) Zie *Rogge*, *Wtenbogaert I*, 371.

1640 Tsamen-spreeckinghe. Vande vertaelde theses ofte Disputatien, de eene Doct. Francisci Gomari, de andere Doct. Jacobi Arminij, aenghaende de Goddelicke Predestinatie, Tot openinge ende verclaringhe vande oneenicheyt, die daer is, tusschen D. Arminium, ende de Kercken, in dit stuck der Leere .... door Reginald. Donteclock, ... Tot Delf. By Jan Andriesz. .... Anno 1609.
in-4°., 40 blz.

= T. 799. Zie: *Uytenbogaert*, 324; *Brandt*, *II*, 95; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *I*, 371. De *Tsamen-spreeckinghe* wordt gehouden door een *Latinist* en een *Duytsch-clerck*.

1641 't Samensprekinghe vande vertaelde theses *enz.* (*Als 't voorgaande.*) Derde Editie. Tot Delf. By Jan Andriesz. .... Anno 1610.
in-4°., 40 blz.

= T. 801.

1642 Christelicke Ende ernstighe vermaninghe tot vrede aen R. Donteclock, over sijne t'samensprekinge vande vertaelde Theses ofte disputatie D. Francisci Gomari ende D. Jacobi Arminij, aengaende

de Goddelijcke Predestinatie. .... (*Met titelvignet.*) In s' Graven-Haghe. By Hillebrant Jacobsz. .... 1609. in-4°., 76 blz.

Door Johannes Arnoldi Corvinus (Ravens), predikant te Leyden, aanhanger van Arminius. Zie *Uytenbogaert*, 324; *Brandt*, *II*, 95. (T. 802) en *Rogge*, *Wtenbogaert*, *I*, 371—373.

1643 Christelicke Ende ernstighe vermaninghe *enz.* (*Als 't voorgaande.*) De tvveede Editie (*Met titelvignet.*) In s'Graven-haghe. By Hillebrant Jacobsz .... 1609. in-4°., 68 blz.

= T. 803.

1644 Antwoorde Op een seker Schrift, eens Onbekenden, 't onrechte geintituleert *Christelicke ende ernstighe Vermaninghe tot vrede*, enz. .... Door R. Donteclock. .... Tot Delf. Ghedruckt by Jan Andriesz. .... Anno 1609. in-4°., 114 blz.

= T. 804. Zie *Uytenbogaert*, 325; *Brandt*, *II*, 95; *Rogge*, *Wtenbogaert* *I*, 373 *en* 374.

1645 Corte ende grondighe verclaringhe uyt de Heylighe Schrift .... Vande Cracht ende Rechtvaerdicheyt der Voorsienicheyt Godts ontrent het quade: Wesende eerstmael int Jaer 1605. andermael int Jaer 1607..... om te disputeren voorghestelt door D. Jacobvm Arminivm. .... Ende nu uyt beyden Disputatien by malcanderen ghebracht ende int Nederduyts overgheset. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Leyden, By Jan Paets Jacobszoon, ... Anno 1609. in-4°., 30 blz.

Met voorrede van den vertaler. Vermeld bij *Brandt*, *II*, 95 evenals de beide volgende. (T. 805.)

1646 Twee Dispvtatien: de eene D. Petri Bertii, Van de Ketterije Pelagij ende Caelestij. de andere D. Jacobi Arminii, Van des Menschen vrije-willekeur en hare crachten. Wt den Latijne overgheset. (*Met vignet op den titel en op blz.* 13 *en* 38.) In s'Graven-Haghe, By Hillebrant Jacobsz, ... 1609. in-4°., 40 blz.

Met uitvoerige voorrede van den vertaler, waarin o. a. wordt aangetoond hoe *Pelagius* en *Arminius* van gevoelen verschillen. (T. 806.)

1647 Een Cleyn Tractaetgen, vervatende seeckere Articulen teghens den Aflaet ende Vaghevier. Ghedisputeert onder Jacobo Arminio .... anno 1606. den 22. Februarij. Wt het Latijn in Duyts ghetrouvvelijck overgheset. (*Met titelvignet.*) Nae de Copye, By Jan Paets ghedruckt, ende nu tot Amstelredam, by Dirck Pieterssz..... 1609. in-4°., 8 blz.

= T. 807.

1648 Een Cort, ende bundich Tractaetgen, vervatende seeckere Theses off Articulen daer inne bewesen wort, Dat De Gereformeerde Kercken

vande Roomsche Kercke niet affgheweecken en zijn, *enz.* ..... Ghestelt door Jacobvm Arminium .... Ende .... gedisputeert opden j[en]. Augusti. 1607. Wten Latijne in Nederlantsche tale ... overgheset, ende met consent vanden Autheur wtghegheven. In s'Gravenhaghe, By Hillebrant Jacobssz, ... 1609. in-4°., 26 blz.

= T. 808.

1649 Dominici Baudii Epicedium dictum honori et felici memoriae .... Jacobi Arminii. Accedunt Hugonis Grotii Epicedia in eundem. Lugduno Batavorum apud Andr. Cloucquium. 1609. in-4°., 32 blz.

„Met opdracht aan de Algemeene Staten (5 blz.). Op blz. 8 het portret van Arminius uit de *Alma Acad. L. B.*". Aldus beschreven bij T. 811. Dit ex. mist de 8 eerste blz. en dus titel, voorrede en portret.

1650 Petri Bertii Oratio In obitum .... D. Jacobi Arminii, ... Habita post exsequias in Auditorio Theologico XXII Octobr. Anno cIↃ IↃ cIX. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm Excudebat Joannes Patius .... Anno cIↃ IↃ cIX. in-4°., 60 blz.

= W. 1161. Achter de oratie, latijnsche gedichten van verschillende personen.

1651 Petri Bertii Liick-Oratie over de doot vanden Eervveerdighen .... Jacobvs Arminivs .... De welcke by hem is ghedaen inde latijnsche tale terstont nae de begraeffenisse in het auditorium der Theologie op den xxij. Octobris Anno 1609. Ende namaels door een liefhebber verduyst. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Leyden By Jan Paedts Jacobszoon. .... Anno 1609. in-4°., 36 blz.

= T. 812. Blijkens een aanteckening op het door T. gebruikt exemplaar, is de vertaler *J. A. Corvinus*; vgl. *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 15. Achter de oratie bevinden zich 2 klaagliederen, onderteekend: *A. M. P.*

1652 Francisci Gomari Vvaerschouwinghe, Over de Vermaninghe aen R. Donteclock: .... Hier is noch by ghevoecht F. Gomari 1. Verclaringhe der Hooft-puncten, ghehandelt in de laetste Conferentie, met D. Arminio: 2. Bedencken over de Lijck-Oratie M. P. Bertij: 3. Vertooch voor de E. E. Heeren Staten gedaen over de leere ende beleydt D. Arminij. (*Met titelvignet.*) Tot Leyden, Voor Jan Jansz. Orlers .... 1609. in-4°. (IV), 52 en 56 blz.

= T. 813. Zie *Rogge*, *Wtenbogaert*, *I*, 375; *II*, 10 *v.v.* *Gomarus* hield *Wtenbogaert* voor den schrijver der *Vermaninghe* n°. 1642. De Regeering trachtte vruchteloos de uitgave van dit pamflet te beletten. Zie voor de antwoorden verder op 1610.

1653 Francisci Gomari Vvaerschouwinghe, *enz.* .... De derde Editie. Tot Leyden, Voor Jan Jansz. Orlers, ... 1610. in-4°., 52 en 56 blz.

1654 Eendracht Van over de vijftich menigherley Schriften, die Teghen 't Pelaghiaensdom .... door de Treffelijcste ghereformeerde Kercken ende School-Leeraren, als ooc andere aenzienlijcke vrome Mannen, tot in de vijftich toe, ... Gheschreven, ... ende in den druc bevordert zijn, ... Metter tijt by een ghebracht, ende wt het Latijn of ooc andere Talen, ... overgheset .... door Hadrianvm Georgivm Smovtivm Roterodamum, ... Tot Rotterdam, By Jan van Waesberghe, ... Anno M.DC.IX. in-4°., 32 blz.

Dit is slechts een gedeelte (de voorrede?) van *Smout*'s boek, dat (volgens T. 809) nog 292 blz. bedroeg. Zie over dit geschrift: *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 16 *v.v.* De tegenschriften op 1610.

1655 Doctrina de Praedestinatione, brevibvs ac perspicvis qvaestionibvs comprehensa, et in septem capita distincta à D. Dan. Tossano. Additae svnt ad calcem dvae epistolae, quibus totidem Nic. Serarij Jesuitae Moguntini ad Dan. Tossanvm litteris respondetur. (*Met titelvignet.*) Hanoviae, Typis Wechelianis apud Claudium Marnium, et heredes Johannes Aubrij. MDCIX. in-4°., 80 blz.

1656 Response dv sievr Dv Movlin avx lettres dv sievr Gontier, escrites au Roy sur le suiect de la conference tenue le 11. Auril. 1609. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) M.DC.IX. in-8°., 14 blz.

1657 Den Eedt Die Jacobus de IIII^de Coninck in groot Britanien zijne Onderdanen voor-stelt ende heeft doen zweeren. Ghetrocken uyt zijn boeck gheintituleert *Apologia pro Juramento fidelitatis.* Ghedruckt tot Londen by Jan Norton, ... Anno 1609. Over gheset uyt Latijn .... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1609. in-4°., 4 blz.

Bij *van Meteren*, *X*, 193. Vgl. *Brandt*, *II*, 114, 115. (T. 815.)

1658 Drie Artiickelen aengaende Een Moderatie te hebben in de proceduyren van de Inquisitie tegens de Con. Maijesteyt van Engelants onderdanen; in Spanien .... (*Met titelvignet.*) Tot Leyden, By Thomas Basson, 1609. in-4°., 4 blz.

Deze artikels, hier zonder dagteekening, werden in 1604, na den vrede tusschen Engeland en Spanje gesloten, toegestaan. Men vindt ze ook in n°. 1254. (T. 816.) De artikelen zijn in het engelsch en hollandsch.

1659 Dr*y* Artiickelen aengaende *e*en Moderatie *enz.* (*Als 't voorgaande.*) Eerst. Tot Leyden. By Thomas Basson, 1609. in-4°., 4 blz.

= T. 817. Latere druk.

1660 Dr*y* Art*y*ckelen aengaende *D*e Moderatie *enz.* (*Als 't voorgaande.*) Na de Copye ghedruct Tot Leyden, By Thomas Basson. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) 1609. in-4°., 4 blz.

= T. 817*. Nadruk met ander titelvignet.

1661 Acht voorstellinghen, Vytghegheven van die van het Pausdom, om te bevestighen de waerheydt ende alghemeynheydt hares gheloofs .... Mitsgaders oock Acht teghenstellinghen, Der Gereformeerde: .... Wtghegheven .... door J. W. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* In het Jaer ...., sesthien hondert neghen. in-4°., 12 blz.

= T. 818. De *Teghenstellinghen* zijn onderteekend: *Science et Conscience.*

1662 Reden-strijdt van de Ketters gheen gheloove te houden, wt het Decreet van Constantz: Schriftelijck ghehandelt tusschen eenen Antwerpschen Jesuwyt, Ende Danielem Plancium, Dienaer des Goddelijcken Woordes, ... van Delft. Door een Liefhebber uyt den Latijne overgheset. (*Met titelprent.*) t Amstelredam, by Dirck Pietersz..... 1609. in-4°., 20 blz.

= T. 819. Op de laatste blz. heeft men een vierregelig versje en daaronder *Eynde.* (Zie volgend nummer.)

1663 Reden-strijdt van de Ketters gheen gheloove te houden, *enz.* (*Als het voorgaande.*) in-4°., 20 blz.

= W. 1165. Andere druk, waarin het vierregelig versje op de laatste blz. gemist wordt en *Eynde* vervangen is door *Finis.*

1664 Reden-*Stryt* van *D*e Ketters gheen gheloove te houden, *enz.* (*Met titelvignet.*) *T'*Amstelredam, *B*y Dirck Pietersz .... 1609. in-4°., 20 blz.

De titel van dezen druk verschilt sterk van dien der beide vorigen en mist de titelprent. Overigens komt de inhoud met dien van het vorige ex. overeen.

1665 Ontdeckinghe Van eenighe secrete handelinghe der Jesuyten. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruct in 't Jaer .... 1609. in-4°., 16 blz.

= W. 1167. Het stuk is gedagteekend: .... *Ausburgh den* 21 *Martij, Anno* 1608. Op de laatste bedrukte blz. (14, hier ten onrechte genommerd 41) bevindt zich een vignet.

1666 Ontdeckinghe Van eenighe secrete handelinghe der Jesuyten. Int Licht ghebracht Door een van hun Nieuwelinghen, die't selfs meestendeel ghesien, ende van andere Jesuyten ghehoort heeft. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt in't Jaer... 1609. in-4°., 14 blz.

= T. 821. Andere druk met ander vignet. Slechts 13 blz. zijn bedrukt.

1667 Een nieu Liedeken van eenige quade schijn deuchdelijcke Jesuiten, die .... hier in Hollant comen, om den eenvuldigen te bedriegen, ende met schoon schijnende woorden, de beproefde oprechte Catho-

lijcken soecken te verleyden. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-folio, een blad.

Met nog een *Liedeken.*

1668 t'Hoff vanden Paus. Dat is: Een Register van alle Collegien ende Vergaderinghen des Roomschen Levens. VVt den Italiaenschen.... over-gheset. (*Met een monstrans of ciborium op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt int Jaer.... M.VI^c.IX. in-4°., 14 blz.

= T. 822.

1669 *T'hof* vanden Paus. *enz.* (*Als 't voorgaande.*).... in-4°., 16 blz.

= T. 823. Andere druk, met een ander vignet op den titel.

1670 Ghespreck, over de leere, vande Transvbstantiatie: onlancks ghehovden binnen Antwerpen, tvsschen Franciscvm Lansbergivm, Dienaer der Gemeynte Christi binnen Rotterdam, ende Patrem Gavda Priester der ghenaemder Societeyt Jesu. Wt-ghegeven door Samuelem Lansbergium Francisci F. .... tot Rotterdam: Ende by hem met sekere Annotatien op den kant verrijckt. (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz.... Anno 1609. in-4°., (VI) en 42 blz.

= W. 1168. De voorrede gericht tot de .... *R. Patres, D. Gavdam, ende D. Cornelium Cornelii,* is ged. 15 Aug. 1609. Op blz. 41 en 42: *Copye, vande Ghetuyghenisse.* Hierachter volgt met nieuwe signatuur en nummering der blz.:

1671 XXII: Bedenckinghen Francisci Lansbergij, Over de Leere vande Transubstantiatie, Vraegh-wijs, R. D. Patri Gaudae, tot een naerder over-legginghe voor-ghestelt. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* (*als het voorgaande nummer.*) in-4°., 24 blz.

= W. 1169. Tot *Besluyt* op blz. 24 een woord van *Franciscus Lansbergius* tot *Pater Gauda.* Verg. het volgende nummer. Zie *Baudartius, I, 3de B., blz.* 133—136. Verg. *De Navorscher, VIII,* 100 *v.,* 273, 299.

1672 Ghesprec Over de Leere, vande Transvbstantiatie: *enz.* (*Als het voorlaatste.*) Tot Rotterdam, By Jan van Waesberghe... Anno 1609. in-4°., 64 blz.

Andere druk van de beide laatste stukken. Het tweede stuk begint hier op blz. 43 met doorloopende pagineering en signatuur. Het aantal der *Bedenckinghen* is hier voluit geschreven: *Twee-en-twintich.* Zie *Rogge, Bibl. der Remonstrantsche Geschriften,* blz. 136. Zie verder op het jaar 1610 n°. 1809.

1673 Een seer schoon ende ghenuechlicke Dialogus, oft tsamensprekinghe tusschen den Paus ende Christi Ghemeente in Hollandt. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Deze berijmde samenspraak (die door *Een schoon compositie op den Vader Onse* en *De X. Gheboden Gods* met *De x. Gheboden des Paus* daartegenover, gevolgd

wordt) moet tijdens den strijd tusschen Pater *Gouda* en Ds. *Lansbergen* zijn opgesteld. Zie blz. 2. (W. 1171.)

1674 Waerachtich verhael eener wonderlijcker ghedaente eenes Pausschen Ezels, ghevonden inde Riviere den Tiber, binnen Rome, Anno 1496. Beschreven ende wtgheleght door D. Philippvs Melanthon: Midtsgaders het ghevoelen D. Martinvs Lvther opt zelve stuck. .... Wt de Fransoysche Tale in Nederduysch overghezet. Na de Copie ghedruct tot Geneve, by Jan Crispin. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 20 blz.

De titelplaat stelt het gedrocht voor dat het pausdom vertegenwoordigt, met een ezelskop, vrouwenborsten, één ossen- en één olifantspoot, het lijf bedekt met vischschubben enz., geheel zooals het door Melanchton beschreven wordt. (T. 824.)

1675 VVaerachtighe Legende van Jan de VVitte. In Françoysche Tale ghenaemt Jean le Blancq. Waerinne kortelijc rijmsche wijse vervatet wordt de afkoemste, het op-wassen, *enz.*... vander Papisten Broot-God, overghezet wt de Fransoysche rijme, door Jan Frvytiers. Hier is noch by-ghevoeght der Papen Apen-spel, midtsgaders noch eenighe Refereynen ende Liedekens, ten zelven propooste dienende. (*Met titelvignet.*) In s'Graven-Haghe, Voor Aert Meuris, ... Anno M.D.C.IX. in-4°., 32 blz.

= T. 825 en 826. Inhoud: *Legende van Jan de Witte* (met kantteekeningen in het fransch) blz. 3—14; *Refereyn vander Misse.* blz. 14—16; *Papen Apen-spel* (met afz. titel, maar met doorloopende signatuur) blz. 17-25; *Een nieu Liedeken van der Papen Afgoderije.* blz. 26; *Refereyn van d'afgoderije tot Scherpenheuvel.* blz. 27 en 28; *Nieu Liedt, verratende de miraculen, die onse Lieve Vrouwe tot Scherpenheuvel doet. Op de wijse: Hansken sneet het koorn was lanc, etc.* blz. 29 en 30; *Refereyn.* blz. 30 en 31.

1676 Papen Apen-spel, Misbruyck en Misgheloove der selver. Eerstlick een verclaringhe van het duyster Papen woordt Mis, hoe wijd het van Christus Avondtmael verscheyden is. *enz.* .... In dicht „ghestelt, maer nicht„ ghemelt. Door een Lieff-hebber der oprechte Apostolicke ende Catholicke Kercke. (*Met een monnikskop op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt int Jaer, 1609. in-4°., 8 blz.

Afzonderlijke druk van een in 't voorgaand nummer voorkomend stuk.

1677 Groetenisse tot den zeer salighen Joseph. ... Tot Schiedam, Ghedruct by Adriaen Cornelisz. Anno 1609. in-4°., 4 blz.

***Ave Joseph* in 't Hollandsch, Latijn en Spaansch, met een kort voorwoord. Op den titel is Josef afgebeeld met het kind Jezus op zijn schoot. (T. 827.)**

1678 Antidotus Of Teghengift. Teghen den Afval der Apostaten als oock teghen de ergernisse die den swacken ghegeven wert, van den genen, die vande Ghereformeerde Kercken afvallen tottet Paus-

dom. Midtsgaders een vertooninghe etlicker dwalinghen desselfden Pausdoms, ende een heftighe vermaninge aende Afvalligen, ... Nu eerst gemaect, door Hermannum Lignaridum, ende in Nederlantsche tale overgheset, Door P. J..... t'Amstelredam, By Dirck Pieterssz..... Anno, 1609. in-8°., 56 blz.

1679 Den spiegel der Afgoderye, Vrye, krachtigh,
Ghesien in't Pausdom, De daedt, quaedt, is waerachtich:
Dies noyts voor-dachtigh, Heb ick vergaert, Ghepaert, wel,
Wt Godes Heyligh Woordt, Voort, nae 't Schrifts bevel,
Ghestelt snel, Op dicht, in 't licht, nae beste ramen:
Eenighe puncten der Boden, End' Af-goden, blamen. *enz.* (*Met houtsneé op den titel.*) Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz., ... 1609. in-4°., 16 blz.

Het vers op de keerzijde van den titel geeft als naam van den vervaardiger dezer rijmelarij *Henrick Pavwels van Arendonck.*

1680 Tractaet Van acht diuersche Ketterijen der Misse, ... gheschreven deur een Liefhebber der waerheyt, ... P. B. .... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno. 1609. in-4°., 16 blz.

Dit tractaat behelst niet anders dan eenige uittreksels uit het boek van *P. Bloccius* (W. 160) n.l. Cap. 5, 17, 30, 107, 130, 153, 158, het begin van 159, 177 en het begin van 179. (W. 1172.)

1681 Tractaet Vande Gheveynstheyt ofte Vermaninghe aen alle Brabandtsche, Vlaemsche, ende andere Natien, die onder den Papisten woonachtigh zijn..... (*Met titelvignet.*) Tot Delf. Gedruckt by Jan Andriesz..... *z. j.* in-4°., 48 blz.

Dit stuk behelst de vertaling van een vertoog en een brief van Calvijn, met het oog op de tijdsomstandigheden uitgegeven. (W. 1173.)

1682 Verdedinghe Voor die Edele Mogende Heeren Staten vande ghevnieerde Provintien, teghens de lasteringhe der ghener Diese t'onrechte beschuldighen van Inbreucke ende onrechtveerdighe besittinghe des Rijcx. Wt het Latijn, door een Liefhebber des Vaderlants, overgeset. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.DC.IX. in-4°., 48 blz.

Belangrijk stuk, waarvan schrijver en vertaler mij onbekend zijn. Het moet waarschijnlijk tot het jaar 1605 of 1606 gebracht worden. (T. 795.)

1683 Elegia, ofte Christelijcke Klagh-reden, over de doodt ...... D. Joannis Bernardi van Voorbvrgh, In syn leven ghetrou Dienaer des Godtlijcken VVoordts binnen ... Delf, ... ontslapen den xxxsten Julij, Anno 1609. (*Met een doodshoofd op den titel en een drukkers-*

merk op de laatste blz.) Tot Schiedam, By Adriaen Cornelisz van Delf. Anno cIↄ. Iↄ. c.ix. in-4°., 8 blz.

Na de *Elegia* volgt een *Epitaphium* onderteekend: *Liefd' baert peys. IJselveer.* De eerste letters der regels vormen *Joannes Bernardi.*

1684 Cantiqve dexhortation,.... à tous vrays Chrestiens desireux de vivre a Christ, *enz.*.... Sur la voix des pseaumes 78 et 90 Par un amateur de l'Evangille de Christ En Amsterdam 1609 Pour Louis Viret. in-8°., 16 blz.

Op blz. 11 begint: *Avtre chant d'uu* (sic) *certain Christofle Marechal, et en flamen dit Smit,... Ministre de la parole de Dieu: Executé à mort en la ville d'Anvers le quatriesme d'Octobre en* 1564.... *Translaté de Flamen en Francois par le mesme Autheur.*

1685 Ofte yemant mijn naem wilde weten
Mont toe, Bors toe ben ick gheheeten.
Een waerachtige bebeschrivinghe (*sic*) ende een goede leeringhe ghegeven aen alle Christelijcke luyden,... *enz.* (*Met een wapen op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt in.... M.D.CIX. in-4°., 8 blz.

Dit gedicht bestaat uit 23 elf-regelige koepletten, onderteekend: *Niet meer alsoo: Crvl* (zinspreuk van *C. Crul*). Het hangt een treurig tafereel op van de zeden des tijds. (W. 1159.)

1686 Een Testament Van een Jongman van Antwerpen, welcke te Diest tot zijn onschult onthooft is, om een Jonghe Dochters wille. Met noch een Liedeken welcke desen Jongman gemaeckt heeft inde Ghevanckenisse. Op de wijse: Mijn Oogkens weenen, etc. (*Met een houtsneê op den titel.*) Tot Antwerpen, inde Kamme straet inden witten Haes-wint. *Z. n. v. dr.* (*Pauwels Stroobant*) *en z. j.* in-4°., 4 blz.

1687 Een warachtighe beschrijvinge van drie moordenaers, de welcke binnen seven Jaer in Danswijck ende buyten Danswijck, wel xxxix. persoonen vermoort hebben: Ende zijn gejustificeert den 21. Junij 1609. ..... (*Met een groote houtsneê op den titel.*) Eerst gedruct te Danswijck, daer nae herdruct tot Rotterdam by Jan Ghelen. *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Behalve een berijmd en een onberijmd verhaal van de 3 moordenaars, wordt hierin nog gevonden een hekeldicht op de Katholieke geestelijken, getiteld: *Der Papen Vigilie, ende hun vertroostinghe.*

1688 Een waerachtige beschrijvinghe van een Pastey backer ghenaemt Pieter Jansz. van s'Hartogenbos, woonende binnen die Stadt van Heusden,.... hoe moordadelijck dat hy een man heeft vermoort, genaemt Claes van Delft,..... den vijfden Julius 1609. *enz.*..... *Z. afz. titel. Aan het einde:* Ghedruckt na de Copije van Dort, by Pieter Verhaghen. 1609. in-4°., 4 blz.

1689 Een Vvarachtighe geschiedenisse van eenen stomme, ghenaemt Michiel Saeckes, welc was woonende in een Dorpe ghenaemt Veenwolde... de welcke wonderlijcke teeckenen heeft beschreven, die hem geopenbaert syn, den thienden September 1609. *enz.* (*Met een groote houtsnêe op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruct int Jaer. 1609. in-4°., 4 blz.

1690 VVonderbaerlicke vertooninghe, gheschiet ontrent Marcilien, by claren daghe, alwaer groote menichte van Ruyters ende voetvolck gepasseert is.... die eyntlijck in een Bosschagie verdwenen zijn. *enz.*.... (*Met titelfileet.*) Voor Cornelis Adriaensz. Anno 1609. in-4°., 4 blz.

= W. 1147. **Extract uit een brief van den 7 Jan., waarin die verschijning gemeld wordt, met bijvoeging van een andere dergelijke historie. (T. 780, waar een andere druk voorkomt.)**

1691 VVonderbaerl*ij*cke vertooninghe, gheschiet ontrent Marcilien, by *k*laren daghe *enz.*,..(*Met titelvignet.*)... Na de Copie, Ghedruct tot Vlissingen, Voor Cornelis Adriaensz. Anno 1609. in-4°., 2 blz.

Andere druk.

1692 Wonderlijcke afbeeldinghe ende beschrijvinghe van twee Wijndruyven, die elck een baert van anderhalf ellen lanck hadden, soo de selve dit Jaer inder Pfalts die Meycammer ghenaemt (by een Burgher Hans Hillebrantsz. ghenaemt) gewassen zijn, midtsgaders een Koorn-ayer met seven ander by ghewassen aren niet verde Colen op eenen halm, waer uyt wy een goet Koorn Jaer verhopen. (*Op den titel de* afbeeldinghe.) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* (1609?) in-4°., 4 blz.

1693 Praedictio astrologica. Die groote Practica, ofte Prognostication, ende grontlick bericht van dit Jaer... M.D.C.IX.... Gepractizeert ende te hope gestelt, dorch Rudolphum Grapheum, Campensem,... Ghevisiteert ende gheapprobiert by den... Raedt der Stadt Deventer: Ende zijn Gedruckt by Baptista van Doetecum... *Z. j.* in-4°., 16 blz.

Met 2 groote houtsneden op den titel en op blz. 16.

1610.

Zie ook n°. 110, 119, 161, 1641 en 1653.

Men vindt hier en op de volgende jaren eerst de politieke (de buitenlandsche gaan vooraf), dan de kerkelijke vlugschriften. De laatste zijn verdeeld in die tusschen de Protestanten en die tegen de Katholieken. Daarna varia.

1694 Traite Dv Mariage de Henry IIII. roy de France...., avec la.... Princesse de Florence.... Plus la Conspiration... et mort du Duc de Biron ... et ... le procez de Jean l'Hoste. Auec la Genealogie

42

de la maison de Medecis. (*Met het wapen van Frankrijk en Navarre op den titel.*) A Roven. Chez Jean Petit,... 1610. in-8°., 88 blz.

1695 Discovrs lamentable, Sur l'attentat et parricide commis en la personne de tres-heureuse memoire Henry IIII. Roy de France et de Nauarre. (*Met het wapen van Frankrijk en Navarre op den titel.*) A Orleans, Par Saturnin et Laurens les Hotots, suyuant la coppie imprimee à Paris par François Huby. 1610. Auec Permission. in-8°., 16 blz.

Zie over den moord *Martin*; *Histoire de France*, *X*, **567** *v.v.*; *van Meteren*, *X*, **363** *v.v.* **Dit stuk is onderteekend:** *Pelletier.*

1696 Claechlick Discours over het attentaet ende eysschelicke Moort van... Henrick de Vierde Coninck van Vranckrijck ende Navarre. Overgheset, Wt het Francois ghedruckt te Parijs by Francois Huby, ... (*Met titelvignet.*) In s'Graven-haghe. By Hillebrant Jacobsz,.... Anno 1610. in-4°., 8 blz.

Vertaling van het voorgaande. T. 839 maakt melding van 16 blz.; overigens komen de titels geheel overeen.

1697 Les sovspirs de la France, svr la mort dv Roy Henry IIII. et la fidelité des François. (*Met titelvignet.*) A Orleans, Par Saturnin et Laurens les Hotots, suyuant la coppie Imprimée à Paris chez Pierre Ramier,... M.D.C.X. Auec Permission. in-8°., 16 blz.

1698 Vertooch Aen myne Heeren vant Hof van Parlemente, op de Vader-moort begaen in den persoon des Conincks Hendrick de Groote. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt int Jaer,.... 1610. in-4°., 20 blz.

= T. 840.

1699 Arrest vanden Hove voor de Regeeringhe vande Coninginne gheduerende de minder jaricheyt vanden Coninck. Ghetranslateert vyt den Francoysche. (*ged.* 14 *Mei. Met titelvignet.*) Ghedruckt tot Parijs by P. Mettayeer ende P. l'Huyllier. In s'Graven-haghe. By Hillebrant Jacobssz,.... 1610. in-4°., 4 blz.

= T. 841.

1700 Arrest dela covrt de Parlement de Paris. Donnè, prononcè, et executè contre François Rauaillac, pour le tres-detestable parricide, commis en la personne d'Henry IIII. Roy de France et de Nauarre. (*Met de wapens van Frankrijk en Navarre op den titel.*) A Poictiers, Par Charles Pignon et Catherin Courtoys. Suiuant la copie Imprimée à Paris, par Anthoine Vitré. *Z. j.* in-8°., 8 blz.

Zie *Martin*, *Histoire de France*, *XI*, **11.**

1701 Arrest of besluyt Vant Hof van Parlement Teghen den seer boosen Moorder Francoys Ravaillac. Met een cort begrijp verhalende al de boose Parriciden die gheattenteert zijn gheweest teghen den Persoon vanden Coning Henry de vierde *enz.* (*Met titelvignet.*) Naer de Copie ghedruct te Parijs by Anthaine Vitrai ghetranslateert, *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1610. in-4°., 8 blz.

1702 Opene Brieven, ghegeven tot Parijs den twee en twintigsten dagh Maij. Inhoudende de wille ende uyterlijcke meyninghe des Coninghs, op de uytvoeringhe ende onderhoudinge vant Edict van Nantes, *enz.*...,. Wtghekondight inden Hove van Parlement tot Rouaen den achtentwintighsten May 1610. Tot Rouaen,.... *bij* Martin le Mesgissier .... Anno 1610..... Ende nu By Michiel Colijn,..... *Z. n. v. pl.* (*Amsterdam.*).... 1610. in-4°., 4 blz.

= **W. 1195.** **Zie** *van Meteren*, *X*, **367** *v.v.* **Op den titel heeft men een wapenschild waarvan het eerste en vierde kwartier de wapenen der Nederlandsche provinciën, het tweede en derde kwartier het wapen van Frankrijk vormen.**

1703 Remonstrances tres-hvmbles a la Royne mere Regente en France. Povr la conservation de l'Estat, pendant la minorité du Roy son Fils. (*Met de wapens van Frankrijk en Navarre op den titel.*) A Paris, Chez Jean Petit-Pas... M.DC X. Auec priuilege du Roy. in-8°., 40 blz.

Het stuk is onderteekend: ... *N. Pasqvier*, *Conseiller et Maistre des Requestes ordinaire de l'Hotel du Roy.*

1704 Placcaet Vanden Coninck van Vrancrijck,..... Lovys den derthienden: Over de verbiedinge van aldaer eenighe Wapenen te mogen aenveerden..... Ghepubliceert in het Parlement van Parijs, den 7. Junij Anno 1610. Ghetranslateert uyt de Fransche Tale,... Tot Delf. Ghedruckt by Jan Andriesz.... Anno 1610. in-4°., 8 blz.

= **T. 845.**

1705 Pompe Fvnebre dv Grand Henry, Roy de France et de Navarre, Faite à Paris, et à S. Denis les vingt neuf et trentiesme iours de Juin, mil six cents dix. (*Met titelvignet.*) A Paris, Chez Pierre Ramier,.... 1610. Auec permission. in-8°., 16 blz.

1706 Extraict des registres de Parlement. (*ged.* 27 *Nov. Met titelvignet.*) Selon l'Originel, Imprimé à Paris. A la Haye, Chez Hillebrant Jacobsz,.... Anno 1610. in-4°., 4 blz.

Verbod van druk en verkoop van het boek *Tractatus de Potestate Summi Pontificis in temporalibus adversus Guillelmum Barclaium.* **Barclay, een in Frankrijk gevestigde Schotsche Katholiek, had de Ultramontaansche beginselen aangaande de macht des pausen bestreden, waarop Bellarminus in het hier geciteerde** *Tractatus* **antwoordde. Zie** *Martin*, *Histoire de France*, *XI*, *p.* **14.**

1707 By den Coninck (*Jacobus I*) Een Proclamatie omme de behoorlijcke executie van alle voorgaende Wetten tegen de Paepse Refusanten, *enz.*..... Ende mede, dat alle Papen ende Jesuyten uyten Lande op seeckeren dach sullen vertrecken,... (*ged.* 2 *Juni. Met drukkersmerk op den titel.*) t'Amstelredam, Gedruckt by Paulus Aertsz. van Ravensteyn, nae de Copye Ghedruckt tot Londen, By Robert Barker,.... An°. 1610. in-4°., 8 blz.

= W. 1198. Bij *Baudartius*, *I*, 149. vrgl. *van Meteren*, *X*, 398.

1708 Placcaet ofte Ordonnantie Der Cheur-vorsten te Brandenburch, van weghen de Gheestelicke Goederen, Inne-comsten, *enz.*... dat die in-gebrocht ofte aenghegheven moeten worden binnen den tijdt van drie weecken. Ghegheven tot Dusseldorp den 14 Julij,... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt nae de Hoochduytsche Copye van Dusseldorp. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 850.

1709 Het Verdragh, oft afhandelinghe tusschen de Roomsche Keys. Mat. .... Rvdolphvs de tweede, ... ende Koning Matthias, van Hongaryen. door de naerbenoemde Keur-Vorsten, Eertzhertogen, Vorsten ende gesante Graven...... (*ged.* 10 *Sept. Met titelvignet.*) Overgeset uyt het Hoochduyts... Anno 1610. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 6 blz.

Zie *van Meteren*, *X*, 356—359.

1710 Des Ostfriesischen Cantzelars Thomae Frantzij Getreuwer Rath, wie eine bestendige, feste regierung in Ostfrieszlandt einzuführen sey. Dem .... Herrn Enno Grafen .... zu Ostfrieszlandt, etc..... furgeschrieben. Mit etlichen beygfuegten Missiven desselben autors, ... (*Met titelvignet.*) Gedruckt im Jahre 1610. buyten Franckfurt in der halff Fasten Mesz. in-4°., 96 blz.

1711 Articvlen; Van het Accoort ghemaeckt tusschen die Vereenichde Evangelische Fursten ende Stenden, ende het Dom-Capittel van t'Stift Straesburch. (*ged.* 24 *Aug. Met titelvignet.*) In s'Graven-Haghe, By Hillebrant Jacobsz.... Anno 1610. in-4°., 4 blz.

Zie *van Meteren*, *X*, 356. (W. 1207.)

1712 Warachtich ende wonderlyck verhael, Waer in verclaert wort, dat grouwelijck verraet, d'welck de Mooren int Coninck-ryck van Valencien, ende omliggende Landen, teghen de Christenen op gheleet hadden, met oock de aenslaghen die zy gemaeckt hebben metten Koninck van Argel op het inne-nemen van dat Koninckryck van Valencien, *enz.*...... Ouergheset vvt het Spaens......

(*Met een houtsneê op den titel.*) Tot Brvessel, By Rutgeert Velpius, ... anno 1610. Met Priuilegie van eenen Jaere. in-4°., 12 blz.

Verhaal van een samenzweering der Moriscos, die in het jaar 1609 ontdekt zou zijn.

1713 Verdrach, Ghemaeckt ende besloten inden Hage ...., den sevenden Januarij sesthien hondert ende thien, tusschen den Ghecommitteerden van .... die Eertz-Hertogen .... Ende vande .... Staten Generael ...., op eenige swaricheden .... geresulteert, uyt den Tractate vanden Trefue den negenden Aprilis 1609. .... gemaeckt. (*Met den Holl. leeuw op den titel.*) In 's Gravenhage, By Hillebrandt Jacobsz. .... 1610. Met Previlegie. in-4°., 12 blz.

= T. 831. Met de Procuratiën; aldus bij *van Meteren*, *X*, 227 *v.v.*; *Groot Placaatboek*, *I*, 71. Van dit stuk zijn meerdere gelijktijdige uitgaven; zie volgende nummers.

1714 Verdrach *gemaeckt enz.* .... In s'Graven-ha*gh*e. By Hillebran*t* Jacobsz. ... 1610. Met Previlegie. in-4°., 12 blz.

= T. 830. Andere druk.

1715 Verdrach *gh*emaeckt ende besloten inden Ha*ghe enz.* (*Als 't voorgaande.*) In 's Graven-ha*ge*, By Hillebran*t* Jacobsz. .... 1610. Met Privilegie. in-4°., 16 blz.

Het *Privilegie* op de keerzijde van den titel wordt hier gemist. Hierin zijn opgenomen de *Puncten ende Articulen*, zie hieronder n°. 1721.

1716 Verdrach *ge*maeckt ende besloten inden Hage *enz.* In 's Graven-*H*aghe, By Hillebrant Jacobsz, ... 1610. Met Previlegie. in-4°., 12 blz.

= W. 1174. Nog andere druk eveneens zonder het *Privilegie*.

1717 Verdrach gemaeckt ende besloten inden Hage *enz.* .... In s'Graven-Haghe, By Hillebrant Jacobsz, ... 1610. Met Previlegie. in-4°., 12 blz.

Andere druk zonder de *Aggreatie vande Eertshertogen*. (W. 1175.)

1718 Verdrach gemaeckt ende besloten inden Hage *enz.* .... In 's Graven-Haghe, By Hillebrant Jacobsz, ... 1610. Met Previlegie. in-4°., 12 blz.

Deze druk mist den aanhef: *Die Staten Generael* enz. (17 regels in de voorgaande drukken). Hier begint het stuk: *Also uyt het Tractaet* enz. (W. 1176.)

1719 Vlterievre Declaration et avgmentation des Articles de la Trefue, auec les Interpretations sur iceulx. Accordee .... à la Haye .... le septiesme de Ianuier 1610. (*Met het wapen der Aartshertogen op den*

titel.) A Brvxelles, Par Rutger Velpius, et Hubert Anthoon, ... 1610. in-4°., 16 blz.

Als het vorige met veranderingen in den vorm. (T. 832.)

1720 Naerder verclaringe Ende vermeerderinge vande Articlen des Bestants, mette interpretatien der seluer, Geaccordeert .... den zeuensten Januarij 1610. (*Met het wapen der Aartshertogen op den titel.*) Tot Brvessel, By Rutgeert Velpius, ende Huybrecht Anthoon, ... 1610. in-4°., 16 blz.

= W. 1177. *Placc. van Brabant, I,* 642.

1721 Puncten ende Articulen verdraghen ende geaccordeert inden Hage ...., den xxiiij^en^. Junij inden Jare sesthien-hondert ende thien, tusschen den Ghecommitteerden van .... die Eertzhertoghen .... Ende vande .... Staten Generael .... tot meerder bevestinghe van het Tractaet van Bestandt. Begrijpende mede d'Aggreatien *enz.*... (*ged.* 6 *Aug. Met den holl. leeuw op den titel.*) In s'Graven-haghe. By Hillebrant Jacobsz, ... 1610. Met Previlegie. in-4°., 8 blz.

= T. 848. *Groot Placaatboek, II,* 582.

1722 Missiue Vanden .... Staten Generael .... aende .... Staten vande particuliere Provintien, tot Justificatie vande dadelijcke proceduren die heurer Ho. Mo. ghenootdruckt zijn jeghens de Stadt Vtrecht, tot maintenement vande wettelicke authoriteyt voor te nemen. (*ged.* 30 *Maart. Met den Holl. leeuw op den titel.*) In s'Graven-haghe. By Hillebrant Jacobsz. .... 1610. Met Previlegie. in-4°., 8 blz.

Bij *van Meteren, X,* 250. (T. 836.)

1723 Publicatie by ende van weghen de Heeren Raden van State der Gheunieerde Nederlanden. Ghedaen binnen Vtrecht opden xxij^en^. May. 1610. ouden stijl. (1 *Juni. Met drukkersmerk op den titel.*) t'Vtrecht, Ghedruckt by Salomon de Roy, voor Pieter Voet, ... 1610. in-4°., 8 blz.

Bij *van Meteren, X,* 258. (T. 837.) Dit stuk is ook uitgegeven onder den titel: *Placcaet Vande .... Raden van State, ... daer by haer E. Mo. .... eenen gegelijcken op lijff-straffe Imponeren een eeuwich ghesvvijch .... der bevondene onwarachtighe versierde,* enz. ... *vande ... Staten s'Lants van Vtrecht der selver Officiers ende Dienaers.* Vrgl. W. 1196.

1724 Publicatie by ende van wegen de Heeren Raden van State der Gheunieerde Nederlanden. Gedaen binnen Vtrecht op den eersten Junij 1610. na den nieuwe stijl. (*Met titelvignet.*) t'Vtrecht, Na de Copye ghedruckt by Salomon de Roy, voor Pieter Voet, ... (*Z. n. v. dr.*) Anno 1610. in-4°., 4 blz.

Latere druk.

1725 Cort Vertoch (*sic.*) vant gene onlancx binnen Vtrecht ghepasseert is. (*Met het wapen van Utrecht op den titel.*) t'Vtrecht. By Herman van Borculo. *Z. j.* (*Aan het einde een groot vignet.*) in-4°., 6 blz.

Aangehaald bij *Arend*, *3de D.*, *2de St. blz.* **448: vrgl.:** *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 129 *v.v.*

1726 Newe vnd gründtliche Relation, Von der ... Victori oder Sig, welchen Herr Joannes de Sylua, Gubernator ... der Philippinischen Insulen, den 24. Aprill desz 1610. Jars wider etliche Hollendische Raubschiff, so in dieselben Inslen eingefallen, vnd jhren General Obristen, Frantz Witt. Henric-Son erhalten hat. Ausz dem Spanischen getruckten Exemplar .... Summarischer weisz ins Teutsch gebracht. (*Met titelvignet.*) Gedruckt zu Augspurg, bey Chrysostomo Dabertzhoffer. *Z. j.* in-4°., 20 blz.

Vergelijk *van Meteren*, *X*, **463—4, die van dit Spaansche bericht melding maakt. (W. 1191.)**

1727 Copia. ALsoo eenige misverstanden *enz.* (*Bepalingen* over de electie van officien, soo binnen als buiten de Provintie van Stadt Groningen end' Omlanden, *ged.* 6 *Juli.*) *Z. a/z. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

1728 Sententie definitive uyt den Name .... *der* Staten Generael vanden Vereenichde Nederlanden, gepronuntieert in s'Graven-Hage op den vierden Decembris Anno sesthien-hondert thien, tusschen den Borgermeesteren, Boumeesteren ende tsamentlijcke Eedeghenoten der Stadt Appingadamme inden Friesschen Ommelanden ... ter eenre, Ende Borghermeesteren *enz.* ... der Stadt Groeninghen, gherequireerden ter anderen zyden. (*Met den Holl. leeuw op den titel.*) In s'Graven-haghe. By Hillebrant Jacobsz, ... 1610. in-4°., 6 blz.

Verg. n°. 995.

1729 Morghen-wecker Der vrye Nederlantsche Provintien: Ofte, Een cort verhael van de bloedighe vervolghinghen ende wreetheden door de Spaenjaerden ende haere Adherenten inde Nederlanden, gheduerende dese veertich-jarighe Troublen ende Oorloghen, begaen aen vele Steden, ende ettelijcke duysent particuliere Persoonen. Dienende tot een ernstighe wel ghemeynde vermaninghe aen allen denghenen die de regieringhe deser Landen bevolen is: *enz.* .... Tot Dansvvick, By Crijn Vermeulen de Jonge, op de leege zijde van Schotlandt. Anno 1610. in-4°., (VIII) en 88 blz.

= T. 859. Op den titel is een ooievaar afgebeeld, op een poot staande, met een steen in de andere poot, met dit randschrift: *Sic. dormire. licet. Aldus. moet men. slapen.* **De schrijver van den** *Morghen-wecker* **is de bekende Willem Baudaert (***Baudartius***)** *van Deinse*, **zooals blijkt uit de initialen, waarmede de opdracht onderteekend is:** *G. W. B. F. V. D.*, **d.i.** *Guilielmus Wilhelmi* **(?)**

Bawlartii Filius Van Deinse. Bijzonderheden over dit stuk zijn te vinden in de *Bijlage* van *Tiele*, *Dl. I.* Regel 10 en v.v. van den titel eindigen hier: *regierin-*, *vryheydt*, *Nacomelin-* enz.

1730 Morghen-wecker . . . Ofte, Een cort verhael vande . . . wreetheden door de Spaenjaerden ende *hare* Adherenten inde Nederlanden, gheduerende dese veertich-jarighe T*rublen* . . . . begaen *enz.* . . . . Tot Danswick, *enz.* (*Als 't voorg.*) Anno 1610. in-4°., (VIII) en 88 blz.

= T. 861. Nadruk waarbij de titelfiguur blijkbaar is nagemaakt. Aan het einde een lijst van drukfouten (als bij T. 860). De signatuur van blad *Lij* is foutief *Nij*; regel 10 en v.v. van den titel eindigen hier *regie-*, *vry-*, *Naco-* *enz.*

1731 Morghen-wecker Der vrye Nederland*t*sche Provintien: *enz.* (*Als 't voorg.*) Tot Danswick, By Crijn Vermeulen de Jonge, op de lee*gh*e zijde van Schotlandt. Anno 1610. in-4°., (VI) en 88 blz.

= W. 1209 Waarschijnlijk een nadruk van het voorgaande: regel 10 en v.v. van den titel eindigen hier *re-*, *Nederlandt-*, *Kinderen* enz. Ook hier is de signatuur op blad *Lij* foutief.

1732 De Spaensche Tiranije Dienende tot een Morghen-wecker Der Vrye Nederlantsche Provintien: Waer in verhaelt wert de bloedige vervolgingen *enz.* *Aan het einde:* Na de Copye tot Danswijck, By Crijn Vermeulen de Jonghe, op de leeghe zijde van Schotlant. *z. j.* in-4°., (VIII) en 72 blz.

= W. 1211. Compresse nadruk van de voorgaande nummers, met een randwerk van 8 prentverbeeldingen op den titel, terwijl op de keerzijde van den titel de verklaringen gevonden worden. Volgens *Tiele* (*Bijlage* tot het eerste deel van zijn Catalogus, blz. 4) is dit stuk omstreeks 1620 gedrukt.

1733 Der Neerder-Landen ende Kerken Vriheidt: van Spanjens ende Roomens Hoogher tirannij-heidt. ... *Aan het einde:* Je Main-tiendray. 1610. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-8°., 8 blz.

In slecht rijm wordt hierin de geheele veertigjarige krijg tegen Spanje verteld. (T. 862.)

1734 Liber de antiqvitate Reipvblicae Batavicae: auctore H v g o n e G r o t i o, Fisci Hollandici, Zelandici et Westfrisici Aduocato. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm Ex Officina Plantiniana Raphelengij, cIɔ. Iɔc. x. in-4°., 60 blz.

Met opdracht aan de Staten van Holland (gedagteekend *XVII kal. Apr.* of 14 Maart), die de Groot hiervoor 300 gulden vereerden. In Spanje werd dit geschrift op den Index geplaatst, en de Groot tot *autor damnatus* verheven. Zie zijn Leven door *Brandt*, *blz.* 33. (T. 863.)

1735 Tractaet vande ovdtheyt vande Batavische nv Hollandsche Republique: Beschreven int Latijn door Hugo de Groot Advocaat Fiscael van Hollandt, Zeelandt, ende West-Vrieslandt, daer nae in't Duytsch overgestelt, ende by den Autheur oversien. (*Met groot*

drukkersmerk op den titel.) In s'Graven-Haghe, By Hillebrant Jacobsz, ... Anno 1610. in-4°., (VIII) en 52 blz.

Vertaling van het voorgaande, door *de Groot* zelven, geholpen door zijn vader *Jan de Groot*, bewerkt. (T. 864.)

1736 Van de Ovdheydt der Batavische, Nv Hollandsche Republique. Beschreven door Hvgo De Groot. Ghedruckt te Haerlem, By Adriaen Roman, ... 1636. in-4°., 44 blz.

= W. 1212. Latere druk met het portret van H. de Groot op den titel.

1737 Van de Ovdheydt *enz.*... (*Als 't voorgaande.*) Ghedruckt te Haerlem, By Adriaen Roman, ... 1641. in-4°., 44 blz.

Herdruk van het voorgaande nummer.

1738 Opstandinghe van Mars, Den Godt der Oorloghen, binnen den Landen van Gulick, Cleve ende Berghs-Landt, etc..... Ghecomponeert door Wilhelmus Vener Enghels-man. Tot Rotterdam, By Jan van Ghelen, ... Anno M.DC.X. in-4°., 8 blz.

Waarschijnlijk van 't begin van 1610; althans onder de opdracht van den dichter (wiens zinspreuk is *Dum Spiro Spero*) aan Prins Maurits, zegt hij: *Dit schinck ic uwer E. tot eenen Nieuwe Jaer.* Verg. n°. 1623. Dit stukje is met eenige oude houtsneden uit den voorraad van *van Ghelen* geïllustreerd. (T. 852.)

1739 Ghemeyne uytschrijvinghe Vande Geunieerde Euangelische Cheurvorsten, Vorsten ende Standen des H. Rijcx: Wt welcke oorsaecken dat sy beweecht zijn, om haer, met malcanderen, in een engere vereeniginge ende Correspondentie te begheven, ende den beyden possiderenden Vorsten, inde Vorstendommen, Landen ende Heerlickheyden van Gulick, die helpelicke hant te bieden. Overgeset uyten Hoochduytsche.... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt t'Amstelredam by Michiel Colijn, ... Anno 1610. in-4°., 8 blz.

1740 Een warachtige Nieuwe Tiding van het gene dat hier gepasseert is in het Leger van den Hertogh van Brandenburgh, int Landt van Cleef, ende Gulick, ende het Landt van der Mergh. Mitsgaders oock van den slach die teghen het Keysers volck gheschiet is in dese loopende Maent 1610....... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt tot Aernem voor Joris Woutersen.... 1610. in-8°., 8 blz.

1741 Copie Van sekeren Brief, geschreven inden Legher voor de Stadt Gulick, ende van 't groot ongheluck datter in 't op-trecken nae de selve Stadt ghebeurt is, door 't springhen van xxiiij. Waghenen met Bus-poeder (*ged.* 27 *Juli.*). Daer by ghevoeght Verscheyden Nieuvvicheden, soo uyt het Keyserlijcke Hof tot Prague als oock uyt de Stadt Ceulen gheschreuen, hoe ... de Key^e^. Majesteyt het

Vorstendom van Gulick, *enz.* .... beleent heeft aenden Churforst van Saxen, ... Tot Delf. Ghedruckt by Jan Andriessz..... Anno 1610. in-4°., 8 blz.

= T. 853. De laatstgenoemde brief, welke aan dien van 27 Juli voorafgaat, is ged. 29 Juli.

1742 Extract wt de laetste Courante der ghelooffwaerdichster gheschiedenissen inde beleghieringe voor de Stadt ende Casteel van Gulick, 't sedert den seuenentwintichsten Augusti tot den teghenwoordighen dach datmen de naeste warachtighe tijdinghe becomen can. Met verbodt op lijf straffe van tegen de stadt ende Sticht van Ceulen yet te misdoen ofte de Borgherie te beschadighen. (*Met houtsneê op den titel.*) t'Amstelredam, by Gerrit van Breugel, ... *Z. j.* in-4°., 4 blz.

1743 *Een kaartje van het beleg van Gulik, met het onderschrift:* Afbeeldinge vande belegeringhe der Stadt Gulich met het seer heerlijck ende stercke Casteel. Anno 1610. *Naam en woonplaats van den graveur ontbreken. Het kaartje verschilt van die voorkomende bij* F. Muller, Beredeneerde Beschrijving n°. 1281—1284 *en bij* Hogenberg. *Op den voorgrond* de Roer, *in het midden de stad met het kasteel, op den achtergrond* tquartier vanden P. van Anhalt, *links* tquartier van zijn Ex^tie^. *De plaat is* 30 *d. m. breed, bij* 20 *hoog.*

1744 Corte ende seeckere tydinghe van het veroveren ende innemen der stercke Stadt.... Gulick. Geschiet op maendaghe den 30. Augustus savonts ten 4. uren dat *enz.*..... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt alhier (*z. n. v. pl. Amsterdam?*), byden voorgaenden Courantier (*Broer Jansz.?*) *Z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 854. Zie *van Meteren*, *X*, 383; *Arend*, *3de D.*, *2de St.*, *blz.* 414.

1745 Articvlen, Die gheaccordeert zijn aenden Gouverneur, ... Inwoonderen, ende Soldaten van Gulick, op 't overgeven der selver Plaetse, ende van Bredenbent. (*ged.* 2 *Sept. Met titelvignet.*) In s'Graven-haghe. By Hillebrant Jacobsz, Anno 1610. Met Previlegie. in-4°., 4 blz.

Bij *van Meteren*, *X*, 385. (T. 855.)

1746 Nieuwe tydinghe van het overgheven der Stadt Gulich, gheschiet Dinsdach den 31. Augustij, dat sy eenen Tambourijn wtsonden om te Parlementeren, *enz.*... ende het volck uyter Stadt vertrocken den tweeden September, ... Midtsgaders het over gheven vant huys Bredenbent, ... (*Met houtsneê op den titel.*) t'Amstelredam, Ghedruckt by Broer Jansz, ... *Z. j.* in-4°., 4 blz.

1747 Dit Spieghel schoon, aenmerckt met vlijt,
Als stant ydoon, des teghenwoordighen tijt. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* (1610?) in-plano, een blad.

Met een prentverbeelding onder het opschrift; vervolgens een gedicht van 78 regels onderteekend: *A. R. van Brussel.*

1748 Copie van Eenen Brief ghesonden van-(*den*) Turckschen Keyser, Aen de .... Staten Generael ... Overgheset uyt de Arabysche Tale, ... (*Met fleet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno 1610. in-4°., 4 blz.

Bij *van Meteren*, *X*, 468. (T. 856.)

1749 Bootgen Wt het Schip van de tweede Antwoorde van D. V. Coornhert, Opte Replijcke der Predicanten Dispvtatie van Erfzonde. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ghedruckt ter Goude by Jasper Tournay. Anno 1610. in-4°., 46 blz.

Geschreven in 1580. Zie *Dr. J. Ten Brink*, *a. w.*, *blz.* 204. Verg. *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 10.

1750 Theriakel Teghen het Venijnighe Wroeg-schrift by Arent Cornelisz. ende Reynier Donteclock Delfsche Predicanten (die dat noemen Remonstrantie) aen den H. H. Staten van Hollandt in druck uytghegeven Anno 1583. ende weder Anno 1585. van nieus ghedruckt voor een ander schrift. Teghens den brief aen den H. H. Staten ghesehreven voor de Proeve des Catechismi, Vertoonende den Onschuldt van D. V. Coornhert. *enz.* ... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ghedruckt ter Goude by Jasper Tournay. Anno 1610. in-4°., 78 blz.

Geschreven in 1586. Zie: *Dr. J. Ten Brink*, *a. w.*, *blz.* 214; verg. *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *t. z. pl.* Achter den *Theriakel* volgt, met nieuwen titel, maar met doorloopende signatuur en paginecring:

1751 Sendtbrief Van D. V. Coornhert, met Antwoorde van de twee Predicanten te Delft daar op, ende Replijc van D. V. Coornhert.... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ter Goude, By Jasper Tournay. Anno 1610. in-4°., 38 blz.

Zie het voorgaande nummer.

1752 Dolingen des Cathechismi, anderwerven blijckende in des selfs beproefde Proeve (Int Boeck Wederlegginge ende de Censuren of Berispingen, van Arent Cornelisz. Reynier Donteclock ende Joannes Gerobulus) Naacktelijck voor ooghen ghestelt door D. V. Coornhert. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ghedruckt ter Goude by Jasper Tournay. Anno 1610. in-4°., (VIII) en 226 blz.

Geschreven omtrent 1586 en voor het eerst in-8°. gedrukt in 1590. Zie: *Dr. J. Ten Brink*, *a. w.*, 216; verg. *Rogge*, *Bibl. der Remonst. Geschr.*, St. I, Afd. I, 1ste Ged., blz. 8.

1753 Nieuwe Jaars Claach-Liedt, over de Doodt van D. D. Jacobus Arminius, ... Op de wijse vanden tweeden Psalm, ... (*Met titel-vignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt int Jaer, 1610. in-4°., 4 blz.

= T. 865. De begin-letters van de eerste 7 koepletten vormen *Jacobvs*, terwijl het achtste of laatste koeplet met het woord *Arminius* aanvangt. Het gedicht is onderteekend: *Een O int Cyfer tot Amsterdam*, waaruit blijkt dat de bekende Robbert Robbertsen de dichter is. Op de laatste blz. wordt gevonden: *Een corte Sententie over die haer selven laten duncken de vroomste te wesen.*

1754 Clach-Dicht (*over den dood van Arminius*). *Aan het einde:* Gedruct metten ingang van t'jaer 1610. *Geschreven Copie.* in-plano een blad.

Bij W. 1214 het gedrukte exemplaar.

1755 Petri Bertii Aen-spraeck aen D. Fr. Gomarvm op zijne Bedenckinghe over de Lijck-oratie ghedaen na de Begraefenisse van D. Jacobvs Arminivs zaligher .... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Leyden By Jan Paedts Jacopszoon .... Anno 1601 (*moet zijn* 1610). in-4°., 40 blz.

= T. 866. Antwoord op n°. 1652. Zie *Uytenbogaert*, 507 *v.v.*; *Brandt*, *II.* 116 *v.v.* en *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 13 *v.v.*

1756 Petri Bertii Aen-spraeck, *enz.* (*Als 't vorige.*) Tot Leyden, By Jan Paedts Jacopszoon, ... Anno 1610. in-4°., 40 blz.

Andere druk van 't voorgaande. In de spreuk van Sirach op den titel staat daar: *blucst;* hier: *blust.* In het register blz. 3, reg. 5 v. o. leest men daar: *fundementeliwas;* hier: *fundementelick was.* (W. 1217.)

1757 Francisci Gomari Proeve van M. P. Bertii Aenspraeck. Ter eeren der waerheydt, ... uytghegeven. .... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Leyden Voor Jan Jansz. Orlers ... 1610. in-4°., 36 blz.

Zie de op n°. 1755 geciteerde werken.

Als curiosum laat ik hier een boekverkoopersrekening uit het jaar 1610 volgen waaruit blijkt wat sommige der hier besproken boeken destijds golden:

Sr pieter vander elst 1610 *de* 28 *Jannewarij*

		gld.	st.	p.
1	*proeve gomarus tot*	—	3	8
1	*schouwe ouer gomarus proeue tot* (n°. 1759).	—	2	8
1	*smoutius tot* (n°. 1776)	—	5	8
1	*nuttige tot* (n°. 1781 ?)	—	3	—
1	*sermoon tot* (n°. 1789 ?).	—	3	—
1	*tegenbericht tot* (n°. 1760)	—	9	—
1	*lietien vande vrijheijt*	—	—	12
1	*ruardij acronius tot* (n°. 1769 ?)	—	6	—
1	*verclaringe armijn tot* (1765)	—	7	—
1	*handelinge vande predestinatie tot* (n°. 1779)	—	2	8
1	*tracktaat van de geuijnstheijt* (n°. 1681).	—	3	8
1	*vierderleij theses tot* (n°. 1791).	—	5	—

		gld.	st.	p.
1	*missieve van uijtrecht tot* (nº. 1722?)	—	1	—
1	*Johannem lidijum tot*	—	5	—
1	*vande batauiers tot*	—	5	—
1	*gulde keeten tot*	—	18	—
1	*paranetique gebonden tot*	—	8	—
1	*nieus van uijtrecht*	—	1	8
1	*uijtnementheijt de la Place tot*	—	5	—
	Somma . . .	4	15	12

NB. Zoo met het laatste nº. 1905 bedoeld is, dan moet dat een latere druk zijn.

1758 Francisci Gomari Proeye *enz.*... De tweede Druck. *Bij denz.* in-4°., 36 blz.

= T. 868.

1759 Schovwe, over D. Francisci Gomari Proevé, Van D. M., P. Bertii Aenspraeck, By een van sijn Discipulen, tot nodige protestatie voor de eere sijns meesters, ende voorbode van de Wederlegginghe van D. Gomari Waerschouwinghe uytgegheven..... De tweede Editie. *(Met drukkersmerk op den titel.) Z. n. v. pl.* (*Leiden.*) By Jan Paedts Jacopszoon,.... Anno 1610. in-4°., 20 blz.

= T. 870. De schrijver is de Leidsche predikant J. A. Corvinus (vrgl. nº. 1642 en 1651); zie de laatstelijk geciteerde schrijvers. De eerste druk bij T. 869.

1760 Teghen-bericht jeghens D. Francisci Gomari *Waerschovwinge over de vermaninghe tot vrede* die onlanghs, aen D. R. Donteclock Christelijck ende ernstelijck ghedaen is.... Vyt ghegeven door I. B. R. Bedienaer des H. Euangelij.... (*Met drukkersmerk op den titel.*) *Z. n. v. pl.* (*Leiden.*) By Jan Paedts Jacopszoon,.... Anno 1610. in-4°. (XIV), 48 en 58 blz.

J. B. R. is wederom de predikant Ravens of Corvinus (*Brandt*, t. l. a. p). De pagineering in dit stuk gaat van blz. 8 op 17 over. (T. 871.) *Rogge, Wtenbogaert, II*, 13; verg. nº. 1652.

1761 Vermaninghe Aen Reynier Donteclock, Tot verdedinghe ende bewijsinghe vande Erffzonde erff-schuldt ende erff-straf zoo hy die leerdt: *enz.... Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* (1610?) in-4°., 40 blz.

Repliek van *Corvinus* op de „*Antwoorde*" van *Donteclock* nº. 1644. Zie aldaar en *Rogge, Wtenbogaert, II*, 13. Ofschoon dit stuk een afzonderlijken titel heeft, schijnt het bij een ander geschrift te behooren, de signatuur n. l. begint met *Hij* en de pagineering met *Fol.* 54. Zie volgend nummer.

1762 Vermaninghe *aan* Reynier Donteclock. Tot verdedinghe ende bewijsinghe van de *Erf*-zonde, *Erf*-schuldt, ende *Erf*-straf, *so* hy

die leert: *enz.*... Ter Goude, By Jasper Tournay. Anno 1611. *Aan het einde:* Van nyeus in den tweeden Druck van veel misdruckte fauten ghecorrigeert, oock gheamplicert by den selven K. B. (*De eerste druk verscheen in* 1610. *Zie 't vorige nummer.*) in-4°., 42 blz.

1763 Vande Toelatinge ende Decrete Godts, Bedenckinghe Of de H. Schrift oock inhoudt, sulcx als Mr. Johan Calvijn ende T. Beza daer van leeren. Gheschreven... by D. V. Coornhert. Berispinghe daer over van Reynier Donteclock, ende de Antwoorde daer op van D. V. Coornhert. Vermaninghe aen R. Donteclock, *enz.*... Vande Erfzonde: of die in de H. Schrifture, so wert bevonden als in den Catechismus ende by eenige Predicanten geleert wert. Ondersoeck van D. V. Coornhert. Antwoorde daer op, als mede opte Replijck van der Predicanten Disputatie vande Erfzonde. Ter Goude, By Jasper Tovrnay. Anno 1610. in-4°., 58 blz.

De *drie Boecxkens van de toelatinghe ende decrete Gods* werden in 1572 opgesteld, zie *Dr. J. Ten Brink, D. V. Coornhert en zijne Wellevenskunst blz.* 196. Vrgl. *Rogge, Bibl. der Remonstr. Geschriften. St. I. Afd. I.* 1ste *Ged. Blz.* 10. Dit ex is incompleet, daar van het op den titel genoemde een groot deel ontbreekt n. l. de *Vermaninghe* en wat verder volgt. Zie volgend nummer.

1764 Van de Erfzonde. Disputatie Tusschen de Predicanten tot Haarlem, ende D. V. Coornhert. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ter Goude, Bij Jasper Tournay. Anno 1610. in-4°., 22 blz.

Deze Disputatie had den 6 Febr. 1579 plaats gehad tusschen *Coornhert* en de Haarlemsche predikanten *Nic. van der Laan* en *Thomas Thomaszoon.* Vrgl. *Rogge, Bibl der Remonstr. Geschr.*, St. I, Afd. I, 1ste *Ged.*, *blz.* 10. Vrgl. ook het voorgaande nummer.

1765 Verclaringhe Jacobi Arminii Saliger ghedachten,... Aengaende zijn ghevoelen, so van de Predestinatie, als van eenige andere poincten der Christelicker Religie: daerinne men hem verdacht heeft ghemaeckt: Eerst mondelingh ghedaen in de volle vergaderinghe vande H. H. Staten van Hollant ende Westvrieslandt, opden 30. Octobris 1608. ende daernae schriftelick aen hare Mo. E. overgelevert. Wtghegheven, by de Weduwe van den Overleden, ende haere Broeders. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Leyden, Ghedruckt by Thomas Basson,.. Anno 1610. in-4°., (XXVIII) en 52 blz.

Met uitvoerige voorrede, mede gericht tegen de *Waerschouwinge* van *Gomarus* (T. 872.)

1766 Verclaringhe Jacobi Arminii Saliger ghedachten, *enz.* (*Als 't vorige.*) Tot Leyden, Ghedruckt by Thomas Basson,... Anno 1610. in-4°,, (XXVIII) en 52 blz.

Titel en voorrede komen geheel overeen met 't vorige. In het stuk zelf wijken de drukken eenigszins van elkander af. Hier is bv. een andere beginletter

gebruikt, ten gevolge waarvan blz. 1 in plaats van 33, 32 regels bevat. Blz. 6 begint hier: *datse aldaer*, in 't vorige nummer: *waren ghelesen* enz. (Ook het vignet aan het einde verschilt in beide drukken.) Zie *Uytenbogaert*, 507. (W. 1220.)

1767 Tractaet Van t'Ampt ende Authoriteyt eener Hoogher Christelicker Overheydt, in Kerckelicke saecken. Ghestelt door Johannem Wtenbogaerdt, Bedienaer des H. Euangelij, In s'Graven-Haghe. (*Met drukkersmerk op den titel.*) In s'Graven-Haghe, By Hillebrant Jacobsz..... Anno 1610. in-4°., (XX) en 136 blz.

= T. 873. Met opdracht aan de Staten van Holland, ged. 15 Febr. Zie over dit geschrift en de tegenschriften: *Uytenbogaert*, 496 *v.v.*; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 26 *v.v.*; verg. de volgende nummers.

1768 Tractaet Van t'Ampt *enz.* (*Als 't vorige.*) Tweede Editie... *Bij denz.* .... Anno 1610. in-4°., (XX) en 140 blz.

Alleen met een aanhaling uit *Hier. Zanchius*, *Confess.* vermeerderd. Een derde druk van dit Traktaat verscheen in 1647, vermeerderd met de *Klare Aenwysinge* tegen *Acronius* (zie n°. 1772); een antwoord aan *Walaeus*, die mede het *Tractaet van 't ampt* refuteerde (zie op het jaar 1615) en de *Resolutie van de Staten van Hollandt tot den Vrede der Kercken* van 1614. (T. 874.)

1769 Nootwendich Vertooch, daer in naectelijck wt Godts Woordt, ende de gheloofwaerdige Historien der Kercken aen-ghewesen wort, hoe Godts Ghemeynte,.... tot dat den Roomschen Paus de Schriftmatighe regieringhe der Kercken verwoestet heeft; in hare regieringhe van de Politike regieringhe onderscheyden is gheweest.... Door Rvardvm Acronivm, Dienaer des Godtlijcken Woordts binnen Schiedam. (*Met titelvignet.*) Voor Adriaen Gerritsz .... tot Delf, Anno M.D.C.X. in-4°., (IV) en 68 blz.

= T. 875. Tegenschrift tegen het voorgaande. Zie de bij het voorlaatste nummer geciteerde schrijvers en n°. 1772 noot.

1770 Verclaringhe Van twee vraghen, door D. Franciscus Junius..... De eerste, Van de over-een-cominghe ende het onderscheyt der Politijcke ende Kerckelijcke bedieninghe. De tweede, Van het Recht des Magistraets in de sichtbare Kercke. Vertaelt ende ghestelt teghens het wel-sprekent, doch verwerdt Tractaet van Johannes Wten Bogaerdt.... (*Met houtsneé op den titel.*) Amsterdam, By Jan Eversz. Cloppenburch,... Anno 1610. in-4°., 32 blz.

= T. 876. Zie de vorige nummers.

1771 Dry Tractaetgens Vande Ordre int beroepen ende beleydinge der jaerlijcsche Synoden. Het I, D. Jacobi Arminij Professoris Theol. tot Leyden. Waer by ghevoecht is, een corte wederlegginghe des selven, ende een broederlijcke teghensprekinghe des wercks D. Joannis Wten-Bogartij. Door den oversetter. II. Sommiger treffe-

lijcke Dienaren van Duytslant. III. D. Andreae Hyperij Professoris. Theol. tot Marpurg.... Alles by een gebracht ende uyt de Latijnsche tale overgheset, Door Joannem Lydivm M. F. Dienaer Jesu Christi tot Oudewater. (*Met titelvignet.*) t'Amsterdam, voor Jan Evertsz. Cloppenburcch (*sic*), Anno 1610. in-4°., 76 en (76) blz.

Het *Boecxken Andreae Hyperii* begint met afzonderlijken titel en nieuwe signatuur. Zie de vorige nummers.

1772 Predicatie, Door Johannem Wtenbogart bearbeydet, in welcke hy de voor-naemste gronden syns laetsten Boecx, handelende vande macht der Politiker Overheydt in Kerckelijcke zaken, openbaerlijck met syn verklaringhe betoont, gheensins syn ghevoelen te bevestighen. Door Rvardvm Acronivm,.... inden Druck verveerdicht. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Schiedam, By Adriaen Cornelisz.,.... Anno M.D.C.X. in-4°., (IV) en 26 blz.

Tegen dit stuk schreef Uytenbogaert een *Klare Aenwysing, met korte Aenmerckinge op Acronij Nootwendich Vertooch* (verg. n°. 1769). Om Oldenbarnevelt genoegen te doen, die den twist niet méér wilde aanwakkeren, liet hij die echter niet drukken. Men vindt ze achter den 3den druk van het *Tractaet van 't Ampt* (zie n°. 1768) en bij uittreksel in *U.'s Kerckel. Historie, blz. 501 r.v.* (T. 878 en 879 waar een ex. van denzelfden druk voorkomt met ander adres.)

1773 Van de Beroepinghe Der Kercken-Dienaren, Ja ende Neen, Van Johannes Wtenbogaert,.... Wt zijn Boeck van't Ampt der Overheyt in Kerck-lijcke saecken, ende uyt zyne ghedruckte Predicatie over Joan 10, vers. 3.... by een ende teghen malcander ghestelt: *enz.... Z. n. v. pl. en v. d.* Ghedruckt in.... 1610. in-4°., 40 blz.

= T. 880. Wtenbogaert verklaarde van dit schotschrift: Ep. 158: „Valde me haec res, fateor, commovit et pene de statione dejecit, maxime quod videam tantam trafrum improbitatem et malitiam". (*Rogge, Wtenbogaert, II,* 34 noot.)

1774 Voor-looper. Tegen het Libel fameus oft Pasquil Van Ja ende Neen, Wt gegeven tegen Johannem Wtenbogaert, Met een Brief desselven J. VVtenbogaerts, Aende Christelicke Ghemeynte ende Borgherschap der Stadt Vtrecht. (*Met titelvignet.*) Tot Vtrecht. By Jan A. Melissz...., Anno 1610. in-4°., 40 blz.

= T. 882. Wtenbogaert liet op verzoek der Staten dit door hem geschreven stuk niet drukken. De predikant van Soeterwoude had echter eene copie bemachtigd en liet uit winzucht dit geschrift drukken. (*Rogge, Wtenbogaert, II,* 35.)

1775 Aenwysinghe vande onbehoorlicke wyse van doen, die M. Adrianvs Smovtius Ghepleecht heeft in syn Boeck.... ghenaemt.... Eendracht etc.... Door P(*etrum*). C(*upum*). Dienaer des Goddelicken woorts tot Cralingen..... (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz.... Anno M.D.C.X. in-4°., (XX) en 82 blz.

Met uitvoerige opdracht aan de Magistraat van Rotterdam „*den welcken*" zegt

Baudartius „*het veel aengenamer is gheweest als het Boeck Smoutij.*" Deze opdracht (ged. 8 Jan. 1610) is onderteekend *C. S. a G.* (*Nic. Grevinckhoven.*) Verg. n°. 1654, en zie over dit twistgeschrijf: *Uytenbogaert*, 507, 576; *Baudartius*, *I*, 22, 25 (T. 884) en *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 16 *v.v.* Op sommige exemplaren is de naam voluit gedrukt.

1776 Onschuldt ende Afwijsinge Adriani Smovtii over 't ghene hem Van weghen de t' onrecht-verdachte Predikanten toeghewesen is, in hun *Aenwijsinge* . . . . etc. onder den name P. Cupi ende de letteren C. S. a. G. binnens maendts wtghegheven . . . . Voor Felix van Sambeec, Tot Delft, Anno 1610. in-4°., 60 blz.

= T. 885. Ged. 4 *Febr.* 1610. Zie vorig nummer.

1777 Petri Cupi Ondersoeck over *D'onschult ende Afwijsinghe* Adriani Smoutii . . . . (*Met titelvignet.*) Ter Govde, By Jasper Tournay. Anno 1610. in-4°., 64 blz.

= T. 886. De voorrede is ged. 5 *Meert* 1610. Zie vorige nummers.

1778 Corte Ende Vvaerachtige Verantwoordinghe over de Proceduren ende Resolutien die de Vroedtschappen van Alckmar, gelijck teghen andere, als insonderheyt over ende teghen Cornelium Hillenium op den 17. Julij Anno 1610. hebben ghenomen. Ghestelt van weghen het meeste ende voornaemste deel der Ghemeynte Jesu Christi tot Alckmar. . . . (*Met titelvignet.*) Ghedruct t'Enchuysen, By Jacob Lenaertsz. Meyn, . . Anno 1610. in-4°., (XII) en 144 blz.

= T. 887. De voorrede is door den schrijver, *Cornelius Hillenius*, onderteekend. Vrgl. op het jaar 1611, zie *Baudartius*, *I*, 23 *e. a.* Over het gebeurde te Alkmaar zie *Rogge*, *Wtenbogaert*, *I*, 317 *v.v.* *II*, 58 *v.v.*

1779 Handelinge van de Praedestinatie, Perseverantie, ende Vrye Wille des menschen, Met eenighe circumstantien van dien. Tegens de Calumnien M. P. Bertij, Cupij, ende haren ghevolge. Tot dienste van die van Alckmaer *enz.* . . . Door een Liefhebber der waerheyt, genoemt J. C. namaels soo 't noodich sal zijn, beter bekent. . . . Tot Delft. Voor Jan Andriesz. . . . 1610. in-4°., 24 blz.

= T. 888.

1780 Onder verbetering Een Mey-praetjen, tusschen Vader ende Sone, over 'tgheschil der Professoren, der Heylighe Theologie in-de hooghe Schole tot Leyden, in Hollandt. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruct in 't Jaer . . . :, duysent, ses hondert ende thien (20 *Mei*). in-4°., 24 blz.

= T. 890. De schrijver is Robbert Robbertsz (zinspreuk: *Een 0 in 't Cyfer*). Het is een breedere uitwerking van een samenspraak voorkomende in het *Claach-Liedt* (n°. 1753). Na het *Mey-praetjen* volgen vijf *Vraghen van Jacob Hendricksz uurwerck-maker tot Vtrecht*, *voor-ghestelt aen Fontanus*, *Predicant tot*

Aernem. Daarachter het *Claach-Liet* enz. Bij T. 889 een druk zonder het laatste.

1781 Een Nuttelijcke ende seer stichtelijcke uyt-legginge in desen tijdt (voor alle menschen) vande Predestinatie of Verkiesinge Gods. *enz.* . . . (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz. . . . 1610. in-4°., 40 blz.

In Remonstrantschen geest. (T. 891.)

1782 Een Nuttelijcke . . . . uyt-legginge *enz.* (*Als 't vorige.*) . . . Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz. . . . Anno M.D.C.X. in-4°., 40 blz.

= W. 1223. Behalve het verschil in titelvignet en in het jaartal, onderscheidt deze druk zich van den vorigen door dit bijvoegsel op den titel: *Ghemaeckt door een Lief-hebber der waerheyt, tot openinghe deser saecke, ende tot oordeel ghestelt van alle waerheydt soeckende Menschen. Die in twyfel staen van wegen t' verschil tusschen* (sic) *D. Gomaro ende D. Arminio zaliger.*

1783 Clach-dicht Over de doot des ghetrouwen Dienaers Jesu Christi Egberti Aemilii. Dienaer des Goddelijcken Woorts, binnen de vermaerde Coopstadt Leyden. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 10 blz.

Met toespelingen ten nadeele van *Arminius*, *Bertius* e. a. — *Egbertus Aemilius* was van 1604—1610, het jaar van zijn overlijden, predikant te Leiden. Zie: *Soermans*, *Kerkelijk Register*, *blz.* 49.

1784 Copie. Van sekeren brief eertijts gheschreven van Jacobo Arminio aen Gellium Snecanum, Inhoudende, Een corte verclaringhe over het neghende Capittel tot den Romeynen. (*Met fileeten en vignet op den titel.*) Tot Rotterdam. By Mathys Bastiaensen . . . *z. j.* (1610?) in-4°., 44 blz.

De *Isagoge in IX Cap. epist. Pauli ad Romanos*, van Gellius Snecanus verscheen in 1596. Verg. *Brandt*, *II*, 143, noot. (T. 894.)

1785 Inventaire general des Inconvenients des Disputes de ce temps: De leurs Qualités: Des moiens d'y remedier: Et a qui il compete et appartient proprement. A Leyde De l'Imprimerie de Henry Hastens, l'An M.VI.C.X. in-4°., (IV) en 88 blz.

De schrijver, die zijn werk aan Prins Maurits opdraagt, is R. J. de Neree. Zie over hem *v. d. Aa*, *Biographisch Woordenboek*, i. v. De titel is omgeven door een rand van lofwerk.

1786 Tractaet, Ofte Alghemeynen Inventaris: Waer inne verhandelt ende vertoont worden alle de groote swaricheden die ons uyt de hedendaechsche schriften ende Disputatien ontstaen, *enz.* . . . (*Met titelvignet.*) Tot Schiedam, By Adriaen Cornelisz. Anno 1610. in-4°., (IV) en 60 blz.

Hollandsche uitgave van het voorgaande.

1787 Cort onderwiis Vande ware kennisse Gods, hoe nootwendich die sy, ende waer in sy bestaet, om door de Secten ende Ketterijen niet verleydt te worden: met d'over-een-stemminge der Ghereformeerder Kercken, teghen alle Ketterijen inde voornaemste Artickelen des Gheloofs, Door Dan. Tossanum,... Ende nu nieulincx, ... in Nederduyts gestelt, Door A. V. V. (*Met titelvignet.*) Middelbvrgh, Ghedruckt by Richard Schilders, Voor Adriaen vanden Vivere,... 1610. in-4°., 44 blz.

A. V. V. is waarschijnlijk de uitgever *Adr. Van den Vivere.* (T. 896.)

1788 T'samensprekinghe, Vant recht der Coninghen, ofte Overheyt over haere Onderdanen, ende der Onderdanen plicht teghens haer, deur onderlinghe verbindinghe. *enz.*... Door Georgium Buchananum. Ende verduytscht door Ellert De Veer.... 't Amstelredam, voor Pieter Pietersz.... 1610. in-4°., (XVI) en 144 blz.

1789 Een Sermoon, Ghepredickt In de teghenwoordicheyt van zijne Conincklijcke Maijesteyt van Groot Britannien, in zijn Hoff tot Hampton. aengaende t'Recht ende de Macht om Vergaderingen by een te roepen, ende dat met naeme, Kerckelijcke; als Synoden, etc. door den Bischop van Chichester, op den 28. Septemb. 1606. uyt het Enghels overgheset,... (*Met titelvignet.*) Tot Leyden. By Thomas Basson. 1610. in-4°., (VIII) en 28 blz.

= T. 898.

1790 Favsti Socini Leven en Daden. (*Met titelvignet.*) Tot Rakau. *Z. n. v. dr. en z. j.* (1610?) in-4°., (II) en 26 blz.

1791 Vierderley Theses of Articulen, teghen t' Pausdom.... Ghestelt ende ghedisputeert binnen Leyden, by.... Jacobum Arminium zal. ghed..... Wt den Latijne.... overgheset. (*Met drukkersmerk op den titel.*) In s'Graven-haghe. By Hillebrant Jacobsz..... Anno 1610. in-4°., (XVI) en 48 blz.

= T. 899.

1792 Klare belijdinghe des Gheloofs vande Roomsche Catholijcken: Daer teghen ghestelt, Een klare belijdinghe vande Ghereformeerde Christenen. Welcke belijdinghe van den Roomsch Catholijck, is Ghedruct tot Loven, by Jan Maes, *enz.*.... (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz.... Anno 1610. in-4°., 16 blz.

= T. 900.

1793 Mera DeLJratJo JesVJtaLJs, Eene H. Tragi-Comoedie Ge-Intituleert Den Salighen Ignatius de Loyola, oft Anti-Lvther.... Vertoont in t' Collegie der Jesuyten door de Scholieren desselfs tot

Bruessel, in presentie van hare H. H[den], op den tweeden ende derden Augusti. 1610. Ende nu overgheset uyt den Fransoyschen Exemplare, ghedruckt tot Bruessel, by Rutgeert Velpius, ende Huybrecht Antoni, ... 1610. (*Met titelvignet.*) Gedruct buyten Roomen. .... Anno 1610. in 4°., 12 blz.

= T. 902. Met anti-Jezuïetische kantteekeningen en slot-refrein.

1794 Sekere Articulen de welcke in de vreese des Heeren overdacht moeten werden, van alle Ghereformeerde Christenen, die meynen dat het gheoorloft zy inde Kercken der Papisten tot voldoeninghe harer Placaten den hoet af te doen. (*Met drukkersmerk op den titel.*) t'Amsterdam. Ghedruckt by Dirck Troost, ... 1610. in-4°., 8 blz.

= T. 903.

1795 Cort begrijp vande Redenen welcke sy voort brenghen die gheen ghemeenschap willen hebben met de Misse. Ende Noch een handelinghe vande waerachtighe Offerhande ende waerachtige Offer-Priester. Gemaeckt by J. de l'Espine. Wt de Franchoysche .... spraecke getrouvvelick over-gheset. .... Tot Delf Ghedruckt by Jan Andriesz. ... *z. j.* in 4°., 28 blz.

Het voorbericht van den vertaler is onderteekend: *desen* **1***en January* **1610.** ***P. L.*** **Het wordt door twee Sonnetten gevolgd. De titel van het tweede tractaat in het oorspronkelijke vind ik bij** *Brunet* **(5***e édit.***),** ***T. III*****, 2***e Part.***,** ***col.*** **1014 aldus opgegeven:** *Discours du vray sacrifice et du vray sacrificateur; oeuvre monstrant .... les abus et reueries de la messe, et l'ignorance, superstition et impostures des prebstres. Lyon, J. Saugrain,* **1563,** *in-8°., de* **24** *pp.* **Van het eerste wordt door hem geen melding gemaakt. (W. 1224.)**

1796 Een cort begrijp, Vande Redenen, de welcke gegeven worden van de ghene die niet en houden ofte ghelooven aen de Misse. Wt den Fransche grondich vertalet .... Ghedruckt tot Gorinchem voor Adriaen Helmich .... An. 1610. in-8°., 24 blz.

Andere vertaling van het voorgaande. In plaats van het daar in de tweede plaats genoemde stuk volgt hier blz. 19—24: *Sekere ende Warachtighe Bewijs-redenen, ende Argumenten teghens de offerhande der Misse.*

1797 De Theophagia Papistica, Dat is, Van 't God-eten der Papisten Ende Van den armen Broot-Godt der Missen XVI. Clinck-dichten, Met eenighe breeder wtlegginghe. Item, Aen Pater Joannes de Gouda Jesu-wijt VI. Clinck-dichten. *enz.* ... Tot Delf, Ghedruckt by Jan Andriesz. ... 1610. in-4°., (VI) en 70 blz.

1798 La Repentance de Jean Haren, et son retovr en l'eglise de Diev,

Publiquement par luy recitee en l'Eglise Wallonne à Wesel.... le VII. iour de Mars 1610 ....(*Met titelvignet.*) A Hanaw, Par Daniel Avbri. M. DC. X. in-8°., 24 blz.

Zie over *Jan Haren*: *Paquot* (in-f°.), *I*, 379, waar slechts vroeger van hem uitgekomen schriften worden vermeld; *Van Meteren*, *VIII*. *blz*. 107, verg. *IV*, *blz*. 147, 158 *v*. Bij W. 1225 komt een andere vermeerderde druk voor met het adres: *La Haye*, *Pour Louis Elsevier*.

1799 Het Berouw ende Leedtwesen van Jan Haren Ende syne wedercomste inde Kercke Godes: *enz*.... Wt het Fransche ghetrouwelick.... overgheset..... Ghedruckt nae de Copye van Hanau, by Daniel Aueri (*sic*), 1610. ende nu tot Amstelredam, by Dirck Pietersz. inde witte Persse opt Water. *Z. j. In twee kolommen gedrukt.* in-4°., 16 blz.

Vertaling van het voorgaande,.... met eene verklaring van de Dienaren der Nederl. en Waalsche gemeenten in Wezel, ged. 8 *Martij*, 1610, in plaats van het Gebed van Manasse, dat aan het slot van het oorspronkelijke gevonden wordt. Zie *Rogge*, *Geschriften betreffende de Ned. Herv. Kerk*, *de Socinianen*, *Kwakers*, *Hernhutters enz*., *blz*. 123. (W. 1226.)

1800 Helschen Raedt ofte Grouwelicke Pracktijcken, die de Jesuvvijten ghebruycken, in 't beraetslaghen van te doen vermoorden eenen Coninck. Inde Fransche Tale ter handen ghestelt aen een Liefhebber der Ghereformeerde Religie. (*Met titelvignet.*) Tot Delf. Ghedruckt by Jan Andriesz. ... Anno 1610. in-4°., 4 blz.

= T. 906. Verg. n°. 1695 en v.v.

1801 Remonstratie (*sic*) Ghepresenteert by d'Vniversiteyt van Parijs, aen de Coninginne Regeerster van Vranckrijck, ende de Princen ende Heeren van haren Rade tegen de Jesuwijten, over de leere die sy drijven van Coninghen te vermoorden. (*Met titelvignet.*) In s'Gravenhaghe. By Hillebrant Jacobsz.,.... Anno 1610. in-4°., 8 blz.

Bij *Baudartius*, *I*, 151—52. (T. 907.)

1802 Copie. van het Decreet of Beslvyt vande Sorbonne van Parys Tot condemnatie ende verwysinghe van die Godeloose ende Kettersche opinie nopende het vermoorden der Princen: die.... van de Jesuiten wordt staende ghehouden, ende onder de selve noch onlanghs van Joannes Mariana....: Mitsgaders Het Arrest van het Parlament, tot bevestinghe van dat Decreet, ende de condemnatie, van des ghemeld Marians Boeck: *enz*. (*ged.* 8 *Juni*).... Ghenomen wt het Register des Parlaments, ende in Nederlands ghetranslateert: Naer de copie ghedruckt tot Londen by R. B. in het jaer 1610. ende nu by Dirck Pietersz.... *Z. n. v. pl.* (*Amsterdam*) *en z. j.* in-4°., 16 blz.

= W. 1200. Zie *Martin*, *Histoire de France*, *XI*, 13 en *van Meteren*, *X*, 378 *v.v.*

Met eene *Inleydinghe* en een *Besluyt*, uit de Engelsche uitgaaf overgenomen: de eerste onderteekend *J. B.*, het tweede *J. W.*

1803 Brief, Dienende tot verclaringe vande leere der Vaderen Jesuijten, ghelijckformich den besluyten van t' Concilium van Constans: Ghestelt aende Coninginne, Moeder.... door Pater P. Cotton: Jesuijt, ... Metten Anti-Cotton daer teghen ghestelt. Te samen overgheset ...., nae de Originale daer van inde Fransche Tale wtghegheven. (*Met titelvignet.*) In s' Graven-haghe. By Hillebrant Jacobsz,.... Anno 1610. in-4°., (II) en 54 blz.

Zie *van Meteren*, *X*, 371 *en* 72, en verg. over den schrijver van de *Anti-Cotton*: *Baillet*, *Jugem. des Savans*, *VI*, *p.* 107 *sv.*; *Clement*, *Biblioth. Curieuse*, *I*, 366 (T. 908.). De *Anti-Cotton* volgt met afz. titel, maar met doorloopende pagineering en signatuur.

1804 Brief, Dienende tot verclaringe *enz.* (*Als 't vorige.*) in-4°., (II) en 54 blz.

De titel is geheel gelijk aan dien van het vorige; in den tekst is hier en daar verschil in spelling bijv. blz. 7 laatste regel in het vorig ex.: *d'eenicheydt*, hier: *d'eenicheyt*. Blz. 14 van dit ex. mist de réclame *Dat*, die in het vorige gevonden wordt; daarenboven beginnen de woorden *De Leser* (regel 9 v. o.) hier met een grooter letter. In het vorig ex. is de laatste *N* van het woord *Coninginne* (blz. 13, regel 2 v. b.) grooter dan de andere letters, wat hier verbeterd is.

1805 Brief, Dienende tot verclaringe *enz.* (*Als 't vorige.*) in-4°., (II) en 54 blz.

Nog andere druk. De fileet op blz. 1 is hier breeder; de woorden *Aende* (blz. 1, reg. 1 v. b.) zijn hier aan elkander gedrukt; blz. 16, regel 14 v. o.: *tvermoorden*, vorige nummers: *t' vermoorden*; blz. 25, reg. 11 v. b. eindigt hier: *bedriegherijen ende*, in de vorige nummers: *bedriegherijen en-*.

1806 Den Aristogitonschen Dorsch-vlegel, Oft Teghen den Lasteraer der Vaderen Jesuyten, onder den Titel van Anti-Coton. Door Lovvys de Montgommery, Heere van Courbouzon. Met de dancseggingh der Botervercoopsters van Parijs, dienende tot de antwoorde opt voorgaende, alles wt de Fransche in onse Nederduytsche tale overgheset. (*Met titelvignet.*) t'Amsterdam, voor Michiel Colijn, ... Anno 1610. in-4°., 24 blz.

= T. 909. Op blz. 9 begint met afz. titel en nieuwe signatuur: *De bedanckinghen der Botter vercoopsters van Parijs*, *aenden Heere van Courbouzon Montgommery* enz. In sommige exemplaren van het laatste stuk is de signatuur op blz. 5: B_3, wat in andere verbeterd is in: A_3.

1807 Het Clocke gheclep aen den Coninck, *enz.*.... Teghen het Boeck vande Wereltlijcke macht des Paus, onlancx int licht gegeven door den Cardinael Bellarmin Jesuijt. Door het beeldt van Memnon. Wt het Fransche exemplaer over gheset. In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz,.... Anno 1610. in-4°., 28 blz.

Zie: *Baudartius*, *I*, 153; het Fransche origineel n°. 1911. (T. 910.)

1808 Een nieuwe Pasquille, die welcke ghestroyt is binnen de Stadt van Antwerpen, langhs der straten, ende van een Lief-hebber daer ghevonden, ende tot Berghen op-den-Soom aen zijnen goeden vriendt over ghesonden. (*Met houtsneê op den titel en vignet aan het einde.*) Ghedruckt nae de Copye van Berghen-op-den Soom. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* (1610?) in-4°., 4 blz.

Spot-dicht op de Jezuïeten, waarvan het refrein is: ***Die een Prins ofte Koninck vermoort krijcht een kroone in 's Hemels troone.***

1809 Balade Aen Pater Gouda, Priester der Jesuwijten t'Antwerpen, op 't ghespreck gehouden tusschen hem ende Franchois Lansberge, Predicant tot Rotterdam, nopende t'stuck vande Transubstantiatie. Gheschiet binnen Antwerpen, den xvij^en^. Junij, Anno 1610 (*moet zijn* 1609.). Ghecomponeert door een Lief-hebber des Catholijcken Gheloofs. (*Met titelvignet.*) Tot Delf. Ghedruckt by Jan Andriesz. .... *z. j.* in-4°., 16 blz.

Verg. n°. 1670 v. v. Andere druk bij W. 1233.

1810 Predicatie van Pr. Joannes de Govda Jesvwyt, t'Antwerpen op Alderheylighen dach (1 Nov.) ghedaen, ende over-ghezonden aen Henricvm Boxhornivm,... Die daer over Patrem Govdam metten Pastoor inden Haghe by Breda beroept tot Conferentie. Met eenighe marginale aenmerckinghen, op de zelve Predicatie, die met eenen Anti-Pater Gouda hier na breeder zullen verklaert worden.... Tot Rotterdam, By Felix van Sambix,.. Anno 1610. in-4°., 28 blz.

= T. 904. Verg. n°. 1915.

1811 Den Erentfesten, Achtbaren ... Heeren, Balieu, Borgemeesteren ende Schepenen der Stede van Rotterdam. (*ged. den* 4 *Oct.* 1610 *en onderteekend:* Robertus Sweertius Plebaen, binnen t'Shertoghenbossch. *Met eene verklaring vanwege de kerkel. en burgerlijke overheid dier stad ged.* 8 *Oct.* 1610.) *Z. afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Protest tegen het boek van Ds. Lansbergen over de Transsubstantiatie (n°. 1670). Zie *Foppens*, *II*, 1078. (W. 1234.)

1812 Verantwoordinghe, Francisci Lansbergii, Dienaer der Gemeente Christi binnen Rotterdam. Teghens Robertvm Sweertivm, Plebaen tot Shertoghen-bosch. (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz,... Anno 1610. in-4°., 64 blz.

Repliek op het voorgaande, gedagt. 14 Nov. 1610. (W. 1235.)

1813 Nieuwe tijdinghe, ende Handelinghe vanden Duyvel, ende den Paus, hoe sy met den anderen spraeck hebben ghehouden, zeer lustigh ende tijdkortigh om leesen ... (*Met een prentverbeelding op*

den titel.) Tot Nieu-Megen By Nicolaes Roermondt (?) *z. j. In* 2 *kolommen gedrukt.* in-4°., 12 blz.

Op den titel is het jaartal 1610 geschreven. Waarschijnlijk is dit stuk den 9 Nov. 1610 uitgegeven, en is n°. 1923 hiertegen gericht.

1814 Nieuwe tijdinghe, ende Handelinghe, vanden Duyvel, ende den Paus, *enz.* (*zie het voorgaande nummer.*) in-4°., 12 blz.

Andere druk met verschil in spelling, b. v. blz. *Aij*, eerste kolom, reg. 7 v. b. vorig nummer: *Geluck*, hier: G*heluck*; reg. 8 v. b. vorig nummer: *erbarmelic*, hier: *erbarmel*ijc; reg. 18 v. b. vorig nummer: *andere luyden*, hier: *anderen luyden*, enz. Of er in den titel verschil is kan ik niet opgeven, daar die aan dit ex. ontbreekt.

1815 VVat Nieuws, Wat Outs, en oock wat Wonder, Van de Roomsch Missalf, en haer Kracht bysonder. (*Met een prentverbeelding op den titel.*) *Het onderste gedeelte van den titel is weggesneden*, *zoodat drukoord*, *drukker en jaartal ontbreken.* in-4°., 8 blz.

Door de zelfde hand als bij het voorgaande nummer is hier het jaartal 1610 op den titel geschreven.

1816 Nieu-Jaers Liedt. wys: Mijn ziele wilt den Heer met lof-sanck prijsen. Psalm. 103. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-plano een blad.

Twaalf 6-regelige koepletten, onderteekend: *Jonckheyt faelgeert. P. B.*, waaruit blijkt dat de geschiedschrijver Pieter Bor de dichter is.

1817 EEN Wonder-bare Schriftuerlijcke openbaringhe, ende verclaringe, vant eynde des Werelts. Ende Duydelijcke aenwysinghe, vant laetste jaer der selver. ... Door P. V. Overgheset uyt het Fransois, Door A. M. (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam, Voor Abraham Migoen School-Meester..... Anno M.D.C.X. in-4°., 24 blz.

= T. 858.

1818 Disputatie: ofte Tsamensprekinge, tusschen den Wonderlijcken Yemandt, ende den Onnooselen Niemandt, den welcken beschuldicht wort eenen Dieff, Moordenaer, ende Straetschender te wesen: Maer hoe hy ter contrarie bewijst.... dat Yemandt alle Schelmerije doet,... (*Met titelvignet.*) Tot Amstelredam by my Gerrit Hendericxsz. van Breughel,... Anno 1610. in-4°., 12 blz.

1819 Een Testament van een jonghe Dochter van Leyden, die binnen Steenwijck onthalst is, tot hare groote onschult. Gheschiet in dese loopende Maent, binnen Steenwijck gheleghen by Oldenzeel. (*Met houtsneê op den titel.*) Ghedruckt, by Jan Pietersz. int Jaer 1610. in-4°., 4 blz.

1820 Een nieu waerachtighe Gheschiedenisse, van een Tijckwerckers vrou woonachtich binnen Rotterdam, van haer avontueren, ende

wercken, die zy haren man ende meer lofweerdighe luyden ghespeelt heeft,.... noch by gevoeght een corte verklaringe van een wonder mirakelijc kint datter gheboren is inde selve stadt, *enz.*... Ghedruckt tot Rotterdam voor Thomas Matthijsz. Anno 1610. in-8°., 8 blz.

1821 VVaerachtighe.... nieuwe tydinghe. Van den erbarmeliicken Brandt en Vuyrs-noot, die in de .... Coopstadt Wilda in Lithauwen den eersten Julij 1610 nae den Nieuwen Stijl tusschen seven ende acht uren voor-middagh wonderbaerlijck begost en aen-ghegaen is:.... Overgheset in Nederduyts uyt het Hooghduyts exemplaer, ghedruct tot Conincxberghen in Pruyssen, by Paul Ackerman. T'Amsterdam, Ghedruckt by Willem Jansz..... Anno M DC X. in-4°., 8 blz.

1822 Een Vvaerachtighe .... Geschiedenisse, van drie Studenten van Cloppenburch die welcke twee Jonghe dochters eerst hebben vercracht ende daer nae vier jonghe Dochters.... vermoort.... waer over zy eyndelicken gevangen ende daer na gerabraeckt zijn gheworden. (*Met hout-gravure op den titel.*) Na de Copye Ghedruckt tot Munster, by Lambert Raesvelt. Anno 1610. in-4°., 4 blz.

1611.

Zie ook n°. 1762.

1823 Proposition et Advis d'vn certain moyen de redvire les François qvi sont de la Religion, P. R. à la Foy Catholique, sans peine, despence, ny violence. Dedié à la Royne. Par Pierre Bvree Drvide, (*Met titelvignet.*) A Paris, Par Charles Chappellain, ... M.DC.XI. in-8°., 88 blz.

Op de laatste blz. is geschreven: *Manquent les deux derniers feilletz* (sic) *non encore Imprimez. Ils sont....*

1824 Jaer-Clachte Over den schreckelijcken Moort begaen aen Henricvm IIII. Coninck van Vranckrijck ende Nauarre, den XIV. dach May, Anno 1610. Mitsgaeders een cort verhael der geboorte kindtsche jaeren, ende treffelijcke daeden deses Conincks.... T'saemen ghestelt ende beschreuen Door Wilhelmvm Bavdartivm. (*Met drukkersmerk op den titel.*) t'Aernhem Ghedruckt by Jan Janszen.... 1611. in-4°., (IV) en 96 blz.

= T. 915. De opdracht aan Prins Maurits is onderteekend: *Zutphen, desen XIV. dach May*, 1611. Zie over den moord van Hendrik IV n°. 1695.

1825 Een slecht ende eenvoudigh Discovrs, Over de doot van Henry le Grand, Coningh van Vranckrijck. (*Met het wapen van Frankrijk op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1611. in-16°., 16 blz.

Scherp tegen de Jezuïeten. Op blz. 14 bevindt zich een afbeelding van *S. Brandaris Schilt.* De Jezuïeten worden hier ook wel *Brandaristen* genoemd.

1826 Brief Van den Heere van Svilly, aende Coninghinne. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno Dom. 1611. in-4°., 8 blz.

= W. 1240. Zie: *Mémoires de Sully, avec des Remarques Par M. L. D. L. D. L.* (*M. L'abbé de l'Écluse*), *Londres* 1767, *vol. VIII*, *p.* 164 *s.v.* (*en* 1778, *vol. VIII*, *p.* 158 *s.v.*) Verg. *Martin*, *Histoire de France*, *XI*, 23; *van Meteren*, *X*, 475.

1827 Copije van sekere Brieven gheschreven uyt Parijs, door een Liefhebber, den eenen vanden 20. ende de ander van den 26. Januarij 1611. vervatende den jeghenwoordighen standt van Vranckrijck. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* 1611. in-4°., 4 blz.

De brieven betreffen de beschuldiging tegen den hertog van Epernon ingebracht als zou hij medeplichtig zijn aan den dood van Hendrik IV.

1828 Articulen ende Poincten Waerop den Vrede tusschen .... Enno Grave ende Here tot Oistvrieszlant, etc. den allgemene Landt-Stenden, ende in specie der Stadt Embden by onderhandelinge van mijn Heeren den Gecommitteerden van die ... Staten Generael ... is gesloten, veraccordeert ende gepubliceert den 21. Meye. (*Met titelvignet.*) Gedruckt tot Embden, By Helwich Kallenbach, ... int Jahr 1611. in-4., 32 blz.

= W. 1246. Bij *Brenneisen*, *Ost-Friesische Historie und Landes-Verfassung*, *II*, 348 *v.v.*; zie *van Meteren*, *X*, 457—59.

1829 Waerachtighe Tijdinghe Vyt Prage, Gelijckt van den xv. February tot op den xiiij Meert nieuwen stijle, aldaer gepasseert ende toegegaen is, *enz.* ... (*Met titelvignet.*) Eerstelijck gedruckt in .... Prag, ende nu uyt den Hooghduytsche .... over geset. Tot Amsterdam Gedruckt by Paulus van Ravesteyn Anno 1611. in-4°., 8 blz.

Zie *van Meteren*, *X*, 475. (W. 1241.)

1830 Ontsegh brief des Conincx van Denemarcken Christianus de IV^de^ van dien name, Aen Den Coninck van Sweden Carolus de IX^de^. Waer inne den Oorloch tusschen Denemarcken ende Sweden .... aengheseyt werdt. Wt de Deensche tale ... overgheset. (*Met titelvignet.*) T'Amsterdam, By Willem Jansz. .... *z. j.* in-4°., 4 blz.

Deze oorlogsverklaring van den 4/14 April bij *van Meteren*, *X*, 452 *en* 453.

1831 Binarvm Litterarvm copia Regis Persiae ad Hispaniarum Regem. (*Met titelvignet.*) Brvxellae. Prostant apud Joannem Reyns Anno cIↄ. Iↄc. xI. in-4., ? blz.

Dit niet volledige stuk bevat een inleiding, een brief van den *Shah* aan Paus *Paulus V* van 20 Jan. 1608 en het eerste gedeelte van een brief van dezelfde hand aan Filips III van Spanje.

1832 Jacobi Eyndii ab Haemstede, centvrionis Batavi, Convivalis Senatvs svper pace ab Hispano Foeder. Belgicae Provinciis anno

cIↄ Iↄc ix oblata. (*Met het wapen der familie v. d. Eynde van Haemstede, in koper gegraveerd, op den titel.*) Lvgdvni-Batavorum, Ex Officina Henrici Ludovici ab Haestens, Anno CIↃ IↃ C XI.
in-4°., (VIII) en 68 blz.

De opdracht aan de Staten van Zeeland is ged. *Ex Raephorsto IIII Eid. Septemb. Anno CIↃ IↃ C XI.*

1833 Copien Vande sententien, ofte vonnissen binnen Vtrecht gewesen, teghens verscheyden persoonen, die ghecomplotteert, ende voorghenomen hadden, omme den Heere Commandeur ende Krijchsvolck...., te vermeesteren, ende de E. Heeren Staten Slandts van Vtrecht te overvallen, om te brenghen, *enz.* (*ged.* 9 *Mei*).... Ten tvveedemael gedruct ende verbetert. (*Met titelvignet.*) Tot Wtrecht, By Salomon de Roy,... 1611. *Met Privilegie.* in-4°., 40 blz.

= T. 912. Zie *Van Meteren, X*, 437; *Rogge, Wtenbogaert, II*, 130—135. De eerste druk bij T. 911.

1834 Copien Van de sententien *enz.* (*Als 't vorige.*) in-4°., 40 blz.

Andere druk met andere spelling. O. a. wordt hier op den titel gelezen: *eñ het Krijchsvolck.*

1835 Copien van de Sententien, ofte Vonnissen binnen Vtrecht gewesen, *enz.* .... Ghedruckt voor Jan Evertsen van Doorn,.... Anno M DC xI. in-4°., 30 blz.

= T. 913.

1836 Christelijcke vermaen Brief aende Catholijcke Ghereformeerde Ghemeente binnen der Stadt Vtrecht. Over de Troublen aldaer onlanghs gevallen, ... (*Met titelvignet.*) Tot Amstelredam. By Barent Adriaenssz..... 1611. in-4°., (II) en 48 blz.

De schrijver zegt in de Utrechtsche gemeente vroeger *eenige geestelycke bedieninge* te hebben gedaan. Misschien is hij een Amsterdamsch predikant. (T. 914.)

1837 Cort Verhael Der Destructie van d'Indien, vergadert door den Bisschop Don Fray Bertolome de las Casas of Casus van Sinte Dominicus oorden, int Nederduytsch getrouwelick wt het Spaensche Ouergeset Ende nu in Nederduytschen Rym gestelt Door N V C C. (*Met titelvignet.*) Tot Vlissinghe. Voor Bernaert Langhenes ..... Anno 1611. in-4°., (VIII) en 128 blz.

Verg. n°. 960 v.v. Blijkens de voorrede, die ged. is: *Wt Middelburch desen 5en Februarie* 1611, is Nicasius Vander Clyte de dichter.

1838 Bevckelaer Tegens de scherpe pijlen geschoten op de Vredesoeckende Predicanten, Inhoudende haere Remonstrantie Aende... Staten van Hollandt ende VVest-vrieslandt overgegeven in Julio

... 1610. in Sgravenhage met Een Anatomie, ofte clare ende naeckte ontledinge der vijf Artijculen die de Remonstranten verclaert hebben niet te konnen toestaen. (*Met fileet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1611. in-4°. 68 blz.

De *Remonstrantie* bij *Baudartius*, *I*, 26—30; verkort bij *Brandt*, *II*, 126, *e. a.* (T. 921.)

1839 Ratelwachts Roeprecht, tegent Boeck van den schijndeuchtsamen Engel, ofte Geest Cornelis van Hil, Predikant gheweest zijnde tot Alckmaar Alsmen schreef 1610. Ghedruckt (*z. n. v. pl.* [*Gouda?*] *en v. dr.*) Anno 1611. in-4°., 8 blz.

Samenspraak tusschen *Roeprecht* en *Ratelaar* in Koornhertistischen geest. Zij noemen *onsen broeder Koolhaes*, als die den brand in Holland het eerst zou zijn gewaar geworden, en nu ontdekken zou wie dien hebben aangestoken (namelijk de Calvinistische predikanten, die hier met jonge pausen worden vergeleken). Dit geschrift is gericht tegen de *Verantwoordinghe* van van Hil, zie n°. 1778. (T. 922.)

1840 De Secte der Hillisten tegen de Magistraat van Alckmaar. Op de wijse, Ick ben een arm Pellegrim. *Z. afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Liedeken van 10 koepletten, toepasselijk op de *Corte verantwoordinge* van 1610 (verg. voorgaand nummer). Daarachter een kort traktaat, in vragen en antwoorden: „*Van de sichtbare Ghemeynte ons Heeren Jesu Christi.*" (T. 927.)

1841 Nootwendigh Historisch Verhael, van allen Swaricheyden, verschillen, ende Proceduren, soo wel in Kercklijcken, als Politijcken saken, etlijcke Jaren herwaerts binnen der Stadt Alckmaer voorghevallen. VVtghegheven by Burgmeesteren, Vroetschappen, ende Kerckenraedt, der voorsz. Stede, ... Teghens het Laster-boeck Cornelij Hillenij, ende zijner toestanders .... Tot Alckmaer, Ghedruckt by Jacob de Meester, ... 1611. Ende ... te coop, by Willen Jansz.... tot Amsterdam. in-4°. (XII) en 272 blz.

Aan de Staten van Holland opgedragen (ged. 14 Juli). Het is een belangrijke verzameling van stukken over het Alkmaarsche geschil, maar natuurlijk geheel in Remonstrantschen geest. De woelzieke *Venator* schijnt de bewerker te zijn. *Brandt* heeft, wat hij van deze zaak mededeelt, meest uit dit verhaal geput. (T. 923.) Op den titel heeft men een klein en op de laatste blz. een groot wapen van Alkmaar.

1842 Kopije, Vande Remonstrantie by Adolphum Venatorem Predikant tot Alcmaer ontworpen: Anno, 1610. in Januario. Om aen de .... Staten van Hollant ende West-Vrieslant ghepresenteert te worden: ...Ghetrocken wt het Boec genaemt, *Nootwendich Historisch Verhael*, *enz.* (*Met drukkersmerk op den titel.*) Na de Kopije, Tot Alcmaer, by Jacob de Meester. Anno, M. D. C. XI. in-4°., 32 blz.

T. 924 leest *Hollandt* en *Boeck*. Zie vorig nummer.

1843 Declaratio Adolphi Venatoris concionatoris Alcmariani Anno 1610. (*lees* 1611. *Zie het nabericht* bl. g verso) Nobilibus Dd. Ordinibus Hollandiae et Westfrisiae exhibita: qua praecipue respondet sex quaestionibus super Doctrina eius à Senatu Ecclesiastico Alcmariano propositis. Belgicae relationi Historicae motuum Alcmarianorum Alcmariae Anno 1611. editae inserta: nunc vero latinè cum alijs nonnullis actis seorsim excusa. Ut judicent Ecclesiae omnes Orthodoxae. Praemissa est prior Adolphi ad easdem quaestiones responsio, nudis Scripturae contextibus instituta. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno .... cIↃ. IↃ. CXII. in-4°., 68 blz.

= W. 1301. Vertaling van het voorgaande. Achter de *Declaratio* volgt *g ij*: *Supplicatio a deputatis Ecclesiarum Hollandiarum et West-Frisicarum Anno* 1609 *exhibita*, en tot bladvulling (*Ne pagellae sequentes vacarent*) *caput* 7. *Sess.* 6. *Conc. Trident....* *de Justificatione.*

1844 Provisionele Ontdeckinge eeniger misslaghen, de welcke Adolphus Venator onder den naem der Burgh-Meesteren, Vroetschappen ende Kerckenraedt van Alcmaer, tegen het (soo hy 't onwarachtelijck by naemt) Lasterboeck Cornelij Hillenij ende sijner toestanders, in sijn boeck, ghenaemt Nootwendich Historisch verhael: heeft begaen ende voortgebracht. Ghestelt ende uytgegeven van wegen de beswaerde ende voor de suyvere Ghereformeerde Leere.... ijverende Ghemeynte Jesu Christi van Alcmaer:.... (*Met titelvignet.*) Tot Franeker, Ghedruckt by Vldericum Balck, ... Anno 1611. in-4°., (XVI) en 120 blz.

= T. 925. De voorrede is onderteekend door *Cornelius Hillenius.*

1845 Een Claer ende Doorluchtich Vertooch van d'Alckmaersche Kerckelicke gheschillen. Gheresen soo voor-heen, als insonderheyt int Jaer 1608 ende 1609. Rijms-wyse als een Spel van sinnen ghestelt, Wtghegheven tot contentement van allen Liefhebbers, die Cornelius Hillenius tot het lesen des seluen ,.... begeerich mocht hebben ghemaeckt,... Te voren byden selven Hillenium ghelesen eude (sic) ghevisiteert. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt in .... 1611. in 4°., (XVI) en 94 blz.

Dit *Spel van Sinnen* was door velen reeds in geschrift gelezen voor het gedrukt werd. Ook had Hillenius in de Voorrede voor zijne *Verantwoordinge* n°. 1778 reeds gewaarschuwd voor de *grove ende satanische leugenen*, waarvan het vol was. De dichter stemt dit in de uitvoerige Voorrede, die zijn stuk voorafgaat, volkomen toe, in dien zin, dat die leugens door hem worden aangewezen. Vele personen van dien tijd worden door hem ten tooneele gevoerd, ook *Venator* (die misschien zelf de dichter is) onder den naam van *Tectander* (verg. n°. 1286). Ook worden er eenige particuliere brieven in meegedeeld (T. 926. waar gelezen wordt *ghemacct* en *ende* in plaats van: *eude*).

1846 Bedenckingen Over de Beroepinghe D. D. Conradi Vorstii, tot de Professie der H. Theologie in de Vniversiteyt tot Leyden, By

eenighe Dienaren des Godlicken Woorts Opt begeeren, ende uyt last van de .... Staten, van Hollandt, ende West-Frieslandt, voorghestelt, ende .... overghelevert op den 29. Aprilis Anno 1611. (*Met fileet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1611. in-4°., 32 blz.

= T. 928. Punten van bedenking tegen *Vorstius* aangevoerd op de Haagsche Conferentie door de zes Contra-Remonstranten *Acronius*, *Plancius*, *Fraxinus*, *Bogardus*, *Becius*, *Hommius*. Ter Conferentie lichtte *Vorstius* zijn gevoelen nader toe. Het eind-oordeel der Contra-Remonstranten over het debat is als *Remonstrantie* hierachter gevoegd. Zie: *Baudartius*, *I*, 40—50, verg. *Uytenbogaert*, 552; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 91. Zie voor de Conferentie op het jaar 1612.

1847 Bedenckingen, Over de Beroepinghe D. D. Conradi Vorstii, *enz.* (*Als 't vorige.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1611. in-4°., 32 blz.

Andere meer compresse druk. Blz. 31 is hier onbedrukt.

1848 Vvaerschouwinghe, aen alle ghereformeerde Kercken, ende vrome ingesetenen van de vereenichde Nederlanden. By consent van de .... Gedeputeerde Staten van Vrieslandt, in druck uyt ghegheven. (*Met titelvignet.*) Nae de Copye, Ghedruckt tot Leeuwarden, by Abraham vanden Rade, *z. j.* in-4°., 80 blz.

= T. 930. Waarschuwing tegen *Vorstius*, door de Leeuwardsche predikanten (*Bogerman*, c. s.) uitgegeven (ged. 29 Juli), met verschillende bijlagen, en de Missive door de Gedep. Staten van Friesland aan die van Holland geschreven over het beroep van V. (ged. 24 Juli). Zie *Uytenbogaert*, 562. (T. 929, waar de oorspronkelijke druk gevonden wordt.)

1849 Waerschouwinghe, Aen alle Gereformeerde Kercken *enz.* .... (*Met titelvignet.*) Tot Delff. By Jan Andriessz. .... Na de Copie, Ghedruckt tot Leeuwaerden, By Abraham van den Rade, ... Anno 1611. in-4°., 80 blz.

Andere druk.

1850 Brief aende .... Staten Generael, ... Aengaende de beroepinghe D. Conradi Vorstij, gheschreven int Latyn door Sibrandvs Lvbbertvs. (*Met titelvignet.*) Middelbvrgh, Ghedruct by Isaac Schilders, ... Voor Adriaen vanden Vivre, Anno 1611. in-4°., 16 blz.

Zie *Uytenbogaert*, 562 (T. 932); verg. *Het Beroep van Vorstius tot Hoogleeraar te Leiden door H. C. Rogge* (*Gids*, 1873, *II*, 518).

1851 Brief aen de .... Staten Generael, *enz.* (*Als 't vorige.*) ... Eerst tot Middelbvrgh Ghedruckt by Isaac Schilders, ... Voor Adriaen vanden Vivre. *z. j.* in-4°., 16 blz.

Latere druk.

1852 Verantwoordinghe D. Conradi Vorstii, Professoris der H.

Theologie. Ghestelt teghen de Waerschouwinghe onlangs van de .... Ghecommitteerde Raeden van Vrieslant uyt-gegeven, ende aende.... Curateuren der Vniversiteyt, ende Burghemeesteren der Stadt Leyden.... over-ghesonden. (*Met titelvignet.*) Tot Delf Ghedruckt by Jan Andriessz..... Anno 1611. in-4°., 28 blz.

Deze Verantwoording, wel te onderscheiden van n°. 1860, schijnt door *Wtenbogaert* te zijn uitgegeven. Zij behelst: *a.* een brief van *W.* aan *Vorstius*, ged. 24 Juni; *b.* de propositie van de Gedeput. der Univers. van Leyden aan *V.*, ged. 29 Juli; *c. V.*'s antwoord aan de Gedeput. (*W. en van Zeyst*), ged. 29 Juli, en *d.* zijn antwoord aan de Curatoren zelven, ged. 3 Aug. Zie: *Uytenbogaert*, 560, 61; *Cattenburch*, *Bibliotheca Remonstrantium*, p. 141. (T. 933.) Dat dit pamflet door Wtenbogaert werd uitgegeven blijkt ook uit de *Tsamen Sprekinghe.* Zie hieronder n°. 1889.

1853 Twee Sendtbrieven, eene des D. Johannis wt den Bogaert, ende d'andere D. D. Coenradii Vorstii. Tot waerschouwinghe voor de Inghesetene deses Landts, teghen de onghefondeerde beschuldinghen ende lasteringhen onlancx teghen de persoonen voorsz. in druc ghegheven... (*Met titelvignet.*) Ghedruct (*z. n. v. pl.*) voor Hillebrandt Gerritsz. 1611. in-4°., (VIII) en 20 blz.

Met een voorrede; verder geheel gelijk aan het voorgaande. Het opschrift na de voorrede begint hier: *Zendt-brief van D. Joannes Wtenbogadrt* (sic). Zie *Rogge's Catalogus der Pamfletten-verzameling van de boekerij der Rem. kerk te Amsterdam*, *St. I*, *Afd.* 2, *blz.* 8; verg. het aangehaalde *Gids-artikel*, 1873, II, 516, 517.

1854 Twee Sendtbrieven, eene .... D. Johannis wt den Bogaert, *enz.* (*Als 't vorige.*) in-4°., (VIII) en 20 blz.

Andere druk. Het opschrift na de voorrede begint hier: *Zendt-brief van D. Joanneses* (sic) *Wtenbogardt* enz.

1855 Twee sendtbrieven, *enz.* (*Als 't vorige.*) in-4°., 40 blz.

Titel en voorrede (?) ontbreken, maar schijnen nagenoeg dezelfde te moeten zijn als bij de vorige nummers. Zie *Rogge*'s aangehaalde *Catalogus*, *St. I. Afd. I*, *blz.* 89. Behalve van de *Propositie vande Gedeputeerden* is van alle stukken hier de latijnsche tekst bijgevoegd.

1856 VVaerschouvvinghe D. Conradi Vorstii, Professoris der H. Theologie. Ghestelt teghen de Waerschouwinghe *enz.* (*Als 't vorige.*).... Tot Amsterdam, Ghedruckt by my Jan Pouwelsz. Anno 1611. in-4°., (VIII) en 20 blz.

= W. 1264. Andere druk van het voorgaande, met een *Tot den Leser* van 6 blz. die in het vorige nummer gemist wordt.

1857 Bedenckinghe Op de verantwoordinge D. Vorstij, ghedaen ende uytghegeven, over de Propositie der .... Curateuren, van de Vniversiteyt, ende Burghemeesteren der Stadt Leyden: aengaende

syn beroepinge, ... door R. Donteclock, ... Tot Delf. Gedruckt by Jan Andriessz., ... Anno 1611. in-4°., (VIII) en 50 blz.

Tegenschrift van het vorige. (T. 934.)

1858 Vertaelde Theses, Vande Persoon ende Ampt Christi. Tot verantwoordinghe ende Christlicke ondersoeckinghe ghedisputeert inde vermaerde Schole tot Steinfort, ... den 17 Aug. 1611. Door D. Gerardum Grimerium. Onder de bescherminghe des .... D. Conrad. Vorstij, ... (*Met titelvignet.*) Nae de Copye Ghedruct tot Steinfort, by Theophilus Caesar. Anno 1611. in-4°., 20 blz.

Door *Vorstius* zelven uitgegeven. Achteraan een slotwoord van den vertaler, die zich *A. v. H.* noemt. (T. 935.)

1859 Christliche vnd nothwendige Verantwortung Conradi Vorstii... Wider allerley vnerfindtliche Nachreden, vnd Anzepffungen, damit er vnlangst .... sonderlich von den Predigern zu Lewarden in Frieszland .... der Lehr halben zum hochsten angegriffen vnd beschweret worden. (*Met titelvignet, waarnaast het jaartal* M. DC. XI.) Getruckt zu Steinfurt, durch Theoph. Keiser. in-4°., (IV) en 32 blz.

De opdracht aan de kerk-, school-, en gemeenteraad enz. van Steinfurt is ged. 7 Sept. 1611.

1860 Conr. Vorstij .... Christlijcke ende nootwendighe verantwoordinge, tegen allerley on-ervindelijcke Naereden ende aenterginghen, daermede hy onlangs .... insonderheyt van den Predicanten tot Leeuwaerden .... van weghen de Leere, ten hoochsten is aenghegrepen ende beswaert ... Ghetrouwelijck vertaelt, naer het Hoochduytsche exemplaer. (*Met titelvignet.*) Na de Copye Tot Steinfort, by Theophilus Keyser. 1611. in-4°., 36 blz.

= T. 943. Vertaling van het voorgaande.

1861 Brand-clock (Ghegoten ten deele van de stoffe ghecomen wt de Camer der E. H. M. Heeren Staten Soo der Geunieerde Provintien in 'tghemeyn, als int particulier van Hollandt) Noodich ghetrocken in dese bedroefde vruchtbare tijden der ghevaerlijcke, van ouds begravene, Nieuwicheden. *enz.* (*Met klein fleet op den titel.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* in ... 1611 in-4°., 38 blz.

Tegen de Leeuwardsche Predikanten gericht. De schrijver is Jacobus Taurinus, remonstrantschgezind predikant te Utrecht. Zie: *Rogge* in zijn *Gids-artikel* (1873, *II*, 519 en 520) en *Uytenbogaert*, 569. De voorrede is ged. 17 Sept.

1862 Brand-clock *enz.* (*Als 't vorige.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* .. 1611. in-4°. 40 blz.

= W. 1269. Andere druk. De kleine fleet op den titel is hier anders; waar het vorige ex. *gh* heeft, wordt hier dikwijls *g* gelezen. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *St. I*, *Afd. I*, *blz.* 115.

1863 Korte antwoorde Op een lasterlick Schrift, onlanghs uytghegheven, sonder naeme des Autheurs, Ghenaemt De Brand-klocke. Ghestelt by forme van aenteeckeninghen. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* in ... 1611. in-4°. 12 blz.

= T. 951. De voorrede is onderteekend *D. J. W. M.*

1864 Oratie Ghedaen door ... Rodolphus Winwood Ridder, Ambassadeur van weghen syne Majesteydt van groot Britannien, etc. aende .... Staten Generael ..., Aengaende de beroepinghe Conradi Vorstij, .. (*Met drukkersmerk op den titel, met randschrift:* Peccata frangunt Dei tabulas.) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M. DC. XI. in-4°., 8 blz.

= T. 936. In *Winwood Papers*, *III*, 293—95; *Baudartius*, *I*, 54—56; verg. *Uytenbogaert*, 562 *v.v.* en *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 109 *en* 110. Dit stuk werd den Staten den 21 Sept. overhandigd. Zie het aangehaalde *Gidsartikel*, 1873, *II*, 530 *en* 531.

1865 Oratie Ghedaen door ... Rodolphus VVinwood *enz.* (*Als 't vorige.*) in-4°., 8 blz.

Andere druk met fleet op den titel. (T. 937.)

1866 Oratie *enz.* (*Als 't vorige.*) *Z. afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= W. 1265. Andere druk.

1867 Antwoorde Der .... Staten Generael: op d'eerste Oratie ghedaen vanden Heer Rodolphus Winwood, *enz.* ... (*ged.* 1 *Oct.*) *Z. afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 938. Bij *Baudartius*, *I*, 56—57; verg. *Gids*, *a. art.*, 1873, *II*, 532.

1868 Translaet Vanden Brief des Conincks van groot Britaengien, etc. gheschreven aende Edele Grootmogende Heeren Staten-Generael vande Vereenichde Nederlanden (*ged.* 6 *Oct.*). Aengaende de beroepinghe Conradi Vorstij, ... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.DC.XI. in-4°., 8 blz.

Bij *Baudartius*, *I*, 58—59; verg. *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 111; *Gids*, *a. art.*, 1873, *II*, 533. Andere vertaling bij T. 939.

1869 Translaet Vanden Brief *enz.* ... aende *E*ele Grootmo*gh*ende Heeren Staten Generael *enz.* (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.DC. XI. in-4°., 8 blz.

= T. 940. Andere (?) druk met gering verschil in spelling op den titel.

1870 Translaet Vanden Brief des Conin*cx* van groot Britaengien, etc.

geschreven aende Edele Grootmogende Heeren *enz.* . . . (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.DC.XI. in-4°., 6 blz.

= W. 1266. Andere druk. De keerzijde van den titel, bij de vorigen onbedrukt, heeft hier een *Clinck-ghedicht*, onderteekend *B. V.* Verder komen de drukken geheel overeen.

1871 Missive van Jacobvs I. Koninck van groot Britannien, etc. Aen de Staten, etc. Aengaende de zake ende Schriften Vorstij, Bertij, Arminij, ende syne Discipelen ofte Sectarisen. Ghegheven wt West-munster den 6. Octobris. 1611. Wt het Francoys verduytscht. (*Met fileet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.DC.XI. in-4°., 8 blz.

= W. 1267. Andere vertaling.

1872 Reqveste Vande Studenten in de H. Theologie, ghelevert inde handen van . . . . de Heeren Curateuren van de Vniversiteyt tot Leyden, den derden Octob. Anno 1610 (*moet zijn* 1611.). ende den sesthienden des selfden maents inden Hage aende . . . Gedeputeerde Staten van Hollant ende West-Vrieslandt. Aengaende de beroepinghe Conrardi Vorstij . . . . (*Met Bijlagen.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1611. in-4°., 24 blz.

Vermeld bij *Baudartius*, *I*, 38. Het is zeker opmerkelijk, dat van de 68 studenten, die toen te Leyden collegie in de theologie hielden, 56 op dit request tegen het beroep van Vorstius teekenden. (T. 944.) Zie *Gids*, *a. art.*, 1873, *II*, 53 *en* 54.

1873 De tweede Oratie Ghedaen door . . . Rodolphus Winwood Ridder, ... Aengaende de beroepinghe Conradi Vorstij, . . . (*Met fileet op den titel.*) *Z. n. v. pl en v. dr.* Anno M.DC.XI. in-4°., 8 blz.

= T. 941. *Baudartius*, *I*, 60 (waar de redevoering in haar geheel is opgenomen) en *Dr. H. C. Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 111 en aangehaald *Gidsartikel* 1873, *II*, 538 beweeren, dat deze redevoering den 5den Nov. werd gehouden; in de *Winwood Papers*, waar deze oratie op blz. 304—306 gevonden wordt, is zij gedagt. 25 Nov. Aan het einde staat uitdrukkelijk *Prononcé et exhibé le 25me de Novembre* 1611. *S. N.* Is de laatste dagteekening juist, dan beweert *Rogge* ten onrechte dat de Staten den gezant 6 weken op antwoord lieten wachten; en is het overdrijving als *Winwood* in de derde oratie (zie beneden) klaagt, dat hij na zijn propositie 6 weken op antwoord heeft gewacht.

1874 De tweede Oratie Ghedaen door . . . . Rodolphus Windwood *enz.* (*Als 't vorige.*) in-4°., 8 blz.

= T. 942. Andere druk.

1875 Conradi Vorstii . . . . Christiana et Modesta Responsio, ad Articulos quosdam, nuper ex Angliâ transmissos, et typis hic

descriptos, passimque in vulgus latè dispersos.... (*Met titelvignet.*) Lugduni Batavorum, Excudebat Thomas Basson, 1611.
in-4°., (XII) en 36 blz.

Verdediging tegen de stellingen door *Winwood* aan de Staten voorgelegd. Zie *Gids* 1873. *II*, 545.

1876 Conradi Vorstii .... Teghen-bericht. Op seeckere articulen onlangs by openbare druck onder de ghemeene man tot sijner groote beswaernisse ghestroyt. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Leyden, By Jan Paedts Jacobszoon,.... Anno. 1611.
in-4°., (XVI) en 20 blz.

= W. 1268. Vertaling van het voorgaande, waarbij echter de *Appendix*, die daar op blz. 24 begint, weggelaten is. De vertaler is volgens *Rogge* (*Gids*, 1873, *II*, 545 noot) waarschijnlijk *Perrinius*. Zie ook *Uytenbogaert*, 572. Zie op 1612 nº. 1952—1955.

1877 Conradi Vorstii ... Teghen-bericht. *enz.* (*Als 't vorige. Met titelvignet.*) Eerst tot Leyden, By Jan Paedts Jacobszoon,.... Anno 1611.
in-4°., (XII) en 20 blz.

Nadruk van het voorgaande.

1878 Naeder-Vvaerschouwinghe, over seeckere verantwoordingen D. D. Vorstii, Onlancx tot syner verschooninge uytghegeven. Gestelt by den Dienaren des Godtlijcken Woorts in de Gemeynte J. Christi, tot Leeuwarden. (*Met het wapen van Friesland op den titel.*) Gedruckt Tot Leeuwarden, By Abraham vanden Rade,... 1611.... oock te coop by Jan Lamrinck,... tot Bolswaert. in-4°., (VIII) en 88 blz.

Tegenschrift tegen de beide Verantwoordingen van Vorstius, met verschillende bijlagen. De opdracht (aan Pr. Maurits, de St. Gen. en de St. van Holland) is ged. 19 Oct. (T. 945.) Aangehaald door *Rogge* (*Gids*, 1873, *II*, 520); ook gericht tegen den *Brand-clock*.

1879 Conradi Vorstij .... Voorloper Van een volcomene antwoort, de welcke t'sijner tijt met Gods hulpe volghen sal. Teghen de verclaringhe D. Sibrandi Lvbberti, mitsgaders de naerder waerschouwinge der Predicanten tot Leeuwaerden, *enz.*... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Leyden. By Jan Paedts Jacobszoon,... Anno 1611.
in-4°., 72 blz.

= T. 947. Met voorrede of opdracht aan de Staten van Holland en West-Friesland, en aan de Curatoren der Leidsche Hoogeschool, ged. 30 Nov. Zie het geschrift van *Lubbertus* in *Rogge*, *Bibl.. der Contra-Remonstr.*, blz. 29 (*Declaratio Responsionis* enz.). Dit stuk is uitvoerig vermeld bij *Uytenbogaert*, 567, verg. *Rogge* in den *Gids* 1873, II, 521. Zie het *Volcomener Antwoort* op het jaar 1612.

1880 Conradi Vorstij .... Voorlooper.... *enz.* (*Met een ander drukkersmerk op den titel.*) Nae de Copye, Tot Leyden By Jan Paedts Jacobszoon, ... Anno 1611. in-4°., 48 blz.

= T. 948. Nadruk van het vorige nummer.

1881 Conradi Vorstij .... Prodromvs, Plenioris responsi, suo tempore cum Deo secuturi, Ad Declarationem D. Sibrandi Lubberti, et iteratam Ministrorum Leowardiensium Cautionem, aliaque plura id genus aliorum Eristica scripta, recenter in lucem adversus ipsum emissa..... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorum. Ex Officina Joannis Patij, ... Anno 1612. in-4°., (VIII) en 56 blz.

Zie vorig nummer.

1882 De derde Oratie of diepe protestatie vanden Coning van Enghelandt, ghelevert inde vergaderinge van .... de Staten Generael...., den 19 Decemb. 1611. *Z. a/z. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 949. *Winwood Papers*, *III*, 309 en 310; *Baudartius*, *I*, 162; verkort bij *Uytenbogaert*, 568; verg. *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 111 en *Gids*, 1873, *II*, 541.

1883 Missprysinghe aller nievvicheden, die teghens de ovde leere ende ordre der Kercken, onordentlijck hier te Lande, nu ter tijdt, van sommighe worden in-ghevoert. Dat is, Verantwoordinghe Sebastianus (*sic*) Damman, teghens die ghene, welcke hem 't onrecht bedencken ende beschuldighen, als oft hy met die eens waer, welcke de huydendaechsche moeyten in Hollandt aanrechten. (*Met titelvignet.*) Nae de Copye, Ghedruckt tot Zutphen by Andries Jansz. Ende nu tot Amsterdam by Jan Evertsz. Cloppenburch, ... 1611. in-4°., 30 blz.

Sebast. Damman pred. te Zutphen, was in de *Waerschouwinghe* der Friesche predikanten (zie boven) onder de ex-Socinianen geteld; hij bewijst echter in dit stuk, dat hij nu althans ijverig anti-Sociniaan wilde zijn (T. 952). Verg. *Rogge's* artikel in den *Gids*, 1873, *II*, 513.

1884 Recapitvlatie Van Seecker sermoen ghedaen den xvj. Octobris des jaers 1611. binnen Leyden, door D. Festvm Hommivm Fris. (*Met fileet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1611. in-4°., 8 blz.

= T. 953. Door een remonstrantschgezinde.

1885 Of Godt in sijn Predestineren, Verkiesen ende Verwerpen siet op des Menschen doen, dan niet. Ghesprake Tusschen Ghereformeerde Calvinist, ende D. Demostenes.... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1611. in-4°., 32 blz.

D. Demostenes is een pseudoniem, gegeven aan *Dirck Volkertsz Coornhert*, in wiens werk *vande Predestinatie* dit en de vier (in dezen Catalogus drie) volgende stukken de 3e—7e *Ghespraken* zijn. Zie zijne Werken (*Amst. by Colom*, 1630), III, 183 v°.—224. Alleen is hier overal de naam *Coornhert* in *Demostenes* ver-

anderd. Wie de uitgever dezer stukken was, is mij niet bekend. (T. 954.) Het *Vierde Ghesprake* ontbreekt hier.

1886 Van Godes Verkiesinghe. Of Godt door sijn eyghen werck alleen, sonder eenighe medewerckinghe der Menschen, eenighe der selver saligh maackt... Tweede Ghesprake... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1611. in-4°., 28 blz.

= T. 955. Zie het voorgaande.

1887 Vande Verworpelinghen. Of Godes Predestinatie door sijn Verlatinghe ende Noodt-drang, ende nyet door der Menschen Zonden, oorsake is van yemants eeuwighe Verdoemenisse. Derde Ghesprake... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1611. in-4°., 32 blz.

= T. 956. Zie n°. 1885.

1888 Van de Predestinatie, Of Godt yemandt verblindt, verwerpt, ende verhardt onveroorsaackt door desselvens quaatheydt. Vijfde Ghesprake *enz.* (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1611. in-4°., 32 blz.

= T. 958. Zie n°. 1885. Het *Vierde Ghesprake* bij T. 957.

1889 Een Tsamen Sprekinghe, oft Disputatie, tusschen twee Ghereformeerde Broederen. Vande 1. Predestinatie. 2. Onwederstandelijc ghenaden. 3. Van Perseverantie.... Met een Predicatie, van Martinus Luther, Op het 20. Capittel Mattheus.... Tot Rotterdam, By Pieter Jansz..... M. D. C. XI. in-4°., 38 blz.

= T. 960. Gesprek tusschen een Remonstrant en een Contra-Remonstrant.

1890 Een Corte ende eenvoudige antwoorde op vier poincten. By Doctor Jacob Arminius in syn leven tegen ghesproken.... Aengaende de Predestinatie Godts. Met een kordt ondersoeck, van vier poincten by Doctor Jacob Arminius hier tegen ghestelt, ...(*Met titelvignet.*) Tot Schiedam. Voor Jan Wolfferssz. Anno (*sic*) M. N. I. X. I. (*wat zal moeten beteekenen* M. D. C. X. I.). in-4°., 40 blz.

1891 Kurtzer einfeltiger Bericht von vier fürnehemen Puncten darvber man itz in den Niderlandischen Reformierten Kirchen streitich ist. (*In handschrift.*) in-4°., 6 blz.

De meeningen van Remonstranten en Contra-Remonstranten worden hier medegedeeld. 1°. *Von der Ecuwigen versehungh Gottesz zur Zaligheijt;* 2°. *Von Verdienst Jesu Christi;* 3°. *Von Bekeehrungh desz menschen;* 4°. *Von der Behoerlicheit der waren Gleübigen*, waarna de schr. partij kiest voor het gevoelen der Remonstranten.

1892 Leere der Waerheyt, Van eenighe Leerstvcken Die door de Drijvers der nieuwicheden berispt ende ghelastert worden. Beschreven door

Idzardvm Nicolai f. Franekerensem, Dienaer des H. Euangelij tot Minnertsgae. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Franeker, Ghedruckt by Vldericum Balck, ... Anno 1611. in-4°., IV) en 80 blz.

Getrokken uit *Idz. Nicolai's* werk tegen de Wederdoopers. (T. 962.)

1893 Een Claer ende vreedsamich Bericht, vande Praedestinatie Godts. Vrijen wille eens onherboren mensches. Onwederstaenlicke genade des H. Geestes. Volstandicheyt der Gheloovighen. Overghesedt, ende Ghemaeckt door D. H. V. A. ende D. T. F. S. Hier by zijn ghevoecht Christelijcke betrachtinghen, Ghedichtselen, ende Loff-Psalmen op de selvighe Materien. (*Met titelvignet.*) Tot Gorinchem, By my Jan Haensberch, ... Anno 1611. in-4°., (IV) en 116 blz.

In vier gesprekken tusschen *Theologus*, *Philosophus*, *Hovelingh*, *Neophilus*. „*De twee eerste t'samensprekingen .... zyn eerst in het François ghemaeckt door Laurentium Pollot .... ende nu door D. H. V. A. .... inde Nederlandtsche tale ouerghesedt. De twee laetste zijn gemaect door D. S. V. W. een Herder der Ghemeynte Christi.*" (Voorbericht.) De twee laatste gesprekken hebben een afz. titel (echter met doorloopende pagineering en signatuur): *Het Tweede deel des Ghesprecx handelende vande Onwederstaenlicke bekeeringhe .... Ende de volstandicheyt der Geloovigen by een gevoecht, door D. T. S. V. W. Verciert als voren met Christelijcke betrachtinghen, Als oock Ghedichtselen ende Lof-sangen, door D. H. V. A.*, met een opdracht van *D. T. S. V. W.* aan *W. vanden Boetseler, Baron tot Asperen, etc. G. vanden Boetseler ende Asperen, Vryheer tot Langherack, etc. J. vander Reuieren, Heere tot Gellicum, etc.* (W. 1272.)

1894 Vande Oorsaken der Sonden, ende dat de mensch niet tot der zonde ghedwonghen en is, oock noch niet ghedwonghen en wordt, etc. Beschreven door Philippvs Melanthon, in syn Boeck ghenaemt *Hooft artijckel der Christelijcker leere.* Ende nu uyt het Hoochduytsch overgheset. (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaenssen. Anno 1611. in-4°., 32 blz.

= T. 963.

1895 Een Verklaringhe, over den 133. Psalm. Met een zeker onderscheyt inde Voorreden vant verscheel, dwelc is onder onse Predickanten, belanghende vande Predestinatie *enz.* (*De titel in randwerk.*) *Z. n. v. pl. en v. dr. Onderaan:* By my wel te vreden. Anno 1611. in-4°., 32 blz.

Uit de *Voor-reden* blijkt, dat de schrijver van deze aanmaning tot vrede te Rotterdam gevestigd was. Zie *Rogge, Gesch. der Remonstr., blz.* 32.

1896 De Leere Van de Predestinatie, ... Door D. Danielem Tossanum in zijn leven Professor der H. Theologie ... te Heydelbergh. Overgheset uyt de Latijnsche tale inde Nederlandsche door P. J. Au. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Amsterdam By Barent Adriaensz. .... Anno 1611. in-4°., 88 blz.

= W. 1274. *Rogge, Gesch. der Remonstr., blz.* 40.

1897 Des eerweerdighen Godsaligen ende Hooch-geleerden Amandi Polani van Rolansdorf,.... Corte verclaringhe over sommighe nu ter tijt verschillende articulen der Religie van Christo eewige Ghenaden-verkiesinghe Gods, *enz.*... Door vraghen ende antwoort ghestelt. Met eenen corten inhout der leere, die inde ... Universiteyt te Basel vande verschillenden articulen der Religie wort gedreven. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Rotterdam. By Matthijs Bastiaensz.... An. 1611. in-4°., (XVIII) en 38, en (III) en 13 blz.

= T. 964. De *Corte inhout* enz., volgt met nieuwe signatuur en pagineering. Verg. 1612, n°. 1994.

1898 Nicolai Hemmingii, Tractaet Vande Alghemeyne, ofte allen Menschen Salighe Ghenade. Wt de Latijnsche ... Sprake ... overgheset, door B. H. .... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Rotterdam, By Matthys Bastiaenssz. ... Anno 1611.
in-4°., (VIII) en 82 blz.

Zie over dit stuk van den Deenschen theoloog Hemming: *Uytenbogaert*, 101. (T. 965.)

1899 Een treffelijcke Oratie, Leerende hoe sich een Christen mensche schuldich is te draghen int onderzoecken der waerheyt, wanneer inde Kercke over de Leere verschillen ende oneenicheden op-rijsen. Eertijts bij ... Georgium Sohnium, tot Heydelbergh ghedaen; .... Hier is bygheevoeght een Voor-reden, vervatende niet alleen een korte Historie, vanden oorspronc ende voortganc der oneenicheden ende scheuringen voornoemt, maer ooc der swaricheden in onse Hollantsche Kercken op-gheresen. Wtghegheven door N. J. R. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Schiedam, By Adriaen Cornelisz van Delf, Anno M.D.C.XI. in-4°., (XX) en 32 blz.

= T. 966.

1900 Dispvtatie van de vryewille; Daer van .... onder t'beleyt D. Danielis Tileni Professoors inde Theologie, binnen Sedan, ghedisputeert heeft, Anno 1606. op den 23. Januarij.... Samvel Naeranvs Servaeszoon Wt Hollant. Wt het Origineel overgheset. (*Met fleet op den titel.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* ... 1611.
in-4°., 12 blz.

= T. 968.

1901 De Coninckliche wech tot den Hemel. Ofte de Leere van Gods eewighe verkiesinge, scheppinghe ende val der menschen, *enz.*... Tsamen ghevoecht... in de Enghelsche tale door Thomam Tuke, ende nu in de Neder-duytsche .... over-geset door Henricum Hexham. Tot Dordrecht. By Joris Waters. Anno 1611. (*De titel in randwerk.*) in-4°., (VIII) en 83 blz.

= T. 969.

1902 Seker Vraghen ende Antwoorden: belanghende de leere vande Predestinatie, van het gebruyck van Godes woort ende van de Sacramenten. Inhoudende het gevoelen vande Gereformeerde Kercken van Groot Britanien aengaende dese stucken..... Overgheset .... wt den Enghelschen .... ende genomen wt den Enghelschen Bijbel in quarto gedruckt Tot London by Robert Barker, ... Int Jaer 1606..... Tot Dordrecht. By Joris Waters. M.D.C.XI. in-4°., 8 blz.

= T. 970. De titel in randwerk, in het midden het wapen van Groot-Brittannië en Ierland.

1903 Seker Vragen ende Antwoorden, *enz.* (*Dezelfde druk als de vorige, doch met anderen titel, geheel in Duitsche letters.*) in-4°., 8 blz.

= T. 971.

1904 Echo oft Gallem, Dat is: Wederklinckende Ghedicht vande teghenwoordighe oneenigheden, ontstaen uyt Kerckelijcke verschillen. In Hollandt. Met noch Een Aenspraeck Op den Rammelenden Klepel.... (*Met titel-vignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M. DC. XI. in-4°., 8 blz.

De dichter van dit stuk teekent zich *A. N. R.* Het is waarschijnlijk *Adriaen van Nierop*, ons als auteur van meer dergelijke stukken bekend. Zie n°. 1620. (T. n°. 974.)

1905 Een schoon Tractaet Vande wtnementheyt van een Christenmensche, ende op wat maniere datmen den selven kennen sal.... 't Samen-ghesteldt door wijlen .... Pierre de la Place..... Anno 1572. Ende nu toe-gheeyghent aen sijnen Soone .... Elie de la Place.... Hier is by-ghevoeght een corte beschrijvinghe van het leven ende de doodt des Autheurs, ... Over-gheset .... vvt de Fransche in onse Neder-duytsche Tale, Door Godefridus Cornelij Vdemans. Tot Delf, Gedruckt by Jan Andriesz..... Anno 1611. in-4°., (XXIV) en 60 blz.

= W. 1271.

1906 Vande vryheydt der Secten, Hoe schadelijck deselve zij. Tot naedeel der algemeyne warachtige kercke ofte Gemeynte Godes, ... Door Casparum Grevinchovium, Za. Ge. In syn leven Dienaer des Godtlijcken Woorts binnen Rotterdam. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Dordrecht. By Adriaen Jansz. Bot. Anno 1611. in 4°., (IV) en 88 blz.

= T. 975.

1907 Grondelijck Bericht Caspari Grevinchovii, vande Dolingen der Nieuwe Luterschen, voornaemlijc opghekomen na de doot. ... D. Martini Lutheri, ende D. Philippi Melanchtonis, met korte

wederlegghinghe, *enz.* (*Met vignet op den titel.*) Tot Rotterdam, Voor Felix van Sambix, ... Anno M. D. C. XI. in-4°., 72 blz.

Het stuk dagteekent, blijkens den voorafgaanden *Vermaenbrief*, van 12 Aug. 1605. (T. 976.)

1908 Vande Christelijcke Disciplijne ende Excommunicatie: .... het ghevoelen der Kercken Christi tot Zurich, tot Bern, ende anderen... plaetsen in Zwitzerland, door Rodolphum Gwalterum, ... beschreven, ende int jaer 1582. uyt de Latijnsche in-onse Tale.... ghetrouwelijck Overgheset ende in Druck ghegheven door Casparum Coolhaes .... op een nieuw oversien, ... (*Met titelvignet.*) Tot Amstelredam. Voor Willem Adriaenssz. Ocker,... 1611. in-4°., (XVI) en 36 blz.

= W. 1276. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschriften*, *blz.* 13 en *Geschied. der Remonstr.*, *blz.* 42. Verg. op het jaar 1613.

1909 Een seer Noodich Tractaet Van 't Recht der Magistraten, [of Overheden] Over haere Onderdanen .... Wtghegheven by die van Magdeborch, in het Jaer 1550, ende in het Jaer 1574 oversien, ende.... vermeerdert. (*Met titelvignet.*) t' Amsterdam, by Pieter Pietersz..... 1611. in-4°., 92 blz.

Aan de keerzijde van den titel een *Clinck-ghedicht*, onderteekend: „*Dum Maliora Deus*". (T. 977.)

1910 Grondich Bericht van de wettelijcke beroepinghe der Predicanten ofte Kercken-dienaren. Mitdsgaders vande noodtwendicheydt des Kercken-raedts ofte Consistorie. Eertijdts beschreven door.... Wernervm Helmichivm ten tijde syner bedieninghe der Kercke Christi binnen Vtrecht.... (*Met fileet op den titel.*) Tot Delf, By Jan Andriesz., M. D. C. XI. *Aan het einde*: Tot Schiedam, Ghedruct by Adriaen Cornelisz. van Delf. Anno M. D. C. XI. in-4°., 40 blz.

= T. 978.

1911 Le Tocsin. Au Roy, à la Reyne Regente *enz.*.... Contre le Livre de la Puissance Temporelle du Pape, mis n'aguerres en lumiere par le Cardinal Bellarmin Jesuite. Par le Statue de Memnon..... A Leyden. Jouxte la Copie Imprimée à Paris. .... *Z. n. v. dr.* 1611. in-4°., 24 blz.

Zie n°. 1807, 'twelk een vertaling hiervan is (T. 982). Tegen dit boek verscheen in dit jaar een geschrift, getiteld: *Le premier Coup de la Retraite contre le Tocsin*, in-8°. van Alexandre de Montréal. Verg. W. 1283.

1912 D'Allarm-klock Aen de Coninc, de Coninginne Regente zijn Moeder, *enz.* .... Tegens het boeck vande tijdelicke macht des Paus, nu onlancx wtgegeven door den Jesuijtschen Cardinael Bellarminus.

Gemaeckt door dat Beelt Memnons. Met Permissie vanden goeden Engel van Vranckrijck .... Zeer onlancx te Parijs in t'Fransche ghedruckt, ende nu .... ghetrouwelick overgheset: Ende gedruckt Tot Leyden, Voor Jacob Marcusz. 1611. in-4°., 28 blz.

= W. 1281. Dit is een andere vertaling van het voorgaande stuk, dan die vermeld n°. 1807.

1913 De Peys van Roomen Dat is Een waerachtich bewijs van meer dan drie hondert verscheyde opinien, inde welcke, naer des Cardinaels Bellarmini eygen bekentenisse, die voornaemste Doctooren des Pausdoms onder malcanderen, in hare Religie zijn verschillende.... Daer... by .... een schoone, ernstighe, ende yverighe Afradinge van 't Pavsdom. Alles inde Nederduytsche tale overgeset ende uytgegeven, door Daniel Castellanvs .... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt tot Leyden, By Thomas Basson, Anno 1611. in-4°., (VIII) en 150 blz.

= W. 1283.

1914 Het Nieuwe Jaer vande Verblinde Paus-ghesinde; Vervattende Het Heylich bedroch vande Roomsche Kercke. VVaer in de voornaemste Reliquien der selve seer naecktelick om niet worden ghetoont: alle Pausgesinde sonderlinge van noode. (*Met titelvignet.*) t' Amsterdam, by Michiel Colijn, ... 1611. (*Op rijm.*) in-4°., 12 blz.

1915 Anti-Pater Govda, Dat is, Patris Joannis de Gauda, Priesters van Jesu-wijt Nederslach, over syn Predicatie opden Paeps-Alderheylighen dach ghedaen, opgheteeckent ende weder-leydt, door D. Henricvm Boxhornivm, ... Bediender des Evangelij tot Breda. .... Tot Rotterdam, By Felix van Sambix, ... Anno 1611. in-4°., (XII) en 132 blz.

= T. 981. Zie n°. 1810.

1916 Le Pater Noster des Jesvistes. Dediée a Philippes III. Roy des Espaignes, pour ses Estreines de la presente Annee: Avec L'Ave Maria des bons catholiqves François desirans leur Bannissement. A la Royne Regente de France. (*Met vignet op den titel en op de laatste blz.*) A la Haye, Chez Hillebrant Jacobssz. M.DC.XI. in-8°., 8 blz.

= T. 983.

1917 Het Pater Noster Der Jeswiten. Ghegheven aen Philippvs III. Coninck van Spaignien, als een ghesckenck in dit tegenvvoordich nieuvve Jaer. Met Het Ave Maria der goede Catholijcken van Vranckrijck, aen de Coninginne Regente. (*Met titelvignet.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz. Anno 1611. in-4°., 8 blz.

Vertaling van het voorgaande. (W. 1286.)

1918 De tweede Ontdeckinge der Jesuiten, Dat is Copye van sekeren Brief gheschreven tot Boulogne, in den welcken begrepen zijn de perfectien ende uytnementheden vande Compagnie van de Vaders de Jesuiten: .... Eerst in Italiaens ghedruct, ende nieulicx in Nederduyts overgheset. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.DCXI. in-4°., 16 blz.

= T. 984.

1919 Balade aen Divoda Jansz., alias Johannes Davids, Die hem noemt te zijn van heylighen Stadt, Priester van Jesu wijt binnen Cortrijck. (*Met titelvignet.*) Tot Middelbvrgh, Ghedruckt by Isaac Schilders, ... voor Adriaen vanden Vivre, ... M.DC.XI. in-4°., 16 blz.

Zie over *Johannes Davids*, die ook wel schreef onder den naam van *Divoda Janssen van Heylighenstadt: de Backer*, *Bibliothèque des Écrivains de la Compagnie de Jésus*, *I*, 1531—1534.

1920 Pauli Albutii ad Societatis Jesu Socios Universos et Singulos. Epistola: In qua de rebus gravissimis et lectu dignissimis agitur. Edita à *Philiberto Philalethe* Veronense. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno MDCXI. in-4°., 16 blz.

1921 Glaubwürdige Copey eines Schreibens, Welches an Herren Paulinum, gewesenen Datarium, vnder weyland Babst Clementen dem VIII. abgangen, vnd zu Doüay in den Niderlanden geschrieben worden Von der Jesuitischen Cabala vnd geheimen Kunst in Gewissens sachen. Ausz dem Frantzösischen verteutscht. Durch M. Vrbanum Willichium. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.DC.XI. in-4°., 32 blz.

1922 Epistola scripta tempore Philippi Pulchri Regis Christianissimi contra Bonifacii VIII. vsvrpationes. Ex vetvstiss. Codd. MSS. fideliter exscripta. *etc.* .... (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) M.DC.XI. in-4°., 12 blz.

De brief is van *Beelzebub*. Op de laatste blz. vindt men den bekenden brief van Bonifacius VIII aan Filips den Schoone van 4. Dec. 1303 en het antwoord van Filips. Beide zijn afgedrukt in *Goldast*, *De Monarchia S. Imp. Romani*, *II*, 95 *en* 96.

1923 Nievwe tiidinge Van den Duyvel Ende dry Notabele Persoonen. Hoe sy met malcanderen spraecke ghehouden hebben. Seer lustich ende tijdtcortich om lesen. (*Met houtsneê op den titel.*) Nae de Copye Tot Hadopoli. By Poniroponvs. Anno M.D.C.XI. in-4°., 16 blz.

Samenspraak tusschen een Lutheraan, een Calvinist en een Wederdooper, die, door den Duivel aangezet, elkanders leerstellingen bestrijden. De slotsom is: „*ghy sult v tot de Catholijcke* (kerk) *begeven*, *buyten de welcke onmogelick is dat jemant salich*

zy". Aanleiding tot dit hekelschrift gaf eene *T'samensprekinge tusschen den Duyvel ende den Paus* den 9 Nov. 1610 te Amsterdam uitgekomen. (W. 1287.) Met dit laatste is wellicht n°. 1813 bedoeld. Door Johannes Davida. Zie *de Backer*, *a. w.*, *I*, 1534 en *Vanderhaeghen*, *Bibliotheca Belgica*, *i. v.*

1924 Oorspronck ende teghenwoordighen staet van de Calvinische secte, alsoo die nv verscheyden is in vier principale deelen (*door* R. V.). Na de copye Ghedruct T'Tantwerpen (*sic*), by Robert Bruneau. 1611. in-plano, een blad.

Eerst in twee kolommen met de opschriften: *Den Oorspronck der Caluinisterije*, en *Van Joannes Caluinus*, *ende wie hy gheweest is;* tusschen deze twee kolommen het portret van Calvijn in ovaal met randwerk. Verder verdeeld in 4 kolommen: *De oprechte Caluinisten*, — (d. i.) *Puritanen. De Caluinische Protestanten. De Caluinische Brownisten. De Caluinische Arministen.* Onderaan eene toespraak *aen de verleyde volghers der Caluinisterije.* (W. 1288.) Zie n°. 2133.

1925 Oorspronck ende teghenwoordighen staet *enz.* (*Als 't vorige*). N*ae* de copye *gh*edruct *T'a*ntwerpen, by Robert Bruneau. 1611. in-plano, een blad.

Andere druk van het voorgaande.

1926 Vita Politica Het Burgherlick leven, Anno 1590. Beschreven deur Symon Stevin. Ende nv Alle Menschen, ... in desen beroerlicken tijdt seer nuttelick ghelesen. (*Met titelvignet.*) Tot Delf, Ghedruckt by Jan Andriesz..... Anno 1611. in-4°, (V) en 35 blz.

= T. 980.

1927 Den Verkeerden Hemel, Voor de Deur-waerders, Boere-plagers, Bloet-suypers, en andere quade Christenen. Gesamentlijck in een Visioen verschenen by D. F. D. Q. Vermakelijck ende gheneughlijck om lesen. (*Met prentverbeelding op den titel.*) Gedruckt tot voordeel vande Goede, ende nadeel vande Quade, in 't Jaer van de Rekeninge der Maenden. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* (1611?) in-4°., 40 blz.

Van dezelfde pers als n°. 1923.

1928 Den brullenden Leeuw overwonnen: Ofte Veld-slagh Tusschen eenen Christen ende den Duyvel. ... (*Met drukkersmerk op den titel.*) t'Amstelredam, Voor Pieter Pietersz. ... 1611. (*Op rijm.*) in-4°., 16 blz.

1612.

Zie ook n°. 1500, 1843 en 1881.

1929 Waerachtich verhael, Belanghende de aenkomste tot Constantinoplen, van den Ambassadeur der Edele Moghende Heeren Staten Generael van de Vereenighde Nederlanden: Midtsgaders het goede tractement ende onthael den selven Heere Ambassadeur Cornelis

Haga, met sijn gheselschap, aldaer ten Hove aengedaen, ende de groote Vryheden by hem aldaer verkreghen *(in Juli.) Met titelvignet. Z. n. v. pl. (Alkmaar.)* By Jacob Harmansz Verblack, 1612. in-4°., 20 blz.

Uitvoeriger verhaald bij *Baudartius*, *I*, 179—189. (T. 988.)

1930 VVaerachtich verhael, Belanghende de aencomste tot Constantinoplen, van den Ambassadeur der .... Staten Generael van der Vereenighde Nederlanden: *enz.... Bij denzelfden.* in-4°., 16 blz.

Andere compresse druk.

1931 Waerachtich verhael, Belan*g*ende de aen*k*omste tot Constantinoplen, van den Ambassadeur der Edele Mo*g*ende Heeren Staten Generael vande Vereenighde Nederlanden: *enz. . . . Bij denzelfden.* in-4°., 16 blz.

= W. 1295. Nog andere druk.

1932 Plaidoyé De Me. Pierre de la Marteliere, Advocat en la Cour, fait en Parlement, ... les dixseptiesme et dixneufiesme Decembre, mil six cens vnze. Pour le Rectevr et Vniversité de Paris, defendeurs et opposans. Contre les Jesuites demandeurs, ... *(Met titelvignet.)* Premierement imprimé, A Paris, Chez Jean Petit-pas, ... M.DC.XII. Avec Permission. A la Haye, Chez Hillebrand Jaques. in-8°., 96 blz.

Zie: *Martin*, *Histoire de France*, *XI*, 31 en het volgend nummer.

1933 Playdoyé, of t'Ghepleyt van Mr. Pieter de la Marteliere, Advocaet int Hof, ghehouden int Parlement, ... vergadert den xvijen ende xviijen Decembris, duysent ses hondert ende elve. Voor den Rectoor ende D'Vniversiteyt van Parijs, verweerders ende opposanten. Tegen de Jesuwijten Eysschers .... VVt de Françoysche originele Copije ghedruckt te Parijs by Jan Petit-pas, ... overgheset. *(Met titelvignet.)* In s'Sgraven-Haghe *(sic)*, By Hillebrant Jacobsz, ... 1612. in-4°., 60 blz.

Verkort bij *Baudartius*, *I*, 193—207. (T. 991.) Vertaling van het origineel van het voorgaande.

1934 Playdoyé, *enz. (als 't voorg.)* .... Tot Delf, By Bruyn Harmansz. Schinckel, ... Anno 1612. in-4°., 60 blz.

Andere druk van het voorgaande.

1935 Plaidoyé de Me Jaqves de Montholon advocat en la Cour: faict en Parlement les 17. et 20. Decembre, mil six cens onze. Povr les Peres Jesvites demandeurs, ... Contre les Opposans de l'Vniversité. Et povr Response av plaidoyé de Maistre Pierre de la Marteliere, leur Aduocat. *(Met het wapen van Frankrijk en Navarre op den titel.)* Seconde

Edition. Reueu, corrigé et augmenté A Paris, Chez Clavde Chappelet, ... M. DCXII. Auec priuilege du Roy. in-8°., 320 blz.

Zie voorgaande nummers.

1936 Copije, In substantie soo vande Arreste ofte Vonnis gegheven in 't Parlement van Parijs, op den 23. Decembris 1611. teghens den Jesuwiten, als vande conclusien van mijn Heer den Procureur Generael vanden Koninck. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl en v. dr.*.... M. DC. XII. in-4°., 4 blz.

Uit het voorlaatste overgenomen. Bij *Baudartius*, *I*, 207. (T. 992.)

1937 Clavse ofte Artiicvlen Ghetrocken uyt het Testament, gemaect door ... de Coninginne (*van Spanje*) Vrou Margriete van Oostenrijck. Tot voordeel vant Collegie des geselschaps van Jesu, ofte Jesuyten tot Salamanca in Spaingen. Overgheset uyt den Spaenschen int Francoische, Gedruct tot Camerick, by Jan de Reviere, ende nu uyt den Francoische in Nederlantsche tale overgheset. (*Met titelvignet.* Tot Middelbvrgh, Ghedruct by Isaac Schilders, ... 1612. in-4°., 8 blz.

Bij *Baudartius*, *I*, 209—211.

1938 VVarachtighe Nieuwe tijdinghe, van de Doodt des, ... Roomsche Keyserlijcke Majesteyt Redolphus (*sic*) den tweeden.... Overleden tot Praag den xx. Januarij. Anno 1612. (*Met titelvignet.*) Tot Amstelredam.... By Paulus Aertsz van Ravesteyn. Anno 1612. in-4°., 4 blz.

Zie *van Meteren*, *X*, 495.

1939 Vryheden ende Privilegien Van des Keurvorsts van Brandenburgh, ...Ende Vrou Anne, Paltzgravinne byden Rijn, ... Volmachtige.... Verleent den ghenen die haer onder de protectie ende bescherminghe van henne V. V. G. G. tot Mullem huyslijcken begeeren neder te setten, Burgherlijcke Vryheyt.... Wt den Hooghduytschen .... ghetrouwelijck overgheset. Eerst ghedruckt tot Dusseldorp by Bernard Buysz. .... Anno 1612. Ende nu gedruckt t'Amsterdam, by Pieter Pietersz. ... z. j. in-4°., 24 blz.

Inhoud: De genoemde *Vryheden ende Privilegien* (ged. 12 Maart). 2°. *Het Placcaet van Borgermeesteren ende Raet der Stadt Collen* (ged. 7 April: als protest tegen het eerste stuk, met bijlagen). 3°. *Warachtige welgegronde refutatie* van dat placcaat (ged. 7 Mei), met eene bijlage. 4°. Brief van de op den titel vermelde gevolmachtigden aan de regeering van Keulen (ged. 24 Mei). Verkort bij *Baudartius*, *I*, 222—224. (W. 1294)

1940 Beschryvinghe Vander Samoyeden Landt in Tartarien. Nieulijcks onder 't ghebiedt der Moscoviten gebracht. Wt de Russche tale overgheset, Anno 1609. Met een verhael Vande opsoeckingh ende ontdeckinge vande nieuwe deurgang ofte straet int Noord-westen

na de Rijcken van China ende Cathay. Ende Een Memoriael gepresenteert aenden Coningh van Spaengien, belanghende de ontdeckinghe ende gheleghentheyt van 't Land ghenaemt Australia Incognita. (*Met titelvignet.*) t'Amsterdam, by Hessel Gerritsz..... Anno 1612. in-4°., (*behalve de kaarten.*) 40 blz.

Uitvoerig beschreven in *Mémoire bibliographique sur les Journaux des Navigateurs Neerlandais etc. ... Rédigé par P. A. Tiele*, p. 179—181. Aan dit ex. ontbreekt een der 3 kaarten n. l. die van *H. Hudson*. In het ex. der Bibl. van de Kon. Acad. wordt die kaart gevonden.

1941 Een wonderlicke Ende vreemde Nieuwe Tijdinghe, gheschreven uyt Barbarien, hoe dat hem aldaer eenen nieuwen Coninck opgheworpen heeft, ghenaemt Muley Hamet ben Abdela,.... Desen Brief is geschreven by een Christen-Coopman,.... den welcken seght, selfs in persoone,.... opten xij. Julij 1612. inde Tente van desen nieuwen Coningh gheweest heeft, *enz.* Tot Delf, Ghedruckt by Jan Andriesz..... Anno 1612. in-4°., 8 blz.

Zie: *Baudartius*, *I*, 192. (T. 989.)

1942 Schriftelicke Conferentie, gehovden in s'Gravenhaghe inden Jare 1611. tusschen sommighe Kercken-dienaren: Aengaende de Godlicke Praedestinatie metten aencleven van dien. Ter Ordonnantie vande .... Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt Ghedruckt. (*Met den holl. leeuw in den tuin op den titel.*) In s'Graven-hage, By Hillebrandt Jacobsz,.... Anno 1612. in-4°., (II) en 440 blz.

= T. 994. Zie: *Baudartius*, *I*, 39, 50 *v.v.*, 80; *Uytenbogaert*, 534 *v.v.*; *Brandt*, *II*, 159. *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 71—105. In dezen bundel zijn ook opgenomen de *Remonstrantie* van 1610, de *Contra-Remonstrantie* (bij *Baudartius*, *I*, 30—37) en de *Advyzen* van beide partijen over de beste middelen tot slechting der gerezen geschillen (bij *Baudartius*, *I*, 80—86). De uitgever van dit stuk is J. Wtenbogaert (zie *Resolutien v. d. St. v. Holland*, 1612, 6 *Jan.*) en niet, zooals bij T. 994 gevonden wordt *J. Arnoldus Corvinus* van Leiden. Zie verder op het jaar 1613, n°. 2054.

1943 Schriftelicke Conferentie,.... *enz.*... *Bij denzelfden*. 1612. in-4°., (II) en 440 blz.

Deze druk is kenbaar door eenige afwijkingen van den vorigen in druk en spelling. Zoo begint in dezen blz. 438 *Soo leerende*, in den vorigen: *So leerende*, en heeft hier blz. 440 16, in den vorigen 17 regels. (T. 995, waar *Schriftelijcke* gelezen wordt.)

1944 Schriftelicke Conferentie, *enz. Bij denzelfden* ... Anno 1614. in-4°., (II) en 440 blz.

1945 Schrifte*lijck*e Conferentie, *enz.*.., In s'Graven-hage. By Hillebra*nt* Jacobsz,.... Anno 1617. in-4°., (II) en 440 blz.

= T. 996 Latere druk met verschil in spelling.

1946 Copye Vande Remonstrantie die opt eynde der mondelijcke conferentie den .... Heeren Staten is overghelevert by de ses Predikanten, die van de Gecommitteerde, uyt de respective Classen van Hollant ende West-vrieslant ghedeputeert waren, om met de Remonstranten in Conferentie te treden: Welcke Remonstrantie inden druck vande andere schriften der Conferentie is naerghelaten, oft vergheten. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1612. in-4°., 4 blz.

= T. 997. Bij *Baudartius*, *I*, 50—51; verg. *Uytenbogaert*, 577; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 103. Het stuk werd in 't licht gegeven door *Bertius*.

1947 Cort Berecht. Nopende seeckere Copije Van een Remonstrantie, die (soo men voor-gheeft) in den Druck van de Conferentie in den Haghe ghehouden, naghelaten oft vergheten is. Vervatet in eenen Seynt-brief des Eerwaerdighen .... D. Joannis Wten-bogaert aen synen Vrient N. G. gheschreven, ende door den selven in Druck wt-ghegheven. (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam By Mathijs Bastiaenssz..... 1612. in-4°., 16 blz.

= T. 999. Tegenschrift van het vorige gericht aan *Nicolaes Crevinchoven*, zie: *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 103.

1948 Overlegginghe Vande Oorsaecken der schadelicker Twist in de Kercken van Hollant ende West-vrieslant op-geresen. Ende eerst van de Kerckelicke Ordinantie ofte Regieringhe int ghemeyn. Toegheschreven de E. E. Magistraten ende Regierders der Stadt Delff. Met aenwijsinghe van het rechte Remedie, ... tot beslechtinghe vanden selven Twist, ... Ghestelt ende uyt-ghegheven: door R. Donteclock, ... Tot Delf. Ghedruckt by Jan Andriessz. .... Anno 1612. in-4°., (II) 28 en 36 blz.

Deels naar aanleiding van dit geschrift verscheen het volgende *Naerder Bericht*. Zie: *Uytenbogaert*, 577. (T. 1000.)

1949 Naerder-Bericht Ende Openinge vande Procedvren by den Kerckendienaren Remonstranten ghehouden inde teghenwoordighe Verschillen. Dienende tot nodighe Verantwoordinge op de Beschuldigingen vervat inde Remonstrantie tegens hun over ghegeven. Gedruckt int 13. ende eenige volgende bladeren vande schriftelicke Conferentie: *enz.* Aende .... Staten van Hollandt ende Westvrieslandt. (*Met titelvignet.*) In s'Gravenhage, By Hillebrandt Jacobsz, ... Anno 1612. in-4°., (VIII en 116 blz.

Dit *Naerder-Bericht* was, zooals de titel vermeldt, hoofdzakelijk gericht tegen de *Contra-Remonstrantie*. Wtenbogaert, die er de steller van was (zie *Cattenburch*, *Bibl. Remonstrantium*, *p.* 142) vermeldt in zijn *Kerckel. Historie* (waarin hij, *blz.* 541 *v.v.* den voornamen inhoud mededeelt), *blz.* 577, dat het wel in 1612 gedrukt, maar eerst in Juni 1616 uitgegeven werd. Echter werd het reeds in 1612 (zie *blz.* 543) door de Gecommitteerde Raden van Holland bij

missive aan de steden rondgezonden, om als tegenwicht te dienen tegen de *„onbehoorlyke handelingen"* der tegenpartij, een bewijs hoe *rechtstreeksch* de Regeering zich voor de Remonstranten verklaarde. *Baudaert* vermeldt, dat dit stuk in 't licht werd gegeven *„so haest als de Conferentie in den Haege geeyndicht was"* (*Memorien*, *I*, 77). Verg. *Brandt*, *II*, 62. (T. 1001.) Door de zorg van *Corvinus* werden dit en het volgende stuk in het Latijn vertaald. Zie nog: *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 103—105.

1950 Aenhanghsel Van der Kercken-dienaren Remonstranten Naerder bericht. Vervatende klaer bewijs dat d'Artikelen by hun verworpen (*ontworpen*), niet en zijn ter quader trouwen voorghedraghen, *enz.* .... Met een voorreden daer inne aenghewesen wordt d'oozaeck (*sic*) ende 'teynde, waer toe dit wordt uyt-ghegheven. *enz.* ... Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz, ... Anno 1612. in-4°., 36 en 80 blz.

Zie: *Uytenbogaert*, 577; *Baudartius*, *I*, 77. Ook dit Aanhangsel is het werk van Uytenbogaert (zie *Cattenburch*, p. 143). (T. 1002.) Zie: *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 103, *noot*.

1951 Brief D. Conradi Vorstii. Aende ... Staten Generael ..... Ghestelt voor desselven Vorstii Latijnsche antwoorde, op de Articulen ghesonden wt Enghelandt (*ged. D.* 15 *Dec.* 1611. *Met titelvignet.*) Tot Delft, By Harman Bruynssz. Schinckel, ... 1612. in-4°., 16 blz.

Vertaling van de voorrede van n°. 1875.

1952 Specimen Conscientiae, Candoris, Veracitatis, simplicitatis et Pietatis D. Vorstii, Quod nobis denuo exhibuit in ipso suae ad Regios Articulos Apologiae limine, et ante paucos dies edito Prodromo: in loco De Immensitate sive omnipraesentia essentiae Dei. Scriptum à Pastorib. Eccles. Leovvard ... Franekerae, Ex officinâ Typographicâ Vlrici Dominici Balck, ... 1612. in-4°. (IV) en 40 blz.

Met opdracht aan de Staten van Friesland. *Bogerman* was de voornaamste opsteller. Zie op 1611 n°. 1875 en 1879.

1953 Conr. Vorstij ... Brevis Refvtatio Speciminis, à Leowardiensibus Ecclesiastis adversum ipsum editi..... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm, Ex Officina Joannis Patij, ... 1612. in-4°., 8 blz.

Zie vorig nummer.

1954 Examen Responsionis quam D. Conradvs Vorstivs edidit ad Articulos ex Anglia transmissos. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... CIϽ. IϽ. CXII. in-4°., 28 blz.

Met de *Responsio* is bedoeld n°. 1875.

1955 Toetse Adriani Smovtii, Van sekere Antwoorde ende Bericht, in December 1611. uytgekomen, met desen Titel: Conradi Vorstij ...

Teghen-bericht, Op sekere Artikelen onlangs by openbaren Druck onder de ghemeyne man tot zijner grooter beswaernisse ghestroyt. *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1612. in-4°., (VIII) en 232 blz.

Zie n°. 1876. Op blz. 220 begint *Na-rede oft Besluyt aen D. Vorstium.* Vermeld bij *Rogge*, *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*, *blz.* 75.

1956 Antwoordt, den voorloper D. Vorstii ghegheven vande Kerckendienaers tot Leeuwarden... (*Met het wapen van Friesland op den titel.*) Tot Leeuwarden, By Abraham vanden Rade,... 1612. (*De titel in randwerk.*) in-4°., (II) en 18 blz.

Antwoord op n°. 1879. Achteraan een brief van *Dav. Paraeus*, hoogleeraar te Heidelberg, aan *Vorstius*, ged. 7 Nov. 1611, door *Baudartius*, *I*, 70 overgenomen. (T. 1004.)

1957 Kort Antvvoordt op de Benthomsche ende Steenfortsche getuychnissen de vvelcke D. Vorstius in synen Voorloper tot vvederlegginge syner teghengetuygen attestatien heeft uytgegeven :... (*Met titelvignet.*) Harderwyck By Thomas Hendriczoon, Anno 1612. in-4°., 12 blz.

= W. 1302. De schrijver van dit *Kort Antwoordt* is de Rector Hoelngius. Zie *Rogge*, *Gesch. der Remonstranten*, *blz.* 9 *en* 10. (W. 1302.) Hierin ook de Acte van Verzoening van Vorstius met de Heidelbergsche Theologen. (Sept. 1599.)

1958 Bekentenisse D. D. Conradi Vorstii Over sommighe voornaemste Hooft-pointen der Christelijcker Religie. Ten deele uyt zijne eyghene Handt-schriften. Ten deele uyt zijne Private Disputatien. Ten deele uyt zijne gedicteerde Lessen, getrouwelijc uytgetogen. Hier zijn byghevoecht twee Brieven eene D. D. Parei aen D. D. Vorstium, de andere der Theologanten van Basel, aen de Pastooren des Graefschaps van Benthem, over de saecke D. D. Vorstij. (*Met titelvignet.*) Tot Franeker By Vldrich Balck, Anno 1612. in-4°., 80 blz.

Waarschijnlijk uitgegaan van den Franeker hoogleeraar *Sibrandus Lubberti*, Vorstius' hevigsten tegenstander. De brieven van *Paraeus* van 1598 en van de Baselsche Theologen van 1599, die hierachter gevoegd zijn, vindt men ook bij *Baudartius*, *I*, 70—77, doch niet de Acte van Verzoening van Vorstius met de Heidelbergsche Theologen (1599), die hier aan het slot gevonden wordt. (T. 1005.)

1959 Declaration dv Serenissime Roy De La Grand' Bretaigne sur ses actions devers les Estats Generaux des Pais bas vnis touchant le faict de Conradvs Vorstivs. (*Met het wapen van Groot-Brittannië op den titel.*) A Londres Chez Jean Norton Imprimeur ordinaire du Roy es langues estrangeres. Ann. Dom. 1612. in-4°., (II) en 70 blz.

Oorspronkelijke uitgaaf van dezen bundel, waarin alle brieven van Jacobus I over de kwestie met Vorstius, ook de 2e en 3e Oratie door zijn gezant *Winwood* in de Vergadering der Staten gehouden (n°. 1864—1882), zijn opgenomen. Een vertaling van dit stuk vindt men bij *Baudartius*, *I*, 53—69, waar ook de 1e Oratie van *Winwood* is bijgevoegd. Verg. *Uytenbogaert*, 572; *Brandt*,

II, 167 (T. 1006) en *Rogge*, in den *Gids*, 1873, *II*, 549—551. Opgedragen aan *l'honneur de nostre Seignevr et Savveur Jesvs Christ.*

1960 Verklaringhe Des Doorluchtighsten Conincks van Groot Britannien, Over zyne handelingen by de Staten Generael van de Vereenichde Nederlanden, belanghende de saecke van Conradus Vorstius. Overgheset uyt de Fransche in onse Nederduytsche tale. (*Met het wapen van Groot-Brittannië op den titel.*) .... Nae de copye ghedruckt tot Londen by Jan Norton, ... Anno 1612. *Z. n. v. pl.*, *en v. dr.* in-4°., 40 blz.

= T. 1010. Vertaling van het voorgaande.

1961 Verclaringhe Van Den Alder-Doorlvchtichsten Coninck *enz.* (*Met het engelsche wapen op den titel.*) Tot Dordrecht. Ghedruct, by Joris Waters, 1612. in-4°. 44 blz.

Andere vertaling. Aan dit ex. ontbreken blz. 41—44.

1962 Verklaringhe Van den Alder-doorluchtichsten Koning van groot Britannien, *enz.* .... (*Met het wapen van Engeland op den titel.*) Tot Middelbvrch. Ghedruct ende over-ghezet na de Fransche Copye, ghedruct tot Londen by Jan Norton, ... (*z. n. v. dr.*) 1612. in-4°., 52 blz.

Andere vertaling waar de eerste Oratie van Winwood is achtergevoegd. (T. 1009.)

1963 Isaaci Casavboni Ad Epistolam Illustr. et Reverendiss. Cardinalis Perronij, Responsio. (*ged.* 9 *Nov.*) (*Met fleet op den titel.*) Londini Excudebat Joannes Norton, ... An. cIↃ IↃ cxII. in-4°., (XII) en 72 blz.

Oorspr. uitgave. Hierin wordt ook over Vorstius gesproken. Zie de vertaling op het volgend nummer.

1964 Antwoort, Isaaci Casavboni Op den Brief vanden .... Cardinael Perronius, Gheschreven wt den name ende van weghen .... Jacobus, Kóninck van groot-Britanien etc. Wt de Latijnsche Tale in onse Nederlantsche Over-gheset, ende met een kleyne Voorreden tot den Leser verrijckt. (*Met het wapen van Engeland op den titel.*) Nae de Copije Ghedruckt tot Londen by Joannes Norton. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*), ... Anno M. DC. XII. in-4°., (VIII) en 32 blz.

De Vertaler uit in de voorrede zijn gevoelen, dat men Jacobus I miskent, door te gelooven dat hij de partij der onverdraagzamen zou willen stijven, en dat, als hij den stand van het geschil wat beter kende, hij zich zeker niet voor de Contra-Remonstranten zou verklaren (T. 1011). Zie vorig nummer.

1965 Cleynen VVech-wyser, Ghestelt tot Onderrichtinghe der Eenvoudighen, Om de Harten, ... in desen tijdt, nopende verscheyden Verschil-poincten, ontrust zijnde, ... Claerlijck aen te wijsen,

wat wegh sy moeten in-gaen, om van de selve en de ghenen die d'een of d'ander Parthy zijn toe-ghedaen, recht te oordeelen, ... Wt-ghegheven door Geer-aard van Vri-borch. ... Ghedruckt *z. u. v. pl. en v. dr.* int Jaer 1612. in-4°., 40 blz.

= T. 1012. Dit stuk bestaat uit een voorrede, ged. 22 Mei en twee brieven, ged. 15 Jan. en 15 Mei, geschreven naar aanleiding van de *Verklaringhe* van *Jacobus* (zie boven) en het Antwoord van *Casaubonus* (zie vorig nummer). Arminius en Vorstius worden er beiden in verdedigd. Schrijver is Jacobus Taurinus (Jac. van Toor). Zie *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 109 *v.v.*; *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 115 *en* 116; *Paquot*, *Mémoires*, *III*, 620—622.

1966 Conradi Vorstij S. Th. D. Responsvm plenivs Ad scripta quaedam eristica, non ita pridem à diversis Fratribus contra ipsum edita, praesertim verò ad scriptum illud nuperum Ministrorum Leowardiensium quod Commonefactionem ampliorem vocant..... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm, Ex officina Joannis Patij, ... Anno cIↃ. IↃc. xii. in-4°., (LII) en 64 blz.

Zie volgend nummer. Verg. *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschriften*, blz. 32.

1967 Conradi Vorstii S. Th. D. Volcomender Antwoort Op eenighe twist-schriften, onlangs by verscheyden Broederen teghens hem uytgegheven, voornemelick op de verclaringe D. Sibrandi Lubberti, mitsgaders de naerder waerschouwinge der Predicanten tot Leeuvvaerden. etc.... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Leyden, By Jan Paedts Jacobszoon, ... Anno 1612.
in-4°., (XVI) 80 en 44 (*niet zooals T.* 1013 *zegt:* 24) blz.

In dit geschrift worden behalve de *Verclaringe* van *Sibrandus Lubberti* en de *Naerder Waerschouwinghe* (n°. 1878) ook gerefuteerd de *Bedenckingen der zes Predicanten* (n°. 1846) en de *Bedenckinge van Donteclock* (n°. 1857). Vermeld bij *Uytenbogaert*, 572 (T. 1013) en *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschriften*, *blz.* 37.

1968 Catalogvs Errorum, sive hallucinationum, D. Sibrandi Lvbberti: Ex libello ipsius, cui titulum fecit: *Declaratio Responsionis* etc. Fideliter excerptus, cum brevi Refutatione. Autore Conrado Vorstio S. Theol. D..... (*Met titelvignet.*) Lugduni Batavorum Ex Officinâ Typograph. Godefridi Basson. cIↃ. IↃ. cxii.
in-4°., (IV) en 68 blz.

Zie *Paquot*, *Mémoires*, *III*, 83, waar ook een uitgave van Steinfort vermeld wordt van het jaar 1611; *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 32. Het ex. bij T. 1014 heeft 48 (?) blz.

1969 Tegenbericht Op D. Vorstii lasterlycke ende ongefondeerde antwoort, daermede hy Jodoci Hoeingii Rectors der Schoel des Veluschen quartiers tot Harderwyck, getuychnis, tegens hem gegeven, in sijnder *Volcomender Antwoort* poget te vernietighen: ....

(*Met titelvignet.*) Harderwyck By Thomas Henrickzoon, . . . anno 1612. in-4°., 16 blz.

Antwoord van *Hoeingius* op de beide voorgaande nummers. Vermeld bij *Rogge*, *Geschied. der Remonstr.*, *blz.* 10. (W. 1303.)

1970 Oratie tot verantwoordinghe. Ghedaen Inde volle Vergaderinghe der . . . . Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt. In s' Graven-Haghe den 22en. Martij stilo novo. Van Conrado Vorstio. . . . . (*Met titelvignet.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz, ... Anno 1612. in-4°., (II) en 76 blz.

= T. 1016. Uit het voorbericht blijkt dat deze oratie door *Vorstius* in het hoogduitsch is gesteld en uitgesproken (verg. ook *Rogge's* Artikel in den *Gids*, 1873, *II*, *blz.* 551—553) en op verzoek der Staten vertaald werd in het Latijn en Hollandsch. Zie: *Brandt*, *II*, 167, *Uytenbogaert*, 572 *v.v.* De Latijnsche uitgave bij W. 1308.

1971 Parasceve, Dat is: Voor-bereydinghe van Conradvs Vorstivs . . . . Tot een vriendelijcke Conferentie, Oft Onderhandelinghe Met . . . . . Joannes Piscator, ... Over Sekere Aenwysinghen . . . . op sommighe plaetsen al over langhe ghetoghen uyt het Boeck des Autheurs van God, *enz.* . . . . Overgheset uyt den Latyne in onse Nederduytsche tale, door Reynier Telle. . . . . T'Amsterdam, Ghedruckt by Willem Jansz. . . . . Anno M DC XII. in-4°., (XX) en 80 blz.

Zie *Baudartius*, *I*, 96; *De la Rue*, *Geletterd Zeeland*, *blz.* 342; *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 37 *en* 38. Het oorspronkelijke wordt aldaar vermeld blz. 33. De voorrede is (daar) gedagt. $\frac{1}{1}\frac{1}{1}$ 9bris 1612. (W. 1310.)

1972 Crisis Vorstiani Responsi. Quâ D. Conradvs Vorstivs denuò Atheismi, Ethnicismi, Judaismi, Turcismi, Haereseos, Schismatis, et ignorantiae arguitur. Autore D. Georgio Eglisemmio . . . (*Met titelvignet.*) Delphis Ex. Officina Johannis Andreae. Anno 1612. in-4°., (X) en 44 blz.

De laatste blz. zijn foutief 30—34 genummerd, in plaats van 40—44. De opdracht aan de Staten Generaal is gedagt. *Calendis Aprilis* 1612. Zie *Rogge*, *Geschied. der Remonstr.*, *blz.* 9; *Baudartius*, *I*, 77; *Uijtenbogaert*, 573 *volg.* (W. 1307) en *Rogge* in den *Gids*, 1873, *II*, *blz.* 521.

1973 Verclaringhe der Kercken-Dienaers tot Leeuwarden, over D. Vorstii volcomener antwoordt op de Naeder-Waerschuwinghe. . . . . (*Met titelvignet.*) Gedruckt Tot Leeuwarden, By Abraham vanden Rade, ... 1612. in-4°., (XXXII) en 104 blz.

= T. 1015. De opdracht aan de Friesche Predikanten is ged. 20 Mei. In sommige exemplaren is de signatuur op blz. 19 ten onrechte *B*₂ in plaats van *C*₂.

1974 Een besonder Tractaet, Van de voornaemste Leer-stucken, over welcken ten huydigen dage 't verschil is: wesende d'oprechte Copijen,

eerst van het Wederleg-schrift.... der Stadt Dordrecht,... tegens een Remonstrantie, uytgegheven by Adolphus Tectander Venator, Predicant ende Rectoor tot Alckmaer. Ende daer nae, Des voorsz. Tectanders Apologie, tot Refutatie des voornoemden Wederlegschrifts, *enz*.... In den Druck ghebracht, door een Lidtmaet van de suyvere,... Ghereformeerde Kercke: (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n v. pl. en v. dr.*)... 1612. in-4°., (XII) eu 184 blz.

Zie: *Baudartius*, 96. De uitgever, mij onbekend, onderteekent zijne korte voorrede met zijne voorletters *C. V. D. L.* (T. 1017.)

1975 Corte, NOotwendighe,... verantwoordinghe, eens Borghers van Alcmaer, wiens naeme hier nae te vinden is: Teghens eenighe lasterlijcke ende onwarachtighe diffamatien ende faem-roovinghen, teghens hem onghehoort zijnde, den 14. Julij Anno 1611. In openbaren drucke uytghegheven: onder den Titulen ende namen van Burghemeesteren, *enz*. ... der Stede Alcmaer, ... In een Boeck gheintituleert ....*Nootwendich Historisch verhael*, etc.....(*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.*... 1162 (*moet zijn* 1612) in-4°., 72 blz.

Aan het einde leest men: *Geschreven in Alcmaer den xxvj. Julij. Anno* **1612.** *by mijn V. E. goetgunstighe vrient Pieter Harmansz van Parsijn*, *Burgher tot Alcmaer.* Vermeld bij *Rogge*, *Geschied. der Remonstr.*, *blz.* 16. Zie op het jaar 1611, nº. 1841.

1976 Sermoen, Vvaer in bewesen wort, dat de Mensche geensins door de wercken voor God wort gherechtveerdicht: Ghedaen door Cornelium Hillenium, den 13. Martij in de Nieuwe Kerck binnen Amsterdam.... (*Met drukkersmerk op den titel.*) t'Amstelredam, By Heyndrick Laurensz.... Anno 1612. in-4°., 40 blz.

Van Hil, uit Alkmaar verdreven, nam de wijk naar Amsterdam, „*daer hem veelen als een martelaer*, *confessoor of belyder aenhielden*". *Brandt*, *II*, 114. (T. 1018.)

1977 Cort Bericht Van de Redenen Om de welcke de Heeren Burghemeesteren, Raden ende Vroetschappen der stede Rotterdam Cornelium Geselium ghetrouw Dienaer Jesu Christi niet alleen van zijnen Dienst gedeporteert, maer daer en boven oock wt hare stadt hebben doen leyden:... Mitsgaders Cornelii Geselii Teghenbericht op de selve redenen *enz. Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1612. in-4°., 22 blz.

= T. 1019. Zie *Uytenbogaert*, 580 *v.v.*; *Brandt*, *II*, 183; *Baudartius*, *I*, 87; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 171—177.

1978 Cort Bericht *enz*. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1612. in-4°., 16 blz.

= T. 1020. Compresser druk van het vorige.

1979 Kort ende Christelijck Examen, Over de Leer-poincten, Die ten

huydighen daghe in gheschil ghetrocken werden, ofse het fondament der saligheyt raken ofte niet? Hoe weynich datse importeren, ende hoe men dezelfde, ... kan .... verdraghen. Te zamen ghestelt: Door Franciscvm Lansbergivm, Dienaer der Ghemeynte Christi binnen Rotterdam. .... Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz, ... Anno 1612. in-4°., 68 blz.

Zie *Uytenbogaert*, 579; *Brandt*, *II*, 180. De beide *Lansbergen's* vormden te Rotterdam, waar *Geselius* en *Grevinchoven* tegen elkander ijverden, de verzoenende partij (T. 1021). Zie *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 171 en 172.

1980 Christelijcke aenleydinghe Tot vrede ende onderlinge verdraechsaemheyt over de huydensdaechsche verschillen in dewelcke ..... wert aenghewesen, Dat de overtreffelijcke Leeraer D. Henricus Bullingerus hoewel hy over de voorz. verschillen van eenderley ghevoelen met de Remonstranten is gheweest, nochtans voor een Leeraer der Ghereformeerde Kercke is erkent: ende volghens dien, Dat de Remonstranten, ... geensins en mogen ghesuspecteert, ofte als onverdraghelijcke Leeraers ghehouden werden. Alles by den anderen ghestelt ende uytghegheven door Samvelem Lansbergivm, Bedienaer des H. Euangeliums .... binnen Rotterdam. Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz, ... Anno 1612. in-4°., 80 blz.

Met opdracht aan de regeering van Schiedam, gedagt. 5 Dec., waarin merkwaardige bijzonderheden worden medegedeeld. Verg. voorts het vorige nummer. (T. 1022.)

1981 Korte ende grondighe Refutatie, Oft wederlegginghe, van een zeker boecxken onlancx in Druc uytghegheven, door eenen onghenoemden Liefhebber der waerheyt, op den name van Adam Hertwech van Rotterdam, als den Auteur der zelver, int welcke hy met eenighe frivole ende onghefondeerde argumenten wil bewijsen, dat gheloovighe, wat mogelijcke sonde datse doen, evenwel zullen salich wesen, ende niet en konnen verloren gaen. Hier is noch achter by ghevoecht, syne grove ende zeer absurde bekentenisse .... Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz., ... Anno 1612. in-4°. 72 blz.

= T. 1024. Gericht tegen T. 1023? De schrijver is Nic. Grevinchoven. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 110.

1982 Pylkoker Der dwaesheyt, Op Het Mandaet des Paus Adams Hartwech. Den xj. Januarij aen my ghesonden Anno 1612. Met een my bevelende dat ic mijn Munte aent Pausdom soude aendienen ende wt-gheven. .... (*Op dit ex. is een prentverbeelding in koper gegraveerd, op den titel geplakt.*) Tot Rotterdam, By Philips Philipssz. Anno 1612. in-4°., 44 blz.

Door eenen *Hubrecht wten Broeck*, „*niet dan Ambachts neringhe ghe-oeffent*," zooals hij zelf zegt, maar die dit zijn schrijven liet drukken, omdat *Hartwech* en de

zijnen, na eenige gesprekken met hem (die hij hier mededeelt) weigerden, brieven door hem geschreven *„tot nederworpinge van hare gestelde bewijs* (zie T. 1023)," aan te nemen. Een groot gedeelte van zijn schrift is op rederijkerswijze gerijmd. (T. 1025.)

1983 Vertaelde Theses Inhoudende een corte onderwijsinghe Vande oprechte Regeeringhe der Kercke Christi, ende vande oeffeninghe der Discipline inde selve. Eertijdts door D. D. Jacobum Arminium .... int Latijn beschreven, doch met verswijghen van zijnen name doenmael uytghegheven. Tot Delf, Ghedruckt by Jan Andriesz. .... Anno 1612. in-4°., (XVI) en 68 blz.

Waarschijnlijk door een Contra-Remonstrant vervaardigd en alleen op naam van Arminius uitgegeven om duidelijker te laten zien, dat deze vroeger van een ander gevoelen was, dan in het laatst van zijn leven. Niet te verwarren met n°. 1791. (T. 1029.)

1984 Verantwoordinge des Eerweerdighen .... D. Jacobi Arminii salig. ghed. Teghen de grove calumnie ende schendinge zijns Naems, begaen byden vertaelder vande Theses .... onlancx tot Delft ghedruckt, ende met louter onwaerheyt onder zijnen Naem uytghegeven. In druck vervaerdicht by des voorsz. Arminij Weduwe. (*Met titelvignet.*) Tot Leyden, Ghedruckt by Godefridus Basson.... Anno 1612. · in-4°., 20 blz.

= T. 1030. Tegenschrift van het vorige.

1985 Overlegginghe Ofte proeve Van t'ghevoelen Jacobi Arminij, van de predestinatie, van de ghenade Gods, ende van de vryen wille des menschen aen de Staten van Hollant ende West-vrieslandt van hem verclaert. Door Danielen Tilenum, Professoor inde Theologie .... in de Vniversiteyt van Sedan. Wt de Latijnsche sprake..... overgheset. Hier achter zijn noch byghevoecht drie brieven: 1. Davidis Parei aen den Autheur. 2. Des Autheurs aen Pareum. 3. M. Abrahami Sculteti. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* ..... 1612. in-4°., 68 blz.

Zie: *Uytenbogaert*, 578 en *Brandt*, *II*, 230, die verhalen dat *Joa. Arnoldus* (*Corvinus*), pred. te Leiden, dit geschrift beleefd beantwoordde, en Tilenus zoo overreedde, dat hij later aan de zijde der Remonstranten trad. (T. 1031.)

1986 Petri Bertii Hymenaevs desertor. sive de sanctorvm apostasia problemata duo. 1 An fieri possit ut justus deserat justitiam suam? 2. An quae deseritur fuerit vera justitia? (*Met titelvignet.*) Veneunt Francofvrti ad Moenum. Anno CIↃ IↃC XII. (1613?) in-4°., (XVI) en 108 blz.

De eerste druk verscheen in 1610 bij *Paets* te Leiden. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, 268.

1987 Hymenaeus desertor. Ofte: Twee Vraegh-stucken, Van Den Afval

der Heylighen. Het eerste, Of het oock moghelijck zy dat een rechtveerdighe zyne rechtveerdigheydt verlate? Het tweede. Of de rechtveerdigheydt, die verlaten wordt, een ware rechtveerdigheydt zy gheweest? Beschreven in Latijnscher sprake: door.... Petrus Bertius, Regent in het Collegie der Godheydt tot Leyden. Ende nu.... overgheset in onse Nederduytsche tale.... Ghedruckt in (*Z. n. v. pl. en v. dr.*).... 1613. in-4°., (XXIV) en 144 blz.

Volgens T. 1084 is dit de eerste Hollandsche vertaling. *Paquot* daarentegen maakt in zijne *Mémoires*, *III*, *i. v.* melding van een Hollandsche vertaling, van het jaar 1610. Zie *Uytenbogaert*, 607 en *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 271. Zie de tegenschriften op 1615.

1988 Neghen Predicatien, ofte wtlegghingen, ghedaen wt den Sentbrief Pauli tot den Ephesen, aen het eerste Capittel, Veers 4. 5. 6. 7. ende 8. Waerinne dat duydelijcken ende op het alder-eenvoudichste ghehandelt wort, vande Predestinatie, ofte eeuwighe verkiesinghe Gods. Door Jan Barentsz. van Voorbvrch, in zijn leven Dienaer des Godlijcken woorts binnen Delft.... Tot Dordrecht, By Nicolaes Vincenten, Boeck-drucker,... Men vintse te coop by Pieter vanden Mannacker, woonende tot Rotterdam,... Anno 1612. in-4°., 80 blz.

Onder de voorrede vindt men den naam van den uitgever: *Ia. Oudestijns van Dreysschor* (niet *Dreysschot* zooals W. 1316 heeft).

1989 Sekere Missive geschreven wt den Raet vande.... Heeren Staten, aende Classis van Rotterdam, ghedateert...., den 11. Martij 1610. daer wt men sien ende verstaen can, het wit ende voornemen D. Arminio, S. by dito der.... Heeren Staten.... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* in .... sesthien hondert ende twaelff. in-4°., 4 blz.

Deze Missive, waarin de Staten bevelen, dat men zich van twistgeschrijf over de verschilpunten onthoude, vindt men o. a. bij *Baudartius*, *I*, 23. (T. 1032.)

1990 Oordeel ende Censure Der Hooch gheleerder ende wijt vermaerder Mannen *Francisci Junij*, *Lucae Trelcatij*, ende *Francisci Gomari* Professoren .... Midtsgaders *D. Jeremiae Bastingij*, ende *Johannis Wtenbogaerts*. Door bevel der .... Staten van Hollant ende West-Vrieslant schriftelijck ghestelt, ende hare E. E. Mog. overghegheven Anno 1595. over de doolinghen van Cornelis Wiggersz. eertijdts Dienaer des Godlicken woorts .... tot Hoorn .... Tot Delf. Ghedruckt by Jan Andriessz..... Anno 1612. in-4°. (II) en 28 blz.

Zie: *Baudartius*, *I*, 2; *Bor*, *IV*, 72, 76 *v.v.* (en *Rogge*, *Wtenbogaert*. *I*, 70—72). Deze stukken werden door de Delftsche ijveraars op nieuw uitgegeven om te laten zien, dat de dolingen van Wiggersz, eenmaal door de Staten veroordeeld, geene andere waren dan die der Remonstranten. (T. 1033.)

1991 Querela Pacis, dat is Vreden-clacht Aen die vereenichde Neder-

landen, Waerinne de Vrede haer beclaecht datse onder den schijn van Vrede ofte Trevis, beyde uyt die Kerckelijcke ende Burgelijcke regeringhe wort verdreven ende verbannen. Tot navolginghe.... D. Erasmi Roterodami, Aldus ghestelt, ende op den teghenwoordighen tijt ghepast,... Door Godeschalcvm Aeltivm, Dienaer des Godtlijcken woorts tot Bolswert. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Gedruckt Tot Leeuwarden, By Abraham vanden Rade,....1612. Men vintse te coop bij Jan Lamrinck tot Bolswert, ende by Isaac Knoop tot Leeuwaerden. in-4°., (II) en 38 blz.

Vermeld bij *Uytenbogaert*, 578. Achteraan een sonnet van *S. Siccama* en een referein van eenen G. S. (T. 1034.)

1992 Christelijcke Kercken-Ordeninge Der Stadt, Steden ende Landen van Vtrecht. Ghearresteert binnen Vtrecht den XXVIII Augusti XVIcXII. Wt-gegeven by de Ed: Mo: Heeren Staten der selver Provincie. (*Met het wapen der provintie Utrecht op den titel.*) ..... T'Vtrecht, By Salomon de Roy, ... M. VIc. XII. in-4°., (IV) en 56 blz.

Zie *Uytenbogaert*, 594—96; *Brandt*, die den voornamen inhoud mededeelt, *II*, 172—76; *Baudartius*, *I*, 88. De hoofdzakelijke opsteller was Wtenbogaert (T. 1026). Zie *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 143 *v.v.*

1993 Christelijcke Kercken-Ordeninge *enz.* (*Als 't vorige*) .... T' Vtrecht, By Salomon de Roy, M. VIc. XII. Men vintse te coop, by Jan van Doorn, Boeck-vercooper, *enz.* in-4°., (IV) en 56 blz.

Dezelfde druk als de voorgaande met bijvoeging van het onderschrift op den titel, waarop voorts het woordje *Staten* is weggelaten. (T. 1027.)

1994 De leere der waerheyt Van Godts Eeuwighe Predestinatie. Beschreven door .. . Amandum Polanum van Polansdorf *enz.*... Item, noch een Corte verclaringhe desselfden Polani *enz.* (*zie op* 1611 *n°.* 1897).... Met een Cort inhoudt der Leere, *enz.* (*zie n°.* 1897, 2*de stuk*) Waer van het eerste uyt de Latijnsche ende de andere Tractaetgens uyt de Hooch-duytsche tale .... overgheset sijn door P. J. A. (*Met drukkersmerk op den titel.*) t' Amstelredam, By Barent Adriaenszoon ... Anno 1612. in-4°., (VIII) en 224 blz.

Met een opdracht van *Amand Polan van Polansdorf* aan *Andries Narusscvic* in *Kuppisky*, ged. 3 Febr. 1598.

1995 Een Troostelijcke Onderwijsinghe der eenvoudighe Christen Lidtmaten, die in desen twist seer ontroert zijn, daer in het fondament onzer zalicheyt op het alderkortste verklaert wort. Met noch een bewijsinghe, dat in dese verscheel Puncten gheen Salicheyt gheleghen en is *enz.* .... Te samen ghestelt door T. M. W. .... Tot

Schiedam. Voor Jan Wolfferszoon. Anno, M.VI.XII. (*De titel in randwerk.*) in-4°., 28 blz.

= T. 1035.

1996 Erasmus vanden Vrijen-wille Teghen Lutherum. Een seer Lieflycke ende onpartydige overlegginghe. (*Met het portret van Erasmus in medaillon op den titel.*) Tot Rotterdam By Matijs Bastiaensoon.... Anno 1612. in-4°., 72 blz.

1997 Erasmj Roterodami Tractaet vanden Vrijen-wille Teghen D. Martinum Lutherum. (*Met portret als boven.*) Tot Rotterdam. *Bij denzelfden.* 1612. in-4°., 72 blz.

Alleen de titel verschilt, overigens is dit ex. gelijk aan het vorige. Bij T. komt onder nº. 1036 een ex. voor waar op den titel gelezen wordt: *Erasmus* (sic) *Roterodami Tractaet*, enz.

1998 Vier Brieven D. Joannis Calvini, overghezet wt het Latijn.... inhoudende eenen goeden ende Christelicken raet, waer na hen de rechtghevoelende Christenen binnen Rotterdam, Leyden, Alcmaer ende andere plaetsen daer oneenicheyt is in de Leere, behooren te reguleren. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1612. in-4°., 24 blz.

1999 Vergaderinghe Ghehouden in de Kercke van Geneven, door..... D. D. Johannem Calvinum. In welcke de materie van de eeuwige verkiesinghe Gods kortelijc ende klaerlijc van hem is voorgestelt.... Int Frans Anno 1562 wtghegheven, ende door Conradum Mirkinium Kerckendienaer te Capelle op d'IJssel, ... overghezet. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Rotterdam. By Felix van Sambix,.... 1612. in-4°., (VI) en 50 blz.

= T. 1038.

2000 Schriftuerlijcke Onderwijsinghe, In de Leere van de Goddelijcke Predestinatie. Eertijdts in Hoochduytsch beschreven, door.... Wilhelmum Zepperum, Hof-Prediker des Vorstelijcken huys Nassau,....Ende alsnu wt den Latijne,.... overghezet door J. G. O..... Hier is noch by ghevoecht, een korte onderrichtinghe.... *Petri Martyris enz.* (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam, By Felix van Sambix,.... Anno 1612. in-4°., 32 blz.

= T. 1040.

2001 Christelicke Overdenckinghe Van de Veelvoudighe heerlijckheydt, ende heerlijck-makinghe des eenighen Gods in der Drie-eenicheyt, ende driederley heerlick-makinge veler ende aller kinderen Gods onder den eenighen Sone Gods. Beschreven in twee corte tractaetjens. Door Mathias Martinius. Ende nu uyt der Latijnscher tale...

overgeset. Door R. D. (*Met drukkersmerk op den titel.*) t' Amsterdam. By Pieter Pietersz..... 1612. in-4°., 40 blz.

= T. 1041.

2002 Disputatie Van het ghewichtighe Vraegh-stuck, of Christus de rechtveerdigheydt Godes voor onse sonden ghenoegh heeft ghedaen, ofte niet?... Tusschen Michiel Gittich Sociniaen, ende Lodewijck Lucius recht-ghevoelende. Waer inne de argerlicke Ketterye Socini ontdect, ende de valsche Argumenten crachtelick wederleyt werden. Overgheset uyt den Latyne, ghedruckt tot Basel, in onse Nederduytsche spraecke. (*Met titelvignet.*) .... *z. n. v. dr.* M. DC. XII. in-4°., 96 blz.

= T. 1042.

2003 Een Christalijnen Bril, Daer door men zien kan van Hollant af, tot in Engelant toe, eenigher oproeriger Predicanten bedrijf. Eertijts gemaeckt. Voor den E. Magistraet der Stadt Sneeck.... Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.*.... 1612. in-4°., 16 blz.

Vermeld bij *Rogge*, *Geschied. der Remonstr.*, *blz.* 36. Herdruk van een in 1602 uitgekomen pamflet tegen *Beza's* tractaat over het straffen der ketters. De schrijver is Tymen Claesz Honich. Dit pamflet is niet te verwarren met de *Christalynen Bril* van *Dwinglo* (nº. 2075). *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. geschr.*, *blz.* 131. (W. 1312.)

2004 Den vreedsamen christen, Of Van de Vrede der Catholijcke Kercke, Een seer uytnemende .... Tractaet: Aenwijsende, ende leerende, hoe men in de Christenheyt, de vrede heylichlick moet bewaren, ... selfs in de verscheydenheydt der opinien..... Beschreven door .... Franciscvm Jvnivm,.... Ende nu Getrouwelick overgeset, verkort, ende met aenteeckeningen op den kant verrijckt, door Johannem de la Haye, Bedienaer des Heylighen Evangelij inden Hage. (*Met titelvignet.*) Tot Delft, By Adriaen Gerritsz. .... 1612. *Aan het einde*: Gedruct tot Leyden, By Jan Claesz. van Dorp,.... 1612. in-4°., (IV) en 78 blz.

2005 Den vreedsamen christen, *enz.*... Tot Amsterdam, By Jan Evertsz. Cloppenburch,... Anno 1612. in-4°., (IV) en 78 blz.

Zelfde druk met ander adres op den titel.

2006 Episolica (*sic*, *voor:* Epistolica) Disceptatio de fide ivstificante. Deque nostra coram Deo justificatione, habita Inter .... D. Sibrandum Lubberti,.... Professorem in .... Academia Franekerana. et Petrvm Bertivm Studiorum in Collegio illustrium Hollandiae et

West-Frisiae Ordinum apud Leydenses praefectum. .... Delphis Batauorum. Apud Joannem Andreae, ... Anno 1612.
in-4°., (II) en 164 blz.

Verschillende brieven in de jaren 1608 en 1609 door de genoemde personen gewisseld. Vermeld bij *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 269.

2007 Een Lanteerne des Heeren. Om de Savoysche waskeerse in te stellen, die eertijdts, om Vranckryck te verlichten, ontsteecken is: gemaect door den God-geleerden Christelycken Ridder, Sebastiaen Castalio, saligher ghedachten.... (*Met titelvignet.*)
Z. n. v. pl., *v. dr. en z. j*, in-4°., 4 blz.

Voorrede voor n°. 2008, dat met nieuw titelblad volgt. Zie aldaar; en *Rogge*, *Geschriften betreffende de Nederl. Herv. Kerk*, *de Socinianen enz.*, *blz.* 133.

2008 Raet aen dat verwoeste Vrancryck, In welcken aengewesen is, de oorsaecke deses teghenwoordighen Krijgs: ende de Medecijn die daer toe ghebruyckt mochte worden: Ende bysonder is vlytich overdacht ende overweghen, oftmen oock der conscientien ghewelt aendoen soude. Anno 1567. in Decenbri (*sic*). Door Sebastianum Castalio.,.., (*Met titelvignet.*) Eerst gedruct. .... M.D.Lxxviij. Daer na ghedruct Anno. M.vj.C.III. Ende nu wederom Anno. M.vj.C.Xij. *Aan het einde:* Eerst gedruckt tot Hoorn: Ende wederom herdruckt by Gerrit Hendricksz. Anno 1603. ende nu wederom Anno 1912 (*moet zijn* 1612). in-4°., 46 blz.

Reeds in 1561 zag het fransche origineel het licht onder den titel: *Conseil à la France désolée.* In 1567 verscheen de eerste hollandsche vertaling. In die uitgave is wellicht de fout ingeslopen, die ook bij dezen herdruk zoowel op den titel als aan het slot herhaald is, n. l. de opgaaf dat *Castellio* dit geschrift in 1567 heeft geschreven. Zie W. 364, 987 en 988, T. 1094 en het voorgaande nummer. Verg. *Uytenbogaert*, *I*, 70—73.

2009 Een kort ende waerachtich verhael, wat voor een grouwelijck ghevoelen dat de Arminianen, Vorstianen, ofte nieuwe Arrianen, Pelagianen, Socinianen, Samosatinianen ghesocht hebben in de Ghereformeerde Kercke in te voeren, en in kort hier teghen gestelt het ghevoelen der Ghereformeerde Kercke... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt buyten Romen. *Z. n. v. pl. v. dr. en z. j.* (1612?)
in-4°., 8 blz.

= T. 1043.

2010 Vant Ketter-dooden Een cort ende Schriftmatich Tractaet, Wat ende wie een Ketter is, ofmen een Ketter met recht mach ontlyven, martelen, ende eenighe pijne aendoen. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt, *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1612. in-4°., 30 blz.

Vermeld bij *Rogge*, *Gesch. der Remonstr.*, *blz.* 37. In verdraagzamen geest gesteld. (T. 1311.)

2011 Korte t'zamensprekinghe, tusschen twee Persoonen: In forme van Vraghen ende Antwoorden, ghestelt, Ter eeren der E. E. Magistraten ende Regeerders des Volcks: Ten tweedden, van den Onderzaten, ende haren schuldighen plicht tot de Overheden,.... door Georgium Freilingium Osnabrugensem, dienaer Jesu Christi tot Aelsmeer. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Rotterdam, By Jan van Waesberghe... Anno 1612. in-4°., 16 blz.

= T. 1044.

2012 Corte Beschrijvinghe, Vanden Oorspronck ende voortganck der droevighe oneenicheden ende schadelijcke scheuringen,... inde Euangelische Kercken van Duytslandt, aenghericht, ... Hier wordt noch by-gevoecht een Cort Verhael vande groote on-eenicheyt ende swaricheden, cortelinghe in onse Hollantsche Kercken op-gheresen. Wtghegheven door N. J. R. Na de Copie, Tot Schiedam, By Adriaen Cornelisz. van Delf, Anno M. DC. XII. in-4°., 8 (compleet 20) blz.

= T. 1045. Het Bijvoegsel, dat met een afzonderlijken titel moest volgen, en ook afzonderlijk werd uitgegeven (zie W. 1306) ontbreekt aan dit ex. Het stuk is een herdruk van de eerste 7 à 8 blz. van de voorrede van nº. 1899.

2013 Copie Van seecker Advijs, nopende die swaricheden inde Kercke van Hollandt gheresen, tot slechtinghe van de selve. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno 1612. in-4°., 8 blz.

Hierin wordt de raad gegeven om dadelijk een Synode te beroepen onder voorzitterschap van de Staten. Onderaan staat: „*Lecta comburenda. Dat is: Dit ghelesen sijnde, salmen verbranden*" Veel zou er niet aan verbeurd zijn. (T. 1046.)

2014 Vre-reden of Onderwijs tot Eendracht, Vrede ende Liefde, in dese tijden hoochnoodich. Aenwijsende Dat een Christen tot sijn Gheloof ende leven de Vrede ende Liefde hebben moet om salich te werden. Eerste Deel. Gheschreven over veel jaren van een Godsvruchtich Christen.... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ghedruckt ter Goude, By Jasper Tournay, ... Anno 1612. in-4°., 24 blz.

De schrijver plaatst zich op een volmaakt onzijdig standpunt, en betreurt in gemoedelijke woorden de verdeeldheden in de Christelijke Kerk. (W. 8879.)

2015 Verclaringhe Vande uyterlijcke ende innerlijcke Religie. Ende hoe dat alle de Ceremonien, t'zy van God of de menschen, inghestelt, den mensche sonder de Liefde nyet salich maken en konnen. Tweede Deel. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ghedruckt ter Goude, By Jasper Tournay,...Anno 1612: in-4°., 24 blz.

Van denzelfden schrijver en van gelijke strekking als het voorgaande. (W. 8880.)

2016 Avont-praetjen, Tusschen drye Personagien, waer van de 1. heet Iverich hert, de 2. Gaern-onderricht, ende de 3. Onnoosel-slecht. Die in't corte handelen van 't ghene datter by de ghemeene Man

in Hollandt al om gaet..... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.*.... 1612. in-4°., 22 blz.

In Regeerings-gezinden geest. De *Corte Verthoninghe van het Recht der Staten van Hollandt van* 1587 (n°. 790) is hierin overgenomen. Het geschrift van *Donteclock* (n°. 1948) wordt zeer gelaakt als „*streckende gantschelijck tot oproer ende seditie.*" (T. 1047.)

2017 Reys-praatgen, Tusschen Vrederijck Harmensz ende Warren-aart Gommersz..... Wt ghegheven door Willichert leerlings .... (*Met titelvignet.*) Nae de Copie. Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* ... MVICXII. in-4°., 24 blz.

De titel wijst de gezindheid van dit stukje aan. De geschillen te Rotterdam en elders worden hier o. a. besproken. (T. 1048.)

2018 Comoedia Vetus [*Bovenschrift van een titelprent, die tot onderschrift heeft:*]

Ey Maet, siet, is t'lant vol gecken?
Noom (*sic, voor:* Oom) wil mijn Heer de stock onttrecken.

Het stuk zelf begint met dit opschrift:

Hoe den ghekapten Droes, als vvaer hy Godes Tolck,
Sich leghert inde Kerck, en t' Hart van 't slechte Volck;
En dan haer Conincks Croon en Staff ter neer gaet vellen;
Dat sal juvv hier Maetroos op sijn Scheepsch gaen vertellen.

in-4°., (*Met de plaat*) 32 blz.

Dit ex. komt het meest overeen met T. 1049, al staan hier blz. 30 en 31 op hunne plaats. Aan de belangrijke aanteekening aangaande dit geestig paskwil bij T. 1049 ontleen ik het volgende: „De schrijver is een zekere Willem Meerman,... Alleraardigst heeft hij in dit geschrift geheel in scheepstermen zijn tijd geschetst, en geen van beide partijen gespaard, hoewel hij blijkbaar naar de Staten-zijde, als de meer gematigde, overhelde. Men zie voorts *Brandt, II*, 197—203." Daarna de uitvoerige beschrijving der plaat. „Achter het Verhaal volgt een *Naerreden*, die met een 24-regelig rijm eindigt. Vervolgens een *Afscheyt* op rijm, met dit onderschrift: *uytt' Hantwerpen inde Druckery vande Almanacken des Jaers* 1612. Dan volgen eenige „*Thesen*" op rijm in 't latijn en hollandsch door elkander (evenals in T. 740), op 't laatst alleen hollandsch, met een korte verklaring van enkele woorden aan het einde, en dit onderschrift: *De reste is voor de, etc.* (sic)."

De signatuur is Aij, Aiij, B, Bij enz.

2019 Comoedia Vetus .... Hoe den ghekapten Droes, *al* waer hy .... Sich le*g*ert .... *t' hart* .... *enz.* in-4°., 32 blz.

= T. 1053. Andere druk met erg afgedrukte plaat. De laatste blz. begint *Donne da beene.*

2020 Comoedia Vetvs. Of. anders. Ghenoemt. Het Bootsmans praetgen... Eij Maet *enz.* .... Hoe den ghekapten Droes, *al* waer .... Sich leghert.... haer Conin*gs* Croon en Sta*f* .... *zijn* Scheep*s* *enz.* in-4°., 32 blz.

Plaat als de vorige maar minder afgedrukt.

2021 Comoedia Vetus of anders Ghenaemt Het Bootsmans praetgen... Eij Maet.... Hoe den *ge*kapten Droes, al waer.... Sich legert... Conings Croon en staf.... j'uw hier.... sijn Scheeps *enz.* in-4°., 32 blz.

Met slechte kopie der plaat, zonder den ruiter en 't geschoten hert. De laatste blz. begint: *Donne da bene.*

2022 Commedia vaetus I. ende 2de Deel. in-4°., 48 blz.

Bovenschrift van de titelprent, die hier in tweeën gedeeld is. De bovenste voorstelling is een verkleinde en wat veranderde copy van de titelprent der vroegere uitgaven van de *Comoedia Vetus* met hetzelfde twee-regelige onderschrift. De onderste prent stelt de *Malle-Waghen* voor. De voerman drijft de paarden al meer aan, hoewel de rijdenden er achter uitvallen. Op den achtergrond komen eenige schippers deze te hulp. Onderaan dit bijschrift:

Houd, maat houd, de malle wagen,
Daer van dat lant, en Kercken wagen.

Het eerste deel loopt tot blz. 32; dan volgt het 2e deel met afzonderlijken titel, waarop alleen *Malle-Waghen.*

Deze druk is hoogstwaarschijnlijk van 1618. (T. 1057.)

2023 Commedia vaetus I. ende 2de Deel. . . . T'Amsterdam, By Colom, 1663. kl. in-fol°., 32 blz.

De titelprent is dezelfde als van den vorigen druk. Onderaan in letterdruk de volgende regels, en daaronder de naam des uitgevers.

Geestelycke Hierarchije	*Om de Zwacken te verstercken.*
Hun, onlydubre (sic) *Tyrannije*	*Stichtlyck voor ontstichte Kerken.*
Liefdeloose afwysicheyt,	*D'Aertsche Goden tot patroon,*
Wort hier Bootsmans wys verbreyt.	*Om te schaffen straf en loon.*

Deze uitgave is in twee kolommen gedrukt. De verzen, die in de vorige uitgaven na de *Naereden* voorkomen, zijn er hier uitgelaten, zoodat hier na de woorden *Heylighen bedienen* dadelijk volgt: *Noch wat verklaringhs voor 'tselve Gelt.* Het 2e deel heeft een afzonderlijken titel. (T. 1058.)

2024 Comoedia Vetus, of Bootsmans-praetje. Door eenige aenteykeningen opgeheldert en vermeerdert. (*Met drukkersmerk.*) T'Amsterdam. By Pieter Visser,... M.D.CC.XVIII. in-8°. (VIII), 110 en (18) blz.

Deze uitgave is bewerkt door *Georgius van Zonhoven*, die in een *Voorberegt* zich als den uitgever doet kennen. Enkele van zijne aanteekeningen zijn niet onbelangrijk. Hierin vindt men ook de *Malle-Waeghen*, met eenige verklaringen verrijkt (met afzonderlijken titel, hoewel de pagineering doorloopt) en achteraan een Naamlijst der *Scheepstermen.* De druk, die hier gevolgd is, is niet een van de oudste, daar die in het opschrift o. a. *Kerk* en *Koninks Kroon* heeft. De titelplaat schijnt eveneens naar den nadruk gevolgd te zijn. Ook de titel van de *Malle-Waeghen* is met eene afbeelding versierd. (T. 1059.)

2025 Bekeeringhe ende wederroepinge des pavsdoms Openbaerlick ghedaen inde Francoische Kercke der Stadt Middelburgh, den 26. Decembris, 1611. naer de Predicatie, door Jean Baqvesne, gheboren inde Stede van Valloignes, in Normandien, Eertijdts Priester ende

Prediker van de Orden van Sinte Franciscus in de selve Stadt.... (*Met titelvignet.*) Tot Middelbvrgh, Ghedruct by Isaac Schilders, . . . Anno 1612. in-4°., 16 blz.

2026 Vande Kerckelicke ende politiicke macht. De Kercke is een Monarcklicke Politie, inghestelt tot eene overnatuerlijcke eynde, beleyt door een Aristocratijcksche Regieringhe, door den oppersten Herder der Zielen, onsen Heere Jesum Christum. Wt het Francoys .... overgheset. (*Met titelvignet.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobsz, ... Anno 1612. in-4°., (VI) en 22 blz.

Ontwikkeling van het stelsel der Gallikaansche Kerk, tegenover dat der Ultramontanen. Vermeld bij *Rogge, Geschied. der Remonstr.*, blz. 41. (W. 1319.)

2027 Dry tafelen Der Heylighe Schriftuere: Ten Eersten. Het onderscheydt datter is tusschen de Oude Leere Godes begrepen inde H. Schrift, ghelijck die gheleert wort inde Ghereformeerde Kercken, ende tusschen de Nieuwe Leere der menschen, gheleert ende verdedicht inde Roomsche Kercke. Ten anderen. Wie dat den Antechrist sy, ende door welcke Merck-teeckenen hy te erkennen sy. Ten derden. Wat onderscheyt datter is tusschen het Nachtmael des Heeren ende des Paus Misse. (*Met titelvignet.*) Tot Amstelredam. Ghedruckt by Gerrit Hendricx van Breughel, ... Anno 1612. in-4°., 22 blz.

2028 Mont-stoppinghe Pater Gouda. *De volledige titel op blz.* 3: Mont-stoppinghe des Praters, Joannes de Govda Jesuwyt, op syn Leughenen ende Beuselen by dosynen teghen Michaelis Hogij ontdeckinge des Paepschen zielen-verraets, dat den Jesuwijt Leonardus Lessius ghesticht hadde in syn beraet, wat gheloove ende Religie men behoort te aenvaerden. Ghemaeckt door .... Michaelem Hogivm Predikant .... tot Seven-berghen. .... (*Met titelvignet.*) Ghedruct *z. n. v. pl. en v. dr.*, .. M.D.I.C, XII. in-4°., 136 blz.

Het titelblad (blz. 1) wordt geheel ingenomen door een groote spotprent. Verg. de jaren 1610 en 1611 (afd. Anti-Jesuitica).

2029 VVaerachtighe Gheschiedenisse van een wonderlijck Mirakel, ghescheidt binnen .... Antwerpen, op den 17. Juny 1612. hoe dat de Duyvel inde Hel verbrant is, ende een stuck van onse Lieven Heers Rock. Weerdich om lesen, waerin men mercken can wat doch der Papen guychelrye is. Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1612. in-4°., 4 blz.

Verhaal van het voorgevallene bij een processie. Op den titel een prentverbeelding, voorstellende een bijenkorf, omringd door tal van bijen. De bijen hebben allen menschen-hoofden, terwijl hun hoofddeksel bestaat uit paus- of bisschopsmijter, kardinaalshoed, monnikskap, enz.

2029a Examen Doct. Francisci Gomari, Joannis Wten-bogardt, Danielis Castellani, Woorden-dienaren In Leyden, 's Grauen-Haghe, ende Middelburch. Door Joannem de Govda Priester der Societeyt Jesv. T'Hantwerpen, By H. Verdussen. Anno. 1612. Met Gratie ende Priuilegie. in-8°., 96 blz.

Tegenschrift van n°. 1653, 1767, 1913.

2030 Een klaer vertoninge, hoe men door het Uyr-werck van Elohim, ofte den groten EYGHENAER, Namelijck: Door Son, Maen en Sterren in alle plaetsen der Werelt, te Water oft te Lande zijn effen tijt, ende so sijn Meridiaens lengde te weten comen can. *enz*..... uytgegheven onder verbeteringhe. By Thomas Leamer Enghelsman, ... woonachtigh tot Amstelredamme, op 't Ruslant, in de Colonel. In 't Jaer 1612, ende in de derde Maent gheheten Maert, den 15. der selvighen by my in schrift ververdighet. (*Met titelvignet.*) Tot Campen. Ghedruckt by Albert Lieffertsz... Anno 1612. in-4°., (XXVI) en 130 blz.

Op bladz. 65 begint: ***Dat derde deel deses Boecx*, *Consisteert van de Beantwoordinghe ofte openbare Confutatie. Op dat onrechtveerdigh schrijven d'welcke van* Rudolpho Snellio *ende* Robert Robertsz. *Anno* 1611. *den* 9. *Septembris aen de .... Heeren Staten overgegheven was*, *tot een bestraffinge mijner bekentenisse*, *die ick* Thomas Leamer *uyt mijn Hoogh-moghende Heeren Bevel den* 30. *Augusti vertoont hadde.* Een tegenschrift vindt men op 1613, n°. 2085.**

2031 Een seer schoon Dialogvs Vander VVaerheydt, verhalende hoe dat die alomme wordt versteken. Ende hoe dat die selve Waerheydt nergens gehoort en wort, noch oock gheseyt en mach wesen, dwelck seer schoon is om hooren, ende weerdich om lesen, voor den ghenen die de Waerheyt beminnen. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Amsterdam Voor Abraham Huybrechtsz, ... Anno 1612. in-4°., 30 blz.

Uit de slot-regels blijkt dat Jan vanden Berghe de dichter van dit stuk is.

2032 Historie Van de wonderlijcke Mirakelen, die in menichte ghebeurt zijn, ende noch dagelijcx ghebeuren, binnen de vermaerde Coopstadt Aemstelredam: In een plaets ghenaempt het Tucht-huys, gheleghen op de Heylighe-wegh. Hier achter is noch by ghevoeght een wonderlijck Mirakel van S. Justitia. (*Met titelvignet.*) t' Amstelredam, By Marten Gerbrantsz. Anno 1612. in-4°., 16 blz.

Niet onaardige allegorische voorstelling der weldadige uitwerking van het Tuchthuis (*St. Raspus* en zijn middelaar *St. Labor*) op vele kwaadwilligen (quasi-gebrekkigen, bezetenen, enz.). Met een afbeelding van de binnenplaats van het Tuchthuis, waar eenigen werken, anderen gestraft worden. Aan de keerzijde van de plaat vindt men de verklaring. Deze afbeelding van het Tuchthuis is eene geheel andere als bij *Pontanus* of *Commelin* voorkomt. Zie hierover *Baudartius*, *Ve Boek*, *f.* 40—42. (T. 993.)

2033 Histoires admirables des miracles estranges, qui sont aduenus en grand nombre, et aduiennent encores journellement en la marchande et fameuse ville d'Amsterdam, en un lieu appellé *Tucht-huys*, situé sur la saincte voye. Auquels, est adjousté sur la fin encore un miracle tresadmirable de S. Jvstitia. (*Met titelvignet.*) à Leyden, Par Theodore Johannes. 1612. in-4°., 20 blz.

Fransche vertaling van het vorige, zonder de plaat

2034 Confessie ofte Belijdenisse van Louvvijs Gaufridi Priester tot Marseylle in Vranckrijck, welcke was een overste der Tovenaren van Constantinopelen af tot Parijs toe, welcke hy ghedaen heeft voor twee Capussynen van 't Convent tot Aix in Provence op den xj^{en} April Anno 1611. Overgheset uyt het Franchoys... (*Met titelvignet.*) Tot Delf, Ghedruckt by Jan Andriessz. .... Anno 1612. in-4°., 16 blz.

1613.

Zie ook n°. 1280 en 1987.

2035 Sendbrief Van Joan Aventroot tot den .... Coninck van Spaengien. Waer inne cortelick verhaelt wort het misterie van den Oorlogh op de 17. Provintien des Nederlants. Tot Amsterdam, Ghedruckt by Paulus van Ravesteyn. Anno 1613. (*Met drie fraai gegraveerde vignetten.*) in-8°., 54 blz.

Met eene opdracht *aen de Staten der afgedeylder Vereenighde Provincien des Nederlants*, **waarin de schrijver zegt:** *'t heeft my recht gedacht den selven* (*Sendbr.*) *te translateren uyt het Spaens, ende uwe E. in Duyts toe te eygenen.* **De** *Sendbrief*, **gedagt. 7 Dec. 1612, wordt door eene Voor-reden ingeleid, die merkwaardige bijzonderheden omtrent des schrijvers leven behelst. Vergelijk den Latijnschen brief (ged. Juli 1612) beschreven door** *F. Muller, Catal. van boeken over Nederl. geschied. en plaatsbeschrijving*, **1859,** *blz.* **5** *v.*. **Over den zeldzamen man, die twintig jaren later in Spanje den marteldood leed (4204) verdient inzonderheid te worden nagezien:** *C. v. d. Elst, Une dernière victime Belge du Saint Office.* **1632.** *J. B. Avontroot.* (*Extrait de la Revue Trimestrielle, XXIIIe vol.*) *Brux.*, **1859,** *in-8°.* **(W. 1322.) Zie de vertalingen hieronder.**

2036 Sendbrief Van Joan Aventroot tot den .... Coninck van Spaengien. Waer inne cortelijck verclaert wort de verborgentheyt des Oorloghs van de 17. Provintien des Nederlants. Hersien ende verbetert met een vermaninghe aen de Grooten. Tot Amsterdam, Ghedruckt by Paulus van Ravesteyn. Anno 1615. in-8°., 64 blz.

Bij dezen druk zijn dezelfde plaatjes als in den vorigen, maar in houtsneê. Vooraf een hoogst merkwaardig voorbericht *tot den Leser* **(niet dat van het vorige nummer); daarop (blz. 8—16)** *de Vermaninghe Aende Hertogen, Graven, ende Heeren van Spanien*, **die de schrijver aanspoort om te** *eysschen dat de Bybel .... reyn overgeset, ende overal ghetrouwelijcken ghedruckt moghe werden .... Wilt nu beneerstigen* **(zegt hij ten slotte)** *dat uwe Coninck moghe wesen de ghelucksalighe Prins, die de rechtveerdighe sententie des Heeren executere, ende de Stad van Rome afbrande.*

Verg. W. 1759. De tekst van den *Sendbrief* zelven, die hier geene dagteekening draagt, is in deze uitgave merkelijk gewijzigd. (W. 1323.) Verg. nº. 2830.

2037 Epistola Johannis Aventroti, Ad ... regem Hispaniarum. In qua breviter mysterium belli, super XVII. Belgii provinciis gesti, exponitur. In Latinam linguam nunc conversa de exemplari Belgico, (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno MDCXV. in-8°., 66 blz.

Latijnsche vertaling van den eersten hollandschen druk. De plaatjes ontbreken en het boekje is niet van dezelfde pers als de overige exemplaren of vertalingen van den *Sendbrief*.

2038 Epistola Johannis Aventroti, Ad .... regem Hispaniae, in qva breviter declaratur mysterium belli XVII. provinciarum Belgicarum; Recognita et aucta, Cum admonitione ad proceres: Vt fuit Belgicé excusa Amsterodami Apud Paulum Ravesteinium, anno 1615. in-8°., 86 blz.

Vertaling van het voorlaatste, met de drie plaatjes in houtsneê.

2039 Ein sendbrief Johan Aventroots Ahn (*sic*) den Groosmächtigen könig von Spanien, Darinn kurtzlich vermeldet wird das geheimnisz von dem kriege auf die 17. provintzen des Niderlands, In Hochteutsche sprache übersetzet aus dem Niderlandischen, so gedruckt in Amsterdam. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Im jahr M.DCXV. in-8°., 72 blz.

Duitsche vertaling zonder de plaatjes.

2040 Lettera di Giouanni Aventroot al ... Re di Spagna. Nella quale brevemente si dichiara lo Mysterio della guerra delle XVII. Provincie del Paese Basso. Riveduta e corretta con una Essortatione ai Grandi. Tradotta dalla lingua Fiamenga, secondo l'essemplare stampato in Amstredam l'anno di 1615. appresso Paolo di Rauestein. in-8°., (XIV) en 74 blz.

Italiaansche vertaling van den Nederlandschen herdruk, met de plaatjes in houtsneê.

2041 Lettre Missiue De Jean Aventroot Au Roy d'Espagne. En laquelle est declaré succinctement le Mystere de la guerre des XVII. Provinces du Pays-Bas. Reveüe et corrigée. Avec une Admonition aux Grands. A Amsterdam, Imprimé par Paul de Ravesteyn. l'An. 1616. in-8°., (XVI) en 42 blz.

Fransche vertaling van den Hollandschen herdruk, eveneens met de plaatjes in houtsneê.

2042 Een warachtich verhael vande groote aertbevinghe ende storm die geweest is int sticht van Munster, Pateborn, Osenbrughe, Bijlevelt, ... Gheschiet in Januarij 1613 Stilo novo. (*Met houtsneé op den titel.*) Gedruckt na de Copye van Deventer by de Weduwe van Jan Baptist. *z. j.* in-4°., 4 blz.

2043 Warachtich Verhael van de Ceremonien gheschiet in Engelandt in't Installeren van zijne Princelijcke Excellentie (*Prins Maurits*), nevens .... den Cheurfurst Paltz in de Coninghlijcke Ordre van den Cousebant. Midtsgaders Ghelijck Warachtich Verhael van de Triumphen, ende Ceremonien ghepleecht in't Celebreren van 't Houwelijck tusschen .... den Cheur-furst Paltz-grave, etc. Ende de Princesse van groot Britangien. (*in Februari. Met titelvignet.*) In s' Graven-hage, By Hillebrandt Jacobssz, ... Anno 1613. in-4°., 8 blz.

= T. 1062. Bijna woordelijk hetzelfde bij *Baudartius*, *5de B.*, *blz.* 12—14. Bij de hier beschreven installatie werd prins Maurits vertegenwoordigd door *Hans Ernst van Nassau.*

2044 Warachtich Ende volkomen verhael, van de solemniteyten ende Cerimonien ghepleecht in s' Graven-Haghe, als sijn Princel. Ex^tie^. (*prins Maurits*) van weghen sijne Ma^t^. van Groot Brittannien, vereert wierdt mette Conincklijcke Ordre vande Garter of Cousse-bandt van Engelandt: Vervatende alle d'authentijcke stucken, Mitsgaders d'Oratie ofte Predicatie ten selven tijde op dese Ceremonie gedaen (door Joh. Wtenbogaert). In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz..... Anno 1613. in-4°., (IV) en 24 blz.

= T. 1063. Bij *Baudartius*, *5de B.*, *blz* 16—19, waar de oratie van *Wtenbogaert* echter niet gevonden wordt. Op den titel het wapen van Oranje, omgeven door den band van de kouseband-orde.

2045 Warachtich Ende volkomen verhael, *enz.* (*Als boven.*) in-4°., (IV) en 24 blz.

= W. 1327. Deze druk onderscheidt zich van het voorgaande nummer alleen door een ruitvormig vignet zonder figuur aan het einde.

2046 Nievwe Beschryvinghe, hoe dat syne Pr. Ex. den Koninclijcken Koussebant ontfanghen heeft: In s Graven-Hage. den vijfden Februarij. 1613. Tot Rotterdam. Inden witten Hasewint. *Z. n. v. dr.* (*bij Jan van Ghelen.*) Anno, M.VC.XIII. (*sic.*) in-4°., 4 blz.

Kort bericht van het gebeurde. Met eene oude houtsnede op den titel. (T. 1064)

2047 Eerste Instellinge des vermaerden Ridderlicken Ordes vande Covsebant. In Engelandt: Waer mede.... Graef Mavris van Nassau, etc. vereert is op den 4 Februarij des jaers 1613. Nieuwelickx uyt het Latyn ende Engelsch vertaelt. (*Met titelvignet.*) Tot Leyden. By Govert Basson. 1613. in-4°., 8 blz.

= T. 1065.

2048 Monvmentvm consecratum Honori et memoriae Serenissimi Britanniarvm Principis Henrici Frederici Authore Dominico Bavdio

J. C. Historiarum Professore in Academia Leidensi. (*Met titelvignet.*) Lvgdvni Batavorvm, Ex officina Ulrici Cornelij et Georgij Abrahami.... Anno cIↃ IↃ cxiii. in-4°., 24 blz.

De veelbelovende engelsche kroonprins Hendrik was in 1612 op 18-jarigen leeftijd gestorven.

2049 Copye, Van den Brief des Coninghs van Denemarcken, Beroerende den Toll in de Sondt. (*ged.* 18 *Juni. Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* (*Amst. bij Mich. Colijn.*)... 1613. in-4°., 4 blz.

Bij ***Baudartius*****, *B. V*, 35—36, *ook* 44. (T. 1067.)**

2050 Copye, van een Schriftlijck Antwoordt, Vande Coninckljjcke Majesteyt tot Dennemarcken, Norwegen, etc. aende Roomsche Keyserlijcke Majesteyt (*ged.* 24 *Juni*). Midtsgaders Copije van een Reces, tusschen der Coninckljjcker Majesteyts tot Dennemarcken, Norwegen, etc. Admiralen,... ende der Stadt Lubecks Gedeputeerden opgherecht, opte Reede voor Travemonde. (*den* 7. *Oct.*) Ten eersten in Hoogh-duytsch ghedruckt, tot Coppenhagen, by Hendrick Waldkerck:... 1613.... Ende nu ghetranslateert..., Door J. H. V. (*Met titelvignet.*) T'Amsterdam, By Michiel Colijn, Anno 1613. in-4°., 8 blz.

= W. 1338. Bij *Baudartius*, *B. V*, 33—35.

2051 Votvm sev Vox Populi Germano-Romani, Dat is: Wensch.... des Duytschen Roomschen volcx, op den aenstaenden Rijcxdach, gheordonneert ende bestemt tot Reghensborch, den xxiiij Junij, Anno 1613, ... Overghezet wt de Hoochduytsche sprake..... (*Met houtsnede op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. d.* Anno M. DC. XIII. in-4°., 8 blz.

De geest, die in deze rijmen heerscht, wordt uitgedrukt door het motto aan het einde *Religionis libertas, Jvstitiae aeqvilibritas; Est et erit Imperii tranqvillitas.* Zie over den rijksdag, die tegen 24 April uitgeschreven was, maar eerst in Augustus gehouden werd, *Baudartius*, *B. V*, 25—28. (W. 1334.)

2052 La representation des Artifices de feu, et autres triomphes faits à Paris sur le gué des Celestins et en l'isle Louuiers, le Lundy deuxiesme Septembre 1613. en l'honneur de la feste de S. Louys. A Paris, Chez Nicolas de Mathoniere,.... 1613. in-plano, een blad.

Het grootste gedeelte van het blad wordt ingenomen door een kopergravure, het afsteken van het vuurwerk voorstellende. Boven de gravure het opschrift. Onder de plaat heeft men een 18-regelig vers. Daaronder eene verklaring. Het vuurwerk was vervaardigd door: *le sieur Morel vn des cheuaux legers de la Compagnie de sa Majesté, et Commissaire de son Artillerie.*

2053 Histoire Du Pays nomme Spitsberghe. Monstrant comment qu'il est trouvée, son naturel et ses animauls, avecques. La triste racompte des maux, que noz Pecheurs...., ont eu a souffrir des An-

glois, en l'esté passée .... 1613. Escrit par H. G. A. Et en apres une Protestation contre les Angloys, *etc.* .... (*Met fileet op den titel.*) En Amsterdam, a l'ensiegne du Carte nautique *z. n. v. dr.* (*bij Hessel Gerritsz.*) M. DC. XIII. in-4°., 32 blz.

Dit hoogst zeldzame boekje is voorzien van twee houtsneden en 2 kaartjes in koper gegraveerd. Zie *P. A. Tiele, Mémoire bibliographique sur les journaux des navigateurs néerlandais, p.* 195 *s.v.*

2054 Register Der Schriftuer-plaetsen, Aenghetoghen in de Haagsche Conferentie, by den Kercken-dienaren, soo Remonstranten als oock Contra-Remonstr. (*Met titelvignet.*) T'Amsterdam. By Hendrick Barentsz. .... 1613. in-4°., 16 blz.

Dit stuk behoort bij n°. 1942. De vervaardiger is Dominicus Sapma, blijkens onderteekening van de korte Voorrede. (T. 1072.)

2055 Corte Antwoorde Op een seker schrift Adolphi Venatoris..... teghen de Dienaren des H. Euangelij binnen Dordrecht. Ghestelt by forme van vertooch aen de E. Heeren Schoutet, Burghemeester, ende Regeerders de Stadt Dordrecht, ... Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1613. in-4°., 68 blz.

Het geschrift van Venator is T. 1017. Bovenstaand is het antwoord van de Dordtsche predikanten J. Becius, B. Lydius, J. Bocardus, J. Dibbetzius, D. Demetrius, D. de la Vigne. Zie *Baudartius, B. V, blz.* 9 *en* 10, en *Rogge, Geschied. der Remonstr., blz.* 16. (W. 1342.)

2056 Schriftelicke Conferentie, ghehovden tot Delff, den 26en ende 27en Februarij 1613, tusschen ses Kercken-dienaren. Om te beramen eenighe bequaeme middelen, waer door de swaricheden, voor eenige Jaren inde Kercken hier te Lande ontstaen, ... af-gedaen, ... soude connen werden .... Tot Delf, Ghedruckt by Jan Andriesz.... Anno 1613. in-4°., (II) en 38 blz.

De conferentie had plaats op verzoek van *Graaf Willem Lodewyk* tusschen *Wtenbogaert*, *Grevinchoven* en *van der Borre* aan de eene, *Bogardus*, *Becius* en *Festus Hommius* aan de andere zijde, en leidde even weinig als de vorige tot eenige uitkomst. Zie: *Baudartius, B. V*, 1; *Uytenbogaert*, 601—604; *Brandt, II*, 206 *v.v.* Achter dit geschrift, dat door de Contra-Remonstranten werd uitgegeven, is gevoegd een uitspraak van *Dav. Paraeus* over Arminius en Vorstius. Men vindt die ook bij *Baudartius, B. V*, 9. (T. 1073.) Zie nog *Rogge, Wtenbogaert, II*, 182—188; *Rogge, Geschied. der Remonstr., blz.* 13.

2057 Schrifte*lijcke* Conferentie, *enz.* .... (*Bij denzelfden.*) 1613. in-4°., (II) en 38 blz.

= T. 1074. Herdruk van het voorgaande.

2058 Schriftelijcke Conferentie, *enz.* .... (*Bij denzelfde.*) 1613. in-4°., (II) en 38 blz.

Andere druk met verschil in spelling, b. v. op den titel van het voorgaande

bequaeme, hier: _bequame_; het voorgaande _alder-gevoechelickste_, hier: _alder-gevoeghelickste_ enz.

2059 Schrifteliјcke Conferentie *enz.* (*Met titelvignet.*) Tot Amsterdam. By Marten Jansz. Brant, ... 1614. *Aan het einde*: t'Amsterdam, ghedruckt by Kornelis Fransz. wonende aen de Zuyder Kerck, 1614. in-4°., 32 blz.

= T. 1075. De uitgever geeft als oorzaak van dezen herdruk op, dat hij vernomen had dat: _d'exemplaren vande twee voorgaende drucken soo schoon uyt verkocht waren, datter niet een meer in de boeck-winckels te bekomen was._

2060 Copie Van een zeker voorslach, ghedaen by de Contra-Remonstranten, Inde by-eenkomste, ... vande ses Predikanten, ... binnen de stadt Delft, ... Tot Amsterdam, By Heyndrick Aertsz. ..... 1613. in-4°., 16 blz.

= T. 1076. Nadruk van blz. 1—15 der _Schriftelicke Conferentie_. Zie: _Rogge_, _Gesch. der Remonstranten_, _blz._ 13.

2061 Copie van den Brief des Conings van Groot Britannien, gheschreven aen de... Staten Generael.... (*ged.* 6 *Maart.*) Waar in hy sijn Advijs, nopende het different tusschen de Remonstranten ende Contra-Remonstranten over-schrijft. (*Met fileet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt Anno 1613. in-4°., 4 blz.

De Contra-Remonstranten beweerden, dat deze brief, waarin Jacobus zeer tot het gevoelen der Staten overhelde, hier te lande, op last van _Oldenbarneveld_ en wel door _Hugo de Groot_ geschreven, en op dringend verzoek van de Staten door den Koning geteekend was. Zie: _Baudartius_, _B. V_, 2, 3, die twee verschillende vertalingen van den brief mededeelt, doch vergelijk _Uytenbogaert_, 607, bij wien de brief ook te vinden is, en _Brandt_, _II_, 211. (T. 1077.)

2062 Copye van Eenen Brieff *enz.* (*Als 't vorige.*) *Z. afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j* in-4°., 4 blz.

Andere vertaling van het voorgaande, met het origineel (in het fransch) daarachter. Deze vertaling vindt men bij _Baudartius_, _B. V_, 2. (T. 1078.)

2063 Ordinvm Hollandiae ac Westfrisiae Pietas ab Improbissimis Multorum Calumnijs, praesertim verò à nuperâ Sibrandi Lvbberti Epistolâ quam ad Reverendissimum Archiepiscopum Cantuariensem scripsit vindicata: Per Hvgonem Grotivm Eorundem Ordinum Fisci Advocatum. (*Met drukkersmerk op den titel.*) ... Excudit Lvgdvni Batavorvm Johannes Patius, ... 1613. in-4°., (VIII) en 128 blz.

= W. 1345. In de opdracht (zie hieronder nº. 2066) van zijn tegen _Vorstius_ gericht werk _Commentarii ad 99 errores_ (_Rogge_, _Bibl. der Contra-Remonstr. geschr._, _blz._ 29) aan _George Abbot_ had Lubbertus eene beleedigende aanklacht gericht tegen de Hollandsche Staten. Vandaar deze verdediging. Zie _Rogge_, _Wtenbogaert_, _II_, 253 _v.v._; _Baudartius_, _B. V_, 8; _Uytenbogaert_, 618; _Brandt_, _II_, 226.

2064 Der Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt Godts-

diensticheyt. Tegen veler schandelicke Calomnien, ende bysonder tegen den Brief onlangs by Sibrandum Lubberti geschreven aenden Eer-weerdichsten Aerts-Bisschop van Cantelberch. Verdedicht door Hvgo de Groot, Harer Ed. Mo. Advocaet Fiscael. Overgheset wt de Latijnsche spraecke. (*Met drukkersmerk op den titel.*) In s'Gravenhaghe, By Hillebrant Jacobssen, ... Anno 1613.
in-4°., (VIII) en 128 blz.

Vertaling van het voorgaande. Deze en de volgende fransche vertaling zagen bijna gelijktijdig het licht.

2065 La Piete des Estats de Hollande et Westfrise defendue par Hvgves de Groot Advocat Fiscal desdits Estats, Contre Les tres-malicieuses calomnies de plusieurs, et principalement contre l'Epistre de Sibrandus Lvbbertvs n'agueres par luy escrite au reverendissime Archevesque de Cantorberi. Tourné du Latin. (*Met drukkersmerk op den titel.*) .... A Leyden Par Jean Paets, ... l'an 1613.
in-4°., (VIII) en 96 blz.

Vertaling van het voorlaatste; zie de beide vorige nummers. Van blz. 48 af is de pagineering foutief, n. l. 68 enz.

2066 Brief D. Sibrandi Lvbberti, Professors tot Franiker: gheschreven aenden Eerweerdichsten Aertsbisschop van Cantelberch, ... ghestelt voor seecker syn Boeck tegen D. Conradum Vorstium. Met seeckere Extracten uyt andere Sibrandi Boecken ghetogen: daer achter-aen ghestelt, ende aenwijsinge van de plaetsen, daer op .... Hugo de Groot, ... in sijn Boeck ghenaemt *Der Heeren Staten etc. Godts-diensticheyt* gheantwoort heeft. VVt het Latyn .... overgheset. (*Met titelvignet.*) Tot Delf, By Bruyn Harmanssz. Schinckel, ... Anno 1613. in-4°. (II) en 26 blz.

= T. 1081. Deze brief werd aldus met kantteekeningen voorzien in het hollandsch uitgegeven door *Wtenbogaert*. Zie *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 254.

2066*a* Conradi Vorstij ... Paraenesis Ad Doct. Sibrandum Lubbertum. Quâ recentes aliquot hujus in illum injuriae, apertaeque calumniae, Commentarijs ejusdem nuper editis insertae, ac summatim in Epistola, et praefatione libri propositae, breviter refutantur ..... Govdae, Typis Casparis Tournaei Anno 1613. in-4°., (IV) en 36 blz.

Gericht tegen: *S. Lubberti commentarii ad nonaginta novem errores C. Vorstii.* Fran. 1613. in-8°.

2067 Schriftelicke Conferentie Van de eyntelicke volstandicheydt der Heylighen. Ghevallen tusschen Daniel Vet Predicker onder de Lutherschen tot Delft, Haghe, etc. Ende twee Litmaten der ghereformeerde Kercke Christi tot Delft. (*Met titelvignet.*) Tot Delf, Ghedruckt by Jan Andriesz..... Anno 1613. in-4°., (IV) en 60 blz.

Zie: *Baudartius*, *B. V*, 8, 9. Dit geschrift is door de beide rechtzinnige Lidmaten: *Abraham Jansz.* en *Cornelis Symonsz. Tijcwever* uitgegeven. (T. 1082).

2068 Weer-slagh Tegens de jongst wtgegevene Tractaetgens, D. Francisci Lansbergii Ende D. Samvelis Lansbergii. Waer in bewesen wordt .... Dat H. Bullingerus in de huydendaechs verschil-poïncten (*sic*) met den Remonstranten niet eens maer oneens in ghevoelen is. Ghestelt door N. N. .... (*Met titelvignet.*) T'Amstelredam. Voor Abraham Huybrechts...., Anno 1613. in-4°.. XVI (*en* 32 *blz.*)

Verg. n°. 1979 en 1980. Dit is alleen de voorrede; de eigenlijke *weerslagh* ontbreekt.

2069 Accoort vande Recht-sinnige Leere der Voorsienicheyt Gods. In 't Latijn Beschreven, door .... Franciscus Gomarus,... Ende tot verbreydinghe der Waerheyt, ghetrouwelick... overgheset ... Tot Delf, Ghedruckt by Jan Andriesz.... 1613. in-4°., (VIII) en 78 blz.

Het Latijnsche origineel verscheen in 1597, met opdracht aan de Staten van Holland, die ook hier vertaald is. (T. 1086.)

2070 Schermvtselinghen van sommighe licht-gewapende Cryghsknechten dat is, Aenwysinghe vande bedriegelicke ende onbehoorlicke wyse van doen, int verbreyden der gevaerlicker van outs begravener nieuvvicheden, ghepleecht by de voorstanders van D. Arminivs, Sal. ghed. ende B. Conradvs Vorstivs. Getrocken uyt diversche Schriften die van beyde sijden in vier oft vijf Jaren .... in het licht ghebracht zijn Per H. J. ad honorem Dei. Middelbvrgh, Voor Adriaen vanden Vivere, M.D.C.XIII. in-4°., (X) en 102 blz.

De Voorrede van dit geschrift, dat voor de literatuur der strijdschriften niet onbelangrijk is, en waarin ook de *Comoedia Vetus* wordt ter sprake gebracht, is gedagteekend: *In Middelburgh, desen* 15 *Januarij* 1613. *H. I.* Evenwel is het niet onmogelijk, dat Gomarus de schrijver is, zooals sommigen vermoedden, blijkens een geschreven aanteekening op dit (n. l. het door Tiele gebruikte) exemplaar. (T. 1087.)

2071 Proefken vande Schadelijcke verschillen over de Christelijcke salichmakende leere, door de welcke de ghereformeerde Kercke van Rotterdam ende vele andere .... ellendichlijck worden beroert: Kortelijck .... beschreven ende verclaert, door Cornelium Ghesélium, Herder der Gemeynte Christi voor desen tot Rotterdam, ende tegenwoordichlijck tot Edam. .... (*Met titelvignet.*) 'T Amsterdam, ghedruckt by Cornelis Fransz. Voor Jacobus Roelandus de jonghe,... 1613. in-4°., (II) en 166 blz.

Vooraf een *Waerschou-brief* aan Burgemeesters en Vroetschappen en een *Toecyghen-brief* aan de Gemeente van Rotterdam, ged. 4 Mei. (T. 1088.) Zie over de twisten met *Ghesel* op het jaar 1612.

2072 Schriftverlic Ja Over de Vraghe, Of de Leer-pointen, die ten huydighen daghe in gheschil ghetrocken worden, het Fondament

der salicheyt raken ofte niet. Teghen Het onschriftmatich Neen ende zegghen van zommighe Dat d'opinien van beyde partijen .... bestaen konnen, ... Bevesticht ende bewesen .... Door Adriaen Jorisz. Smout, Dienaer Jesu Christi. (*Met fileet op den titel.*) Tot Schiedam, By Adriaen Cornelisz. van Delf, Anno 1613.
in-4°., (XII) en 156 blz.

Met opdracht aan de Staten van Holland, die hiermede weinig gediend waren, daar het boek lijnrecht met hunne gevoelens in strijd was. Ook had de Rotterdamsche Magistraat *Smout* verboden het uit te geven. Reden genoeg om hem naar 's Gravensande te verbannen, waar hij tot de verandering van zaken *geconfineerd* bleef. Zie *Baudartius, B. V*, 10; *Uytenbogaert*, 579; *Brandt, II*, 215. (T. 1089.) *Rogge, Wtenbogaert, II*, 179 *en* 180.

2073 Voorlooper. Over Adriani Smoutij Schriftuerlyck jae, dienende tot openinge ende recht verstandt van synen Toe-eyghen-Brief aen de E. M. Heeren Staten, aengaende de questie: Of de vyf verschillighe poincten de Salicheyt raecken of niet. Ghestelt door eenen Lief-hebber der waerheyt, ... (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam. By Matijs Bastiaensz.... *z. j.* in-4°., 32 blz.

Tegenschrift van het vorige door een ongenoemden. (T. 1090.)

2074 Den Ghematichden Christen, Of Vande Maticheyt diemen ghebruycken moet in Religions verschillen, ... Ghetrocken meestendeel uyt het Boeck, van Wijlen .... De la Nove, gheintituleert, *Discours Politiques et Militaires*, ende by een ghestelt: Door J. De la Haye, ... (*Met titelvignet.*) In s'Graven-haghe, By Hillebrandt Jacobssz..... Anno 1613. in-4°., (X) en 26 blz.

Met opdracht van den vertaler aan de regeering van Amsterdam ged. 24 Oct. 1613. Hiertegen schreef Trigland zijn *Recht-gematichden Christen* (n°. 2209), waardoor een antwoord van *Taurinus* werd uitgelokt (n°. 2262); het twistgeschrijf over de verdraagzaamheid werd door beiden eenigen tijd voortgezet. W. 1348 is door *Baudartius, I, B. VII, blz.* 6 op een dwaalspoor gebracht. *Baudartius* schrijft ook dezen *ghematichden Christen* aan *Taurinus* toe. Zie *Rogge, Wtenbogaert, II*, 221.

2075 Christalijnen Bril, Tot versterckinge van t' schemerende ghesicht der Eenvoudighen die inde huydens-daechsche verschillen der Religie met onverstant yveren; Waer door sy claerlick aenschouwen moghen het weder-schriftelijcke en Landt-verderffelijcke ghevoelen Adriani Smovtii, en sijnder Mede-standeren, *enz.* .... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt, Anno 1613. in-4°., 132 blz.

Zie: *Baudartius, B. V, blz.* 8. Tegen dit geschrift van den Remonstrant Bernardus Dwinglo verscheen de *Polijst-steen* (n°. 2122); zie *Rogge, Bibl. der Rem. Geschr., blz.* 131.

2076 Waghen-Praetjen, Nopende die Hedendaechsche strydige saken, zoo die Religie aengaende, als oock eenighe manieren van hande-

lingen by den Contra-Remonstranten ghebruyckt, betreffende. Ghehouden tusschen eenen Theologum ende Liefhebber der Waerheijdt... (*Met titelvignet.*). Gedruct *z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1613. in-4°., 54 blz.

Zie: *Rogge*, *Geschied. der Remonstr.*, *blz.* 37. (W. 1350.)

2077 Wat wonders niet nievs. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1613. in-4°., 8 blz.

Inhoud 2 notarieele acten gepasseerd ten overstaan van den notaris *Jacob Jansz. Verwey* naar aanleiding van godsdienst-gesprekken ten huize van *Joos van Liesvelt*, gehouden door *Festus Hommius*; zie W. 1346 en T. 1083. Vervolgens: *Volghen Miraculen omtrent de Stadt Alckmaer gheschiet, nae t' segghen ende bevestighen van een Predicant tot Enchuysen* en een *Byvoechsel.*

2078 Een nieu Liedeken, T'welck ghecomen is uyt Hollandt, ghemaeckt tot groote lasteringhe van die Cloecke Zeeuwen. Andtwoorde opt zelve Twist-ghierich Hollandts-Liedt. (*Met titelvignet.*) Tot Amsterdam, By Marten Jansz. Brant, ... Anno 1613. in-4°., 8 blz.

Het Contra-Remonstrantsche antwoord is tegenover het niet onaardige Remonstrantsche liedeken overgedrukt, beiden in 26 koepletten. (T. 1098.)

2079 Een seer schoon Klach-dicht, Gemaeckt ter eeren Gods Tegen de grouwelijcke verzierde Predestinatie. Item noch een schoon Liedeken, Op de wijse vanden 68. Psalm. Met noch twee schoone Refereynen. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1613. in-4°., 12 blz.

= W. 1352. Vermeld bij *Rogge*, *Geschied. der Remonstr.*, *blz.* 37.

2080 Corte ende duydelijcke Vvederlegginghe, van 'tghene door Mr. Johan Calvijn, tot beweringe vande macht der Overheyt, int straffen der Ketteren, by gebracht wert: in seker Boecxken van hem ge-intituleert: *Wederlegginghe der dolinghen van Michiel Servet enz.*... Eertijdts int Latijn geschreven door... Sebastiaen Castellio, ende nu int Nederlants getrouwelijck vertaeldt: ende met een voorreden verrijckt.... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*Haarlem*, *P. Arentsz?*)... 1613. in-4°., 162 blz.

= T. 1095. In 2 kolommen gedrukt met een voorrede van den vertaler van 28 blz. Achteraan blz. 151 v.v.: *Een kort verhael van de Doodt van Michael Servetus.*

2081 Antwoort Lamberti Danei VVijlen Professeur in de hooghe Schole tot Leyden, op drie voorghestelde Vragen, nopende het Ampt der Overheydt inde regeeringhe der Kercken: Wat haer toecoemt, ofte niet toe-coemt. Mitsgaders, Een cort ende claer Bewijs, dat de Verkiesinghe, ende Afsettinghe der Dienaren des Goddelicken Woorts, der Ouderlingen, ende Diaconen niet en staet by de Borgherlicke Magistraet, maer by de Kerck. Item, Sekere Artijckelen, van het Seggen, ende de Macht der Overheyt inde

bedieninghe der Kercke Christi in Hollandt, ... Door Arnoldum Cornelij in zijn leven Dienaer des Goddelicken Woordts tot Delf. Tot Delf, Ghedruckt by Jan Andriesz. .... Anno 1613.
in-4°., (II) en 16 blz.

2082 Wee-klacht Der Hollantsche Maegt, Over dese verwerde Tyden: Met een ernstighe Aenspraecke Aen sijn Princelycke Excellentie ende Heeren vanden Lande.

Evroop, ist anders waer, wiert van Jupijn bedroghen,
die in een Stiers ghedaent', 't Meer met haer over-swam.
Maer de Bataefsche Maeghd, Helaes! dit is gheen loghen,
die wordt nu van een Kalf, dat sy heeft op-ghetoghen,
gheschonden, in den schijn van een onnoosel Lam. R. T.

(*Met titelvignet.*) Ghedruckt in Hollandt,
Teghens Leugens voorstandt. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*
in-4°., 8 blz.

= W. 1353. De dichter is Reinier Telle. Zie verdere geschriften van hem op de volgende jaren. Met het *Kalf* bedoelt de dichter de partij der *Contra-Remonstranten*, die zeer scherp gehekeld worden.

2083 Waerachtich verhael Vande Disputatie ende het Ghespreck gehouden den vierden Januarij Anno M. D. C. XIII. tusschen D. Henricvm Boxhornivm Licentiaet ende Bediender des H. Euangelij tot Breda, Ende M. Peeter van Dornick Licentiaet ende Paeps-pastoor in de Haghe by Breda. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Schiedam, By Adriaen Cornelisz. van Delf, ... 1613. in-4°., 20 blz.

Het onderwerp van het *Ghespreck* was op nieuw de *Transsubstantiatie*. Op blz. 17 begint een brief van Boxhornius aan den bekenden pater *Johannes de Gouda*. Zie over hem op de jaren 1609, 1610 en 1611.

2084 Henrici Boxhornii .... *Daniel*, Dat is, Godts oordeel voor de Victorie ende Triumph der Waerheyt, Teghen Het Advijs ende Leughen-tas der Boecken Joannis Goudae Jesuwijts Mis ende Woorden-Dienaers tot Brussel. (*Met het wapen van Breda op den titel.*) ... By Adriaen Cornelisz. van Delf, ... 1613. in-4°., 20 blz.

Verg. vorig nummer.

2085 De Grouwelijke ongehoorde Blasphemien ende Raserijen van Thomas Leamer Enghelsman, die hem valschelijck noemt Liefhebber der waerheyt, in syn Clare vertooninge (alsoo hyse noemt) Ghestelt ende wederlegt Door Abrahamum Costerum Bedienaer des H. Evangheliij op de Hooghe ende leeghe Swaluwen. (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam. Voor Mathys Bastiaensen ... Anno 1613.
in-4°., 16 blz.

= W. 1351. Gericht tegen n°. 2030.

2086 Prognosticvm astrologicvm. Ofte grote duytsche Practica, op dat jaer.... M.D.C.XIII. .... Gepractizeert dorch D. Rudolphum Grapheum, Campensem, Medicum, *enz.* der... Stadt Deventer. Ghevisiteert ende geapprobiert by den .... Raedt der stadt Deventer: Ende zijn Ghedruckt by die Weduwe van Baptist van Doetecum,.... *z. j.* in-4°., 16 blz.

Op den titel bevindt zich een prentverbeelding en op blz. 16 een portret van den astroloog.

2087 Een warachtige beschrijvinge Van 64. Tooveressen die door haer Tooveryen over de duysent Menschen so oude Lieden als jonge Kinderen, ende wel ses duysent Beesten hebben omgebracht,.... dies zy gherecht zijn alle daghen twee, beginnende den 24. September 1613. tot noch toe. Ende dit is wt het Protocol ghetoghen der Stadt van Rumunt,... (*Met houtsnede op den titel.*) Nae de Copy tot Nimweghen, by Aert Cornelissoon. *z. j.* in-4°., 4 blz.

2088 Copye Vvt eenen Brief, daer inne verhaelt werdt, een seer wonderbaerlicke spoockerije, die onlancks ontrent Brussel geschiet is,.... Hier is noch by gevoecht een spoockerije, eertijts tot Rotterdam geschiet, waer door een groote moort wtgebracht werden. (*Met fileet op den titel.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.*... M.DC.XIII. in-4°., 4 blz.

2089 Een Testament van een jonghe Dochter van Vlissingen, die tot haer onschult onthooft is, gheschiet den vijfsten Jannuwarij Anno 1613. Noch staet hier by het beclach liedeken, dat de jonghe Dochter inde ghevanckenisse ghemaeckt heeft. (*Met een groote houtsnede op den titel.*) Eerst Gedruckt tot Vlissingen, ende nu tot Dordrecht by Peter verhagen. *z. j.* in-4°., 4 blz.

= W. 1324.

2090 Een warachtige beschryvinge van een Sone die zijn eygen Vader ende Moeder vermoort heeft, geschiet in Gelderlant tot Truetsberghen den derden April anno 1613.... (*Met houtsnede op den titel.*) Ghedruckt tot Campen, by my Hendrick Thomassoon. *z. j.* in-4°., 4 blz.

= W. 1329.

1614.

Zie ook n°. 1281, 1944 en 2059.

2091 Copye Vanden Brief by de Koninginne van Vranckrijck, geschreven aen 't Parlement van Bretangien. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1614. in-4°. 4 blz.

Zie: *H. Martin, Histoire de France, XI*, 43. De onlusten in Frankrijk vindt men in het kort beschreven bij *Baudartius, B. VI*, 32 *v.*

2092 Vertoogh Der Princen van den bloede, aen de Koninginne regente van Vranckrijck. Overgeset uyt het Fransoys, in Nederduytsche Tale. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1614. in-4°., 8 blz.

= T. 1099. Deze brief van *Condé* is onderteekend: *Henry de Bovrbon* en ged.: *Wt Meseers* (Mézières) *den* 18. *February* 1614. Zie *Martin*, *Histoire de France*, *XI*, 43.

2093 Antwoordt Van de Koninghinne van Vranckrijck, op het vertooch der Princen vanden bloede. Responce de la reigne de France, Sur le (*sic*) remonstrances de (*sic*) Princes du sang. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1614. in-4°., 8 blz.

= W. 1360. Hollandsch en Fransch. Het vignet aan het einde is niet bij alle exemplaren hetzelfde.

2094 Dovble de la response de la Royne Regente, de France, Mere du Roy, à la Lettre escrite à sa Majesté, par Monseigneur le Prince de Condé, le 19. de Feburier 1614. (*ged.* 27 *Febr. Met titelvignet.*) Auec .... consentement de .... les Estatz Generaulx des Prouinces Vnies du Pays bas: A la Haye, Par Hillebrant Jacobs .... 1614. in-4°., (II) en 14 blz.

= T. 1100. Zie: *H. Martin*, *Histoire de France*, *XI*, 44.

2095 Brief Houdende antwoorde van de Coninginne Regente van Vranckrijck op den Brief aen hare Majesteyt gheschreven by mijn Heere den Prince van Condé, den 19. Februarij 1614. Wt het Fransoysch .... overgheset. (*ged.* 27 *Febr. Met titelvignet.*) Met .... consent vande .... Staten Generael der Vereenichde Nederlanden ghedruckt: In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssen, ... Anno 1614. in-4°., (II) en 14 blz.

= T. 1101. Vertaling van het voorgaande.

2096 Articvlen Vanden Franschen Vrede, Gemaeckt den 14. May 1614. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1614. in-4°., 4 blz.

De vrede van *Sainte-Menehould* werd den 15 Mei onderteekend. Zie: *Martin*, *Histoire de France*, *XI*, 45 *en* 46.

2097 Copie Van het gravamen, by de Magistraet van de Stadt van Parijs voorghestelt, onder hare Brieven, in de Vergaderinghe der Generale Staten: Aengaende de Souveraine authoriteyt ende macht des Coninex, soo int Gheestelijcke als int Wereltlijcke Regiment. Wt het François overgheset. (*Met titelvignet.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz, ... 1614. in-4°., 4 blz.

2098 Arrest vanden Hove van Parlemente, gegeven den xxvj. ende gheexecuteert den 27. Junij. 1614. Teghen Het Boeck in dit tegen-

woordige Jaer, tot Colen Gedruckt, ende gheintituleert: *Verdedinge des Catholijcken ende Apostolijcken Geloofs, tegens de dolingen der Engelscher Secte, ghestelt by Franciscum Svarez van Granada, Doctor in de Theologie uyt het gheselschap Jesv.* In het welke begrepen zijn, verscheyden regulen ende Propositien strijdende tegens de Opperste Machten der Coningen by God ingestelt ende bevesticht, *enz.*.... (*Met titelvignet.*) Ghetrouwelijck uyt den Fransche vertaelt. Na de Copije Ghedruckt tot Parijs by F. Morel, ende P. Metager, ... *z. j.* in-4°., 4 blz.

Bij *Baudartius*, *B. VI*, *blz.* 30. Het fransche origineel bij W. 1370. Verg. T. 1103.

2099 Proclamatie Ofte Placcaat Des Konincks van groot-Britaignien, etc. Waer by verboden wordt eenighe Laeckens uyt Enghelandt te voeren, anders als volkomelijck gheverwet ende bereydt synde. (*ged.* 23 *Juli. Met titelvignet.*) Eerstelijck Ghedruckt tot Londen by Robert Barker, ... Ende nu .... overgheset, ende Ghedruckt tot Amstelredam, By Albert Boumeester, ... Anno 1614. in-4°., 8 blz.

Zie: *Baudartius*, *B. VI*, *blz.* 54.

2100 VVars in Germanie: With the True relation of the taking of the Towne of Aix or Accon, Weesell, and diuers other townes in Germanie, by the Marquesse Spinola ... vnder Pretence to reduce them to the obedience of the Emperour, and the Religion they call Catholique ... Truly translated out of Dutch and French into English: and Printed at Antwerp the third of September 1614. Printed at London for Nathaniel Butter, ... 1614. in-4°., (IV) en 24 blz.

2101 Vvaerachtige beschrijvinge, ... vanden nieuwen aenghevanghen Krijch, tusschen den Hertoch van Brandenborch, ende den Vorst van Nieuwenborch, de welcke gheassisteert wort van den Keyser ende het gheheele Pausdom. Desghelijcx oock ter andere zijden de hulpe der E. Heeren Staten ende syn Princelijcke Excellentie aen den Brandenborgher, dewelcke hem hebben belooft met lijf en goet by te staen, ... (*Met den Holl. leeuw op den titel.*) Ghedruct tot Nimmeghen, By David Martensz..... den xxviij Julius, Anno 1614. in-4°., 4 blz.

Zie *Baudartius*, *B. VI*, 38 *v.v.*

2102 Extract Resolvtien Prothocoll, van haer Hooch. Moog: Jovis den 4en. Septemb. 1614. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Extract uit de uitspraak der Staten Generaal in het geschil tusschen de Stenden van Oost-Friesland en de stad Embden. Zie *T. D. Wiarda*, *Ostfriesische Geschichte*, *IV*, 33—35.

2103 A faithfvll admonition of the Paltsgraves Churches, to all other Protestant Churches in Dutchland. That they wovld consider the great danger that hangeth ouer their heads as well as ours by the Popedome, and therefore Christianly and brotherly cease the priuate unnecessary and now too much growne strife with vs. Together with a short abstract of the warning about the Jesuites bloodthirsty plots published in print at Tubing. Published by Authoritie. According to the Originall Printed in the Electors Palsgraues Country at Nustadt vpon the Hardt, Englished by John Rolte. Imprinted at London by Edward Griffin for George Gibbes, ... 1614. in-4°., 40 blz.

Vertaling van een oorspronkelijk duitsch geschrift, behelzende eene poging om verzoening en vereeniging tusschen Lutherschen en Gereformeerden tot stand te brengen.

2104 Des... Herrn Johann Sigmunds, Marggraffen zu Brandenburg,... Bekändtnisz Von jetzigen vnder den Euangelischen schwebenden, vnd in streit gezogenen puncten: Vnd Edict An alle der Chur Brandenburg Kirchendiener, sich hinfüro des vnnöttigen Gezäncks... zu enthalten *u. s. w...* (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Durch einen Liebhaber der Warheit in Truck gebracht 1614. in-4°., 60 blz.

De hierin opgenomen stukken loopen van 27 Juli 1613 tot 28 Maart 1614. De belijdenis, die hierin voorkomt is niet dezelfde als die, waarvan bij W. 1366 een hollandsche vertaling voorkomt. Zie, wat het *Edict* betreft, het volgende nummer.

2105 Placcaet Vanden ... Churfursst tot Brandenburch, Hertoghe in Prussen, Gulich, Cleve etc. Teghen de Predicanten: Die gewoon zijn op den Predickstoel hare bittere galle wt te gieten teghen hare parthyen, *enz.* ..(*ged.* 24 *Febr.*) Overgheset wt het Hooch-duytsch. (*Met titelvignet.*) In 'sGraven-Haghe, By Hillebrant Jacobssz.,... Anno 1614. in-4°., 8 blz.

Zie: *Baudartius*, *B. VI*, 12. (T. 1104.)

2106 Nieuwe Tijdingh. VVaerachtich Bericht uyt de Stadt Franckfort aen de Mayn, van t'gheen aldaer onder den Burgheren, Hantwercks-Ghesellen, ... ende den Joden is toe-ghevallen, ... oock hoe de Joden bestormt ende gheplondert zijn geworden, den 22. Augusti... 1614. Wt den Hoochduytschen ... over-gheset. (*Met titelvignet.*) Na de Copie ghedruckt tot Franckfort. *Z. n. v. pl.*, *en v. dr.* (*Amst. Mich. Colijn.*) Anno 1614. in-4°., 8 blz.

Zie: *Baudartius*, *B. VI*, 32 *r.* (T. 1106.)

2107 Placcaet Van Borghemeesteren ende Raet der Stadt Aken. Ghepubliceert den 9. Septembris 1614. waerin alle Predicanten, Lesers ende Leeraers, ooc alle Wederdoopers de Stadt verboden wordt,

ende dat zich de andere naer de Roomsche alleen-salichmakende Religie zullen schicken en dragen. Op pene aen lijf en goet gestraft te worden. ... (*Met een wapen op den titel.*) Na de Copy tot Aken, by des Stadts Drucker. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Zie: *Baudartius*, *B. VI*, *blz.* 41. Het wapen is dat der aartshertogen. De graveur heeft echter daarin, in het wapen van Bourgondië, de lelies in kruizen veranderd.

2107*a* Een waerachtige beschrijvinghe vant ghene datter geschiet is int lant van Barbarien, tot den teghenwoordighen Jare 1614. Aenden machtigen Keyser van Marocos, eygen Erfgenaem van het selfde Keyserdom, ghenaemt Mulayzidan, ... aliance ende vrientschap hebbende, met de... Staten der vereenichde Provincien. De geschiedenisse is met een Toovenaer ende bedriegher genaemt Bumchij, in druck gestelt door Sr. Mose Palatse.... Hier is noch by gevoegt 't Verraet dat de Jesuijten op Aken voorgenomen ende int werck gestelt hebben... Na de Copye Ghedruckt tot Rotterdam, by de Weduwe van Jan van Gheelen... 1614. in-4°., 4 blz.

2107*b* Een Visioen in den droom, Inhoudende Den voorleden ende teghenwoordighen staet de vereenichde Neder-landen. Met het verformsel der Wy-Bisschoppen, die van des Conincx oorloghe, een Keysers of Vorsten oorloghe weten te maken. Door Jacques Goedefroy, Bolduino Politaen. Anno 1614. in-4°., 4 blz.

Met houtsneden in den tekst en titelprent, een ouden man in een pels en met een bontmuts op het hoofd voorstellende. In dit stukje wordt Nederland bij een paard vergeleken, dat zijn vorige berijder door slinksche streken, als door het omkoopen des stalmeesters, weder in zijne macht zoekt te krijgen. Misschien wordt hier reeds op de vermeende Spaanschgezindheid van Oldenbarnevelt en de zijnen gezinspeeld. Verg. nº. 2175–76. (T. 1121.)

2108 Corte Vvaerachtighe Onderrichtinge ofte Beschrijvinghe, van de Proceduren ende Handelinghen der Heeren Burghemeesteren ende Vroetschappen der Stadt Rotterdam, ende der Predicanten, met sommighe Ouderlinghen van de Duytsche Kercke aldaer. Teghens Cornelivm Geselivm, Dienaer der Ghemeente Christi eertijdts tot Rotterdam, nu tot Edam. Door den selven, ... (*Met fileet op den titel.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1614. in-4°., 144 blz.

Met een opdracht aan de Staten Generaal, ged. 1612. Zie over de kwestie *Geselius* op 1612, nº. 1977 en volgende nummers en de daar aangehaalde schrijvers. Een gering verschil is er in den titel van dit ex. vergeleken met W. 1379. Daar wordt. o. a. gelezen *eertijtdts*.

2109 Resolvtie Vande .... Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt. Tot den Vrede der Kercken. Versterckt Met d'Authoriteyt der Heyligher Schrift, der Concilien, Oudt-Vaderen, openbare Confessien, Mitsgaders met de ghetuygenissen van sommige Leeraren

deses tijdts. Dit leste overgheset uyt het Latijn. (*Met den holl. leeuw in den tuin op den titel.*) In s'Graven-haghe, By Hillebrant Jacobsz, ... Anno 1614. Met Previlegie voor vijf jaren.
in-4°., (VIII) en 148 blz.

= T. 1107. De Resolutie zelve (blz. 1—5) bij *Brandt*, *II*, 232 en elders. De getuigenissen zijn verzameld en gerangschikt door Hugo de Groot, bijgestaan door *Wtenbogaert* en *Bertius*. Zie *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*; 206 *v.v.* De naar aanleiding van deze resolutie verschenen geschriften vindt men op 1615. Zie verder nog: *Gr. Placaatboek*, *III*, 460 *v.* en *H. C. Rogge*, *De Resolutie der Staten van Holland*, *tot vrede der kerk* in de *Bijdragen voor Vaderl. Geschied. van Dr. R. Fruin. N. R.*, *VIII*, *blz.* 79—122.

2110 Resolvtie Vande .... Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt. *enz. Bij denzelfden* Anno. 1614. in-4°, (VIII) en 148 blz.

Andere druk. De titel is als die van het vorig exemplaar. Op blz. 1 (sign. A), reg. 2 v. b. staat hier *Vande Edele*, daar *Vande Edele Mo-*; reg. 3 v. b. hier: *moghende heeren*, daar: *ghende heeren*, *de* enz. Ook de spelling verschilt hier en daar.

2111 Resolvtie Der Mog. Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant. Totten Vrede der Kercken. (*Met drukkersmerk op den titel.*) t' Amstelredam, By Broer Jansz, ... Anno 1616. in-4°., 4 blz.

= T. 1176. Latere druk van het voorgaande. Verg. op het jaar 1616 n°. 2237.

2112 Decretvm .... Ordinvm Hollandiae et Westfrisiae pro pace ecclesiarvm, mvnitvm Sacrae Scripturae auctoritate, et Conciliorum, Antiquorum Patrum, Confessionum publicarum, et recentiorum Doctorum testimonijs. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm Excudit Joannes Patius, ... Anno CIƆ IƆ CXIV. Cum Privilegio .... in Septennium. in-4°., (VIII) en 136 blz.

De hollandsche en latijnsche uitgaaf verschenen gelijktijdig.

2113 Decretvm *etc.* (*als 't voorg.*) ... Vltraiecti Ex Officina Salomon Rodius. 1614. in-4°., (II) en 102 blz.

2114 Onder Verbeteringh. Sommighe Buer-praetgens, van de Resolutie der Ed. Heeren Staten van Hollandt ende West-vrieslandt, ende de Magistraten der stadt Hoorn: Alles dienende tot opbouwinghe van de ware Ghereformeerde Kercke, ... Door Robert Robertsz. Le Canu. Met een ghemeen. Schoolmeester der grooter Zee-vaert. (*Met titelvignet.*) Tot Hoorn, Ghedruckt by Willem Andriessz. .... Anno 1614. in-4°., 48 blz.

= W. 1381. Vermeld bij *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. geschriften*, *blz.* 276. Het eerste dezer *Buer-praetgens* behelst eene verdediging van de *Resolutie* der Staten v. Holl. en W. Vriesl. *tot den Vrede der Kercken* (zie vorig nummer). Het tweede Deel, blz. 16—30, loopt over de *Resolutie* der regeering van Hoorn tot benoeming van een nieuwen Kerkeraad. Zie *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 322 *v.v.* Het

derde Deel. blz. 31—48, met afzonderlijken titel, heeft betrekking op het boek van *Pieter Jansz. Twisck*, getit. *Religions Vryheyt.* (Verg. W. 1160.)

2115 Sibrandi Lvbberti Responsio ad Pietatem Hvgonis Grotii. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Franeqverae, Excudebat Rombertvs Doyema, Anno 1614. in-4°., (XIV) en 200 blz.

Tegenschrift van n°. 2064. Zie *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 254, 255. Het werd door de Staten verboden. Verg. de volgende nummers. Een in hetzelfde jaar verschenen hollandsche vertaling bij T. 1109.

2116 Tractaetien Van het ampt der Hoogher Overheyt in kerckelicke saken: ghetoghen ende overgheset, uyt Sibrandi Lvbberti Antwoorde: teghen de *Godts-dienstichеyt* Van Hvgo de Groot. (*Met titelvignet.*) Ghedruct tot Franeker, By Rombertvs Doyema, Anno 1614. in-4°., 64 blz.

= W. 1380. Hollandsche vertaling van het tweede gedeelte van het voorgaande stuk. Vermeld in *Rogge*, *Geschied. der Remonstr.*, *blz.* 25.

2117 Resolvtie vande .... Staten van Hollandt ende West-Vrieslant, teghens seecker Libel, gheintituleert *Sibrandi Lubberti Responsio ad pietatem Hugonis Grotij.* (*ged.* 17 *Oct. Met den Holl. leeuw in den tuin op den titel.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz. ..... Anno 1614. in-4°., 4 blz.

= T. 1110. Bij *Brandt*, *II*, 242 en elders. Zie *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 255.

2118 Decretvm .... Ordinvm Hollandiae et Westfrisiae contra libellum Sibrandi Lvbberti inscriptum, *Responsio ad pietatem Hvgonis Grotii.* (*ged.* 17 *Oct. Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm, Excudit Joannes Patius,... Anno. 1614. in-4°., 4 blz.

Zie voorgaand nummer.

2119 Bona fides Sibrandi Lvbberti demonstrata ex libro qvem inscripsit, *Responsionem ad Pietatem Hugonis Grotij.* (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm Excudit Joannes Patius,... Anno 1614. in-4°., 20 blz.

Schrijver van dit geschrift is Hugo de Groot. Zie: *Brandt*, *II*, 242; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 255. De hollandsche vertaling wordt gevonden bij T. 1111.

2120 Ad Scripti .... Hugonis Grotii, ... Partes priores duas, In quibus tractat causam Vorstij et Remonstrantium, sive Pastorum illorum qui sequuntur sententiam J. Arminii, Annotationes In gratiam Lectoris veritatis studiosi conscriptae à Johanne Bogermanno Ecclesiaste Leovardiensi. Addita est Sententia Clariss. Theologi F. Junii de Synodis et Synodalibus. judicijs, Magistratusque in talibus Jure atque officio: desumta ex disputationibus ejus adversus

Bellarminum. (*Met het wapen van Leeuwarden op den titel.*) Leovardiae, Excudebat Abrahamvs Radaevs , . . . M DC XIV.
in-4°., (XXXII) en 262 blz.

De opdracht aan prins Willem Lodewijk en de Staten van Friesland is ged. 12 Febr. 1614. De tekst van de Groot's *Pietas*, nº. 2063, is hier afgedrukt met uitvoerige aanteekeningen van *Bogerman*. Het geschrift van *Junius* aan het einde heeft een afzonderlijken titel, maar doorloopende pagineering. Hiertegen schreven *Corvinus* (zie volgend nummer) en *Kaspar Barlaeus* (zie op 1615). Zie *Rogge*, *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschriften*, *blz.* 26. Andere ex. van denzelfden druk hebben het adres: *Franckerae*, *Excudebat Rombertvs Doyema*, *M DC XIV.*

2121 Responsio ad Johannis Bogermanni Ecclesiastae Leovardiensis Annotationes, Quibus vindicatam à . . . . Hvgone Grotio . . . ., Pietatem . . . Ordinum Hollandiae et Westfrisiae denuo impugnavit. Pars Prima. Avthore Joanne Arnoldo Corvino Ecclesiae Lugduno Batavae Pastore. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm Excudit Joannes Patius, . . . Anno 1614.
in-4°., (VIII) en 116 blz.

Met opdracht aan *Delegatis Illustrium Ordinum Hollandiae et Westfrisiae.* De *altera pars* verscheen in 1616. Zie *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. geschriften*, *blz.* 113.

2122 Polyst-steen. Tot weghneminghe van de vuyle vlecken des *Cristalijnen Brils*, . . . Hier is noch by-ghevoeght een korte wederlegginghe van de Voor-reden gestelt voor het gepretendeerde boeck Castellij, geintituleert, *Korte en duydelicke Wederlegginghe. Van 't gene door Meester Johan Calvijn, tot beweringhe van de macht der Overheyt, int straffen der Ketteren, byghebracht wert, etc.* (*Met titelvignet.*) . . . Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* . . . Anno 1614. in-4°., (II) en 68 blz.

Tegenschrift van nº. 2075 en 2080. Vermeld bij *Rogge*, *Geschied. der Remonstr.*, *blz.* 25.

2123 Protest Des Autheurs van den *Christalijnen Bril* (n. l. B. Dwinglo), tegens den gepretendeerden *Polijst-steen*, met ernstighe vermaninghe aenden Polijster om voor den dach te komen, en volgens syne aenbiedinghe naer openbaringhe syns naems behoorlyck te verifieren tgeen hy den Autheur van den *Christalijnen Bril* te laste leydt. . . . (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Rotterdam. Voor Matijs Bastiaensen, Anno. 1614. in-4°., 28 blz.

= W. 1113. Tegenschrift van het vorige. Aan het einde ged. den 8 April 1614. Hiertegen verscheen het volgende nummer. Vermeld bij *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschriften*, *blz.* 131.

2124 Ooghen-troost: Dat is, Clare openinge ende grondighe wederlegginghe van het *Protest* des *Christalynen Brillemakers.* Ghestelt Door

den Autheur van den *Polijst-steen: enz...* (*Met titelvignet.*) t'Amstelredam, By Pieter Pietersz.... 1614. in-4°., 36 blz.

= T. 1114. Tegenschrift van het vorige. Met doorloopende signatuur en pagineering maar met afzonderlijken titel, volgt hierachter:

2125 Antwoorde Op de voor-reden en na-reden: Ghestelt Voor en achter dit gepretendeerde Boeck Sebastiani Kastellij: in welke wort aen-gewezen dat den Auteur van de zelve drijft het Christendoden ende niet het Ketter-doden. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr...* Anno 1614. in-4°., blz. 37-68.

2126 Sermoen Of Predicatie Waermede Cornelius Hillenius na Groninghen verreysende, ... van sijn oude .... Gemeynte Jesv Christi tot Alcmaer, oorlof of een afscheyt heeft genomen; Sommierlijck ghedaen tot Egmont binnen, op den 31. May... 1612 ende naderhant... in schrift ghesteldt ende in eenighen stucken vermeerdert... t'Amstelredam By Jacob Pietersz.... Anno 1614.
in-4°., (IV), *een uitslaande tafel als Register* en 148 blz.

= T. 1116. Verg. n°. 1778 v.v., 1844, 1976.

2127 Cort ende grondich Bericht Op de swaricheden Van sommighe Litmaeten, der Kercken in Pernis, die sich eenen tijt lanck, vant gehoor des Goddelijcken woorts ende het ghebruyck des H. Avontmaels aldaer hebben onthouden, ... Door Casparvm Caprarivm Dienaer der ghemeynte Christi tot Pernis ... Tot Rotterdam. By Mathys Bastiaensz.... Anno 1614. in-4°., 24 blz.

Caprarius had zich eerst bij de protesteerenden tegen het beroep van Episcopius te Bleiswijk gevoegd, maar zich later weder aan de Classis te Rotterdam aangesloten, waarom een deel zijner gemeente niet meer bij hem ter kerk wilde komen. (T. 1117.)

2128 Een schoone heerlicke Ende warachtige aenwysinge, Waer in by malcander Als in een schoon Tafereel claerlick gesien can worden, in hoe menige ende verscheyden plaetsen de Remonstranten (ofte voorstanders van Arminius) teghen haer selven ghesproken hebben. Mitsgaders: Dat sy ooc oorsake zijn van desen .... twist, in de Gereformeerde Kercke. Hier is oock by malcanderen Cortelick ende claerlick ghestelt, alle de Artijckelen die in de Conferentie verhandelt zijn gheweest. .... Alles by een ghestelt door J(*oannes*). F(*ilius*). J(*oseph*).... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1614. in-4°., 56 blz.

Oorspronkelijke druk van het volgende?

2129 Een Gouden Tafereel, Ofte een schoon uytnement Ja: bysonder Register, Getrocken so uyt de Haechsche ende Delfsche Schriftelijcke Conferentien, Als oock uyt andere Schriften van de Voorstaenders van Arminius. Waer in ghesien can worden, in hoe

menighe ende verscheyden plaetsen de Remonstranten teghen haer selven ghesproken hebben. *enz.* .... Door Joannes Filius Josephi, ... Ende voor de tweede mael Gedruckt Naer de Copie t' Amsterdam. Anno 1614. in-4°., 60 blz.

Andere druk van het voorgaande.

2130 Nacht-corter, Of Praetgen voor de vaeck, tusschen een Poolsche Broeder, met zyn Schipper, op de reyse van Amsterdam nae Dansick. 1613. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* M.DC.XIIII. in-4°., 16 blz.

De *Schipper* is een zeer ijverende rechtzinnige, die echter heimelijk bevreesd is om met een filosoof als de Poolsche broeder te disputeeren. (T. 1120.)

2131 t' Leven ende Doot van .... M. Jan Calvin. Beschreven door *Theodorus Beza*, ... Nieu ende getrouwelijck verduytscht, door M. E. .... (*Met titelvignet.*) Tot Delf. Gedruckt by Jan Andriesz. .... Anno 1614. in-4°., (II) en 78 blz.

Deze nieuwe uitgaaf moest, volgens het voorbericht, dienen ter bestrijding van *verscheyden Laster-schriften ...., daer mede dat men soeckt den vromen ende Godsalighen M. Jan Calvin syn naem ende faem te schand-vlecken.* Zie o. a. n°. 1924, 2079, 2080, 2082 en W. 1315. (W. 1382.)

2132 Extract Wt Den recht-ghevoelenden Lvthero. Waer in cort ende claer aenghewesen wordt, hoe verre de hedendaechsche Martinisten ofte Lutheranen inde principale poincten des Christelicken gheloofs, vande leere des H. Apostels *Pauli* ende *Mart. Lutheri*, afghevallen zijn. Int Hoochduytsch beschreven door Mavritivm Neodorpivm, Ende nieulicx door een Lief-hebber der waerheyt overgheset. (*Met een afbeelding van Luther op den titel.*) Middelburgh, Ghedruct by Isaac Schilders, Voor Adriaen vanden Vivere, ... 1614. in-4°., (IV) en 68 blz.

2133 Wederlegginghe ende Verantwoordinghe, der valscher leughenen vande Leere ende t' Leven M. Joannis Calvini. Versiert ende t' Antwerpen wtghegheven met desen Tytel, *Oorspronck ende teghenwoordighen staet vande Calvinische Secte.* Nieuwlicx wt den Hoochduytschen overgheset. (*Met titelvignet.*) Middelbvrgh, Voor Adriaen vanden Vivere, ... 1614. in-4°., (II) en 48 blz.

Tegenschrift van n°. 1924. Dat stuk (de *Oorspronck* enz.) is, in beide de ex. op de Kon. Bibl. aanwezig, achter blz. 2 ingeplakt, ofschoon in beide exempl. een andere druk.

2134 Grondelijcke ende bescheydelijcke Antwoorde, op drie Papisten Vraech-Liedekens aen den Ghereformeerden ghesonden, die onlangs uyt het Hoochduydtsche in het Nederduytsche zijn overgheset, door den Rhijm verciert, ende in druck uytghegheven, Door Heer

Frederick Reynaerts van Cranenburch. Ghestelt door H. V. eenen van den Alderghheringsten Predicanten der Ghereformeerde Kercke. .... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ghedrvct Tot Enchvysen. By Jacob Lenaertsz Meyn, ... Anno. 1614. in-4°., 18 blz.

De *Liedekens* met de *Antwoorde* zijn in twee kolommen gedrukt. Het voorbericht is gedagt. Dec 1613. Uit de beginletters der regels ten *Besluyt* blijkt de schrijver te zijn Hieronymus Vogelius. (W. 1384.) Een herdruk vindt men op het jaar 1644, n°. 5139.

2135 Phantasie Eens ghewesenen students, zeer aerdich om leezen. Profytelyck voor de Papisten, ende genoechlyc voor de Calvinisten, Martinisten, en Mennisten. (*Met houtsneê op den titel.*) Na het Originael twelck in Zeelant ghedruckt was, nu aldus gedruct in Utopia. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anuo (*sic*) 1614. in-4°., 4 blz.

2136 Krachteloose Donder van den Helschen Hondt, Tegen de naecte Waerheyt en t' eendrachtich verbondt. Waer in Vertoont wort al het principaelste dat in tsestich Jaren herwaerts ghepasseert is in desen teghenwoordighen Staet: Ende wat apparentelijck te verwachten staet in Duytschlant, Vranckrijck, Hispanien, Italien, *enz.*... Maer wat Enghelandt, Denemarcken ende t' Vereenichde Nederlandt aengaet, die houden een oogh in't seyl. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) int Jaer ons Heeren. (1614?) in-4°., 8 blz.

Hekelschrift tegen de Jezuïeten, het Pausdom en de Spaansche partij, met uitslaande plaat, van welke in den tekst de verklaring gegeven wordt. Aan het slot 16 dichtregels. Voor de tijdsbepaling der uitgave lette men blz. 8 op de uitlegging van n°. 6. *Zijn luyden van allerhande Natien, die elck in haer tale zekere vloeken uytgielen over den loosen Spinner, die t Weselken in sijn spinne-webbe ghetrocken heeft.* (*Wezel* werd door *Spinola* in het begin van Sept. 1614 ingenomen: zie *Baudartius*, *B. VI*, 41, 42.) (W. 1385.)

2137 Corte beschrijvinge vanden ellendighen ende seer beclaghelijcken Watervloet, die op den eersten Nouembris Anno 70. in allen Landen aen de Noortzee ghelegen, is gheschiet: *enz.*... Op Rijme ghestelt door Johan Fruytiers,.... Tot Leyden, By Daniel Roels.... Anno 1614. *Aan het einde:* Tot Leyden, Ghedruckt by Joris Gerritsz. Nachtegael, ende Willem Bayly. Voor Daniel Roels... 1614. in-4°. 56 blz.

2138 Een Waerachtighe Jammerlijcke ende droeve gheschiedenisse, dewelcke geschiet is binnen Bruessel in Brabant, van een schamele Vrouwe met twee onnoosele kinderen, dewelcke sy seer schandelijcken gheschavotteert hebben, ende daerna ter Stadt wtghestooten, de Vrouwe van mismoedicheydt heeft beyde haer Kinderkens int water gheworpen ende verdroncken, ende is daernae oock selffs int water ghesprongen ende verdroncken,... gheschiet den 15.

Februarius 1614. (*Met houtgravure op den titel.*) Ghedruckt tot Dordrecht, by Pieter Verhaghen,... *z.j.* in-4°., 4 blz.

2139 Een waerachtich verhael van een vreesselijck Serpent ofte Draeck, onlancx verschenen ende gezien inde Provincie van Sussex, dertich Engelsche mylen van Londen in Engelant, in een wout genoemt Sinte Leonards Wout. Desen Draeck is ghezien nu laest in Augusto 1614.... Noch een wonderlycke gheschiedenisse van eenen vliegenden Draeck. (*Met een houtsneé op den titel.*) Ghedruckt nae de Copye, By Jan Trundle... tot Londen, Anno 1614. in-4°., 4 blz.

2140 Een warachtige beschrijvinge van het groot mirakel en teecken des Heeren, het welcke gheschiedt is binnen de stadt van Meurs, al waer God sijnen Enghel ghesonden heeft aen een jonghe dochter, ghenaemt Iefken Vlieghen, op dat sy de menschen dese navolgende woorden vercondighen soude: (*Met houtsneé op den titel.*) Tot Amsterdam. Ghedruckt by Breughel Jansz.... 1614. in-4°., 4 blz.

1615.

Zie ook n°. 2036—2040.

2141 Seeckere waerachtighe beschryvinghe van datter gheschiedt is in Coninex Hof oft Palays van den loosen voorslach ofte allarm die ghedaen werde aen die Eedele Staten vant voorseyde Rijcke van eenen Wet te maken, nopende den Ghesalfden persoon der Coninghen ghelijckformich te besluyten van het Consseyl ende Hof des Parlament Parijs. Anno 1615. Den 8. May stijlo nou. (*Met het wapen van Frankrijk op den titel.*) Overghestelc (*sic*) wten Fransoysche ghedruckte Copye ghesonden wt Parijs tot Middelborch, en daervoort ghedruckt by Richart Schilder, en voort tot Dordrecht by Pieter Verhaghen. *z.j.* in-4°., 4 blz.

Verg. *H. Martin*, *Histoire de France*, *XI*, 70 *s.v.* De dagteekening zal wel moeten zijn 8 Januari. Wellicht is dit stuk een vertaling van een geschrift voorkomende in *J. Lelong*, *Bibliothèque historique de la France. Nouvelle Edition (in-fol.* 1769) *II*, *p.* 388, *n°.* 20247, getiteld: *Le véritable de ce qui s'est passé en la presence du Roi le 8 Janvier* 1615, *sur la Loi proposée aux Etats touchant la personne sacrée des Rois*, *conformément aux Arrets de la Cour de Parlement:* 1615, *in-8°.*

2142 Remonstrantien oft Vertoogen, gepresenteert aen den... Koningh van Vrancrijck, by den Hove van Parlemente, op den 21. May, 1615. Midtsgaders Een Brief des Koninghs aen den Prince van Conde, in date den 26. Julij, 1615. ende d'Antwoorde van den selfden Prince aen den Koningh, ghedateert te Soissons, den 29. der selver Maent..... over-gheset uyt de Fransche.... Tale. (*Met titelvignet.*) Tot Amsterdam, By Michiel Colijn,... Anno 1615. in-4°., 24 blz.

= T. 1122. Bij *Baudartius*, *B. VII*, 28—31, 41—42. Verg.: *H. Martin*, *Histoire*

de France, *XI*, 88—90, 91. *Lelong* (zie vorig nummer) geeft een uitvoerige lijst der talrijke pamfletten in dezen tijd naar aanleiding der fransche onlusten verschenen.

2143 Extract uyt de Registers van den Raet van State, tegent Arrest vant Parlement, ghegheven den 24. Meerte lest-leden. Midtsgaeders De Vrede-makinghe tot verantwoordinghe vant Parlement aen de Coninginne. Wt den Fransche Verduyscht. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... M.DC.XV. in-4°., 12 blz.

Zie *H. Martin*, *Histoire de France*, *XI*, 90; *M. A. Bazin*, *Histoire de France sous Louis XIII*, *I*, 171.

2144 Remonstrances faictes, Par l'Ambassadeur de la grande Bretagne, au Roy et à la Reyne sa Mere, en Juin 1615. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.DC.XV. in-4°., 8 blz.

Zie *H. Martin*, *Histoire de France*, *XI*, 91; in het hollandsch (zie volgend nummer) bij *Baudartius*, *B. VII*, 31—35.

2145 Remonstrantien ghedaen door den Ambassadeur van Groot Britannien, aen den Coninck ende aen de Coninginne zijn Moeder, in Junio 1615. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.DC.XV. in-4°., 8 blz.

= T. 1123. Zie voorgaand nummer.

2146 Antwoort vanden Coninck op de Vertoghen aen hare Majesteyten overghelevert by den Heere Edmont, Ambassadeur des Coninghs van Groot Britannien. Wt den Fransche Verduyscht. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* M.DC.XV. in-4°., 8 blz.

= T. 1124. Bij *Baudartius*, *B. VII*, 35—37.

2147 Verclaringe ende Verantwoordinge van .... den Prince van Conde, Eersten Prince vanden Bloede des Conings van Vranckrijck. Overghegheven aen den Coning van Vranckrijck (*ged.* 9 *Aug.*) Mitsgaders zijne Brieven, gesonden aen zijne Coninckliche Majesteyt (*ged.* 9 *Aug.*), aen de Coninginne Moeder, ende aen het Parlament van Parijs. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1615. in-4°., 30 blz.

= W. 1394. Zie *H. Martin*, *Histoire de France*, *XI*, 92. Het oorspronkelijke bij W. 1303. Verg. het volgend nummer.

2148 Verclaringhe ende Protestatie Van Mijn Heere den Prince van Condé, Ghepresenteert aen den Coningh. Wt de Fransche .... Tale ghetrouwelyck overgheset. (*Met titelvignet.*) t'Amsterdam. Ghedruckt by Broer Jansz..... Anno 1615. in-4°., 20 blz.

= T. 1126. Andere vertaling dan de voorgaande, gevolgd door *Baudartius*,

B. VII, 43—52. De dagteekening is hier ten onrechte 18 Aug. De Brieven worden in deze vertaling gemist.

2149 Copye Vande antwoort op den Brief van de Princes (*sic*) van Conde, gheschreven aen de Heren van 't Parlament van Bordeaux. (*Met titelvignet.*) Met Konsent, Ghedruckt na de Kopye tot Rouan. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* (1615?) in-4°., 8 blz.

2150 De ontmoetinghe van Hendrick de Groote aen den Coning, belanghende de reyse van Spangien. Wt den Fransche Verduyscht. Hier hebben wy byghevoecht het Formelier vanden Eedt, ghedaen door het Crijghs-volck van mijn Heer den Prince van Condee, ... in Septembre 1615. .... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt int Jaer .... M.DC.XV. in-4°., 12 blz.

= T. 1127. De geest van Hendrik IV waarschuwt Lodewijk XIII voor het voorgenomen huwelijk met een Spaansche prinses en voor zijne spaanschgezinde raadslieden als *Concini*, *Villeroi*, *Jeannin* enz. De eed bij *Baudartius*, *VII*. 52.

2151 Brief van den goeden Fransoys, Aen mijn Heere de Prince. Met een Brief belanghende de Ghedeputeerdens ende d'Artijckelen aen zyne Majesteyt overghesonden by de Vergaderinghe van Grenoble. Wt den Fransche ghetrouwelick Verduytscht. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* M. DC. XV. in-4°., 8 blz.

= T. 1130. *Condé* wordt tot verzet aangespoord, de voorgenomen spaansche huwelijken sterk gegispt en Concini gehekeld.

2152 Declaration dv Roy, svr le mouvement, et la prise des armes d'aucuns de ses subjects de la Religion pretendue reformée: Portant nouvelle confirmation des Edicts, et Declarations cy devant faictes en faveur de ceux de ladite Religion. (*ged.* 10 *Nov.*) Avec l'Arrest de la Cour de Parlement (*ged.* 19 *Nov. Met titelvignet.*) A la Haye, Chez Hillebrant Jacobsz., jouixte la Copie imprimée à Bourdeaus par S. Millanges, Imprimeur ordinaire du Roy. M. DC. XV. in-4°., 8 blz.

Zie *H. Martin*, *Histoire de France*, *XI*, 96. Het eerste stuk in het hollandsch bij *Baudartius*, *B. VII*, 56—58, in het fransch in *Mercure françois*, *IV*, 321—330.

2153 Lettre escrite par vn Deputé en l'Assemblée de Nismes, à vn sien amy de sa mesme Province, le 19. de Novembre, l'an 1615. (*Met vignet aan het einde.*) *Z. afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Schr. beklaagt zich over de meerderheid der leden van de vergadering van Grenoble en Nismes, die zich bij Condé wilden aansluiten.

2154 Den Beschermer der Princen van Vrancrijck. Toegeschreven de

Koninginne van Vranckrijck. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1615. in-4°., 22 blz.

= T. 1132.

2155 Den Limosijnschen Boer Aen Mijn Heere de Prince (*van Condé*), Doet oordeel ende gherechticheyt, of dit huys sal verwoest ende eensaem worden. VVt den Fransche verduytscht. (*Met titelvignet.*) t'Amsterdam, By Cornelis Lodewijcks vander Plas (*sic*). Anno 1615. in-4°., 8 blz.

= T. 1133. Tegen de misbruiken die toenmaals in Frankrijk heerschten, vooral de koopbaarheid van betrekkingen.

2156 Lettre escrite par vn bon Francoys à vn Conseiller d'Estat, pour le secours que le Roy est obligé de donner au Duc de Savoye et leur autres alliez. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1615. in-4°., 32 blz.

Op blz. 19 begint *Le Covrier Picard*, een tegen den *marquis d'Ancre* (*Concini*) gerichte satire. Dit stukje verscheen ook afzonderlijk in-8°. in het zelfde jaar; zie *J. Lelong*, *Bibl. hist. de France* (*in-fol°.* 1769), *II*, *p.* 403.

2157 Extract nyt (*sic*) een Vonnis van den Stadthouder civijl, tegen een Boeck van den Abt van Sint Victors, voor 't Concilium van Trenten. Wt den Fransche Verduyscht. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *Z. n. v. pl. en v. dr.* M. DC. XV. in-4°., 4 blz.

Zie *Baudartius*, *B. VII*, 60. (T. 1134.)

2158 Verclaringhe Des .... Koninghs van groot-Britannien, *enz.* .... Voor het recht der Coninghen ende de independencie haerer Croonen. Teghen de Oratie des .... Cardinaels van Perron, uytghesproocken .... Op den xv. Januarij, Anno 1615. Ghetrouwelijck uyt de Fransoysche .... sprake vertaelt, naer den Exemplaer gedruckt tot Londen met Privilegie, by John Bile, ... (*Met portret van Jacobus I op den titel.*) t' Amstelredam, Ghedruckt by Michiel Colijn, ... Anno M.DC.XV. in-4°., (XVI) en 92 blz.

= T. 1125. Zie *Baudartius*, *B. VII*, 37 *v.v.* Op sommige exempl. is *John Bile* veranderd in: *Jehan Bile*.

2159 Articulen vanden Vrede getroffen tusschen den Catholicken Coning ende den .... Hertoge van Savoyen, op den 21. Junij. M.DC.XV. Ghetrouwelijck getranslateert uytet Italiaens Exemplaer, ghedruckt tot Genua door Joseph Pavoni. (*Met titelvignet.*) t' Amsterdam, By Cornelis Lodewijcksz. vander Plasse. Anno 1615. in-4°., 8 blz.

In het kort bij *Baudartius*, *B. VII*, 62. Een andere hollandsche vertaling bij W. 1391.

2160 Carolvs Emanvel Hertoch van Savoyen aen de Keyserlijcke Majesteyt.

(*Aanhef van een brief van genoemden hertog aan den keizer, naar aanleiding van een door den laatste uitgevaardigd* Placcaet *van* 24 *Dec.* 1614, *waarbij de hertog gelast wordt de vijandelijkheden tegen den* Cardinael van Mantoua ende Hertogh van Montferraet *te staken.*) *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

2161 Corte ende sekere beschryvinge, hoe .... den Paltsgrave opghetrocken is met ontrent ses duysent te voet ende vijf-hondert te Peerde na Worms, twelck hy inghenomen heeft op conditie ende Artijckelen hier binnen verhaelt, ende d'oorsake die hem daer toe beweecht heeft. Met het verhael hoe die van Worms te vooren de Joden uyt-ghejaecht hebben. (*Met houtsneê op den titel.*) Gedruckt by Broer Jansz. (*Amsterdam*) nae de Copye geschreven uyt Worms. Anno 1615. in-4°., 4 blz.

Zie *Baudartius*, *B. VII*, 15—17.

2162 *Een geschrift met een groote prent (aan de keerzijde onbedrukt) tot titelblad. De prent is verdeeld in* 2 *afdeelingen. De bovenste heeft tot opschrift:* Een Pasqvil genampt { Pater Arents lof, Tegen 't viervoetig stof. *Boven de tweede afdeeling leest men:* Het Antwoordt. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

De eerste afdeeling der titelprent is ontleend aan een *Paeps Pasquil* waarvan het opschrift *Pater Arents lof* enz. de titel was. Op blz. 3 (A_2) komt eene korte verklaring der figuren voor. Het tweede gedeelte der prent geeft meer een figuurlijke voorstelling van den inhoud van dit stukje, dat een antwoord op het *Pasquil* is. Het heeft betrekking op den oorlog in Gulik en Kleefsland. Aan het einde een *Liedeken*, *Op de wijse : Lieve Dochter vol van jeuchde*, bestaande uit 10 zes-regelige koepletten en een sonnet. Voor de prent vergelijke men *Fr. Muller*, *Beredeneerde Beschrijving van Nederl. Historieplaten*, n^{r}. 1302.

2163 Wieghe Ofte Afbeeldinghe ende aenwijsinghe hoe de Spaensche ende Paepsche Princen tegenwoordelijck door haer soet praten alle Coningen ende Princen .... in den Slaep Wiegen, tot dat sy ghereet sullen zijn Ons het Net over hooft te trecken. Over geset uyt het François in Nederlandsche Tale. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M. DC. XV. in-4°., 8 blz.

De *Spaensche* en *Prins Mauritius* worden hier beurtelings ingevoerd (op rijm) sprekende tot de andere Mogendheden. Het stuk doelt voornamelijk op den oorlog in Gulik- en Kleefsland. De titel is versierd met een aardige houtsnede, waarvan men op de keerzijde de uitlegging vindt. (T. 1140.)

2164 Cort en warachtich verhael wt de mont van eenighe loffweerdighe Borgers van Goch, vant abominabel ende boos verraet, by seeckere achtien personen geintenteert ende beslooten op de Steeden Goch, Cleef, Emmerick ende Rees, ... wtghecomen op den lesten Febru-

warie Anno 1615. (*Met houtsneê op den titel.*) Ghedruckt by my Jan Amelissz, woonende tot Vtrecht....1615. in-4°., 8 blz.

Zie ***J. P. Arend, Alg. Geschied. des Vaderlands, III, 2de St., blz.*** **550.**

2165 Cort en warachtich verhael *enz. (als 't voorg.)*.... Ghedruckt by Jan Amelissz. (*Z. n. v. pl.*)... Anno 1615. in-4°., 4 blz.

De afwijking in het adres is het eenige verschil tusschen dit en het voorgaand nummer.

2166 Leuendige vertooninge van den tegenwoordigen Staet der landen Gulich, Cleue, ende andere Bijliggende Plaetsen. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 16 blz.

De titel is voorzien van een groote koper-gravure in 5 afdeelingen verdeeld, waarop de personen zijn afgebeeld, die in het stuk sprekende (op rijm) woringevoerd, n. l.: ***De vrede, 't Bestandt, Mars, Jesuit, De vermomde Vrede, De Koning van Spaenjen, De Kleefsche Landman, Hollandt.***

2167 Leuendige vertooninge van den tegenwoordigen Staet *enz. (als het voorgaande.)* in-4°., 16 blz.

Andere druk in spelling verschillende, b. v.: Blz. A_2, reg. 5 v. b. daar: ***hoogsten Heer,*** **hier:** ***hooghsten Heer;*** **reg. 11 v. b. daar:** ***schoone kans,*** **hier** ***schone kans;*** **reg. 12 v. b. daar:** ***zo langh,*** **hier:** ***zo lang*** **enz.**

2168 *Zinneprent op den Gulikschen oorlog, met inschrift* Oorloghs voorspel den Paus toe geeijgent tot een Nieu Jaer. *De plaat, die* 41 *c. m. breed en* 16 *c. m. hoog is en geen naam van graveur of drukker en ook geen jaartal draagt, is beschreven in Muller's* Bered. Beschrijving van Nederl. Historieplaten *onder N°.* 1300. *Daar is zij voorzien van een Holl. beschrijving, hier van een Fransche dito in* 4 *kolommen met opschrift:* Briefue declaration de tout ce que dessus est representé au nayf touchant les guerres de Juilliers et de Cleve. *De* Declaration *is gevolgd door een* Sonnet; *daaronder de letters* C. J. L. V

2169 Hier hebt ghy lieden een warachtighe beschrijvinghe ofte Sentbrief aen de moghende Heeren Staten generael ende syn Princelicke Excellentie, die verhoort ende verstaen hebben die groote Belegheringhe der stadt van Brunswijck ende die grooten wtval diese hebben ghedaen op eender nacht daerse over de twee duysent van des Hartochs Boeren hebben verslagen, sonder veel van haer Burgery ofte Krijchsvolc te verliesen, geschiet anno 1615. (*Met houtsneê op den titel.*) Nae de Copye, ghedruckt tot Dordrecht by Philips Lowijs. 1615. in-4°., 4 blz.

Verg. ***J. P. Arend, Vaderl. Geschied., III, 2de St.,*** **565. Aan het einde van het stuk** ***Een Nieu Liedeken ofte tsamensprekinghe tusschen Brunswijck ende die Hense steden, op de wijse Wilhelmus van Nassouwen.*** **1615.**

2170 Wander-praetien, Van de Reformatie der Stadt Barlijn int Marck-

graefschap Brandenburgh: gestelt in twee lustige t'samensprekingen, tusschen eenen Hans Knorre ende Benedict Heb-recht over de tegenwoordige Reformatie, van den .... Vorst H. Johan Sigismundus... Door Pavlvm Kinstock in hoochduyts ghestelt, maer nu voor de Nederlanders vertaelt. (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) Nae de Copie Ghedruckt tot Barlijn .... Anno 1615.
in-4°., 52 blz.

= W. 1403. Aanleiding tot het uitgeven van dit traktaat gaf de hervorming in Gereform. zin, welke de Keurvorst in de Luth. Kerk te Berlijn had ingevoerd, en die groote onlusten wekte. Zie daarover *Baudartius*, *B. VII*, *blz.* 15 en verg. hiervoor n°. 2103—2105, alsmede het volgend nummer.

2171 Eenvoudich ende ernstich bericht, hoe sich een yeghelyck christen in desen tyden, Maer voornamelijck, d'onderdanen tegen hare overicheden, die van veranderinge of nieuvvicheyt der Religie eenichsins beschuldicht worden, houden zullen. In ses t'samen sprekinghen vervaet, Door een liefhebber van vrede ende waerheyt: eerst ghedruckt tot Berlijn int Churvurstendom Brandenburch, daer nae tot Ambergh overgeset uyt het Hoochduytsch. Hier is noch by ghevoecht een Placcaet vanden Chorfvrst tot Brandenburch, teghen die Predicanten *enz.* t' Vtrecht, By my Jan Amelissz. .... 1615. in-4°., 92 blz.

Het plakkaat (zie n°. 2105) volgt met afzonderlijken titel, maar doorloopende pagineering. Vermeld bij *Rogge*, *Geschied. der Remonstranten*, *blz.* 45.

2172 Cort ende waerachtigh verhael van de Belegheringhe der stercker Stadt Bruynswijck, waer in verhaelt wordt al het ghene dat gheduerende dese Belegheringhe, soo binnen de Stadt als buyten in des Hertoghs Leger gepasseert is. Midtsgaders hoe de Tartaren in Polen gevallen zijn.... Item noch d'executie over de Stadt Mullem, die de Keyser, den Eerts-Hertogh Albertus, ende den Keur-Vorst van Keulen, te doen op-ghedraghen heeft. (*Met houtsneê op den titel.*) t' Amsterdam, Ghedruckt na de Copye tot Groeninghen, by Hans Sas. 1615. in-4°., 4 blz.

Zie *Baudartius*, *B. VII*, *blz.* 65 *v.v.*

2173 Waerachtich verhael van eenige merckelycke saecken des vermaerts Coninckrijcx van Syna (*China*), door eenen Priester der Societeyt Jesu, Nederlander, onlancx van daer ghecomen. *Z. afz. titel. Aan het einde:* Shertogenbossche by Anthonius Scheffer, ... 1615.
in-4°., 8 blz.

Genoemde pater is de missionaris *Nicolaus Triguall* (*Trigault*). Zie over hem en zijne geschriften *A. de Backer*, *Bibl. des écrivains de la Compagnie de Jésus*, *III*, 1200—1203.

2174 Pro Εὐτραπελία serijs interpositâ Per ... Isabellam Claram Evgeniam,

Regiam Ex Hispania Progeniem, Archidvcem Avstriae, Principem ditionum Belgicae inferioris. Apologia Maxaemiliani, Vignacortii... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lovanii, Ex Officinâ Gerardi Rivii, cIɔ. Iɔc. xv. in-4°., 24 blz.

2175 Een Visioen ofte Droom, dewelcke inhoudende is, den gantsehen (*sic*) Nederschen (*sic*) Oorlogh ofte krych, dewelcke wt-gegeven is door een Liefhebber des Vaderlants, als hy opden 9 November des morgens .... in sijnen slaep lach, docht hem dat hy was in een schoone Lantsdouwe, alwaer hy sach loopen een schoon Peert het welcke wel was gesadelt ende getoomt, waer over seer verwondert zynde, zeyde in hem selven hier is het Peert, waer is den Man? .... Ghedruckt tot Amsterdam, by B. J. (*Broer Jansz?*) *z. j.* in-4°., 8 blz.

Herdruk van n°. 2107 *b*, niet als dat nummer in 2 kolommen gedrukt. Hier op den titel een slechte reproductie, vergroot, van de houtsneê die daar op blz. 3 gevonden wordt, verder hier op blz. 8 het wapen, vergroot, dat daar blz. 4 gevonden wordt.

2176 Verklaert dit vijsioen, en wilt het wel besien
het is gedroomt seer coen, sestien hondert vijftien.
Op blz. 3: Een visioen in den Droom, Inhoudende Den voorleden ende teghenwoordighen staet der vereenichde Nederlanden. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Evenzoo herdruk van n°. 2107 *b*. De verschillende kleine afbeeldingen, die daar voorkomen, zijn hier op een groote prent vereenigd. In den bejaarden man, die hier in een armstoel slapende is afgebeeld, is niet onduidelijk de Raadpensionaris (Oldenbarnevelt) te herkennen. (T. 1136.)

2177 ghij patriotten thans „kijck wt, kijck wt, kijck wt"
siet wat een vremden dans „om de hollandsche Bruyt"
Aanvang van een stukje, waaraan een prent (aan de keerzijde onbedrukt) tot titel dient, en aan het einde met het adres: Ghedruct buyten Antwerpen, In de Druckerije van een Lief-hebber des Vaderlandts, Anno 1615. *Boven het adres het wapen van Antwerpen.* in-4°., 12 blz.

De prent, die iets grooter is dan het stuk zelf, stelt de „*vremde dans om de hollandsche Bruyt*" voor, die door den Keizer, den Koning van Spanje, den Aartshertog en de Infante wordt uitgevoerd, waarbij de Paus op trom en fluit de maat aangeeft. De Hollandsche bruid, met Maurits aan haar zijde en zijn gevolg om haar heen, zit onder een loofpriëel (de Hollandsche tuin), met een kraanvogel, het zinnebeeld der waakzaamheid op de eene en een verrekijker in de andere hand, dezen dans aan te zien. De prent heeft nog andere bijzonderheden waarop in het stukje gedoeld wordt, en hetzelfde bovenschrift als de tekst, met verschil in de spelling. De tekst eindigt met een liedeken van 10 zes-regelige koepletten. Wantrouwen tegen de Spanjaarden is het referein, zoo van dit als van de volgende stukken. Men vindt hier ook toespelingen op den oorlog in Gulik- en Kleefsland. (T. 1137 waar, naar de spelling van de aanvangregels te oordeelen, nog een andere druk bedoeld wordt.) De plaat van *dit* ex. is zeer onduidelijk afgedrukt.

2178 Ghy Patriotten t'hans ,, kijck uyt, kijck uyt, kijck uyt,
Siet wat een vreemden Dans ,, om de Hollandtsche Bruydt.
Bovenschrift van een lateren druk van het voorgaande stukje, zonder onderschrift of jaartal. in-4°. (*Met de prent*) 12 blz.

Deze druk is veranderd en vermeerderd. De titelprent, veel beter geteekend en uitgevoerd dan de vorige, bevat op kleiner bestek dezelfde voorstellingen. Het bovenschrift is in letterdruk, en hetzelfde als dat waarmede het stuk begint. De titel is van onderen onbedrukt. De tekst is vermeerderd met een klein bijvoegsel, dat op vijandelijkheden van Emden en Bremen schijnt te doelen. Ook is er een aardig Liedeken van 12 koepletten op de wijze *Wilhelmus van Nassouwe*, een *Sonnet* en een ander dicht bijgevoegd, waarvan de voorletters den naam *Maurits van Nassou* vormen. (T. 1138.)

2179 Ghy Patriotten *enz.* (*De titel gelijk aan het voorgaande*). *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 12 blz.

Andere druk van geheel denzelfden inhoud, maar met verschil in spelling, b.v. blz. 3 reg. 5 hier: *Nederlandt*, in het vorig nummer: *Neerland*. De voorlaatste regel dier bladzijde eindigt hier: *verwondert wesen-*, in het vorig nummer: *verwondert we-*.

2180 Gy Patriotten „ thans „ kijck uut, kijc uut, kijc uut,
Siet wat een vreemden Dans „ om de Hollandtsche Bruut.
Onderschrift van een anderen druk van de voorgaande nummers, zonder adres of jaartal. in-4°. (*Met de prent*) 8 blz.

De plaat is veel minder fraai, dan die van het voorgaande nummer en in een zwarten rand gevat. De beide aanvangregels zijn hier *onder* de prent gedrukt. De keerzijde van de titelprent is hier bedrukt. De inhoud is dezelfde als die van het voorgaande nummer.

2181 Spieghel Der Voorsienicheydt, Van den Wackeren Leevv Daer in te sien is De vergaderinge ende by een comste van alle Christen Coningen, Vorsten ende Stenden, om de Hollantsche Bruyt te besoecken, Met De ghenoechelycke VVesel-Jacht, ... Item Hoe uyt den den (*sic*) Put des Afgronts [*wijt van Jesu*] gheput worden sekere loose kunsten, om een Parysche Bruyloft te houden, *enz.* ... (*Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*) in-4°., 8 blz.

Inhoud als het voorgaande zonder de plaat, het liedeken op de wijs van: *Wilhelmus van Nassouwen* en het *Sonnet*. Daarentegen is de tekst hier vermeerderd met een tirade tegen de Jezuïeten, waarbij een citaat uit de *Historie der martelaren van Gorcum*.

2182 De VVackere Leevv, ofte spieghel Der voorzichtigheydt. Waer in te zien is 1 De vergaderinge ende by-eenkomste van alle Christen Koningen, Vorsten ende Stenden, om de Hollandsche Bruyt te besoecken, *enz.*... Ghededicieert Aen alle ware ende ghetrouvve Lief hebbers des Vaderlands. Nieus-gierige koopt my, ick sal u

flux ontdecken Al de gelegentheyd van Jan van Spaenjens trecken. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

De inhoud is nagenoeg dezelfde als die van nº. 2177. Tusschen blz. 4 en 5 bevindt zich een groote prent met het opschrift: *Den Wackeren Leew.* De voorstelling daarop is in hoofdzaak dezelfde als die van nº. 2177, maar is met verscheidene figuren vermeerderd. *Maurits* leunt hier op een zwaard „*waer aen vast was een wackere Leeuw met een halven Arend.*" Boven links ziet men eenige jagers, waaronder *Spinola*, die een wezel vangen (Inneming der stad *Wesel* door *Spinola*) enz. De plaat is 27 centimeter breed en 16½ hoog.

2183 Merckt de wysheyt vermaert vant Hollantsche huyshouwen en siet des luypaerts aert die niet is te vertrouwen. *Opschrift van een prent, die tot titelblad dient van een stukje met het volgende adres aan het einde:* Ghedruckt in een' der Ste'en van de Bataefsche Maeght: Ick hete t'Hollandtsch Huys, zoo ghy myn Name vraeght. In 't Jaer onses Heeren M. DC. XV. in-4°. (*Met de prent*) 20 blz.

De goed geteekende en uitgevoerde prent stelt den Hollandschen tuin voor, door den leeuw bewaakt. Achterin zit de Holl. maagd in een sierlijk prieel en ontvangt er de haren. Spanje, als een schoone jonkvrouw gekleed, maar met een luipaard en gewapende krijgsknechten achter haar, zoekt den tuin in te komen, maar wordt door den leeuw aangegrimd. Bovenaan (in de prent) leest men hetzelfde opschrift als boven den tekst, met andere spelling. Het stukje heeft den vorm van een gesprek tusschen *Batavia* (de maagd) en *Vriendt des Vaderlandts* en eindigt met een *Ghedicht* van 4 vijftien-regelige koepletten en een *Liedeken* van 8 zes-regelige koepletten „*op de stem: neen, neen, neen, men doet zoo niet.*" (T. 1139.)

2184 A Description of the prosperitie, strength, and wise government of the vnited Prouinces of the Netherlands. Signified by the Batavian Virgin, in her seat of vnitie. Wherein is related the whole state of those countries at this present time. (*Met drukkersmerk op den titel.*) At London, Imprinted by F. Kyngston, 1615. in-4°., 26 blz.

Vertaling van het voorgaande zonder de plaat.

2185 Een tsamensprekinghe Van twee personagien, Een Zeelander ende een Vlaminck. Aenroerende desen nieuwen aenghevangenen Krijch, seer oorborlijck, ende noodich om van allen oprechten Catholijcken menschen ghelesen te worden. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* Int Jaer ons Heeren, 1615. in-4°., 16 blz.

Achteraan (blz. 15 en 16): *sommighe clinck-dichtkens, opt inhout der vorigher tsamensprekinghe.* De *Zeelander* verdedigt het recht der Staten om zich met den oorlog in Duitschland in te laten en zegt (blz. 13): „*so ic in onser Bontgenootscher Heeren raedt sate, en soude van nu voortaen niet meer verstaen tot eenich accort, oft vreden handel, maer Oorloghen altijdts voorts so langhe men in Christenrijck eenen Paep of Moninck vonde, ende royen die godloose race uyt, in allen quartieren*". (W. 1404.)

2186 Krijgshandel ende staet des Landts. Omnia fert tempus, pariter rapit omnia tempus. Videndum cui fidendum. (*Met titelhoutsneé.*) Gedruckt na de Copie. 1615. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) in-4°., 8 blz.

De dichter waarschuwt voor de Roomschen in het land, als die met den Spanjaard heulen. (W. 1405.)

2187 Tvvee Sententien Vuyt den Name ende van wegen den ... Staten Generael .... ghepronuntieert in s' Graven-Haghe, d'eene op den vierden Decembris Anno sesthien-hondert thien, Ende d'andere den derden Julij sesthien-hondert vijfthien, tusschen den Borgermeesteren *enz.* .... der Stadt Appingadamme .... ter eenre: Ende Borghermeesteren, ende Raedt oudt ende nieuw .... der Stadt Groeningen, Verweerders ter anderen zijden. (*Met den Nederl. leeuw op den titel.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz, ... Anno 1615. in-4°., 8 blz.

Verg. n°. 1097—1100 en T. 449, 450 en 857. Andere druk bij W. 1392.

2188 Naerder Advijs Over de Conferentie tot Delff gehouden, aengaende het Remedieren der yeghenwoordighe swaricheden in de Kercken deser Landen opgheresen. T'samen ghestelt Door drie Dienaren des Goddelijcken Woorts, door last van de .... Staten van Hollandt ende West-Vrieslant, ende hare E. M. overghelevert den ix^en. November, 1613 .... (*Met titelvignet.*) Tot Enchuysen, Ghedruckt by Jacob Lenaertsz. Meyn, ... Anno 1615. in-4°., 56 blz.

= T. 1141. Verg. n°. 2056 v.v. Dit geschrift van de drie Contra-Remonstrantsche afgevaardigden op de Delftsche Conferentie in 1613, *Bogardus*, *Becius* en *Hommius*, verscheen eerst nu, daar de Staten de uitgave hadden verboden. Zie o. a.: *Uytenbogaert*, 605, 625; *Trigland*, 756 *v.v.*; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 188 *v.v.*

2189 Naerder Advijs Over de Conferentie tot Delff *enz.* (*Als 't voorgaande*). Tot Enchvysen Nae de Copye Ghedruckt by Jacob Lenaertsz. Meyn, ... Anno 1615. in-4°., 56 blz.

= T. 1142.

2190 Oprecht ende Noodt-wendigh Bericht Joannis Wtenbogaert Op een bitter Schrift nu versch t' Enckhuysen uytghegheven, metten Titul van *Naerder Advis over de Conferentie tot Delf*, etc. .... (*Met drukkersmerk op den titel.*) In 's Graven-haghe, Ghedruckt by Hillebrandt Jacobsz. ... Anno 1615. in-4°., 72 blz.

= T. 1143. Zie o. a.: *Uytenbogaert*, 606; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 190 –193.

2191 Antwoorde Op dry Vraghen, dienende tot advijs inde huydendaechse swaricheden. Ghetrouwelijck uyt de Fransoyse Tale, in onse

Nederlandse Tale overgeset. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* In .... 1615. in-4°., 48 blz.

Wederlegging van de *Resolutie der Staten van Hollandt tot den Vrede der Kercken* **(n°. 2109). De schrijver is de ijverige Contra-Remonstrant Jacobus Trigland, de uitgever, blijkens het titelvignet,** *Marten Jansz Brandt* **te Amsterdam. Zie over dit stuk o. a.:** *Uytenbogaert*, **625** *en* **626;** *Trigland*, **676 (T. 1144) en** *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, **209.**

2192 Antwoorde Op dry vragen, dienende tot advijs inde huydendaegsche kerckelijcke swarigheden..... De twede (*sic*) Editie, Van nieus overzien ende verbetert, Oock met aenteyckeningen op de kant verklaert. .... (*Met drukkersmerk op den titel.*) T'Amsterdam. By Marten Janssen Brandt, ... 1615. in-4°., 40 blz.

Zie vorig nummer.

2193 Antwoorde *enz.* .... Ghetrouwelijck nae het Fronsoyse (*sic*) Exemplaer ghedruckt. (*Met drukkersmerk van M. J. Brandt op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1615. in-4°., 48 blz.

Hierin is alleen blad *a* **herdrukt, zooals men zien kan aan de fout** *onverdierbare*, **blz. 8, die hier verbeterd is, hoewel die achteraan in de** *Errata* **nog staat aangewezen. (T. 1145.)**

2194 Verdedigingh vande Resolvtie der Mog. Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant, Totten Vrede der Kercken, Teghen seker Libel, gheintituleert *Antwoort op drie Vraghen* enz.... Eerste Deel. Ghestelt door Johannem Wtenbogaert, Kercken-Dienaer in 's Graven-Haghe..... In 's Graven-haghe, By Hillebrandt Jacobsz. .... Anno M.DC.XV. in-4°., (XL) en 206 blz.

= T. 1146. Het tweede deel is nimmer verschenen. Zie o. a. *Uytenbogaert*, **626;** *Trigland*, **690** *v v.*; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, **209** *v.v.*

2195 Cort Examen ende Sententie Johannis Vtenbogaerts over seker Tractaet, welckes tytel is: *Verdediging van de Resolutie* enz. .... (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) t'Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... 1615. in-4°., 88 blz.

= T. 1147. Aan het einde: *Door* **Vincent van Drielenburch,** *Lidtmaet des Lichaems Jesu Christi, zynde over 't gheluychenisse der Waerheyt ghebannen uyt de Stadt, Steden ende Landen van Vtrecht. Den* **24** *December.* **Verg. op 1616. Zie over** *van Drielenburch* **en zijne schrijverij:** *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, **259** *v.v.*; *Uytenbogaert*, **696.**

2196 Corte Examen ende Sententie *enz.*... Tweeden Druck van nieuws oversien ende verbetert.... t'Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... Anno 1616. in-4°., (XVI) en 76 blz.

Latere druk. Achter de *Voor-reden* **is hier ingevoegd** *Eenighe Grove Lasteringen ende Beschuldiginghen Johannis Wttenbogaerts.* **Zie op het jaar 1616 n°. 2273.**

2197 Christelycke Ende nootwendighe verclaringhe, Waerinne cortelijck ende duydelijck verclaert wordt, wat in seecker formulier van eenicheyt, uyt gegheven onder den tydel *van Resolutie vande Doorluchtige etc.*. Met Godes H. Woort ende met de Leere der Ghereformeerde Kercken over een compt, ofte daer van verschilt .... Gedruckt, Voor een lief-hebber der Waerheydt, (*z. n. v. pl. en v. dr.*) In 't Jaer .... M.DC.XV. in-4°., 452 blz.

Uitvoerig tegenschrift van n°. 2109. Ook hiervan is Jacobus Trigland de schrijver. Zie: *Uytenbogaert*, 626 (T. 1148) en *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 215.

2198 Bedenckinghen, Vande Waere Moderate-Broederen inden Classe van Gorcum, die de Waere vrede der Gemeynte Christi betrachten, D. Samueli Lansbergio voorghedraghen op seecker voorstel van hem ghedaen inden Classe van Gorichem, den 5. Octobris Anno 1615. Aengaende seecker Concept van vrede, by eenighe particuliere Remonstranten gesmedet, die hem als haeren Ghesant aldaer afgheveerdicht hadden. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1615. in-4°., 8 blz.

Zie hierover uitvoerig: *Trigland*, 687 *v.v.* (T. 1149.)

2199 Bedenckinghen Vande ware Moderate Broederen die de ware vrede der Gemeynte Christi betrachten inde Classe van Gorcum.... Met tsamen den Credentie-brief daer mede sy hem als haren Ghesante hadden afgheveerdicht. (*Met titelvignet.*) Tot Enchuysen, By Jan Jacobsz. Palesteyn. Anno 1615. in-4°., 8 blz.

= W. 1408. Latere, verbeterde druk van het vorige.

2200 Simon Goulart van Geneven, Bedienaer des Godtlijcken woorts, in de Walsche Kercke tot Amsterdam, nu omtrent 13. Jaren aldaer ghestaen hebbende, heeft in September deses Jaers 1615. ghepredickt als volght; waer-over hy dadelijck by den Kercken Raedt is geschorst, van de bedieninghe des Woordts, ende mede van de nuttinghe des H. Avontmaels. (*Volgt de titel in het fransch.*) *Z. n. v. pl.* (*Leiden.*) By Govert Basson. *Z. j.* in-4°., 8 blz.

Evenals de titel is ook de tekst in het Hollandsch en Fransch. In het Hollandsch bij *Uytenbogaert*, 628—629. Vermeld bij *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. geschr.*, *blz.* 154. Verg. voorts over *S. Goulart*: *Brandt*, *II*, 22*e B.*, *blz* 260 *v.v.* (W. 1407) en *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 319 *v.v.*

2201 Conferentie gehouden den eersten Novembris 1615. ten huyse van Samuel Godin Ouderlingh, tusschen Thomas Maurois Predicant ter eenre, ende ses Lidtmaten van de Walsche Kercke tot Amsterdam ter anderer zijde. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en. v. dr.* ...., 1615. in-4°., 4 blz.

De schorsing van den Remonstrantschgezinden predikant *Simon Goulart* uit zijn dienst gaf tot deze Conferentie aanleiding, waarin Maurois zich zeer gematigd

betoonde en aan de „*lidmaten*" (leerlingen van Goulart) beloofde „*alle de ghene die van haer oft van Goulart qualijck spreken souden te cersureren, als lasteraers harer broederen*". (T. 1152.) Zie vorig nummer.

2202 Vriendelicke Ende corte verantwoordinghe teghens de groote lasteringhen, die daghelijcx soo buyten als binnen de Stadt werden uytghestroyt, tot verachtinghe van Wilhelm de Hase. Oud Dienaer der Ghemeente Christi binnen Haerlem ... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt by Adriaen Rooman,... Haerlem, ... 1615. in-4°., 8 blz.

= T. 1151. Zie over de kerkelijke twisten te Haarlem: *Brandt*, *II*: 291 *v.v.*; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 325 *en* 326.

2203 Een Sentbrief vande Ghemeynte Godes uyten Haghe, ghesonden aen de Ghemeynte Godes tot Hoorn. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Het stuk bestaat uit het verzoekschrift door de afgescheidenen van Hoorn den 20 April 1615 aan de regeering aangeboden en afkeurende aanmerkingen daarop. Zie: *Rogge*, *Gesch. der Remonstranten* (*Catal.*), *blz.* 16. Voor de twisten te Hoorn zie men: *Baudartius*, *B. VII*, 8; *Uytenbogaert*, *blz.* 681 *v.v.*; *Trigland*, 834 *v.v.*; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 322 *v.v.*

2204 Het Ampt der Kerckendienaren: Midtsgaders de authoriteyt, ende opsicht, die een Hooghe Christelicke Overheydt daer over toecompt. Waerin sekere nader bedenckinghen .... insonderheyt over het *Tractaet des* E. J. Wtenbogaerts, *van het ampt ende authoriteyt eener Hoogher Christelicker Overheyt in Kerckelicke saecken* door Antonivm Walaevm Dienaer des H. Evangeliums tot Middelburch in Zeelandt. (*Met titelvignet.*) Tot Middelbvrch, By Adriaen vanden Vivere, ... Anno M. DC. XV. in-4°., (VIII) en 216 blz.

Tegenschrift van n°. 1767. *Wtenbogaert* achtte dit, zoo als hij zelf schrijft (*Kerk. Hist.*) „*volle beantwoordinge waerdich, om dat het heel geleerdelyck ende zedich geschreven*" was. Hij had in 1616 een antwoord gereed, maar werd door andere drukten verhinderd het uit te geven. Het zag echter bij den derden druk van zijn *Tractaet van 't Ampt* in 1647 het licht. Zie n°. 1768 (T. 1153.) en *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 34.

2205 Kercken-ordeninge van den Jare 1591. Door last van de ... Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt inghestelt. Ende Resolutien van den selven Staten daer op ghevolght Anno 1612 Belanghende het poinct int verkiesen van den Kercken-Dienaren, Ouderlinghen *enz.*.. (*Met titelvignet.*) t' Haerlem. Ghedruckt by Adriaen Rooman, ... Anno 1615. Men vintse te koop by Adriaen Rooman. Ende by Jan Theunisz. in-4°., 24 blz.

2206 Casparis Barlaei Bogermannvs ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΟΣ: sive Examen Epistolae dedicatoriae, quam suis ad *Pietatem* Illustr. Ord. Hollan-

diae ac Westfrisiae notis praefixit Joh. Bogermanus... In quo etiam crimina a Matthaeo Slado impacta Erasmo Roterodamo diluuntur. (*Met titelvignet.*) Lvgdvni Batavorvm Ex Officina Godefridi Basson, cIↄ. Iↄ. c. xv. in-4°., (VIII) en 132 blz.

Tegenschrift van n°. 2120, opgedragen aan de regeering van den Briel, met name aan ***Otto van Scvender*, *J. Hertochfeld*** **en** ***Nic. Erckenbout.*** **Zie:** ***Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschriften*, *blz.*** **125.**

2207 Vier Tractaten vande Volstandicheyt der Heyligen, In de welcke De selve met bequame ende ghenoechsame argumenten wordt bewesen,... Principalijck ghestelt Teghens het Boeck P. Bertij *Vanden Afval der Heyligen.* Door Lodovicvm Crocivm,... Professoor inde hooghe Schoole van Bremen. (*Met titelfileet.*) t'Amsterdam, Voor Hendrick Laurensz. ... 1615. in-4°., 190 blz.

Uit het Latijn vertaald en daarin waarschijnlijk vroeger geschreven. Zie: ***Baudartius*, *B. VII*,** **6. Verg. n°. 1987. (T. 1156.)**

2208 Brief Van Janvs Drvsivs Professoor van de Hebreeusche tale in de Hooghe-Schole tot Franeker, Aen de Nederlandtsche Broeders. Waer in wederleyt wordt de valsche lasteringhe van 't *gheschapen* woordt onlanx tegen den Autheur gestroyt by Sibrandvs Lvbbertvs Professoor in der Godheyt aldaer. Wt den Latyne ghetrouwelijck verduytscht. ... (*Met titelvignet.*) Ghedruct *z. n. v. pl. en v. dr....* Anno M. DC. XV. in-4°., 8 blz.

Deze vertaling is vermeerderd met een paar Sonnetten van den overzetter ***R. T.*** **(Reinier Telle). Zie over dit geschil:** ***Brandt*, *II*,** **323. (T. 1158.)**

2209 Den Recht-gematichden Christen. Ofte Vande ware Moderatie, ende verdrachsaemheyt, die tot behoudinge vande Waerheyt ende Vrede inde Gemeynten Christi, na Godes woort onderhouden moet worden. Door Jacobum Triglandium, Dienaer des Goddelijcken woorts, inde Ghemeynte Christi tot Amsteldam. Vytgegeven door een Liefhebber der Waerheyt.... (*Met titelvignet.*) t'Amsteldam Ghedruckt by Paulus van Ravesteyn. Anno 1615. in-4°. (VIII) en 68 blz.

= T. 1159. Zie o. a. ***Trigland*,** **627** ***v.v.*; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*:** **220** ***v.v.*** **Zie voor de polemiek, hierover ontstaan, op het jaar 1616.**

2210 Den Recht-ghematichden Christen. *enz.* (*Als 't voorgaande.*) De tweede Editie. (*Met titelvignet.*) t' Amsterdam. Ghedruckt by Broer Jansz. .... Anno 1615. in-4°., 60 blz.

Bij W. 1160 een ***Tweede Editie*** **van een anderen uitgever.**

2211 Christianus-Mercurius t' Samensprekinghe, Van De eeuvvighe Voorschickinghe ofte Voor-ordeninghe Godes, Welcke ghenaemt wert Praedestinatie. .... door een Liefhebber der Euangelischer Waer-

heyt, ... Teghens De Remonstranten ende Pastoren van Wtrecht. Mitsgaders Teghens die van 't Pausdom. (*Met het wapen van Amsterdam op den titel.*) Met Gratie ende Consent. 1615. *Op blz.* 56 *onderaan:* Ghedruckt t' Amsterdam, by Nicolaes Biestkens, ... 1615. in-4°., 60 blz.

De schrijver van dit stuk, dat voornamelijk tegen *Taurinus* is gericht, is, blijkens de onderteekening van een voorwoord aan T., Vincent van Drielenburch. Achteraan vindt men een *Ghesangh* van 12 koepletten, met twee afbeeldingen van *Pallas* en *Fides* bovenaan. Op de laatste blz. aanwijzing der drukfouten. Zie over *Drielenburch: Baudartius, B. VIII*, 20, en verg. n°. 2195. (T. 1161.)

2212 Christianus-Mercurius *enz. Dezelfde druk als de vorige, maar in plaats van het* Ghesangh *enz. dat daar achteraan gevonden wordt, is hier een* Ghesangh *van 7 koepletten, met afzonderlijken titel achtergevoegd. Op den titel (van het* Ghesangh) *wordt* Marten Jansz. Brandt t' Amsterdam *als uitgever genoemd. Op de laatste blz. in plaats van de* Errata, *de Hollandsche leeuw in een krans.* (T. 1162.) in-4°., 60 blz.

2213 Gvilielmi Amesii Rescriptio Scholastica et brevis. Ad *Nicolai Grevinchovii* Responsum illud prolixum, quod opposuit dissertationi, de redemptione generali, et electione ex fide praevisa. .... (*Met titelvignet.*) Amstelodami, Apud Henricum Laurentium. Anno M.DC.XV. in-4°., (XXVIII) en 232 blz.

Vermeld bij *Rogge, Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*, *blz.* 55. Het hier bedoelde stuk van Grevinchoven is te vinden in de *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 110.

2214 Spongie Tot Af-wasschinghe van de vlecken Reynier Telle, onlangs aenghewreven by A. S. in sijn Schrift, ghenaemt *Consideratien op een Vrede-ghesangh, etc.* Door den selven *Reynier Telle.* (*Met titelvignet.*) Ghedruckt t' Haerlem. Voor Pieter Arentsz. ..... Anno M.DC.XV. in-4°., 12 blz.

Telle had uitgegeven *Vrede-sang, welcke dienen mach voor een eeuwich nieuwe-jaerliedt*, (*Rogge, Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 274); *A. S.* schreef daartegen zijne *Consideratien* (*Rogge, Gesch. der Remonstr.*, *blz.* 33). De *Spongie* bestaat uit 50 acht-regelige koepletten, *Op de wijse: Gheeft my te drincken na mynen dorst*, gevolgd en voorafgegaan door eenige andere gedichten. Vermeld bij *Rogge, Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 274.

2215 Vvonderlijcke, schrickelicke ende noyt ghehoorde Predicatie, van een Jesuijt op den Lantdach tot Warssou in Polen, teghen de Luthersche, Calvinische ende Mennoniten, ... waer mede hy soo heftich doende was, dat hy van God .... met stomheyt op den Predickstoel gheslaghen is, ... Item D'artijckelen, die de Jesuijten in alle plaetsen soecken in te voeren, om alle Catholijcken onder haer subjectie te brengen. (*Met houtsneê op den titel.*) Gedruckt ten

deele naerde Copye gheschreven uyt Warssou. Anno 1615. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., 8 blz.

2216 Jeanne Pausinne, van Roomen: Bekent ghemaeckt; door de T'samensprake van Een Protestant ende Papist. Tot wederlegghinghe van *Robert Bellarmin*, *Caesar Baronius*, *Florimond Remond*, ende andere Papistische Schrijvers,... Tot Middelbvrgh, Ghedruckt by Richard Schilders, voor Adriaen vanden Vivre,... Anno 1615. in-8°., 44 blz.

Blijkens de onderteekening van het *Totten Leser* is S. Ruytinck de schrijver. Aan het einde is een *Register vande* (40) *Schrijvers, die ons segghen, dat de Pausinne Jeanne sy gheweest.*

2217 Prognosticvm Astrologicvm. Ofte grote duytsche Practica, op dat Jaer..... M.D.C.XV. .... Gepractizeert dorch D. Rudolphum Grapheum, Campensem, Medicum, Litotomum ende Astronomum (by sijn leven) Ordinarium der.... Stadt Deventer. (*Met houtsneê op den titel en op de laatste blz.*) ..... Ghedruckt by my Sebastiaen Wermbouts, *z. n. v. pl.* (*Deventer*) *en z. j.* in-4°., 16 blz.

2218 Sententie Ghegheven teghen Claes Jeroensz. Soldaet, gheexecuteert metten Sweerde den sevenden Februarij 1615. binnen der Stede Delff. Over De Abominable feyten ende Bloet-schanden by hem begaen met zijns Huys-vrouwen Moeder ende Suster. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt tot Delff, by Jan Andriesz. *z. j.* in-4°., 4 blz.

2219 Claghe Ende Troost, Over de Doot Van .... D. Johannis Bogaert, In sijn leven ghetrouwe Dienaer Jesu Christi, binnen Haerlem: de welcke .... ontslapen is den 14 December, Anno 1614, (*Met titelvignet.*) Tot Haerlem, Gedruckt by Vincent Casteleyn, ... 1615. in-4°., 16 blz.

Op blz. 16 *Troost-liedt Op de Bruydt Christi*, enz. onderteekend *Hout dat goet is*, zinspreuk van *J. van Gerwen.*

2220 Een waerachtige beschryvinghe van den grooten Sneeu die in't Suyrlandt en in't Berghsche Lant gevallen is, d'welck een Vader aen zijn Soon, hier in't Landt gheschreven heeft. Anno 1615. den 9. Meerte gheschreven. .... (*Met houtsneê op den titel.*) Eerst Ghedruckt tot Arnhem by Jan Janssen, en daer nae tot Amsterdam voor Adriaen Leenaertsen. *z. j.* in-4°., 4 blz.

Op blz. 4 wordt genoemde gebeurtenis bezongen in *Een nieu liedt* van 9 achtregelige koepletten op de wijze van: *Wilhelmus van Nassouwe.*

2221 P. J. Schaghens Alckmaar-beleg. (*Met titelvignet.*) T' Amsterdam, Gedruckt by VVillem Jansz.... Anno 1615. in-4°., 24 blz.

Berijmd verhaal met opdracht aan de burgemeesters van Alkmaar. Zie voor andere stukken op dit beleg betrekking hebbende op het jaar 1573.

1616.

Zie ook n°. 148, 800, 1122, 2041, 2111 en 2196.

In afwijking van hetgeen bij vorige jaren heeft plaats gehad, zijn, ter wille van een zooveel mogelijke volledigheid der verzameling vlugschriften betreffende de kerkelijke twisten van deze jaren, ook de plakkaten opgenomen die op die twisten betrekking hebben.

2222 Artijckelen geaccordeert onder het wel-behagen des Conincx, tusschen mijn Heeren van Brissac Maerschalck van Vranckryck, ende van Villeroy, syner Maiesteyts.... Ghedeputeerde, ter eenre: Ende .... den Prince van Conde, ... ter anderer syde, om in een Conferentie oft ghespreck te treden tot bevredinghe van de beroerten des Koninckrijcks. (*ged.* 20 *Jan. Met titelvignet.*) t' Amstelredam, By Broer Jansz., na de ghedructe Copye gesonden van Parijs, Anno 1616. in-4°., 4 blz.

= W. 1414. Bij *Baudartius*, *B. VIII*, 80, 81; zie *H. Martin*, *Histoire de France*, *XI*, 97.

2223 Articvlen Voorghestelt inde Conferentie tot Loudun, By mijn Heere den Prince van Condé, Ende d'andere Princen, *enz.* .... die met hem verbonden zijn, streckende tot reformatie vande ongeregeltheden des Staets, ende bevrediginghe der beroerten. Mitsgaders tot d'onder soeckinghe vande Vader-Moordt begaen aen Henricvs de Groote, etc. (*Met titelvignet.*) t' Amstelredam, By Broer Jansz. .... Anno 1616. in-4°., 8 blz.

= T. 1169. Zie: *Baudartius*, *B. VIII*, 82.

2224 Pvblication de la paix soubs le bon plaisir du Roy, et de Monseigneur le Prince de Condé, ... Publiée en la ville de Loudun le quatriesme Jour de May, Mil six cens seize. (*Met titelvignet.*) Imprimée a Delf, par Jean André, selon la Copie de Tours, pour Charles Gregoire. 1616. in-4°., 8 blz.

= W. 1419. Zie: *H. Martin*, *Histoire de France*, *XI*, 98 *en* 99.

2225 Publicatie Van den Vrede, door begheerte van den Coninck, ende mijn Heere den Prince van Condé, ... Ghepubliceert in de Stadt van Loudun in Vranckrijck, den 4. dagh Mey, 1616. (*Met titelvignet.*) Tot Delf, Ghedruckt by Jan Andriesz. Nae de Copye van Tours, voor Charles Gregoire, 1616. in-4°., 8 blz.

= T. 1170. Vertaling van het voorgaande stuk.

2226 De Publicatie, verbreydinge ofte uytroepinghe vanden Vrede, onder het goede welghevallen des Koninghs: Ende van Mijn Heere den Prince van Condé, ... Wtgheroepen inde stadt van Loudun den vierden dach van Mey, duysent ses hondert sesthien. (*Met het*

wapen van Frankryk op den titel.) Na de Franchoische Copie ghedruckt. A Tovrs, Voor Charles Gregoire, 1616. in-4°., 8 blz.

= T. 1171. Andere vertaling.

2227 Edict dv Roy, svr la pacification des trovbles de ce royaume. Auec l'Arrest de la Cour de Parlement. (*Met de wapens van Frankryk en Navarre op den titel.*) A Bovrdeaus. Par Simon Millanges, ... M.DC.XVI. in-8°., 50 blz.

In den *Mercure François*, *IV*, 89—126.

2228 Edict des Koninx Tot de bevredinghe van de beroerten synes Rijcks. Wt den Fransche verduytscht. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*bij Broer Jansz. te Amst.?*) Ghedruckt .... 1616. in-4°., 24 blz.

= T. 1172. Vertaling van het vorige nummer. Bij *Baudartius*, *B. VIII*, 84—93.

2229 Declaration dv roy, svr la detention de Monsieur le Prince de Condé, le premier jour de Septembre, mil six cens seize. Publiée en Parlement le septiesme dudit mois et an, le Roy y seant. (*Met titelvignet.*) A la Haye, Chez Hillebrant Jacobssz. jouxte la Copie imprimée à Paris chez F. Morel, et P. Mettayer, M. DC. XVI. in-4°., (II) en 10 blz.

De *Declaration* in den *Mercure françois*, *IV* (1616), 217—226. Daar achter volgt in ons stuk *Lordre*, *tenu en la Declaration Du Roy*, enz. (zie volgend nummer), in den *Mercure françois*, *IV* (1616), 215—217 *en* 226—227. Zie *H. Martin*, *Histoire de France*, *XI*, 103.

2230 L'ordre, tenv en la Declaration dv Roy, svr la Detention de la Personne de Monsieur le Prince (*Met titelvignet*). Imprimée a Delff, par Jan André, selon la Copie de Paris, Chez Abraham Saugrain, ... 1616. Avec Permission. in-4°., 6 blz.

Afzonderlijke druk van de laatste 5 blz. van het vorige stuk.

2231 Declaration Dv Roy Svr l'Arrest fait de la Personne Monsr. le Prince de Condé, et sur l'esloignement de sa Cour, des autres Princes, Seigneurs et Gentils-Hommes. Publiée en Parlement, le septiesme Septembre, le Roy y seant. (*Met titelvignet.*) Imprimée a Delff, par Jan André, selon la Copie de Paris, Chez F. Morel, et P. Mettafer (*sic*), ... 1616. in-4°., 10 blz.

Andere druk van het voorlaatste nummer zonder *Lordre tenu en la Declaration* enz. Nog andere druk bij W. 1423.

2232 Verklaringhe vanden Koninc over de bewaringhe des, Heeren ende Princen van Conde, ... Ghepubliceert int Parlement des Konincx .... den zevenden der Maendt Septembris 1616. Overghezet wt de

copije ghedruct in Fransois. (*Naar de copie:*) Tot Parijs, By Fed. Morel, ende P. Metayer, ... 1616. in-4°., 8 blz.

= T. 1173. Vertaling van het voorgaande. Bij *Baudartius*, *B. VIII*, 96—98. Op den titel is een wapenschild, waarvan het 2de en 4de kwartier het wapen van Frankrijk geven. De beide andere kwartieren moeten de wapens der 7 provinciën voorstellen. Utrecht en Groningen zijn echter foutief.

2233 Discovrs svr l'estat present, des affaires du Royaume. (*Met titelvignet.*) A la Haye. Chez Hillebrant Jacques, Jouxte la copie Imprimée à Paris Chez François Huby, ... M. D. C. XVI. in-4°., 8 blz.

Naar aanleiding van de gevangenneming van Condé wordt de gedragslijn der Koningin-Regentes zeer geprezen.

2234 Verclaringe van ... den Hertoghe van Gvyse, Belangende, Sijne absentie ofte afwesen aen den Coningh. Overgheset uyt het Fransoys ... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt, by Broer Jansz. *z. n. v. pl.* (*Amsterdam*). Anno 1616. in-4°., 8 blz.

= W. 1424. Bij *Baudartius*, *B. VIII*, 98.

2235 VVaerachtighe nieuwe tijdinghe van het ghevanghen nemen der Borgheren binnen Aken, ende tgunt daer onlangs ghepasseert is. Mitsgaders het innemen der Stadt Peronne by den Hertoge van Longueville, met... de ghevanckenisse des Princen van Condé, ende de plunderinghe van t'Huys van den Marquis d'Ancre. Hier hebt ghy noch by het deerlijc feyt van een Moeder begaen aen haer eyghen kint, *enz.*.. (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam, Ghedruckt voor Melis Jansz. Anno 1616. in-4°., 4 blz.

2236 Cort verhael Van het grouwelick ende verradelijck vergiftighen van ... Sir Thomas Overberry ... door den Grave van Sommerset, met sijn Huysvrou ende hare Complicen: midtsgaders hare ghevanckenisse, examinatie, sententie, ende executie. VVt den Enghelschen ... over-gheset. (*Met titelvignet.*) t'Amsterdam, Voor Desiderius de la Tombe, ... 1616. in-4°., 24 blz.

Zie *Baudartius*, *B. VII*, 20 *v.v.*; *Ranke*, *Englische Geschichte*, *II*, 16 *en* 17.

2237 Resolvtie der .... Staten van Hollandt ende West-vrieslant. Totten Vrede der Kercken Midtsgaders Christelijcke ende nootwendige verclaringhe over dese Resolutie. Met eenighe Vraegh-stucken daer uyt-getrocken, ... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *Z. n. v. pl. en v. dr.* ... Ses-thien-hondert ende sesthiene. in-4°., 16 blz.

= W. 1440. De Resolutie op n°. 2109. Deze uitgave werd bezorgd door *Trigland* (?). Zie: *Rogge*, *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschriften*, *blz.* 39.

2238 Christelijcke ende nootwendighe Verclaringhe, Vant ghene in seker

Formulier, gheintituleert *Resolutie der Mogende H. Staten, etc.* met Godes H. Woort, ende de Leere der Ghereformeerde Kercken over een comt, of daer van verschilt..... (*Met drukkersmerk op den titel.*) t' Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt,.... 1616. in-4°., 8 blz.

Hier alleen de *Verclaringhe*, zonder het voorbericht *Tot den Christel. Leser*, de *Resolutie*, en de *Vraeghstucken*. Zie het voorgaande nummer. (W. 1441.)

2239 Resolvtie Van Ridderschap ende Steden, Representeerende de Staten der Lantschap van Over-IJssel, Tot Onderhoudinge van goede ruste ende Christelijcke eenicheyt, in de Kercken ende Ghemeenten des selven Landes. (*ged.* 11 *Maart. Met titelvignet.*) Na de Copye Ter Ordonnantie van Ridderschap ende Steden. *z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 1179. Bij *Baudartius, B. VIII*, 1. Zie: *Rogge, Wtenbogaert, II*, 342.

2240 Resolutie van Ridderschap ende Steden, *enz.* (*Als 't vorige*)... *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-fol°. een blad.

= T. 1181.

2241 Redenen ende oorsaken, Waerom de Dienaren des Goddeliicken woorts, Gehoorende onder het Classis van Vollenhoo ende Steenwijck, Niet en konnen de Resolutie van Ridderschap ende Steden, ghenomen tot Campen den laetsten ghehouden Lantdach op den 11. Martij, Ao. 1616. Onderteeckenen. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M. DC. XVI. in-4°. 12 blz.

= T. 1183. Bij *Baudartius, B. VIII*, 3—6. Nog andere (vroegere?) druk bij T. 1182.

2242 ***Plakkaat van*** Baliu, Scheepenen ende Mannen van Schielant, *houdende verbod om buiten de kerken godsdienstoefening te houden, ged.* 21 *Juni. Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 1184. Zie: *Rogge, Wtenbogaert, II*, 365 *en* 366. Verg. op 1618, n°. 2739.

2243 Placcaet. ALsoo. *enz.* (*Als 't voorgaande.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-fol., een blad.

= W. 1437. Nadruk, kenbaar aan het voorvoegsel voor het onderschrift: *Onder stondt :.*

2244 Placcaet. ALso. (*Hetzelfde als het voorgaande. De beginletter A is hier met* Romeinsch, *in het voorgaande met* Duitsch *karakter gedrukt. Vóór het onderschrift het voorvoegsel:* Onder stont. *De dagteekening is hier foutief* 21 *Juli.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-fol., een blad.

= W. 1438.

2245 Copye. Placcaet Voortijts ghemaeckt ende uyt ghegheven van de Remonstranten van Schie-Lant, om tegenwoordich ghelesen te

werden by den ghenen die het Placcaet nu onlancx geemaneert weghen den Hove van Hollant, souden willen calomnieren. *Onderaan:* Ghedruckt tot Leyden, By Jacob Marcus, na de Copye van Rotterdam 1618. in-fol. een blad.

Latere druk van het voorgaande.

2246 BAilliu Schepenen ende Mannen van Schielant *enz.* (*Nader plakkaat, tot in stand houding van het vorige tegen overtredingen, als te Zevenhuizen geschied zijn, ged.* 26 *Juli.*) in-fol., een blad.

Bij *Baudartius*, *B. VIII*, 31. (T. 1187.)

2247 Placcaet (*van de Staten van Friesland, houdende ordonnantie* omme egeene persoonen nae desen tot den Kercken-Dienst toe te laten, dan die bereydt zijn de Nederlantsche Confessie ende den Heydelberghschen Catechismum t'onderteyckenen, ende onder Eede te belooven dat sy int openbaer ofte int heymelick gheen ander Leere en sullen voordraghen, ... *ged.* 12 *Sept.*) *Z. n. v. pl. v. dr. en z. j.* in-fol., een blad.

= T. 1188. *Baudartius*, *B. VIII*, 32; zie *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 342.

2248 Verhael vande Heeren Joncker Adrian van Mathenes, Heere van Riviere, Opmeer, Does etc. Hugo Muys van Holy, Schout der Stadt Dordrecht: Gerrit Janssz. vander Eyck, Burgemeester der Stadt Delft: Meester Hugo de Groot, Raedt, ende Pensionaris der Stadt Rotterdam: ende Willem Pieterssz Hases, Burgemeester der Stadt Hoorn, by de .... Staten van Hollandt .... gedeputeert, om de E. Heeren Burgemeesteren ende Raden der Stadt Amsterdam te onderrichten van de oprechte intentie van haer Mog. Ed. tot conservatie vande ware Christelicke Gereformeerde Religie *enz.* ... (*Met titelvignet.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz, ... Anno 1616. in-4°., (II) en 104 blz.

= T. 1189. Het grootste gedeelte van dit verhaal wordt ingenomen door de Oratie van *de Groot* (zie volgend nummer). Hij wordt door *Trigland* weêrlegd in zijn *Kerck. Hist.*, 732 *v.v.*

2249 Verhael Vande Heeren Joncker Adrian van Mathenes .... Meester Hugo de Groot, *enz.* by .... de Staten van Hollandt .... gedeputeert, om de E. Heeren Burghemeesteren ende Raden der stadt Amsterdam te onderrichten vande oprechte intentie van haer Mogh. Ed. tot conservatie vande ware Christelijcke Gereformeerde Religie *enz.*... Gedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) ... 1622. in-4°., (II) en 46 blz.

= W. 1949. Latere herdruk van het voorgaande.

2250 Oratie van .... Hugo de Groot, Raet ende Pensionaris der Stadt Rotterdam, ghedaen inde vergaderinghe der 36. Raden der

Stadt Amsterdam. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt tot Enghuysen, (*z. n. v. dr.*)... 1622. in-4°., (II) en 58 blz.

= T. 1950. Andere herdruk van het voorlaatste nummer. Verg. op het jaar 1646, n°. 5879.

2251 Oratio, a V. Cl. Hvgone Grotio,.... vernacule habita, In Senatu Amstelredamensi, nono Cal. Mai. 1616. Cum ab .... Hollandiae West-frisiaeque Ordinibus delegatus esset, unà cum .... Adriano à Mathenes, ... Hugone Musio ab Holy, ... Gerardo ab Eyck, ... Gulielmo Hases, ... ad informandum Consules et Senatum antedictum de sincera DD. Ordinum mente in conservanda vera Christiana reformata Religione,... E. Belgico in Latinam sermonem conversa. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.DC.XVI. in-4°., 64 blz.

De redevoering van *H. de Groot*, 23 April in de Vroedschap van Amsterdam gehouden (zie vorig nummer), is in haar geheel opgenomen door *Brandt*, *II*, 345—383 en *Wagenaar*, *Amsterdam*, *D. IV*, 202—262. De hoofdinhoud bij *Uytenbogaert*, 654—662, verg. *Baudartius*, *B. VIII*, 21—22, (W. 1443) en *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 234—239.

2252 Oratio, a V. Cl. Hvgone Grotio, *enz.* (*Als 't voorgaande*) Vltrajecti, apud Joannem a Doorn 1616. in-4°., 64 blz.

Behalve het titelblad is tusschen dit en het vorige nummer geen verschil.

2253 Joannis Calvini Tyrannien, scheldinghen, ende leughenen: Dat is: Korte ende klare Onderrichtinghe voor De eenvoudighe herten, die haer bekommeren over de resistentie .... welcke den .... Schuerpredikers, in .... Schielant, werdt gedaen: Door Een Lief-hebber der Nederlandtsche vryheyt in eenen brief .... ghestelt, ende ghetoghen uyt Johannis Calvini leere, ... Ende nu doen drucken Door M. J. A. H. B. S. alle Dienaren des Godlijcken Woordts .... in Hollandt. Anno 1616. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., (VI) en 38 blz.

Zie over dit pamflet en de drie uitgevers (*Jac. Bontebal*, *Henricus Slatius* en *Matthijs Adriaensz. Verburg* of *Burgius*): *Brandt*, *II*, *blz.* 539 en verg. *Baudartius*, *B. XI*, 83, die verhaalt, dat de Roomschen in dit boek zulk een genoegen vonden, dat het straks door hen werd herdrukt en te Antwerpen en elders openlijk verkocht. (W. 1444.) Op blz. VIII een portret van Calvijn. Verg. n°. 2976.

2254 Korte ende klare Onderrichtinge voor De eenvoudighe herten, *enz.* (*Als 't voorgaande*) .... Anno 1616. in-4°., (VIII) en 40 blz.

= W. 8891. Andere uitgave van het voorgaande, evenzoo voorzien van een portret in houtsneê van Calvijn.

2255 Tractaet Van Het Recht der Kercke Christi, ende der Christelijcke Overheyt in t' Kerckelijcke, ghestelt by wijse van t'samensprekinge... op t' Boeck D. Joh. Wttenbogaerts, ende dierghelijcke Schriften, van ghelijcke Materien handelende, Door Ellardvs

van Mehen, Dienaer Jesu Christi, ... tot Harderwyck... Tot Harderwyck By Thomas Hendrickz. .... Anno 1616.
in-4°. (XX) en 208 blz.

= W. 1430. Op de laatste blz. nogmaals de plaats van uitgave en de naam van den drukker in randwerk. Het stuk wordt voorafgegaan door een *Toe-eygen-brief. Aende .... Raden des Forstendoms Gelre, ende Graefschap Zutphen*, ged. 22 April. Zie: *Uytenbogaert*, *IV*, 694 en *Rogge*, *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*, *blz.* 47. Verg. n°. 1767 en 2204.

2256 Philometor Ofte Christelicke tsamensprekinghe, van 't recht der Kercke in Kerckelicke saken: waer in ontdeckt wert wat die voor hebben, die sulck recht aende H. Overheden absolutelick opdragen... (*Met titelvignet.*) Tot Middelbvrch, By Adriaen vande Vivere, ... Anno M. DC. XVI. in-4°., 60 blz.

= W. 1432. Vermeld door *Uytenbogaert*, *IV*, *blz.* 694. Volgens *Paquot*, *Mémoires*, *V*, 247—251 (*in*-8°.) en *De la Rue*, *Geletterd Zeeland*, 332 is de schrijver Ewoud Teellinck, die vele soortgelijke boekjes schreef onder den pseudoniem Irenaeus Philalethius. *Rogge* echter meent dat waarschijnlijk *vande Vivere* niet alleen de uitgever maar ook de schrijver is (zie: *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*, *blz.* 227). De lijst van *E. Teellinck's* geschr. aldaar, *blz.* 236—238.

2257 Philometor, Ofte Christel*ij*cke 't samen-sprekinghe, van 't recht der Kercke in Kerckelijcke saken: *enz.* (*Als 't voorgaande.*) Tot Middelbvr*g*h, By Adriaen vande Vivere,... Anno M. DC. XVI.
in-4°., 56 blz.

Andere druk. De keerzijde van den titel is hier onbedrukt.

2258 Philo*mater* Ofte Christelicke tsamensprekinghe, *enz.* (*Als boven.*) Tot Middelbvr*gh*, By Adriaen vande Vivere,... Anno M. DC. XVI.
in-4°., 60 blz.

Nog andere druk. In plaats van het *Tot den Leser* in het voorlaatste nummer, zijn hier 2 teksten uit Jesaia op de keerzijde van den titel gedrukt.

2259 Een claer bewijs Dat een Christen het Ampt der Overheydt mach bedienen, ende dat de wrake ende straffe des quaedts nu niet anders noch scherper verboden en is dan int Oude Testament: Oock wat het Ampt ende Officie eender Overheyt sy, ende medebrengt. Midtsgaders, Antwoort op dese Vraghe: Of de Christelijcke onder-Overheden hare hoogher-Overheydt eenichsins moghen teghenstaen, wanneer sy met ghewelt den rechten Gods-dienst wil verhinderen, en de Menschen tot nieuwe Artijckelen dwinghen. Door Eusebius Montanus. .... (*Met drukkersmerk op den titel.*) t' Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... Anno 1616. in-4°., 32 blz.

Herdruk van n°. 852. De titel is blijkbaar met het oog op de omstandigheden des tijds gewijzigd. Vermeld bij *Rogge*, *Geschied. der Remonstr.*, *blz.* 26. (W. 1433.)

2260 Poincten der Beschvldiginge, die d' afgegane Ouderlinghen der Gereformeerde Kercke binnen Hoorn, tegens hare Kercken-dienaren Joh. Wallesium ende Johannem Arnoldi, hebben ingebracht. Midtsgaders De Verantwoordinghe int kort, daer op ghedaen voor den Classe ende haren gheassocieerden. Ghelijck oock. De Sententie ofte het Oordeel daer over by die van den Classe.... gheformeert ende gheuytet binnen Enchuysen..... (*Met houtgravure op den titel.*) Tot Hoorn, Ghedruckt by Willem Andriessz..... Anno 1616.
in-4°., (VIII) en 52 blz.

= T. 1190. Zie over de twisten te Hoorn: *Uytenbogaert*, 681 *v.v.*; *Trigland*, 834 *v.v.*; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 322–325.

2261 Cort begryp. Van de verantwoordinghe Johannis Arnoldi (Roedingeni), Kercken-dienaer tot Hoorn, teghen die beschuldinghen der afghegane Ouderlinghen ende onbedachte condemnatie van haren Patronen, tot Enchuysen ghepractiseert ... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl., en v. dr.*... M. VIc. XVI. in-4°., 28 blz.

= W. 1435. Verg. het voorgaande nummer. Zie *Uytenbogaert*, *IV*, 684—685; *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 155.

2262 Van de Onderlinge Verdraagsaamheydt, Die soo wel Predicanten als gemeyne Lidt-maten, niet tegenstaande Verscheydenheyt van Gevoelen in eenige Leer-poincten. Met malcanderen in Lieffde behooren te onder-houden; Tegen *Jacobi Triglandii* (t'onrecht genaamden) *Recht-Gematigden Christen*. Gestelt Door Jacobus Taurinus. Bedienaar des H. Euangeliums der Gereformeerde Kercke binnen Vtrecht. 'Teerste Deel. (*Met titelvignet.*) t'Vtrecht. Voor Jan Everdsen van Doorn;... *z. j.* in-4°., 184 blz.

Tegenschrift van n°. 2209. De Opdracht aan de Staten van Utrecht is gedagteekend: *XX. Januarij XVIc. XVI.*, het Octrooi van de Staten van Utrecht aan de keerzijde van den titel: *xxiij. Novembris* 1615. Zie over dit geschrift o. a.: *Trigland*, 632; *Brandt*, *II*, 449 (T. 1191) en *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 223 *v.v.*

2263 Van-de Onderlinge Verdraagsaamheydt, *enz.*... 'Teerste Deel. De Tweede Editie. (*Met titelvignet.*) t'Vtrecht. Voor Jan Everdsen van Doorn;... *z. j.* in-4°., 184 blz.

= T. 1192. Onveranderde herdruk van het vorige.

2264 Naarder Openinge Dienende tot Grondige Aan-wijsinge van eenige Manieren van spreken gebruyckt by Jacobvm Tavrinvm in zijn Eerste Deel Van de *Onderlinge Verdraagsaamheydt:* Gestelt Aan de Schouth, Burger-Meesteren, *enz.*... van Amsterdam. (*Met titelvignet.*) .... t'Vtrecht. Voor Jan Everdsen van Doorn;... *z. j.*
in-4°., 52 blz.

= T. 1194. Gedagteekend 6 *Martij Ouden Stijl;* het voorwoord is ged.: *Uyt Vtrecht den* 24. *Februarij* 1616. *Ouden Stijl.* *Taurinus* beklaagt zich over de partijdigheid der Amsterdamsche Regeering, die wel het drukken van zijn boek

verbood, maar daarentegen het drukken van allerlei schotschriften als van *v. Drielenburch* toeliet. Zie *Brandt*, *II*, 449; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 226 *en* 227.

2265 Van-de Onderlinge Verdraagsaamheydt, *enz.* (*Als de voorlaatste nummers.*) Het Tweede Deel. (*Met titelvignet.*) t'Vtrecht, Voor Jan Everdsen van Doorn; ... *z. j.* in-4°., 204 blz.

De Opdracht aan de Regeering der stad Utrecht is ged. *den j. Julij*, het *Tot den Leser*: 20. *Julij* 1616. Zie de aanteekening bij de voorgaande nummers. In een der exempl. op de Kon. Bibl. aanwezig volgt achter dit stuk met doorloopende signatuur, zonder afzonderlijken titel:

2266 Post-bode (*ged.* 15 *Juli*). *Z. afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= W. 1445. Dit vlugschrift van Jac. Taurinus handelt over het verbod zijner beide voorgaande geschriften, evenals over het afzetten van *Goulart*, predikant te Amsterdam, n°. 2200. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 116; *Wagenaar*, *Amsterdam*, *IV*, 268 *v.*

2267 Verdediging Van Den *Recht-gematichden Christen* Jacobi Triglandij. Tot voorstant van de rechtsinnighe onderlinghe verdraeghsaemheyt, teghens de vermomde onderlinghe verdraeghsaemheyt Jacobi Taurini, ende sijn verwart boeck vande selve. Door Een .... Dienaer des Goddelijcken woordts .... Met een Voor-reden Jacobi Triglandij ... (*Met titelvignet.*) t'Amsteldam, By Marten Jansz. Brandt, ... 1616. in-4°., 128 blz.

= T. 1195. Zie: *Trigland*, 632 *v.*

2268 Proefken Oft Staelken Van Johannis Vtenbogaerts ende Jacobi Taurini Onderlinghe Verdraeghsaemheyt ... Ghenomen uyt haer schriften, ... Het eene, *Verdedingh vande Resol. etc.* Het ander *Onderlinghe Verdraeghsaemheyt* ... (*Met titelvignet.*) t' Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... 1616. in-4°., 40 blz.

= T. 1197. Vermeld bij *Uytenbogaert*, 692. De schrijver is waarschijnlijk Vincent van Drielenburch. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.* *blz.* 231.

2269 Verdediging vande Leere end Eere Der Gereformeerde Kercken ende Leeraren, tegen verscheyden lasteringen insonderheyt Johannis Wtenbogardi in zijn Boeck t' onrecht Geintituleert *Verdedigingh vande Resolutie* enz. .... Door Jacobum Triglandium, ... (*Met titelvignet.*) t' Amsteldam, Voor Marten Jansz. Brandt, ... 1616. *Aan het einde:* t' Amsteldam, Ghedruckt by Paulus van Ravesteyn. Anno. 1616. in-4°., (XL) en 344 blz.

Met Opdracht aan *Maurits*, ged. 28 Juli 1616, en alfabetisch Register. Zie over dit geschrift: *Uytenbogaert*, 692; *Trigland*, 694 *v.v.* (*Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 215 *v.*). Een verbeterde herdruk verscheen in 1619. (T. 1198.)

2270 Clare Jvstificatie Van seeckere Passagien: Daer over Jacobvs Triglandivs, in den Brief aen sijne Ex[tie]. staende voor sijne Verdediginghe, Johannem Wtenbogaert beschuldight van Ontrouwigheyt: Rakende voornamelick de poincten van 't Noot-saken tot de Sonde: Ende d' Onderlinghe Verdraeghsaemheyt. (*Met titelvignet.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobsz, ... Anno 1616. in-4°., 60 blz.

= T. 1199. Van de hand van Wtenbogaert. Zie de bij het vorige nummer aangehaalde bronnen.

2271 Clare Aenwysinge hoe Johannes Vtenbogaert hem gheensins en suyvert, noch verontschuldight in sijn ghenaemde *Clare Justificatie*, van die ontrouwigheyt ende onbehoorlijcke maniere van doen die Jacobus Triglandius .... hem naecktelijck hadde verthoont...... Ghemaeckt: Door den selven Jacobvm Triglandivm ...... (*Met titelvignet, drukkersmerk.*) t' Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt,.... Anno 1616. in-4°., 80 blz.

= T. 1200. Zie de voorgaande nummers.

2272 Antidotvm ofte Hertsterckinghe tegens het schadelijck recept van Johannes Wtenboogaert, *Moderatie* ghenaemt. Door Galenvm Philaletivm. (*Met drukkersmerk op den titel.*) t' Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt,.... Anno 1616. in-4°., 48 blz.

Vermeld bij *Uytenbogaert*, 692. Zooals blijkt uit de *Wonderlicke T' Samen-sprekinghe* (over de Haarlemsche geschillen) in 1618 verschenen, is de auteur de hevige Contra-Remonstrant Damius, Med. Dr. te Haarlem. (T. 1201.) Verg.: *Rogge*, *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*, *blz.* 234.

2273 Grove Lasteren ende Beschuldiginghen Johannis Vtenbogaerts, ghetoghen uyt zijn Tractaet, Gheintituleert *Verdediqingh vande Resolutie der .... Staten* enz. .... (*Met drukkersmerk op den titel.*) t' Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... Anno 1616. in-4°., 8 blz.

= W. 1434. Afgedrukt uit n°. 2196.

2274 Noodighe Ontschuldiginghe Joannis Wtenbogaert Over 't Chartabel van *Grove Lasteringen ende Beschuldigingen*, Niet getogen uyt sijn Tractaet, maer uyt sijne wel-ghestelde Redenen verkeerdelijck aen-gewesen. .... (*Met titelvignet.*) In 's Graven-haghe, By Hillebrandt Jacobsz. .... M.DC.XVI. in-4°., 26 blz.

= T. 1202. Tegenschrift van het voorgaande. Zie *Uytenbogaert*, 694. Aan het einde: 10. *Jan.* 1616.

2275 VVaerachtighe onderrechtinghe van de goede meyninge ende intentie, die de Ghereformeerden altijdt gehadt, ende noch hebben, om de

vryheydt van de Conscientie voor te staen, en niemandt in sijn ghemoet of Religie, eenich leedt aen te doen. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt buyten Romen. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= **W. 1446. De ironische beduidenis van den titel blijkt uit den inhoud:** *Extract van 't Ediet ofte Groeninger Placcaet* **(ged. 7 Sept. 1611; zie n°. 1172);** *Remonstrantie Godefroy Boot* **(zie W. 1036), en het** *Placcaet* **der Staten van Friesland, ged. 12 Sept. 1616 (zie n°. 2247). Verg.:** *Rogge*, *Gesch. der Remonstr.*, *blz.* **37.**

2276 Wtkomste ende Verthooninghe Van den Vtrechtschen Martelaer Johannes Wtenbogaert. De welcke zijn eyghen Examen ende de volghende Sententie in 't corte voorghesteldt zijnde, op het Toneel des Aerdtbodems voortgecomen is met .... zijn verkeerde *noodighe ontschuldiginghe*, enz.... Door Vincent van Drielenburch, Lidtmaet *enz.* (*Met drukkersmerk op den titel.*) t'Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt,... 1616. in-4°. (VIII) en 98 blz.

= **1203. Aan het einde een** *Ghesangh* **waaronder:** *Den 23. February.* **Zie over den schrijver op n°. 2195 en 2211; verder het** *Discours oft Vertoogh* **van Caspar Barlaeus (n°. 2296) en de volgende nummers.**

2277 Gheestelijcke Klock-luyinge, Ende Klocke-gheslach Over Tweederleye Voor-stellingen ghedaen, Voornamelijck Aen Johan Wtenbogaert ende zyne voornaemste mede-Stryders... Ghedruckt Auro Dammanni Aurei, sive Isaaci Goutii (?) *Z. n. v. pl. en v. j.* in-4°., 20 blz.

= **T. 1204. Door Vincent van Drielenburch.**

2278 Christianus-Mercurius, Ofte Christelijcken Bode met twee Brieven. d'Eene ghesonden aen D. Jacobum Arminium den 19. Aprilis, 1608. d'Ander ghesonden aen Johan Wtenbogaert den laetsten Augusti, 1608. Door Vincent van Drielenburch, Lidtmaet *enz.*.... (*Met houtsnee op den titel.*) t'Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... 1616. in-4°., 32 blz.

= **T. 1205. Op de laatste blz. een drukker-merk.**

2279 sJons Lof oVer Den aVontMaLe Van onsen heere ... Beschreven Door Vincent van Drielenburch, om 't ghetuyghenisse Jesu Christi gebannen uyt de Stadt, Steden ende Landen van Vtrecht (*Met titelvignet.*). t' Amsterdam, By Nicolaes Biestkens, ... 1616. in-4°., 18 blz.

= **W. 1452. Deze rijmelarij wordt voorafgegaan door een Sonnet onderteekend:** *Sion int haren vreuchdelic.* **Aan het einde een** *Ghesangh* **met onderschrift:** *Ghesonghen In 't clein nav Vredenburch*, *Poortiers Huys van d'Mater Salem.* **(De benaming** *d'Mater Salem* **voor Amsterdam is van** *v. Drielenburch* **afkomstig. Zie o. a.** *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, **260;** *Baudartius*, *B. IX*, **4.) De schrijver was den 25sten Nov. 1613 uit het Sticht verbannen. Zie het vonnis hieronder, n°. 2281.**

2280 Figuerlijcke Verthooninghe Van 't Groote Vasten-Avont-spel des grooten duysteren Nachts van de Blinde Werelt, de groote Babylon, uytgebeeldet door verscheyden Figueren, ende voornamentlijck in een Stieren-Jacht. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt buyten Vtrecht, voor de Rechtsinnighe Spekulateurs. *Z. n. v. dr.* Anno 1616.
in-4°., 8 blz.

De schrijver is de beruchte van Drielenburch. In zijn geschriften wordt met den *Stier* gewoonlijk den Utrechtschen predikant *Taurinus* bedoeld. Met de regels:

.... (hij) *verclaert dat hem JA en NEEN 't samen behaecht.*
Hy wil JA ende NEEN met malcanderen VER-eenen

wordt wellicht gezinspeeld op n°. 1773. In dit stuk is een groote prentverbeelding.

2281 Copye Van de Sententie gewesen by de .... Staten s' Landts van Vtrecht, teghens Vincent van Drielenburgh (*ged.* 25 *Nov.* 1613.) .... Ende nu Op dit Formaet inden Druck verveerdicht, ... (*om te*) binden by syne Schriften teghens J. Wtenbogaert,... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt .... M.D.C.XVI.
in-4°., 4 blz.

= W. 1447. Ook opgenomen in de *Clare Aenwijsinghe* (hieronder n°. 2283).

2282 Copie Van de Sententie ghewesen by de .... Staten s' Lants van Vtrecht, tegens Vincent van Drielenburg. .... t' Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... Anno 1616. in-4°., 4 blz.

Andere druk met eene voorrede van V. van Drielenburch, waarin hij zich beklaagt over het „*in Druck doen verraerdighen ende divulgeren*" van deze Sententie, en zich poogt te rechtvaardigen. (W. 1448.)

2283 Clare Aenwijsinghe vande Gelegentheyt van Vincent van Drielenborgh, ende dat uyt sijne eyghene Schriften. ... Door A. Pagium, Student in de H. Theologie. (*Met titelvignet.*) Tot Leyden, By Govert Basson, 1616. in-4°., (IV) en 36 blz.

Wederlegging van het „*Kort Examen*" enz. van *V. v. D.* vermeld bij *Uytenbogaert*, 696, en in de *Tsamen-sprekinge* (volgend nummer). (W. 1449.) Zie ook: *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 263.

2284 Tsamen-sprekinge Van Frederiick ende Theodorus, Over sekere schriften van Vincent van Drielenburch tegen Johan. Wtenbogaert, etc. .... Beschreven Door de penne des Schrijvers van Vincent van Drielenburch. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt In Vrieslandt buyten Leeuwaerden int Wapen van den Coninck in het Water der Wateren..... Anno 1616. in-4°., 48 blz.

Hierin worden de geschriften van *v. Drielenburch*, meer bepaald n°. 2195 en 2276 verdedigd. Ook het voorgaande stuk wordt hierin besproken, blz. 41; natuurlijk wordt daarvan hier niet veel goeds verteld. Volgens W. 1453

behoort hierbij nog een los blad met het opschrift: ***Vermaninghe aenden Leser*****, de verbetering van eenige drukfouten behelzende.**

2285 Babels Tragische Comoedie Nu Nieuwelijckx aen den Dach ghebracht voor alle rechtsinnighe Oordeelaers .... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* (*afgesneden?*) in-4°., 20 blz.

Dit stuk is de verklaring van een breede uitslaande plaat, die hierbij behoort, maar ongelukkigerwijze aan dit ex. ontbreekt. Bij T. 1223 aldus beschreven: „Het Pausdom en de Inquisitie zijn hier door twee boomen voorgesteld, die door de Hervormers en de voorvechters der hervorming (Maurits e. a.) omgehakt en met touwen naar beneden gehaald worden; bovendien bevat de prent allerlei nevenvoorstellingen in verband met de Openbaring. Ook ***Uytenbogaert*****,** ***Taurinus*** **en** ***Corvinus*** **zijn er op een wonderlijke wijze afgebeeld. De vervaardiger is Vincent van Drielenburch".**

2286 Gvlden Brief, Des seer Vermaerden Theologi Martini Buceri, Daer inne gheleert wordt, wat Ketterye is: wie Ketters zijn: *enz.* .... uyt het Latijn ghetrouwelick over-gheset ende uyt-ghegheven, Door J. Wtenbogaert. Met eene Voor-rede aen de EE. Achtbare Magistraet van s' Graven-Haghe. (*Met titelvignet.*) In s' Gravenhaghe, Hillebrant Jacobsz, ... 1616. in-4°., (X) en 30 blz.

De opdracht is ged. van 26 Sept. 1616. Zie over dit stuk uitvoerig: ***Trigland*****, 695—699 (T. 1207) en** ***Rogge*****,** ***Wtenbogaert*****,** ***II*****, 248.**

2287 Drie Gvlden Brieven Van Johannes Wtenboogaert .... Met aenteyckeninghen op de kant verklaert, Met noch een Voor-reden, daer in een weynigh openinghe vanden Gulden Brief Buceri gedaen wordt. (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) t' Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... Anno 1616. in-4°., 16 blz.

Waarschijnlijk door Jacobus Trigland. Zie over dit stuk zijn ***Kerck. Hist.*****, 699** ***v.v.*** **(T. 1208.)**

2288 Drie Gvlden Brieven *enz.* (*Als boven.*) t' Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... Anno 1616. in-4°., 16 blz.

Andere druk. Het vignet aan het einde is een ander dan bij het vorig nummer. Ook de spelling verschilt een weinig, b.v. blz. 3 reg. 13 v.o. hier ***gemaeckt*****, het vorige nummer** ***gemaect*****; blz. 3 regel 10 v.o.:** ***woort*****, vorig nummer:** ***woordt*** **enz.**

2289 Den Staet Vande Voor-naemste Qvaestien Ende Gheschillen die ten huydighen dage gedisputeert worden, tusschen de Oude Rechtgesinde, die men Contra-Remonstranten, ende de Nieu-gesinde diemen Remonstranten noemt. *enz.* ... (*Met drukkersmerk op den titel.*) t' Amsteldam, Voor Marten Jansz. Brandt, ... 1616. in-4°., 36 blz.

= T. 1209. Van blz. 33—36: ***Na-reden Tot den Christelycken Leser.*** **De schrijver is de Leidsche hoogleeraar Johannes Polyander. Zie** ***Trigland*****, 635** ***v.v.*****;** ***Rogge. Wtenbogaert*****,** ***II*****, 256. In het laatst aangehaald werk komt de schr. van zijne vroegere bewering (*****Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*****,** ***blz.*** **39) terug, dat**

Trigland de schrijver zou zijn. In navolging van *Rogge* wordt dat ook beweerd door *Mr. J. I. van Doorninck, Vermomde en Naamlooze Schrijvers*, in voce. De waarheid is dat *Polyander* zijn geschrift oorspronkelijk in het fransch schreef (zie W. 1455), terwijl *Trigland* de hollandsche vertaling bewerkte. Zie: *Chr. Sepp, Het Godgeleerd Onderwijs in Nederland, I*, 228.

2290 Waerschovwinge, Teghen het Malitieus ende Valsch Gheschrift: Nu versch uyt-ghegeven t' Amsteldam. Met den Titul: *Den staet van de voornaemste Quaestien ende Gheschillen*, *enz.*... (*Met titelvignet.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobsz,... Anno 1616. in-4°., 32 blz.

= T. 1210. Door Joh. Wtenbogaert. Zie *Trigland*, 637; *Rogge, Wtenbogaert, II*, 257.

2291 Ontrouwe Des valschen Vvaerschouwers, Die teghen een seker boecxken, ghenaemt *Stant vande hedendaeghsche Gheschillen*, als tegen een Malitieus ende valsch gheschrift, ... is uytghevaren. Waer by oock is ghevoeght een Claer Bewijs vande dwalinghen Grevinchovij. Midtsgaders De Handelinghe D. Festi ende M. Episcopij,... (*Met drukkersmerk op den titel.*) t' Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt,.... 1616. in-4°., 54 blz.

Door Jacobus Trigland. Zie zijne *Kerck. Hist.*, 637. (T. 1211) en *Rogge, Wtenbogaert, II*, 257.

2292 Voorbode Vande Antwoort op seker boecxken gheintituleert *Ontrouwe des valschen VVaerschouwers etc.* Binnen weynich daghen tot Amsterdam wtghegeven. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Leyden By Jan Paedts Jacobsz. Anno 1616. in-4°., 12 blz.

= T. 1212 Van de hand van Bernard Dwinglo. Zie *Rogge, Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 131 en *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*, *blz.* 39.

2293 Monster Vande leere der Amsterdamsche Predicanten over de voornaemste Poincten die huydensdaechs ghedisputeert werden tusschen de Oude Recht-gesinde diemen Remonstranten, ende ende (*sic*) de Nieuw-ghesinde, diemen Contra-Remonstranten, noemt. Vervaet in Clxxix. Articulen. Ende ghetrocken wt hare, ende bysonder wt Jacobi Triglandij Schriften teghen den Eerw. Joannem Wtenbogaert... Waer by noch sijn gevoecht eenige andere nieuwicheden Festi Hommii ende Joannis Polyandri Mede ghetrocken uyt hare Schriften Ten dienste van Maerten Jansz. Brandt, Boeckvercoper tot Amsterdam, om by hem behandicht te werden aenden Autheur vande ... *Staet der voor-naemste Quaestien etc.* ... Gedrvckt Voor Jan Paedts Jacobsz. ... Tot Leyden. Anno 1616. in-4°., 52 blz.

= T. 1213. Door Bernardus Dwinglo. Zie: *Rogge, Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 131.

2294 Verantwoordinge Tegens de hevige Predicatie Festi Hommii, gedaen in de Ste. Pieters Kercke tot Leyden den xvj. Octobris deses Jaers 1616. Daerinne claerlijck bewesen wordt, hoe deselve Festus hem gheenssins en heeft gesuyvert, noch verontschuldicht, van de seltsame dolingen, hem aengewesen in 't *Munster van de Leere der Amsterdamsche Predicanten*;... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ghedruckt ter Goude, By Jasper Tournay, voor Andreas Burier.... Anno 1616. in4°., 40 blz.

= T. 1214. Door J. A. Corvinus; zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 114. Zie over de geschillen te Leiden in dit jaar: *Brandt*, *II*, 405.

2295 Copye van Sekeren Brief Daer inne beantwoort wort De losse ende on-tijdige Na-Reden die Festvs Hommivs, Tot verantwoordinghe (van t'ghene hem inde Naemscherminghe jeghens zijns hevighe Predicatie vanden 16. October te laste was gheleyt) terstont na de Predicatie op den 6. November heeft ghedaen in de Hoogh-landsche Kercke. Met een seecker Discours over de selve Na-Reden:.... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt in De Mater Salem (*Amsterdam*). *Z. n. v. dr. en z. j.* in-4°., 28 blz.

= T. 1215. Door J. Taurinus. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 116.

2295*a* Casparis Barlaei Dissertativncvla. In qva Aliquot patriae nostrae Theologorum ac Ecclesiastarum malesana consilia, et studia justâ orationis libertate reprehenduntur. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorum, Ex Officina Godefridi Basson,.. 1616. in-4°., 44 blz.

2296 Discovrs Oft Vertoogh van Caspar Barleus, Onder-regent van 't Collegie der Godtheyt tot Leyden. Waer in met een rechtveerdighe vrymoedicheyt van spreken bestraft worden de ondeugende raedtslaghen ende betrachtingen van sommmige (*sic*) Theologanten ende Predicanten onses Vaderlandts. (*Met titelvignet.*) Wt den Latyne verduytscht, na de Copie Ghedruckt tot Leyden by Govaert Basson.... 1616. in-4°., 36 blz.

Zie hierover uitvoerig: *Uytenbogaert*, 696 *v.*; *Trigland*, 698. (T. 1218.) Vertaling van het voorgaande.

2297 Den Vvaren Gheestelijcken Ridder: Campende Teghen den Ridder ende Voorvechter vanden Vorst des Luchts der Remonstranten „ghenaemt Caspar Barlaeus; ... Beschreven door Vincent van Drielenburch, ... (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) 't Amsterdam, voor Marten Jansz. Brant. 1616. in-4°., 52 blz.

= W. 1454. Tegen het voorgaande stuk gericht. In het *Besluyt* (blz. 47–51) geeft de schrijver een lijst van al zijne geschriften, waarvan eenige boven vermeld zijn. Dit schotschrift werd met meer andere door de Staten van

Holland en West-Friesland verboden in het plakkaat, opgenomen door *Baudartius*, *B. VIII*, 22 en 23

2298 Visioen, Ofte Vertreckinghe der zinnen ende des Gheestes. Anders gheseyt, Een Dach-ghesichte, Belanghende den doot-crancken staet van de Oprechticheyt ... In Alexandrijnsche Rijm-verskens ghestelt, door eenen Lief-hebber der Poesie. (*Met titelvignet.*) Tot Franeker, Voor Jelis Claesz Verhal, ... Anno 1616. in-4°., 24 blz.

Door Vincent van Drielenburch. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*, *blz.* 233.

2299 Vande Eenicheyt Die de Remonstranten houden met De Gereformeerde Kercken, ende andere, aengaende het stuck der Leere begrepen in de vijf articulen. Beschreven, ... door Sebastianum Damman, Predicant binnen Zutphen ... Tot Zutphen, Bij Andries Janssen van Aelst, ... 1616. in-4°., (VIII) en 126 blz.

Vermeld door *Baudartius*, *B. VIII*, 21. (T. 1219.)

2300 Tafereel, Cortelijck begrijpende het verscheyden ghevoelen der Remonstranten, ende Ghereformeerde Kercken, aengaende het stuck der Leere begrepen inde vijff Artijckulen: Getrocken uyt het Boeck onlanghs uyt-ghegeven door Sebastianum Dammannum, *enz.* ... *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.*
(*In twee kolommen gedrukt.*) in-plano, een blad.

2301 Tafereel. Begrijpende cortelijck het groot ende merckelijck verschil datter is tusschen de Leere der H. Schrifure (*sic*) ende der Gereformeerde Kercken, aen de eene, ende der Contra-Remonstranten aen de ander zijde, aengaende sekere drie Godtslasterlijcke Poincten, welcke Godvruchtelijck worden verboden te leeren inde Christelijcke Resolutie der .... Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt .... 1616. in-4°., 12 blz.

Vermeld bij *Baudartius*, *B. VIII*, 20; *Uytenbogaert*, 775. De leer der Contra-Remonstranten wordt hier o. a. met die der *Turken* vergeleken. De schrijver van dit stuk, dat veel aanstoot gaf, werd eerst later bekend. Het was Reinier Telle. Zie *Brandt*, *III*, 193. (T. 1221.) en *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 255. Verg. n°. 2514.

2302 Tafel, Begrijpende kortelijck het groot ende merckelijc verschil datter is tusschen de Leere des Goddelijcken woordts, ende de H. Schriftuere, ... Ende De Leere van de Drijvers der nieuwigheden, die men Remonstranten en Arminianen ofte Vorstianen noemt. (*Met drukkersmerk op den titel.*) t' Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... Anno 1616. in-4°., 24 blz.

Tegenschrift van het vorige. Zie *Baudartius*, *t. a. p.* De schrijver van dit stuk

merkt ten aanzien van de vergelijking der „rechtzinnige" leer met die der Turken op, dat de Remonstranten zich dan wel mogen schamen, dat „*de ghene die noch in dicke duysternissen sitten*" beter denkbeeld van God hebben dan zij. (T. 1222.)

2303 Tafel, Begrijpende kortelijck het groot ende merckelijc verschil *enz.* .... Ten vijfdenmael ghedruckt ende vermeerdert. (*Met drukkersmerk op den titel.*) t' Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt,... Anno 1617. in-4°., 32 blz.

2304 Tafel, Begrijpende kortelijck *enz.* .... Den sesten Druck. (*Met drukkersmerk op den titel.*) t' Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... 1617. in-4°., 32 blz.

= T. 1242.

2305 Tafel, Begrijpende kortelijck *enz.* .... Den achtsten Druck. (*Met drukkersmerk op den titel.*) t' Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... 1617. in-4°., 32 blz.

Nog andere drukken zijn vermeld in *Rogge*, *Gesch. der Remonstranten*, *blz.* 26.

2306 Tafereel Begrijpende kortelijck het groot ende merckelijck verschil *enz.* (*In vier kolommen gedrukt.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-plano, een blad.

= W. 1456. Andere druk van de voorgaanden.

2307 Vertalinghe van Sekere Lambethaensche artijckelen, eertijdts in Engelandt gemaeckt, ende nu onlanghs in Latijn uytghegheven: door D. A. Thysivm, *enz.*...(*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.DCXVI. in-4°., 24 blz.

Inhoud: 1°. *D'Oversetter aen den goetgunstighen Leser*; 2°. *Sekere Theses ofte Artijckelen ghemaeckt .... te Lambeth*, *A°.* 1595 *in November*; 3°. de voorrede van *Thysius*, bevattende een kort overzicht van hetgeen over het leerstuk der Predestinatie in Engeland gehandeld is; 4°. *Naerder verhael van de Lambethaensche Artyckelen*: historische toelichting van den Remonstr. uitgever van Thysius. Zie *Uytenbogaert*, *II*, 93—96 (W. 1457). Het boek van Thysius was in 1613 verschenen onder den titel: *Brevis .... explicatio verae .... doctrinae de electione*, *praedest. ac reprobat.* enz. (*Rogge*, *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*, *blz.* 32). Over het uitgeven dezer artikelen werd reeds in Mei in de vergadering van de Staten van Holland geklaagd (*Resolutien van Holland*, A°. 1613—1620, *blz.* 28).

2308 Drye hoofden In eene Kapproen, Of te,
De klucht van Muys, Kat, Hont en Leeuw,
Gestelt in dichte by een Zeeuw:
Met noch de Kickvors, die de Koe
Gelijck wou swellen; en daer toe
Oom Wouters oude Droom-sermoon,
Gesongen op een nieuwen toon

(*Met titelvignet.*) Gedruct (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... M.DC.XVI.
in-4°., 8 blz.

Verschillende gedichten waarin het drijven der Contra-Remonstranten op de kaak wordt gesteld. Vermeld bij *Rogge*, *Geschied. der Remonstr.*, *blz.* 37. Door Reinier Telle. Zie: Dr. W. P. C. Knuttel in *De Gids*, 1886, IV, blz. 1 v.v.

2309 Drye hoofden In een Kapproen. Ofte,
De klucht van Muys, Kat, Hont en Leeuw,
*Gh*estelt in dichte by een Zeeuw,
Met noch de Kickvors, die de Koe
*Gh*elijck wou swellen, en daer toe
Oom Wouters oude Droom-sermoon
*Gh*esongen op een nieuwen toon.
(*Met titelvignet.*) Gedruct (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... M.D.C.X.V.I.
in-4°., 8 blz.

Andere druk. De keerzijde van den titel is hier bedrukt. Hier en daar zijn aan de gedichten een paar regels toegevoegd.

2310 Pro gloria atque in honorem Domini nostri Jesv Christi,... Frisiae Groningocisamazaniaeque Provinciae D. Gubernatori Generali: Ordinumque Delegatis: Curiae, *enz. enz.*... Tabellam hanc Verae Religionis Christianae Joannes Petri Sannes Stellingwarviae Occiduae quondam Grietmannus: ... Tanquam Catenam vere Auream, propendiculis ornatam, Strenae loco dicat, et offert. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1616. in-plano, een blad.

2311 Verclaringhe, Van de Motiven ende Oorsaecken, Daer door.... Marcvs Antonivs de Dominis, Aerts-bischop van Spalaten,.... bewogen is geweest 't Pausdom te verlaten, ende sich herwaerts over te begheven. Wt het Latijn, gedateert tot Venetien den 20. Septembris 1616. ghetrouwelick over-gheset. (*Met titelvignet.*) In s'Graven-haghe, By Hillebrant Jacobsz., ... Anno 1616.
in-4°., 20 blz.

= T. 1126. Vertaald door Wtenbogaert. Zie: *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 249. Bij *Baudartius*, *B. VIII*, 72—79.

2312 Jesvitica Per Vnitas Belgij Provincias Negociatio bono publico in lucem edita; jussu DD. Deputatorum Ordinvm Frisiae. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Franekarae Apvd Viduam Romberti Doyema, ... Anno 1616. in-4°., 112 blz.

De hier medegedeelde briefwisseling is gevonden „*inter chartas cujusdam Patris et Sacrificuli Societatis Jesuiticae*". Aan de brieven gaat vooraf een korte opgaaf van al hetgeen, *quae in scriptis hisce Jesuiticis tum latinis tum belgicis notatu digna reperiuntur.* Zie *Baudartius*, *B. VIII*, 32 *v.v.* De hier openbaar gemaakte stukken waren bij een te Harlingen verstoorde Katholieke godsdienstoefening

onder de papieren van pater Warighem gevonden. Verg. J. Scheltema in *Arch. voor Kerk. Gesch.*, III, 397—410, W. v. d. Heyden, *Verhaal van de verrigtingen der Jezuieten in Nederland* (uitgeg. door H. Amersfoordt en U. A. Evertsz), blz. 49 en 250 v.v. en Dr. E. Piaget, in *De Gids*, 1843, *Boekbeoordeelingen*, blz. 623 noot. Verg. het volgend nummer.

2313 Der Jesviten Negotiatie Ofte Coop-handel, Inde Vereenichde Nederlanden tot ghemeene beste. In druck uytghegeven door last vande... Ghedeputeerde Staten van Vrieslandt. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ghedruct na de Copye van Leeuwarden. By Abraham vanden Rade,... M. DC. XVI. in-4°., (VIII) en 60 blz.

Dezelfde stukken als in het voorgaande nummer, maar in het hollandsch vertaald en vermeerderd met enkele stukken die in het hollandsch gesteld waren en in de latijnsche uitgaaf worden gemist.

2314 Sententie By den Hove van Hollandt ghewesen, over de grouwelijcke Moordt begaen aenden Persoon van Jan van Wely,... ghepronunchieert ende geexecuteert den sesthiensten Mey 1616. in 's Graven-Haghe... (*Met titelvignet.*) In s'Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssen,... Anno 1616. in-4°., 12 blz.

= T. 1166. Zie over dien moord: *Baudartius*, *B. VIII*, 39 *v.v.*; *Motley*, *Life and death of John of Barneveld*, *II*, 51—53; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 278 *en* 279 en *A. Ising*, *Haagsche Schetsen. Nieuwe Bundel*, *blz.* 1 *v.v.*

2315 Dit wonderlijck Teecken des Heeren is gebeurt in 't Sticht van Munster binnen ende boven de stadt Holdt, alwaer Godt zijn wonderlijcke straffe de menschen bewesen heeft, eerst met eenen schrickelijcken Donder ende Blixem,... Ende hoe daer dry dooden wt haren graven verresen zijn, *enz.*... Gheschiet den xxvij. October, 1616. (*Met houtsneê op den titel.*) Eerst ghedruckt tot Ceulen, Ende nu tot Dort by Pieter Verhaghen. *Z. j.* in-4°., 4 blz.

2316 Een wonderlicke Nieuwe Tydinghe, van een Oorlooghs Monster, tusschen den Venetiaen ende den Koninck van Spaengien, en den Paus van Roomen, het welc seer wonderlick is om te lesen. (*Met houtsneê op den titel.*) Gedruct *z. n. v. pl.* voor Cornelis den Cramer. 1616. in-8°., 4 blz.

Berijmd gesprek tusschen *Onderrechtingh'* en *Nieus-ghiericheydt.*

2317 Waerachtighe History, Van een VVonderbaerlick bedroch: Aengaende een persoon, die sich by een vrouw, wiens Man, inde acht jaren was afwesich gheweest, voor den selvighen uytgheeft: ende van haer daer voor ontfanghen sijnde, daer mede als met zijn eygen huysvrou, tot by de vier jaren sonder bekent te worden, huyshout: mitsgaders met de selvighe twee kinderen crijcht. Tot Leyden, Voor Pieter des Bonnets. Anno 1616. in-4°., 14 blz.

1617.

Zie ook nº. 673, 1945 en 2303—2305.

Vooraf gaan de stukken, die behooren tot de staatkundige geschiedenis van Nederland, voor zoover zij geen betrekking hebben op de kerkelijk-politieke twisten. Vervolgens de stukken aangaande de geschiedenis van andere landen. Daarna volgen de stukken over de geschillen, die in dezen tijd de Vereenigde Provinciën verdeelden, en wel in dier voege, dat eerst komen de stukken betrekking hebbende op besluiten der Staten-Generaal of van de regeeringen van afzonderlijke gewesten, daarna de bemoeiingen van Jacobus I en zijn gezant Carleton (hierbij de „Weeghschael"), vervolgens de ongeregeldheden en onlusten in verschillende plaatsen. Daarna volgt een geheele lijst van twistschriften, waaronder stukken van v. Drielenburch, R. Telle, enz. Na de twisten tusschen de Protestanten onderling, komen de stukken die op de Katholieken betrekking hebben. Ten laatste stukken van gemengden aard.

2318 Orationes dvae Anniversariae: vna in obitvm Gvillelmi Magni, Principis Vraniae, ... a Gvillelmo Verheiden, J. F. Altera In Natalem Joannis Calvini Theologi, a Jacobo Verheiden x. Jul. Anno cIↄ. Iↄ.c. xvi. habitae In Schola Noviomagensi. (*Met den leeuw op den titel.*) Amstelodami, Ex officina Jodoci Hondii. Anno cIↄ Iↄ c xvii. in-4°., 46 blz.

2319 Politycq Discovrs. Nopende Den Staet van Frieslandt, Waerinne bethoont wort, dat het selve Landt voor geen Slechte Heerlijcheyt ghenomen voor een Leengoet ende minder als een Graefschap oyt heeft behooren geacht te worden: Maer dat het selve besonderlinghe nae de tijden van Carel den Grooten altijt is geweest een Vry Lidtmaet des H. Roomschen Rijcx tot op, ende oock onder de laetste regieringe van Philips den tweeden ...., die welcke als mede zijn Predecesseurs .... niet anders zijn erkent als Erfgouverneurs van Frieslandt van weghen het H. Roomsche Rijck..... Wtgegeven door Fred. Stellingvverff. (*Met het wapen van Friesland op den titel.*) Ghedruckt tot Franeker, By Jan Lamrinck, ... Anno 1617. in-4°., (VIII) en 40 blz.

Met opdracht aan *Wilhelm Ludowyck Graeff toe Nassaw*, ged. 3 Oct. 1617. Dit zeldzaam pamflet bevat eenige belangrijke stukken omtrent de betrekking van Friesland tot het Duitsche Rijk, als: *Bullen van Karel den Grooten* (802), *Willem van Holland* (1248), *Sigismund* (1417), *Maximiliaan I* (1498), het verhandelde op den Frieschen Landdag van Februarij 1581 over de volharding in de *Nadere Unie*, enz. (W. 1491.)

2320 Copie Van een Brief van den Heere Admirael Spil-berghen: Inhoudende de Voyage by hem gedaen door de Strate Magelanica, tot inde Zuydt-Zee, al waer hem bejeghent is de Vlote van Don Rodrigo de Mendosa daer hy Mannelijcken tegen gevochten, ende de victorije behouden heeft. Ende voorts wat hem op die Reyse wedervaren is tot inde Molucques toe. (*Met houtsneê op den*

titel.) Tot Def (*sic*), Ghedruckt by In (*sic*) Andriessz..... 1617. in-4°., 8 blz.

Zie *Baudartius*, *B. IX*, 171 *v.*

2321 Warachtich Verhael, Vanden slach oft Scheeps-Strijt inde Zuydt Zee, ontrent de vermaerde.... Zee-haven Caljolo de Lima, Tusschen de Coninckliche Armade van Spagnien, met seven Gallions ende een Patasse, daar Capiteyn Generael op was Don Rodrigo de Mendosa: Ende vijff Schepen der Oost-Indischer Compagnie, daar Commandeur Generael op is geweest.... Joris van Speelberghen: Geschiet tusschen den 17. en 18. Julj,.... 1615. (*Met titelvignet.*) Tot Middelbvrgh, By Richard Schilders,... 1617. in-4°., 16 blz.

Zie: *J. C. de Jonge*, *Het Nederlandsche Zeewezen*, *I*, 215.

2322 Larmes svr la mort de feu Monsieur Mavrice de Nassav: Qui mourut à la Haye le 5. de Juin. CIↃ. IↃ. C. XVII. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= W. 1489. Dit gedicht is onderteekend: *Constanter*, het devies van Constantyn Huygens, die blijkens *v. d. Aa*, *Biogr. Woordenboek*, *VI*, *bl.* 469 ook van dit vers de dichter is.

2323 Het Openbare vande Vaste Resolutie die Mijn Heeren de Princen genomen hebben tegen alle de gheene die de welvaert, ... vande Croone van Vranckrijck teghen zijn. Manifeste de Messievrs les Princes. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1617. in-4°., 8 blz.

2324 Ootmoedighe Remonstrantie Ofte Vertoogh der Hertoghen van Vendome ende Mayenne, ende des Maerschalcx van Bouillon etc. Aen den Coningh. Wt den Fransche verduytscht. (*Met titelvignet.*) t'Amsterdam, By Broer Jansz.... Anno 1617. in-4°., 4 blz.

Bij *Baudartius*, *B. IX*, 132 *en* 133. Gedeeltelijk in den *Mercure françois*, *IV*, (*an.* 1617), 50—62.

2325 Declaration dv Roy contre les Dvcs de Vendosme, de Mayenne, Marechal de Buillon, Marquis de Coeuvre, le President le Jay, et tous ceux qui les assistent. Verifiée en Parlement, le 13. Fevrier, 1617. avec La Declaration du Roy sur le subiect des nouveaux remuemens de son Royaume. (*Met titelvignet.*) A la Haye, Chez Hillebrant Jacobssz., jouxte la Copie imprimée à Paris, chez Fed. Morel, et P. Mettayer,... Anno 1617. Avec Privilege de sa Majesté. in-4°., 16 blz.

= W. 1475. In den *Mercure françois*, *IV* (*an.* 1617), 44—50 en 68—86.

2326 Verclaringhe des Conincx, Teghen de Hertogen van Vendome, ende

Mayenne, den Maerschalc van Bouillon, den Marquijs van Coeuvre, den President le Jay, ende alle die haer bystandt doen. Geverificeert in't Parlement den 13. Februarij 1647. Wt den Fransche verduytscht. (*Met de wapens van Frankrijk en Navarre op den titel.*) Tot Parijs. By Fed. Morel ende P. Mattayer,... 1617.... Ende nu t'Amsterdam, By Broer Jansz. .... *z. j.* in-4°., 4 blz.

Vertaling van het eerste stuk uit het voorgaande nummer. Bij ***Baudartius*, *B. IX*,** **133—135.**

2327 Verklaringhe Ende Betuyghinghe van de Princen, Hertoghen, Pairs, *enz.*... Teghens de tzamensweeringhe ende tyrannije vanden Mareschal d'Ancre ende syne aenhanghers. Wt het Fransch ghetrouvvelick overghezet. (*Met titelvignet.*) Tot Schiedam, By Adriaen Cornelisz. van Delf, ... M. DC. XVII. in-4°., 16 blz.

= T. 1229. In den ***Mercure françois*, *IV* (*an.* 1617),** **124—143; in het hollandsch bij** ***Baudartius*, *B. IX*,** **136** ***v.v.*** **Het stuk is ged. 5 Maart 1617.**

2328 Cort Ende waerachtich verhael van t'gheene den 24. Aprilis, 1617. Stilo novo, den Marquis d'Ancre tot Parijs in't Hof vanden Coninck is weder-varen, ende wat sich voorders daer by ende andersints, toe-ghedraghen heeft. (*Met titelvignet.*) Tot Delf, Ghedruckt by Jan Andriesz.... Anno 1617. in-4°., 8 blz.

= T. 1231. Zie over den dood van Concini: ***Martin*, *Histoire de France*, *XI*,** **115** ***v.v.*; *Mercure françois*, *IV* (*an.* 1617),** **194—199;** ***Baudartius*, *IX*,** **150** ***v.v.***

2329 Lettre du Roy envoyee av Parlement de Rouen. (*ged.* 24 *April. Met het wapen van Frankrijk op den titel.*) A Amsterdam, A la copie imprimée à Rouen chez David Geuffroy. *Z. n. v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= W. 1478. Dit bericht van den dood van den Maarschalk d'Ancre is gelijkluidend met den brief door den Koning aan de gouverneurs der provinciën gezonden. Zie: ***Mercure françois*, *IV* (*an.* 1617),** **201—204.**

2330 Brief van den Coninck Ghesonden aen het Parlement van Rouaen. Getranslateert uyt den Françoysche in onse Nederduytsche tale. (*ged.* 24 *April. Met titelvignet.*) t'Amsterdam, Voor Jacob Pietersz. Wachter,... 1617. in-4°., 4 blz.

= W. 1479. Vertaling van het voorgaande. Verg. ***Baudartius*, *B. IX*,** **152** ***v.v.***

2331 Copie de certaine lettre du Roy escrite dans Paris envoye au Parlement de Rouen. Encore une certaine lettre par un de la Cour du Roy en laquelle est contenu la mort du Marquis d'Ancre, comment il a esté deterré *enz.*... Encore une lettre escritte (*sic*) par un Gentilhomme estant pres du Roy, a un sien amis en la ville

d'Amiens. (*Met kopergravure op den titel.*) Imprimé à Leyde, par Gille Nvtin. 1617. in-4°., 8 blz.

De Brief van den Koning is blijkbaar een nadruk van het voorlaatste nummer. Hij begint hier op blz. 5 met afzonderlijken titel, waarop de wapens van Frankrijk en Navarre. Het adres is hetzelfde als bij het voorlaatste nummer.

2332 Extract uyt een Brief uyt Parijs vanden 25. Aprilis 1617. Waer in verhaelt wert de doot vanden Maerschalck d'Ancre, ... Midtsgaders een tweeden Brief uyt Vranckrijck, ende noch twee Post-Brieven uyt Italien ende Duytslandt. Oock mede de aencomste der Vloot scheepen, soo die tot Venetia wel aenghecomen zijn: van gelijcken den Tocht van den Ritmeester Gent. (*Met houtsneé op den titel.*) t' Amsterdam Gedruckt by Broer Jansz..... Anno 1617. in-4°., 10 blz.

= T. 1232. Vier brieven; de eerste is zonder dagteekening, de anderen zijn van 24, 7 en 18 April. Voor dien van 7 April vergelijke men *Mr. J. C. de Jonge*, *Nederland en Venetië*, *blz.* 69 en n°. 3291.

2333 Post-Brieven, Soo uyt Vranckrijck, Duytslandt ende Italien, waer in verhaelt wert van de doot van den Marquijs Dancker, oock mede De aencomste der Vloot-scheepen, soo die tot Venetia wel aenghecomen zijn: van ghelijcken den Tocht van Rit-meester Gent. Tot naerder tijdinghe hoe de oude Coninginne in verseekering genomen is. (*Met houtsneé op den titel.*) Tot Vtrecht, Gedruckt by Jan Amelissz,,... Na de Copye van Geylekerck. Anno 1617. in-4°., 4 blz.

De inhoud bestaat uit de 3 laatste brieven van het voorgaande stuk. Nadruk van W. 1481.

2334 Vvaerachtich verhael van het ghene inde Louvre tsedert den 24. April tot het vertreck vande Coninginne, moeder des Conincx, ghepasseert is. Met de haranghen aenden Coninck ghedaen, ende de antwoorden van sijne Majesteyt, ende den Adieu vanden Coninck ende de Coninginne sijn moeder. (*Met titelvignet.*) Eerst ghedruckt tot Parijs voor Abraham Saugrain: Ende nu Tot Middelbvrch, By Adriaen vanden Vivere,... Anno 1617. in-4°., 8 blz.

Overgenomen in *Baudartius*, *B. IX*, 156—159. (T. 1233.)

2335 Vvarachtich verhael van t'ghene inde Louvre tsedert den 24. April .... ghepasseert is. *enz.* .... (*Met titelplaat.*) Eerst gedruckt tot Parijs by Abraham Saugrain, ende nu by Broer Jansz. *Z. n. v. pl.* (*Amst.*) *en z. j.* in-4°., 8 blz.

= W. 1482. Andere druk van het voorgaande.

2336 Recveil des charges qvi sont au Proces faict à la memoire de Conchino Conchini n'agueres Mareschal de France, et à Leonora

Galigaj sa vefue, sur le chef du crime de laese Majesté divine. *Zonder afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 24 blz.

= W. 1488. Waarschijnlijk van de drukkerij van Hillebrant Jacobsz in 's Gravenhage. Blz. 16—18 bevatten: *Excerptvm e libro cvi titvlvs est Synagoga Judaica authore M. Johanne Buxdorfio .... edito anno* 1614 (*Caput XX*). Blz. 19 met afzonderlijken titel (de pagineering loopt door): *Arrest de la Covr de Parlement, contre le Mareschal d'Ancre et sa Femme. Prononcé et executé à Paris le huictiesme Juillet* 1617. *A Paris, Par Fed. Morel et P. Mettayer .... M. DC. XVII.* Zie: *Martin, Histoire de France, XI,* 122—124; het laatste in het hollandsch bij *Baudartius, B. IX,* 161 *v.v.*

2337 Le Roy hors de page. A la Royne Mere. Avec la genealogie des Medecis, raportant que le premier de leur Maison estoit vn Medecin. Ensemble tous les malheurs arrivez à la France, qui ont esté conceus en Italie, et apportez en ce Royaume par ceux qui sont venus de Florence, jusques à ce 15. de Jeullet 1617. (*Met de wapens van Frankrijk en Navarre op den titel.*) A Paris, Chez F. Morel et Pierre Metayer, 1617. in-8°., 14 blz.

2338 Cort Begryp vande ghewichtichste ende principaelste Redenen, dewelcke te kennen gheven de nootsakelijckheydt van eene generale vergaderinge der gereformeerde Kerken inde Stadt van Rochelle, ten dienste des Conincx, ende tot behoudenisse der voornoemde Kercken. Ghetranslateert uyt den Fransoyschen,.... (*Met het wapen van Frankrijk op den titel.*) t' Amsterdam, Voor Jacob Pietersz. Wachter,.... 1617. in-4°., 8 blz.

Bij *Baudartius, B. IX,* 145 *v.v.* (T. 1230.)

2339 Pactorvm De perpetua Successione in Regnis Hungariae et Bohemiae ac Provinciarum ad ea pertinentium, Instrumenta VI. et XV. Mensis junij, Anno DC XVII. Pragae confecta. (*Tusschen Philips III van Spanje, Ferdinand, aartshertog van Oostenrijk en keizer Matthias II.*) In Catholicae Religionis et Maiestatis Domus Austriacae salutem atque incolumitatem. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 12 blz.

2340 Pasqville Binnen Vveenen langs der Straten gestroyt in Hoochduytschen Rijme, Ende aldus naer ghebootseert. *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

2341 Bekentenis D. Jacobi Arminii vande vrye wil des Menschen ende zyne krachten. VVt de Latijnsche in onse Nederduytsche Tale overgheset door een lief-hebber der waerheyd. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr....* 1617. in-4°., 8 blz.

Vertaling van nº. 11 der *Disput. publ.* (*Rogge, Bibl. der Remonstr. Geschr., blz.* 24 en 25). (W. 1494.)

2342 Kercken-Ordeninghe van den Jare 1591. Door last van de... Staten

van Hollandt... in ghestelt, Ende De Resolutie van de... Staten daer op ghevolght Anno 1612... (*Met den hollandschen leeuw op den titel.*) Tot Delf. Gedruckt by Jan Andriesz.... 1617. in-4°., 28 blz.

= T. 1235.

2343 Kerckelijcke Ordonnancien der Ghemeynte van Geneven, eertijts ghemaeckt, daer na vermeerdert, ende eyntelick bevesticht.... den 13. Novembris 1561. By het leven vanden Hoogh-geleerden Johannes Calvinus. Overgeset in Nederduytsch uyt de Fransche Copie, te Geneven .... gedruckt voor Artus Chauvin, in 't jaar 1562. (*Met drukkersmerk op den titel.*) t' Amsterdam, Ghedruckt by Broer Jansz.... 1617. in-4°., 36 blz.

= T. 1236.

2344 Kerckeliicke Ordonnantie der Gemeente van Geneven *enz.*.... *Bij denzelfden*..... 1617. in-4°., 36 blz.

Dezelfde druk als de voorgaanden met anderen titel. (T. 1237.)

2345 De vijf Poincten, verhandelt tusschen twaelf Predicanten inde vergaderinge der .... Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt in den Jare 1611. Daer op hare Mo. Ed. provisionelijck ordonneren; dat de Kercken-dienaers..., die vande Predestinatie ende ghevolge van dien in goede conscientie niet anders en connen leeren, als conform de vijf poincten, mede inde Gereformeerde Kercken behooren getolereert te worden, so wel als die anders daer van gevoelende zijn. (*Met den hollandschen leeuw op den titel.*) Na de Copye in 's Graven-haghe, By Hillebrant Jacobsen, ... Anno 1617. in-4°., 4 blz.

Zie *Brandt*, *II*, 126 *v.v. en* 573; *Baudartius*, *B. VII*, 6. (W. 1496.)

2346 Antiprocvratie, ofte Repliicke, Op de verdediginge vande Resolutie. Eerste Deel, Door Lvcivm Vervm. Tot Amsterdam, Voor M. J. B. (*M. Jz. Brandt.*) Anno 1617. in-4°., 74 blz.

Tegenschrift van n°. 2194. Vermeld bij *Brandt*, *II*, 457. Volgens de *Wonderlijcke T'samensprekinghe over het Vrouwen-praetjen* van 1618, is de auteur Damius, Med. Dr. te Haarlem, die zich veel bemoeide met de kerkelijke geschillen aldaar. (T. 1238.) Zie *Rogge*, *Bibl. der Contra-Rem. Geschr.*, *blz.* 234. Verg. n°. 2272.

2347 Antiprocvratie, *enz.*.... Tot Amsterdam, Voor Lourens Hemling, Anno 1617. in-4°., 74 blz.

= W. 1498. Dezelfde druk als het voorgaande met verandering in het adres.

2348 Onder verbetering. Sommige Hoornsche Veerscheeps Discoursen, ghestelt tot lof, prijs ende eere vande Resolutie der.... Staten van Hollant ende West-Vrieslant, tot den vrede der Kercken dienende.

(*Op den titel eenige figuren in houtsneê, b.v. de holl. leeuw en de maagd, beiden in den tuin.*) Tot Hoorn, Ghedruckt by Jan Jochimsz. Byvanck. Anno 1617. in-8°., 80 blz.

Volgens de onderteekening van de opdracht aan de Staten is de schrijver de bekende Robbert Robbertsz. Le Canu. Zie over hem *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 394 *v.r.*; *Idem*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 275 *v.v.*; *De Navorscher*, *III*, *blz.* 228, *IV*, 201, *V* (*Bijblad*), *XI*, *XXXIII*. In geen van deze werken wordt het hier beschreven boekje genoemd. Inhoud, blz. 3—36: *Het eerste Discours*, *ghestelt tusschen een Remonstrant ende Contra Remonstrant*; blz. 36—39: *Het tweede Discours*, *dienende tot een besluyt*, *dexel van 't eerste*; blz. 39: *Clinckdicht*; blz. 40 een gedicht van 6 vier-regelige koepletten, onderteekend: *Reynier Telle*; blz. 41—74: *Het derde Discours*, *tusschen een Gereformeerde ende een Dooper*; blz. 74—77: *Het vierde Discours*, *dienende tot een dexel ofte besluyt van 't derde*; blz. 78—80: *Een kort' verhael*, *om ras te sien watter in dit Boecxken al bewesen is.*

2349 Ontmoeter Bejeghenende den Voor-bode van de Antwoordt op seker boecxken gheintituleert *Ontrouwe des Valschen Waerschouwers etc.* ... Gestelt By forme van t' samen-sprekinghe, ... (*Met drukkersmerk op den titel.*) t' Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... 1617. in-4°., 32 blz.

Door Jacobus Trigland. Verg. n°. 2291 en 2292. (T. 1239.)

2350 Sententie Ende Condemnatie vanden Hove van Ghelder-Landt, over seecker *Tafereel*, nopende de huydendaeghsche questieuse poincten, by de Remonstranten hatelijck ghestelt, ende van Leyden derwaerts over-ghesonden. (*ged.* 6 *Febr. Met titelvignet.*) Tot Delf, Ghedruckt by Jan Andriessz. ..... 1617. in-4°., 4 blz.

Bij *Baudartius*, *B. IX*, 3. Verg. n°. 2301. (T. 1240.)

2351 On-deckinghe Van Verscheyden On-waerheyden, ende Ontrouwicheyden, begaen in een seecker Schrift t' Amsterdam Wtghegheven, met den Titel, *Tafel*, *Begrijpende t' Verschil tusschen de Leere des Goddelijcken Woordts ende der Remonstranten.* (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 32 blz.

= T. 1243. Tegenschrift van n°. 2302 en volg. door Wtenbogaert. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 92.

2352 On-deckinghe Van Verscheyden On-waerheyden, *enz.*.. Den tweeden Druck. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 32 blz.

2353 Copie (*geschreven copie uit dien tijd van de „Scherpe Resolutie" van* 4 *Aug.* 1617.) in-4°., 4 blz.

Bij *Baudartius*, *B. IX*, 37 *en* 38.

2354 Verclaringhe vande .... Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, waer by hare Mo. Ed. int kort verthoonen, die oprechte

goede meeninghe die sy altijdts ghehadt hebben, ende noch hebben, omme neffens die Vrijheyden ende Rechten der Landen ende Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt, die ware Christelijcke Ghereformeerde Religie in suyverheydt te behouden; ende waeromme hare Mo. Ed. als wettelijcke Hooghe Overicheyt der voorsz. Landen toe-kompt, Kerckelijcke Wetten te maecken ende doen onderhouden; *enz.* .... (*ook voor het toelaten der Remonstranten.*) (*ged.* 5 *Aug. Met den Holl. leeuw in den tuin op den titel.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssen, ... Anno 1617. Met Privilegie. in-4°., 20 blz.

Bij *Baudartius*, *B. IX*, 31—35. Zie ook *Uytenbogaert*, 807 *v.v.* Verg. n°. 2502. (T. 1244.)

2355 Verclaringhe Vande .... Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, *enz.* .... (*Met titelvignet.*) Nae de Copie In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobsen, ... Anno 1617. in-4°., 8 blz.

Andere compresser druk.

2356 Verclaringhe Van de .... Staten van Hollandt ende West-Vrieslant, *enz.* .... (*Met ander titelvignet*). Na de Copie In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobsen, ... Anno 1617. in-4°., 8 blz.

Nog andere druk, met verschil in spelling.

2357 Verclaringe Vande Heeren Burgermeesteren, Raden, ende Vroedtschappen der Steden van Amstelredam, Enckhuysen, Edam, ende Purmereynde, ... Waer by hare E.E. in't corte ende naecktelijck verthoonen de getrouwe affectie, *enz.* .... ende hoe verre d'authoriteyt van een Christelijcke Hooge Overicheyt .... geexerceert behoort te werden *enz.* (*ook tegen het toelaten der Remonstranten.*) (*ged. Sept. Met den holl. leeuw op den titel.*) Tot Amstelredam, By Marten Jansz. Brant, ... A°. 1617. Met Consent. in-4°., 16 blz.

Protest tegen de voorgaande Verklaring. Bij *Baudartius*, *B. IX*, 63 *v.v.* Verg. n°. 2504. (T. 1245.)

2358 Copie D'une Lettre escrite de sa Majesté de la Grand-Bretaigne Jaques I. aux .... Estats des Provinces Vnies des Pays-bas, contenant declaration de ses lettres precedentes touchant les differents Ecclesiastiques és dits pays,, avec l'advis pour les assopir. (*ged.* 20 *Maart. Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* l'An 1617. in-4°., 4 blz.

= T. 1246. Bij *Baudartius*, *B. IX*, 59. Zie: *Uytenbogaert*, 783 en *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 428—430.

2359 Copie Van een Brief geschreven vande Coninckljjcke Majesteyt van groot Brittannien Jacobus de I. aende ... Staten vande Geunieerde

Provincien, *enz.* .... Overgheset uyt de Françoysche tale. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 4 blz.

= T. 1247. Vertaling van het voorgaande.

2360 Copie Vanden brief des Conincx van groot Bretaignen, aen de E. M. Heeren Staten Generael der gheunicerde Provintien, van date den 20. Martij 1617. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*).... 1617. in-4°., 4 blz.

Andere vertaling. De keerzijde van den titel is hier onbedrukt.

2361 Oratie Ghedaen door den Doorluchtighen .... Dudley Carleton Ridder, Ambassadeur van zijne Konincklijcke Majesteyt van Groot-Britannien, etc. .... (*den 6den Oct. Met titelvignet.*) Ghedruct (*z. n. v. pl. en v. dr.*) M DC. XVII. in-4°., 8 blz.

= T. 1250. Bij *Baudartius*, *IX*, 69 *r.* Zie: *Motley*, *Life and death of John of Barneveld*, *II*, 145 *v.*; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 448 *v.v.*

2362 Oratie Ghedaen door den Doorluchti*gen*, enz. .... (*Met ander titelvignet.*) Ghedruct. (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... M DC.XVII. in-4°., 8 blz.

= T. 1251. Andere druk met verschil in spelling. Het voorgaande nummer heeft 14 regels op den titel, dit 13. Op sommige exempl. van dezen druk staat in regel 10 van den titel *Policite*, wat in andere exempl. verbeterd is in *Policie*.

2363 Oratie *Ge*daen door den Doorluchtigen, *enz.* .... (*Met titelvignet.*) Tot Dordrecht. Voor Pieter Jansz., ende Adriaen Lenertsz.... 1617. in-4°., 4 blz.

Andere compresser druk.

2364 Oratie, *Ge*daen door den Doorluchti*ghen*, *enz.* .... *Z. afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Nog andere druk.

2365 Propositie. Van weghen den Coninck van Groot-Britanien door sijne Ma^teyts^. Ambassadeurs ghedaen *enz.*... Met Brieven van sijne Ma^teyt^. .... Item Eenen brief vanden Eertz-Bisschop van Spalaten aen hare Hooghe Moghende. Getranslateert uyt de Fransche ende Latijnsche tale. (*Met titelvignet.*) Tot Arnhem, By Jan Janssen .... 1617. in-4°., 8 blz.

Inhoud: de Oratie van *Carleton* van 6 Oct. (zie voorgaande nummers), de brief van den Koning van 20 Maart (zie boven) en een brief van *Marcus Ant: de Dominis*, *Ertz-Bisschop van Spalaten*, ged. *den* 17. *Augusti ouden stijl* 1617.

2366 Weegh-Schael, Om in alle billickheydt recht te over-weghen de Oratie Van .... Dvdley Carleton, Ambassaduer van den... Coningh van Groot Brittannien: Onlanghs ghedaen inde Vergaderinghe der

.... Staten-Generael: Ghemaeckt Tot grondighe Aenwijsinghe vanden waren Oorspronck etc. der huydendaechsche Oneenicheyden inde Kercke ende Politie: ende Verdedinghe der ghener die daer in onschuldich sijn .... Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1617. in-4°., 72 blz.

= T. 1252. Jacobus Taurinus bleek later de schrijver dezer kritiek op *Carleton's* Oratie te zijn. Zie *Baudartius*, *B. IX*, 72, 73; *Uytenbogaert*, 859—861; *Motley*, *Life and death of John of Barneveld*, *II*, 145; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 452 *v.v.* In 1618 verscheen eene fransche vertaling, zie n°. 2506. Zie de tegenschriften op laatstgenoemd jaar.

2367 Weegh-Schael, Om .... te overweghen. *enz.* ... *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 72 blz.

In het voorgaande is blz. 47, reg. 16 v. o. het woord *Overicheyden* met de pen doorgehaald; in dezen druk en ook in den volgenden staat *Theologanten.* Aan het einde: *De Leteer-fouten* enz (W. 1501.)

2368 Weegh-Schael, *enz.* .... *Z. n. v. pl. en v. dr.* ... 1617. in-4°., 72 blz.

Nog een andere druk dan de reeds vermelde. De laatste bedrukte blz. (71) is genommerd 65, en de fout *Leteer* van het vorige verbeterd. De drie genoemde zijn met dezelfde letter gedrukt. (W. 1502.)

2369 Copie DIe Staten Generael *enz.* (*verbod van het voorgaand geschrift, ged.* 8 *Dec.* 1617.) *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1617. in-fol., een blad

= T. 1253. *Gr. Placaat-boek*, *I*, 450. Zie: *Motley*, *Barneveld*, *II*, 146; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 455 *v.v.*

2370 Copye van seker Vertooch Onlanghs by eenighe Predicanten der Ghereformeerde Kercke ghedaen aende .... Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt. Roerende de oudtheyt vande Gereformeerde Leere, ende de nieuwicheden die daer teghens werden ghepleecht. (*Met titelvignet.*) Tot Delf, By Bruyn H. Schinckel. Anno 1617. in-4°., 16 blz.

= T. 1254. De steller is Wtenbogaert; het stuk is opgenomen in zijn *Kerck. Hist.*, *blz.* 745 *v.v.* Zie o. a. *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 417 *en* 418.

2371 Copye van seker Vertooch *enz.* ... Tot Delf, *Bij denzelfden.* Anno 1617. in-4°., 16 blz.

Andere druk met verschil in spelling. Op blz. Aij b. v., reg. 14 v. b. *vergaderinghe*, het vorige: *vergaderinge*; reg. 18 v. b. *zijnen*, het vorige *synen;* reg. 1 v. o. (kantteekening), *draechsaemheyt*, het vorige: *draegsaemheyt.*

2372 Klaer ende grondich Teghen-vertoogh, van eenighe Kercken-Dienaren van Hollandt ende West-Vrieslandt, gestelt tegen seker *Vertoogh* der Remonstranten, den .... Staten der selver Landen in Aprili voorleden over gegeven, ... 'tWelck tot wederlegginghe van 'tselve, ... aen der selver Vergaderinge is gepresenteert in

Augusto deses Jaers... (*Met drukkersmerk op den titel.*) t'Amsterdam, Voor Marten Jansz. Brandt,.... Anno 1617. *Aan het einde:* t'Amsterdam, Ghedruckt by Paulus van Ravesteyn. in-4°., 120 blz.

= T. 1255. **Waarschijnlijk door Jacobus Trigland.** Zie over dit geschrift: *Baudartius, B. IX*, 26; *Uytenbogaert*, 752; *Rogge, Wtenbogaert, II*, 419. Hiertegen verscheen de *Quel-geest*, zie op 1618.

2373 Klaer ende grondich Tegen-vertoogh, *enz.*... Den tweeden Druck, vernieuwt en verbetert. (*Met drukkersmerk op den titel.*) t'Amsterdam, Voor Marten Jansz. Brandt,.... Anno 1617. *Aan het einde:* t'Amsterdam, Ghedruckt by Paulus van Ravesteyn. in-4°., 120 blz.

= T. 1256.

2374 Secvnda Remonstrantia Ministrorum Ecclesiarum Hollandicarum et West-Frisicarum qui Remonstrantes vocantur, Illust: DD. Ordinibvs Hollandiae et West-Frisiae tradita in Aprili, Anno 1617. Cvm Secvnda Contra-Remonstrantia, *etc.*.... iisdem Illust. DD. Ordinibus tradita in Augusto Anno 1617. Ex Belgicis in Latinam linguam fideliter translatae,.... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni-Batavorvm, Apud Johannem Orlers, 1617. in-4°. (VIII) en 132 blz.

Vertaling van de *Copye van seker Vertooch* en van het *Teghen-vertoogh* (zie voorgaande nummers). Daaraan gaat eene voorrede: *Christiano Lectori* vooraf. Van blz. 97 af is de pagineering foutief.

2375 Noodighe Antwoordt op der Contra-Remonstranten *Tegen-vertooch*, Vervatende eene clare ende grondighe wederlegginghe van t'selve: Met vast bewys Dat de Leere der Remonstranten,... niet Nieu, maer Oudt is... Met eene Voor-Rede Aen de ... Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt: roerende mede d'*Anderde klachte der Kercke.* Eerste Deel. (*Met titelvignet.*) In s'Graven-hage, By Hillebrant Jacobsz.,... Anno 1617. in-4°., (XLIV) en 208 blz.

= T. 1257. **Door Wtenbogaert.** Zie: *Rogge, Wtenbogaert, II*, 419; *Uytenbogaert, Kerck. Hist., p.* 762. Het tweede Deel kwam in 1618 uit. Zie de *Anderde klachte* beneden op nº. 2445.

2376 Vertoogh Van verscheyden Nieuwigheden, nopende principalijc d'absolute praedestinatie metten aenkleven van dien, die by de Leeraers van de-zelue Predestinatie ghedreven worden: ende Om dewelcke de Contra-Remonstransche Scheurmakers haer-zelven van eenighe openbare Kercken af-scheyden: Regel-recht strijdende met de Leere vande Catechismus, *enz.*.... Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz..... 1617. in-4°., 32 blz.

= T. 1258. **Door Nic. Grevinchoven.** Zie: *Rogge, Bibl. der Remonstr. Geschr., blz.* 111; *Uytenbogaert*, 753.

2377 Vertoogh Van verscheyden Nieuwigheden, *enz.* .... *Bij denzelfden.* 1617. in-4°., 32 blz.

Dit schijnt een andere druk te zijn. Zoo wordt hier op den titel gevonden *Scheurmakers;* op blz. Aij, reg. 5 v. b. *onschuldigh*, in het vorige nummer *onschuldich*; hier reg. 16 v. b. *ymmers*, in het vorige nummer *immers*.

2378 Vertoogh Van verscheyden Nieuwigheden, *enz.* .... Den tweeden Druc. Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz. .... 1617. in-4°., 32 blz.

2379 Ordonnantie By de Heeren van den Gherechte der Stadt Amstelredam. Ghepubliceert den 21. Februarij Anno 1917 (*sic*). (*Met het wapen van Amsterdam op den titel.*) .... t' Amsterdam, By Jan Gerritsz. .... Anno 1617. in-4°., 8 blz.

= T. 1260. Naar aanleiding van de plundering van *Rem Bisschop's* huis door de Contra-Remonstranten. Bij *Baudartius*, *B. IX*, 17. Zie: *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 406; *Motley*, *John of Barneveld*, *II*, 156 *v.* In andere exempl. is het jaartal verbeterd in 1617.

2380 Pvblicatie Ghedaen binnen Amsterdam den xxj. ende xxiij. Februarij 1617. tegen de insolentien ende moedtwille aldaer ghepleecht, etc. (*Met het wapen van Amsterdam op den titel.*) t' Amsterdam. Ghedruckt by Broer Jansz. .... Anno 1617. in-4°., 4 blz.

= W. 1503. Verg. het voorgaande, dat alleen de eerste publicatie bevat.

2381 In-houdt Van eenighe Brieven, aengaende de Beroerten binnen Amsterdam onlangs voor-gevallen. Met een Discovrs aen Alle goede Patriotten, *enz.* .... Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 30 blz.

Door Jacobus Taurinus. Zie *Baudartius*, *B. IX*, 18. Wat spelling betreft komt dit ex. overeen met T. 1261; hierin is echter het bijvoegsel (zie volgend nummer), dat bij T. 1261 niet gevonden wordt.

2382 In-houdt Van eenighe Brieven, *enz.* .... voor-*ghe*vallen *enz.* .... Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 32 blz.

Tusschen blz. 26 en de spreuken aan het slot is een vrij hevig bijvoegsel van 4 blz. gehecht, met opschrift: *Het Boeck tot den Leser.* De druk is overigens vrij gelijk aan de vorige. (T. 1262.)

2383 Inhoudt *enz.* .... voor-ghevallen *enz.* .... Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 28 blz.

Andere druk dan de voorgaanden, zonder het bijvoegsel. Aan het slot, na de spreuken is een *notabel Pasquil* bijgevoegd, onderteekend *Abraham A. N.*, hetzelfde dat *Baudartius*, *B. IX*, *p.* 18 mededeelt. (T. 1263.)

2384 Copie vant Pasquil den 22 Februario 1617. aen Borse gheplakt. (*Geschreven kopie uit dien tijd.*) in-4°., één blad.

Het hier genoemde *Pasquil* is hetzelfde als aan het einde van het vorige nummer is afgedrukt.

2385 Antwoort, Tot wederlegginghe van het monstreus, oproerich Discours ende Pasquil Jacobi Taurini ende der sijner, het welcke in Vergaderinge der E. H. Staten van Hollant ende West-Vrieslant is gecondemneert. Gestelt door een Lief-hebber der Waerheyt..... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., (II) en 62 blz.

Tegenschrift van het vorige De auteur wordt in het tegenschrift predikant te Amsterdam en leerling van Plancius genoemd. Zie hierover *Baudartius*, *IX*, 18. (T. 1265.)

2386 Antwoort, Tot wederlegginghe *enz.* .... De tweede Editie. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°,, (II) en 62 blz.

= T. 1266.

2387 Corte ende naecte ondeckinghe van den Loegen-geest, onlangx verschenen in de uytgegeuene Antwoordt tot wederlegginghe van het Discours over de Amsterdamsche beroerten.... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt. *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... Anno 1617. in-4°., 36 blz.

= T. 1267. Door Jacobus Taurinus. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 117.

2388 Waerachtich verhael van den Oploop, twist ende tweedracht ghescheidt tot Amsterdam in Hollant, hoe datse daer nv tegen malcanderen opstaen, de oude Geusen teghen de nieuwe Geusen, ende hebben malcanderen verjaecht, de Caluinisten teghen de Armenianen (*sic*), gheschiet den xix. Februarij 1617. .... (*Met houtsneê op den titel.*) T'hantwerpen, By Abraham Verhoeuen .... *z. j.* in-4°., 8 blz.

= W. 1504. Van Katholieke zijde. Aan het einde: *Vidit et Appr Egbertus Spitholdius Plebaen ende Canoninck t' onser L. Vrouwen t' Hantwerpen.*

2389 Publicatie, ende Interdictie Vande E. Magistraet der Stadt Vtrecht, Tegens De ghenen die, onder decksel vande Gereformeerde Religie, In de Christelijcke Gemeynte ende Republijcke der selver Stadt poogen Scheuringe ende Onrust aen te rechten. (*ged.* 31 *Maart. Met het wapen van Utrecht op den titel.*) T'Vtrecht, By Salomon de Roy, ... 1617. in-4°., 8 blz.

= T. 1268. Tegen het houden van *Conventiculen* en het in troepen naar een andere plaats ter kerk gaan. Bij *Baudartius*, *B. IX*, 19; *Uytenbogaert*, 759.

2390 Publicatie *enz.* (*als 't voorg.*) ... (*Met het wapen der provincie Utrecht op den titel.*) Nae de Copie T'Vtrecht *enz.*... 1617. in-4°., 8 blz.

= T. 1269.

2391 Publicatie *enz.* (*Als 't voorgaande.*)...(*Met titelvignet.*) Nae de Copye. T'Vtrecht, *enz.*... 1617. in-4°., 8 blz.

= T. 1270.

2392 Handelinghe tusschen de Magistraet der Stadt Haerlem ende dien van den Kerckenraet, by Interventie van de Classe van dien quartier, op d'Electie van Kerckelijcke persoonen ende t' beroep van den Predicanten binnen de voorschreven Stadt Haerlem, ghevallen inden Jare 1616. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ghedruckt t'Haerlem, by Adriaen Rooman,.... By expresse Ordonnantie van de Heeren Burghermeesteren, ende Regeerders der Stadt Haerlem, Anno 1617. in-4°., 8 blz.

Zie over dit en de volgende stukken betreffende de kerkgeschillen te Haarlem: *Uytenbogaert*, 792 *v.v.*; *Trigland*, 821 *v.v.* (T. 1271.)

2393 Handelinge tusschen de Magistraet der Stadt Haerlem ende dien van den Kerckenraedt, *enz.* (*als 't voorgaande*) ... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt t'Haerlem, by Adriaen Rooman,... Ende nu t'Amsterdam by Broer Jansz. 1617. in-4°., 4 blz.

Andere compresser druk, welke niet wordt gevonden bij *Rogge*, *Gesch. der Remonstranten*, *blz.* 18.

2394 Vreed-Accoort. Oft Handelinghe *enz.* (*als 't voorg.*) ... (*Met fileet op den titel.*) Nae de Copie. Ghedruckt t'Haerlem, by Adriaen Rooman, ... 1617. in-4°., 8 blz.

= T. 1272.

2395 Requeste Vande Dolerende Kercke van Haerlem, Aende E. E. Magistraet der selver Stadt: Met Den Deductie, Ghestelt tot justificatie van d'onderteeckeninghe ... tot het overleveren van het voorschreven Request... Neffens het provisioneel Accoort 't voorleden jaer aldaer ghemaeckt ... (*Met drukkersmerk op den titel.*) t'Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... 1617. in-4°., 16 blz.

= T. 1273.

2396 Nootwendich Vertooch Vande Onnoselheyt ende oprechticheyt des E. Kercken Raets van Haerlem ende de grove, tastelijcke abuysen, van sekere uyt de Gemeente, die den dienst van den voorsz. Kercken-Raedt in twijffel trecken .... Tsamenghestelt, Tot onderrechtinghe ... Ende Wederlegginghe van... (de) *Requeste vande dolerende Kercke*

tot Haerlem etc. ... (*Met titelvignet.*) Tot Haerlem, Gedruckt by Adriaen Rooman,.... Anno 1617. Voor Francoys Beyts.... in-4°., 48 blz.

In het *Nootwendigh Tegen-vertoogh* (zie volgend nummer) wordt dit stuk aan den Haarlemschen predikant Isaac Junius toegeschreven. (T. 1276.)

2397 Nootwendigh Tegen-vertoogh, Waer in D'onnooselheyt vanden Vromen ouden Kercken-raedt, Tegens de grove ende menighvuldighe lasteringhen van den Haerlemschen Vertooger op haer nytgeworpen (*sic*), verdedicht wert.... Door D. M. D. J. D. F. P. H. P. (*Met titelfileet.*) 't Amstelredam, By Jan Evertsz van Heerden,.... A°. 1617. in-4°., (II) en 74 blz.

Hevig tegenschrift tegen het vorige, door den *Med. Doctor* Damius, die daarvoor den 30 Dec. uit Haarlem gebannen werd. (T. 1277, waar de initialen op den titel aldus worden aangevuld: D. M. D(amius) J. D. F(ilius) P(rocurator) H(adriani) P(ublicus).) Het tweede deel van dit geschrift verscheen in 1618.

2398 D. Spranchvsy. Jvstificatie Teghen Alle Calumnien ende lasteren, die hem 'tsedert den aenvanck van sijnen Kerckendienst tot Haerlem opgheticht sijn. Mitsgaders De redenen, waerom hy goet ghevonden hebbe te versoeken ontslaginghe van sijnen Dienst tot Haerlem, *enz.*... (*Met titelvignet.*) Ghedrvckt t' Haerlem. By Adriaen Rooman, ... 1617. in-4°., (VIII) en 44 blz.

= T. 1278.

2399 Corte Refutatie of wederlegginghe vande voorrede tot den Leser. Ghestelt Voor de ghenaemde *Justificatie Spranckhusy*, ... (*Met titelvignet.*) t' Amstelredam, Gedruckt by Barent Otsz. voor Pieter Pietersz. .... Anno 1617. in-4°., (II) en 18 blz.

= T. 1279. Achter blz. 18 ontbreken 2 blz.

2400 Een Lieffelijcke Vrovwen-praet, ghesteldt By gheschrifte, Tot Confusie vande arme Refutatie, welcke onlancx is uytghegeven op de Voor-reden van D. Spranckhusij Justificatie..... (*Met titelvignet.*) Tot Gorinchem. By Jan Haensberch Jansz.... 1617. in-4°., 20 blz.

De schrijver van dit stuk noemt *Spranckhuysen* zijn „*oud-bekenden vrundt en medebroeder .... ende een promoteur van mijne studien.*" Hij zegt ook tot de Contra-Remonstranten te behooren en teekent zich onder het „*Tot den Leser*": *H. S.* Zie het tegenschrift op 1618. (T. 1280.)

2401 Grondigh Bericht, Vvaer in betoont wert, dat Spranckhusius door sijn ghenaemde Justificatie niet min als ontschuldight wordt: Ja culpabel is van een lasterlijcke beschuldiginge teghen twee vrome Predicanten, midtsgaders den Magistraet tot Haerlem. Ghestelt

Door een Liefhebber der Waerheydt..... (*Met titelvignet.*) t' Amsterdam, Ghedruckt by Jacob Jacobsz. Anno 1617. in-4°., 78 blz.

= T. 1281. De auteur is Dr. Damius, zooals blijkt uit de *Wonderlycke T'samensprekinghe* van 1618.

2402 Vrede-handel tvsschen Die van t' Classis ende d' openbare Gereformeerde Kercke van Hoorn ter eenre: ende die haer vande selve, so Classe, als Kercke hebben afgesondert ter ander zijde Aenghestelt by de .... Bvrgemeesteren ende Vroedtschappen der Stede Hoorn .... (*Met titelvignet.*) Tot Hoorn, Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in 4°., 16 blz.

Deze vruchtelooze onderhandelingen hadden in Juli—Aug. 1616 plaats. (T. 1282.)

2403 Vriendelijcke ende Christelijcke t' samensprekinghe, over t' verschil tusschen die vande openbare Ghereformeerde Kercke, ende d' Afghesonderde Vergaderinghe in de Ramen. Eerste Deel Waer-inne voornamelijck ghehandelt werdt van de Conditie, waer op soo die van de Kercke, als oock die vande Ramen den Menschen de saligheyt voorstellen ende toeseggen. Ghestelt tot onderwijsinghe der Ghereformeerde Christenen, door J(*an*). B(*roersz.*)... (*Met titelvignet.*) Tot Hoorn, Ghedruckt by Willem Andriessz. ... Anno 1617. in-4°., (VIII) en 48 blz.

= W. 1506. Op de keerzijde van den titel 5 vier-regelige koepletten. De voorrede, blz. III—VIII, is onderteekend: *Jan Broersz.* Er schijnt slechts één deel te zijn uitgekomen.

2404 Bespreck, Ofte Onder-handelinge ghehouden over eenige Huydensdaechsche Kerckelijcke-verschillen, voor twee Notarisen, ende verscheyden Getuygen weder-zijdts. Tusschen Dominicum Sapma, Dienaer des Godlijcken Woorts .... tot Hoorn, Ende Rippertum Sixti, mede Dienaer des Woorts in de afgesonderde vergaderinghe in de Ramen..... Ghedruckt tot Hoorn, By Jan Jochimsz. Byvanck, voor Hendrick Gaerman ... 1617. in-4°., (VIII) en 280 blz.

Met eene Opdracht van den uitgever, den Remonstrantschen predikant *Sapma*, aan de Regeering van Hoorn, die hem de hand boven het hoofd hield. Deze Opdracht is ged. 25 *May*. (T. 1283, waar het aantal blz. ten onrechte als (VIII) en 30 is opgegeven.)

2405 Antwoort Op Een zeker Laster-schrift Door Adriaen Symonsz ende Reinier Bormans, beyde Predicanten, wtghegeven, gheintituleert *Copie van een Schrift vervatende zekere antwoort van Petrus Wassenburch.* .... Door Petrum Wassenburch Predicant inden Dorpe Poortugael. .... Tot Schiedam, By Adriaen Cornelisz van Delf, Anno 1617. in-4°., 60 blz.

Zie over deze geschillen *Trigland*, 819 v. (T. 1285.)

2406 Verscheyden Onwaerheden ende Contradictien, ghestelt In een zeker Boecxken door Petrum van Wassenburgh, Predicant tot Poortugael, teghens Reynier Bormans ende my onderschreven in Druck uytghegheven, ende nu aengewesen ende weder-leyt Door Adriaen Symonsz. Bedienaer des H. Evangeliums in Charloys. .... (*Met titelvignet.*) Tot Leyden. By Govert Basson, ... Anno 1617. in-4°., (IV) en 56 blz.

Tegenschrift van het voorgaande.

2407 De Schuer-predicanten, Die hier ontrent de Lieden vande Kercke zoecken af te raden, ende tot hare Factie te brenghen; zijn Vrienden ende Toe-standers, van dese na-volghende Leer-poincten. *Hieronder volgen* 11 poincten *waarin* Slatius *de leer der Contra Remonstranten ten toon stelt. Onderteekend:* Henricvs Slativs, Predicant van Godes H. Woordt tot Bleys-wijc. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-plano, een blad.

= W. 8902. Aangeplakt den 14 en 15 Mei. Zie *Brandt*, *II*, 540 *v.* en volgend nummer.

2408 Antwoordt Op een zeker Faem-roovend' Laster-schrift, door Henricvs Slativs uytghegheven, ende den 14 ende 15 Mey int openbaer tot Bleyswijck aengheslaghen, Teghens de Schuer-Predicanten, Oft de Ware Leeraers der ghereformeerde Kercken: ... Door Samvel Beyer. .... Tot Rotterdam, By David Jacobsz van Hakendover, ... Anno 1617. in-4°., 22 blz.

= T. 1286. Tegenschrift van het voorgaande.

2409 Antwoordt Op een zeker Faem-roovend' Laster-schrift, *enz.* .... Den tweeden Druck. Tot Rotterdam, By David Jacobsz van Hakendover,, ... Anno 1617. in-4°., 24 blz.

Deze tweede druk komt noch bij *Tiele*, noch bij *v. d. Wulp*, noch bij *Petit*, noch bij *Rogge* (*Bibl. der Contra-Remonst. Geschr.*, *blz.* 84) voor.

2410 t'Loon, Twelck Samvel Beyer kende schuldich te zijn aenden *Post-bode*, Die den opgheblasen ende hoochmoedighen Henricvs Slativs aen de Schuer-Predicanten, Oft de Ware Leeraers der ghereformeerde Kercken heeft ghesonden, Door Samvel Beyer... Tot Rotterdam, By David Jacobsz. van Hakendover, ... Anno 1617. in-4°., 8 blz.

= T. 1288. Tegenschrift van T. 1287.

2411 Ontdeckinghe Vande valsche Munte, Die Samuel Beyer aende *Post-Bode* van Henricvs Slativs tot een Loon heeft willen gheven. Op de Toetse ghestelt, Door P, V(*anden*), Base, ... Ghedruct by Matthijs Bastiaensz. (*Z. n. v. pl. Rotterdam.*) 1617. in-4°., 20 blz.

= T. 1289. Achteraan de dagteekening van 28 Juni.

2412 Henrici Slatii Bewiis, Dat de Schuer-Predicanten zijn Vrienden ende Toe-standers vandese Leere: Dat Godt on-mondighe jonge Kinderkens, die in hare onbejaertheyt sterven, zelfs der Gheloovighen van eeuwigheyt heeft verworpen, ende in tijde verdoemt: .... (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz. ... 1617. in-4°., (II) en 20 blz.

= T. 1290. Ged.: *In Bleys-wijck desen vier-en-twintichsten Julij*, *Anno* 1617.

2413 Stapel der Scheldt-woorden, van Adriaen Jorisz. Smout, by-Predikant tot Amstelredam, ghetast op de rugge van Nicolaus Grevinchoven, Predikant tot Rotterdam, in zyn laest uytghegeven Latijnschboeck, met desen Titel, *Nicolaus Grevinchovius Heautontimorumenos. Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-plano, een blad.

Onderteekend: *Desen* 9. *Junij*, 1617. *H. Slat. Predicant tot Bleyswijc. M. Burg. Predikant tot Serenhuysen.* Vermeld bij *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 138. Het geschrift van *Smout* is vermeld in *Rogge*, *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*, *blz.* 74. Verg. n°. 2450.

2414 T'samen-sprekinge Tusschen eenen Predicant ende Leerlingh, over de huydens-daeghsche Verschillen, ende de heftighe Proceduren die ter oorzake van dese Verschillen, van de ghene diemen Gomaristen of Schuerganghers naemt, worden byder handt ghenomen. (*Met titelvignet.*) Ghedruct *z. n. v. pl. en v. dr.* ... 1617. in-4°., 44 blz.

Verg. volgend nummer.

2415 T'zamen-sprekinge Tusschen *E*enen Predi*k*ant ende Leerlingh, *enz.* (*Als het voorgaande.*) .... *Aan het einde:* Ghedruct by Philips Philipsz. 1617. (*te Rotterdam.*) in-4°., 44 blz.

Andere druk met verschil in spelling; de laatste blz. is hier onbedrukt.

2416 Post-bode, verhalende de procedvren, aengaende het aennemen van de .... Dienaeren des H. Euangelij respective tot Buren ende Yselsteyn: Teghens het snaeteren van eenighe onrustighe Menschen. .... Ghestelt door Theodorvs Boomivs Bedienaer des H. Euangelij tot Buesecom. Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) in't Jaer 1617. in-4°., (VIII) en 50 blz.

Met opdracht aan de regeering van Buren, ged. 18 Oct. 1617. Zie over de geschillen aldaar, met een enkel woord: *Brandt*, *II*, 703. (T. 1292.)

2417 Afghescheyt Van weghen de Heeren Staten van Gelrelant den Kercken-dienaren der selver Lantschap ghegheven. (*ged.* 5 *Febr. Met het wapen van Gelderland op den titel.*) Tot Arnhem, By Jan Janssen, ... 1617. in-4°.. 8 blz.

= T. 1293. Bij *Baudartius*, *B. IX*, 1. Zie *Brandt*, *II*, 682 *v.*

2418 Afghescheyt *enz.* ... (*Met titelvignet.*) Tot Arnhem, By Jan Jansz. (*sic*)... 1617. in-4°., 8 blz.

= T. 1294. Nadruk van het voorgaande.

2419 Afghescheyt *enz.* (*Als 't voorgaande.*).... (*Met titelvignet.*) Na de Copye. Tot Arnhem, by Jan Janssen, ... 1617. in-4°., 8 blz.

= T. 1295.

2420 Zedich Onder-soeck Van eenige handelingen in Gelderlandt inde Maent Februarius ter oorsaecke van seecker Verschil tusschen de Predicanten voorghevallen... Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) in 't Jaer 1617. in-4°., 24 blz.

= T. 1296. Door den Utrechtschen predikant Jacobus Taurinus. Zie: *Baudartius*, *B. IX*, 8; *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 117.

2421 Zedich Onder-soeck *enz.* (*Als 't voorgaande.*) Tweede Editie. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*)... 1617. in-4°., 36 blz.

= 1297. Veel vermeerderde uitgave.

2422 Antwoordt op Seecker Laster-Schrift gheintituleert, *Zeedich* (in der daet onzedich) *Onder-soeck van eenighe Handelinghen in Ghelder-Landt* enz.... Door Evsebivm Philaletivm. Ghedrvckt In de Mater Salem (*Amsterdam*). Anno 1617. *Z. n. v. dr.* in-4°., 84 blz.

= T. 1298. Zie: *Rogge*, *Gesch. der Remonstranten*, *blz.* 27.

2423 Eerste ende tweede Af-ghescheyt, Van weghen de Heeren Staten van Gelrelant den Kercken-dienaren der selver Lantschap ghegheven. (*De titel is in randwerk.*) T'Amstelredam, By Jan Janssen, ... Anno 1617. in-4°., 8 blz.

Het tweede „*Af-ghescheyt*" (ged. 12 Juli) bij *Baudartius*, *B. IX*, 13 *v.* (T. 1299.)

2424 Oprecht ende Claer Bericht Waer in Cortelijck teghens een ander ghestelt is I. Wat die Predicanten van Campen hier ondergeschreven van die hedensdaechsche verschillen, Overt' stuck van die Praedestinatie .... gevoelen. II. Wat die selvige oock daer tegens, Als Onwaerheijden ende niuwicheijden .... verwerpen. .... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Campen, Ghedruckt By Willem Berendtss, Anno 1617. in-4°., 20 blz.

= T. 1300 en W. 1508. Het voorbericht is ged. *In Campen*, *den* 29. *Septemb.* 1617. Het stuk is onderteekend door de volgende Remonstrantsche predikanten van Kampen: *Thomas Goswinius. Everardus Voscuilius. Johannes Schollerus. Assuerus Matthisius.* Daaronder het wapen van Kampen. In sommige exempl. van denzelfden druk leest men achter den naam van den drukker *in S. Lucas.* In 1618 (n°. 2548) verscheen een tegenschrift.

2425 Oprecht ende Claer Bericht, *enz.* .... (*Met het wapen van Kampen*

op den titel.) Tot Campen, Gedruckt by Pieter Hendricksz. van Wijringen, ... Anno 1617. in-4°., 20 blz.

= T. 1301. Andere druk.

2426 Vyttoch Van t' Ghevoelen der Predicanten tot Campen Hier-onderbenoemt, Over t' stuck van de Predestinatie met den aencleve van dien: Van woort tot woort ghenomen uyt het *Oprecht ende Claer Bericht*, Van haer onlangs door Willem Berendts Drucker int Licht ghegeven: *enz.... Onderaan:* Tot Campen, Ghedruckt By Willem Berendtsz in S. Lucas Anno 1618. in-plano, één blad.

Zie de vorige nummers.

2427 Antwoordt, Van de ... Staten van Vytrecht, op de Propositien, ghedaen van weghen de ... Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, sijne Excie. ende den Raedt van Staten, in September lestleden. (*ged.* 17 *Sept. Met titelvignet.*) Binnen de Stadt van Vytrecht (*z. n. v. dr.*), Anno 1617. in-4°., 8 blz.

= T. 1302. De Staten van Utrecht verdedigen hierin hun recht tot lichting der Waardgelders. Zie *Motley*, *John of Barneveld*, *II*, 166 *v*.

2428 Copye van een Reqvest Aen den Deken ende de Capiteynen van de Schutterye der stadt Leyden. (*ged.* 7 *Oct. Met titelvignet.*) Ghedrvckt *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... Anno 1617. in-4°., 4 blz.

Request tegen de lichting der Waardgelders. Bij *Baudartius*, *IX*, 81. (T. 1303.)

2429 Copie d'vne Lettre De Monsieur de Moulin, Ministre en l'Eglise reformée à Paris, Escripte à un sien Amy en Hollande. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Anno 1617. A Schiedam, De l'Imprimerie d'Adrian Corneille, et on les vend a la Haye, Chez Arnould Meuris. in-4°., 8 blz.

= T. 1304. Zie: *Rogge*, *Wtenbogaert*. *II*, 250 *v.v.* Vergelijk hieronder *Copie de la Suite* enz.

2430 Copie Eens Briefs D. P. Molinaei, Dienaer des Godlicken Woorts inde Ghereformeerde Kercke tot Parijs, gheschreven aen eenen synen Vriendt in Hollandt. Wt het Fransch, ... over-gheset. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Schiedam, By Adriaen Cornelisz van Delf, ... 1617. in-4°., 8 blz.

2431 Copie d'vne avtre lettre De Monsieur de Moulin, Ministre en l'Eglise reformée à Paris, Escripte à un sien Amy en Hollande. (*Met titelvignet.*) A Schiedam, De l'Imprimerie d'Adrian Corneille, et on les vend a la Haye, Chez Arnould Meuris. *z. j.* in-4°., 8 blz.

2432 Copie de la Svite ov seconde partie de la Lettre de Monsieur du Moulin, Ministre en l'Eglise Reformée à Paris, omise de propos

deliberé, et par tromperie, en l'edition de Schiedam. Ensemble des Ouvertures dudit Sieur pour travailler à l'Vnion des Eglises de la Chrestienté, et à appaiser les differens etc. Avec un Aduertissement preallable sur la Copie d'vne autre Lettre dudit du Moulin. (*Met titelvignet.*) A la Haye, Chez Hillebrant Jacobssz. .... Anno 1617. in-4°., 20 blz.

= T. 1808. Daar in de vorige nummers de voor Contra-Remonstranten aanstootelijke passages niet waren gedrukt, gaf Wtenbogaert in dit stuk een volledige uitgave. Zie zijne *Kerck. Hist.*, 887; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 251 *v.v.*

2433 Theologia vera et mera. Lactentium et infantium in Christo. Een Suyver, Claar, Alghemeyn Fondament-Boeck. Door naacte Schriftueren des O. Ende insonderheydt des N. Testaments..... Met een Devotie-boec vol allerley Goddelijcke Meditatien, Ghebeden, *enz.*... 'Twelck de Christenheyt wel veerthien-hondert Jaren gemist heeft, ende nu eerst te voorschijn wordt ghebracht door een Lief-hebber van de Vrije Eenigheyt aller Godt-lievenden herten. Ghedruckt *z. n. v. pl.* (*Alkmaar*) by de Weduwe van Jacob de Meester. 1617. in-4°., 38 en 58 blz.

Op blz. 37 van de *Dedicatie* noemt de schrijver zich *Een Jager na den Vrede. A. T. V. T. F. D.* (Adolphus Tectander Venator *Tectandri Filius Dedicavit*). De Staten besloten dit geschrift „*als onschriftmaetig en ergerlijk door de Schouten overal te doen intrekken*" (*Brandt*, *II*, 533). Het zal dus zeldzaam geworden zijn. (T. 1810.)

2434 Epistola Ecclesiastarvm, Quos in Belgio Remonstrantes vocant, Ad Exterarvm Ecclesiarvm Reformatos Doctores, Pastores, Theologos: Qua Sententiam suam de Praedestinatione et annexis ei capitibus exponunt, ... Opposita Epistolae Delegatorum Classis Walachrianae ad eosdem Doctores singulatim directae. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm, Excudit Joannes Patius, ... 1617. in-4°., (IV) en 140 blz.

= 1811. Door Caspar Barlaeus. Zie *Brandt*, *II*, 524 en *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 471, waar *Corvinus* en *Grevinchoven* als medewerkers worden genoemd. Van blz. 56 af is de pagineering foutief.

2435 Epistola Ecclesiastarvm, *etc.* ... Opposit*ae* Epistolae Delegatorum *etc.* .... *Bij denzelfden.* Anno 1617. in-4°., 132 blz.

Latere verbeterde druk. In plaats van de *Corrigenda* vindt men in dezen druk op de voorlaatste blz. een *Admonitio ad Lectorem.*

2436 Cleophas Ofte Christelijck Ghespreck, Van twee Disciplen gaende nae Emaus. Waer in gehandelt wert, Van het oochmerck deser Kerckelijcke gheschillen, ende van de middelen om de selve te stillen. Door Irenevm Philaletivm.... (*Met drukkersmerk op*

den titel.) t'Amsterdam, Voor Marten Jansz. Brandt, ... Anno 1617. in-4°., 34 blz.

= T. 1312. Door Ewoud Teelinck. Zie: *Rogge*, *Bibl. van Contra-Remonstr-Geschr.*, *blz.* 286; *De la Rue*, *Geletterd Zeeland*, *blz.* 196. Verg. n°. 2256.

2437 Querela Patriae: Dat is, Clachte des Vaderlants Over De teghenwoordighe swaricheden, door ettelijcke, ende etterlijcke Nieusgesinde Leeraers, inden Lande van Hollandt verweckt. Claeghs-wijse ghestelt, Door Alexius Philopator. (*Met drukkersmerk op den titel.*) t'Amsterdam, Voor Marten Jansz. Brant .... Anno 1617. in-4°., 24 blz.

= T. 1313. Zie *Uytenbogaert*, 927. Door *De la Rue*, *Geletterd Zeeland*, *blz.* 332 en *Paquot*, *Mémoires*, *V*, 248 wordt ook dit stuk aan Ewoud Teelinck toegekend.

2438 Querela Patriae: *enz.* ... Den tweeden Druck. *Bij denzelfden.* 1617. in-4°., 24 blz.

= T. 1314.

2439 Querela Patriae: *enz.* ... Den vijfden Druck. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Amstelredam, By Marten Jansz. Brant, ... Anno 1618. in-4°., 24 blz.

= W. 1542. In het jaar 1617 werd dit stuk 4 maal gedrukt. Zie *Rogge*, *Geschied. der Remonstr.*, *blz.* 34.

2440 Querela Ecclesiae. Oft Clachte der Kercke Aende Overheden des Lants, ende Dienaren des Goddelycken Woorts, over hare teghenwoordighe swaricheden. Door Irenevm Philaletivm. .... (*Met drukkersmerk op den titel.*) t' Amsterdam, Voor Marten Jansz. Brandt, ... Anno 1617. in-4°., 32 blz.

= T. 1315. Door Ewoud Teelinck. Zie o. a.: *Uytenbogaert*, 927; *Rogge*, *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*, *blz.* 286.

2441 Querela Ecclesiae, *enz.* .... Den vijfden Druck..... *Voor denzelfden.* Anno 1617. in-4°., 32 blz.

2442 Querela Ecclesiae, *enz.* .... Den sesten Druck. .... *Voor denzelfden.* Anno 1617. in-4°., 32 blz.

2443 Querela Ecclesiae, *enz.* .... Den sevensten Druck.... *Voor denzelfden.* .... Anno 1617. in-4°., 32 blz.

Zie op 1618, n°. 2517.

2444 Weder-klaghe Vande ware Christeliicke Gereformeerde Kercke, teghens de Bloedt-klachte vande woeddende Kerc: Aen de Over-

heden des landts. (*Met titelvignet.*) Ghedruct (*z. n. v. pl. en v. dr.*) ... Anno 1617. in-4°., 16 blz.

= T. 1317. Geheel op rijm. Op blz. 13 en 14: *Na-reden Aenden Autheur vande noodeloose Clachte der Kercke*, *Aende Schuer-ganghers* en *Aenden Lezer.*

2445 Anderde Clachte der Kercke, Aen Eenighe voornemelijcke Machten ende Overheden des Landts: Over den Grouwel tot Alckmaer uytghebroet, Ende eenighe andere verwerringhen tot verstoringhe vande Kerckelijcke Vrede, onlancx voorghevallen. Door Irenvm (*sic*) Philaletivm. .... (*Met drukkersmerk op den titel.*) t' Amstelredam, By Marten Jansz. Brandt, ... 1617. in-4°., 62 blz.

= T. 1318. De schrijver is Ewoud Teelinck. Zie de voorgaande nummers en op 1618, n°. 2515—2517

2446 Anderde Clachte der Kercke, *enz.* ... Waer in oock De wederklaghe vande valsche Ghereformeerde Kercke beantwoordt werdt. Door Irenum (*sic*) Philaletium. Den tweeden Druck. (*Met drukkersmerk op den titel.*) .... 't Amstelredam, Voor Marten Jansz. Brandt, ... 1617. in-4°., 62 blz.

= W. 1512. In 1618 verscheen een *Derde Klachte* en in 1622 een *Vierde Klachte.*

2447 Oorspronck vande Swarigheden, ende Voor- slagh tot reddinghe in de Kercken van Hollandt. Door Evbvlvm Eirenephilvm .... (*Met drukkersmerk op den titel.*) t'Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... Anno 1617. in-4°., 16 blz.

= T. 1319. Door Jacobus Trigland. Zie *Mr. J. I. van Doorninck*, *Vermomde en naamlooze schrijvers*, *I*, 161.

2448 Oorspronck vande Swarigheden, *enz.* ... Ten derdenmael ghedruckt ende verbetert. (*Met drukkersmerk op den titel.*) t'Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... Anno 1617. in-4°., 16 blz.

= W. 1513.

2449 Appendix Pressioris Declarationis, Continens Testimonia ex scriptis variorum Authorum collecta, quibus membratim demonstratur, Remonstrantes in proponendis doctrinae, quam reiiciunt, Capitibus non ambulasse mala fide, sed nullum in iis verbum positum esse, quod non apud multos Reformatos Doctores inveniatur. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm, Excudit Joannes Patius, ... Anno 1617. in-4°., (XXVIII) en 80 blz.

2450 Nicolai Grevinchovii Ecclesiastae Roterodamensis Apologia Pvblica et privata, Hoc est, Abstersio calumniarum Adriani Smoutij, quibus in suo, quem inscribit, *Nic. Grevinch. Heautontimoroumeno*, Illustres Ordd. ac plerasque Civitates Hollandiae, nec non Remonstrantes, eorumque Patronos, socios, aliosque cum istis

pacem colentes, nominatim vero Nic. Grevinchovium, in odium atque invidiam orbis Christiani adducere satagit: .... Roterodami Batavorum, apud Mathiam Sebastiani. *Z. j.* in-4°., (XVI) en 172 blz.

Het geschrift van Smout in *Rogge*, *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*, *blz.* 74. Verg. n°. 2413.

2451 Brief et vray extraict, De la grande difference, qu'il y a entre les Arminiens, d'avec les autres Protestans, qui constamment maintiennent la verité de la Religion Chrestienne: avec un advertissement au Lecteur: et un preservatif contre toutes sortes de desperation: A .... Mavrice, ... Prince d'Orange, ... et à tous autres, qui aiment la guerre contre eux-mesmes, pour estre en paix avec Dieu: .... dedié, par Nicolas Hammer Portven. .... A Schiedam, de l'Imprimerie d'Adrien Cornille. 1617. in-plano, een blad.

2452 Defensio Fidei Catholicae De Satisfactione Christi Adversus Favstvm Socinvm Senensem: Scripta ab Hvgone Grotio. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm Excudit Joannes Patius, ... Anno 1617. in-4°., (VIII) en 200 blz.

De voorrede van *Ger. Joannides Vossivs* is ged. *VIII. Kal. Sept. An. Chr. cIɔ Iɔ cxvii.* Zie *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 252. Blz. 264 van *Rogge's Bibl.* vermeldt een hollandsche vertaling van het jaar 1707 en een duitsche in-8°. van het jaar 1800.

2453 De libro .... Hvgonis Grotii, ... cvi titvlus est, *Defensio fidei catholicae de Satisfactione Christi*, *adversus* Faustum Socinum Senensem; Herman. Ravenspergeri Ivdicivm. (*Met het wapen der provincie Groningen op den titel.*) Groningae, Excudebat Johannes Sassius, ... Anno M.DC.XVII. in-4°., 36 blz.

Zie: *Baudartius*, *B. IX*, 26; *Brandt*, *II*, 527. (W. 1518.)

2454 Eryci Pvteani Professoris Lovaniensis de Indvciis Belgicis dissertatio politica. Hactenus ab Auctore Suppressa, sed nunc bono publico in Lucem emissa. Adjecta est Jvsti Lipsii, ob argumenti similitudinem, de Induciis Epistola. (*Met fleet op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno Domini 1617. in-4°., 40 blz.

= T. 1320. *Justi Lipsii Epistola* volgt op blz. 33 met afzonderlijken titel, maar met doorloopende pagineering en signatuur; op den titel staat als drukjaar 1608.

2455 Eryci Puteani Professeurs tot Leuven Burgerlijck Discours over de Nederlandsche Treves. Tot noch toe vanden Aucteur binnen ghehouden, maer nu in t' licht gegeven, tot het gemeene beste. Noch is hier by ghevoegt, om de gelijckheid der verhandelinge Justi Lipsii brief, vande Treves. Wt t' Latijn ... overgheset

door E. M. F. L. (*Met fileet op den titel.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 20 blz.

Vertaling van het vorige Verg. n°. 1492 v.v. Van T. 1321 verschillende druk.

2456 Eryc I Pvteani .... Bur*gh*erl*ick* Discours .... Noch is hier by ghevoeg*ht*, om de *gh*elijckhe*yd* der verhandel*inghe*, Justi Lipsii brief *enz.* .... (*Met ander titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 20 blz.

= T. 1321. Andere druk met verschil in spelling.

2457 Cort ende klaer Contra-Discours, Over den Nederlantschen Treves, Ofte Voorlooper: Waer mede, voor d'ooghen ghebeeldet werdet wat den Coningh van Spangien ende de Eertshertoghen vande Overheerde Provincien, voor ghehadt hebben met het maecken vanden Treves. 't Welck te sien is uyt het Discours Eryci Puteani, ... als oock uyt Lipsij Brief. (*Met titelvignet.*) Beschreven door een Sterckijcker. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 10 blz.

Door Vincent van Drielenburch. Tegenschrift van het vorige. (T. 1322.)

2458 Spaenschen Raedt, Hoemen de vereenichde Nederlanden alderbest wederom sal konnen brengen onder t' gebiedt van den Coninc van Spagnien. Tot waerschouwinghe van alle vroome Nederlanders, ... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... Anno 1617. in-4°., 14 blz.

Geschreven naar aanleiding van de geschriften van *Puteanus* en *Lipsius* over de Treves. Overgenomen door *Baudartius*, *B. IX*, 91 *v.* (T. 1323.)

2459 Spaenschen Raedt, ... 't*ghe*biedt van den *K*onin*ck* van Spagnien *enz.* Ghedrukt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 8 blz.

= T. 1324. Andere druk.

2460 Spaenschen Raedt, *enz.* .... (*Met wapen van Friesland op den titel.*) Tot Franeker, Ghedruckt by Jan Lamrinck, ... Anno 1617. in-4°., 14 blz.

Herdruk op last der Staten van Friesland. Zie *Baudartius*, *t. a. p.* (T. 1325.)

2461 Een Helder Licht, Daer in klaerlick ghesien wort, dat d'Arminianen niet alleen de oorsaecke zijn van de hedendaechsche twisten der Kercken ende Landen, etc. Maer datse oock arbeyden (door liegen, lasteren, ende valsch beschuldigen) om de oude ware Gereformeerde Religie, ende alle liefhebbers der selver uyt te roeyen, door Inquisitie, ofte Vervolginge, gelijck hier door hare onchristelicke daden betoont wort. *enz.* .... Alles vervatet ende beschreven in twe brieven, Den eenen uyt Bruyssel, door Job Eenvout, Den

anderen door Vrederijck Goemaer, uyt Amsterdam.... *Z. n. v. pl. en v. dr. Aan het einde:*... Inden Jare, 1617. in-4°., 64 blz.

= T. 1327.

2462 Een Helder Licht, Daer in klaerlick ghesien wort, *enz.* (*Als het voorgaande.*) .... *Z. n. v. pl. en v. dr. Aan het einde:* Inden Jare, 1617. in-4°., 64 blz.

Andere druk van het voorgaande. Op blz. 2 leest men hier onder het opschrift *Tot den Leser:*

Noyt en wasser eenigh werck so wel gemaect,
Of het was van eenige teghensprekers gelaect.

Aan den voet der blz. even als op blz. 4 is een *Nota* bijgevoegd, en overigens bestaat er eenig verschil in spelling; beide drukken zijn echter van de zelfde drukkerij. (T. 1516.)

2463 Een Helder-Licht Daer in claerlick ghetoont wort een bondighe. Antwoorde. Op de vragen oft d'Arminianen, niet alleen de Oorsaken zijn, vande hedendaechsche twisten etc. *enz.* (*Verder als de voorgaande.*).... Oversien verbetert ende vermeerdert. Den derden druck. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* (1618.) in-4°., 72 blz.

Zie: *Rogge, Geschied. der Remonstr., blz.* 34. In dezen druk is hier en daar het een en ander uitgelaten.

2464 Na-Sporingh, Hoe ende in wat manieren.... De Prince van Orangien,.... De Bescherminghe deser Landen heeft aenghenomen, Om de Neder-landtsche Belijdenisse, als in allen deelen met Godts woordt accorderende, te mainteneren: En t' Gevoelen der Contra-Remonstranten, in 't stuck vande Predestinatie met den aencleven vandien, als Schrift-matigh over al in te voeren. Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 16 blz.

= W. 1517. Door Jacobus Taurinus. Zie: *Rogge, Bibl. der Remonstr. Geschriften, blz.* 117. Verg. *Baudartius, B., IX*, 23.

2465 Na-Spori*ng enz.* (*als 't voorg.*) .... *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 12 blz.

= T. 1328. Andere druk van 't voorgaande, met verschil in spelling. Op den titel wordt o. a. gelezen: *aengenomen, Gods, accordeerende* enz.

2466 Na-Sporingh, *enz.* .... Den tweeden Druck. Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 16 blz.

= T. 1329.

2467 De rechte Spore ende Aenwijsinghe, Dat de Doorluchtighe.... Prince van Orangien hooch-loflicker Memorie, de bescherminghe der Nederlanden heeft aenghenomen voor de warachtige Religie, tegen de tyrannije der Spagniaerden, *enz.* .... Dienende (by maniere

van een Voor-looper) tot wederlegginghe van de wel-schijnende gheintituleerde, doch slimme *Nasporinge* .... Metter spoet by-ghebracht door T. G. B. V. A. P. L. .... In 's Graven-Haghe, By Aert Meuris, ... Anno 1617. in-4°., 26 blz.

= T. 1330.

2468 Seeckere Articulen Van de Macht eens Princen, Ofte des Magistraets: Ghestelt by David Lindesay in 't Latijn, ende ghedruckt tot Edenburch by Thomas Finlason, ... Ende nu .... in onse Duytsche Tale overgheset .... *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 8 blz.

= T. 1331.

2469 Het sterven der ware Hollandtsche Eendracht, Phenix der gantscher Werelt. .... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 12 blz.

De maker dezer berijmde klacht wijt al de beroerten des lands aan de Remonstranten en vergelijkt Prins Maurits bij Jacob, Jephta, Gideon, Simson, David, Elia, en andere Bijbelhelden. Het stuk is vol toepassingen op de Schrift. (W. 1520.)

2470 Ernstighe Aen-spraeck Aen de Maeghdt van Hollandt, Tot Waerschouwinghe van alle goede Liefhebbers der Oude Vaderlijcke Vrijheydt. En Vertellingh van een Droom. Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 12 blz.

= T. 1332. Op rijm. Het *Droom-gesicht* is geschreven „*op Rommeldicht*". De auteur is de Utrechtsche predikant Jacobus Taurinus. Zie *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 117.

2471 Maechts Antwoort tegen, op, en aen, de aenspraeck van een courtisaen, Die haer als een valsch gedrocht, tong-erg te verleijen socht. in-4°., 24 blz.

Bovenschrift van een plaat, de Hollandsche maagd in den tuin voorstellende, die door den *Courtisaen* (buiten den tuin staande) wordt aangesproken. Onder het hek leest men: *Door Isaac abbema poet. laurea. C.* (sic). Op zijde: *tot Rotterdam Bij Dauit Jacopsen van hakendover boeckvercoper aen vismart.* Onder de plaat de versregels:

Oock los geknoopt den dichten Soom
Van dees nacht uijts dromers droom.

Na *de toe-eygheninghe Aende vrije, Hollandsche maghet, als mede Haer ghetrouwe Beschermers* en een aanspraak van den Dichter *tot sich selven* volgt het *Antwoord*, daarna een *Zang* in 13 koepletten, dan een *Romel-dicht op 't Droom-ghesicht* met *Verklaringhe.* Het stuk heeft geen jaaraanduiding. (T. 1333.)

2472 Ernstighe Teghen-spraeck Aen de Maeght van Hollandt, over seker Aenspraeck by eenen Mopsus ghedaen. .... Met een uytlegginge van Mopsus Droom. (*Op den titel een prent voorstellende de geharnaste*

waarheid op de bazuin blazende.) Z. n. v. pl. en v. dr. .... M.DC.XVII. in-4°., 16 blz.

= T. 1334. Door **Vincent van Drielenburch.** Blijkens de *Verkondiginghe* (zie beneden n°. 2480) zijn de stukken met de beschreven titelprent gedrukt te *Amsterdam*, Bij *Nicolaes Biestkens.* Zie over den schrijver n°. 2276.

2473 Ernstighe Aen-spraeck *enz.* .... Den tweeden Druck. Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 12 blz.

= W. 1519.

2474 Calendier Ofte Almanach, Waerinne men kort, klaer ende waerschijnlijck opspeuren, naspeuren ende sien kan de Apocalyptische Beeste, ende de Babylonsche Hoere daer op sittende, Mitsgaders die ghene die d'selue Figuerlijcker wyse in de seven vrye Nederlandtsche Provincien, ... representeren. Ghepractiseert door seeckeren Sterckijcker. Met een wonderlijcke nieuwe Practica, en noch wat wonders wat nieuws. (*Met titelvignet.*) .... (*Op blz.* 14:) Gheschreven in Martio, ... 1617. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 24 blz.

Door **V. van Drielenburch.** Op blz. 15 begint met een nieuwen titel, waarop de waarheid met de bazuin is afgebeeld: *Wat wonder wat nieuws Van de Kercke Godes ende Christi, Ende Van hare Bescherm-Heeren, etc.* op rijm. (T. 1336.)

2475 Calendier Ofte Almanach, *enz.* (*Als 't voorgaande.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 24 blz.

Andere druk van het voorgaande, o. a. hieraan kenbaar, dat hier op blz. 14, reg. 8 v. o. staat: *gheschiet niet nieuwrs onder der Sonnen*, in het voorgaande: *nieuws onder der Sonnen.*

2476 Cap-Covel Om Om (*sic*) op t' Hooft te setten van DrIeLenbVrgh PaVs Van aLLe Sotten, Sterck-kijcker, ende Autheur vanden Nieuwen Calumnieusen Almanack, alias Levgen-sack. Op de Stem van Ci c'est pour mon Pucellagie. *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 8 blz.

Op rijm. Aan het einde ged. *Den* 12. *September* 1617. De groote letters geven samen het getal 666. Volgens den inhoud van n°. 2478 is **H. Pagius** de schrijver.

2477 Cap-Covel Om Op t' Hooft te Setten .... Den tweeden Druck. *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1617. in-4°., 8 blz.

= W. 1523.

2478 Ghesangh Over Den Cap- ende Covelmaecker der Remonstranten, die de Kinderen Gods voor Sotten ende Dwasen uytroept, ende op haer

Hooft (welck Christus alleenelijck is) syne Beestige, Paepsche ende Antichristische Cap-covel setten wil.... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruckt inde Druckerye vande Almanacken. 1617. in-4°., 8 blz.

Door V. v. Drielenburch (?). Op den titel heeft men dezelfde titelprent als op de *Teghen-spraeck* n°. 2472. Verg. het voorgaande stuk. Wat den drukker betreft, zie men de *Verkondiginghe* (n°. 2480).

2479 Basuyne der Vvaerheyt teghen Vrouw Leughen. Mitsgaders een korte ende klare aenwysinghe ende presentatie van 't warachtich ende rechtvaerdich bewijs... 't gene by Vincent van Drielenburch in zyne schriften, Barnevelt, Ledenbergh ende Vtenbogaert te laste gheleyt is. (*Met gelijke titelprent als 't voorgaande.*) *Z. n. v. pl., v. dr.* (*Amsterd., Nic. Biestkens.*) *en z. j.* in-4°., 16 blz.

= T. 1337. Door van Drielenburch. Het eerste stuk is op rijm.

2480 Verkondiginghe Van Godes ende onses Heeren Jesu Christi wonderwercken, aen den Schryver deses uyt Ghenade bewesen. (*Met gelijke titelprent als de voorgaande.*) Beschreven door Vincent van Drielenburgh. *Aan het einde:* t' Amsterdam, By Nicolaes Biestkens... 1617. in-4°., 20 blz.

Niet vermeld in *Rogge*, *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*, *blz.* 230—284.

2480*a* Reinier Telles Tweede Vrede-sang: ofte Jaerliedt op de voleyndinge van de eerste hondert jaren na de aengevangene Reformatie der Kercken (*Met titelvignet.*).... t'Amsterdam Gedruckt By Porcevant Morgan in... 1617. in-4°., 8 blz.

= T. 1341. De eerste vredezang is n°. 1615. Zie T. 1163.

2481 Reynier Telles Vrede-zangh: Ofte Jaer-Liedt. Op de voleyndinge van de eerste hondert Jaren, na de aengevangene Reformatie der Kercken 1617. Met noch een Nieuw Jaer Liedeken voor den Jare 1615.... (*Met titelvignet.*) t'Amsterdam, Voor een Liefhebber van Vrede. *Z. n. v. dr. en z. j.* in-4°., 16 blz.

Vermeerderde uitgave; de vorige mist het *Nieuw-Jaer Liedeken* en een sonnet aan de keerzijde van den titel. Zie o. a. *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 399. Verg. n°. 2214.

2482 Der Contraremonstranten Kerf-stock, Die nimmermeer IJser wordt. Aen de Roomsche Catholijcken. Op de wijse: Het was een fray rijck Burghers kindt. Door een Lief-hebber van de vrye waerheyt. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt in de groote onbekende Weerelt. *Z. n. v. pl., v dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Niet onaardig maar scherp spotdicht van den ijverigen Remonstrant Reinier Telle. De *Kerfstok* van de Contra-Remonstranten is de volstrekte verkiezing en verwerping. De dichter laat hen o. a. tot de R.-Katholieken zeggen:

„Ghy hebt het met u biecht wel drock,
Maer, vrienden, wy zyn wijser,

Wy hebben een goe Kerref-stock,
Die nimmermeer wort yser,
Daer op wy mogen kerven,
Om niet, tot dat wy sterven.
Slaen andre vroech, hant aende ploech,
Wy komen tijts ghenoech.

Het lied bestaat uit 60 dergelijke koepletten, en wordt door een *Sonnet Aen de Contraremonstranten* voorafgegaan. Het wordt vermeld door *Baudartius*, *B. IX*, 23; *Brandt*, *III*, 193; (*Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 396—399 met aanhalingen). Op het jaar 1618 vindt men verscheidene tegenschriften (T. 1342, waar volgens de spelling van het aangehaalde koeplet nog een andere druk gevonden wordt).

2483 Der Contraremonstranten Kerf-stock, *enz.* . . . (*Met fileet op den titel.*) *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= W. 1521? Andere druk met verschil in spelling, b. v. koeplet 57, reg. 5 van het vorige luidt: *Te schreyen) met haer allen*, hier wordt die regel aldus gelezen: *Te schreyen, met haer callen.*

2484 Samvel Costers Iphigenia. Treur-Spel. . . . (*Met titelvignet.*) Na de Copy, 't Amsterdam, By Nicolaes Biestkens, ... Anno 1617. in-4°., 48 blz.

Dit hoogst oorspronkelijke stuk van den stichter der *Nederduytsche Academie*, vol merkwaardige zinspelingen op de kerkgeschillen van die dagen, werd in dit jaar 1617 en later in 1630 ten tooneele gebracht. Zie daarover *Wagenaar*, *Amsterd.* (*VIe Deel*, *IIIe Boek*) *XIe St.*, *blz.* 360 *v.* en *Witsen Geysbeek*, *Biograph. anth. en critisch Woordenboek*, *II*, *blz.* 96 *v.v.* Hoezeer *Coster* daardoor de onverdraagzame Amsterdamsche predikanten tegen zich in het harnas joeg, blijkt o. a. uit T. 2233. (W. 1524.)

2485 Tractaetgen Vande Rechtveerdighe Voorsienigheyt Gods: Daer in ondersocht wort een seker geschrift van Heer Arnoux Jesuyt, met het welcke hy soeckt te bewijsen, dat Calvinus Godt een Autheur vande Sonde maeckt. . . . . Ghestelt, Door P. D(u). M(oulin). Wt de Fransche in de Nederlandtsche Tale overgheset, ende met een Voor-reden verrijckt, inde welcke vande lasteringhen der Remonstranten een weynich ghehandelt wordt. (*Met drukkersmerk op den titel.*) 't Amstelredam, By Marten Jansz. Brant . . . . 1617. in-4°., 24 blz.

2486 Theologische Oeffening, Vande Praedestinatie. Welckers waerheydt . . . . Onder den sevenvoudigen Schilt Des . . . . H. Johan Makowsky uyt Polen, ... Int openbaer voorstelt om te ondersoecken Lambertvs Ernesti Hiddingh, uyt Mastebroeck in Overijssel. Tot Franecker in Latijn Ghedruckt. Ghedruckt tot Campen, By Piter Hendricksen, van Wieringen . . . . 1617. in-4°., 8 blz.

2487 Spel des gheschils tot Athenen, Ghenomen uyt het 17 Cap. van de Handelinghen der Apostelen: Ende in Rijm ghesteldt door Dierick

Scabaelje. (*Met drukkersmerk op den titel.*) t'Amsterdam, By Nicolaes Biestkens, ... 1617. in-4°., 40 blz.

= W. 1522. Uiterst zeldzaam; zie *Witsen Geysbeek*, *Biogr. anthol. en crit. Woordenb. der Nederl. dichters*, *V*, *blz.* 209. Op blz. 5 een *Sonnet* van R. Telle. Zie over den schrijver „*De Navorscher*", *VIII*, 262 en *IX*, 19, verg. *Rogge*, *Geschr. betreff. de Nederl. Herv. Kerk*, *de Socinianen*, *Kwakers enz.*, *blz.* 56.

2488 Een Tegensettinghe Ende een cort Begrijp, Der Evangelischer Ende Papistischer Leeringhen. Waer uyt een yegelick lichtelijck verstaen mach, hoe verre ende hoe grootelijck datmen huyden in tweedrachticheden is, aengaende het Geloove,.... Bewesen door Henricvs Bvlingerivs in Latijne, ende overgheset in Nederlandtscher spraecken. (*Met titelvignet.*) t' Amsterdam, By Broer Janssz, ... A°. 1617. in-4°., 14 blz.

In twee kolommen gedrukt, de eene voor de *Protestantsche*, de andere voor de *Katholieke* leerstellingen. (W. 8907.)

2489 Declaration dv Sievr de la Ravoire contre l'ordre des Chartreux: A .... Messeigneurs les Estats d'Hollande et Westfrise, etc. (*Met titelvignet.*) A la Haye, Chez Hillebrant Jacobssen. Anno 1617. in-4°. 16 blz.

2490 Pavs bvlle Ofte Aflaets-brief out zijnde hondert Jaren, Wtghegheven onder Paus Leone de thiende. Anno 1517. den 4. Junij. Wt het Latijn in Nederduytsch overghezet. (*Met houtsneê op den titel.*) Tot Dordrecht, By Jacob Aertsz. Anno 1617. in-4°., 8 blz.

2491 Een zeer korte T'samen-spreeckinghe, Tusschen Philippum ende Nathanaëlem, van des menschen ghehoorsaamheyd..... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* M DC XVII. in-4°., 8 blz.

2492 De groote Practica, Ofte Prognosticatie, op het Jaer ... M. VIc. XVII. ..... Ghepractiseert door eenen Beminder, der Loflicke Conste Astronomie. (*Met titelprent.*) In 's Graven-haghe by Hillebrant Jacobsz., Anno 1617. in-4°., 20 blz.

2493 Op de woorden: Men kan wel sien wiens Moeder het is. Dienende op desen teghenwoordighen tijdt. (*Met titelvignet en groote houtsneê op de laatste blz.*) Ghedruckt *z. n. v. pl.* (*Amsterdam*) by B(*roer*). J(*ansz*). Courantier. M. VIC. XVII. in-4°., 8 blz.

1618.

Zie ook n°. 413, 2245 en 2439.

In hoofdzaak is hier dezelfde volgorde in acht genomen als bij Tiele.

Men vindt hier 1°. Geschriften betrekking hebbende op de geschiedenis van Nederland en andere landen, zonder dat zij in verband staan met de politiek-kerkelijke

geschillen in Nederland in dit jaar, n°. 2494—2501. 2°. Stukken ten vorigen jare geschreven en nu eerst gedrukt, of gericht tegen andere geschriften in 1617 verschenen, n°. 2502—2545. 3°. Stukken over onlusten in de vorige jaren in verschillende plaatsen voorgevallen, n°. 2546—2571. 4°. Gebeurtenissen in Nederland van Januari tot Augustus 1618, en Paskwillen vóór de gevangenneming van Oldenbarnevelt uitgegeven, n°. 2572—2685. 5°. Gebeurtenissen van de gevangenneming van Oldenbarnevelt af tot het einde van het jaar en Paskwillen en prenten in dien tijd verschenen, n°. 2686—2779. 6°. Godgeleerde geschriften, die tot de geschiedenis in geen rechtstreeksch verband staan, n°. 2780—2793. 7°. Stukken van verschillenden aard, n°. 2794—2803. De plakkaten, die op de politiek-kerkelijke geschiedenis van dit jaar betrekking hebben, zijn in dezen Catalogus opgenomen.

2494 Jovrnal Ofte Beschryvinghe van de wonderlicke reyse, ghedaen door Willem Cornelisz. Schouten van Hoorn, inde Jaren 1615. 1616. en 1617. Hoe hy bezuyden de Strate van Magellanes een nieuwe Passagie tot inde groote Zuydzee ontdeckt, en voort den gheheelen Aerdkloot omgheseylt, heeft. Wat Eylanden, vreemde volcken en wonderlicke avontueren hem ontmoet zijn. (*Met gravure op den titel.*) 't Amsterdam, By Willem Jansz. (*Blaeuw*)... 1618.

in-4°. *Zonder de kaarten* (VIII) en 92 blz.

Eerste druk van dit Journaal, uitvoerig beschreven in: *Mémoire bibliographique sur les Journaux des navigateurs Néerlandais ... par P. A. Tiele, p.* 41 *en* 42. In het volgende jaar verschenen fransche vertalingen.

2495 De Gazette van Nievwe-maren, Van de gheheele vvereldt. Ghemenght met oude Waerheden.... Door *R. V.* T'Hantvverpen, By Hieronymus Verdussen, 1618. Met Gratie ende Privilegie.

in-4°., 124 blz.

De opdracht aan *Amptman, Borghemeesteren ende Schepenen van... Brussel* is gedagt. *Wt Antwerpen, den* 15. *Mey* 1618. De berichten uit Holland zijn vol hatelijke toespelingen op de kerkgeschillen der Remonstranten en Contra-Remonstranten. *Blz.* 101 *v.v.* is nog bijgevoegd: *Wederlegginghe van eenige valsche, ende onbequame Neder-Lantsche Spreeck-Woorden.* De schrijver is de bekende Richard Verstegen: zie *Willems, Verhand. over de Ned. tael, II,* 69 aangehaald door *De Wind, blz.* 236 (W. 1531). Zie ook: *Kronyk van het Hist. Gen. te Utrecht,* 1847, *blz.* 180 *v.v.* en *Ch. Ruelens* in *Revue Catholique, 3me Série, III,* 1854.

2496 *Een kopergravure zonder het onderschrift* 32 *c.m. breed by* 24 *c.m. hoog, voorstellende het praalbed van den op* 20 *Febr.* 1618 *overleden Filips Willem van Oranje. In het midden der prent het praalbed, waarop Filips Willem ligt uitgestrekt. De overledene is prachtvol uitgedoscht met mantel, hoed, degen en de versierselen van de orde van het gulden Vlies. Boven het praalbed het wapen van Filips Willem. Rechts en links van het praalbed knielende en biddende monniken. Tien kaarsen van groote afmetingen, waarvan twee vóór en* 4 *aan weerszijden van het bed zijn geplaatst, verlichten het vertrek. Links boven in de plaat bevindt zich de volgende opdracht:* Excellentissimae Principi Eleonorae Borboniae ad aeternam Conjugis sui memoriam Boëtius A: Bolsvaerd

dedicabat. *Onder de plaat leest men*: Aspice. Viator. Hic. Jacet. Philip. Gvillielmvs. Princeps. Avraicae. Comes. Nassaviae. Et. Bvrae. etc..... Mortvvs. Hev: Brvxellae. Vbi. Nvmqvam. Eivs. Morietur. Memoria. A CIↃ.IↃ.C. XIIX. A. D. IIX. Kal. Mart. Brvxellae, ex officina Hvberti Antonii.... Anno M.DC.XVIII.

2497 Apologia Ofte Volcomen verantwoordinghe, Waeromme die drie Standen des loflijcken Coninckrijcx Bohemen, Sub utraque, haer hebben moeten defenderen, Insonderheyt teghen die schadelicke Secte der Jesuyten. Overgheset uyt den Hoochduytsche in onse Nederlantsche spraecke. (*Met een wapen op den titel.*) Gedruckt in d'oude Stadt Praagh, by Samuel Adamsz van Weleslawin 1618 Ende nu Tot Amsterdam. in-4°., 16 blz.

Vermeld bij *Baudartius*, *B. X*, 119. (T. 1347.)

2498 Cort Bericht ende wederlegginge, der beswaernissen ende betichtinghen, dewelcke den Evangelischen Stenden, in 't Coninckrijcke van Bohemen, tot derselver ongelimp ende naedeel, te laste willen geleyt werden. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt nae de Copie tot Prage. In 's Graven-Hage. By Aert Meuris,... Anno 1618. in-4°., 20 blz.

2499 Copie Van twee Brieven gheschreven wt Praghe den 21 ende 28 May, Anno 1618. Waer van dese Brieven mentie maken, zal in een breeder Verhael korts volghen. (*Met het keizerlijk wapen op den titel.*) In 's Graven-Haghe, By Aert Meuris, ... *z. j.* in-4°., 6 blz.

De laatste brief is onderteekend: *Jacques Hoefnaghel* en handelt over de gebeurtenissen van 23 Mei, toen *Slawata* en *Martinitz* uit het raam der raadskamer werden geworpen. Verg. *Motley*, *John of Barneveld*, *II*. 87.

2500 Wonderlijcke ende Schrickelijcke Gheschiedenisse ofte ongheluck, dat ghebeurt is den 7. Martij, deses teghenwoordighen Jaers 1618. door een onuytblusschelijc Vyer. het welcke verbrandt ende vernielt heeft het Palleys van Parijs. Mits eenen de schade .... van verscheyden Koop-Lieden,.... Wt het Fransche.... overgheset. (*Met titelvignet.*) Ghedruct na de Copye van Parijs. Tot Rotterdam. By Matthijs Bastiaensz..... Anno M.DC.XVIII. in-4°., 4 blz.

2501 Discurs vnd Muthmassung, oder New Mandat ausz Holland, Seeland vnd Frieszland, betreffendt das gantze Römische Reich. Ein Vnderredung, so zwischen jhr Kön. May. in Hispanien, Bäpst. Heyligkeit, vnd Marquis Spinola gehalten, Wie vnd welcher gestallt sie miteinander gerahtschlaget, wegen desz grossen Kriegs vnd Auffruhrs halben, so erstlichen in Niderland, Franckreich vnd Italien enstanden, allen Evangelischen Ständen,... zu... Warnung .... ausz dem Niderländischen in hoch Teutsch gebracht. (*Met een*

houtsneê op den titel.) Getruckt zu Ambsterdam, bey Jans Mucken. Im Jahr 1618. in-4°., 16 blz.

Onderteekend: *Yemant Adams.* Dit stuk is een duitsche vertaling van n°. 1420; Spinola is hier in de plaats gekomen van *De Monick* (Pater *Neyen*). Achter de vertaling volgt nog een *Decret, so die Herren Defensores den Jesuitern zu Prag, den 2 Junij insinuiren lassen* eindigende: *Actum in Consilio auff dem Prager Schlosz den ersten Junij, Anno* 1618.

2502 Jvstificatie vande Resolvtie Der H. M. Heeren de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt ghenomen den 4. Augusti 1617 op hare H. M. Name inghestelt ende aende Vroetschappen der Steden overghesonden. Met by voeginghe van verscheyden Verificatien daer toe dienende. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.*... 1618. in-4°., 104 blz.

De *Resolutie* met de *Justificatie* (blz. 1—19) zijn door *Baudartius* overgenomen, *B. X*, 37—45; de *Verclaringe* (blz. 61—89) vindt men ook op 1617, n°. 2354; de *Naerder Verclaringe* (blz. 70—81) bij *Baudartius, blz.* 45—59. Zie ook over dit stuk *Uytenbogaert*, 812. (T. 1353.)

2503 Jvstificatie vande Resolvtie *enz.*... Tweede Druck. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*)... 1618. in-4°., 104 blz.

= T. 1354.

2504 Jvstificatie Vande Covrs Die ghehouden wort by de Steden, Dordrecht, Amstelredam, Schiedam, Enchuysen, Edam ende Purmereynde, als leden vande Vergaderinge van de Ed. Mog. Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant, tot bewaringe vande Wettige regieringe der Landen, hanthoudinghe vande suyvere Leere, *enz.*... (*Met den Holl. leeuw in den tuin op den titel.*) t'Amstelredam, By Marten Jansz. Brant,.... 1618. in-4°. (VIII) en 136 blz.

Protest van de Contra-Remonstrantsche steden tegen de voorgaande *Justificatie*, en, gelijk deze, reeds in 1617 gesteld. Echter zijn hier stukken tot Juni 1618 bijgevoegd. Het eigenlijke Antwoord op het vorige (blz. 43—72) is door *Baudartius* overgenomen, *B. X*, 50 61, zoo ook andere stukken die hierin voorkomen, als de *Corte openinge, blz.* 80—84 en de *Aenmaninge, blz.* 84, 85 (bij *Baudartius, blz.* 61—63) enz. De *Verclaringhe*, hier blz. 72—80, zie men reeds op 1617, n°. 2357. (T. 1355.)

2505 Jvstificatie Vande *enz.*.... Den tweeden Druck. (*Bij denzelfden.*) Anno 1618. in-4°., (VIII) en 136 blz.

= T. 1356.

2506 Balance, Pour Peser en toute equité et droicture la Harangve Du .... Dvdley Carleton, Ambassadeur de sa ... Majesté de la Grande-Bretagne: Faite n'agueres en l'assemblée des .... Estats generaux des Provinces Vnies du païs bas. En laquelle est declarée la vraye

origine des Controverses et partialités, *etc.* ...: *Z. n. v. pl. en v. dr.* l'An 1618. in-4°., 80 blz.

Vertaling van de *Weegh-Schael*, met een afzonderlijke voorrede. Tevens is hier bijgevoegd (blz. 75—79) een fransche vertaling van de *Oratie van Carleton*, n°. 2361. *Dr. H. C. Rogge*, die van deze vertaling melding maakt (*Johannes Wtenbogaert*, *II*, 470), zegt dat ze werd uitgegeven met het ordeteeken van den Kouseband op den titel. Op de beide ter Kon. Bibl. aanwezige exemplaren ontbreekt het ordeteeken, maar bevindt zich op blz. 8 het devies dier orde: *Honny soit*, *qui mal y pense.*

2507 Wederlegginge van de *Weegschaal* Onlangs uytgegeven tegens d'Oratie des Ed. Heere Dudley Carletons, ... dienende tot verantwoording van de voorss. Oratie, ende om te sien, hoe valsch ende incorrect die voorn. *Weegschaal* is, Gemaeckt deur.... H. C. du Jon. (*Met fleet op den titel.*) Gedruckt (*z. n. v. pl. en. v. dr.*) anno 1618. in-4°., (IV) en 440 blz.

Baudartius noemt (*B. IX*, 73) deze beantwoording van de *Weegh-Schael*, door Joh. Casim. Junius, zoon van *Franciscus*, een *deftich Tractaet*, dat evenwel, zooals *Uytenbogaert* er bijvoegt, die echter niet wist wie de auteur was, „*naderhandt voor vuyl papier verkocht is*". (T. 1357.)

2508 Triomfe van de Doorluchtige Pr. van Orangien, ende het gheheele huys van Nassau, so wel overleden als teghenwoordigh. Met bewijs van de schandelicke daden ende schriften, in wat Balans ofte *Weeghschael* de Lasteraers, dese Doorluchtige Pr. met der E. M. H. Staten Bontgenoten omspringen. Voorts het afscheyden (van de teghenspreeckers) der Ghereformeerde, of Princen Geusen..... By C. Az. G. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 32 blz.

Op den titel is een Oranjeboom afgebeeld, die „*Wast.... aen den Nassauwen stroom*" met het wapen van Nassau op een der appels, die door een hart omgeven is. Het stuk is gedeeltelijk op rijm. (T. 1358.)

2509 Representation, Touchant les differens survenuz entre plusieurs, à cause des erreurs de quelques Docteurs amateurs de nouvelité. Dediez à son Excellence Par un deffençeur de la bonne cause..... (*Met titelvignet.*) A Amstelredam, Imprimée chez George Veseler, Le 6. de Janvier, l'An 1618. in-4°., 24 blz.

= T. 1359. Gedichten door eenen *Remy Bastien* uitgegeven volgens *Rogge*, *Gesch. der Remonstranten*, *blz.* 28, blijkbaar naar aanleiding van de *Weegh-Schael.*

2510 Discours Van Franciscus Campanella, Hoe de Nederlanden onder des Coninghs van Hispaengien ghehoorsaemheyt weder te brenghen zijn. Dienende tot opmerckinge aller getrouwe Voester-Heeren onses Lieven Vaderlants. Gedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) by een Lief-hebber des Vaderlants. 1618. in-4°., 12 blz.

= T. 1360. Verg. n°. 2454—56. De titelfiguur van deze uitgaaf is een oude

houtsnede eene vrouw voorstellende met de hand op een wapenschild rustende; onderaan leest men: *Fecit. Petrvs. Vander. Boercht.* 1552. Aan het einde een groot vignet.

2511 Discours Van Franciscus Campanella, *enz.* .... *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1618. in-4°., 12 blz.

= T. 1361. Dezelfde druk als het voorgaande met hetzelfde vignet aan het einde. De titelfiguur is veranderd; in slechte houtsneê is hier de schrijver afgebeeld.

2512 Discours Fr. Campanellae Van Het Nederlant te brengen onder de macht des Conincx van Spagnien. Wt Latijn in Nederduyts overgheset, ... Hier by Is herdruckt seeckeren brief geschreven vande Heeren van Antwerpen aen de Heeren van Gendt, nopende seeckere vredehanlinge particulierlijck by die van Gendt voorghenomen met den Malcontenten, dienende ter memorie van verscheyden saecken, die in dese Landen zijn gepasseert. Wtgegeven ten beveele der Heeren Staten van Frieslant. Ghedruckt tot Franeker, By Jan Lamrinck, ... Anno 1618. in-4°, (VIII) en 24 en 16 blz.

= T. 1362. De titel is in randwerk: op blz. VIII is het wapen van Friesland afgedrukt. Het *Discours* wordt voorafgegaan door een *Tot den Leser* en een gedicht *Aen het vereenichde Nederlant.* Achter het *Discours* volgt met afzonderlijken titel en nieuwe signatuur, zonder pagineering *Copye des Sendtbriefs* enz. (herdruk van n°. 679.) T. 1362 is niet compleet.

2513 Copie Van de t'Samen-sprekinghe Des Paus ende Coninghs van Spangjen, over henlieder ghenaemde Nederlandtsche Rebellen. Gheschiedt in haren Droom, in de nacht van Vrouw-Lichtmisse, 1618. Wt het Italiaens ende Spaens getranslateert door Aleetheia. (*Met houtsneê op den titel.*) Ghedrvckt Ende herwaerts over gesonden uyt den Roomschen ende Spaenschen Dormter. (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 16 blz.

Hierin worden verschillende geschriften besproken, b. v. die van *Puleanus* (zie op 1617), *Campanella* enz.; ook de *Reuck-Appel* (zie beneden) wordt genoemd.

2514 Tafereel, Begrijpende cortelijck *enz.* (*als* n°. 2301) ... Den derden Druck, Vermeerdert met een Na-reden aen die uytvercorenen Kinderen Godts om haer aen dese of dierghelijcke valsche loghens niet te ergheren .... Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1618. in-4°., 16 blz.

= T. 1364.

2515 Derde Klachte der Kercken, Teghens den Heylloosen *Kerf-stock* der Remonstranten: Tot bewijs Dat de selue na het Pausdom hellen, ende haer met de Papisten, Martinisten, Mennonisten, ende Libertijnen soecken te verstercken, om de Ghereformeerde Religie te

onderdrucken. Door Jrenevm Philaletivm Waer in oock de Schelt-redenen inde Voor-reden vande *Noodighe Antwoorde der Remonstranten*, tegens de *Anderde Klachte* uytghespoghen, werden beantwoordt. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Amstelredam, By Marten Jansz. Brant, ... Anno 1618. in-4°., (II) en 88 blz.

= T. 1365. Door Ew. Teelinck. Zie *Rogge*, *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*, *blz.* 236. Verg. n°. 2437—2446 en 2375. Bij sommige ex. van dezen druk is de laatste blz. onbedrukt, bij anderen leest men op die blz. een citaat uit Erasmus.

2516 Derde Clachte der Kercke, Teghens den Heylloosen Kerf-stock der Remonstranten. *enz.* .... Den tweeden Druck. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Amsterdam, Voor Marten Jansz. Brant, ... Anno 1618. in-4°., (II) en 92 blz.

2517 Qverela Ecclesiae. Ofte Clachte der Kercke Door Jreneum Philalethivm. Eerstmael inden Jare 1617. Gedruckt, ende nu ten sevenden male herdruckt. .... (*Met drukkersmerk op den titel.*) T'Amstelredam. Voor Marten Jansz. Brant, ... 1619. in-4°., 128 blz.

Hierin zijn met doorgaande pagineering opgenomen de drie „*Clachten*". Zie op 1617 n°. 2440—46 en het voorgaande nummer.

2518 Responsio necessaria Ad Contra-Remonstrantivm Contrariam Declarationem, Continens Perspicuam et solidam ejusdem refutationem; In qua etiam demonstratur Doctrinam Remonstrantium, ... non novam sed antiquam esse. Addita praefatione Ad .... Hollandiae ac West-Frisiae Ordines, qua libellus sub titulo: *Altera Ecclesiae querela*, notatur. Prima pars Versa è Belgico in Latinum sermonem..... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm, Excudit Joannes Patius, ... Anno 1618. in-4°., (XXIV) en 158 blz.

= W. 1544. Vertaling van n°. 2375. Zie het voorgaande en de volgende nummers.

2519 Tweede Deel Van de Noodighe Antwoorde op der Contra-Remonst. Teghen-Vertooch: Vervatende klaer ende vast bewijs Dat de Leere der Remonstranten, ... niet Nieu, maer Oudt is. Met eenen Brief aende .... Staten van Hollandt ende VVest-Vrieslandt. .... (*Met titelvignet.*) In s'Graven-haghe. By Hillebrant Jacobssen, ... Anno 1618. in-4°., (VIII) en 164 blz.

= T. 1366. Door Wtenbogaert. De Brief aan de Staten is ged. 25 Mei. Verg. het volgende en de voorgaande nummers.

2520 Pars secunda Responsionis necessariae Ad Contra-Remonstrantivm *Contrariam Declarationem*, Solide ac perspicue comprobans Doctrinam Remonstrantium .... non novam, sed antiquam esse. Accessit epistola ad Potentiss. Hollandiae ac West-Frisiae Ordines....

Versa et haec pars est e Belgico in Latinum Sermonem. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm Excudit Joannes Patius, ... Anno 1618. in-4°., (VIII) en 136 blz.

= W. 1545. Vertaling van het voorgaande.

2521 De kleyn Govdt-balans, Al waer in gewogen wort hoe dat met onwaerheyt de oude Gereformeerde Leeraers, diemen nu Contraremonstranten noemt, belogen worden, van datse God den Auteur van quaet maecken; ende wort hier anders bewesen wt haer lieden eygen schriften .... Maer ter contrarie eer can bewesen worden wt den Thesius Jacobus Arminius..... Door Geeraert Aertsz. Gedruckt tot Leyden, by Jan Claesz. van Dorp, 1618. in-4°., 16 blz.

= T. 1367. Gericht tegen de *Copye van seker Vertooch* n°. 2370 en het *Oprecht ende Claer Bericht* n°. 2424.

2522 De kleyn Govdt-balans, *enz.* (*als 't voorg.*) ... (Maer ter contrarie *sulcx* eer can bewesen worden wt *de* Thesi*bus* Jaco*bi* Armin*ij*, hier nevens gestelt *enz.*.... Gedruckt tot Leyden, by Jan Claesz. van Dorp, 1618. in-4°., 16 blz.

Bovenstaand verschilt van het voorgaande alleen door de veranderingen in den titel aangebracht, en hier cursief gedrukt. Zie: *Rogge*, *Geschied. der Remonstr.*, *blz.* 26 *en* 28. Verg. T. 2074. (W. 1546.)

2523 Qvel-geest, Vervaetende ettelijcke Vragen aen de Contra-Remonstranten, van de Praedestinatie der onmondige kinderen, in haer kintsheyt stervende; om Daer op te hebben ronde ende eenvoudige antwoort, conform t'ghevoelen .... welcke sy in haer *Tegen-Vertooch* .... verclaeren, *enz.* .... Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) ... 1618. in-4°., 28 blz.

= T. 1368. Tegenschrift van n°. 2372.

2524 Geessel Om uyt te dryven den Arminiaenschen *Quel-Gheest.* By een ghebracht om te bedwinghen de vermetene curieusheyt van eenen onbekenden Vrager, noopende de Predestinatie .... (*Met drukkersmerk op den titel.*) t'Amstelredam, voor Marten Jansz. Brant, ... 1618. in-4°., 32 blz.

Door J. Trigland. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*, *blz.* 40; *Id.*, *Wtenbogaert*, *II*, *blz.* 419, *noot* 2. Op dit ex. is een aanteekening in handschrift van dien tijd, luidende: *door Jacobum Triglandum predicant tot Amsterdam.* In 1633 verscheen een vierde druk. Zie n°. 4321.

2525 Trovhertighe Vermaninghe aen alle Swangere ende Barende Vroutgens: aen alle Ouders die kinderen teelen ende ter Doope presenteren; oock aen de Ghetuygen der selviger kindekens: mitsgaeders aen alle Predikanten als Festum, Colonium, Hermannum, etc. wanneer sy kinderkens krijghen, om den H. Doop aen de selfde

te verrichten. Ghebout op het Fondament van seeckere passagien, ghetrouwelijcken alhier aenghetrocken, in 't Latijn, Françoys, Duyts ende Engels.... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1618. in 4°., 14 blz.

Dit geschrift heeft dezelfde strekking als de *Quel-geest*. De auteur is de ijverige Contra-Remonstrant, later secretaris der synode van Dordrecht, Festus Hommius, blijkens zijne spreuk *Variantur festa profestis*, die aan het einde van dit stuk gevonden wordt.

2526 Niev Reken-boeck, Op den Arminiaensen Kerf stock, Eertijts ghemaeckt tot spijt van de Gereformeerde Christenen, Met het advijs Van alle Steden ende Schanssen die den Prince Maurits ende de Kerck des Christen gheloofs toegedaen zijn ende, getrouwicheyt gheswоren hebben, Elck int particulier ghestelt als volght. By een ghestelt door een Boer uyt de Veenen, als den Balanse-maecker met al zijn verstandt. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt na de Copye tot Dordrecht, by Pieter Verhaghe, Anno 1618. in-4°., 8 blz.

Het *Advijs* is op rijm en bestaat uit 51 koepletten, in elk van welke een of meer der Contra-Remonstrantsche steden sprekende wordt ingevoerd. Met den *Balanse-maecker* op den titel zal wel *Taurinus*, schrijver van „*de Weegh-Schael*" (n°. 2366) bedoeld zijn.

2527 Nieuwe Tydinghe Hoe de Arminianen teghen de Reformeerde Leeraers der Christelijcker Kercke hebben eenighe schimp ende spot gemaeckt op eenen *Kerf-stock*, ende alsoo gestroyt tot spijt en achterdeel van onse Christelijcke Kercke, waer op dit Reformeerde Reken boeck weder is ghemaeckt, ... op dicht ghestelt door eenen ghetrouwen Lief hebber des Vader-landts. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt na de Copye tot Dordrecht, by Pieter Verhaghe, Anno 1618. in-4°., 8 blz.

Geheel gelijk aan het voorgaande met hetzelfde titelvignet. Dit schijnt een verbeterde druk te zijn van W. 1551, aangezien de fouten die daar op den titel voorkomen (*spo* in plaats van *spot* en *wede* voor *weder*) hier verbeterd zijn. Deze druk komt niet voor bij *Rogge*, *Gesch. der Remonstranten*, *blz.* 28.

2528 Nieuwe Tijdinghe, *enz.* .... (*Met fleet op den titel.*) Ghedruckt tot Franeker, by Jan Lammerincx, ... Anno 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1372. Andere druk.

2529 Tableav de la bonne foy et sincerite de M. Fabrice de Bassecovrt, Par cy devant deux fois Prebstre de la Papauté, et maintenant vn des plus ardens promoteurs du schisme et division es Eglises de ce Pays, ... Mis en lumiere par vn amateur de verité et de paix, pour servir de response, à l'anti-fausse-balance publiée depuis n'aguerres par le dit Bassecourt.... (*Met titelvignet.*) Imprimé (*z. n. v. pl. en v. dr.*) l'an 1618. in-4°., 60 blz.

Schrijver van dit pamflet is de Remonstr. predikant Niellius (*Ch. de Nielles*),

die in 1623 op Loevestein gevangen zat, in 1632 te Amsterdam werd aangesteld, en in 1652 overleed. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 134 en *„De Navorscher"*, *IX*, *blz.* 164, 282 *en* 316, aldaar aangehaald (W. 1554).

2530 Apologie de Fabrice de la Bassecovrt, A l'encontre de deux libelles diffamatoires, l'un intitulé le *Tableau*, l'autre. La *Verification*, faits par vn Quidam sans nom, Avec vne demande aux Remonstrans, Touchant leur sentiment en la doctrine du franc arbitre. (*Met drukkersmerk op den titel.*) .... A Amsterdam, Imprimé par Paul de Ravesteyn. Pour Pierre Mostarde, ... l'An 1618. in-4°., 64 blz.

Vermeld bij *Brandt*, *II*, 544 (T. 1375). De *Verification* bij T. 1374.

2531 Wat Wonder-Oudt-Nieuws: Dienende Tot claer, ende on-wederleggelijck Bewijs, Hoe De Remonstrantsche Predicanten Reysen en rotsen, om de Jesviten, Capvciinen, Ende andere Gheestelijcken by den Vyandt, te besoecken: ende met wat Courtosijen zy malcanderen ont-halen. Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1618. in-4°., 28 blz.

Bassecourt had in zijne *Apologie* (zie vorig nummer) de Remonstranten ten laste gelegd, dat eenige van hen een reis naar Antwerpen hadden gedaan om met de Jezuïeten te handelen. Taurinus, de schrijver van dit stuk (*Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 117), toont de ongerijmdheid en onwaarheid van deze bewering aan (T. 1376).

2532 Extract uyt een Missive, Van Praghe, vanden 29 Januarij 1618, gheschreven aen synen Vrient inden Haghe: Int welcke te bemercken is, dat die in verre gheleghen Landen meer ende beter letten op den standt deser vereenichde Provincien, als vele Inwoonders der zelve. (*Met titelvignet.*) Buyten den Haghe. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 4 blz.

Vermeld bij *Rogge*, *Gesch. der Remonstranten*, *blz.* 36. In dit blaadje tot opstoking tegen de Remonstr. geschreven, zegt de ongenoemde schrijver: *De kleyne Apologie van dien vromen Minister Bassecourt tot Amsterdam hebben wy oock gheerne ghelesen.* Zie boven. (W. 1559.)

2533 Oprechte, ernstighe VVee-klachte Der Bataefsche Maeghet, Aen zyne Pr. Exellentie ende d'overste des Landts. Tegen eene valsche clachte, onlangs .... jeghens de selve Maeghet ende Godes Kercke .... ten voorschijn ghebracht. (*Met titelvignet.*) Gedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1377. Aan het einde:

Wanneer dees Dichter vroet „ van t' Lijbel sal verclaren
Zijn naem, ick sal met spoet „ de mijn dan geensins sparen.

Tegenschrift van n°. 2470.

2534 Seignoors Bommeken, Waer in zijn leven vertoont wort, door een

Vreemdelinck, ende Enckhuyser Vrou. . . . Ghedruckt voor Sr. Schenck. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 16 blz.

= T. 1378. Op den titel een kopergravure (14 c.m. breed bij 13 c.m. hoog) waarop *Seignoor*, *Enckhuyservrouw* en *Vreemdelinck*, benevens verschillende dieren, in wier gedaante de schrijver Seignoor laat optreden, zijn afgebeeld. De gravure bij *Fr. Muller*, *Beredeneerde Beschrijving van Nederlandsche Historieplaten*, *n°*. 1357. *Vreemdelinck* en *Enckhuyser Vrouw* hebben het druk tegen de Remonstranten en verschillende door hen uitgegeven geschriften. In sommige exempl. is reg. 4 van blz. 3 cursief gedrukt, terwijl dan tevens in reg. 5 gevonden wordt: *Enckhuyser Vrou*, in de andere exempl.: *Enckhuyser*VROU. Ander verschil is er niet.

2535 Na-soeck ende Overlgghinghe (*sic*) int korte, Hoe ende in wat manieren, vele ende verscheyden, . . . Autheuren, tzedert hondert Jaren herwaerts, hebben verstaen, dat d' oprechte Godts-dienst aenghestelt ende ghevordert, ende vande twisten der Religie gheoordeelt moet werden, ... Daer mede de Remonstranten (na gheleghentheyt) hen zoecken te behelpen teghen de Contra-Remonstranten. Met Applicatie Discours-ghewijse. Tot een ghelucksalich Nieu-Jaerwensch. . . . (*Met fileet op den titel.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) in Januario 1618. in-4°., 26 blz.

= T. 1379. Voornamelijk tegen *Wtenbogaert*.

2536 Gvlde Compas, Vvaer in kort ende levendich af-ghepeylt wort het groot verschil der Remonstranten ter eener, ende de Ware Ghereformeerde ter ander zijden: Dienende allen eenvoudighen Christenen, tot bezeylinghe vande rechte Haven der zalicheyt. Door A. P. C. (*Met titelvignet.*) . . . . *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1618. in-4°., 16 blz.

= W. 1548. Handelt hoofdzakelijk over de vijf artikelen. Achter het *compas* volgen *Joabs Kus*, *Den Arminiaenschen kus* en *Den Arminiaenschen steeck*, een en ander geteekend: *Haet en nijt „ Vliet altijt*. Aan het einde een scherp 18-regelig gedicht. Vergelijk T. 2074.

2537 Korte Aen-teeckeninghe, uyt de Schriften van de Wederpartije der ware Ghereformeerden, die nu met malkanderen t'samen spannen, om de selfde op 't hooghste te lasteren, ende by alle de Werelt verdacht te maken, door het Punct van de Predestinatie, met den aenkleven van dien. Daerom wort hier vertoont, dat by vele van de Lasteraers selve, alsulcke maniere van spreken (aengaende de Predestinatie) ghebruyckt zijn. . . . . (*Met titelvignet.*)
Ghestelt voor den Leser: om te verstaen,
Dat de Lasteraers (veel) haer selven slaen. *Z. n. v. pl. en v. dr.*. Anno 1618. in-4°., 8 blz.

De aanteekeningen zijn ontleend aan *Paus-*, *Libertijns-*, *Arminiaens-* en *Doopsghesinde schrijvers*. Vermeld bij *Rogge*, *Gesch. der Remonstr.*, *blz.* 35. Vergel. *Baudartius*, *IX*, 90 (W. 1549).

2538 Korte Aen-teeckeninghe, ... Ten derden mael Ghecorrigeert ende vermeerdert door Jacob Lievensz. Rog. (*Met titelvignet.*)
Mennist, Arminiaen, Papist en Libertijn,
Die lastert en belieght, d'oude Ghereformeerde,
Daer ghy door sijt bevrijt, naest Godt sy d'oorsaeck sijn
Dat u den Spaenjaert wreet, niet al t' samen verheerde. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1618. in-4°., 12 blz.

W. 1550 zegt hiervan: „Een *tweeden* druk heb ik nergens vermeld gevonden. De grootste veranderingen en bijvoegsels komen voor in de aanhalingen van *Doops-ghesinde* schrijvers in het artikel: *Leere der Wederdooperen vanden vryen wille; vande oorsake onser verkiesinge, en Wederdoopers bekentenisse van het Ampt der Overheyt*", Men zie op 1630, n°. 4082, waar nog een geschrift van denzelfden schrijver vermeld is.

2539 Raedt teghen de Kerckelijcke Swaricheden, Ofte Advys van een Treflick, Geleert Man, buyten dese Landen, over het Middel, waer door dese Kerckelijcke swaricheden aller bequaemst souden connen affgedaen worden. Gheextraheert uyt sijnen Brief gheschreven uyt N. den 7. Novemb. Anno 1617. .... (*Met titelvignet.*) Tot Leyden, By David Jansz. van Ilpendam, ... Anno 1618. in-4°., 16 blz.

= T. 1380. Hierin wordt de noodzakelijkheid eener nationale Synode betoogd. Zie: *Rogge*, *Gesch. der Remonstranten*, *blz.* 32.

2540 Practycke Over 't voornaemste Leerstuck der Contra-Remonstrantsch-ghesinden, nopende haer ghevoelen vande Heymelijcke Verborghene Wille Gods, ... door Rippertum Sixtj, Bedienaer des H. Euangelij in de Ghereformeerde Gemeynte, die oock binnen Hoorn vergadert inde Ramen, in sijn *Noodtwendige verantwoordiginge tegens de laetste lange dictaten Dominici.* . . . (*Met titelvignet.*) Ghedruckt *z. n. v. pl. en v. dr.* ... 1618. in-4°., 16 blz.

Vermeld bij *Rogge*, *Gesch. der Remonstr.*, *blz.* 30. Vergel. het *Bespreck* (n°. 2404) en *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 130. (W. 1578.)

2541 Pierii Winsemii Illvstrivm Frisiae Ordin. Historici de Statu Vnitarum Provinciarum Oratio. (*Met het wapen van Friesland op den titel.*) Leovardiae, Excvdebat Abrahamvs Radaevs, ... M D C XVIII. in-4°., 56 blz.

Met opdracht aan de Staten van Friesland en *Academiae Curatoribus.* In het *Florilegium .... Librorum rariorum* van *D. Gerdes* wordt van deze oratie gezegd (blz. 369): „*Haec Oratio facundissimi Winsemii, quae rarò obvia est, cum insigni cum libertate notet Ecclesiae imprimis Belgicae naevos tempore Remonstrantium, lectu dignissima est.*"

2542 Pierii Winsemii .... Oratio... (*Bij denzelfden*) CIↃ IↃ CXVIII in-4°., 52 blz

In plaats van de opdracht in het voorgaande nummer, die 6 blz. beslaat en gedagteekend is: *Leovard. x. Kal. Majas*, is hier een opdracht aan de Staten-

Generaal en prins Maurits, groot 2 blz. en ged. *XV. Kal. Sept.* Overigens is er geen verschil tusschen beide exemplaren.

2543 Openinghe Ende aenwijsinghe van bequame Middelen, omme niet alleen de Kercken deser Gheunieerde Provincien, maer oock alle de Ghereformeerde Kercken van Christenrijck met malkanderen te vereenigen: Ghestelt Door ... P. du Moulin, Bedienaer des H. Euangelij .... tot Parijs. Wt het Fransch .... over-gheset. (*Met titelvignet.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz, . . . Anno 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1381.

2544 Sendtschreiben Maximiliani Sandaei der Societät Jesu, der Heiligen Schrifft Doctorn vnnd Professorn zu Würtzburg An einen guten Freundt in Welschlandt: Von Vneinigkeit vnnd Spaltung der Protestirendten in Hollandt In Religions Sachen ... (*Met titelvignet.*) Getruckt in der Churfl. Haupstatt Mayntz durch Johann Albin. Anno M. DC. XIIX. in-4°., 64 blz.

Duitsche vertaling van een ten vorigen jare in het latijn uitgegeven geschrift, getiteld: *M. Sandaei .... Epistola ad Amicum Italum De dissidio Protestantium Hollandorum in negotio Religionis .... Herbipoli, ex officina typographica Conradi Schwindtlauff*, 1617, *in-8°.*, *p.p.* 74. Zie *A. de Backer*, *Bibl. des Ecrivains de la Compagnie de Jésus*, *2e éd.*, *III*, 530.

2545 Extract Wt de Annotatien ende Verclaringhen van de Acten des Vredehandels te Colen gheschiet, A°. 1579. ... Vervatende 't Recht der Volck'ren, de Macht der Ov'richeden, ende de justificatie van die van de Gereformeerde Religie inde Nederlandtsche Provincien, etc. (*Met den Holl. leeuw op den titel.*) t'Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1382.

2546 Assueri Matthisii Ontschuldt. Dat is: Korte Openinghe van de gheheele Procedure, diemen in syne Af-zettinghe, teghens hem ghebruyct heeft: Ghestelt by forme van Antwoorde, op zoodanighen Af-scheydt-brief, als hem van de Magistraet der Stadt Deventer is te huys ghezonden. Met Eene Voor-Reden aen de Ghemeynte aldaer: .... (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz. .... Anno 1618. in-4°., 30 blz.

Zie over zijne afzetting in 1617 o. a. *Brandt*, *II*, 688–691. Het antwoord dagteekent reeds van 5. *Mei* 1617. *in Deventer.* Hij werd dadelijk te Kampen beroepen. Zie n°. 2548. (T. 1383.)

2547 Antwoort Op seker schrift Assveri Matthisi d'welck hy t'onrechte den Tijtel van zijn *Onschult* gegheven heeft. . . . Hier zijn byghevoeght Desselven Assueri Matthisi vertaelde Theses van de Godlijcke

Praedestinatie, ... (*Met het wapen van Deventer op den titel.*) Tot Deventer, By Sebastiaen Wermbouts, ... Anno 1618. in-4°., (II) en 54 blz.

= W. 1556. Tegenschrift van het voorgaande.

2548 Opreght ende Klaer Tegen-beright Tegen 't Libel by den Kamperen Remonstranschen Leeraren Thomam Goswinium, Everardum Voscuilium, Assuerum Matthisium, Joannem Schutlerum in druk verveerdight, onder den schonen titel van *Opreght ende Claer berigt*, etc. Door Hieronymum Vogellivm, Belijder ende Leeraer der ware Gereformeerde leere, inde Gemeente .... tot Hasselt.... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt, ... Anno 1618. in-4°., (XXVIII) en 270 blz.

= 1384. Tegenschrift van n°. 2424. Verg. n°. 2521.

2549 Tsamen-sprekinghe van Philemon en Onesimvs, Over *Het vertooch vande onnoselheyt des E. Kerckenraets tot Haerlem*, ende het Teghenvertooch, uytghegheven, Tot meerder ondeckinghe vande onnoselheydt ende oprechticheydt des voorsz. K. Raets, Door Ludovicum Junium S. S. Theol. Studios. ... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt tot Haerlem. By Adriaen Rooman, ... Voor Françoys Beyts ... 1618. in-4°., (IV) en 68 blz.

Verg. n°. 2396 en 2397. Op andere exemplaren is het adres niet hetzelfde. De naam van *Françoys Beyts* is daar weggelaten.

2550 Apologia Ofte Verdedinghe des eersten Deels van 't *Teghen-vertoogh*, Door D. Damivm Ghedivulgeert teghens de *Tsamen-sprekinghe* tot Haerlem ghedruckt Door een vyandt der leughen. (*Met titelvignet.*) Ghedrvckt, (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1618. in-4°., 112 blz.

= W. 1557. Verg. n°. 2397 en het voorgaande.

2551 Het 2de Deel Van 't *Nootwendigh Teghen-vertoogh*, Waer in de redenen des Vromen Ouden Kercken-Raedts, tot Justificatie van d' Onderteykeninge bygebraght, ghelijck oock waerom sy met den genaemden Kercken Raet in handeling niet hebben kunnen treden, tegens de voorwerpinghe des *Vertooghers*, ghemeinteneert werden. Door Matthiam Damivm, Om voorstant van de VVaerheydt uyt Haerlem ghebannen. (*Met titelvignet.*) Ghedrvckt t' Amstelredam, voor Jan Evertsz van Heerden. Anno 1618. in-4°., (XVI) en 80 blz.

= W. 1558. Zie het eerste deel op n°. 2397.

2552 Een Wonderlijcke, dogh ghenoechlijcke T'samen-sprekinghe, Van een Esel ende Nacht-uyl: Waer in het *Vrouwen praetjen* gheexamineert werdt. (*Met titelvignet.*) Ghedrvckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) ... 1618. in-4°., 32 blz.

Tegenschrift van n°. 2400. Ezel en Nachtuil besluiten om in navolging van de

predikanten zooals *Spranckhuijsen*, hun naam te latiniseeren en zich *Eselius* en *Nachtulius* te noemen; dan zullen de boeren meenen, dat zij heel wat beteekenen. (T. 1386.)

2553 Jvstificatie Van De Procedueren, by Schout, Burghermeesteren ende Regeerders der Stadt Haerlem, gehouden in den Jare xvjc. ende zeven-thien, teghens eenighe overhoorighe ende onrustighe Persoonen, binnen de zelve hare Stadt. Midtsgaders Eenighe Copien ende Extracten, dienende tot naerder verklaringhe ende verificatie vanden i-nhouden (*sic*) der zeluer Justificatie. (*Met het wapen van Haarlem op den titel en op de laatste blz.*) Tot Haerlem. Ghedruckt by Adriaen Rooman, ... Anno 1618. in-4°., 92 blz.

= T. 1387. De *Justificatie*, onderteekend *H. Steyn* is *ghearresteert op den XIX. Aprilis An. xvjc. ende xviij. .... ende metter Klocke voor den Volcke, ter Puyen van den Stadt-Huyse af-ghelesen. Ende ghepubliceert, op den xxj. der selver Maent.* Zie n°. 2392 v.v. en o. a. *Brandt*, *II*, 660.

2554 Jvstificatie *enz.* (*Titel geheel als 't voorgaande*) .... *Bij denzelfden.* Anno 1618. in-4°., 48 blz.

= T. 1389. Veel compresser druk dan de vorige, maar met denzelfden inhoud; zonder het wapen op de laatste bladzijde.

2555 Jvstificatie *enz.*..., binnen de zelve hare Stadt. Midtsgaders Eenighe Brieven, dienende tot naerder verklaringhe van de zelve Jvstificatie. (*Met het wapen van Haarlem op den titel.*) Tot Haerlem .... by Adriaen Rooman, ... Anno 1618. in-4°., 24 blz.

= T. 1390. Hierin zijn bijna alle in de andere drukken bijgevoegde stukken weggelaten.

2556 Den Haerlemschen Harminiaen, Dat is: Verhael vande vreetheyt der Heeren van Haerlem, een Jaer of drye herwaerts ghepleeght aen verscheyden goede Patriotten: dienende tot meerder openbaringhe van haere *Justificatie.* (*Met titelvignet.*) Ghedrvckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1618. in-4°., 30 blz.

= 1391. Tegen het vorige gericht.

2557 Den Haerlemschen Harminiaen, *enz.* .... Ghedrvckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 32 blz.

= T. 1392. Andere druk met verschil in spelling. Voor zoover den titel betreft is dat verschil kenbaar aan de spelling der woorden: *vreet-heydt*, *herwaerdts*, *openbaringe*, *hare.*

2558 Copye, Van den Lasterlijcken Brief van Verlaen, In den *Haerlemschen Harminiaen* ghementioneert, met korte Annotatien gheillustreert. Ghelijck mede van den Brieff aen de H. Burghemeesteren, van den

selfden ter selfder tijdt gheschreven, ... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1618. in-4°., 38 blz.

Met *Verlaen* is de Remonstrantschgezinde Haarlemsche burgemeester *Gerrit van der Laen* bedoeld. De bewuste brief is gericht aan den Haarlemschen predikant *Henricus Geesteranus*, dagteekent van 7 Aug. 1615 en behelst zijn gevoelen over de kerkelijke geschillen. (T. 1393.) De andere brief is van 11 Aug. 1615.

2559 Pvblicatie, .. *onderaan:* ghedaen .... van 't Raet-Huys der Stadt Haerlem afghelesen den xiij. Junij Anno sesthien hondert ende achtien, ... (*Bevel tot aanhouding van den schrijver van* „den Haerlemschen Harminiaen" [zie boven], *en het uitlooven met dat doel van een prijs van* drie hondert Ponden tot xl. grooten Vlaems 't Pont.) .... Ghedruckt (*in randwerk*) 't Haerlem, by Adriaen Rooman,... Anno 1618. in-plano, een blad.

= W. 8916.

2560 Krachtighe Redenen, Waerom De goede Ghemeynte tot Haerlem haer onghenoeghen toont. Over het invoeren vanden eersten Artijckel Der Kercken-Ordeninghe Vanden Jare 1591 aengaende de beroepinghe der Kercken-dienaren. (*Met titelvignet.*) Ghedrvckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) ... 1618. in-4°., 62 blz.

Op blz. 3 en 4 staat het genoemde eerste Artikel; daarachter de voorrede.

2561 Presentatien ghedaen, Soo by de Heeren Magistraten, als by den Kercken-Raedt tot Rotterdam, aen de Af-ghezonderde Lidtmaten vande Ghereformeerde Kercke aldaer. (*Met het wapen van Rotterdam op den titel.*) Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz.... 1618. in-4°., 16 blz.

Uitgave van eenige stukken van 1611—17 om den verzoenenden geest der Rotterdamsche Regeering aan te toonen. (T. 1394.)

2562 Reuck-Appel, Af-ghevende den lieffelijcken Geur van de Daden des .... Prince van Orangien, ... Teghen De quade Lucht, onlanghs .... veroorsaeckt, door het Op-doen ende Aenwijsen van een Valsche, Fenijnighe *Spore*, Tot verdedingh vande *Op-rechte Nasporingh*: .... Met een Cort Historisch Verhael, Van den Grondt ende Aen-vangh der Neder-lantsche Oorloge. Vervattende onder anderen t' gheen onlanghs is ghepasseert binnen Ovdewater: Gestelt door een Lief-hebber der Neder-Landtsche Vriiheydt. Ghedruckt te Philadelphi. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) M. DC. XVIII. in-4°., 88 blz.

Door J. Taurinus. Verg. n°. 2464—2467 en de volgende nummers.

2563 Reuck-Appel, *enz.* (*Als 't voorgaande*) .... M. DC. XVIII. in-4°., 88 blz.

= T. 1399. Met gering verschil in spelling, b. v. op den titel Gh*estelt door een Lief-hebber* enz.

2564 Cort verhael Van de Grouwelijcke Disordre, onlanghs zoo elders, als inzonderheyt tot Oudewater ghepleeght by de gene, die onder den deckmantel van voor te staen de Oude Ghereformeerde Religie, ons lieve Vaderlant zeer schandelijcken beroeren. Gheexalteert uyt den *Reuc-Appel*, ... (*Met titelfilcet.*) Ghedruckt te Philadelphi. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) M. DC. XVIII. in-4°., 16 blz.

Bladz. 63—77 van den *Reuck-Appel*. (T. 1400.)

2565 Ontdeckinghe Van den oproerighen gheest der Contra-Remonstrantsghesinde binnen der Stede van Oudewater. Vervatende Een cort ende waerachtigh verhael van 't ghene binnen der Stede voorsz ghepasseert is, voornementlijck binnen de tijdt van ontrent een Jaer herwaerts, inde vergaderinge vande .... Staten van Hollandt ende Westvrieslandt eerst by monde ghedaen, ende daer na schriftelijck overgelevert op den xxij[en] Januarij deses Jaers 1618. Van verscheyden Vroedtschappen der voorsz. Stede, daer toe by hare Mogh. Ed. specialijck ontboden ende gelastet zijnde. Met Een Voor-reden ende Na-reden .... Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... M. DC. xvij. in-4°., 40 blz.

= T. 1395. Waarschijnlijk door E. Poppius. De berichten van *Baudartius*, *Wtenbogaert* en *Trigland* over de twisten te Oudewater in de voorgaande jaren zijn hoofdzakelijk aan dit en de volgende stukken ontleend. Zie: *Rogge*, *Gesch. der Remonstr.*, *blz.* 21; *Id.*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 106.

2566 Clachte der Ghemeynte tot Ovdewater, Der ghener die houden by de oude Religie. Aen de .... Staten van Hollandt ende West-Frieslandt, dienende tot weder-legginghe vande valscheden, die haer naghegeven worden in 't boeck uytghegeven onder den name *Ontdeckinghe van den oproerighen gheest enz.* Vytghegheven by een Lief-hebber der VVaerheyt, ... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... Anno 1618. in-4°., 40 blz.

= T. 1396. Ook tegen den *Reuck-Appel* gericht.

2567 Historisch Verhael, Vande Voorneemste Swaricheden, verschillen en Procedeuren, so wel in Kerckelijcke als Politijcke saken, dry Jaren herwaerts voorghevallen binnen de Stadt Ovdewater Wtghegheven By de Kerckeraet aldaer, ende eenighe vande Magistraten. (*Met houtsneê op den titel.*) T'Amsterdam, By Jan Evertsz. Cloppenburgh, ... 1618. in-4°., 84 blz.

= T. 1397? Volgens *Rogge*, *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*, *blz.* 76 en *Id.*, *Gesch. der Remonstranten*, *blz.* 21 moet Joannes Lydius de steller van dit stuk zijn en hebben *Baudartius* en *Trigland* het bijna letterlijk gevolgd.

2568 Den Orangien-Appel, dienende tot een Antidote, Om niet verghiftticht te werden door den fenijnighen dampe daer mede den

Revck-Appel vanden verdorven Apteker ofte Quacksalver is besmet, ... Ghedruct (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1618. in-4°., 96 blz.

= T. 1401.

2569 Nauwe Overlegging van de Nootsaeckelijckheden, Op 't aennemen der Waertgelders. (*Met titelfileet.*) Gedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1402.

2570 Nauwe Overlegging van de Noo*d*tsaeckelijckheden, Op 't aennemen der Waertgelders. (*Met titelfileet.*) Gedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°.. 8 blz.

= T. 1402*. Andere druk.

2571 Nauwe Overlegging van de Noo*d*tsaeckelijkheden, *enz.* .... (*Met titelfileet.*) Gedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1403. Andere druk met den tekst *Esaie* 33. 1. op den titel.

2572 Verklaringhe vande E.E. Heeren Magistraten ende Regeerders der Stadt Haerlem, door haren Ghedeputeerden ghedaen, inde Vergaderinghe der.... Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, ende meeste Leden vande zelve Vergaderinghe gheopprobeert. Ghedruct ..., By een Lief-hebber des alghemeynen Christelijcken Vredes, 1618. in-4°., 12 blz.

Ter vergadering van de Staten ingediend in Januari. De steller was Hugo de Groot, in wiens *Verantwoordinge* het stuk ook is opgenomen. Zie, *Wagenaar*, *X*, 187–192, die den hoofdinhoud meêdeelt. (T. 1404.)

2573 Presentatie, By Bailliv, Bvrghemeesteren, Ovdt ende Nievwe Gherechte der Stede vanden Briele, ghedaen aende afghesonderde Broederen der selver Stede. Ghepubliceert den sesthienden Februarij, sesthien-hondert achthien. (*Met titelvignet.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssen, ... Anno 1618. in-4°., 8 blz.

Bij *Uytenbogaert*, 820—822. Zie ook: *Baudartius*, *B. X*, 34. (T. 1406.)

2574 Presentatie, *enz.* ... (*Met ander titelvignet.*) In s' Gravenhage, By Hillebrant Jaco*bsz.* ... Anno 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1407. Andere druk met verschil in spelling; de laatste blz. heeft hier 32 regels, in het vorig nummer 35.

2575 ALzo de Burghemeesteren deser Stadt. Leyden, *enz. Verbod aan de ontschutterde burgers, om wapenen te dragen, of de nieuwe schutters overlast aan te doen, ged. 15 Febr. Autent. uitgave met het wapen der stad bovenaan. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-fol., een blad.

Niet, zooals T. 1409 beweert, op het Raadhuis te Leiden gedrukt, daar de drukkerij op het Stadhuis in 1610 is opgeheven. Zie: *Jhr. W. J. C. Rammelman*

Elsevier, over de voormalige Drukkerij op het Raadhuis der stad Leyden, a°. 1577—1610. (In de *Nieuwe Reeks van Werken van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden*, *X*, *blz*. 273 *v.v.*) Bij *Uytenbogaert*, 907.

2576 Eedt vande Schutterije der Stadt Leyden ghedaen in den Jare 1618. (*In randwerk met het wapen der stad bovenaan.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., een blad.

2577 Aflesinghe opten vijfden Aprilis Anno sesthien honderdt ende achthien, van t' Raedthuys der Stad Leyden. voor den volcke gedaen. Gedrvct Naer t'autentijcque Extract daer van ter Secretarije der voorsz. Stede uytgegeven. (*Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*) in-4°., 8 blz.

Bij *Uytenbogaert*, 916 *v*. (T. 1411.) De titel in randwerk.

2578 Aflesinghe opten vijfden Aprilis Anno se*stien* hond*ert* ende achthien, *enz.*... (*Met randwerk rondom- en vignet op den titel.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

= T. 1412. Andere druk.

2579 Cort ende metter haest by een gestelde discours op den nieuwen noyt voor desen, ghepracktiseerden Eedt, by den Heeren Burghemeesters der Stadt Leyden, hare Schutters afgevoordert. . . . (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*)... 1618. in-4°., 12 blz.

= T. 1413. Bij *Baudartius*, *B. X*, 10—13.

2580 Cort verhael, Vande Ontschutteringe, gedaen aen eenige vrome ende gequalificeerde Borgers, binnen de Stadt Leyden, ende vande Proceduren aen sommighe vande Ontschutterde aenghestelt..... met de Autentijcke stucken bevesticht. Dienende tot Justificatie vande selve Schutters, . . . Waer by oock is ghevoecht een kleyn verhael van sommighe insolentien, by de Waertgelders aldaer ghepleeght. (*Op den titel de Holl. leeuw, met randschrift:* Den. Leeu. Los. Synde. Wil. Geen. Halsbant. Dragen.) Ghedrvckt By 't rechte voorstant van Oragnien, Tot teghenstant van Spangnien. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) A°. 1618. in-4°., (VIII) en 36 blz.

Het *Cort verhael* met de Voorrede, doch zonder de autenthieke stukken, bij *Baudartius*, *B. X*, 13—20. (T. 1414) In sommige exempl. van denzelfden druk is *Spangnien* op den titel veranderd in *Spaignen*.

2581 'd Arminianze Schans tot Leyden. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* gr. in-f°., een blad.

Spotprent op de oprichting en geschiedenis der schans tot versterking van het Raadhuis te Leiden. Deze eerste druk der plaat (kopergravure), welker graveur niet vermeld is, is beschreven bij *F. Muller*, *Beredeneerde Beschrijving van Nederl. Historieplaten*, n°. 1327 *a*. Onderaan de plaat een 16regelig fransch gedicht in 4 kolommen. Daaronder een holl. beschrijving in 3 kolommen. De prent is 27 c.m. hoog (met de beschrijving 42 c.m.) bij 35 c.m. breed.

2582 'd Arminianze Schans tot Leyden. *Latere afdruk van dezelfde plaat. Midden in het fransche vers staat hier de naam van den drukker* J. Tangema, *en onder de eenigszins gewijzigde verklaring:* Gedrukt Anno 1618. *By* F. Muller a. w. n°. 1327 *b.* in-folio, een blad.

2583 d' Arminiaensche Schans *enz. Dezelfde plaat doch verkleind en met toevoeging van* d' Arminiaensche Bulleback. *Ook is aan het einde van het verhaal en de uitlegging der letters, die hier ook verkort zijn, een* 20*regelig vers* D' Arminiaensche Bulleback *bijgevoegd. De plaat, beschreven door* F. Muller, a. w. n°. 1328, *is* 17 *centimeter hoog en* 27 *breed. Zonder adres.* in-plano, een blad.

2584 Schvtterliicke Schermslach Jeghens de giftige steecken vant oproerich ende fameux-libel, in druck uyt gegeven van wegen de Burgers die haer selfs hebben Ont-schuttert door t'weygeren van den Eedt der getrouwicheyt, hun by den H. Burgermeesteren der Stadt Leyden seer beleefdelijcken voorgedragen. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-folio, een blad.

= T. 1415. Op rijm, in twee kolommen gedrukt; onderteekend: *Haec Libertatis Ergo D. E. L. V. C.*

2585 Verzet, Teghen den *Schutterlicken Scherm-slach*, ghegheven na de vrome Borghers, die den lossen Dicht-maker zeydt, haer zelven ontschuttert te hebben. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1618. (*in randwerk.*) gr. in-4°., een blad.

= T. 1417. Het vers is onderteekend: *E S. R. H E. D N. I E. S. B. W. E. N.* Daaronder: *Op den lossen Rhetorijcker, die van den grooten Calvinus een Calf, van anderen Ossen heeft ghemaeckt.* Onderteekend: *R. G. S H. M. T. V B I. H. G.* en *G. S. S. D. D. M. S. G. E. S. S.*

2586 Sendt-brief Gerardus Livius Predicant tot Nymeghen, gheschreven aen Henricum Brimanij Predicant tot Arnhem, Aengaende 'tghene daer ghepasseert is. Daer achter aen ghevoeght is een Tuyltgen van sommighe Bloemen uyt den Sendt-brief ghepluckt. Met een Liedeken. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt na de Copie van den Brief uyt Nymeghen gheschreven. Anno 1618. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) in-4°., 16 blz.

= T. 1418. De brief, ged. 17 Nov. 1617, is uitgegeven door den Contra-Remonstrant Aerd Adams, die ook de auteur van het *Liedeken* en het *Tuyltjen* is, waarin de inhoud van den brief wordt gecritiseerd.

2587 Christelijcke Aen-spraeck Der Predicanten van Nimmegen, Aen eenighe Lidtmaten der Ghemeynte, die sich t'onrecht bedroeft ende beswaert noemen; Tot VVeeringe vande Blaem, daer mede

de voornoemde Predicanten sonder Fundament beschuldicht worden... (*Met titelfleet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1618.
in-4°., (VIII) en 44 blz.

Onderteekend door de (Remonstrantschgezinde) predikanten Gerardvs Livivs, Henricvs Leflervs, Joannes Coitivs. De Voorrede is ged. 27 Febr. Zie over dit stuk *Uytenbogaert*, 1015. (T. 1419.)

2588 Afscheydt Den Predicanten van Nimmeghen ghegheven by den Raedt der-zelver Stede, *enz.* .... (*ged.* 8 *April.*) *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.*) in-folio, een blad.

= T. 1420. Zie: *Uytenbogaert*, 1016.

2589 Afscheydt By den E. E. Raedt der Stadt Nimmeghen ghegeven aen den Predicanten der selver Stadt. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.*
in-folio, een blad.

= T. 1421. Andere druk.

2590 Notvlen, Ofte Aen-merckingen, Op het *Af-scheydt* Der Predicanten van Nimmegen, ghegeven by den E. Raedt der selver Stadt, op den 8. April. 1618. Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*)..1618. (*ged.* 2 *Juni.*)
in-4°., 16 blz.

= T. 1422. Door Jacobus Taurinus. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 117 en *Uytenbogaert*, 1017.

2591 Procvratie ende Verbandt By de Remonstrantsche Steden malkander toeghesonden, ende elcx hare Ghedeputeerde ten dach-vaert gaende, mede ghegheven. (*Met titelvignet.*) Ghedrvckt, Om te kennen te gheven het onderlinghe verdraechsaem ghemoedt ende t'samen-rottinghe der Remonstrants-ghesinde. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618.
in-4°., 6 blz.

Ged.: *den* 14. *Mayo*, *Anno* 1618. Bij *Baudartius*, *B. X*, 27 *v.*; *Brandt*, *II*, 989 *v.* (T. 1423.)

2592 Procvratie ende Verbandt. *enz.*... (*Met ander titelvignet.*)... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1618. in-4°., 4 blz.

Veel compresser druk met verschil in spelling. Op den titel: *malcander; mede-gegeven.*

2593 Procvratie By eenighe Steden van Hollant gegeven aen heure gecommitteerden, ter Dach-vaert van de ... Staten van Hollant vanden 14 Mey, 1618. Stilo Novo. Mitsgaders De Procuratie dien volgende by de ... Staten van Vtrecht gegeven aen heure Ghecommitterden ter vergaderinghe van de ... Staten Generael vanden 3. Junij, 1618. Stilo Veteri. Met De Verclaringe ende Limitatie by de Magistraet der Stadt Vtrecht op de selve procuratie ghedaen,

in Date den 10. Junij, 1618. Stilo Veteri. (*Met titelvignet.*) In s'Gravenhage, By Hillebrant Jacobsz, ... Anno 1619. in-4°., 10 blz.

De beide laatste bij *Baudartius*, *B. X*, 33, 34. (T. 1424.)

2594 Triumphe Tot Amsterdam, Over het Incomen van . . . Mauritius Prince van Orangien, Met een oprechte uytlegginghe op de verthooninghe van alle de Camers, gheschiet den 23. 24. 25. May, Anno 1618. Hier is by ghevoecht des voorsz. . . . . Princen tittel. (*Met soortgelijke houtsneé als boven n°.* 2508.) Tot Leyden, By Vldrick Cornelissz. Honthorst. *Z. j.* in-4°., 8 blz.

= T. 1426. Zie: *Baudartius*, *B. X*, 31, 32; *Rogge*, *Wtenbogaert*, *II*, 469.

2595 Den Vraegh-al, In-houdende ettelijcke Questien ofte Vraghen, Om Daer op te hebben een bondighe Antwoordt van de Theologanten, Politijcken, Rechts-gheleerden, Chrijs-luyden, ende anderen. .... (*Met titelfileet.*) Gedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1618. in-4°., (II) en 10 blz.

= T. 1428. Van dit geruchtmakende werk is Jacobus Taurinus de schrijver. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 117.

2596 Andere Vraech-al. In der haest ghestelt, om met des eersten Vraeghals Vraegh-stucken, beantwoort te worden, ist moghelijck. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt voor een Lief-hebber der waerheyt, (*z. n. v. pl. en v. dr.*) int Jaer .... M. DC. XIIX. in-4°., 16 blz.

Terecht merkt *Rogge*, *Gesch. der Remonstr.*, *blz.* 29 tegenover de aanteekening bij T. 1430 op, dat de omstandigheid, dat het hier op den titel voorkomend vignet hetzelfde is als bij de nummers 2634 en 2636, geen voldoenden grond geeft voor de bewering dat *Fr. Aerssens* de schrijver zou zijn. Genoemd vignet komt voor op talrijke stukken van dezen en lateren tijd uit verschillende drukkerijen afkomstig. Voor het jaar 1618 alleen zijn mij 5 drukkers bekend die van dit vignet gebruik maakten. In het hieronder volgend nummer 2743 wordt *Cornelis Boogaert* als auteur van een der *Vraech-allen* genoemd, wat door dezen in het daarop volgend nummer wordt tegengesproken. Zie aldaar.

2597 Andere Vraech-al. .... Den tweeden Druck. (*Met titelvignet.*) Ghedrvckt, By 't recht voorstant in Hollandt. (*Z. n. v. pl. en v. dr*). Anno 1618. in-4°., 16 blz.

= T. 1431.

2598 Andere Vraech-al *enz.* .... Den derden Druck. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt in Hollandt, voor de Liefhebbers van 't Vaderlandt. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 12 blz.

= T. 1432.

2599 Andere Vraech-al, *enz.* . . . . (*Met titelvignet.*) Ghedruckt voor een Lief-hebber der waerhey*dt*, (*z. n. v. pl. en v. dr.*) int Jaer .... M. DC. XIIX. in-4°., 16 blz.

= T. 1433. Nadruk van den eersten druk met ander titelvignet.

2600 Andere Vraech-al. *enz.* . . . (*Met titelvignet.*) Ghedruckt voor een Lief-hebber der waerhe*y*t, (*z. n. v. pl. en v. dr.*) . . . M. D.C. XIIX. in-4°., 8 blz.

= T. 1434. **Compresse nadruk van den eersten druk.**

2601 Den Teghen-Vraech-al, Inhoudende Ettelicke questien of vraghen, Om Daer mede den mondt te stoppen aen den dwasen *Vraech-al*, over sijne dwase vraghen, . . . dienende om den *anderen Vraech-al* te verstercken, ende bevorderen t'geen hy soude mogen na-ghelaten hebben. . . . . (*Met titelvignet.*) Ghedrvckt, By t' recht voorstant in Hollandt, Anno 1618. in-4°., 16 blz.

= T. 1435.

2602 Den Teghen-Vraech-al. Inhoudende Ettel*ij*cke questien of vraghen, ... (*Met titelfileet.*) Ghedrvckt, *enz.* . . . (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1437. **Compresse nadruk.**

2603 Den Derden Vraegh-al Aen de Heeren Pensionarissen van Leyden en Rotterdam, om van hun beantwoort te werden; ende hier uyt te amplieren de instructie aen haere Borgemeesteren respectiue, op 't stuck van de Waert-gelders. (*Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*) in-4°., 4 blz.

Betreffende te Heusden voorgevallene geschillen. In Regeeringsgezinden geest. (T. 1438.)

2604 Den Derden Vra*eg*-al . . . . aen *hare* Burgemeesteren *enz.* . . . (*Met vignet op de laatste blz.*) *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 1439. **Andere druk van het voorgaande.**

2605 Den vierden Vraegh-al Pour tailler des besoignes Aen den derden Vraegh-al die soo heus den standt van een Frontier-plaetse overweget. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) . . . 1618. in-4°., 12 blz.

T. 1440 **vermeldt een ex. van 8 (?) blz.**

2606 Vyfde Vraech-al, Tot ampliatie van het derde *Vraech-altjen*, ende rescriptie op des grooten Vraech-als tegen-vraghe. (*Met titelvignet.*) Ghedrvckt, By 't recht voorstant in Hollandt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 16 blz.

= T. 1441.

2607 Den Sesten Vraegh-Al: In alder ijl by den anderen ghestelt. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M. DC. XVIII. in-4°., 8 blz.

= T. 1442. **Zeer hevig paskwil tegen de Regeering.**

2608 Den Zoo-veelsten Vraegh-Al: In alder ijl by den anderen ghestelt. (*Met houtsneê op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M. DC. XVIII. in-4°., 8 blz.

= T. 1443. De inhoud is als die van het voorgaande.

2609 Den Soo-veelsten Vraegh-Al: In alder ijl by den anderen ghestelt. (*Met de portretten van Kleomenes en Paris op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M. DC. XVIII. in-4°., 8 blz.

2610 Noodtwendigh ende Levendigh Discours, Van eenighe getrouwe Patriotten ende Lief-hebberen onses Vaderlandts; over onsen droevigen ende periculeusen Staet. Waer inne oprechtelijc ende levendigh verthoont wordt; in wat perijckel ende ghevaer wy gheraeckt zijn, ende waer henen dese verwarringhen tenderen: Met de noodighe middelen om die te remedieren. In 't Licht ghebracht, Om teghen die vileyne boecxkens, *Weegh-schael*, *Reuck-appel*, *Vraegh-al*, *etc.* ghelesen te worden. (*Met titelvignet.*) Ghedrvckt, By 't recht voorstant in Hollandt, (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 24 blz.

= T. 1446. Hevig geschrift tegen Oldenbarnevelt, de Groot, e. a. van een bekwame hand. Men hield voor den auteur of den uitgever François Aerssens, (bij aankoop:) *Heer van Sommelsdyck*, een eerzuchtig man, die meende door Oldenbarnevelt verongelijkt te zijn [Zie o. a.: *Motley*, *Life and death of John of Barneveld*, *I*, 313—317] en daarom veel tot zijn val toebracht. In de *Remonstrantie* van *Oldenbarnevelt* (n°. 2624) heet het dat dit stuk: *„originelyk tot Amsterdam in 't rouw ghestelt ende daernae alhier* (in den Haag, door Aerssens) *opgepronckt vol injurien ende calumnien ghedruckt*" is. Men vindt dit geschrift voor een groot deel bij *Baudartius*, *X*, 48 *v.* en bij *Trigland*, 1044 *v.* Vergelijk ook *Uytenbogaert*, 941, 1002; *d'Aubery*, *Mémoires*, enz. (T. 1445, waar een andere druk in 32 blz. voorkomt.)

2611 Noodtwendigh ende Levendigh Discours, *enz.* . . . . Om te*gen* die *ve*leyne boecxkens, . . . *ge*lesen te worden. (*Met titelfileet.*) Ghedrvckt, By 't recht voorstant in Hollandt (*Z. n. v. pl. en v. dr.*), Anno 1618. in-4°., 24 blz.

= T. 1447. Nadruk van het voorgaande.

2612 Nootwend*ich* ende Levend*ich* Discours, *enz.* . . . . (*Met titelvignet.*) Ghedruckt By 't recht voorstandt in Hollandt. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 20 blz.

Compresser nadruk dan de voorgaande. (T. 1448.)

2613 Noodtwendigh ende Levendigh Discours, *enz.* . . . . teghen die . . . . *Reuch-appel* (*sic.*) . . . . Desen lesten Druck is van veel Druck-fauten ghesuyvert, ende oock met inghevoeghde reghelen ende woorden vermeerdert. (*Met titelvignet.*) Ghedrvckt, By 't recht voorstant in Hollandt. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 24 blz.

= T. 1449. Herdruk van n°. 2610 met hetzelfde titelvignet.

2614 Noodtwendigh ende Levendigh Discours, *enz.* (*Als het voorgaande.*) .... Anno 1618. in-4°., 24 blz.

= W. 1563? *Reuch-appel* is hier verbeterd in *Reuck-appel.* De twee regels op den titel, aanvangende: „*Desen lesten Druck*" zijn hier met romeinsche, op het vorig nummer met Oud-Holl. letter gedrukt.

2615 Oprechte Tonghe van de *Weegh-schael* Proeft den *Revck-appel* met den *Vraegh-al*, Ende Geeft remedie voor dese tegenwoordige beroerte onses Vaderlandts. (*Met titelfileet.*) Ghedrvckt, By 't recht voorstant in Hollandt, (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 24 blz.

Hetzelfde geschrift als het *Noodtwendigh ende Levendigh Discours*, en wel dezelfde druk als nº. 2611, met anderen titel. (T. 1450.)

2616 Oprechte Tonge, Waer door beproeft wort de *Weegh-schael*, *Revck-appel.* Ende *Vraegh-al*, Dienende tot waerschouwinge voor de getrouwe Patriotten onses Vaderlands, om alle beroerten te voorcomen. (*Met titelfileet.*) Ghedrvckt, By t' recht voorstant in Hollandt, (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 24 blz.

= W. 1564. Dezelfde druk als de voorgaande met anderen titel.

2617 Een kort Monickendammer Discours, Ende Hoorns Liedt, Gheestigh bediedt: Teghens 't *Levendich Discours* van Amsterdam. Ende achter aen-hanghende Een levendige Af-beeldinge der oproerige Praedestinateuren: Door een Lief-hebber der Neder-Landtsche Vrijheyt In Dicht ghestelt „ aber nicht ghemelt. (*Met klein titelvignet.*)
Ghedruckt in Hollandt,
Teghens Leughens voorstandt,
By Monnick Knods ind' handt;
Remedie voor 't onverstandt. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1618. in-4°., 12 blz.

= T. 1451. Verschillende stukken op rijm.

2618 Practycke van den Spaenschen Raedt, Dat is: Clare vertooninghe dat den Raedt door J. Lipsium, Er. Puteanum, ende Fran. Campanellam ghegeven, om de vereenighde Nederlanden wederom te brenghen onder 't gebiedt van den Coningh van Spangjen, in alle hare deelen ofte alreede in 't werck gestelt is, ofte noch daghelijcks in 't werck ghestelt wordt.... Tot waerschouwinghe van alle Vrije, Vrome Nederlanders, insonderheyt der gener die in de regieringe zijn. Ghedruckt uyt kracht vande Privilegien der Vrije Nederlanders. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 56 blz.

= T. 1453. Ook de uitgave van dit hatelijk paskwil op de regeering wordt aan Aerssens toegeschreven. Zie daarover o. a.: *Uytenbogaert*, 942, 1002; *Motley* schijnt dit stuk en het *Nootwendigh Discours* (zie boven) met elkander te verwarren, als hij (*Life of Barnevelt*, *II*, 196) spreekt van een aan *Aerssens* toegeschreven geschrift getiteld: *The Necessary and Living Discourse of a Spanish*

Counsellor. Deze druk heeft een houtsneê op den titel, den hollandschen tuin voorstellende, waarin de leeuw en 3 regeeringspersonen, welke laatsten van den Spanjaard, die buiten den tuin staat, een olijftak aannemen. Andere exemplaren van dezen druk (b. v. T. 1452) missen het jaartal op den titel.

2619 Practiicke van den Spaenschen Raet. *enz.* . . . (*Met titelfileet*) . . . . *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1618. in-4°, 52 blz.

= T. 1454. Nadruk van het voorgaande met verschil in spelling. Op den titel: *'t gebiet*, ... *gestelt is*, ... *gesteldt wordt.*

2620 Parctiicke (*sic*) van den Spaenschen Raet *enz.* . . . (*Met titelvignet.*) . . . . *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1618. in-4°., 50 blz.

Andere druk. Op den titel: 'tgh*ebiet* . . . . ghe*stelt is*, ... ghe*steldt wordt*, onderaan: *Prilvilegien* (sic).

2621 Parctiicke (*sic*) van den Spaenschen Raet, *enz.* . . . *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1618. in-4°., 50 blz.

Dezelfde druk als het voorgaande nummer. Op den titel is hier echter een slechte nadruk van de titelprent boven vermeld op n°. 2618.

2622 Practycke Vanden Spaenschen Raedt, *enz.* . . . . Na de Copye, Ghedruckt uyt kracht *enz.* . . . (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 32 blz.

= T. 1455. Andere druk. Op den titel het hollandsche wapenschild in den hollandschen tuin.

2623 Practycke van den Spaenschen Raedt, *enz.* . . . Van nieus oversien, ende van merckelijcke Druck-fauten ghesuyvert. . . . . *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1618. in-4°., 54 blz.

= T. 1456. Herdruk van n°. 2618 met dezelfde titelprent.

2624 Remonstrantie Aende Hooge ende Moghende Heeren Staten . . . . van Hollandt ende West-Vrieslandt, van Heer Johan van Oldenbarnevelt, Ridder, Advocaet vanden selven Lande. (*Met titelvignet.*) In s' Gravenhaghe, By Hillebrant Jacobssz, . . . Anno 1618. in-4°., 80 blz.

= T. 1457. Geschreven naar aanleiding der voorgaande pamfletten, geheel opgenomen in de *Waarachtige Historie*, *Van 't* . . . . *Leven* enz. *Van wylen den Heer I. van Oldenbarnevelt; tot Rotterdam By Joh. Naeranus*, *Anno* 1670 (in-8°.), *blz.* 146—199. Zie over dit geschrift o. a.: *Baudartius*, *B. X*, 35; *Uytenbogaert*, 948; *Motley*, *Life of Barnevelt*, *II*, 197—202.

2625 Remonstrantie. *enz. Het eenig verschil tusschen dit en het voorgaand ex. bestaat hierin, dat hier op den titel bygevoegd is:* Met Privilegie. *By beiden wordt echter het Privilegie op de keerzijde van den titel gevonden.* in-4°., 80 blz.

= T. 1458.

2626 Remonstrantie Aende... Staten.... van Hollant ende West-Vrieslant, enz.... (*Met ander titelvignet.*) Ghedruckt nae de Copye Van Hillebrant Jacobsz.... (*z. n. v. pl. en v. dr.*).... 1618. in-4°., 40 blz.

De paginatuur van dezen nadruk is verkeerd. Blz. 28 is gepagineerd 82, blz. 29—40: 57—68. (T. 1461.)

2627 Remonstrantie *enz.* ... (*De titel geheel gelijk aan het voorgaande.*) in-4°., 40 blz.

Tot blz. 28 (hier gepagineerd: 82) is deze druk gelijk aan de voorgaande; verder is er groot verschil; de laatste blz. heeft hier 39, in het voorgaande nummer 42 regels.

2628 Remonstrantie *enz.* ... Mitsgaders tPlaccaet, Der selver Heeren Staten, Tot faveur des Heeren Advocaets, daer op ghevolcht den 22. Junij 1618. (*Met titelvignet.*) Nae de Copye, In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobsz. ... (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 72 blz.

= T. 1462. Het *Placcaet* van 22 *Juny* (tegen de *Provision. Openinghe*) vindt men ook beneden, n°. 2636.

2629 Mysteria Hollandica, Hoc est, Remonstratio sive Apologia ad.... Statvs Hollandiae et West-Frisiae A Domino Joanne Ab Oldenbarnevelt, ... Et à Petro Holdero Antiquae reformatae Religionis D. V. M. Fideliter è Lingua Batava in Latinam .... translata Ex Copiâ Hagae-Comitis ab Hillebrando Jacobi, ... excusâ cvm notis vtilissimis. Dvrocortori Ex Officina chalcographica Irenei Audifacis, ... M. DC. XVIII. in-4°., (VIII) en 56 blz.

Vertaling van het voorgaande, zonder de toegevoegde *Memorie* enz., welke aldaar blz. 57—80 innemen. Met opdracht van den vert. aan Pareus.

2630 Barnevels Apology: Or Holland Mysterie. With marginall castigations. (*Met titelvignet.*) Printed for Th. Thorp. 1618. in-4°., 68 blz.

Eng. vertaling; de inhoud geheel gelijk aan de latijnsche met dezelfde opdracht.

2631 Copie Van een Brieff, gheschreven aen ... Maurits, Prince van Orangien. Door den Heer Advocaet Jan van Olde-Barnevelt. (*Met titelvignet.*) Na de Copie, (*z. n. v. pl. en v. dr.*) ... 1628. in-4°., 8 blz.

Gedateerd 2 (lees 27) *April* 1618. *Brandt* (*II*, 747) geeft den 24*en* op. Zie *Wtenbogaert*, *IV*, *fol.* 272—275 (943—948). *„Desen Brief quam niet in druck, maer bleef onder den Prince Maurits, ende soodanige andere als het Sijne Excellentie dien geliefde te communiceren, sonder dat daer veel gewachs van was tot dat hy thien Jaren daer na, door eenen onbekenden in druck was uytgegeven."* (W. 1568.)

2632 Ontdeckinge Vande valsche Spaensche Jesuijtische Practijcke: Ghebruyckt jeghens eenighe vande beste Patriotten, ende ghetrouste Dienaren van t' Landt, by de Autheurs van twee Fameuse ende

seditieuse Libellen: Het een geintituleert, ***Noodtwendigh ende levendigh Discours etc.*** Het ander, ***Practijcke vanden Spaenschen Raedt etc.*** Inghestelt by een Liefhebber vande VVaerheydt, ende van het Vaderlandt. (*Met titelvignet.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssen, ... Anno 1618. in-4°., 34 blz.

= T. 1463. Blijkens de voorrede van het hieronder volgend *Vertoogh* (n°. 2642) is Cornelis van der Mijle, Lid der Edelen van Holland en schoonzoon (niet zwager zooals T. 1463 beweert) van *Oldenbarnevelt* de auteur van dit geschrift.

2633 Ontdeckinge. *enz.* .... Ghebruyckt jegens eenige vande beste Patriotten, *enz.* .... *gheintituleert* .... (*Met titelvignet.*) In s' Gravenhaghe, By Hillebrant Jacobssen, ... Anno 1618. in-4°., 34 blz.

Andere druk.

2634 Provisionele Openinghe. Van verscheyden saecken, ghestelt in de ***Remonstrantie*** van den Heer Advocaet van Hollandt ende Westvrieslandt. Tot naerder Onderrechtinghe, so van hare Ed. Mog. als van alle ghetrouwe Patriotten ende Liefhebberen des Vaderlandts. Waerinne oock, de Nulliteyt van de ghenaemde ***Ontdeckinghe van de Valsche Spaensche ende Jesuytische Practijcquen*** cortelijck wort aenghewesen. (*Met titelvignet.*) Ghedrvct Wt cracht van de Privilegien der Vrye Nederlanders. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 60 blz.

= T. 1465. Dit stuk wordt aan Aerssens toegeschreven. Het is van dezelfde pers als n°. 2610. Zie *Uytenbogaert*, 951—953, *Brandt*, *II*, 750.

2635 Provisionele Openinghe. Van verscheyden saecken, *gestelt enz.* ... (*Met hetzelfde titelvignet als het voorgaande.*) Ghedrvct *enz.* (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 60 blz.

= T. 1466. Andere druk van dezelfde drukkerij. Regel 5—7 zijn hier met Latijnsche, op het voorgaande met Oud-Holl. letter gedrukt.

2636 Placcaet Om alomme ghepubliceert ende gheaffigeert te worden (*uitgevaardigd tegen de* Provisionele Openinghe, *ged.* 22 ***Juni.***). In s' Graven-haghe By Hillebrandt Jacobssz, ... Anno 1618. groot in-4°., een blad.

= T. 1467*. *Gr. Placaat-boek*, *I*, 458; *Uytenbogaert*, 953.

2637 Advertissement Aen alle Goede In-woonderen en Liefhebbers van dese Nederlanden. Omme van een yeder gelesen, en in het binnenste van sijn herte ghedruckt te worden. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt uyt cracht der waerheyt-Beminners, Anno 1618. in-4°., 8 blz.

Tiele meent (n°. 1470) dit stuk zoowel wegens druk en titelvignet als wegens den inhoud aan Aerssens te moeten toeschrijven. Verg. de aanteekening

op n°. 2596 van dezen Catalogus. Het stuk is onderteekend: *Op den eersten Julij*, *Anno* 1618. *Ter Ordonnantie van alle Liefhebberen. J. Patriota.* Bij *Baudartius*, *B. X*, 37.

2638 Noodighe Remonstrantie Aende... Staten Generael der vereenichde Nederlanden. Mitsgaders Aende ... Staten van Gelderlandt, Hollandt, Zeelandt, *enz.* ... int particulier. Overghegheven ter vergaderinghe vande... Staten generael... opten 30. Mey: Anno 1618. Door den Heere Ambassadeur Franchoys van Aerssens. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt voor N. N. uwen ootmoedighen Dienaer, (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 32 blz.

Tegen de *Ontdeckinge van de valsche Spaensche Jesuijtische Practijcke* van *van der Mijle* (zie boven). Van dit en de volgende twistschriften tusschen *Aerssens* en *van der Mijle*, die vele belangrijke bijzonderheden behelzen, spreken *Wtenbogaert* en *Baudartius* slechts met een enkel woord, de laatste (*B. X*, 66) zelfs zonder namen te noemen. (T. 1474.)

2639 Noodighe Remonstrantie *enz.* ... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt voor Marten Arentsz. (*Z. n. v. pl.*) Anno 1618. in-4°., 24 blz.

Andere druk met verschillend titelvignet. *Marten Arentsz* wordt niet gevonden in *A. M. Ledeboer's Alfabetische Lijst van Boekdrukkers, Boekverkoopers en uitgevers in Noord-Nederland.*

2640 Noodighe Remonstrantie . . *enz.* (*Als het voorgaande.*) ... Anno 1618. in-4°., 24 blz.

= T. 1476. Op blz. 24 staat hier *Extract uyt de Noteelen*, terwijl in de andere drukken gevonden wordt *Notelen*. Ook het titelvignet verschilt van dat der andere drukken.

2641 Noodighe Remonstrantie *enz.* (*Als 't voorgaande.*) Anno 1618. in-4°., 24 blz.

= T. 1477. De 1ste en 3—6de regel van den titel hier met Oud-Holl. letter, op de andere drukken met Latijnsche letter. Ook het vignet wijkt af.

2642 Vertoogh aende . . . Staten Generael der Vereenighde Nederlanden. By den Heere vander Mijle overghegheven. Teghen seecker Fameus Libel hare Ho. Mog. gepresenteert, onder den Naem van *Remonstrantie*, wesende onderteyckent François van Aerssen. (*Met titelvignet.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobsz, ... Anno 1618. in-4°., 38 blz.

= T. 1478. Gedagt. 18 Juni 1618.

2643 Corte Antwoort, Aen de .... Staten Generael, Overgegeven by d'Heer van Sommelsdiick [François Aerssens] Tegens seker *Vertooch*, geadvoueert, ende getekent *Cornelis vander Myle*. In 'S Gravenhage, By Aert Meurs ,... 1618. in-4°., 16 blz.

= 1479. Gedagt. 27 Juni 1618.

2644 Corte Antwoort, Aende ... Staten Generael, *enz.* (*Als 't voorgaande.*) .... *Bij denzelfden.* .... 1618. in-4°., 16 blz.

Dezelfde druk als 't voorgaande met enkele wijzigingen; zoo de twee laatste regels van blz. 8. *Majestez* (het vorige *Mt.*) *voudroyent*, voor *voudroient*; doch blz. 9 daarentegen in beide dezelfde drukfouten: *anuées* (reg. 2) en *recomni* (reg. 12). (W. 1573.)

2645 Corte Antwoort, *enz.* ghetekent ... (*Met titelvignet.*) Nae de Copye Ghedruckt in 's Gravenhaghe. Anno 1618. in-4°., 16 blz.

= T. 1481.

2646 Corte Antwoort, *enz.* ... *gheteeckent* ... (*Met titelvignet.*) Nae de Copye Ghedruckt in 's Gravenhaghe, Anno 1618. in-4°., 16 blz.

Andere druk met een ander titelvignet.

2647 Oprecht verhael Van het geen den xxvij. ende xxviij. Junij tusschen de Heeren van Sommelsdyck [*Franç. Aerssens*] ende Vander Myle Is gepasseert. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1618. in-4°., 8 blz.

Hierin wordt de uitnoodiging van *van der Myle* aan *Aerssens* tot een mondgesprek en het antwoord van *Aerssens*, die deze noodiging als een uitdaging tot een tweegevecht opneemt, openbaar gemaakt. Van den uitslag wordt weinig gemeld. Alles wordt in 't Fransch en Hollandsch medegedeeld. (T. 1482.)

2648 Naerder Vertooch aen de ... Staten Generael, Over ghegheven By den Heere van der Myle. Ende Antwoort, aen de selve, ... Overghegeven by d'Heer van Sommelsdiick [*Franç. Aerssens.*] (*Met titelvignet.*) In Augusto In s' Graven-Haghe. (*Z. n. v. dr.*) 1618. in-4°., 16 blz.

Door Aerssens uitgegeven. (T. 1483.)

2649 Naerder Vertooch Aen de .... Staten Generael, overgegheven by den Heere Van der Mijlen. waer inne deselve versocht worden, ten dienste vant Lant goet te vinden ende te belasten dat sekere poincten int *Cort Antwoort* gheteeckent *Francois van Aerssen*, hare Hog. Mog. overgegeven, by den selven, mogen werden bewesen. Met corte Annotatien op de kant verclaert ende vereert. (*Met vignet en randwerk op den titel.*) Ghedrvct Voor't goet bericht der Mijlen, Die verbreeckt sijn quade pijlen. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 14 blz.

= T. 1484. Het titelvignet is hetzelfde als bij n°. 2596.

2650 Naerder Openinghe, Van een Hooch-wichtighe sake, Betreffende De wel-vaert van ons bedroeft Vader-landt. Dewelcke den Autheur aenvanght, met een Christelijcke betrachtinghe, onser wonderlijcker verlossinghe, vande grauvvsame tyrannie der Spaengiaerden. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1618. in-4°., 26 blz.

„.... In een voorwoord beweert de uitgever, dat „*Dit Discours, komende uyt*

vreemde Landen ende van over Zee, aldaer deur een Edelman .... voor ettelicken tijt beschreven" is. Titelvignet als n°. 2596. (T. 1485.)

2651 Naerder Openinghe *enz.* .... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1618. in-4°., 16 blz.

= W. 1475. Compresser druk. Op de keerzijde van den titel vindt men boven en beneden hetzelfde breede fleet.

2652 Cort ende waerachtich verhael van eenige exorbitante Proceduiren, door het beleyt van weynich personen sedert seven ofte acht jaren herwaerts, jegens die vande ware Gereformeerde Religie by der handt ghenomen ende int werck ghestelt. (*Met titelvignet.*) Ghedrvckt By 't rechte voorstant van Orangien, Tot teghenstandt van Spangien. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1486. Van dezelfde pers als het vorige. Titelvignet als het voorlaatste. Zakelijk bij *Baudartius*, *B. X*, 87—89.

2653 *K*ort *E*nde waerachtich verhael van eeni*gh*e exorbitante Proce*du*ren, *enz.* .... (*Met titelvignet.*) ... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1618. in-4°., 8 blz.

Andere druk.

2654 Cort ende waerachtich verhael *enz.* (*Als het voorgaande.*) ... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1618. in-4°., 8 blz.

Andere druk met verschil in titelvignet en spelling, b. v. op den titel: *jeghens*, *teghenstant*.

2655 Maetroosjes Op-Wecker.

Op, op, Maetroosjen op, ghy die legt op u kant
Vol sluymers ende vaeck, eer dat u Scheepken strant:
Hoort toe wat out wat nieus, u Wacht die zal 't u zegghen,
Elck past nu op syn tuych, of ghy meucht niet af-legghen.

(*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Ghedruct Anno 1618. in-4°., 16 blz.

Gesprek tusschen *Maetroos* en *Beminder van 's Lants welvaren*, in prinsgezinden, maar veel gematigder geest dan de vorige schotschriften. (T. 1487.)

2656 Vreden-clacht, Aen alle die vereenichde Nederlanden. Waer in den Vrede haer beclaecht datse onder den schijn van Vrede ofte Trevis, beyde uyt die Kerckelijcke ende Burgerlijcke regeringhe verdreven ende verbannen wort. .... Door G. A. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt .... (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., (II) en 18 blz.

Dit stuk is reeds vroeger geschreven, doch nu eerst gedrukt. (T. 1489.)

2657 Honori doctissimi Juvenis D. Gerardi Revsii cum sub praesidio

D. M. Simonis Episcopii de Schismate Publicè Respondisset. *Onderaan:* Lug. Bat. Excudebat Godefridvs Basson, 1618. in-folio, een blad.

Met een gedicht *ad Schismaticos;* evenals het eerstgenoemde vervaardigd door C. a Sonnevelt.

2658 Rvtgeri a Boetzeler ab Asperen De Bono Concordiae Oratio, Dicta In Auditorio maximo Academiae Lugduno-Bat. XXIX. Maij, Anno cIↃ. IↃCXVIII. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm, Typis Isaaci Elzeviri. Anno cIↃ. IↃCXVIII. in-4°., (IV) en 52 blz.

De opdracht aan de Staten van Holland en West-Friesland is ged. 4 Juni 1618. Achter de Oratie volgen *P. Bertii de Amabili Ecclesiae Concordia Jambi.*

2659 De Naeckte Waerheyd..... (*Met het wapen van prins Maurits op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1618. in-4°., 4 blz.

25-regelig rijm tot opwekking om Maurits trouw te blijven. (T. 1490.)

2660 De Naeckte-Waerheid. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno cIↃ IↃ CXVIII. in-folio, een blad.

Andere druk.

2661 Placcaet Vande .... Staten van Hollandt ende West-Vrieslant, tegens het seditieux spreecken, het inbrengen, drucken, verkoopen, ofte stroyen van alderhande argerlijcke ende seditieuse Boecxkens, Liedekens etc. Ende waer na alle Druckers hen voortane sullen hebben te reguleren. (*ged.* 19 *Juni. Met den Holl. leeuw in den tuin op den titel.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz, ... Anno 1618. Met Previlegie. in-4°., 8 blz.

Gr. Placaat-boek, *I*, 451; bij *Baudartius*, *B. X*, 36. (T. 1491.)

2662 Pacificatie Der Ont-ruster gemoederen. Over het droevigh dispuijt der Kercken onses Landts. Waer inne ... Het verschil duydelijck ende sedighlijck werdt geexamineert, Ende de waerheyd met Gods Woord verdedight. Gestelt voor den genen die vrede ende waerheyd lief hebben Door Cornelivm Dvnganvm, Christi Dienaer tot Arnhem..... Tot Arnhem, By Jan Janssen, ... 1618. (*De titel in randwerk.*) in-4°., (XII) en 360 en (XXIV) blz.

Deze zoogenaamde *Pacificatie* is eigenlijk een strijdschrift tegen het *Cort ende claer bewijs uyt de h. schriftuyr, van 't ghevoelen der ghere f. leeraren, die ten huydighen daghe van sommighe Remonstranten ghenoemt worden, aeng. de godl. predestinatie ende andere aenclevende poincten. Door* D. H. Herbers .... *Ter Goude, by Andries Burier*, 1616. *in-8°.* (*Rogge, Bibl. der Remonstr. Geschr., blz.* 123 *en* 124). De *Pacificatie* lokte weder een antwoord uit van *Jacob. Taurinus:* zie volgend nummer. (T. 1569.)

2663 Bloem-potgen, Van Verscheyden Bloemen, Ghepluckt uyt den Hoff vande Geldersche Contra-Remonstranten, Doch meest uyt het

Schrift van *Cornelis van Dungen*: . . . Midtsgaders eenighe Gravamina aen den Synodum van Arnhem. Door Theophilvs Philelevthervs .... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1618. in-4°., 24 blz.

= T. 1492. Door Jacobus Taurinus (*Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 118.) Aan het einde: *In haest uyt Irenopolis*, *den* 11/21 *Junij*. 1618. Volgens *Baudartius* werd dit geschrift door *Dunganus* beantwoord.

2664 Thien Contra-Remonstransche Positien, Voor Grouwelijc ende Afgrijselijc verklaert in de laetste Geldersche Synode tot Arnhem ghehouden; ende in Druc uytghegheven tot opweckinge der Remonstranten, om vande Synoden noch wat goedts te hopen:.... (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz..... 1618. in-4°., (X) en 30 blz.

= T. 1493. Door Nic. Grevinchoven (zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 111). Zie hierover *Uytenbogaert*, 1021.

2665 Grovwel, van de Contra-remonstrantschghesinden, in den Synodo Provinciael van Gelderlandt, A°. 1618. in Julio ghehouden, verfoeyt ende ghedetesteert: vervaet in sekere Thien Poincten ofte Artijckelen, onlanghs van weghen de Heeren Staten des Furstendoms Gelre ende Graefschaps Zutphen uyt-ghegheven. Waer neffens Sijn gevoeght eenighe Plaetsen.... uyt verscheyden Autheuren, openbaerlijc voor Leeraren in de Gereformeerde Kercke bekent, ghetrocken, niet veel (soo 't schijnt) van die thien poincten verschillende. Met een Na-reden.... Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*).... 1618. in-4°., 26 blz.

Van gelijke strekking als het vorige. (T. 1494.)

2666 Placcaet. VVt-ghegeven Van weghen de Heeren Staten des Furstendombs Gelre ende Graeffschaps Zutphen, Teghen De ghestroyde lasteringhen ende calumnien, van de Euangelische Ghereformeerde Christelijcke Religie. (*ged.* 15 *Sept. Met het wapen van Gelderland op den titel.*) Tot Arnhem, By Jan Janssen.... Anno 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1495. Hierin ook de punten van beschuldiging der Remonstranten. In zijn geheel bij *W. van Loon*, *Groot Gelders Placact-boeck*, *II*, 158—162, bij *Baudartius*, *B. X*, 47 *v.*, 38 *v.*

2667 Placcaet. *VVyt*-ghe*gh*even *enz.* ... (*Met het wapen van Gelderland op den titel.*) Tot Arnhem, Eerst ghedruckt by Jan Janssen, ..., Anno 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1497.

2668 Placcaet. *Wt*-ghegheven. *enz.* . . . (*Met het wapen van Gelderland op

den titel.) Tot Arnhem, Eerst *ged*ruckt by Jan Janssen, Anno 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1498. **Herdruk van het voorgaande.**

2669 Placcaet. Wt-ghegheven Van *wegen enz.* .... Tot Arnhem, Eerst ghedruct by Jan Janssen,.... Anno 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1498*? In plaats van het wapen op den titel en het vignet op de laatste blz. vindt men hier kleine fileeten.

2670 Schriftelicke Conferentie Tusschen de Kercken-Dienaren des Vorstendoms Geldre ende Graef-schap Zutphen, Aenghevanghen Anno 1617. ende in hare Provinciale Synode in Junio ende Julio Anno 1618. volbracht: Aengaende de vyff Artijculen metten ghevolghe van dien. Hier is noch by-ghedaen eene Voor-reden vervatende den oorspronck ende voort-gangh der Kerckelijcke swaricheden. Tot Delf. Ghedruckt by Jan Andriesz.... Anno 1618. in-4°., (XXIV) en 72 blz.

Zie over deze Synode: *Baudartius*, *B. X*, 38 *v.*, e. a. (T. 1500.)

2671 Provisionele waerschouwinghe, oft Protest, Teghen seecker fameus Boecxken onlanghs uyt-ghegheven tot Delft, gheintituleert, *Schriftelijcke Conferentie, tusschen de Kercken-Dienaren des Vorstendoms Geldre, ende Graefschap Zutphen.* (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... M.DC.XVIII. in-4°., 4 blz.

Onderteekend: *Gedaen buyten Delft, den* 2. *November* 1618. *Philalethus Philopatri F. Philometri*, *v.* (T. 1501.)

2672 Pvblicatie Vande E. Vroetschap der Stadt Vtrecht, van weghen die ware Ghereformeerde Religie. Ghedaen den 27. July, 1618.... Gedruckt tot Vtrecht by Jan Amelissz,... *z. j.* in-plano, een blad.

= T. 1502. Bij *Baudartius*, *B. X*, 57. Het geheel is in randwerk. Onder het opschrift rechts het wapen van Utrecht, links dat van prins Maurits.

2673 Pvblicatie *enz.* .... Ghedruct t'Vtrecht, by Salomon de Roy, M. VIc. XVIII. in-folio, een blad.

Andere druk met het wapen der stad Utrecht op den titel.

2674 Cort verhael Van al tghene binnen Vtrecht gepasseert is, zeder dat de E. H. M. Heeren Staten Generael met den Doorluchtigen Prince van Orangien daer gekomen zyn, soo in't afdancken der Waert-ghelders, als in't verstellen van nieuwe Vroetschappen, *enz.* .... (*Op den titel het portret en het wapen van prins Maurits.*) Amsterdam, by Broer Jansz. .... 1618. in-4°., 4 blz.

= T. 1504. Zie *Motley*, *Life and death of John of Barnevelt*, *II*, *ch. XVII*, waar de voornaamste bronnen worden genoemd.

2675 Beschrijvinghe van tghene sich tot Wtrecht heeft toegedragen, sint dat de E. H. M. Heeren Staten Generael met den .... Prince van Orangnien daer ghecomen zijn, so int af dancken der Waertgelders, stellen van nieuwe Vroetschappen, als het inruymen vande Buer-kercke, voor de Oude Ghereformeerde (diemen Contra-Remonstranten noemt) Gepubliceert op den sesten Augusti, 1618. (*Op den titel een portret van Maurits ten voeten uit.*) t'Amstelredam. Ghedruckt by Broer Jansz .... Anno 1618. in-4°., 4 blz.

Dezelfde inhoud als het voorgaande, behalve dat hier aan het einde de Publicatie (zie boven) gemist wordt, maar een bericht voorkomt aangaande de eerste godsdienstoefening der Gereformeerden in de Buurkerk. (Verbeterde druk van W. 1585.)

2676 Oranges Cloeck Beleydt, int Afdancken der Waert-ghelders binnen de Stadt Wtrecht. (*Met het wapen van Maurits op den titel.*) Ghedruckt by een Lief-hebber des Vaderlants. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 1505.

2677 Oranges Cloeck Beleydt, *enz.* ... [*Met een portret (van Maurits?) op den titel.*] Ghedruckt by een Lief-hebber des Vaderlan*dts*. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Andere druk met verschil in spelling.

2678 Naerder advijs. Extract Van eenen brieff gheschreven wt Vttrecht, van dato den 21. July, Stilo antiquo, tot op Donderdach tsavonts. Nopende die Civile handelingen aldaer, door het cloeck beleyt vanden .... Prince van Oraengien. (*Met het wapen van Maurits op den titel.*) t'Amsterdam by Gerrit van Breugel, ... 1618. in-4°., 4 blz.

= W. 1584.

2679 Propositie vanden Heer de Boysye Ambassadeur extraordinaris van Vranckrijck, aen .... de Staten Generael van de vereeniche (*sic*) Neerlanden. Gedaen .... in haren Raedt, vergadert inden Hage, den xiiij. Augusti 1618. Gheexhibeert ende overghelevert inde vergaderinghe van .... den 15. Augusti 1618. (*Met het wapen van den koning van Frankrijk op den titel.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... M.DC.XVIII. in-4°., 8 blz.

Bij *Baudartius*, *B. X*, 60.

2680 Propositie *enz.* .... van de vereenic*hde* Ne*de*rlanden. .... (*Met het wapen van den koning van Frankrijk op den titel.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... M.DC.XVIII. in-4°., 8 blz.

= T. 1506 ? Verbeterde druk.

2681 Propositie vanden Heer de Boysye *enz.*... (*Met kruisvormig fileet op den titel.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*).... 1618. in-4°., 8 blz.
= T. 1507. Compresser druk; de keerzijde van den titel is hier onbedrukt.

2682 Placcaet Vande .... Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, op het afdancken ende licentieren vande nieuwe aengenomene Waert-gelders. (*ged.* 18 *Aug. Met den Nederl. leeuw op den titel.*) In s'Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz, .. Anno 1618. in-4°., 6 blz.
Bij *Baudartius*, *B. X*, 59. (T. 1508.)

2683 Placcaet *enz.* (*Als 't voorgaande.*) .... Gedruckt na de Copye van Hillebrant Jacobsz..... Anno 1618. in-4°., 4 blz.
= T 1509.

2684 Aflesinghe Ghedaen van 't Raedt-huys der stadt Leyden, Opten xx^en. Augusti Anno xvj^c. ende achthien. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-plano, een blad.
= T. 1512. Afdanking der Waardgelders. Zie: *Baudartius*, *B. X*, 60.

2685 Van den Os; op den Ezel. (*Het opschrift in randwerk.*) *Onderaan:* Actum t'Amsterdam, Septemb: 8. Anno 1618. par moy Lvciane Seconde. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-plano, een blad.
Gedicht op de afdanking der Waardgelders te Leiden. (T. 1513.)

2686 ALsoo by de veranderinge gheschiet binnen de Stadt Vtrecht *enz. Publicatie van de Staten Generaal van 't gevangennemen van* Oldenbarnevelt, Hoogerbeets *en* Grotius, *ged.* 29 *Aug. Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., een blad.
Van dit blaadje bestaan een aantal drukken. Men vindt dit stuk ook bij *Baudartius*, *B. X*, 63 e. a. (T. 1514.)

2687 ALsoo by de veranderinge *enz.*.... *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., een blad.
Andere druk met andere begin-letter. Reg. 6 hier: Gh*ecommitteerde h*en, in het voorgaande: Ge*committeerde h*em.

2688 ALsoo bij de veranderinge *g*eschiet *enz.* .... *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-folio, een blad.
Andere druk. De beginletter is veel kleiner; het stuk telt 26 regels, de beide vorigen 27.

2689 Propositie van den Heere de Boisye, Ambassadeur extraordinaris van Vranckrijck, op zijn weder-komste in 'sGraven-Haghe. Overghegheven aen de.... Heeren Staten, op den 18. Septembris Anno 1618. (*Met de fleurs de lis op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... M. D. C. XVIII. in-4°., 4 blz.
Bij *Baudartius*, *B. X*, 66. Het oorspronkelijke bij T. 1515.

2690 Ghevanckenisse ende Waerachtich verhael van't ghene nv corts in Hollandt is ghepasseert, ende hoe dat de.... Staten vande Vereenichde Nederlanden, ende hunne Ghecommitteerde, hun hebben versekert van den Persoon van Mr. Johan van Olden-Barnevelt, Aduocaet van Hollant. Rombout Hooger-beets, ende Hugo Grotius, etc. (*Met titelvignet.*) T'Hantwerpen, By Abraham Verhoeuen,.... *z. j.* in-4°., 8 blz.

Aan het einde wordt ook melding gemaakt van het verzetten der wet te Schoonhoven.

2691 Pvblicatie Van de E. Vroedtschap der Stede Schoonhouen, van weghen de ware Ghereformeerde Religie. Ghedaen den 8. September. Anno 1618. Tot Amsterdam, By Marten Jansz. Brandt,... Anno 1618. in-folio, een blad.

= W. 1589. Bij *Baudartius, B. X*, 67; verg. het volgend nummer.

2692 Copye eens Briefs gheschreuen uyt Schoonhoven den vij. September, inhoudende alle het ghene aldaer ghepasseert is, sedert dat den .... Prince van Oraengien met zijn Ghenade Graef Ernst daer binnen ghekomen zijn. Noch is hier by-ghevoecht een Liedeken van de heerlijcke victorie die de Schepen ende Galeyen vande Ridders van Malta teghen een Armade Turcksche Schepen ghehadt hebben,.. (*Met titelvignet.*) Gedruckt (*z. n. v. pl en v. dr.*).. M.DC.XVIII. in-4°., 4 blz.

Zie over de veranderingen in de Regeering der Holl. steden, door prins Maurits te weeg gebracht, o. a. *Baudartius, B. X*, 67; *Brandt, II*, 850 *v.v.* (T. 1518) en *Motley, Life and death of John of Barneveld, II*, 271 *v.v.*

2693 Lof sy Gode, uyt Schoonhoven den 8. Septemb. 1618. *Opschrift van een brief uit Schoonhoven, onderteekend:....* N. N. wat ick vermach. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-folio, een blad.

2694 Belijdenisse van Ledenberch, soo tot Vtrecht als inden Hage, oock de doot van Taurinus, ende die Moort van Ledenberch aen hemselven begaen. (27 *Sept.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-folio, een blad.

Zie: *Baudartius, B. X*, 64, 65. Bij T. 1516 hetzelfde met het adres: *Tot Amst. by Cornelis Gerritsz.*

2695 Belydenisse van Ledenbergh, *enz.*.... Noch is hier by ghevoeght, t' gheene cortelingh de voornoemde patienten wedervaren is. (*Met houtsneê op den titel.*) Gedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 4 blz.

= T. 1517.

2696 Belydenisse van Ledenberch, so tot Vtrecht als inden Hage, oock de doot van Taurinus, ende die Moort van Ledenberch aen hem

selven begaen. Noch is hier by ghevoeght, Het rechte beschiet ende verclaringhe, hoe Sijn Princelijcke Excellentie de Stadt van Hooren heeft inghenomen, ende tot ruste ghestelt. (*Met houtsneé op den titel.*) Tot Amsterdam by Cornelis Gerritz. Anno 1618. in-4°., 4 blz.

2697 Copye wt Hoorn. *Brief over het verzetten der wet te Hoorn door den prins. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-folio, een blad.

Verg. de aangehaalde bronnen.

2698 Den Boeren-Slach Gheslaghen, Door dese Personagien. Remmet Coeje-clauwer, Dirk Slodder, Heyndrick Goesmoes, en Ariaen Modder. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt, (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 8 blz.

Op Rederijkers-wijze en in de volkstaal gerijmde samenspraak over de oude en nieuwe regeeringsleden te Hoorn (T. 1520). Verg. W. 1592.

2699 Volcomen bescheyt van tgene den ..,. Prince van Oraengien in 't Noorder Quartier heeft uyt-gherecht, ende perfeckteliјck de namen der Vroetschappen: (6—11 *Oct.*) *Onderaan:* Ghedruckt tot Amsterdam, by Broer Jansz. .... Anno 1618. in-folio, een blad.

Verg. T. 1519.

2700 Courante der Stadt Leyden, Also vande Publicatie ende verkiesinge des Raedts aldaer geschiedt. Met de Namen der afgesette Burghermeesteren, Schepenen, ende Vroetschappen. Met het gheen dat dese daghen alhier ghepasseert is. (*Met het wapen van prins Maurits op den titel.*) Tot Leyden, By Jacob Marcus, Anno 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1522. Verg. de aangehaalde werken.

2701 Courante der Stadt Leyden *enz....* (*Met het wapen als het voorgaande.*) Ghedruckt voor N. Gel-kerck [*z. n. v. pl.* (*Leiden*) *en z. j.*] in-4°., 4 blz.

= T. 1523. Compresser druk zonder de namen der afgezette Regeeringsleden.

2702 Orangniens Incompste Binnen Leyden, De verkiesinge des Raets: De Publicatie daer op ghevolcht. Met het ghene daer gepasseert is. (*Met het wapen van prins Maurits op den titel.*) Ghedruckt tot Amsterdam by Broer Jansz.... Anno 1618. in-4°., 4 blz.

= T. 1524. Nadruk van het voorgaande met geringe verandering.

2703 Publicatie Ende verkiesinghe des Raets tot Haerlem. Met de namen Der Raets Persoonen alsoo nieu als out. Met den Eet der Schutterij. (*Met het wapen van Haarlem op den titel.*) Ghedruct tot Haerlem. By Adriaen Rooman, voor Niclaes Geelkerck. (*Leiden of Rotterdam*) *z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 1525. Alleen de namen der nieuwe Regeeringspersonen.

2704 Pvblicatie Der Stadt Haerlem. Af-ghelesen den xxv. Octobris, Anno. 1618. In presentie van syne Pr. Ex.... Mitsgaders. 't Ghene gepasseert is sint de komste van sijn Princelijcke Excelentie Prince van Orangien, ende na sijn vertreck Oock de Namen van de Regeerders der voorsz. Stadt by hem ghestelt ende afghestelt. (*Met het wapen van Haarlem op den titel.*) Ghedruckt 't Haerlem, by Adriaen Rooman. 1618. in-4°., 4 blz.

Vermeerderde uitgave van 't vorige. (T. 1526.)

2705 s' Princen van Oraigniens Incomste tot Haerlem, De verkiesinghe des Raedts, met het gene voorder gepasseert is sints syn comste aldaer. (*Met het wapen van prins Maurits op den titel.*) Ghedruckt tot Amsterdam by Broer Jansz.... Anno 1618. in-4°., 4 blz.

= T. 1527.

2706 Verkiesinghe des Magistraets tot Rotterdam, Met der zelver Namen, Zoo-wel De ghene die in de Regeringe van nieuws ghekoren, als van de ghene die afghezet zijn Met een Historisch Verhael. (*Met het wapen van prins Maurits op den titel.*) Tot Rotterdam, voor Niclaes van Ghelekercke, 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1528. Met gelijken inhoud als het voorgaande.

2707 Authentyke Copie van de Verkiesinghe des Magistraets Persoone tot Rotterdam, Met der zelver Namen, Zoo-wel De ghene die in de Regeringe van nieuws ghekoren, als van de ghene die afghezet zijn Op den 30 October des Jaers 1618. (*Met houtsneë op den titel.*) Was gedrukt Tot Rotterdam, voor Niclaes van Ghelekercke, 1618. in-4°., 4 blz.

2708 Verkiesinghe der E. E. Magistraten Tot Rotterdam, Ghedaen by den .... Prince van Oraengnien, etc. Volgende de Resolutie der Hoochm. Heeren Staten Generael. Mitsgaders de Namen zoo wel vande Nieu-ghekoren, als der Ghedeporteerde. (*Met de wapens van prins Maurits en der stad Rotterdam op den titel.*) Tot Rotterdam, By Jan van Waesberghe,... 1618. in-4°., 4 blz.

Inhoud als de beide voorgaande. Het binnentrekken der troepen van Graaf Ernst is hier op 27 Oct., in de voorgaande op 29 Oct. (zie: *Baudartius*, *B. X*, 69) gesteld.

2709 Verkiesinghe des Magistraets Ter Govde, Met der zelver Namen, Zoo-wel. De gene die in de Regeringe van nieuws ghekoren, als van de ghene die afghegaen zijn. (*Met het wapen van prins Maurits op den titel.*) t' Amsterdam by Broer Jansz.... *z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 1529.

2710 Triumphante inkomste des Princen van Oraengien binnen Am-

sterdam, Midtsgaders de Verkiesinghe des Magistraets, met de namen der Oude ende Nieuvve Vroetschappen. *Onderaan*: Ghedruckt tot Amsterdam by Broer Jansz.... *z. j.* in-folio, een blad.

= T. 1530. Aan het hoofd van het stuk de Nederl. leeuw.

2711 Placcaet Ghepubliceert den 1. November, 1618. By myn Heeren, Schout, Burgemeesteren ende Schepenen der Stadt Rotterdam. (*Met het wapen van Rotterdam op den titel.*) Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz..... 1618. in-4°., 4 blz.

Bepaling dat Remonstranten en Contra-Remonstranten beurtelings in de kerken zullen preeken. Zie: ***Brandt*, *II*, 882 *v*.**

2712 PRovisionele ordre, wt last van de E. Burghermeesteren gheraemt, *enz. Regeling van het gebruik der kerken tusschen Remonstranten en Contra-Remonstranten. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-folio, een blad.

Zie het vorige nummer. Verg. W. 1595.

2713 Clare ende eenvoudighe Bekentenisse des Kercken-Raets der Ghemeente Jesv Christi tot Soeter-Meer en Segwaerdt, belangende Seeckere Poincten .... tot Onderrichtinghe der eenvoudighen weringhe vande Lasteringhe ende quytinghe vande Conscientie, (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Leyden, By Govert Basson. 1618. in-4°., 10 blz.

Onderteekend: ***Henricus G F. Blyvenburch*** **(sic). Vermeld bij** ***Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 140. Van deze geloofsbelijdenis oordeelde de Dordtsche Synode, *dalse een rechte Chaos was* (*Brandt*, *III*, 871). Over de gemeenten van Zoetermeer vergelijke men *Baudartius*, *B. XI*, 22. (W. 1593.)**

2714 Remonstrantie By de zes Colloquenten Vander Remonstranten weghen in de Haechsche Conferente (*sic*) bekent, overghegheven aen de E. M. H. Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt in September lest-leden. Waer in Sy haere bedenckinghen openen over het houden der Synoden, ende billijcke conditien voorslaen, op de welcke zy bereydt zyn in dezelue Synoden te verschijnen. (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz. .... 1618. in-4°., 50 blz.

= T. 1531. Door Wtenbogaert. Zie: ***Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 93; *Brandt*, *II*, 892.**

2715 Remonstrantie By de zes Colloquenten .... Den tweeden Druc. (*Met titelvignet.*) Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz. .... 1618. in-4°., 50 blz.

= T. 1532.

2716 Des Eerw. Bischops van Landavien Oratie. Gedaen inde vergaderinge van de .... Staten-Generael, op den vijfden November 1618.

Stylo novo. (*Met titelvignet.*) In 's Graven-Hage. By Aert Meuris, ... Anno 1618. in-4°., 8 blz.

Bij *Baudartius*, *B. X*, 81 *en* 82. *George Carleton*, Bisschop van *Landaf* in *Wales*, was uit Engeland gekomen, om de Synode bij te wonen. (T. 1533.)

2717 Oratie, Ghedaen vande Eerweerdighe Bisschop Georgio Landavensi. *enz*..... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Amsterdam, By Broer Jansz. .... Anno 1618. in-4°., 8 blz.

Andere druk.

2718 Specimen Controversiarvm Belgicarvm. Seu Confessio Ecclesiarvm Reformatarvm in Belgio, Cujus singulis Articulis subjuncti sunt Articvli Discrepantes, ... In usum futurae Synodi Nationalis Latine edidit, et collegit, Festvs Hommivs. Addita est in eundem usum Harmonia Synodorvm Belgicarvm. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm, Ex Officinâ Elzeviriana. Anno cIↄ. Iↄ. c. xviii. in-4°., (XVI) en 164 blz.

De opdracht aan de Staten-Generaal dagteekent van 8 Oct. Zie over dit geschrift en de hier volgende vertaling: *Baudartius*, *B. X*, 80; *Uytenbogaert*, 1075. (T. 1535.)

2719 Monster Vande Nederlantsche Verschillen Ofte Belydenisse der Ghereformeerde Kercken in Nederlant. Al waer onder elcken Artijckel bygevoecht zijn de verschillende artyckelen Inde welcke hedensdaechs sommighe Leeraers der Nederlantsche Kercken, vande aengenome Leere schijnen te wijcken. Tot gherief vande aenstaende Nationale Synode ... uytghegheven Van Festvs Hommivs, Bedienaer des H. Evanghelij tot Leyden. Alwaer .... bijgedaen is D'overeenstemminghe der Nederlantsche Synode. Alles ... Door Johannes à Lodensteyn, Dienaer des Goddelijcken woorts tot Soeterwoude. Tot Leyden, By David Jansz. van Ilpendam ... 1618. in-4°., (VIII), 126 (en 18) blz.

In plaats van de Opdracht aan de Staten-Generaal is hier eene opdracht van den vertaler aan de Staten van Holland voorgevoegd. (T. 1536.)

2720 Optima Fides Festi Hommii, cuius specimen in citatione insignium locorum ex Thesibus privatis M. Simonis Episcopij SS. Theologiae Professoris demonstratur ex libro quem inscripsit *Specimen Controversiarvm Belgicarvm.* (*Met drukkersmerk op den titel.*) Lvgdvni Batavorvm, Ex Officinâ Godefridi Basson Anno 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1537. Waarschijnlijk van de hand van Episcopius. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 39.

2721 Remonstrantie van Joannes Wtenbogaert ghepresenteert in Novembri deses Jaers 1618. Aen de .... Staten Generael ... Nopende het presenteren van sijne verantwoordinge tegens seeckere

beschuldingen *Festi Hommij*, aen den Synodum Nationalem, mitsgaders ronde verclaringhe over verscheyden geruchten t'onrecht hem nagestroyt. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Leyden, By Govert Basson. 1618. in-4°., 8 blz.

Bij *Uytenbogaert*, 1076—1079. (T. 1538.)

2722 Remonstrantie van Joannes VVtenbogaert, *enz.* . . . (*Met drukkersmerk van Broer Jansz op den titel.*) Eerst tot Leyden by Govert Basson, M.DC.xviij. Ende nu Tot Amsterdam, By Broer Jansz. . . *z. j.* in-4°., 8 blz.

2723 Ses vragen by de E, Heeren Burghermeesteren voor-ghestelt, dienende tot naerder openinghe over het houden eens Nationalen Synodo. Met de antwoorde der Kercke. (*Met titelvignet.*) Gedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) . . . M.DC.XVIII. in-4°., 8 blz.

= T. 1540.

2724 Eenighe Vraghen By de E, Heeren *enz.* (*Als het voorgaande*) . . . . (*Met het drukkersmerk van Broer Jansz. op den titel.*) Gedruckt [*z. n. v. pl. en v. dr.* (*Amst. by Broer Jansz ?*)] . . . M.DC.XVIII. in-4°., 8 blz.

= T. 1541. Het laatste *Teghenwerp der Burghermeesteren* (5 regels) is hier weggelaten.

2725 De Namen Der Edelen ende H. M. Heeren Staten Generael Ghecommitteerden, Soo wel Vytheemscher, als in-Landischer Theologanten, van Coningen, Princen, Republijcken, ende den geunieerden Provintien, tot desen Nationael Synodus te houden ghesonden, binnen Dordrecht. Anno 1618. (*Met titelvignet.*) Tot Leyden, by Jacob Marcus, Anno 1618. in-4°., 12 blz.

= T. 1542. Zie *Baudartius*, *B. X*, 83 *v.* en verg. de volgende nummers. *Sibrandus Lubberti*, die eerst later ter Synode verscheen, wordt hier niet onder de leden genoemd.

2726 De namen Der . . . Staten Generael Ghecommitteerden . . . . (*Met drukkersmerk op den titel.*) Ghedruckt tot Amsterdam, by Broer Jansz. . . . . Anno 1618. in-4°., 4 blz.

Compresser druk met denzelfden inhoud.

2727 Afbeeldinghe des Synodi Nationael, Met de sidt plaetsen der E. E. Hooch M. HH. Staten Generael, als in Heemsche ende uyt Heemsche Professoren ende Predicanten, gehouden binnen Dordrecht An. 1618. . . . . Ghedruckt voor Niclaes Geelkerck. *Z. n. v. pl.* (*Rotterd. of Leiden*) *en z. j.* in-4°., 12 blz.

= T. 1543. Op den titel een groote afbeelding (kopergravure) van de Synode met aanwijzing der zitplaatsen. Behalve de hier bijgevoegde voorrede is de inhoud gelijk aan de voorgaande. Aan het einde wordt hier eene opgave der

gedaagde Remonstranten gevonden, dertien in getal. De namen van *Hollingerus* uit *Grave* en *Niellius*, Waalsch Predikant te *Utrecht* komen in die opgave niet voor. Zie *Baudartius*, *B. X*, 86 en *Uytenbogaert*, 1084. Beide geschiedschrijvers maken geen melding van *Frederici* uit *Utrecht* en *Neranus* uit *Amersfoort*, die in dit en de beide volgende nummers onder de gedaagden worden genoemd. Daarenboven mist *Baudartius* ook nog *Dwinglo* van *Leiden*.

2728 Afbeeldinghe des Synodi Nationael. *enz.*... (*Met dezelfde titelprent.*) Ghedruckt voor Niclaes Geelkerck. *z. n. v. pl.* (*Rotterd. of Leiden*) *en z. j.* in-4°., 12 blz.

Hierin wordt *Carolus Niellius* als 14de gedaagde genoemd.

2729 Naem-register. Van alle de ghecommitteerde, so Politike als Kerckelijcke, opt Nationael Synode van de Nederlantsche Ghereformeerde Kercken, twelcke ghehouden wert binnen der Stede van Dordrecht. An°. 1618. (*Met de hollandsche maagd in den tuin op den titel.*) Tot Dordrecht, Ghedruckt by Pieter Verhagen, ... Int Jaer 1618. in-4°., 8 blz.

Met de voorrede, doch zonder de prent. *Lubbertus* komt hier voor als lid der Synode. In het lijstje der gedaagden is een fout ingeslopen. Men vindt er namelijk *Bernardus Dwinglo*, *Predicant ter Goude.* Dit moet zijn *Dwinglo* van *Leiden* en *Poppius* van *Gouda.* Verg. de voorgaande nummers en op 1619 n°. 2832.

2730 Copie van sekeren Brief uyt Dordrecht. Van een Goet Patriot, Aen een Lief-hebber gheschreven, waer in verhaelt wordt 'tghene op de inleydinghe van het Nationale Synode binnen Dordrecht ghehouden, den 13. Novembris 1618 ende op naervolghende daghen is ghepasseert..... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt [*z. n. v. pl. en v. dr.* (*Leiden*, *Jacob Marcus. vergel. n°.* 2725)] .... Anno 1618. in-4°., 8 blz.

Onderteekend *D. P. D. B.* (W. 1599.)

2731 Joannis Tavrini reconciliatie mette Kercke van Delff. (*ged.* 29 *Nov.*) *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-folio, een blad.

= W. 1603. Zie over den overgang van *Joh. Taurinus* tot de Contra-Remonstranten *Brandt*, *II*, 916—918, 937—94d; *Uytenbogaert* 1031—1034; *Trigland*, 1103.

2732 Den Lof der Waerheyt, Teghen de Klachte der ghehaette Waerheyt. (*In randwerk. Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-folio, een blad.

Gedicht tegen *Joh. Taurinus*, onderteekend: *Met Ghenechten.*

2733 Clachte ende Bede Der Remonstranten hier te Lande, Aen den.. Prince van Oraengien, Gouverneur van Hollandt, Zeelandt, etc.

Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) in 't Jaer ons Heeren, By een Liefhebber des alghemeynen vaderlandts. M.VIc.XVIII. in-4°., 14 blz.

= T. 1544. Door Caspar Barlaeus. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 128 en *Brandt*, *II*, 952—963; verg. *Baudartius*, *B. X*, 35.

2734 Clachte ende Bede Der Remonstranten *enz.* (*Als 't voorgaande.*) .... Ghedruckt *enz. Z. n. v. pl. en v. dr.* ., .. M.VIc.XVIII. in-4°., 14 blz.

= W. 1607. Andere druk met verschil in spelling. Blz. 3, reg. 9 v. b.: *Geunieerder;* reg. 21 v. b. *mede-dooghentheyt;* reg. 2 v. o. *ten hoochsten.* In het voorgaande: Ghe*unieerder*, *mede-dooghentheyd*t, *ten hooghsten.*

2735 Discovrs veritable de ce qvi s'est passé en l'Assemblee generale tenue à la Haye en Hollande. Contenant la proposition faite par les Ambassadeurs du Roy, et la Response de Messieurs les Etats Generaux des Prouinces vnies des Pays bas. (*Met het wapen van Frankrijk op den titel.*) A Lyon, Chez Nicolas Jvllieron, . . . M.DC.XIX. Auec permission. in-8°., 16 blz.

In den *Mercure françois*, *V* (*l'An* 1619), 2—7. Zie: *Arend*, *a. w. III*, *3de St.*, *blz.* 94.

2736 Copye. Provisioneel Placcaet. By mijnen Heere den Gouverneur, mitsgaders de eerste ende andere Raden vanden Hove van Hollandt, Zeelandt ende Westvrieslandt, ghemaeckt teghens den genen diemen Remonstranten noemt, om niet te maecken inden Haghe, eenige by-een-comsten, ... (*ged.* 20 *Dec. met titelvignet.*) In s'Graven-Hage. Gedruckt by Aert Meuris, ... Anno 1618. in-4°., 8 blz.

Bij *Baudartius*, *B. X*, 89. (T. 1545.)

2737 Copye. Placcaet. (*Hetzelfde als het vorige.*) Ghedruckt by Aert Meuris, ... *z. n. v. pl.* (*den Haag*) *en z. j.* in-fol°., een blad.

2738 Placcaet. (*Hetzelfde als het vorige.*) t'Amsterdam, by Broer Jansz..... 1618. in-fol°., een blad.

= T. 1547.

2739 Copye. Placcaet Voortijts ghemaeckt ende uyt ghegheven van de Remonstranten van Schie-Lant, om tegenwoordich ghelesen te werden by den ghenen die het Placcaet nu onlancx geemaneert weghen den Hove van Hollant, souden willen calomnieren. *Onderaan:* Ghedruckt tot Leyden, By Jacob Marcus, na de Copye van Rotterdam 1618. in-fol°., een blad.

Herdruk van een plakkaat van 21 Juni 1616 (n°. 2242). Waarschijnlijk is met het *nu onlancx geemaneert Placcaet* het vorige bedoeld.

2740 Placcaet Vande... Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, teghens het Inbrenghen, Drucken, Verkoopen ofte stroyen van alderhande argerlijcke ende seditieuse Boucxkens, Liedekens etc.

Ende waer nae alle Druckers hen voort-aen sullen hebben te reguleren. (*ged. 22 Dec. Met den Nederl. leeuw op den titel.*) In s'Gravenhaghe, By Hillebrant Jacobssz.,... Anno 1618. Met Privilegie. in-4°., 8 blz.

Gr. Placaat-boek, I, 439. Verg. boven het *Placcaet* van 19 Juni, n°. 2661.

2741 Aflesinghe tot Schoonhoven den 22 December. Ghedruckt tot Amsterdam by Broer Jansz.... *z j.* in-plano, een blad.

Verbod van de geheime vergaderingen der Remonstranten. Bij *Baudartius*, *B. X*, 94. (W. 1610.)

2742 Placcaet, Gepubliceert den 29 Decembris 1618, By myn Heeren, Schout, Burghermeesteren ende Schepenen der Stadt Rotterdam. Tot Rotterdam, Voor Cornelis Martensz., 1618. in-8°., 8 blz.

= T. 1549. Verbod van de vergaderingen der Remonstranten op de Beurs. Zie: *Brandt*, *II*, 947.

2743 Annotatien Op de Voor-reden van Cornelis Boogaerts Aendachtighe Ghebeden ende Meditatien over den 51en Psalm Davids. Gheannoteert door een Lidtmaet der Ghereformeerde Kercke tot Delf,... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Schiedam, By Adriaen Cornelisz van Delf, Anno 1618. in-4°., 32 blz.

Blijkens de Voorrede van de hieronder volgende *Correctien* is Willem Krijnsz, in 1617 als predikant te Brielle afgezet en in 1618 te Delft woonachtig, de schrijver van dit stuk. In een *Na-reden* aan het slot, waarvan *Krijnsz* het auteurschap loochent, wordt *Boogaert* schrijver van een der *Vraech-allen* (zie boven) genoemd.

2744 Verdedinge van Cornelis Booghaert Teghen de Calumnien, hem opghedicht in een Boeck gheintituleert: *Annotatien Op de Voorreden van C. Boogaerts Aendachtighe Ghebeden ... enz....* (*Met titelvignet.*) Tot Delf, By Bruyn H. Schinckel. Anno 1618. in-4°., 16 blz.

Booghaert werpt hierin het auteurschap van een der *Vraech-allen* van zich af.

2745 Eenighe Correctien ofte verbeteringhen Ghedaen op de Meditatien van Cornelis Booghaert over het 7. vers. vanden 51. Psalm Davids. Ghemaeckt ende uyt-ghegeven deur een Lidtmaet der Ghereformeerde Kercke tot Delff,... Tot Delf Ghedruckt by Jan Andriesz. .... Anno 1618. in-4°., (VI) en 30 blz.

De voorrede is geteekend: *In Delff desen eersten October* 1618.... *Willem Krijnsz.* De *Na-Reden* is tegen het voorgaande nummer gericht.

2746 T'werck van M. de Brouwer, ghenaemt *Eenvuldighe waerschouwinghe aen de Gevluchte Vreemdelinghen*, Haer radende hunne Magistraten (die haer ontfangen ende beschermt hebben) te gehoorsamen, ende

de weldaden te gedencken die zy deur haer genoten hebben. Anno 1618. *Zonder afz. titel, z. n. r. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Dit traktaatje, onderteekend met de spreuk: *Schickt u na den tijdt*, in 6 koepletten, met het referein: *Wat stercke beenen zyn 't die weelde connen draghen*, lokte o. a. de twee tegenschriften uit, die hier volgen. Het is niet vermeld door *Baudartius*, *B. X*, 35 onder de pamfletten van dit jaar. (W. 1605.)

2747 Het Loon van den Brouwer, voor zijn werck t'onrecht ghenaemt, *Eenvuldighe waerschouwinge, aen de gherluchte Vreemdelingen:* Daer in hy zijn eygen Lants-luyden seer schandelick... voor oproerigen is scheldende.... (*Met titelvignet.*)... *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 12 blz.

= T. 1551. Tegenschrift van het voorgaande in 7 koepletten met het referein: *Daerom d'oorsaeck des twists by ons geen plaets en heeft.* De koepletten zijn van uitvoerige kantteekeningen voorzien. Uit koeplet 1 schijnt te blijken dat de schrijver van het bestreden geschrift Doopsgezind was.

2748 Vrevghden-ghesanck over de Schoone veranderinghen in 't Vrye Nederlandt, door Het kloeck beleyt der Staten Generael, Met het Eedele Huys van Nassovwe. Ende Antwoort in dicht, op het Schandich leughenachtich fameus Libel, 't onrecht genaemt: *Eenvuldige waerschouwinge aen de vreemdelingen.* . . . Tot Amstelredam. Voor Lauris Hemling. Anno 1618. in-4°., 16 blz.

= T. 1550. Het gezang is onderteekend: *G. R. S. V.* Het antwoord, evenals volgende *Epigrammen* onderteekend: *Omhelst de deucht*, bestaat uit 6 koepletten met het referein: *De weelde steeckt u selfs, dies wordt ghy dertelmoedich.*

2749 't Nassovsche Mey-Kransken, Voor Mavritivs, Prince van Oraignien: Teghen De *Arm* onder-*Mijnders* van Godes Kercke. (*Met het wapen van Maurits in koperg avure op den titel.*) 't Amsterdam, Voor Abraham de Koning,.... Anno 1618. in-4°. 8 blz.

Twee *Mey-Kranskens*, elk van 4 koepletten, onderteekend: *Verkiest het goede. J. Coevershof.* Hevig tegen de Remonstranten.

2750 Nassovs lof-gesangh Ter eeren Van sijn Princelijcke Excellentie,... Mavritio, Prince van Oraingen, etc. Op de Stem: Wilhelmus van Nassou. Oft, Den 128, ende 130 Psalm Par D. V. Horenbeeck natif d'Haerlem. (*Met het wapen van Maurits op den titel.*) Tot Leyden, By Henrick van Haestens, Anno 1618. in-4°., 14 blz.

Het *Lof-gesangh* bestaat uit 29 achtregelige koepletten. Daarachter volgt een *Naem-dicht*.... Op de wijze: *O nuit Jalouse nuit.*

2751 Liedt Ter eeren van den .... Prince van Orangien, Mauritius Grave van Nassau, etc..... Op de Voyse, Wilhelmus van Nassouwe, etc. Daer van de eerste Letteren van elcke veerse syn Excell. Name

witdrucken. (*Met titelfileet.*) Ghedruct (*z. n. v. pl. en v. dr.*)... 1618.
in-4°., 8 blz.

= W. 1618. Niet onaardige variatie op het *Wilhelmus*.

2752 Den hooghen Godt ter eeren // En d'Hoog' Moghende Heeren
Die Staten int' Generael // Als d'Ovricheyt Principael.
Laett' int' V steM' nV hooren Van DIt Lant tot In SpaIgnen. 1618.
Met roepen VIVe Den PrInCe Van OraIgnen. 1618.
Opschrift boven een blad in randwerk, bedrukt met Tijdverzen, Retrogrades, het wapen van Maurits enz. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.
in-plano, een blad.

Zie: *Baudartius, B. X*, 59 *en* 136.

2753 Een Cleyn Vensterken, waer door Gekeecken werdt hoe die groote Meesters haer tot de poorten der hellen wentelen, soo met Haer gevangen zielen te vermoorden, alsoo, naer dat hy ghesouten waer, zijn inghewandt in een Dieff-put begraven werdt, in dicht gestelt. (*Met titelvignet.*) Door een cloeck moedich Seuw. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Vier Liedekens, het eerste op *Oldenbarnevelt*, beginnende: „*Ick Jan van Oldenbarnevelt*", de drie andere op de veranderingen in de regeering, allen onderteekend: *Godt is myn Burcht*, de zinspreuk van den Middelburgschen rederijker *P. Cannenburgh*. (Zie: *Wit-angieren-Eerekrans, Haarlem* 1630.) De titel doelt op den zelfmoord van *Ledenberg* (zie n°. 2696). Aan de keerzijde van den titel de voorrede. (T. 1552.)

2754 Een Cleyn Vensterken, *enz.* (*Als 't voorgaande.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Andere druk. Op blz. 3, reg. 2: *Maximilianus de Bossu*, in het vorige: *Maximillianus;* de onderteekening op de laatste blz. hier: *Godt is myn Bnrcht* (sic), in het vorige: .... *burcht*, enz.

2755 Een Cleyn Vensterken, ... Den derden Druck, Met een Schoone voorreden. in dicht gestelt. *enz.... Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*
in-4°., 8 blz.

Op den titel een open venstertje, waardoor men een galg bespeurt. De Voorrede is dezelfde als die van den vorigen druk. (T. 1553.)

2756 Eene Nieuwe tijdinghe, of te Clachte, Johans van Olden-Barnevelt, over synen staet daer hy nu tegenwoordigh in is, daer hy meynde verheven te syn: nu so vernedert is gheworden. Noch is hier by gevoecht een vrolijcken ende ghenoechlijcken Trommelslagh seer vermaeckelijcken ende kortswijlich. Met noch een Refereyn, ghemaeckt op den naem van de principaelste Arminiaensche Predicanten. Alles door eenen Liefhebber der Nederlantscher vrije Pro-

vintien. (*Met titelvignet.*) Na de Copye tot Middelborgh, (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 4 blz.

De 2 eerstgenoemde liedjes zijn gelijk aan n°. 1 en 4 van het vorige ex. De *Trommelslagh* bij *Baudartius*, *B. X*, 64.

2757 Gvlden Legende Van den Nieuwen St. Jan, Dat is: Cort verhael van den Edeldom, deuchden, ende handelingen van Meester Jan van Barnevelt, ghewesene Advocaet van Hollandt ende West-Vrieslandt. (*Op den titel een houtsnede*, *Barnevelt voorstellende*, *onderteekend*: nieuwen. S. Jan.) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1618. in-4°., 36 blz.

= T. 1555. Vuil paskwil op *Oldenbarnevelt.* De duitsche vertaling vindt men n°. 2891.

2758 Gvlden Legende *enz.* . . . TWeeden Druck verciert met een Voorreden. Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) int Jaer 1618. in-4°., 36 blz.

Met titelgravure, waarop *Oldenbarnevelt* als afgod is voorgesteld en door verschillende personen wordt aangebeden. De voorrede (aan de keerzijde van den titel) is op rijm en onderteekend: *Denckt om 't achterste.* (T. 1556.)

2759 Gvlden Legende *enz.* ... Tweeden Druck *enz.* (*Compresser druk dan de voorgaande.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) int Jaer 1618. in-4°., 32 blz.

Onder de titelprent van deze uitgaaf, aan de vorige gelijk, vindt men hetzelfde rijm als onder het portret van den eersten druk (met eenige verandering):

„*Ist niet een onverdraechlijcke laste*
„*Als de Knecht boven de Meester waste* (sic).

Deze *Legende* werd in den tijd van *de Witt* weder opgewarmd. Zoo verscheen er in 1663 een herdruk „*tot klaer bericht gestelt voor den nieuwen geresene Barnevelt*". (T. 1557.)

2760 Verclaringe van den Gouden Stock, Die daer spreeckt
Een oudt Schipper van Monickendam,
Daer ons den vroomen Heldt uyt quam
Die eerst den Spaenjaerdt de Zee deed' ruymen,
Sprack als volght, naer Scheep Coustuymen.
Ghedruckt voor den ziende (*z. n. v. pl. en v. dr.*). Anno 1618. in-4°., 12 blz.

Herdruk van een in 1608 tegen het Bestand in 't licht gegeven geschrift (n°. 1466), dat in een voorafgaande *Verclaring*, op rijm, op de tijdsomstandigheden toepasselijk wordt gemaakt. Op den titel is het trekken om den gouden stok afgebeeld (*kopergravure*). Een geestelijke met helm op en harnas aan, en boven wiens hoofd men leest *Eclis. Armi* helpt den Spanjaard trekken. Op den achtergrond ziet men op het geroep van den torenwachter, „*Waekt op 't Bernt in't velt*" van weerszijden soldaten aanrukken. (T. 1558.)

2761 Een waerseggers Verclaringhe over den Gouden Stock, *enz.* (*als*

't voorgaande.) Ghedruct voor de ziende (*z. n. v. pl. en v. dr.*), Anno 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1559. Compresser druk.

2762 Discours, ofte verclaringe op den Gouden Stock, aenden dach gebracht door den Ervarenen Piloot van het Schip ghenaempt Die Behoudenisse des Lants. (*Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*) in-4°., 4 blz.

De zelfde berijmde *Verclaringe* als de beide voorgaande, echter zonder plaat en zonder het herdrukte stuk van 1608.

2763 Verclaringhe Vanden Gouden Blaes-balck, Van den Spaenschen Schalck,
Om Signoors Practijcken t' pntdecken (*sic*) // en te sien,
Is dit Gedruckt zonder gecken // sesthien hondert achtien. (*Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*) in-4°., 12 blz.

Met titelgravure, waarop men den Spanjaard, door een Jezuïet geholpen, uit een blaasbalk goudstukken ziet schieten, die door Oldenbarnevelt c. s. in een kleed worden opgevangen. Op den achtergrond de Tijd, die er met een verrekijker naar ziet, en een *„barnend" velt*. Achteraan een Referein beginnende: *„O Wonderlijcken tijt"*, enz., hier blz. 10—12 beslaande. (T. 1560.)

2764 Verclaringhe van den Gouden Blaes-balck, *enz.* . . . t' ontdecken, (*Als 't voorg.*) *Verkorte herdruk. De* Verclaringhe *eindigt blz.* 8. *Het* Refereyn *beslaat blz.* 9—11. in-4°., 12 blz.

= T. 1561.

2765 Verclaringhe van den Gouden Blaes-balck, *enz.*... (*Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*) in-4°., 8 blz.

Nadruk van de vorige uitgaaf. Ook de plaat is nagedrukt. De *Verclaringhe* eindigt blz. 6, het *Refereyn* blz. 8. (T. 1562.)

2766 Briefve Remonstrance Au party Armenien sur l'Alteration Suruenuë en l'Vnion Belgique: Ou Se void le Sanglant desespoir de Leydemberch. Voyages Et diligences de son Excellence pour ce Restablissement. (*Met titelvignet.*) Imprime (*z. n. v. pl. en v. dr.*) en l'An. 1618. in-4°., 16 blz.

Gedicht in 62 koepletten. Het voorwoord *A Monsegneur Le Prince D'Orange*, is onderteekend: *De Chameroy*. Zie over den dood van *Ledenberch*: n°. 2696 en *Baudartius*, *B. X*, 64 *en* 65.

2768 Verclaringhe van Jvsticia ende Levendige verthooninghe van t'gheen over veel Jaren is gheschiet, als mede noch teghenwoordich geschiet. Uyt Amsterdam (*z. n. v. dr.*) .... Anno 1618. in-4°., 12 blz.

Een achteraangevoegd rijm is geteekend *J. R.* Op den titel een fraai geëtst portretje van Maurits. Bij dit stuk behoort een spotprent gr. in-fol°. *„de Rechtveerdighe Sifte,"* een groote zeef voorstellende, waar *Oldenbarnevelt*, *Leden-*

berg c. s. doorvallen. De „*Mogende Macht*" en „*Nassouwsche Kracht*" staan er om heen. Bovenaan in de wolken zit *Justitia*. Onder de prent een gedicht, in drie kolommen gedrukt, met denzelfden titel als dit stuk, en onderteekend *Jo. Pean*. (T. 1563.) De plaat, die door *Fr. Muller*, *Beredeneerde Beschr. van Nederl. Historieplaten*, nº. 1360, zeldzaam genoemd wordt, ontbreekt aan de 3 op de Kon. Bibl. aanwezige exemplaren van dit stuk.

2769 Vertoninghe der tegenwoordighe stant int vrye-Nederlandt 1618. *Titel van een plaat*, 29,5 *c.m. breed bij* 22 *c.m. hoog*, *zonder naam van graveur*, *z. n. v. pl. en v. dr. met het volgende*, *in* 5 *kolommen gedrukte*, 20*regelige vers als verklaring er onder:*

O Eendracht Christi Bruijt, waers nu u hulpe soet
Waer is dat oude woort (Eendracht heeft macht) gebleven,
Nu men t' gemeen verdruckt, en tredet met den voet
Der twist-spouwende Haet, die t' vrome volck doot beven.
Hoe schiet der Sonden straf op ons Vereende Maecht,
t' Gewelt, de Pest, de Doot, en Blaeskaeck van het quade,
Die vol van haet en nijt, gedurich tgoet mishaecht,
Doch d' hoecksteen Christij sal ons vrijen van haer schade.
Want nu al weijnich is ontset ons Vaderlandt,
De Here reijckt sijn handt, en vat het swaert van boven,
Ja stiert den ouden (voocht, ter zee), met den drietant,
Om de waertgelders van haer nesten te beroven.
Ook doet den hemel-booch (Noachs verbont) gedenken
Dat Godt de sijne niet met water smoren sal,
Maar Wind en Water eer, noch tot haer hulpe schenken,
Gelijck hij voortijts dee, aen die nu woeden al.
O Godt ons Vaderlandt, doch nimmer meer verlaet,
Al is de boose Haet, so groot bij ons geworden,
Maer ons in desen noot genadelijck bijstaet,
En wilt ons t'saem met lieft en Eendracht weer omgorden.

Van de linkerhelft der plaat geven de 8 eerste regels de verklaring. Rechts een krijgsman (Waardgelder) op wiens helm de naam Utrecht staat, terwijl van zijn zijde een strook met de namen der 8 Holl. Remonstr. steden af hangt. Hij wil op de eendracht losstormen met het zwaard in de rechter- en een fakkel of geessel (?) in de linkerhand, maar wordt door de hand des Heeren (die de hand met het zwaard grijpt) en door Neptunus tegengehouden. Op de rechter helft der plaat nog verschillende zinnebeeldige voorstellingen. Een triton komt uit de zee op en blaast uit een schelp verschillende pamfletten door de Contra-Remonstr. partij in dit jaar uitgegeven. De plaat komt niet voor in *Muller's Beredeneerde Beschrijving*.

* 2770 *De Weegschaal. Bekende plaat op den zegepraal door de Contra-Remonstr. partij met de hulp van Maurits op hare tegenstanders behaald. De plaat is beschreven in* Muller's Beredeneerde Beschr. van Nederl. Historieplaten *op* N°. 1333c. *Onder aan het anonieme versje van* Vondel, *aanvangende:* Gommar en Armijn te Hoof Dongen om het recht geloof. *Dit ex. komt overeen met* Muller N°. 1333c. *Het opschrift boven het vers:* Op de Waeg-schael. *Z. n. v. graveur*, *v. pl.*, *v. dr. en z. j. Hoog* 34, *met het vers* 40 *c.m.*, *breed* 32 *c.m.* in-plano, een blad.

2771 *De Weegschaal, Andere druk van het voorgaande. De laatste regel van het versje luidde in het vorige nummer:* End'Armijn die kreeg de schop. *Hier zijn nog* 2 *regels daaraan toegevoegd:* Oock Pelaegs leer Bellarmijns En de Kettery Socijns, *waaronder de naam* E. Israels.: *De door het vers ingenomen ruimte is* 3 *duim hooger dan bij het vorige.* Zie *F. Muller a. w. n°.* 1333e. in-plano, een blad.

2772 Den Arminiaenschen Dreck-waghen Gheheel Naer het leven afghebeelt ghelijck de Letters binnen uytwijsen sullen. Ghedruckt tot Amsterdam op de Beurs (*z. n. v. dr.*) 1618. in-4°., 8 blz.

= T. 1564. Met uitvoerige titelgravure, waarop dit gedicht toepasselijk is. Zij stelt een wagen voor, waarin de voornaamste Remonstranten met *Vorstius*, *David Joris*, *Coornhert* en een Weder-dooper (te zamen 9 personen) gezeten zijn, en waarvan de paarden den *Wech naer Rom* ophollen. Een tiende persoon zit achter in het rijtuig, met een bril op den neus en brillen in de hand, die hij blijkbaar te koop aanbiedt. Daarmede wordt *Dwinglo* bedoeld, die wegens het schrijven van n°. 2075 de „*brillemaker*" werd genoemd. Deze titelprent is een navolging van de plaat voorkomende in *Muller's Beredeneerde Beschr.*, *n°.* 1352. Hier zijn echter eenige bijvoegingen b. v. de zweep van den koetsier (*Wtenbogaert*) met het bijschrift (in spiegelschrift): „*Dwinglo*", een *onnosel*, die door den wagen overreden wordt, enz. Zie: *Muller's Bered. Beschr.*, *n°.* 1353.

2773 Toneel der Arminianen. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 20 blz.

= T. 1565. De hoofdfiguur van de titelplaat is een wagen, waarop de Nederl. maagd, de Leeuw en de Oranjeboom met het wapen van Maurits. De wagen wordt getrokken door de Eendracht, die door de Remonstranten wordt tegengehouden en struikelt. Onder de plaat, waarvan men de berijmde verklaring vindt op de volgende bladzijden, leest men in het midden:

Daer Ov'rhant, Eendracht, Faem, en Wackerheyt vertelt,
In wat Staet Neerlant is door spaensche List ghestelt,
En hoe die onder schyn van 't Lants getrouwe Vrienden
Gestraft syn om dat sy het Lant niet Trouw en dienden.

Links daarvan: *Loopt toe loop toe 't is boven 't mallen, De Stok moet wech of de Wagen vallen.* Rechts: *Weest Wacker en voorkomt u Schaden, Het spaens Vergift leyt inde Raden.* Een *Bede-liedt, Op de wijse vanden xxiij. Psalm* aan het einde. Het gedicht zelf is geteekend: *'k Sal wilt Godt.*

2774 Toneel der Arminianen. (*Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*) in-4°., 20 blz.

Andere druk. Op de keerzijde van den titel wordt hier gelezen: reg. 4: *Wagen*, reg. 15: *'t Lants*, reg. 17: *byder hant*, reg. 18: *voor 't lant* enz.

2775 t'Arminiaens Testament. *Titel van een zinne- en spotprent op den ondergang der Arminiaansche partij. De plaat is* 36 *c.m. hoog bij* 26 *c.m. breed. Aan weerszijden een afzonderlijk gedrukte uitlegging der plaat, met den titel:* Inventaris van het Arminiaens Testament, met de uytlegginge van desselfs afgemaelde Figuren. *Z. n. v. graveur, z. n. v. pl. en v. dr.* Gedruckt in 't Jaer 1618. in-plano, een blad.

De plaat is uitvoerig beschreven bij *Fr. Muller*, *Beredeneerde Beschr. van Nederl. Historieplaten*, *n°.* 1329, waar *S. de Fries* als graveur wordt genoemd. Dit ex.

is niet zooals Muller n°. 1329 een eerste druk, maar even als Muller n°. 1330 een verkleinde druk van de eerste uitgaaf.

2776 t'Arminiaens Testament. *De plaat is dezelfde als het voorgaande nummer. De verklaring is hier gedrukt links naast de plaat met opschrift:* t'Arminiaens Testament, ende jnventrais (*sic*) van de nagelaten Meubelen, om te behandighen die het van rechts toe comt. *Onder de verklaring en rechts naast de plaat is een gedicht afgedrukt. Deze editie der plaat is wellicht die beschreven bij* F. Muller, a. w. n°. 1332.

2777 Wonderlijcken Droom vande School-houdinghe van Mr. Jan van Oldenbarnevelt. Met de verclaringhe van dien.
Wy leeren lustich voort, en dat om aan te vanghen
De reys na Spangien toe, daer na wy seer verlanghen. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 16 blz.

Met titelgravure, waarvan men aan de keerzijde de verklaring vindt. *Oldenbarnevelt* wordt hier school houdende voorgesteld met een stok in de eene hand, en een papier in de andere, waarop men leest *autorite(it)*. *Ledenberg*, *de Groot*, *Hoogerbeets* e. a., ook *David Joris* en *Coornhert* zitten om hem heen. *Wtenbogaert* en *Taurinus* zitten te wegen (doelende op de *Weeghschael*). Door de ramen aan weerszijden ziet men voorstellingen, waarvan de verklaring luidt: „*Een Schoolclapper wert gheyeesselt*" en „*Hier werden de Schepen ghemaeckt*" (om naar Spanje te varen). Na een kort voorbericht volgt een toepasselijk gedicht met opschrift: *Quis absque Deo*, vervolgens een *Claech-veers over Arminius* in 2 koepletten (daarna een *Van Hollant*, dat in den hier door Tiele beschreven druk niet voorkomt), dan een *Tsamenspraeck van eenen Burghemeester quael-rael*, *ende eenen Ghesellle ghenaemt Goossen goet jaer.* Eindelijk een slotbericht, waarin de S., die zich *Beminder van Nassou* noemt, het vervolg van dit geschrift: *de Vaert na Spangien* belooft. (T. 1566, waar een andere druk voorkomt, zonder het genoemde vers en met *Verclaringe* op den titel.)

2778 Wonderlijcke School-houdinghe Van Mr. Jan van Olden Bernevelt, met de aenwiisinge op die Figuyren. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 12 blz.

Nadruk van het vorige, ook met nagevolgde titelplaat, waaronder men de uitlegging vindt, en daaronder het tweeregelig rijm als de vroegere uitgaaf. De tekst is aan de vorige gelijk. (T. 1568.)

2779 De Arminiaensche Vaert naer Spaegnien.
Wy spoeden lustich voort, het is wel voor den wint,
Maer t' is al heel verbrot, indiemen ons hier vindt. (*Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*) in-4°., 16 blz.

Vervolg van het vorige. Met slechte titelgravure, waarop een groot schip *t' Hollandts verderf*, en eenige kleinere schepen (*Spaensch bedroch*, *Utrecht*, *Hoorn*, *Den Briel*, *enz.*) zijn afgebeeld. Op den achtergrond ziet men twee schepen aankomen om deze te bestrijden. Op de vlag van het eene is een Oranjeboom afgebeeld, van het andere een wezel. Aan de keerzijde van den titel de verklaring. Dan volgt een voorbericht, een aanspraak aan Momus op rijm, het toepasselijk gedicht, een *corte uytlegghinghe* in proza, en ten slotte een *Klinck-veers*. (T. 1569.)

2780 Johannis Piscatoris Tractaet Van de Ghenade Gods: Daer in ghedisputeert wert het verschil-punct, Of Gods salichmakende genade algemeyn zy: ofte Of God wil dat een yeder mensche salich werde. Aen Jacobus Junius, den Nassouschen Secretaris. By 't welcke gevoecht is desselven J. Piscatoris wederlegginghe teghens sekere gruwelijcke lasteringhe, waer mede sijne meyninge vande Godlijcke Predestinatie hatelijcken over de hekel gehaelt wert. Item, Een verclaringe over de vraghe: Hoe de mensche inde Predestinatie aenghemerckt wert? Aende Broeders in Nederlandt. Alles overgheset uyt de Latijnsche Copye ghedruckt te Herborn in Nassouwen 1614. door P. J. Austrosilvi. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Amstelredam. By Maerten Jansz. Brant,.. A°. 1618. in-4°., 120 blz.

P. J. Austrosylvius heette eigenlijk: *Pieter Jacobsz. Semmes van Zuiderwolde.* Hij was van 1598—1601 Rector der Latijnsche school en predikant te Edam en werd van daar naar Hoogkarspel beroepen. Zie: *Kruythoff, B. schr. van Edam*, 1781, *blz.* 28. (T. 1570.)

2781 Examen Tractatvs Joh. Piscatoris, de Divina Praedestinatione. Quod in hac causa loco Conclusionis esse potest. Authore Conrado Vorstio. Accessit seorsim plenior Idea doctrinae, hac ipsa de re, ejusdem Piscatoris: Cum Apodixi, quâ probatur, Deum ab illo statui authorem peccati. Cumque Antithesi doctrinae Augustinianae et Piscatorianae. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Govdae, Ex Typopheîo Caspari Tournaei. cIↃ. IↃC. xvIII. in-4°. (VIII), 196 en 8 blz.

= W. 1619. Tegenschrift van het eerste stuk van het vorige nummer.

2782 Plenior Idea Doctrinae Joh. Piscatoris, De Praedestinatione divina, et capp. annexis: Excerpta potissimum ex Tripartita ejusdem Responsione ad Amicam C. V. Duplicationem. Cum Apodixi, qua clare probatur, Deum ab illo statui veram peccati causam. Cumque Antithesi doctrinae, hac de re, Augustinianae et Piscatorianae. Authore Conrado Vorstio. S. Theol. D. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Govdae, Ex Typographeîo Caspari Tournaei. cIↃ. IↃC. xvIII. in-4°., (VIII) en 64 blz.

Hoewel onder afzonderlijken titel en met eigen pagineering gedrukt, behoort dit stuk als aanhangsel bij het voorgaande. (W. 1620.)

2783 Consideratio qvaesiti Theologici Num Deus velit, ut omnes in universum ac singuli homines statuant, se in Christo ad vitam aeternam electos, ac per Christum redemptos esse, Scripta et in lucem data, Vt colloquium de eo habeatur academicum praeside... D. Hermanno Ravenspergero S. S. Theologiae Doctore et Professore .... à Johanne Pezenio Dadensi Sainano. (*Met titelvignet.*) Groningae, Typis Johannis Sassii, ... 1618. in-4°., 12 blz.

2784 Spieghel Waer inne cortelijck Doch claerlijck wert aenghewesen, hoe de Gereforde (*sic*) Leeraers ende leere van Adriaen Symontsen ende den remonstranten, met openbare onwaerheden . . . verdacht ghemaeckt werden, . . . Door Petrum Wassenburch Predicant in Poortugael. . . . (*Met titelvignet.*) Ghedruct tot Leyden, Voor Davidt Jacopsz. Anno 1618. in-4°., (VII) en 89 blz.

= T. 1571.

2785 Een Spongie tot verlichtinghe vanden Donckeren Spiegel van Petrus Wassenburgh, Predicant tot Portugael, daer-in dat oogen-schijnelijcken ontdect worden de menighvuldighe ontrouwigheden ende onwaerheden, die hy in syn Schrift heeft begaen: Ghestelt Door Adriaen Symonsz. Dienaer der Ghemeente Christi, in Charloys . . . . (*Met titelvignet.*) Ghedruct (*z. n. v. pl.* [*Rotterdam.*]) By Philips Philipsz. Anno 1618. in-4°., 44 blz.

Zie het vorige nummer.

2786 Spieghel Ende sonderlinghe Exempel Van Christelijcke verdrachzaemheydt, tusschen . . . Johan Calvin. ende . . . Philip. Melanth (*on*). onverbreeckelijck onderhouden, . . . hoe wel zy over de hedensdaechsche verschil poincten, van contrarie ghevoelen gheweest zijn. . . . . Tot Rotterdam, By Matthijs Bastiaensz. . . . Anno 1618. in-4°., (VI) en 54 blz.

Met opdracht aan de Regeering van Rotterdam, met des schrijvers naam geteekend „*Ghegheven tot Yselmonde den* 22. *Martij* . . . . A. Joannis *Roterodamensis*". (T. 1572.)

2787 Van de Genade Gods, Ende van de Volherdinghe der ware Gelovigen, Een Lesse, ende vier Oratien, Gedaen inde Vniversiteyt van Oxfort . . . . tegen de dwalingen van Jacobvs Arminivs, ende zijner Discipulen. Door Robertvs Abbotvs, . . . uyt het Latijn overgeset, door Daniel Gysivs. . . . (*Met titelvignet.*) Tot Leyden, By David Jansz. van Ilpendam, . . . Anno 1618. in-4°., (VIII) en 80 blz.

De voorrede van *Daniel Gysius* (predikant te Nijmegen) is gedagteekend: „*den* 15. *Augusti*,". (T. 1573.)

2788 Een kleene Heldere ende klaere Spieghel der Theologie Waer inne Op het alderlevendichste verthoont ende ghesien wordt, hoe dat der Contra-Remonstranten Leere niet uyt der Joden, Turcken, Saracijnen, ende Jesuwijten, etc. Slijck-borne, maer uyt de sprinhende Fonteyne des Godtlijcken woorts gheschept ende gheput sy, teghen het schandelijck Calumnieren van Joannes Wtenbogaert, Taurinus, ende andere Remonstranten. . . . In 't licht uyt ghegheven door Dominicvm Vinsemivm, Dienaer des H. Euangeliums tot Schardam, ... (*Met titelvignet.*) T' Amsterdam, Ghedruckt voor

Titus Roelandus, ... 1618. *Aan het einde van blz.* 184: ... Ghedruckt by Paulus van Ravesteyn. Anno 1618. in-4°., (XLVIII) en 192 blz.

De *Toe-eygening* aan Maurits, de Staten Generaal en de „*Ghetrouwe Magistralen*" van Holland dagteekent van 16 November. (T. 1574.)

2789 Jvstificatio Fidei, Christianae, Antiquae, Catholicae et Orthodoxae. Op Dutz, Proevesteen ende oprechte Wechtschale, van het .... Gelove: van Godt geschapen tor (*sic*) salicheyt. Tegens het quade nye Historische Mont-gelove, doer onruwige Menschen erdichtet. By Vrage ende Antwort doer einen vornemen, Godtsaligen Man, voer 38. jaer in groot Britannien int Papyr gestelt. Ende nu .... weder ant Licht uth (*sic*) gegeven. Doer einen .... Leeffhebber van de goede Rust ende Vrede, van de Kercke .... Gedruckt tot Groningen. By David Lip van Augspurch ... 1618. in-4°., (X) en 70 blz.

Na een opdracht, geteekend door Doede van Amswer (zie over hem *Groninger Volksalmanak*, 1842, *blz.* 100 *v.v.*, 1843, *blz.* 60 *v.v.* en *Chr. Sepp*, *Kerkhist. Studiën*, *blz.* 221 *v.v.*) volgt een inleiding van *Antonirs Corranvs Hispalensis juventvti Oxoniensis Academiae;* daarna: *Epistola Beati Pavli Apostoli ad Romanos*, *in dialogi formam*, *perspicvitatis ergo*, *redacta.* Aan het einde een *formulaer*, *van een goede Kercken Ruet*, *door .... Mensonem Altinck mede ock int papyr gestelt*, *to tyde onser gemenen ballinckschap.* Zie: *Rogge*, *Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*, *blz.* 238.

2790 Adriani Smovtii Onse Vader: Dat is, Verklaringhe hoe God de Vader des Heeren Jesu Christi Onse Vader mede is, ende wy zyne lieve Kinderen zijn, *enz.* ... nu den Ghereformeerden Kercken-raedt van de Nederlandtsche Natie, binnen Dordrecht teghenwoordich vergadert, ... toe-gheeyghent. .... t'Amsterdam, Voor Marten Jansz. Brandt, ... M D C XVIII. in-4°. (VIII) en 136 blz.

De opdracht is onderteekend: *Ghegheven in Dordrecht den* 25. *November*, ... 1618. *Baudartius* spreekt van dit geschrift *B. X*, *blz.* 80 *v.* (T. 1575.)

2791 Discovrs Vande Gerechticheyt ofte rechtvaardicheyt, tot aanwysinghe, dat de ghene, die belydenisse doen en sich beroemen vande aldervolmaackste wijsheydt van allen in Wereltsche en Hemelsche dinghen, in dat deel niet alleenich niet berispelijck behooren te wesen, maer die tot de hooghste volmaacktheyt op te voeren, *enz.* .... (*Met titelvignet.*) ..... *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., (II) en 42 blz.

2792 Christelicke Clachte van Eenige Godsalige luyden over hare onvruchtbaerheydt in het ware Christelicke leven. Ende Haer Christelick Verbondt daer tegens om de selue te beteren. Op occasie van de Kerckelicke swaricheden onder ons geresen, Neder-gestelt ..... (*Met titelvignet.*) Middelbvrgh. Gedruckt by Hans vander Hellen, ... Anno 1618. in-4°., 188 blz.

Vermeld bij *Rogge*, *Geschied. der Remonstr.*, *blz.* 35, die het een opmerkelijk boekske noemt.

2793 S i x t i n i A m a m a Frisij Linguae S. in Acad. Patriâ Professoris Dissertativncvla, Qua ostenditur praecipuos Papismi Errores ex ignorantia Ebraismi et Vulgatâ Versione partim ortum partim incrementum sumpsisse. Vbi et jocunda quadam de barbarie superiorum temporum .... (*Met titelvignet.*) Franekerae Frisiorum, Excudebat Fredericus Heynsius, ... 1618. in-4°., 28 blz.

– – –

2794 Corte explicatie Van Borghen, acten van Borchtochten, ende Transporten van actien, ende wat bedroch in den selven gheleghen is, ofte een Weduwe, ofte ghetroude Vrouw, ... ofte een Soon voor een deel ofte gheheel als principael Debiteur .... mach hem selven Borghe stellen, ende van andere Borghen, ... Alle menschen van wat qualiteidt die zijn, ... seer profijtelick ende noodtsakelick. Ghedaen publiceren deur J o h a n G a e l, Licentiaet in beyde rechten. Tot Haerlem. In den maendt Augusti. Anno 1618. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt t'Haerlem, By Herman Theunisz. Kranepoel, ... *z. j.* in-4°., 8 blz.

Dit stukje dient tot Aanhangsel van de *Divisiën van het recht ende Const des Notarisschaps*, door den schrijver kort te voren in het licht gegeven. (W. 8915.)

2795 In obitvm .... D. Frederici Coenders ab Helpen toparchae in Fraem et Hüsinge, inclytae civitatis Groninganae Consulis prudentissimi, et Academiae, quae ibidem est, Curatoris vigilantissimi Orationes funebres duae, Epicedia et Epigrammata varia. Quib. omnib. praemissum est programma ab Academiae Rectore magnifico in publico affixum cum epitaphio brevi. (*Met het wapen der provincie Groningen op den titel.*) Groningae, Excvdebat Johannes Sassivs, ... Anno 1618. in-4°., 100 blz.

De genoemde rector is *Nic. Mulerius*; de beide *orationes* zijn van *Joh. Huninga* en *Gualterus Schonenborch.*

2796 Honori Nobilissimi, Doctissimique Juvenis D. Philippi Grutheri a Dirxlant. Quum de prisca Batavorum virtute publice Orationem haberet. (*In randwerk.*) *Aan het einde:* Lugd. Batav. Typis Isaaci Elzevirii, 1618. in-fol°., een blad.

Onderteekend: *Rvtgervs a Boetseler ab Asperen.*

2797 Prognostificatie Dat is Voorsegginghe gedaen Anno 1617. vant t'ghene (*sic*) int volgende jaer 1618. ghebeuren soude, met een kleyne additie ende vermaninghe daer by. (*Met kopergravure op den titel.*) Gedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) ... 1618. in October. in-4°., 12 blz.

2798 De Groote Practica Oft Prognosticatie, op het Jaer ... M.VI^{c}. XVIII. Waer in voorseyt werden de verradersche aenslaghen die ghepracticeert werden tegen twee machtighe Koninghen, ... Item: de doodt

van een groote Personnagie, ... Mitsgaders van oorloge in andere Landen, insonderheyt mede in Oost-Indien ... Gepractiseert door D. Saxum Fontanum ... (*Met houtsneé op den titel.*) 't Amstelredam, Ghedruckt by Broer Jansz. ... Anno 1618. in-4°., 8 blz.

2799 Hemelsche Trompet Morgenwecker, Ofte Comeet Met een Langebaert Erschenen Anno 1618. in Novembri ende Decembri, ghestelt door Nicolavm Mvlerivm Doct. en Profess. in de Medecynen, ... in Groeninghen. (*Met houtsneé op den titel.*) Tot Groningen, Gedruct By Hans Sas. ... 1618. in-4°., 24 blz.

= T. 1352. Hieraan zijn de mededeelingen van *Baudartius* ontleend, *B. X*, 102. Verg. op het jaar 1619 n°. 3003 v.v.

2800 Verklaringhe Om yegelijcken te adverteeren van de dreyghementen Godts, die wy aenmercken in 't aenschouwen vanden Comeet, gesien in 't Jaer 1618. (na de konst der Astronomien) van oude Doctooren daer op gheschreven, ... Ghepractiseert door Mr. Balduinum Nicolai, ... Gedruckt tot Amsterdam, by Broer Jansz. *z. j.* in-4°., 4 blz.

= W. 1537. Met houtsneé op den titel.

2801 Bediedenisse vande Nievwe Comete Ofte Sterre metten Steerte, die int laetste vande maendt November, sich eerst aenden Hemel geopenbaert heeft.... Deur D. Saxum Fontanum. Liefhebber der Astrononomie. (*Met houtsneé op den titel.*) *Aan het einde:* Gheeyndicht den 21. December 1618. In 's Grauen-Hage. By Aert Meuris, ... Anno 1619. in-4°., (II) en 14 blz.

2802 Prognosticatie Van Die Nieuwe ende seer schrickelijcke Comeet ofte Harige Ster Anno 1618. verschenen, Door D. Joannem Velsivm Medicvm. (*Met houtsneé op den titel.*) Tot Leeuwarden, Voor Barent Arents ... Anno 1618. in-4°., 8 blz.

De overige stukken over de komeet van 1618 op 1619 n°. 3003 v. v.

2803 Een waerachtighe beschrijvinge, van een wonderlijck Teken ende Mirakel des Heeren, het welcke gheschiet is in Vrieslandt boven de vry Anze Stadt Boolswaert: Alwaer Godt almachtich zijn wonderlijck teecken aen 't Firmament des Hemels heeft ghetoont ende bewesen. Hoe dat aenden Hemel verscheenen zijn een groote menichte van Ruyters ende Knechten, ... Gheschiet den 16. Novemb. 1618. (*Met titelvignet.*) Eerst ghedruckt tot Leeuwaerden, by Abraham vanden Rade. Ende nu tot Frauicker (*sic*) by Hans Lammerincx. Anno 1618. in-4°., 4 blz.

Aan het einde wordt ook melding gemaakt van de verschijning der komeet. Zie de voorgaande nummers.

1619.

Zie ook n°. 195, 2593, 2735 en 2801.

Hierbij is deze volgorde in acht genomen:
a. Stukken, die tot de kerkelijk-politieke geschillen niet in betrekking staan (n°. 2804—2831); *b.* Stukken over de Synode in dit jaar verschenen (n°. 2832—2861); *c.* Stukken betrekking hebbende op de gebeurtenissen in 1619, in chronologische orde (n°. 2862—2959; *d.* Geschriften der Remonstr. ballingen en andere strijdschriften (n°. 2960—3002; *e.* Verschillende zaken (n°. 3003—3008).

2804 Der .... Staten Generael der Vryen Verenichden Nederlanden. Heeren Gecommitteerden, op den Landtsdach tot Marienhove in die Graefschap Oost-vrieslandt, den 30. May Anno 1619. gedaene Proposition, *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Bij *Baudartius*, *B. XI*, 95 *v*. Verg. 130. (W. 1648.)

2805 Declaratie ende Decret Van Haere... Hoocheden. Op de Requeste van die vande Natien der Stadt van Bruessele. (*ged.* 9 *Nov. Met het wapen der aartshertogen op den titel.*) Tot Brvessel, By Huybrecht Anthoon,... 1619. in-4°., 12 blz.

Kwijtschelding van de straf voor het verzet tegen de belasting en de oproerige bewegingen binnen Brussel; zie: *Baudartius*, *B. XI*, 122 *v*. (W. 1645.)

2806 Translat de la Declaration et Decret De Levrs Altezes . . . Sur la Requeste de ceulx des Nations de la ville de Bruxelles. (*ged.* 9 *Nov. Met het wapen der aartshertogen op den titel.*) A Brvxelles, Chez Hubert Anthoine,... 1619. in-4°., 12 blz.

Vertaling van het voorgaande.

2807 Accord de Monseignevr le Prince de Conde, Auec les trois Estats de France: sur la Deliurance, Ensemble les noms et qualitez des Seigneurs, qui l'ont pris au Chasteau de Vinciennes, et conduit à sa Majesté. Le Dimanche 20. Octobre. Auec l'Accueil des François, sur la liberté donnée par le Roy à Monseigneur le Prince... (*Met titelvignet.*) Premierement A Paris. Chez Silvestre Moreav,... Et asteure A La Haye. Chez Arnoult Meuris,... l'An M. DC. XIX. in-4°., 16 blz.

Zie: *H. Martin*, *Histoire de France*, *XI*, 142 en *Baudartius*, *B. XI*, 130.

2808 Accord Van den Heere Prince van Condé, met de drie Stenden van Vranckrijck: op sijne Los-latinge. Mitsgaders de namen ende qualiteyten vande Heeren, die hem uyt het Casteel hebben ghebracht ende gheconvoyeert by sijne Majesteyt. Op Sonnendach den 20. Octobris. *enz.* . . . (*Met titelvignet.*) Eerst ghedruckt Te Paris. By Sylvester Moreau,... Ende nu In 's Graven-Hage. By Aert Meuris, ... M.DC.XIX. in-4°., 16 blz.

Vertaling van het voorgaande.

2809 Nievwe Sekere ende aenghename Tydinghe. Over De Relaxatie vanden Heere Prince van Condé. Mitsgaders Den Brieff vanden Coninck, gesonden aenden Heere Prince. (*Met titelvignet.*) Eerst ghedruckt Te Paris. By Niclaes Rousset, ... Ende nu In 's Graven-Hage. By Aert Meuris, ... Anno M.DC.XIX. in-4°., 8 blz.

= T. 1587. De brief van Lodewijk XIII, ged. 19 Oct., in den *Mercure françois*, *VI* (1619), 384.

2810 Advertissement avx Princes. De la facon qve se gouvernent les Peres Jesvites. Faict par vn Religieux vuidé de passion. Traduict d'Italien en François. M.DC.XIX. in-8°., 24 blz.

2811 Verclaringe ende verhael hoe de Heere Wouter Raleighe, Ridder, hem ghedreghen heeft, soo wel in sijne Voyaghe, als in ende sedert sijne wedercomste. Ende vande ware motijuen..., die sijne Majesteyt bewoghen hebben, teghens hem te procederen by forme van Justitie: ghelijck gheschiedt is. (*Met titelvignet.*) Naer de Copye tot London, by Bonham Norton. In s' Graven-Hage. By Aert Meuris, ... Anno 1619. in-4°., (II) en 40 blz.

Het oorspronkelijke, ten vorigen jare uitgekomen, was getiteld: *A declaration of the demeanour and cariage of Sir W. Raleigh, knight, as well in his voyage, as in, and since his returne.* Volgens *Mr. Rich* zou dit pamflet door Koning *Jacobus I* of althans op diens bevel zijn opgesteld (*F. Muller*, *Catalogue of Books relating to America*, *pag.* 90). Verg. voorts bij W. 976 en 977. *Van Meteren*, 25e *B.*, *Deel VIII*, 312—315, en *Baudartius*, *B. IX*, 104—105; *B. X*, 111—117, die dit verhaal heeft gevolgd. (W. 1627.)

2812 Eulogium de Duodecim Serenissimis, ex domo Austriaca prognatis, Imperatoribvs, Monarchis Felicissimis, Potentiss. Aeri incisis. *Onderaan:* Argentinae, Sumtibus Jacobi ab Heyden, ... *z. j.* in-plano, een blad.

De kopergravuren, die blijkens het opschrift hier bij behooren, ontbreken. Het gedicht is onderteekend: M. Casparus Brulovius, *P. L. Caes. Poët. in Acad. Argent. Profess. et Gymnasiarcha.*

2813 Apologie ov Declaration des raisons pour lesquelles les trois Estats du Royaume de Boheme Sub vtraque ont esté contraints de prendre les armes pour leur defence et conseruation. Item, Vn Extrait D'vn liure publié à Pauie par Gaspard Scioppius Conseiller du Roy d'Espagne, soubs ce tiltre Classicvm Belli Sacri traittant Du deuoir de l'Empereur enuers les Princes qui se sont distraits de l'obeissance de l'Eglise Romaine: ... Le tout traduit en François par S. W. (*Z. n. v. pl., en v dr.*) l'An 1619. in-4°., (VIII) en 244 blz.

Met opdracht van S. W. aan de Staten Generaal en aan Maurits. Het *Extrait* begint blz. 225 met afz. titel, maar met doorloopende pagineering en signatuur. Zie het volgend nummer.

2814 Des Duyvels Alarm-slagh Van Caspari Shioppi Raets-heer des Keysers, teghen alle Euangelische C. Wt den Hoochduytschen ghetranslateert door W. Baud. (*Met groote houtsneé op den titel.*) Tot Leyden, By Zacharias de Smit, Voor Isack de Beer. *z. j.* in-4°., 20 blz.

= T. 1579. Het boek van *Scioppius* is getiteld: *Classicum belli sacri: sive Suasoria ad Imperatorem de Christiani Caesaris erga Principes Ecclesiae rebelles officio, et veris Haereticorum compescendorum rationibus.* Zie het einde van het vorig nummer; verg.: *Nicéron*, *Mémoires*, *XXXV*, 204—206 en W. 1632. Gedeeltelijk bij *Baudartius*, *B. XI*, 107—109.

2815 Edict Ofte Placcaet. Van de Stenden des Marquisats van Moravien, ... Waer by de Secte der Jesvyten uyt den selven Lande werden gheproschribeert ende ghebannen:.... vanden 6. May, 1619. Mitsgaders Ghelijcke Edict der Evangelische Stenden des Coninckrijcks van Hungarien, jeghens de Jesvyten: vanden 16. May, 1619. (*Met titelvignet.*) In 's Graven-Hage. By Aert Meuris, ... Anno 1619. in-4°., 8 blz.

= T. 1578 Bij *Baudartius*, *B. XI*, 26, 27. Zie: *Gindely*, *Geschichte des dreissigjährigen Krieges*, *II*, 50.

2816 Relatio nvperi itineris proscribtorum Jesuitarum ex Regnis Bohemiae et Vngariae missa ex Helicone juxta Parnassum. (*Met een wapen op den titel.*) Pragae (*z. n. v. dr.*) MDCXIX. in-4°., 46 blz.

2817 De Redenen die De Staten van Bohemen beweecht hebben den Erts-hertoch Ferdinandus te verworpen, etc. Ende haer gedrongen hebben, eenen nieuwen Coninck te kiesen. Als oock De propositie gedaen in d'eerste voorstellinghe, om te kiesen den Keurvorstelijcken Paltsgraef tot Coninck van Bohemen, door de Staten van dat Conincrijcke, in hare publijcke vergaderinge op den 16en Augustij (*sic*).... Overgeset uyt de france Copie. Tot Dordrecht, By Niclaes Vincentz..... Anno 1619. in-4°., 40 blz.

= W. 1634. Blz. 1—32 is een vertaling van W. 1633. De *propositien* (blz. 33—40) bij *Baudartius*, *B. XI*, 119 *v.*

2818 Antwoordt Op den Brieff van den Prince van Transylvanien Gabriel Bethlemi. Ghesonden Vande Heeren Directeurs ende Raetsluyden des Rijcks Bohemen, uyt Prage. (*ged.* 9 *Sept. Met titelvignet.*) In 's Graven-Hage. By Aert Meuris, ... Anno 1619. in-4°., 6 blz.

= T. 1581. Bij *Baudartius*, *B. XI*, 121. Antwoord op een brief van 18 Aug. bij T. 1580; beide stukken en het volgende in het latijn bij W. 1635—1637.

2819. Brief Van Gabriel Bethlemi Prince van Transylvanien Ghesonden Aen den Heere Grave van Toren in Moravia. (*Met titelvignet.*) In 's Graven-Hage. By Aert Meuris, ... Anno 1619. in-4°., 6 blz.

= T. 1582.

2820 Des Fursten-daghs Resolvtie. Soo deselve van den Heeren Fursten ende Stenden in Over ende Neder-Slesien, de Augsburchsche Confessie toeghedaen zijnde, by een alghemeene ghehoudene Vergaderinghe, op den eersten dach des maendts Octobris, tot Breslau; gheresolveert ende besloten is. Inden Jare M.DC.XIX. (*Met titelvignet.*) Eerst in Hoochduytsch Ghedruckt tot Prage, by Daniel Carl van Carlsberch. Ende nu In 's Graven-Hage. By Aert Meuris, ... M.DC.XIX. in-4°., 8 blz.

Bij *Baudartius*, *B. XI*, 125 *v.v.* (W. 1638.)

2821 Boheemsche Victorien gheschiet in Oostenrijck een mijl boven Ween, ter eender syden vande Evangelische Stenden, ende ter ander zyden des teghenwoordighen Keysers, met die Croninghe des Boheemschen Conincks. (*Op den titel een houtsneê, voorstellende:* Typus veri militis christiani.) Tot Leyden. Voor Niclaes Geelkerck 1619. den 21. November. in-4°., 12 blz.

= T. 1583. Zie: *Baudartius*, *B. XI*, 132; *E. Charvériat*, *Histoire de la guerre de trente ans*, *I*, 172—174.

2822 Levendich ende warachtich Verhael aller Omstandicheden ende Ceremonien gehouden ontrent de Croninge vanden ... Coninck van Bohemen, Fredericvs de eerste van dien naem, met verhael van alle de Triumphen ende Vreuchdenteyckenen gehouden binnen Prage, den 4. ende 7. November, 1619. (*Met portret van* Demetrivs Maced. Rex *op den titel.*) Gedruct tot Leyden, Voor Lourens Hemmeling, ... 1619. in-4°., 4 blz.

Overgenomen door *Baudartius*, *B. XI*, 133 (W. 1639). Verg.: *Charvériat*, *a. w.*, *I*, 163 *en* 164; *A. Gindely*, *a. w.*, *II*, 249 *v.v.*

2823 Corte ende warachtige beschrijvinge Van de Crooninge des Conincx van Bohemen, Frederici Den eersten van dien Name. ... Overgheset uyt de Latijnsche spraecke in onse ... tale, door M. D. S. Hier achter is noch by ghevoecht t'extrackt van eenen sekeren brief .... aengaende de geschiedenissen des Oorlooghs tusschen sijn Conincklijcke Majesteyt Fridericvm Coninck van Bohemen ende den Keyser van Roomen. Ghedruct nae de Latijnsche copie. (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1619. in-4°., 12 blz.

= T. 1585. Verg. het voorgaande.

2824 Oorloghen van Bohemen Mitsgaders Alle Battalien, in nemen van Steden, ende Castelen, so wel in Hongarijen, Oostenrijck, Moravijen, Meren, als Boheemen, met de Kroninghen des Keysers als Koningen van begin tot op desen huydigen dage, seer vreemt om hooren. (*Met kopergravure als titelprent.*) Ghedruckt tot Leyden, Nae de Copye van Praghe, voor Frans Franssz. *z. j.* in-4°., 20 blz.

2825 Pvbliicqve Vytschriivinghe Van ons Frederick, ... Coninck in Bohemen, ... Waeromme wy de Croone van Bohemen, ende der daer toe behoorende Landen, Regieringhe aenghenomen hebben. (*ged.* 28 *Nov. Met titelvignet.*) In 's Graven-Hage. By Aert Meuris, ... Anno 1619. in-4°., 16 blz.

= T. 1586. Hier en bij *Baudartius*, *B. XI*, 136 *r.v.*, waar dit stuk geheel is opgenomen, draagt het tot dagteekening 28 Nov.; in den *Mercure françois*, *VI* (1619), 156—172, waar de fransche vertaling in haar geheel voorkomt, is het stuk ged. 17 Nov. en *Charvériat*, *a. w.*, *I*, 165 geeft als zoodanig op 7 Nov.

2826 Actes et Procedures Des Grisons de l'Année M.DC.XVIII. ... Le tout mis en lumiere, par Messieurs les Chefs, Conseilliers et Communautez de la libre Rethie des trois Ligues Communes, ... Traduit de langue Allemande en Francois. (*Met titelvignet.*) A La Haye. Par Arnoult Meuris, ... cIↄ. Ic. c. XIX. (*sic*). in-4°., (II) en 66 blz.

= W. 1626. Dit verhaal heeft *Baudartius*, *B. X*, 127 *r.r.* gevolgd.

2827 Over-Rhetische ofte Grysonsche Acten ende Proceduren. Des Jaers M.DC.XVIII. .... Alles door die Heeren Overheyden ... van Vry-Rethien der drie Liguen, in openbaren druck ghepubliceert, ... Overgheset uyt den Hoochduytschen. In 's Graven-Hage. By Aert Meuris, ... Anno 1619. in-4°., (II) en 42 blz.

De fransche vertaling op het voorgaande nummer. In dit ex. is een italiaansch kaartje geplakt *Il vero disegnio della Valtelina e val Chiavena con suoi confini*, met duitsche vertaling van den titel.

2828 Sententie Des ... Raets van Pregadi binnen Venegien: Jeghens Antonio Donato, Soone van wijlen Sr. Nicolo. Ghedruckt tot Venegien, by Anthonio Pinelli, ... Ende nu ghetrouwelick overgheset. (*Met titelvignet.*) In 'Graven-haghe (*sic*), By Hillebrant Jacobssz, ... Anno 1619. in-4°., 8 blz.

De Sententie (ged. 20 Juni) komt ook voor bij *Baudartius*, *B. XI*, 96 *r.* (W. 1630.)

2829 Sententie *enz.* (*Als het voorgaande.*) ... *Bij denzelfden.* Anno 1619. in-4°., 8 blz.

Andere druk. *Pregadi* en de naam van den drukker en het jaartal zijn hier met latijnsche letters gedrukt, in het vorige nummer met oud-hollandsche; de fout op den titel is verbeterd.

2830 Original Van een Italiaenschen Brief, ghesonden aen den .... Hertoch van Venetien, (*ged.* den 20. Marci 1619.) Op het Houvv'lyck met der zee. (*Met drukkersmerk op den titel.*) T'Amsterdam, Ghedruckt by Paulus van Ravesteyn. Anno 1619. in-8°., 8 blz.

Van het gebruikelijk trouwen der zee zegt de schrijver, de bekende Joan Aventroot: .... *ende met het trouwen der zee, maeckt u republyck van haer selfs sich daer over een Afgod, welcke hoererije tegen natuer, de Afgoderije der Heydenen verre te boven gaet* .... Verg. nº. 2035 v.v.

2831 Historiale Beschrijvinghe der Goudtrijcke Landen in Chili ende Arauco, ende andere Provincien in Chili gheleghen, mitsgaders d'oorloghen die d'Inwoonders aldaer ghehadt hebben teghens de Spagniaerden. In Spaens ghemaect by Don Alonso de Erçilla, ende Cuniga,... Overgheset... inde Nederlandtsche tale, door Isaac Jansz. Byl van Rotterdam. (*Met houtsneê op den titel.*) Tot Rotterdam, By Jan van Waesberghe,... 1619. in-4°., (IV) en 64 blz.

Met opdracht van den vertaler aan Maurits en de Staten Generaal.

2832 Naem-register Van alle de Ghecommitteerde, soo Politijcke als Kerckelijcke, opt Nationael Synode van de Nederlantsche Gepretendeerde Ghereformeerde Kercken, d'welcke ghehouden wordt binnen der Stede van Dordrecht int Jaer 1618. Naer de Coppije tot Dordrecht Ghedruckt by Pieter Verhaghen... (*Met houtsnede op den titel en vignet aan het einde.*) t'Hantwerpen. By Abraham Verhoeuen,... M.DC.XIX. in-4°., 8 blz.

Aan het einde het *Imprimatur* van 17 Januari. Nadruk van n°. 2729, met verbetering der fout in het lijstje der geciteerden.

2833 Avspicivm Synodi Nationalis Ecclesiarvm Reformatarvm Belgicarvm, quae celebratur Dordrechti, Ann. 1618. & 1619. cvm Nomenclatore Deputatorum ad hanc Synodum. (*Op den titel en op blz. 31 het drukkersmerk.*) Dordrechti, Ex Officinâ Joannis Berewout. Anno cIↄ Iↄ c. XIX. in-4°., 32 blz.

Verg. op 1618 n°. 2725 v.v.

2834 Oratie Van... Mr. Symon Episcopivs.... By hem inde Synode Nationael tot Dordrecht... gedaen, den 7. December, Ao. 1618. Ghedruct (*z. n. v. pl. en v. dr.*)... 1619. in-4°., 30 blz.

Uit het latijn vertaald. Een andere vertaling bij *Brandt, III*, 102—123 (T. 1590, waar een uitgaaf in 24 blz. voorkomt). Zie *B. Glasius, Gesch. der Nat. Synode, II*, 85 *v.v.*

2835 Corte ende naeckte Ontdeckinghe Vande Bedrieghelijckheydt des Dortschen Synodi, In't smeden van seeckere Artijckelen van Moderatie en onderlinghe Verdraegsaemheyt, tusschen den Remonstranten ende Contra-Remonstranten. Ende Syn hier noch bygheveoght, 34. Artijckelen, vervattende 't ghevoelen der Remonstranten, (nopende de Goddelijcke Praedestinatie metten aenkleven van dien) .... inden Synodo overgelevert den 13. en 16. Decemb. 1618.... Ghedruckt (*z. n. v. pl. en. v. dr.*).... M.DC.XIX. in-4°., 24 blz.

De artikelen bij *Brandt, III*, 164 *v.*, 174 *v.* (T. 1591.)

2836 Vale Houdende verclaringe, In wat voeghen de Sinodvs Nationael tot Dordrecht, Den Remonstranten afscheyt heeft ghegheven. (*Met titelfileet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1619. in-4°., 36 blz.

De steller van dit geschrift (in 't latijn) was Caspar van Baerle, die de

geciteerde Remonstranten te Dordrecht te hulp stond. Van de vertaling en uitgave verklaarden deze geen kennis gehad te hebben. Zie: *Brandt*, *III*, 404, 548 (T. 1592). Het stuk is ged.: *Binnen Dordrecht den xxj. Januarij* 1619.

2837 Vertoogh, By de Remonstranten Gheciteert ende ghedeputeert, op het Synodes Nationnael tot Dordrecht. Affghesonden naer den Haghe, met eenen expressen den 26. Januarij, Anno 1619. Aen de .... Staten Generael. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) ... A°. 1619. in-4°., 24 blz.

= T. 1593. Het oorspronkelijke was door allen onderteekend. Zie: *Uytenbogaert*, 1137; *Brandt*, *III*, 415 en *B. Glasius*, *a. w.*, *II*, 158.

2838 Verroogh (*sic*) ende Supplicatie, By de Remonstranten gecitteerde ende Ghedeputteerde, op het Synodes Nationnael tot Dordrecht, Door eenen expressen den 26. Januarij 1619. afghesonden: Aen den ... Prince van Oraignen, etc.... (*Met titelfileet.*) Ghedruct (*z. n. v. pl. en v. dr.*) A°. 1619. in-4°., 14 blz.

Zie: *Brandt*, *III*, 416—418 en *B. Glasius*, *a. w.*, *II*, 158.

2839 Vertoogh ende Supplicatie *enz.* (*Als 't voorgaande*) . . . Ghedruct (*z. n. v. pl. en v. dr.*) A°. 1619. in-4°., 14 blz.

= T. 1594. Andere druk. De aanhef op *Fol.* 3 begint hier: *Doorluchtigen Prince.*

2840 Oratie Davidis Parei, Professoor in de H. Theologie tot Heydelbergh, van 't Nationael Synodus tot Dordrecht. Midtsgaders Des selven oordeel, aengaende de vijf Remonstrantische Artijckelen. Ghedaen in't Latijn tot Heydelbergh den 1. Februarij, Anno 1619. Wt de Latijnsche Tale ghetrouwelijck over-gheset door Petrum Jacobi Austro-Silvium, Dienaer Jesu Christi, etc. (*Met drukkersmerk op den titel.*) 't Amstelredam, By Hendrick Laurentsz. . . . . Anno 1619. in-4°., 36 blz.

Andere druk van T. 1595 met veranderde spelling en verdeeling der regels. De eerste blz. van den tekst (blz. 3) heeft hier 19, daar 23 regels, behalve het opschrift. Vermeld bij *Baudartius*, *B. XI*, 30. (W. 1651.)

2841 Korte ende Klare Verantwoordinghe, Der Remonstranten: Teghens Verscheyden onwaere ende ongefundeerde blaemen, die hun over handel inde Synode Nationael hier ende daer, met groote misleydinghe der eenvoudigen nagestroyt ende te laste gheleyt werden. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) ... M.DC.XIX. in-4°., 12 blz.

Bij *Brandt*, *III*, 227 *v.*, 275 *v.*, 292 *v.*; *Acta Syn. Remonstr.*, *p.* 143, 153; *Acten der Nation. Syn.*, *p.* 259; *Epist. Eccl.*, *p.* 534; *Historisch verhael*, *f.* 132, 139. (W. 1652.)

2842 Nulliteyten, Mishandelinghen, ende onbillijcke Proceduren des Nationalen Synodi, ghehouden binnen Dordrecht, Anno 1618. 6119

(*sic*). In't korte ende rouwe af gheworpen ten dienste ende onderrechtinghe van alle de ware Christelijcke, doch nu bedruckte Ghemeynten, ... Ghedruckt inde Druckerye van N. N. 1619. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) in-4°., 18 blz.

Dit stuk zag omstreeks Februari het licht. Zie: *Brandt*, *III*, 470. Het wordt toegeschreven aan Bernardus Dwinglo, een der geciteerde Remonstranten op de Synode (T. 1597). Zie ook: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 131.

2843 Request Aende .... Staten Generael der Vereenichde Provintien, Van weghen De Remonstranten, gheciteerde ende gedeputeerde tot den Synodum Nationael binnen Dordrecht. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) . . . 1619. in-4°., 8 blz.

Hier zonder dagteekening, doch bij *Brandt* (*III*, 674—679) ged. 18 Juni. (T. 1598.)

2844 Reqveste Verduytscht uyt de Latijnsche Tale, Aen de ... Gecommitteerde vande .... Staten-Generael; op den Synode Nationnael, binnen de Stadt Dordrecht vergadert. (*Met titelvignet.*) Ghedrukt i'nt (*sic*) Jaer (*z. n. v. pl. en v. dr.*) ... M.DC.XIX. in-4°., 8 blz.

Derde verzoekschrift van den geciteerden Remonstr. predikant H. Hollingerus, om voor een korten tijd naar zijn woonplaats (Grave) te vertrekken, ten einde zijne hoogst zwangere vrouw bij te staan. Het stuk heeft geen dagteekening. (T. 1599.)

2845 Oordeel Des Nationalen Synodi van Dordrecht, over de Theologie ofte Leere Conradi Vorstij, Doctoor inde H. Theologie (*ged.* 4 *Mei.*). Mitsgaders De Resolutie vande ... Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt daer op ghevolght. (*ged.* 26 *Juni. Met titelvignet.*) In s'Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz, Anno 1619. in-4°., 8 blz.

= T. 1600. Bij *Baudartius*, *B. XI*, 31, 32; *Brandt*, *III*, 590—592, 595. Zie: *B. Glasius*, *a. w.*, *II*, 247 *v.v.*

2846 Oordeel des Synodi Nationalis Der Gereformeerde Kercken van de Vereenichde Nederlanden: ghehouden binnen Dordrecht, Inden Jare 1618. ende 1619. .... Over De bekende Vijf Hooft-stucken der Leere. daer van inde Gereformeerde Kercken deser Vereenichde Nederlanden verschil is gevallen. uytghesproken op den 6. May. 1619. uyt het Latijn ghetrouwelijck in 't Nederduytsch overgheset. Met Privilegie voor seven Jaren. *Met voorafgaande titelprent*, *in houtsnede*, *waarboven*: Synodus *en waaronder*: Tot Dordrecht, By Isaac Janssen Canin, ende zijne Medestanders. 1619. in-4°., (X) en 114 blz.

Door den Leidschen predikant Festus Hommius, een der Scriba's van de Synode, in Juli in 't licht gegeven (zie: *Brandt*, *III*, 772). Achteraan: de Sententie van de Synode over de Remonstranten (bij *Brandt*, *III*, 603—606) en de Approbatie van de Staten van den 2 Juli (aldaar, 767 *v.*) De laatste blz. van dezen druk is gepagineerd: 58 voor 114 (T. 1601). Zie ook: *B.*

Glasius, a. w., II, Hfst. III, § II en III. Op de laatste blz. leest men: *Tot Dordrecht. Gedruckt by Pieter Verhagen, Isaac Jansz. Canin, Joris Waters, Jan Leendertsz. Berewout, Françoys Bosselaer, Niclaes Vincenten, Zacharias Jochemsz. Francoys Boels.* 1619.

2847 Oordeel *enz. (als 't voorg.) Met goede pagineering van de laatste blz. Met de titelprent. Bij dezelfden.* 1619. in-4°., (X) en 114 blz.

= T. 1602. Zie de verschillende drukken bij T. 1600—1604, W. 1654—1656, waar ook het latijnsche origineel gevonden wordt en *Rogge, Gesch. der Remonstr., blz.* 50.

2848 Oordeel *enz. (Als het voorg.)* ... Na de Copye Ghedruckt tot Dordrecht. 1619. *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-4°., (IV) en 36 blz.

= T. 1604. Zonder de houtsneê.

2849 Ivgement Dv Synode National, Des Eglises Reformées Dv Pays-Bas, tenu à Dordrecht, l'An 1618. & 1619.... Tovchant Les Cinq Articles, debatus es Eglises dudict Pays-Bas. Publié le VI. de May, l'an cIↄ. Iↄc. xix. Translatè fidelement du Latijn *(sic)* en François. Avec Privilege. *Met voorafgaande titelprent, waarboven:* Synodus *en waaronder* A Dordrecht, Chez Jean Berewout, et François Borsaler, Compagnons de Canin. Anno 1619. in-4°., (X) en 124 blz.

Fransche vertaling. Op de voorlaatste blz. vindt men dezelfde serie van uitgevers als bij n°. 2846.

2850 The Jvdgement of the Nationall Synode of the Reformed Belgique Churches, assembled at Dort, Anno 1618. and 1619.... Concerning the fiue Articles controuerted in the Belgique Churches: . . . Englished out of the Latine copie. *Aan het einde:* London Printed by John Bill. M.DC.XIX. in-4°., (XIV) en 84 blz.

Engelsche vertaling. Een engelsche vertaling van n°. 2845 volgt achter de veroordeeling.

2851 Belydenisse Des Gheloofs Der Ghereformeerde Kercken in Nederlant. Ouerghesien in de Synode Nationael laetst ghehouden tot Dordrecht, Ende uyt last des selven uytghegeven.... Met Privilegie voor seven Jaren. 1619. *Met voorafgaande titelprent als bij n°. 2846 en 2849, waarboven:* Belydenisse Des Gheloofs, *en waaronder:* Tot Dordrecht, By Fransoys Borsaler, ende Niclaes Vincenten Mede-standers van Isaac Jansz. Canin. 1619. in-4°., (IV) en 50 blz.

= T. 1605. Het stuk schijnt gelijktijdig met n°. 2846 verschenen te zijn. Zie over deze herziening der Confessie *Brandt, III,* 645, *B. Glasius, a. w., II,* 234 *en* 235. Met de bekende serie van drukkers op de laatste blz.

2852 Belydenisse Des Gheloofs *enz. (als 't voorgaande.)* .... *Onder de titel-*

prent: Tot Dordrecht By Fransoys Borsaler, Mede-stander van Isaac Jansz. Canin. 1619. in-4°., (IV) en 50 blz.

Andere druk met verschil in 't adres en hier en daar ook in de spelling.

2853 Confession de Foy Des Eglises Reformées Du Pays-Bas. Reveüe au dernier Synode National de Dordrecht: Et au nom d'icelui mise en lumière, ... Par Privilege de sept ans. 1619. *Met vooraf. titelprent, waarboven:* Confession De Foy *en waaronder:* A Dordrecht, Chez Nicolas Vincent, et Francoys Borsaler, Associez d'Isaac Canin. 1619. in-4°. (IV) en 56 blz.

Fransche vertaling.

2854 Kercken-ordeninge: Gestelt inden Nationalen Synode .... Binnen Dordrecht, inden Jare 1618. ende 1619. Ende alsoo goet ghevonden ende gearresteert by de .... Staten s' Landts van Vtrecht, Opden vj. Augusti des voorsz Jaers 1619. (*Met titelvignet.*) Tot Vtrecht, By Salomon de Roy,.... Anno 1620. in-4°., 20 blz.

Groot Utrechts Placaatboek, *I*, 375 *v.r.*

2855 Onbillijcke wreetheyt der Dortsche Synode; Midtsgaders der ghener, die het beleyt daer over hebben ghehadt, Teghen de Remonstranten in de Nederlandtsche Ghevnieerde Provincien, In een korte waerschouwinge ten toone ghestelt,.... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt, (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1619. in-4°., 28 blz.

= T. 1606. Geschreven door Simon Episcopius in zijn ballingschap te Waalwijk. Zie: ***Brandt*, *IV*, 82. Eenigen tijd vroeger was de latijnsche uitgave verschenen, getiteld:** ***Synodi Dordr. .... crudelis iniquitas.*** **Zie:** ***Niceron*, *Mémoires*, *III*, 320. *Brandt* noemt ook een fransche vertaling.**

2856 Antidotvm, ende Naerder Openinghe Van het eyghene ghevoelen des Nationalen Synodi, ghehouden binnen Dordrecht, Annis, 1618. en 1619. Tot onderrechtinge ende onderwijsinge der ghener, die de Canones van het selfde Synode souden moghen komen te lesen; cortelijck ende Voorloopers wijse ghestelt .... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*).... 1619. in-4°., 128 blz.

= T. 1607. Door Simon Episcopius. Zie: ***Brandt*, *IV*, 32, 82, 83, waar *Nic. Biestkens* te *Amsterdam* als de drukker wordt genoemd. Hiervan verscheen ook een latijnsche uitgave. *Zie*: n°. 3054 en *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 40. Van blz. 73 af is de pagineering foutief.**

2857 Hendrici StrombergI P. L. Meletema Epicvm de Synodis ad Synodvm Nationalem Solemniter celebratum Dordrechti An. $\frac{1618}{1619}$. .... Dordrechti, Exscribebat typis Petrus Verhagius .... An. cIↄ. Iↄc. xix. in-4°., 16 blz.

De vervaardiger van dit latijnsch gedicht, was in 1602 proponent, werd in

1608 als predikant te Groningen afgezet en is daarna conrector te Kampen geweest. Zie: *v. d. Aa*, *Biogr. Woordenb.*, in voce.

2858 Tractatvs Synodicvs ad Synodvm Dordracenam In quo de Synodorum siue Conciliorum Institutione, Vsu, Causis, Firmitate, Authoritate, et Praerogatiua. Avthore Lavrentio Beyerlinck Archipresbytero Ciuitatis Antuerpiensis. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Antverpiae. Apvd Gvlielmvm a Tongris .... Anno M.D.C.XIX.
in-4°., 160 blz.

2859 Een cort verhael van die Principaelste puncten, die in Hollandt tot Dort, in die Synode ghetrackteert worden, ghestelt in Rijme. Tot confusie van die selue Synode Seer ghenoechlijck om te Lesen, Gemaect door een Liefhebber der C(*atholicke?*). A(*postolische?*). R(*oomsche?*). R(*eligie*). (*Met vignet op den titel en op de laatste blz.*) Gheprint t'Hantwerpen, by Abraham Verhoeuen... Anno M.DC.XIX.
in-4°., 8 blz.

Boven den tekst een houtsnede, den duivel te paard als postbode voorstellende.

2860 Een cort verhael, hoe ende in wat maniere die Gommarissen van Hollant, Hemel en eerde willen innemen met eenen slach, Nae die Leere ende Proffessije van Plancius, soo sal Roomen en het gheheele Roomsche Rijck vergaen, ... En nae die Leere van Calvinus die nv in die Synode beuesticht wort soo is Godt die oorsaeck van alle sonden .... Ghesteldt in Rijme, ende Ghemaeckt door een Lieffhebber. T'Hantwerpen, By Abraham Verhoeuen, ... 1619.
in-4°., 8 blz.

Op den titel een houtsnede: Plancius staat op den kansel te preeken, terwijl de duivel hem met een blaasbalk in het oor blaast.

2861 Schandigh ende grouwelijc Laster-dicht gheintitvleert Een Cort Verhael Vande Sententie .... van die Joden over Christus..., en oock die schroomelijcke Sententie, ... van de Gommaristen, ghedaen in die Stadt van Dort, al daer inde Synode Wtghesproken over den Hemelschen Vader, ... Gestelt in Rijmme, door eenen Liefhebber. Alwaer tot Antwoort is by gevoecht een cort Verhael vande vermetentheyt des Paus van Roomen *enz.* .... Mitsgaders de grouwelijcke abuysen die inde Roomsche .... Kercke .... geleert worden. Door een Lief-hebber. (*Met titelvignetje.*) Eerst Ghedruct tot Hantwerpen by Anthoni Spirincx, ende daer na met de Antwoorde daer by, Ghedruckt tot Breda by Steven Wylicx, Anno 1619.
in-4°., 8 blz.

Het *Papist lasterschrift* en het *Antwoort* zijn naast elkander gedrukt. Vermeld bij *Rogge*, *Gesch. der Remonstr.*, *blz.* 64.

2862 Jamertiens Oft Aventuersche berouw Clacht gedaen, aen den Ouwe

trouwe Geus van de Cort Rijcke Heeren tot een Nieu-Jaer. Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*)... 1619. in-4°., 8 blz.

Spotdicht op de nu onderliggende partij van Oldenbarnevelt, onderteekend *U. E. G. B.* en met de zinspreuk: *Elck heeft zijn tijt.* Met inleiding in proza en zinnebeeldige titelprent, het rad van avontuur voorstellende, waar Barnevelt nu onder ligt en Maurits (*„d'ouwe trouwe Geus"*) boven zit. (T. 1608.)

2863 Den Opwecker Der oude vermaerde wijt beroemde Bataviers, ghestelt ter eeren van Godt ende sijn H. Kercke, ende alle oprechte Christelijcke Bataviers herten. . . . (*Met titelvignet.*) Ghedruckt .... 1619. By E. N. No. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) in-4°., 16 blz.

Hevige aanstoking tegen de Remonstranten in dicht en in proza. (T. 1609.)

2864 Propositie des Heeren Ambass^rs^. Dudley Carleton, Ridder, Ambass^r^. van sijne Maj^t^. van Groot-Brittangien, bij de Heeren Staten Generael der geunieerde Provintien, gedaen in hare Vergaderinge den 12. Januarij 1619. (*Geschr. copie uit dien tijd.*) in-4°., 16 blz.

Zie: *Arend, a. w., III, 3de St., blz.* 113 *en* 114.

2865 Verbaal gehouden by den Heer Andries de With, Raadpensionaris van Dordreght, ontrent het geene voorgevallen is in de Ridderschap in het beschryven van de Heeren van Marquette en van Sommelsdyk, op den 17 January 1619. (*Zonder afzonderlyken titel.*) ***Aan het einde:*** Tot Dordrecht, By Jan Gerritsz. 1690. in-4°., 8 blz.

= T. 1610. Zie hierover: *Wagenaar, X,* 332 *v.v., Motley, a. w., II,* 307 *v.v.*

2866 Verhael van t'ghene nv in Hollant is ghepasseert, tot Rotterdam, wtrecht en Dort, ende hoe dat de Gommaristen hebben verboden aen de Arminianen, niet meer te mogen Preken, op Lijff-straffinghe als volcht 1619.... T'Hantwerpen By Abraham Verhoeuen, ... *z. j.* in-4°., 4 blz.

Met houtsneden op den titel en de kerkelijke approbatie aan het einde.

2867 Een beschryvinghe, van het ghene datter gheschiet is binnen de Stadt Alck-maer, alwaer zy den Kercken-Raedt verjaeght hebben, den 8. Martij, Anno 1619. Met noch een verclaeringhe van het rumoer, t'welck gheschiet is binnen de Stadt Horen ... den achsten .... Maert, Anno, 1619. (*Met titelvignet.*) Nae de Copye tot Horen, By Roelof Claesz, ende Willem Harmensz. Anno 1619. in-4°., 4 blz.

Zie: *Baudartius, XI,* 16; *Brandt, III,* 357 *v.,* 474 *v.* (T. 1612.)

2868 Een *B*eschr*ij*vinghe, van het ghene datter gheschiet is binnen de Stadt Alcmaer, *enz.*.... Na de Copye van Horen, By Lucas Hen-

dricksz de Wees, ende Michiel Hendricksz Glasemaker (*te Amsterdam.*) *z. j.* in-4°., 4 blz.

Andere druk.

2869 Der Hoogh. Mogh. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden uytschrijvinghe van wegen den algemeenen Vasten ende Beden-dach. (*Zonder dagteekening, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*) in-fol°., een blad.

De uitschrijving van dezen (z. g. Achabs-)biddag tegen den 17den April had den 28sten Maart plaats. Bij *Brandt*, *III*, 702. Zie: *N. C. Kist*, *Neêrlands Bededagen en Biddagsbrieven*, *I*, 183 *v.v.*, *II*, 113 *v.v.* Bij T. 1616 leest men: *van weghen den alghemeenen* enz.

2870 Copie Vande missiue, Bide Ed: Mo. Heeren Staten Generael wtghegheuen, den sesten April Anno-1619- (nopende den Alghemeijnen Biddach te houden, op den zeuen-thiensten, daer aen (van der selfigher) volghende). (*Geschreven copie uit dien tijd.*) in-4°., 6 blz.

In plaats van de: *Staten Generael* dient in den titel gelezen te worden: Staten van Holland; het hier beschreven stuk toch is de uitschrijving van die Staten. Zie: *N. C. Kist*, *a. w.*, *II*, *blz.* 115 *en* 116.

2871 Verhael hoe dat in Hollant binnen de stadt van Leyden, de Arminianen zijn vergaert geweest in een Huys om te Preken, op den xxi. April 1619 Waer ouer de Gommaristen met het Grau zijn ghecomen, ende hebben de Predicatie verstoordt, het Huys berooft, ende geplundert, ende den Predicant is int water ghespronghen. Noch met het verhael vant Placcaet ghepubliceert binnen Rotterdam (*ged.* 8 *April*), teghen d'Arminiaenen, als volcht. (*Met titelvignet.*) Ende is eerst Ghedruckt tot Rotterdam, Voor Cornelis Maertensz, Anno 1619. in-4°., 8 blz.

= W. 1659. Zie: *Brandt*, *III*, 708 *v.v.* Het *Placcaet* volgt met afzonderlijken titel, maar doorloopende pagineering.

2872 Schriftelijcke Verantwoordinghe, Van .... Johannis Uyt den Bogaert, Predicant inden Hage (*aan de Staten Generaal*) Op de openbare Klock in luydinghe ende Edicte, den 19. Martij, A°. 1619. over syn Persoon ghedaen. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1619. in-4°., 22 blz.

= T. 1618. Zie: *Baudartius*, *B. XI*, 74 *verg.* 21.

2873 Schriftelijcke Verantwoordinghe *enz.* (*Als 't voorgaande.*) . . . Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) . . . 1619. in-4°., 24 blz.

= W. 1660. Andere druk met verschil in spelling, b. v. op den titel *openbaere* en *gedaen*. Blz. 14 begint hier: *Middeler tijt*, in het vorig nummer foutief: *Mideeler tijt*.

2874 Tweede Schriftelijcke Verantwoordinghe, Van... Johannis Uyt den Bogaert, Predicant inden Hage. Aen ... den Prince van Oraignen. Op de openbaere Klock-inluydinghe ende Edicte, den 19. Martij, A°. 1619. over syn Persoon ghedaen. Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*).... 1619. in-4°., 8 blz.

= T. 1640.

2875 Copye, Van een Missive den ij. Aprilis 1619, aen eenen particulieren ende oudt-bekenden vrient afgeveerdicht Door... Johannem Wten Bogaert, Waer in Hy zijnen staet ende oorsaeck van zijne (niet teghestaende verscheyde.... citatien) noncomparitie.... te kennen gheeft..... Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1619. in-4°., 22 blz.

= T. 1615.

2876 DE Staten Generael (*verkiezing der 24 Rechters over Oldenbarnevelt en de andere gevangenen ged. 20 Febr.*) *Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

= T. 1611 of W. 1661. Hierin de namen en waardigheden van al de Rechters. Zie: *Baudartius, B. XI*, 2.

2877 Anno 1618. den 29. augusti, worde Johan van Olden-Barneveldt *enz.* .... ghevanghen ghestelt, Corts daer naer hebben die Staten Generael die Rechters gekoren die de gevangen Heeren ge-examineert hebben: haer namen sijn dese. *enz.*.... *Onderaan:* Willem Bovdartius Lib. 11. Foli 51. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., een blad.

2878 Bekentenisse Van Joan van Oldenbarnevelt ghewesen Advocaet vanden Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt. VVt ghecomen den xv. Aprilis 1619. Stilo nouo, ende voorts op verscheyden tijden. (*Met den Nederl. leeuw op den titel.*) In 's Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz,.... Anno 1619. in-4°., 8 blz.

Onder op den titel: *Men houdt geen Copyen voor autentijcq, dan alleen die gedruct zijn by den voorsz. Hillebrandt Jacobssz.*

2879 Propositie, Ghedaen aende.... Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, Door den Heere Mavrier, Raedt vanden Staet vanden .... Koninck van Vrancryck, Ende zijn Ordinaris Ambassadeur. Den 1. May, A°. 1619. Ende by gheschrifte overghelevert des anderen daeghs. *Z. n. v. pl. en. v. dr.* Anno 1619. in-4°., 12 blz.

Bij *Baudartius, B. XI*, 3—6. Het is een pleitrede voor Oldenbarnevelt. Achteraan vindt men dit rijm tegen *Aerssen:*

Al is de loghen van AERT snel,
De Waerheydt onderhaelt SE wel. (T. 1617.)

2880 Request, Aen de .... Heeren .... Staten van Hollant ende West-

Vrieslandt. Van weghen de Huysvrouwe ende Kinderen vanden Heere van Olden-Barnevelt, Heere van Berckel, etc. Door een Liefhebber der Nederlandtsche Regeeringhe, maer niet des Paus. (*Met titelfileet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*).... 1619. in-4°., 8 blz.

= T. 1618. Bij *Baudartius*, *B. XI*, 49—50; *Waarachtige Historie*, *van .... J. van Olden-barnevelt* (*Rotterd. J. Naeranus*, 1670), 325 *v.v.*; verg. *Motley*, *II*, 355.

2881 Request, Aen de.... Heeren,.... Staten van Hollant ende West-Vrieslandt. Door een Liefhebber der Nederlandtsche Vrijheyt, maer niet des Paus. (*Met titelfileet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1619. in-4°., 8 blz.

Het verschil tusschen dit en het voorgaande nummer betreft alleen den titel.

2882 Brief des Ambassadeurs van Vranckrijck aen de Heeren Staten Generael, den 13 Mey, 1619. Eenen Brief des Ambassadeurs van Vrancrijck, aen de Heeren van Braquel ende Dorth. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1619. in-4°., 6 blz.

Verzoek om verzachting der Sententie van Oldenbarnevelt, dat zonder uitwerking bleef. Zie: *Baudartius*, *B. XI*, 56. (T. 1619.) Verg. *Motley*, *II*, 379.

2883 Lettre de Monsievr dv Mavrier, Ambassadevr du Roy en Hollande, escritte aux Estats generaux trois heures auant l'execution de mort du Sieur d'Oldenbarueveld. Ensemble vne lettre dudit Sieur Ambassadeur aux Sieurs Braquel et de Dort, Deputez de la Prouince de Gueldres. (*Z. afz. titel, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*) kl. in-8°., 8 blz.

Zie vorig nummer. Aan het einde is hier bijgevoegd: *Le 13. iour de May à 9. heures du matin le Sieur d'Oldenbarneueld fut executé, et eut la teste tranchee dans la Court du Chasteau de la Haye.*

2884 Sententie, uyt-ghesproocken ende ghepronuncieert over Johan van Olden barnevelt, ghewesen Advocaet vanden Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt: ende geexecuteert den derthienden May Anno sesthien-hondert negenthien, Stilo novo, op 't Binnen-Hof in 's Graven-Haghe. (*Met den Nederl. leeuw op den titel.*) In s'Graven-Haghe, By Hillebrant Jacobssz, ... Anno 1619. Met Privilegie. in-4°., 16 blz.

= T. 1620. O. a. in *Baudartius*, *B. XI*, 56—60; *Waarachtige Historie*, *blz.* 442 *v.v.*; verg. *Motley*, *II*, 355—360. In dezen druk is de laatste regel vóór het onderschrift: *thienden Mey*, *anno* 1619.

2885 Sententie *enz.*.... *Bij denzelfden.* Anno 1619. Met Privilegie. in-4°., 16 blz.

Het eerste woord der laatste blz. is hier: *ontfangen*, de laatste regel vóór het onderschrift begint: *Ghepronunchieert.* In dit ex. is een prent ingevoegd van *C. J. Visscher*, get.: *Afbeelding der Justitie* enz., beschreven door *Fr. Muller*, *Bered. beschr. van Nederl. Historieplaten*, *Afl. I*, *n°.* 1386. Onder het Privilegie op de

keerzijde van den titel is hier een in schrift van dien tijd geschreven *Nota* bijgevoegd. Verg. wat de plaat betreft n°. 2896. Zie andere drukken T. 1621—1623, W. 1664.

2886 Sententie, *enz.* (*als 't voorg., met hetzelfde adres.*) in-4°., 16 blz.

Andere druk. De eerste regel van de laatste blz. begint: *ontfangen;* de laatste regel van den titel vóór het onderschrift: *in 's Graven-Haghe.*

2887 Sententie, *enz.* .... (*Met titelvignet.*) Dese Copyen zijn ghevolght Authentijck nae de eerste Exemplaren van Hillebrant Jacobsz. voornoemt. *z. j.* in-4°., 16 blz.

2888 Sententia Lata et pronuntiata adversus Joannem ab Oldenbarnevelt, *etc.* (*Met den Nederl. leeuw op den titel.*) Hagae-Comitis, Apud Arnoldvm Mevris. Cum Privilegio. in-4°., 16 blz.

= T. 1624.

2889 Arrest Donné et Prononcé et executé contre Jehan d'Oldenbarnevelt, *etc.* .... (*Met drukkersmerk op den titel.*) A la Haye, Chez Loys Elzevir .... 1619. Auecq Priuilege. in-4°., 16 blz.

De Latijnsche en Fransche vertalingen van deze en de volgende Sententiën zijn zeer zeldzaam. (T. 1625.)

2890 Arrest Donné, Prononcé *etc.* .... (*Met het drukkersmerk op den titel.*) A la Haye, Chéz Loys Elzevir .... An. 1619. Auecq Priuilege. in-4°., 16 blz.

Andere (?) druk. De dagteekening luidt hier op den titel: *le treizieme de May l'An Mil six cens dix-neuf,* op het voorgaande: .... *l'An Mil. six cent dix-neuf.* Op de keerzijde van den titel reg. 8 hier: *executé*, in het voorgaande: *executée.*

2890*a* Sententz oder Vrtheil, Welches vber Johan von Olden Barnefelt .... ergangen vnd exequirt ist, Den Dreyzehenden Maij, stylo Novo, Im Jahr sechzehenhundert neunzehen, im Hoff ins Gravenhage. (*Met groot titelvignet.*) (*Z. n. v. pl, v. dr. en z. j.*) in-4°., 16 blz.

Duitsche vertaling.

2891 Aurea Legenda Barnefeldiana, Das ist, Auszführliche vnd warhaffte Beschreibung der Ankunfft desz Adels, besonderer Tugenden vnd gantzen Lebens desz Meisters Jehann von Barnefeld .... Sampt angehenckter Sententz .... so den 13 Maij, Anno 1619. .... an seiner Person ... vollzogen worden. Alles ausz den Originalien, so im bemelten Haag Gedruckt, ... übergesetzt worden ... Nürnberg, In Simon Halbmayern Buchladen ... *z. j.* in-4°., 64 blz.

De hollandsche uitgaaf van het eerste stuk vindt men op n°. 2757.

2892 *Opsomming der misdrijven, waaraan Oldenbarnevelt schuldig zou zijn bevonden. In handschrift uit dien tijd.* in-4°., 28 blz.

De punten van beschuldiging worden hier in 4 rubrieken ingedeeld: *Crimen laesae majestatis divinae*, *Crimen laesae majestatis humanae*, *Crimen perturbationis reipublicae*, **en** *Crimen proditionis Reipublicae.*

2893 Copie vanden eersten brief (*Brief door Oldenbarnevelt aan zijne huisgenooten gezonden nadat hem het doodvonnis was aangezegd.*) *ged.* uyt myn Camer der droefenisse, den 12 May 1619. *Geschreven Copie uit dien tijd.* in-fol°., 1 blad.

De brief in de *Waarachtige Historie*, *blz.* **404;** *Uytenbogaert*, **1202. Een gedrukte uitgave bij W. 1665.**

2894 Zekere brief door den advocaet van Hollant J. van Orden Barnevelt (*sic*) ettelyke uuren voor zyn onthalsinge aen zyn huysvrou ende kinderen geschreven. *Ged:* Vuyt die camer der droeffenisse. den 13 Maij. 1619. *Geschr. copie uit dien tijd.* in-fol°., een blad.

In de *Waararchtige Historie*, *blz.* **228;** *Baudartius*, *B. IX*, **61. Brief tot aanbeveling van** *O.'s* **knecht** *Jan Francken.*

2895 Verhael vanden doodt des Advocaets van Hollandt, Johan van Olden-Barnevelt, hoe hy op den 13. Mey 1619. inden Haghe onthooft is, alsoo ick't selve ghesien hebbe. *Onderaan:* Ghedruckt tot Amsterdam, by Broer Jansz. out Courantier in't Legher van sijn Princel. Excel. woonende in S. Niclaes straet, naest den vergulden Os. 1619. in-fol°., een blad.

In twee kolommen gedrukt. Het stuk eindigt: *Wat voorders passeert sal ic V. E. toecomende Vrydaghe inde Courante mede deelen.* **(T. 1626.)**

2896 *Plaat van de onthoofding van Oldenbarnevelt met bijschrift. Z. n. v. graveur, z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-plano, een blad.

Deze zéér zeldzame plaat is beschreven door *Fred. Muller*, *Bered. Beschr. van Nederl. Historieplaten*, *Afl. I*, *n°.* **1383. Het in 2 kolommen gedrukte bijschrift is woordelijk, maar verkort, aan het voorgaande ontleend. Verg. wat de plaat betreft boven n°. 2885.**

2897 Verhael hoe ende in wat manieren .... Johan Van Olden-Barneveldt ... is Onthalst gheworden smaendaechs voor noen den xiij. Mey Anno duysent ses hondert neghen-thien. T'Hantwerpen, By Abraham Verhoeuen, ... 1619. in-4°., 8 blz.

= W. 1666. Op den titel een houtsnede, de onthoofding voorstellende. Aan het einde: *„dit alles hebbe ick daer aen ende by wesende ghesien, in s' Graven-Haghe den* **13.** *Mey* **1619. Daaronder het** *Imprimatur.*

2898 Relation des cavses et motifs pourquoy le Sieur Jean d'Oldenbarneuelt Aduocat d'Hollande et de west Frise a esté decapité à la

Haye en Hollande, Le Lundy tresiesme iour de May, mil six cens dix-neuf, à neuf heures auant midy. (*Met klein vignet op den titel.*) Jouxte la copie imprimée à Dordrecht, Par Bernard Janssens. 1619. A Paris, Chez Sylvestre Moreav, ... M.DC.XIX. kl. in-8°., 14 blz.

2899 Namen Der vier-en twintig gedelegeerde Rechters van den advokaat Johan van Oldenbarnevelt Bij den Ambassadeur van Vrankrijk Beuls genoemt: Waer voor ijder vier-en-twintig honderd guldens heeft genoten. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-plano, een blad.

In het midden het portret van *Oldenbarnevelt* met een Lat. rand- en Holl. onderschrift, waaronder een 8-regelig vers, rondom het portret de namen der rechters. Vermeld bij *F. Muller, o. w., afl. I, n°.* 1374. (W. 1669.)

2900 Namen *enz. Kleiner en beter gegraveerd portret, zonder randschrift en met drieregelig Latijnsch onderschrift. Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-plano, een blad.

2901 Namen der Rechteren die sullen sitten over het oordeel ende Judicature van Mrs. Johan van Oldenbarneuelt, Rombold Hogerbetz, Hugo de Groot en Jonckheer Philips de Wael Heer van Moersbergen Ende Gielis van Ledenberch. *In handschrift.* in-4°., 8 blz.

Op blz. 5: *Extract. Het exordium sal inhouden dat d'apprehensie gedaen is om* (volgen 6 punten). Daaronder: *Het Dispositijff sal ten deele wesen als volght* enz. Zie n°. 2899.

2902 Geuse Vesper Of Siecken-Troost Voor de Vierentwintigh. Op de wijse: Brande Partinice. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-fol°., een blad.

Gedicht van Vondel. Zie zijne werken uitgeg. door *van Lennep,, II*, 318.

2903 Op d'afbeelding van Joan van Oldenbarnevelt. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-plano, een blad.

Boven den titel het portret van O. met drieregelig lat. onderschrift. Daaronder links de bekende acht dichtregels onderteek. C. D. die ook op n°. 2899 voorkomen: *Dit 's Oldenbarnevelt die* enz., en rechts twee verzen mede van acht regels, daartegen gekeerd. Vervolgens, in drie kolommen, de namen der rechters van O.; daaronder links *Gespreck Op het Graf van .... Oldenbarnevelt* en rechts een latijnsch Echo-vers, dat ook voorkomt in de *Truer-dichten* 'T. 1778. Het eerstgemelde vers en het *Gespreck* zijn van Vondel (zie *van Lennep, Vondels Werken, II.*). Deze uitgaaf schijnt overeen te komen met die, welke beschreven is bij *Muller, a. w., blz.* 175 *v.* onder *n°.* 1374 *f.* Alleen wordt daar van bovenstaand opschrift geen melding gemaakt. (W. 1670.)

2904 Op d'afbeelding van Joan van Oldenbarnevelt. (*Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*) in-plano, een blad.

Met hetzelfde portret als het voorgaande. Aan dezen druk ontbreken de namen der rechters en het latijnsche Echo-vers.

2905 Op d' Afbeelding van Johan van Oldenbarnevelt. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-fol°., een blad.

Portret van O. grooter dan het voorgaande met Lat. rand- en Holl. onderschrift. Daaronder het acht-regelig vers: *Dit's Oldenb. die* enz. met een tegenkoeplet mede van acht regels, dat nog anders is dan de 2 koepletten van het voorgaande nummer. Verg. nog aangaande Oldenbarnevelt nº. 2944.

2906 Een Nieuw Liedeken, Ter Eeren Sint Jan. Op de Wijse vanden 5. Psalm, ... *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-fol°., een blad.

= T. 1628. Lied in 11 koepletten, beginnende:
DEn Alderheylichsten gheboren
Van Vrouwen, die is nu onthooft,

2907 In Memoriam viri incomparabilis Joh: ab Oldenbarnevelt. quondam Belgii Atlantis Hagae comitis 13. May 1619. Per summam injustitiam caesi. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-plano, een blad.

Echo.

2908 Sententie, uyt-ghesproocken ende ghepronuncieert over Gielis van Ledenberch, ghewesen Secretaris vande Heeren Staten van Vtrecht: ende over desselfs Cadaver geexecuteert den vijfthienden May, Anno sesthien-hondert neghenthien, Stilo novo. (*Met den Nederl. leeuw op den titel.*) In s'Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz, ... Anno 1619. Met Privilegie. in-4°., 12 blz.

= T. 1630. Bij *Baudartius, B. XI*, 63—66. Zie *Motley, a. w., II*, 394.

2909 Sententie, *enz.* (*Als 't voorgaande.*) *Bij denzelfden.* Anno 1619. Met Privilegie. in-4°., 12 blz.

= W. 1673. Dezelfde druk met een ingevoegd portret door *C. J. Visscher.*

2910 Sententie, *enz.* (*Als 't voorgaande.*) *Bij denzelfden.* Anno 1619. Met Privilegie. in-4°., 12 blz.

Dezelfde druk met ander portret, waarop de naam van den graveur niet voorkomt.

2911 Sententia lata et pronvntiata Adversus Aegidivm Ledenbergivm *etc.* .... (*Met den Nederl. leeuw op den titel.*) Hagae-Comitis, Apud Arnoldvm Mevris. Cum Privilegio. *z. j.* in-4°., 14 blz.

= T. 1631.

2912 Arrest Donné, Prononcé et executé contre Gilles Ledenberg, *etc.* .... Translaté de Flaman. (*Met drukkersmerk op den titel.*) A la Haye, Chéz Loys Elzevir ... Anno 1619. Auecq Priuilege. in-4°., 14 blz.

= T. 1632. Op sommige exempl. van dezen druk wordt als datum den 19 Mei genoemd, wat op andere exempl. is verbeterd in den 15den Mei.

2913 L'Estrange et detestable conspiration faitte en Hollande. Contre les Sieurs des Estats des Prouinces Vnies. Ensemble les Interrogatoires et responces de Ledemberg l'vn des chefs des Conspirateurs, son emprisonnement, comme il s'est deffait luy mesme son corps et entrailles enterrez et d'eterrez: Execution dudit corps, auec la Generalle Reformation des Magistrats des Villes et Citez de Hollande et Zelande, faite par le Comte Maurice. (*Met titelvignet.*) A Paris, Jouxte la coppie latine Imprimée à Franc-fort, par Sigismond Latome.... 1619. in-8°., 12 blz.

2914 t'Gerecht van s'Gravenhage. *Opschrift boven een prent de terechtstelling van het lijk van Ledenberg voorstellende. Hoog met het zevenregelig bijschrift.* 19 *c.m. bij gelijke breedte.* in-plano, een blad.

De beschrijving der prent, die het adres van C. J. Visscher draagt, is te vinden bij *Fred. Muller, a.w., Afl. I, n°.* 1400. De voorstellingen ter rechter en linkerzijde der hoofdplaat, ontbreken hier.

2915 Sententie, uyt-ghesproocken ende ghepronuncieert over Rombout Hogerbeetz, ghewesen Pensionaris der Stadt Leyden, den achthienden May, Anno sesthien-hondert negenthien, Stilo novo. (*Met den Nederl. leeuw op den titel.*) In 'sGraven-haghe, By Hillebrant Jacobssz,... Anno 1619. Met Privilegie. in-4°., 12 blz.

= T. 1633. Bij *Baudartius, B. XI,* 66—69. Zie: *Arend, Alg. Geschied. des Vaderlands* (voortgezet door *v. Rees* en *Brill*), *III, 3de St., blz.* 235 *en* 236; *Motley, a.w., II,* 395.

2916 Sententie, *enz.* (*Als 't voorgaande.*) *Bij denzelfden.* Anno 1619. Met Privilegie. in-4°., 12 blz.

= W. 1675. Dezelfde druk als het voorgaande met voorgevoegd portret door C. J. Visscher.

2917 Sententie, *enz.* (*Als 't voorgaande.*) *Bij denzelfden.* Anno 1619. Met Privilegie. in-4°., 12 blz.

Dezelfde druk met ander portret, waarop geen naam van graveur voorkomt.

2918 Sententia Lata et pronuntiata adversus Rumoldum Hogerbetium, *etc.* . . . (*Met den Nederl. leeuw op den titel.*) Hagae-Comitis, Apud Arnoldvm Mevris. Cum Privilegio. *z. j.* in-4°., 16 blz.

= T. 1635.

2919 Arrest Donné, et executé contre Rombault Hoguerbets, *etc.* .... Translate du Flaman. (*Met het drukkersmerk op den titel.*) A la Haye, Chez Loys Elzevir... Anno 1619. Auecq Priuilege. in-4°., 12 blz.

= T. 1636.

2920 Sententie, uyt-ghesproocken ende ghepronuncieert over Hugo de

Groot, ghewesen Pensionaris der Stadt Rotterdam, den achthienden May, Anno sesthien-hondert neghenthien, Stilo novo. (*Met den Nederl. leeuw op den titel.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz, ... Anno 1619. Met Privilegie. in-4°., 18 blz.

= T. 1637. Bij *Baudartius*, *B. XI*, 70—74. Zie: *Arend*, *a. w.*, *III*, *3de St.*, 254; *Motley*, *a. w.*, *II*, 395—399.

2921 Sententie, *enz.* (*Als 't voorgaande.*) *Bij denzelfden.* Anno 1619. Met Privilegie. in-4°., 18 blz.

= W. 1674. Dezelfde druk met een ingevoegd portret door *C. J. Visscher.*

2922 Sententie, *enz.* (*Als 't voorgaande.*) *Bij denzelfden.* Anno 1619. Met Privilegie. in-4°., 18 blz.

Dezelfde druk met een ander voorgevoegd portret, waarop de naam van den graveur niet vermeld is.

2923 Sententia Lata et pronuntiata adversus Hugonem Grotium, etc..... (*Met den Nederl. leeuw op den titel.*) Hagae-Comitis, Apud Arnoldvm Mevris. Cum Privilegio. *z. j.* in-4°., 22 blz.

= T. 1639.

2924 Arrest Donné, et executé contre Huges de Grot,... Translaté du Flaman. (*Met het drukkersmerk op den titel.*) A la Haye, Chéz Loys Elzevir.... Anno 1619. Auecq Priuilege. in-4°., 16 blz.

= T. 1640.

2925 Copye vanden brief by de Ho. Mo. Heeren Staten Generael, gheschreven aende respective Provintien. (*ged.* 19 *Mei. Met den Nederl. leeuw op den titel.*) In 's Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz,... Anno 1619. Met Privilegie. in-4°., 4 blz.

Begeleidende brief bij de Sententie van Oldenbarnevelt, waarbij wordt vermeld, dat er nog andere punten van beschuldiging waren, in de Sententie niet opgegeven. Bij *Baudartius*, *B. XI*, 61. Van dezen druk bestaan twee uitgaven verschillend door het titelvignet, de leeuw, die op de eene uitgave grond onder de voeten heeft (zie volgend nummer), op de andere niet (T. 1641). Zie nog: *Motley*, *a. w.*, *II*, 389.

2926 Copye vanden brief *enz.* (*Als 't voorgaande.*) *Bij denzelfden.* Anno 1619. Met Privilegie. in-4°., 4 blz.

De leeuw in het vignet heeft hier grond onder de voeten. Zie vorig nummer.

2927 Copye vanden brief by de *Hog. Mog.* Heeren *enz. Bij denzelfden.* Anno 1619. Met Privilegie. in-4°., 4 blz.

= T. 1642. Andere druk of nadruk van de voorgaande met verschil in het titelvignet, dat ook hier den Nederl. leeuw voorstelt.

2928 Copye Vanden Brief *enz.* .... Na de Copye, In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz,.... Anno 1619. Met Privilegie. in-4°., 4 blz.

Nadruk van het voorgaande met oud-hollandsche letter gedrukt. Bij W. 1676 komt een dergelijke druk voor. Daar wordt echter op den titel een ruitvormig fileet gevonden, hier de Nederl. leeuw.

2929 Exemplar Epistolae a Potentissimis DD. Ordinibus Generalibus missae ad Singulas foederati Belgij Provincias. (*Met den Nederl. leeuw op den titel.*) Hagae-Comitis, Apud Arnoldvm Mevris. 1619. Cum Privilegio. in-4°., 4 blz.

= T. 1643. Zie vorig nummer.

2930 Extraict De la lettre envoyée aux Provinces confederées, par les .... Estats Generaulx. (*Met het drukkersmerk op den titel.*) A la Haye, Chéz Loys Elzevir.... Anno 1619. Auecq Priuilege. in-4°., 4 blz.

= T. 1644.

2931 Brief Van de .... Staten Generael vande Gheunieerde Provintien, Aen den .... Koninck Van Vrancrijck ende Navarre. (*ged.* 17 *Mei.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1619. in-4°., 8 blz.

= T. 1645. In antwoord op de Propositien van den Gezant ten voordeele der Gevangenen. Bij *Baudartius*, *B. XI*, 62. Zie: *Arend*, *a. w.*, *III*, *3de St.*, *blz.* 233.

2932 Placcaet. MAvritz, by der gratien Gods, *enz.* (*tegen de samenkomsten der Remonstranten*, *ged.* 29 *Mei.*) In 's Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz., ... Anno 1619. in-plano, een blad.

Bij *Baudartius*, *B. XI*, 75—76. De onlusten in 't noorderkwartier, zie n°. 2871, gaven aanleiding tot dit plakkaat. (T. 1646.)

2933 Placcaet. MAuritz, *enz.* (*Als 't voorgaande*) .... Eerst in s' Graven-hage, By Hillebrant Jacobssz.,... Anno 1619. in-plano, een blad.

= T. 1647.

2934 Placcaet. Mauritz, *enz.* (*Als 't voorgaande.*) .... *Met titelvignet.* Eerst in s' Graven-hage, By Hillebrant Jacobssz..... 1619. in-4°., 4 blz.

= W. 1677. Nadruk.

2935 Copie Thoff van Hollant verstaen hebbende vuyte Informacies gekomen op t'geene op Sondach voorleden, gebeurt is int Logement van Adriaen vanden Borre daer men een vergaderinge heeft gehouden *enz. Geschreven copie uit dien tijd ged.* 21 *Juni.* in-fol°., een blad.

Waarschuwing van het Hof van Holland aan de Predikanten *A. v. d. Borre*,

Herboldus Tombergius, *Petrus Cupus*, *Wilhelmus Lomannus* en *Adriaen Symonssz.*, om niet weder kerkelijke vergaderingen te houden „*op peyne van arbitrale correctie.*"

2936 Placcaet Vande.... Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, daer by alle Inghesetenen der selver Landen, verboden werdt te houden eenighe aparte vergaderinghen ofte Conventiculen, onder decksel van oeffeninghe vande Leere inde vijf bekende controverse Religions Poincten vervatet.... (*ged.* 3 *Juli. Met den Nederl. leeuw op den titel.*) In s'Graven-Haghe, By Hillebrant Jacobssz.,.... Anno 1619. Met Privilegie. in-4°., 12 blz.

= T. 1648. *Gr. Placaatboek*, *I*, 263 *v.*; *Baudartius*, *B. XI*, 77—80; *Brandt*, *III*, 783 *v.*

2937 Resolvtie By de.... Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, ghenomen jeghens eenighe gheciteerde Remonstranten, ende met hun ghevouchde, op den vijfden Julij sesthienhondert negenthien. (*Met den Nederl. leeuw op den titel.*) In 's Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz.,.... Anno 1619. in-4°., 4 blz.

= T. 1649. Bij *Baudartius*, *B. XI*, 76 *en* 77. Zie: *Arend*, *a. w.*, *III*, *3de St.*, *blz.* 376 *v.*

2938 Resolvtie. By de.... Staten Generael *enz.*.... (*Met titelvignet.*) In 's Gravenhag*e*, By Hillebrant Jaco*bsz*..... Anno 1619. in-4°., 4 blz.

Nadruk met verschil in spelling.

2939 Resolvtie *enz.*... (*Met titelvignet.*) Na de Copye. In 's Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz..... Anno 1619. in-4°., 4 blz.

= W. 1680.

2940 Resolvtie *enz.*.... (*Met titelvignet.*) In 's Graven-Hage. By Aerdt Meuris,.... Anno M. DC. XIX. in-4°., 4 blz.

= T. 1653.

2941 D'Arminiaensche uytvaert. *Opschrift boven een spotprent op den uittocht der Remonstranten breed* 29 *cm. en* 15 *cm. hoog*, *beschreven bij Fr. Muller*, *a. w. Afl. I. n°.* 1410. *Links beneden:* C. J. V(*isscher*) ex. in-plano, een blad.

Onder de plaat in 3 kolommen: *Boere Praetjen: Over D'Arminiaensche uyt-vaert*, *Gehouden den VI. Julij* 1619., gevolgd door eene verklaring der cijfers.

2942 D'Arminiaensche uytvaert. (*Dezelfde prent als de voorgaande met geringe wijziging*, *b.v. naast den Haag zijn drie galgen aangebracht*, *aan een waarvan de kist met het lijk van Ledenberg schijnt te hangen. Beschreven bij* Fr. Muller, a. w. Afl. I. N°. 1411[a]. *Zonder naam van graveur.*) in-plano, een blad.

= W. 1682. In het opschrift boven het gedicht: *uytvaert*, Ghe*houden*.

2943 *Arminiaensche* Vytvaert. *De plaat is iets grooter maar de voorstelling is geheel dezelfde als bij het voorlaatste nummer. Zie* Fr. Muller *a. w.* n°. 1409.

2944 *Vereenigde voorstelling op* 1 *blad van de* 4 *voornaamste gebeurtenissen van dien tijd. In het midden der plaat een fraai portret van Oldenbarnevelt, links, met onderschr.:* Vera effigies Joan. ab Oldenbarnevelt. aetat. svae 72: 1619; *links en rechts* 2 *plaatjes onder elkander, ieder in een van onderen afgeplat medaillon; links: Onthoofding van Oldenbarnevelt, daaronder Hogerbeets en de Groot naar Loevestein gebracht; rechts het lijk van G. van Ledenberg aan de galg; daaronder* 4 *Arminianen gebannen. Z. n. v. graveur. (Es. v. Velde.) Hoog* 18, *breed* 32 *cm. in fol°. Deze fraaie plaat is in dezen eersten afdruk op* 1 *blad hoogst zeldzaam. (Deze beschrijving is overgenomen uit Fr. Muller, a. w., Afl. I, n°.* 1413a).

2945 'Tsamenspraeck vanden Duyvel van Gent Met de Sot van Mechelen. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 8 blz.

Niet onaardig spotdicht op den dood van Oldenbarnevelt, het gevangen zetten van Hoogerbeets en de Groot en de verbanning der Remonstranten, onderteekend: *Tsal meer beuren.*

2946 Vertroostinghe, Aen de Remonstrantsche Kercken hier te Lande Ghesonden. Over het onrechtveerdigh Bannissement Van hare Godsalighe, Gheleerde ende ghetrouwe Predicanten, op het Nationael Synode gheciteert. Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*)... M.DC.XIX. in-4°., 12 blz.

= T. 2946. Aan Caspar van Baerle toegeschreven. Zie: *Rogge, Bibl. der Remonstr. Geschr., blz.* 128. Bij *Brandt, III,* 772—783.

2947 Ligve Ofte verbintenisse by eenige Predicanten, meest van heuren dienst verlaten, op den vijfden Martij 1619. tot Rotterdam beraemt, ende aende Kercken gesonden, omme de Ingesetenen deser Landen in gestadige verdeeltheden ende scheuringe te houden. Ende de Sententie ter saecke van dien by den Hove van Hollandt over eenige van hemluyden ghewesen. Mitsgaders De Resolutie vande .... Staten Generael daer op gevolght, beyde in date den negenthiensten Julij 1619. ende des volgenden daeghs gheexecuteert. (*Met titelvignet.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz,.... Anno 1619. in-4°., 16 blz.

= T. 1655. Bij *Baudartius, B. XI.* 16—20, 80. Zie ook *Brandt, III,* 750** en *Rogge, Geschied. der Remonstr., blz.* 56 *en* 57.

2948 Ligve Ofte verbintenisse *enz.* .... Eerst in s' Graven-haghe. By Hillebrant Jacobssz.... Anno 1619. in-4°., 16 blz.

In plaats van het vignet van het vorige nummer, vindt men hier den nederl. leeuw (in klein medaillon) op den titel.

2949 T'Ghebesoigneerde Dat is T'ghene, in sekere heymelijcke vergaderinghe binnen Rotterdam, by eenighe Remonstrantsche Predicanten, Ouderlinghen, ende Diaconen, is verhandelt gheworden in Martio deses Jaers. 1619. Met Een bygaende voorreden ofte discours, waer in verthoont wort met wat recht eenighe Remonstrantsche Predicanten over de voorsz. vergaderinghe ... worden ghemolesteert, ghedachvaert, gheconfineert, ende ghebannen. (*Met titelfileet.*) .... *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 32 blz.

= T. 1658. Met vignet op de voorlaatste blz. Door Nic. Grevinchoven, predikant te Rotterdam, zie *Rogge, Bibl. der Remonstr. Geschr., blz.* 111. De *Acten* bij *Brandt, III*, 481—490. Zie ook aldaar, 750**.

2950 ALzoo myn Heeren Schout, Burghermeesteren, ende Schepenen deser Stede, *enz.* (*Waarschuwing der Rotterdamsche Regeering tegen het bezoeken der verboden vergaderingen der Remonstranten, ged.* 2 *Aug. Met het stedelijk wapen bovenaan.*) *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-plano, een blad.

Zie over de aanleiding dezer waarschuwing: *Brandt, III*, 792—795.

2951 Resolvtie By de ... Staten s'Landts van Vtrecht, mede in crachte van autorisatie vande .... Staten Generael der vereenichde Nederlanden, genomen over het vertrecken van Joannes Spinovius (*Speenhoven*), ende Rodolphus Zijl, eertijts Predicanten binnen de Stadt Vtrecht ende van haere dienst verlaten (*ged.* 23 *Juli*): Ende Die Sententie by den Gerechte der Stadt Vtrecht gewesen over Carolus Rijckewaert (*ged.* 28 *Juli*), ... Mitsgaders Die Resolutie van de .... Staten Generael daer op gevolght (*ged.* 3 *Aug.*) Tot Vtrecht, By Abraham van Herwyck ... Anno 1619. Met Consent. in-4°., 10 blz.

Bij *Baudartius, B. XI*, 81, 82; *Brandt, III*, 952, 957—958 (T. 1659). Met vignet aan het einde.

2952 Remonstrantie An .... De Heeren Gedeputeerden van Ridderschap ende Steden, der Landtschap van Over-issel, door eenen expressen van Vreden na Zwolle, 1619. den 29sten Augusti af-ghesonden van Henrico Meilingio Bedienaer des H. Evangelij. ... In druck uytgegeven door een Lief-hebber der waerheyt ende der conscientien vryheyt. Gedruckt buyten Borckeloe. Anno 1619. (*z. n. v. dr.*) in-4°., 26 blz.

= W. 1685. Onderteekend: *Gheschreven den* 21. *Augusti in 't Jaer* 1619. *uyt Vreden* enz. Zie: *Rogge, Bibl. der Remonstr. Geschr., blz.* 166 *v.*

2953 Resolutie vant Hoff van Hollant (*waarbij den magistraten wordt gelast maatregelen te nemen tegen hen*, „die heur in off ontrent.... aparte vergaderingen laeten vinden", *ged.* 2 *Sept.*) *Geschreven copie.* in-4°., een blad.

2954 DIe Staten Generael der Vereenighde Nederlanden *enz.* .... (*Dagvaarding der Remonstr. predikanten* Alb. Huttenus, Theod. Bonnius (*lees* Boomius), *en* Nic. Hertsuycker, *ged.* 30 *Oct.*). In s' Gravenhaghe, By Hillebrant Jacobssz,... Anno 1619. in-plano, een blad.

Bij *Baudartius*, *B. XI*, 84 *v.*, verg. 94 *v.*, waar de naam van Dirk Boom even als in het bovenstaande verkeerd is gespeld *Bonnius.* Zie: *Brandt*, *III*, 333–337, 865, 881–882, 888, *IV*, 59, 60. (W. 1687.)

2955 Eedt vande Schutters der Stadt Rotterdam. Anno 1619. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., een blad.

= W. 1688.

2956 Ad tertiam Reformatae Ecclesiae memoriam. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-fol°., een blad.

Dit blad, boven den titel prijkende met een breed fleet, bevat niets anders dan de opgave van de namen van *Burghermeesteren*, *Schepenen* en *Vroetschappen*, onderteekend: *Het vlackt meest al.* De hier genoemde regeering is die, welke den 27 Dec. 1619 door Graaf Ernst van Nassau te Gouda werd aangesteld. Zie: *Beschrijving der stad Gouda door J. W(alvisch)*, *blz.* 82.

2957 Lof-ghedicht, Ter eeren Den.... Vorst Maurits. ..Prince van Orangien, Grave van Nassov, etc. (*Met portret van Maurits op den titel.*) T'Amsteldam, Voor Jan Benningh,.... 1619. in-4°., 12 blz.

Het gedicht is onderteekend: *N. Voocht. Vitam vitiosam vita.*

2958 Strato-character Sancitus sigillo Henrici de Nassav, Militantis sub cohorte... Herois Mavritii D. G. Principis Arausionensium *etc.*.... Hage-Comitvm. Apud Arnoldum Meuris,.... 1619. in-4°., 60 blz.

2959 Clachte ende Vertroostinghe: Over het Christelijck overlijden Van ... Joannes Hallivs Getrouwe Dienaer des Goddelijcken Woorts in... Amsterdam. Salighlijck.... ontslapen, in.... M. DC. XIX. den 2 October. Smorghens ten drie uyren.... (*Met titelvignet.*) Tot Amsterdam. By Dirck Pietersz.... *z. j.* in-4°., 6 blz.

Aan de keerzijde van den titel een *Troost-ghedicht Aen de Christelycke Ghemeente Tot Amsterdam*, onderteekend: *Non est mortale quod opto* (spreuk van *Jon. van Reygersbergh* of *Reigersbergh*); daarna de *Clachte* onderteekend: *De doodt doet leven* (spreuk van *Jacobus Viverius*, of *Viver* of *Vijver.* Zie over hem *v. d. Aa*, *Nieuw Woordenboek van Nederl. Dichters.*)

2960 Aenmerckinghe Op seker schriftken, ghestelt by Roelof Pieterse, Gheleent Calviniste Predicant tot Rotterdam; ende ghegheven aen N. N. (*Met vignet op den titel en op de laatste blz.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*).... 1619. in-4°., 8 blz.

= W. 1689. Vermeld bij *Rogge*, *Geschied. der Remonstr.*, *blz.* 62. Het vignet op de laatste blz. is niet bij alle exempl. hetzelfde.

2961 Brief Aen de verdruckte Ghemeynte Jesu Christi binnen der Stadt Vtrecht, (*Met vignet op den titel en op de laatste blz.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v dr.*) int Jaer sestienhondert ende neghenthien.
in-4°, 38 blz.

Onderteekend: *In Waelwijck desen 26en Sept.* 1619. *Vwe L.L. ende W.W. ghetrouwe Herders ende Leeraers, nu om de voorstandt van de waerheydt ende vryheydt der Conscientie uytlandich.* De steller is Carel Ryckewaert. Zie: *Brandt*, *IV*, 34. (T. 1660.)

2962 Den eenigen ende rechten Waerom, Vande uytvoeringhe der Remonstrantsche Leeraers uyt de Gheunieerde Provintien. Tot Onderrichtinghe vande Eenvoudighe Christenen ende goede Patriotten des Landts. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1619.
in-4°., 8 blz.

= T. 1661. Gematigd geschrift van Wtenbogaert. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 93.

2963 Retortie ofte Weder-steeck, Ghegheven met de smadelijcke Sift by eenighe bittere Calvinisten, ende Calumniateurs in Figuren afghebeeldet, ende met Rijmen beduydet en uyt-geleyt Met Noch twee bijgaende Rijmen .... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1619.
in-4°., 10 blz.

De *Retortie* is gericht tegen de spotprent „*Reytveerdighe Sifte*" (*Fr. Muller*, *a. w.*, *Afl. I*, *n°.* 1360—1362); verg. n°. 2768. Het tweede stukje handelt „*Van de Vyt-vaert der Remonstranten*"; verg. n°. 2941 v.v. Het derde Liedeken is een spotdicht „*Vertroostinghe aen de Contra-Remonstranten. Op de wijse: Daer is ter weerelt binnen*". Van de Contra-Remonstranten wordt gezegd dat zij moeten *preken voor thien oft twintich man*" terwijl „*de Remonstranten groeyen Schier boven eysch en wensch*". Volgens T. 1662 ziet dit op Rotterdam en is de dichter hoogstwaarschijnlijk de Remonstr. Reinier Telle. Zie hiertegen Dr. W. P. C. Knuttel, *Reinier Telle* (*De Gids*, Oct. 1886, blz. 1 v. v.). Het eerste gedicht is ondert·ekend: *Honesta nunquam scelera successus facit.*

2964 Levgen-strick, ofte Praetjen vande onderteijckeninghe tot Waelwijck, Kortelijck wederleydt tot verantwoordinghe vande uytghesettede Predikanten aldaer, ... Ghedrvckt (*z n. v. pl en v. dr.*) .... Anno 1619. Met onversochte Privilegie.
in-4°., 10 blz.

= T. 1663. Men had uitgestrooid, dat de Remonstrantsche bannelingen te Waalwijk aan den Bisschop van 's Hertogenbosch bij eede beloofd hadden, zich van alle kerkelijke bedieningen te onthouden. Zie: *Brandt*, *IV*, 37—39. De schrijver is D. Sapma. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 130.

2965 Sommier verhael van de wreede handelinghe der Bloed-dorstighe Calvinisten, ghepleeght teghen de Remonstranten buyten Rotterdam, op Sondagh voorleden den xx October. 1619. (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) Men vintse ce (*sic*) coope daarse veyl zijn. Ghe-

druckt [*z. n. v. pl. en v. dr.* (*Antwerpen, Abr. Verhoeven.*)] . . . M. DC. XIX. in-4°., 8 blz.

Zie: *Brandt, IV*, 54 *v.v.* (T. 1664.)

2966 Sommier verhael *enz.* (*Als 't voorgaande.*) Mitsgaders, Vande groote Tierannije ende grouwelijcke Wreetheden, die in meer andere omligghende steden van dese Suyvere Ghepredestineerde Broeders bedreven zijn. Hier is noch by gevoeght, Een nieu Liedeken, hoe dat het Dortsche Sinode, de Remonstranten soecken uyt te roeyen, die zy t'Oncruyt noemen. (*Met titelvignet.*) Ghedrvckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*)... M.DC.XIX. Ende men vintse te Coope daerse veyl zijn. in-4°., 16 blz.

= T. 1665. Het *Liedeken, Op de Wijse: O rat van Avantueren* is een onbeduidend gedicht van 9 koepletten.

2967 Brief Recit De la Persecvtion Esmeue en Hollande par les Calvinistes, autre-ment appellez Gomaristes, contre les Remonstrans, Notamment contre ceux de Rotterdam, assemblez, hors de la Ville le Dimanche 20. d'Octobre 1619. Traduit du Flameng, et augmenté de diverses particularitez. (*Met titelvignet.*) Imprimé (*z. n. v. pl. en v. dr.*) l'an. 1619. in-4°., 8 blz.

Zie de voorgaande nummers.

2968 Copye Des Briefs, van den ouden ende grysen Jan Jansen Bors, Voor desen gewesene Kercken-dienaer in t' Remonstrants ghevoelen tot Leyder-dorp, ... ende nu ... af-ghesettet, ende in Ballinckschap buyten s'Lants sich onthoudende. Gheschreven Aen de ... Staten des Lants Hollant ende West-vrieslant. Tot Weder-roupinghe zijner Onder-teyckeninghe op den 24. October, 1619. Ghedrvckt (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) ... 1619. in-4°., 8 blz.

Zie: *Baudartius, B. IX*, 94; *Brandt, IV*, 60. (T. 1666.)

2969 Christelicke vermaninghe vande Ghetrouwe Herders (teghenwoordigh uytlandich sijnde) aen haer bedruckte Gemeente ... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) int Jaer . . . Duysent ses hondert en neghenthien. in-4°., 20 blz.

= T. 1668. Onderteekend: *In Waelwijck desen* 31. *July* 1619. De steller is Eduard Poppius. Zie: *Rogge, Bibl. der Remonstr. Geschr., blz.* 106. Het stuk wordt met eenige veranderingen gevonden bij *Brandt, III*, 817—832.

2970 Vraghe, Oft den Christenen oft Lidtmaten der Kercken, nae dat de waerheyt die welck sy voor den Heere belyden, ... is, verdoemt, ende de Leeraers die de selfde .... hebben gheleert, uytgeworpen ende afgeset, in conscientie vry staet ghemeenschap in den wettelijcken Godsdienst te houden met den genen die men nu

Contra-Remonstranten noemt, . . . (*Met vignet op den titel en op de laatste blz.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*)... 1619. in-4°., 16 blz.

Deze vraag wordt „*rondelyck*" met neen beantwoord en de redenen daarvoor in 't kort opgegeven. Het stuk is waarschijnlijk van een der gebannen Predikanten. (T. 1669.)

2971 Redenen, Vvaerom men in goede Conscientie metten Nederlandtschen Contra-Remonstranten, die haer den naem van Ghereformeerde toe-eyghenen, gheen geestelijcke gemeenschap houden, of den uyterlijcken Godes-dienst langher met hun pleghen en mach. Ghedruckt tot Friburch (*Antwerpen?*), Met Privilegie van de Staten des Lands. *z. j.* in-4°., 40 blz.

= T. 1670. Door Wtenbogaert. Zie: *Brandt*, *IV*, 82; *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 94.

2972 Der Remonstranten Kerck-gangh: dat is; Verscheydene redenen, waerom de Remonstrans-ghesinde hare afghesonderde vergaderingen niet en behooren na te laten: T'samen ghestelt in forme van eene vermaninghe aende opsienders van sekere Remonstrantsche ghemeente in Hollant, *enz.* . . . . (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*)... 1619. in-4°., 134 blz.

= T. 1671. Door Nic. Grevinchoven geschreven en waarschijnlijk aan zijne vroegere gemeente te Rotterdam gericht. Zie: *Brandt*, *IV*, 82 (T. 1671) en *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 111.

2973 Corte Verclaringhe; Vande Vyf Artyckelen, Daer over Tusschen de Remonstranten, ende Contra-Remonstranten, Ghedisputeert wort. (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) Ghedrvckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) . . . . 1619. Met Onversochte Privilegie. in-4°., 30 blz.

Door een der ballingen te Waalwijk geschreven. Zie: *Brandt*. IV, 82. (T. 1672.)

2974 Ghebedt der verdrvckte ende bedroefde Ghemeente Jesu Christi Inde Vereenichde Nederlanden ende voornemelijck inde Prouincien van Hollant. Tot Godt ende den Vader Jesu Christi. (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) in't Jaer 1619. in-4°., 20 blz.

= T. 1673. Door Eduard Poppius. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 106 en *Brandt*, *IV*, 82.

2975 Een Schoon ende Heerlijcke Vertroostinge, aen alle Lief-hebbers der Waere ende suyvere Religie, onder de Ghemeynte der Remonstrants-ghezinde, hoe zy haer in dese verdruckinghe ende ghevaerlijcke tijden, sullen dulden ende draghen: (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) Ghedrvckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) . . . . 1619. Met Ongheweygerde Privilegie. in-4°., 22 blz.

Mede door de verbannen Remonstr. predikanten uitgegeven, doch niet door *Brandt* vermeld. (T. 1674.)

2976 Joannes Calvinvs Vreedt, bitter, vals. Dat is: Corte ende claere verbeldinghe (*sic*) Vanden Aert oft Gheest Joannis Calvini hem verthoonende In sijne Tyrannie, leughenen ende scheldinghe: Ghetrocken wt Joannis Calvini leere, Kerckelijcke discipline ende veel notable daden ende exempelen. Eerst gheteeckent Door eenen liefhebber der nederlantsche vryheyt in Schielandt. Naermaels Door dry woorden dienaers in Hollant in drucke ghestelt. Anno. M.DC.XVI. Nu sonder vercortinghe oft veranderinghe door liefhebbers der Catholijcke waerheydt wt ghegheven. (*Met titelfileet.*) t'Hantwerpen, By Guilliam Lesteens, ... Anno M.DC.XIX.
in-4°., (X) en 38 blz.

Herdruk van n°. 2253. Deze herdruk, voorzien van de kerkelijke Approbatie en het Privilege der Aartshertogen werd door een Katholiek bezorgd, die er een voorrede aan toevoegde, waarin hij zoowel *Arminianen* als *Gummaristen* voor ketters verklaart en zegt dit geschrift te hebben uitgegeven, *om den vyandt met syne eyghene wapenen te crencken.* T. 1675 komt een ex. met het adres van *Jac. Mesens* te *Antw.* voor.

2977 Den Ghepredestineerden Dief, ofte een T'Samen-sprekinge, ghehouden Tusschen een Predicant der Calvinus-gezinde, ende een dief, die gesententieert was om te sterven. Waer in Levendigh wert voor ooghen gestelt, niet alleen hoe de Leere der Contra-Remonstranten ofte Calvinisten, in haer zelven den mensche een voet ende oorsaecke gheeft om Godlooselijck te Leven ende daer in te volherden, maer oock hoe de zelve ten hooghsten hinderlijcken is, om den Sondaer tot de waere Boetvaerdigheydt en berouw zynder zonden te brenghen.... Ghedrvckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*)... Anno 1619.
in-4°., 36 blz.

Hekelschrift op de Contra-Remonstranten, dat van alle stukken tegen hen geschreven zeker wel den meesten opgang maakte en in lateren tijd nog dikwijls herdrukt werd. De schrijver is Hendrik Slatius, vroeger predikant te Bleiswijk. (Zie: *Brandt, IV*, 83 *e. a.*) Op blz. 35 achteraan vindt men, behalve een korrektie in de namen der leeraren die de praedestinatie drijven, waarvan vooraan een lijst wordt gegeven, het volgende:

Noteert,

***ONderwylen desen ghepredestineerden Dief onder Druck was, zynder voor den dach ghecomen de Decreten vande Dortsche Synode, die wy derhalven, hier voren in't Register der Leeraren, niet hebben connen stellen.* (T. 1676.)**

2978 Den Gepredestineerden Dief, ofte een *T'Amen*-sprekinge (*sic*).... Ghedrvckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*).... Anno 1619. in-4°., 38 blz.

Antwerpsche druk, misschien ouder dan de voorgaande. Men vindt er dezelfde korrektie en noot achteraan. (T. 1677.)

2979 De Ghepredestineerde Dief, *enz.*... Ghedruckt Na de Copye tot Frederick-Stadt. (*Met houtsnede op den titel. Z. n. v. dr. en z. j.*) — *Daar achter van denzelfden druk:* De Bekeeringe vanden Ghepredestineer-

den Dief: of, tweede Samen-sprekinghe *enz. Zie* n°. 3373.... Ghedruckt In 't West-ende van 's Graven-Haghe, voor Jan Alleman, in 't negen-en-dertighste Jaar der Dortscher Reformatie. (1657?) in-8°. (VI) en 40 en (II) en 86 blz.

Deze *Tweede Samen-sprekinghe* door den predikant Ravens of Corvinus zag eerst in 1622 het licht, en werd bij de herdrukken van het stuk van *Slatius*.... doorgaans achteraan gevoegd. (T. 1679, waar een in-4°. uitgave van het jaar 1641 voorkomt.) Voor de verschillende uitgaven zie men *Rogge's Bibl. der Remonstr. Schriften*, *blz.* 138—142, waar echter deze druk niet genoemd wordt. Verg. n°. 3373.

2980 Christalijnen Spiegel, Vvaer in men naeckteliјcken kan zien, wie t'zedert eenige Jaren herwaerts inde Provintie van Hollandt, de Hoogheydt Rechten, Privilegien en vrij heden hebben gevioleert: Of wie deselve met alle behoorlijcke middelen hebben gesocht te handt-haven. Misgaders wie de unie, ruste en vrede so inde Polijtijcken staet als inde Kercke gesocht hebben te onderhouden: Of wie de rechte Autheurs zyn van alle divisie Scheuringe, twist, tweedracht en andere ongevallen in dese voornoemde Provintie opgeresen.... (*Z. n. v. pl. en v. dr.*)... 1619. in-4°., 40 blz.

Blijkens een aanteekening op een door *Tiele* (n°. 1680) gebruikt ex. is *Henrik Slatius* ook van dit stuk de schrijver.

2981 Christalijnen Spiegel,... eeni*ghe* Jaren... *ghe*socht te handhaven.... op*ghe*resen.... (*Z. n. v. pl. en v. dr.*).... 1619. in-4°., 40 blz.

= T. 1681. Andere druk.

2982 Het Schilt Der Verdructer Ghemoederen. Dat is: Een Voorschrift, Hoe sich een yeder Mensche in teghenspoet, draghen sal.... Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*).... 1619. in-4°., 8 blz.

Gedicht van Dirck Rafaelsz Camphuysen (zie *Brandt*, *IV*, 415), doch zonder zijn medeweten uitgegeven, waarschijnlijk door *Reinier Telle*, wiens voorletters onder een voorafgaand bericht „*De Drucker tot den Leser*" te vinden zijn. Het werd door C. zelven verbeterd uitgegeven in 1620 onder den titel: *Ghewillighe Patientie ofte Lydens Remedie.* Zie n°. 3080 (T. 1682) en aldus opgenomen in het derde deel zijner *Stichtelycke Rymen* (*Amst.* 1652, *fol.* 82 *v.*). Het gedicht is onderteekend: *Lijdt en hoopt.*

2983 Ruycker T'samen-ghevlochten, Wt vijf-ende-twintich Bloemkens, Die gelesen ende vergadert syn wt seeckeren Boeck van Fredericus Broeckerus, nu ter tijdt predicant der Contra-Remonstrantscher ghemeente binnen Rotterdam. Anderzints, Aenspraecke, gestelt in forme van een Missive der Rotterdamscher Contra-Remonstranten, aen haren Herder Fred. Broeckerum, ter oorsaecke van eenighe vreemde stucken die in syn *Antidotum* tegens D. Vorstius syn te vinden. Gedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*)... 1619. in-4°., (II) en 18 blz.

Schimpschrift van een Remonstrant, die uit het door *Broeckerus* geschrevene

onder anderen de gevolgtrekkingen maakt, dat hij God verzaakt, de Drieëenheid in twijfel trekt enz. (T. 1683.)

2984 Den Slingher Davids, Met vijf Key steenen gheworpen. Teghens een Neutralist van Amersfoort, de welcke in een Narren boecxken, ghenaemt *Rechte aenwysinghe tot de ware sichtbare Kercke Goods*, Soeckt te bewysen dat alle menschen, die maer den Naem Christi belyden, tot de Kercke Goods behooren. Ghemaeckt door een Liefhebber van de ware Kercke Goods. ... (*Met titelfileet.*)
Ghedruckt buyten Romen,
Die my begheert, ick sal by hem komen. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*)
1619. in-4°., (XIV) en 30 blz.

In de *Voor-reden* duidt de schrijver zijn naam aan met de letters *R. S. V. W. E.* De *Neutralist van Amersfoort* is de bekende *Robbert Robbertsz.* (W. 1690.)

2985 Klauwe Vande Beeste, Ofte, Blyckelijcke teeckenen des Antichrists, die vanden voor-by-loopende Man lichtelijck konnen gesien worden. Door Ireneum Philaletium... (*Met titelvignet.*) t'Amstelredam, Voor Marten Jansz Brant, ... Anno 1619. *Aan het einde:* t'Amsteldam, Ghedruckt by Paulus van Ravesteyn. Anno 1619. in-4°., 40 blz.

Aan den Paus en de Roomsche Kerk worden hierin alle onlusten in de Nederlanden geweten, waarvoor de Schr., blijkens den pseudoniem: Ewout Teelinck, thesaurier van Holland, een heir van bijbelteksten te hulp roept (T. 1684). Dit stuk komt niet voor onder Teelinck's werken in de *Bibl. van Contra-Remonstr. Geschr. door Rogge, blz.* 136 *v.*

2986 Christelicke Meditatie ende Vyerighe Aen-sprake eenes bekommerden ghemoedts tot Godt, over de teghenwoordighe verdeeltheydt ende tweespalt der Christenen; ende voornementlick der Ghereformeerden .... (*Met een drukkersmerk op den titel en een in grooter formaat op blz.* 27.) .... Tot Schiedam, By Adriaen Cornelisz van Delf, Anno 1619. in-4°.. 28 blz.

Na de *Voor-reden* volgt een *Klinck-dicht.* Vermeld bij *Rogge, Gesch. der Remonstr., blz.* 62.

2987 Der Arminianen Troost. (*Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*) in-fol°., een blad.
Satiriek gedicht.

2988 Verborghentheyt Der Ongherechticheydt Ofte Conscientie-Dwangh Schuylende inden boesem der Contra-remonstranten, ondeckt in een seker Boeck ghenaemt *Evbvlvs*, ende ghemaeckt door Willem Teelinck, nu ter tyt gheleent Predicant ten dienste vande Contra-Remonstranten binnen Rotterdam. Ghedruckt ... (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) By een Lief-hebber des Algemeynen Vader-Landts. Anno 1619. in-4°., 8 blz.

= W. 1693. Het geschrift waartegen dit stuk is gericht, is vermeld bij W. 1458 en bij *Rogge, Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr., blz.* 104.

2989 Ghebedt Ofte Schriftuerlijcke Meditatie ofte Overdenckinge Over TVader Onse.... Door.... Johannem Wtenbogaert. Predicant in s' Graven-Haghe. Ghedruct (*z. n. v. pl. en v. dr.*)... M. DC. XIX. in-4°., 20 blz.

Dit en het volgende stuk zijn waarschijnlijk voor W.'s vertrek uit 's Gravenhage gedrukt. (T. 1685.)

2990 Dancksegginghe Ende Ghebedt. Door... Johannem Wtenbogaert. Predicant in 's Graven-Haghe. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*).... M. DC. XIX. in-4°., 8 blz.

= T. 1686.

2991 Dancksegginghe *enz.* (*Met rond titelvignet.*) Ghedruckt... (*z. n. v. pl. en v. dr.*) M. DC. XIX. in-4°., 8 blz.

Deze druk behoort achter een ander (welk?) stuk. De pagineering begint hier met: *Fol.* 23 en de signatuur met: *Dij.* Aan het slot een vignet.

2992 Tsamensprake over den Doop. Tusschen Hvgo de Groot, Ende sijn Dochter Cornelia de Groot. Door Vraghen ende Antwoorden. (*Met titelvignet.*) In 's Graven-Hage. By Aert Meuris,.. Anno 1619. in-4°., 14 blz.

Door *de Groot* gedurende zijn gevangenschap te 's Gravenhage gedicht. Zie: *Brandt*, *III*, 739 *e. a.* (T. 1687.)

2993 T'samen-sprake *enz.* (*als 't voorg.*)... (*Met drukkersmerk op den titel.*) Eerst ghedruckt in 's Graven-Haghe, by Aert Meuris. Ende nu tot Amsterdam, by Broer Jansz.... Anno 1619. in-4°., 14 blz.

= T. 1688.

2994 T'samen-spraeck tusschen Vader ende Soon, Over de Deucht van weynich spreecken. (*Met titelvignet.*) Tot Delf, By Bruyn Harmansz. Schinckel, Anno 1619. in 4°., 8 blz.

Gedicht, met dagteekening: *Den* 8. *Martij*, 1619. Aan de keerzijde van den titel leest men: „*Met Consent vande Heeren Burghermeesteren der Stadt Delff*, *in Druck uytghegheven in April*, *Anno* 1619". De dichter is niet *Hugo* doch Willem de Groot, die het op zijns vaders verjaardag vervaardigde. Zie: *Overgebleeve Rym-Stukken van J., H., W. en P. de Groot. Delft*, 1722. *Voorrede*, *blz.* 3 (T. 1691) en *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 267.

2995 Wtlegginghe van het Gebedt ons Heeren Jesv Christi, ghenaemt het Vader-Ons, Ghemaeckt door Mr. Hvgo de Groot. Kan ghesonghen werden op de wijse vanden 12 Psalm. (*Met titelvignet.*) Tot Delf, By Bruyn Harmanssz. Schinckel. Anno 1619. in-4°., 8 blz.

Blijkens de dagteekening *Den V. Juny*, 1619. gedicht op denzelfden dag, toen hij 's nachts naar Loevesteyn gevoerd werd. Aan de keerzijde van den titel staat: „*Met Consent der E. Heeren Burgher-meesteren der Stadt Delff.*" Verg. *C. Brandt*, *Leven van H. de Groot*, *blz.* 210. (T. 1693.)

2996 Wtlegginghe *enz.* (*als 't voorg.*) . . . (*Met titelvignet.*) Eerst Tot Delf. By Bruyn Harmens Schinckel. Anno 1619. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) in-4°., 8 blz.

= T. 1694.

2997 Christelijcke Betrachtinghe Des lijdens Christi, Op den goeden Vrydach. Door M. H. D. G(root). (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) . . . 1619. in-4°., 6 blz.

= T. 1696. Bij T. 1695 komt nog een andere druk voor.

2998 Christelijcke bedenckinghen. Over de Thien Geboden des Heeren. Tot vervolgh op voorgaende *Verclaringhe Vande XII. Artijckelen Des Christelijcken Gheloofs* . . . . In 's Graven-Hage. By Aerdt Meuris, . . . Anno. M. DC. XIX. in-4°, 18 blz.

= T. 1700. Blijkens de op den titel en aan het einde voorkomende spreuk *Constanter* is Constantyn Huygens de dichter. Opgenomen in zijne *Korenbloemen*, 1672, *blz.* 14. De hier genoemde *Verclaringhe*, waarvan bij T. 1697—1699 drie uitgaven voorkomen, is te vinden in de *Korenbloemen*, 1672, *blz.* 9.

2999 Van Het Offitie ofte Ampt der Princen ende Vorsten, twelck haer van Godt geboden is: om die misbruycken te weeren die heden in der Kercken sijn. Beschreven door . . . D. Philippvs Melancthon. Inden Jare 1537. . . . (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) In 's Graven-Hage By Aert Meuris, . . . Anno 1619. in-4°., 48 blz.

= W. 1691. Vermeld bij *Rogge*, *Gesch. der Remonstr.*, *blz.* 63.

3000 Het achste Sermoen Henrici Bvllingerl. Ghenomen uyt het *Huys-boeck*, uyt de tweede Decades Handelende. I. Van het Ghe-richte, ende van het ampt des Richters. II. Dat de Gerichten niet en sijn den Christenen verboden. III. Van wrake ende straffe. IIII. Of het de Overicheydt gheoorloft is, de misdadige aen het leven te straffen? V. Waerom, wanneer, hoe, ende wat sy sal straffen. VI. Of sy mach straffen om der Religie wille? (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) In 's Graven-Hage. By Aert Meuris, ... Anno 1619. in-4°., 32 blz.

= W. 1692. Vermeld bij *Rogge*, *Gesch. der Remonstr.*, *blz.* 63. Zie W. 1436 en de aanteekening aldaar.

3001 Fausti Socini Van Siena Theologische Lessen. Waer in ghe-handelt wort. I. Van den stant des eersten Mensches voor den val. II. Van het ghene dat van Natuyren in den Mensche is aengaende de Religie. III. Van de oorspronckelijcke gerechticheyt. IV. Van de Erff-zonde. V. Van den Vryen Wille. VI. Van de Voorwetenheyt Godts. VII. Vande Predestinatie. VIII. Vande Voldoeninghe Christi.

(*Met vignet op den titel en aan het einde.*) Tot Rakow, by Sebastiaen Sternatzki. *z. j.* (1619?) in-4°., 152 blz.

Aan den eigenlijken titel gaat een andere vooraf, uit de zes eerste woorden bestaande.

3002 Verdedigingh Van *Den Recht-ghematichden Christen* Jacobi Triglandii, ... Het Tweede Deel, Ghestelt Teghen het tweede deel Tavrini, Ende In het licht ghegheven, ende in druck verveerdicht Door Jacobum Triglandium.... Tot Amstelredam. (*Met drukkersmerk op den titel.*) T'Amstelredam, By Marten Jansz. Brant,... Anno 1619. in-4°., 244 blz.

Verg. n°. 2209 en 2267. Dit stuk was reeds twee jaren geleden geschreven, maar *Trigland* had volgens zijn zeggen geaarzeld het toen uit te geven, omdat hij vernam, dat het Plakkaat der Staten Generaal tegen het schrijven over godsdienst-verschillen streng gehandhaafd zou worden (? ?). (T. 1702.)

3003 Aenmerckinghe op de tegenwoordige Steert-sterre, Ende den loop deser tijden so hier als in ander Landen, Met aenwijsinge vande rechte wetenschap om alle teykenen des Hemels, ende vreemde Gesterten wel ende loffelijck uyt te legghen. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 20 blz.

Met een fraaie gegraveerde titelprent. De schrijver van dit geschrift is Jacob Cats, destijds Pensionaris van Middelburg. Zie: *Museum Catsianum door W. C. M. de Jonge van Ellemeet, blz.* 50, *n°.* 89 *en blz.* 8. Inhoud: *Bedenckinghe By ghelegentheyt van de jegenwoordighe Steert-Sterren Op de vergaderinghe van de huydendaechsche Synode* (op rijm); *Tsamensprake Nopende de teghenwoordighe Steert-sterre* (op rijm); *Naerder opmerckinge over de Cometen ende andere teykens des hemels* (in proza); *Nieuwe-Jaer-Gifte Aen den Leser* (op rijm). Aan de keerzijde van den titel vindt men een approbatie van de Staten van Zeeland, ged. 2 Jan. 1619. Zie: *Brandt, II,* 972. Verg. op 1618 n°. 2799 v.v.

3004 Aenmerckinghe *enz.* (*als 't voorg.*) .... uyt te leggen, alles tot een Nieuwe-Jaer gifte alle rechtsinnige Verstanden toe-geeygent. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 20 blz.

Andere druk met dezelfde titelprent. De approbatie aan de keerzijde van den titel ontbreekt, overigens is de inhoud aan het vorige gelijk.

3005 Corte beschrijvinghe ende Aff-beeldinghe des seer grooten ende schrickelijcken Comeets, de welcke den 27. November in't Jaer 1618. ons verschenen is. Mitsgaders veel schoone Exempelen van verscheyden Cometen. Tot Leyden, by Jacob Marcus... 1619. in-4°., 8 blz.

Met gegraveerde titelprent, voorstellende Europa treurende over de rampen, die de komeet zullen volgen, als: dood, oorlog, brand, enz. *Rogge, Catal. v. d. boekerij der Remonstr. Kerk te Amsterd., afd. Ned. Gesch., blz.* 13, vermeldt een tweeden druk van hetzelfde jaar. (W. 1539.)

3006 Die groote Practica Ofte Prognosticatie op het Jaer... 1619. waer

in voorseyt werden .... veele seltsame ende noyt gehoorde geschiedenissen , ... Insonderheyt oock de dappere nederlaghe die den Coninck van Spaengien hebben sal in d'Oost ende West-Indien. Ghepractiseert door D. Saxum Fontanum, ... (*Met houtsnede op den titel.*) Gedruckt tot Amsterdam by Broer Jansz.... Anno 1619. in-4°., 8 blz.

3007 Vvaerachtighe Nieuwe tijdinghe, hoe dat God Almachtich twee mijlen van Oldenburch, by een Dorp ghenaemt ter Hellen by Blecxhuys, heeft springhen laten een nieuwe Fonteyn, van welcke vele Menschen so Lamme, Kreupele .... genesen worden. Hier is noch by ghevoecht Van't .... onweder, ... ende sware Aertbevinge, geschiet binnen die Stadt Oldenburch ende tusschen Alckmaer ende Medenblick, in die Dorpe van Niewe Nieriep oock geschiet den 18 Augusti 1619. (*Met houtsneê op den titel.*) Eerst gedruckt binnen Oldenburch met Consent van zijn Vorstelijcke Ghenade Ghunter Grave van Oldenburch, ende Anthonius Delmenhorst. Nu tot Alcmaer voor Adriaen Leenaerdtsoon. *z. j.* in-4°., 4 blz.

3008 Waerachtich verhael, Van twee Schrijckelijcke Moorden, de welcke geschiet zijn binnen der Stadt Delft, in de Maent April, Anno 1619. ... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt tot Delft, Voor Adriaen Lenertsz. Anno 1619. in-4°., 4 blz.

1620.

3009 Oorsaecken ende Motiven: Waerom de drie Bonden ofte Liguen in Over-Rhetien, gheresolveert sijn voortaen niet toe te laeten in hare Landen, de Residentie van Gesanten van eenighe vreemde Fursten ende Heeren (*uitgeg. in* 1619.) Overgheset uyt den Hoochduytschen int Nederlandtsche. (*Met titelvignet.*) In s' Graven-haghe. By Aert Meuris, ... Anno 1620. in-4°., 16 blz.

Bij *Baudartius*, *B. XI*, 140 *v.v.* (T. 1703.)

3009*a*. Raisons et Considerations Par Lesqvelles Les trois Comunes Lighes, de la haute et anciene Raetie ont esté esmeus, de ne plus permettre la residence des Ambassadeurs d'aucuns Princes et Signeurs estrangers en leurs terres et luris (*sic*) dictions. Traduit de la langue Alemande et Italienne en Francoys. (*Met titelvignet.*) A La Haye, Chez A Meuris, ... M. DC. XX. in-4°., 16 blz.

= W. 1697. Hetzelfde als het voorgaande, maar in het fransch.

3010 Copie D'vne lettre escripte av roy de France et de Navarre, par

les trois Ligues des Grisons. (*Met titelvignet.*) A la Haye, Chez Hillebrant Jacobssz. Anno 1620. in-4°., 6 blz.

3011 Copye Van een Brieff gheschreven by die drie Liguen ofte bontghenoten vande Grijsons, aen den Coninck van Vranckrijck ende Navarre. (*Met titelvignet.*) Ghetranslateert uyt de Franchoysche Copye, ghedruckt by Hillebrandt Jacobsz. Anno 1620. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) in-4°., 8 blz.

= T. 1704. Vertaling van het voorgaande.

3012 Decret pvblic, faict en l'assemblee generale des Grisons à Coire, le 14. Jour de Septembre 1620. stile Antien. (*Met titelvignet.*) A la Haye, Imprimée par Hillebrant Jacobssz. Imprimeur Ordinaire des ... Estatz Generaux des Pays bas Vniz, par la permission d'iceux Seigneurs Estatz, à la requisition du Sieur du Maurier, ... l'An 1620. in-4°., 4 blz.

Verzoek dat de fransche gezant *Oueffier* terug moge keeren.

3013 Pro libertate Contra Servitvtem, Oratio. Ad ... D. Henricvm Borbonivm Condaevm, ,... Auctore Petro Valente, Graecarum Literarum Professore Regio. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Parisiis, Excudebat Dionysivs Langlois, ... CIↃ. IↃC. XX. in-4°., (IV) en 10 blz.

3014 Les Ceremonies Royalles qvi ont esté faictes a la Reception de Messievrs les Chevaliers de l'Ordre du S. Esprit, en l'Eglise des Augustins de Paris. Commençantes aux Vespres du dernier iour de l'an 1619 et durant le seruice de la Messe et Vespres du premier iour de l'an 1620 et le lendemain, second iour au seruice des Trespassez. Le tout selon le Ceremonial. Ordonnances et Statuts dudit Ordre. A Paris, Is. Mesnier, 1620. Auec Permission. in-8°., 16 blz.

3015 La Description generale de tovt ce qvi s'est faict et passé aux Augustins à la ceremonie des Chevaliers, depuis les premieres Vespres du Mardy iusques aux secondes Vespres du Mercredy premier iour de l'an 1620. Ensemble le nombre des Princes et Seigneurs qui ont receu l'Ordre, et qui ne l'ont receu, assistans à ladite Ceremonie. La disposition des Theatres *etc* ... A Paris, Chez S. Moreau. 1620. in-8°., 16 blz.

3016 Lettres de l'assemblée de Loudun, enuoyées aux Prouinces. (*gedagt.* 18 *Jan.* 1620). *Z. n. v. pl. en v. dr.* in-8°., 16 blz.

3017 Prosopopee de l'assemblee de Lovdvn. Aux pieds du Roy. M. DC. XX. in-8°., 32 blz.

3018 La Mercvriale A Messieurs de l'Assemblée de Lodun. A Paris. (*Z. n. v. dr.*) M. DC. XX. in-8°., 24 blz.

3019 Lettre de Monsieur enuoyee à Monseigneur pour la reformation de l'Estat. Ensemble la Meditation de Monsieur de L. ou response à la Remonstrance au Roy. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) M DC. XX. in-8°., 8 blz.

3020 Le Favory Du Roy. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) M. DC. XX. in-8°., 8 blz.

3021 Voordraginghe, Hoe de Roomsche Keyserlijcke Maiesteyt, Door haren Ghesanten den ... Graven van Hoogen-Zolleren, op den Correspondenten dach tot Norrenbergh, dien aldaer vergaderden Euangelischen Chur Vorsten ende andere Stenden ende hare Gesanten .... gedaen, ... Mitsgaders der Coninclijcker Majesteyt van Bohemen. Ende andere aldaer selfs vergaderde Euangelische Stenden .... Antwoort ende Resolutie. 't Amstelredam; By Jan Marcusz..... Anno 1620. in-4°., 20 blz.

= T. 1707. De gezant des keizers kweet zich den 4 Dec. 1619 van zijn taak. Na 4 dagen bekwam hij het hier mede opgenomen antwoord. Zie: *Gindely*, *a. w.*, *II*, 299 *v.*

3022 Propositie, Ghedaen by de Gesanten van de .... tot Nurenberg vergadert gewesene Ceur-fursten, Stenden ende Heeren: aen den .... Heer Maximiliaan, Paltzgrave aen den Rhijn, Hertogen in Bayeren, etc. Mitsgaders Derselven .... antwoorde, op deselve Propositie. Ende voorts, de Replijcke daerop by de voorschreven Ghesanten ghedaen. (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) In s' Graven-haghe. By Aert Meuris, ... Anno 1620. in-4°., 26 blz.

= T. 1708. Zie: *Gindely*, *a. w.*, *II*, 301 *v.v.*

3023 Brief van Interdictie vande ses tienden over alle vruchten ende Kerckelijcke pensioenen van Italien. Van onsen H. H. Paulus .... Paus den vijfden (*ged.* 14 *Jan.*) ... (*Met houtsneé op den titel.*) Herdruckt naer 't Exemplaer, Gedruckt tot Rome, ... Anno 1620.... (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) in-4°., 12 blz.

Deze *Interdictie* moest strekken tot ondersteuning van Keizer Ferdinand in zijnen oorlog tegen de Protestanten in Bohemen en elders. Bij *Baudartius*, *B. XII*, 27—30 (T. 1709). Zie: *Gindely*, *a. w.*, *II*, 400 *v.*

3024 Artyckelen Van het Eeuwich Verbondt, ghemaect tusschen Frederick, Koninck van Bohemen .... Met .... Gabriel, Prince van Hungarien ende Transsylvanien, Graef van de Siculen, t'samentlijck de Stenden des voor-ghemelten Rijcks. (*ged.* 15 *Jan. Met titelvignet.*) 't Amsterdam, By Jan Evertsz. Kloppenburgh, ... Anno 1620. in-4°., 16 blz.

Deze vertaling bij *Baudartius*, *B. XII* 31—35 (T. 1720.) Zie: *Gindely*, *a. w.*, *II*, 343.

3025 Articvlen Vande Confederatie der Hongarische, Bohemische ende gheincorporeerde Provintien. (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) In 's Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz, ... Anno 1620. in-4°., 14 blz.

Andere vertaling van hetzelfde stuk als het vorige. (T. 1721.)

3026 Articvli Confaederationis Hvngariae, Bohemiae et incorporatarum Provinciarum. (*Met titelvignet.*) Hagae-Comitis Typis Hillebrandi Jacobi.... CIϽIϽCXX. in-4°., 12 blz.

Zie de beide voorgaande nummers.

3027 Post-Ruyter, Aende Pauselijcke Heylicheyt, Paus Paulum V. Door eenen voortreffelijcken Gheestelijcken Prelaet in Italiaensche sprake uyt-ghegheven. Een seer schoon ende uytvoerlijck Discours, inhoudende de redenen, daerom de samptlijcke Catholijcke Stenden behooren nae te laten ende op te houden van den crijch tegen het Coninckrijc van Bohemen, *enz.*... Ghepresenteert binnen Roomen, ... 12. Januarij, anno 1620. Eerst uyt de Italiaensche inde Hoochduytsche, ende nu uyt de Hoochduytsche inde Nederlantsche sprake overghesettet. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.*... M.DC.XX. in-4°., 54 blz.

= T. 1710. Aan het einde de *Copia vande pauselycke Rescriptie*, ged. 25 Febr.

3028 Extrait des causes: I. De l'Abdication dv Roy Ferdinand, Archidvc d'Avstriche, etc. II. De l'Election du Roy Frideric, Elegtevr Palatin dv Rhin, etc. Faites d'vn commun accord par les Estats de la Couronne de Boheme, et des pays et Provinces incorporées à ycelle. (*Met titelvignet.*) A La Haye. Chez Arnoult Meuris, ... M.DC.XX. in-4°., 24 blz.

In het voorbericht worden de aanslagen van Spanje tot oprichting eener Vijfde Wereldmonarchie ontleed. (W. 1703.)

3029 Nvda Demonstratio Illegitimae successionis Imperatoris Ferdinandi II, Propter incestuosum Parentum conjugium, edita in vsum totius Germaniae, ac Hungariae. (*Met het duitsche rijkswapen op den titel.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno .... cIↄ Iↄ CXX. in-4°., 6 blz.

3030 Klaer Vertoogh Van de Onwettighe Successie des Keysers Ferdinandi II. Van weghen het Bloedt-schandigh Houwelijck van zijn Ouders. Wtgegeven tot waerschouwinghe van Duytschlandt, ende Hungarijen.... uyt den Latynschen over-geset, ende vermeerdert. (*Met het duitsche rijkswapen op den titel.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1620. in-4°., 8 blz.

= T. 1716.

3031 Bohemica Jvra Adversvs Informatorem defensa. Hoc est Responsio.

Ad falsò dictam Informationem coutra (*sic*) scripta Ab Ordinibus Bohemiae edita. Typis clanculum vulgatam. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno M.D.C.XX. in-4°., (II) en 34 blz.

3032 Jvs Haereditarivm et legitima svccessio in regno Bohemiae, Ferdinandi II. Avstriaci, Nvnc Imperatoris Avgvsti, et Hvngariae Bohemiaeque Regis Potentissimi atque Inuictissimi. (*Met titelvignet.*) Juxta Exemplar impressum Viennae Austriae, Apud Gregorium Gelbhaar, in Bursa Agni. Anno M.DC.XX. in-4°., 40 blz.

3033 Advis Svr les affaires presentes d'Allemagne et de Boeme. (*Met titelvignet.*) A La Haye. Chez Arnoult Meuris,.... M.DC.XX. in-4°., 8 blz.

Betoog dat het met Frankrijks belang strijdig is, den Keizer tegen de Bohemers te helpen. Verg. *Baudartius*, *B. XII*, 26. (W. 1705.)

3034 Copie de la lettre dv Roy de Boheme, au Roy Tres-Chrestien de France et de Navarre. (*ged.* 24 *Maart. Met titelvignet.*) A La Haye, Chez Hillebrant Jacobssz,.... Anno 1620. in-4°., 8 blz.

Zie: *Baudartius*, *B. XI*, 140; *XII*, 46, 47 en *Gindely*, *a. w.*, *III*, 14.

3035 Copie Vanden Brief des Conings van Bohemen, aenden Alder-Christlixten Coningh van Vranckrijck ende van Navarre. (*ged.* 24 *Maart. Met titelvignet.*) In s'Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz, ... Anno 1620. in-4°., 8 blz.

= T. 1719. Zie het vorig nummer.

3036 Secretissima Instrvctio, Gallo-Britanno-Batava, Frederico V. Comiti Palatino, Electori data. Ex Gallico conversa, ac bono publico in lucem euulgata. *Z. n. v. pl. en v. dr.* (*Antw. Abr. Verhoeuen, zooals het vignet doet vermoeden.*) Anno M.DC.XX. in-4°., 32 blz.

= W. 1706. Zie het volgende nummer, waar een vermeerderde vertaling voorkomt. In 1627 verscheen hiervan een nieuwe druk, zie aldaar, terwijl men op het jaar 1626 (n°. 3653 en 3654) een tweede en derde *Instructie* vermeld vindt.

3037 Verre-kijcker. Ofte: Secrete Fransch-Engelsch-Hollandtsche Instrvctie Ghegheven aen Fredericvs de vyfde Paltz-graue aen den Rhijn, ende Keurvorst. Overgheset uyt het Latijn,... (*Z. n. v. pl. en v. dr. Antw. Abr. Verhoeuen?*) Anno 1620. in-4°., 36 blz.

Vertaling van het voorg. met een bijgevoegde *Copije vande toesegginghe des Turckschen Keysers, ghedaen aen Bethlem Gabor.* (Bij W. 1707 komt een andere vertaling zonder de bijvoeging voor.) T. 1711 teekent bij dit stuk aan: In dit geschrift, dat waarschijnlijk van een Antwerpsche pers gekomen is, wordt de ongelukkige positie van den nieuw gekozen Koning van Bohemen niet onaardig uit elkander gezet. De auteur. die zich zijn *„overtrouwe Voester-heere, een gheoeffent Soldaet ende een alderbedrevenste Politicus"* noemt, geeft hem allerlei

jezuïetische raadgevingen hoe zich tegenover zijn talrijke vijanden te verdragen en zijn macht ook tegenover zijn vrijheidlievende onderdanen staande te houden. *„Die ghene"*, zegt hij o.a., *„die liefhebbers zijn van de vryheyt en oock van volmaecten diepen verstande, vervolcht die met alle doornaeyde practijcken die ghy sult weten te vinden. Ontlancx is in Hollandt daervan een exempel ghegheven. Ende om de waerheyt te zegghen, Mauritius met uwen Schoonrader* (de Koning van Engeland) *hebben nauwelijcx met alle haer macht Barnevelt konnen ombrengen, twelc nochtans voor haer noodtwendich was. Maer daer in hebben zy sich uytermaten loosselijck ende voorsichtelijc gedragen, dat zij 't stuc so doorsteken hebben, dat hy door de Staten selfs om 't leven soude worden ghebrocht"*.

3038 Boheemsch Gelvyt ofte Christelyck Gespreck, Over het teghenwoordich Boheemsche wesen, ende de Oorloge daer ontrent ontstaen. Ingestelt tot waerschouwinge, ende moed-gevinge van de gene, die in de selve oorloge vermenght zyn. Door Ireneum Philaletium .... (*Met den Holl. leeuw op den titel.*) T'Amstelredam, Voor Marten Jansz. Brandt, ... 1620. *Op blz.* 59 *een drukkersmerk en daaronder*: T'Amsteldam, Gedruckt by Paulus van Ravesteyn. Anno 1620. in-4°., 60 blz.

In een geheel anderen geest geschreven als het vorige stuk. De schrijver: Ewout Teellinck, Thesaurier van Zeeland, broeder van den ijverigen Contra-Remonstr. *Willem Teellinck* te Middelburg (*Brandt, IV*, 421), betoogt in eene aaneenschakeling van bijbelteksten, dat de oorlog van den koning van Bohemen tegen Oostenrijk een krijg van den Heere tegen den Antichrist is en dat wij *„daerom oock wel mogen vertrouwen dat de Heere, die den sleutel van het Huys van Boëmen op zyne schouderen heeft gelegt, hem ook in dien stoel der eeren, die hy selve bereyt heeft, sal bevestigen, ende hem ten vasten nagel aen een vaste plaetse steken, daer aen alle het Gereformeerde volck voortaen hangen sal* (*Jes.* 22, 23)." Van denzelfden auteur is ook het traktaat *Klauwe van de Beeste* n°. 2985 en de *Clachten der Kercke* in 1617 verschenen, n°. 2437 v.v. (T. 1712) en *Cleophas* (n°. 2436). Zie de opgave zijner geschriften bij *Rogge, Bibl. der Contra-Remonstr. Geschr.*, *blz.* 236 *v.*

3039 Svpplicatie der Neder-Oostenrijcksche Lant-Stenden aen sijne Keyserlijcke Majesteyt. Over het .... tyranniseren des Keyserlijck Krijchsvolck, insonderheyt de Cosacken ende Waloenen, teghen syne Keyserlijcke Majesteyts eyghen Onderdanen .... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt nae 't Hoochduytsche Exemplaer, (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1620. in-4°., 4 blz.

= W. 1709. Bij *Baudartius, B. XII*, 35. 36. Zie: *Gindely, a. w., III*, 99 *v.*

3040 Alder onderdanichste versoeck ende Svpplicatie, Van eenighe Neder-Oostenrijckxsche Landtstenden Aende Keyserlijcke Majesteyt. Daer uyt men sien ende bemercken can het grouwelick ....tyranniseren des Keyserlijcken Crijchsvolcks, ende bysonder vande Cosacken ende Walen. (*Met titelvignet.*) In s'Graven-haghe. By Aert Meuris, ... Anno 1620. in-4°., 8 blz.

Andere vertaling dan die in het voorgaande. (W. 1710.)

3041 Lettre de Wenselavs Meroschovva Bohemois, Escrite de l'Armée de Frederic Conte Palatin en Boheme, à Joan Traut de Nuremberg. .... N'agueres venue en lumiere. .... (*Met titelfileet.*) Auec permission. *Z. n. v. pl., v. dr. en z. j.* in-4°., 20 blz.

Zie het volgend nummer.

3042 Seyndt-brief van Wenceslavs Meroschvva Bohemer, aen Joannem Travt Norenbergher: Over den standt van de teghenwoordighe oorloghe ende Keyserlijcke Steden: Ghesonden uyt den Boheemschen Legher, ende van de Walen ghenomen. .... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt .... M. DC. XX. Men vindtse te koop by Jan Cnobbaert in de Koeper-straet in den witten Helm (*Antwerpen*). in-4°., 26 blz.

Hollandsche uitgave ged. 12 Mei 1620.

3043 Articvlen Die op den al ghemeenen Generalen Lant-dach, in presentie van .... Frederick, . .. Coninck in Bohemen, etc. Van alle de drie Standen des Coninckrijcx Bohemen, *enz.* .... Begonst op Donderdach na Oculi, Anno M. DC. XX. op 't Slot tot Praga, ende gheeyndicht op Maendach na Jubilate desselvighen Jaers, inghewilligt ende besloten zijn. .... (*Met titelvignet.*) In s'Gravenhaghe. By Aert Meuris, ... Anno 1620. in-4°., 70 blz.

= T. 1722. Zie: *Baudartius*, *B XII*, 38. De landdag werd den 27sten Maart geopend. Zie: *Gindely*, *a. w.*, *III*, 107 *v.v.*

3044 Copie Van het Schrijven aen Chur Phalts ghedaen, door de Chur: ende Vorsten, dewelcke tot Mulhuysen vergadert zijn gheweest. Midtsgaders D'antwoorde by hare Coninckl̈ijcke Majesteyt van Bohemen Frederick de tweede daer op ghevolght (*Met titelvignet.*) Ghedruckt nae het over-ghesette Hoochduytsche Exemplaer. (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1620. in-4°., 12 blz.

= T. 1718. Bij *Baudartius*, *B. XII*, 21—64; *Gindely*, *a. w.*, *II*, 431, 432.

3045 Copie. *enz.* (*Als het voorgaande.*) ... Anno 1620. in-4°., 12 blz.

Andere druk van het voorgaande met gering verschil in spelling b. v. op den titel *haere*, blz. A_2, reg. 9 v. b.: *tegens*, in 't vorige *teghens*.

3046 Sendbrieff Marquis Spinolae An die Königliche Mayestät in Hispanien (*ged.* 18 *Juni*): Vnd dann Desz Königs in Hispanien Instruction vnnd Antwort, Darinnen dem Spinolae, ... in etlichen Puncten fürgezeiget wird, auff was Weisz vnd Wege er die grosse vnd mächtige in den Niderlanden jetzo auszgerüste Kriegs Armada in Teutschland führen, vnnd die Chur Pfältzische Erbland Sequestrations weisz einnehmen solle. Ausz dem Hispanischen ins Teutsche vbersetzt. Gedruckt zu Brüssel, (*z. n. v. dr.*) Im Jahr, 1620. in-4°., 8 blz.

3046*a* Vrede-pvncten Tusschen den Euangelische ende Catholijcke Gheunieerde Standen tot Ulm besloten, den iij. Julij Anno M. DC. XX. Over-gheset uyt den Hoochduytschen ... (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1620. in-4°., 4 blz.

= T. 1723. Bij *Baudartius*, *B. XII*, 42. In 't Duitsch in *Theatrum Europaeum*, *I*, 339—341.

3047 Rechtliches Bedencken, Ob bey gegenwertigen Kriegsempörungen Röm. Kayserl. Majestät, vnserm aller gnädigsten Hrren (*sic*), oder der Chur Pfaltz die Lehen Dienst zu leisten seyen. Ahn Einen Vornehmen Reichsgraffen abgangen, Anno M. DC. XX. (*Met titelfileet.*) Getruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1620. in-4°., 16 blz.

Het stuk is ged. 16 Aug. 1620.

3048 Copie Der Resolutie, welcke de Cheursachsische Ridderschap laestleden in de Vergaderinghe te Meissen, den $\frac{12}{22}$ Septembris Sijn Cheurvorst. Ghenade, aengaende de Krijchs-expeditie, ghegheven hebben. (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) Tot Leyden, By Jacob Marcusz. Anno 1620. in 4°., 8 blz.

Zie: *Baudartius*, *B. XII*, 46. De *Resolutie* is ook opgenomen in *Een denckwaerdich Modell*, zie n°. 3050. (W. 1713.)

3049 Copyen Van eenighe Brieven, Van .... Gabriel Koningh van Hongarien, etc. Aen .... Frederich, Koningh van Bohemen, ... Geschreven inde Maent van October des Jaers 1620. Vervatende den geluckigen toe-stant van de saken desselvigen Koninghrycx. (*Met den Holl. leeuw op den titel.*) T'Amstelredam, Voor Marten Jansz. Brandt, ... 1620. in-4°., 12 blz.

Drie brieven ged. 9, 10 en 12 October. De twee laatste bij *Baudartius*, *B. XII*, 55 en 56.

3050 Een denckwaerdich Modell, Of Monsterstock. Claerlijck ontdeckende des Keysers partijsche, onwettighe, jae gheweltdadighe proceduren over sijne voorhebbende gantsch nulle Achts-verclaringhe ende Executie, betreffent de saecke, van Bohemien ... Met d'Annotatien .... nu ghetrouwelijck uyt den Hoochduytschen ghetranslateert. (*Met titelvignet.*) In s' Graven-hage. By Aert Meuris, ... Anno 1620. in-4°., 36 blz.

Verzameling van oorkonden betreffende den Boheemschen krijg, ged. van 1 Juni tot 20 Oct. 1620. (W. 1715.)

3051 La Jartiere Perdve, ov Veritable Recit De la prinse de la Royalle Ville de Prague, aussi du rencontre et bataille passée auparauant, le 8. du mois de Nouembre 1620. Extraict d'vne lettre escrite du Capitaine N. qui s'y est par tout trouué present. (*Met houtsneé op*

den titel.) De Prague, le 9. de Nouembre. Auec permission. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

Een bericht aangaande den slag bij den Witten Berg. De schrijver bericht, dat de aan Frederik toebehoorende versierselen van de Orde van den Kousenband op het slagveld gevonden zijn. Zie *Gindely*, *a. w.*, *III*, 369.

3052 Kort Tractaet Op den jegenwoordigen Krygh des Roomschen Ryx, Tusschen den Keyser Ende den Koningh Van Bohemen. (*Met houtsneê op den titel.*) T'Amsteldam, Gedruckt by Paulus van Ravesteyn. Anno 1620. kl. in-8°., 8 blz.

Aan het einde: *Fact : den 3. Decemb.* 1620.

3053 Joyevx Billets et rhimes povr creer le roy. *Zonder afz. titel*, *z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 4 blz.

16 Vier-regelige koepletten, waarin verschillende personen die min of meer bij de Boheemsche zaken betrokken waren, sprekende worden ingevoerd. Het stuk is na de nederlaag van den Paltsgraaf geschroven.

3054 Dresdani Praedicantis Episola (*sic*), Ad N. Francofvrtensem, De Caluinistis bello persequendis. Scripta Dresdae in Saxonia, Die 20. Nouembris. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1260 (*moet zijn :* 1620). in-4°., 8 blz.

3055 Proclamatie by den Coninck, omme de behoorlijcke Executie van alle voorgaende Wetten teghen de Paepsche Refusanten, haer ghevende eenen dach om weder te keeren tot haer eyghen Wooningen, ende daer naer niet te Hove te comen, of binnen thien mijlen van Londen, sonder speciael verloff, ende omme deselve te ontwapenen so de Wet vereischt. Ende mede, dat alle Papen ende Jesuiten uyten Lande op sekeren dach sullen vertrecken, om niet meer in het Coninckrijck weder te comen, ende omme het voorhouden vanden Eedt van Getrouwicheyt, volgende de Wet. Overgeset uyt de Engelsche Copije, ende Ghedruckt tot Londen, by Robert Bercker, ... 1620. (*Met titelvignet.*) Gedrvckt tot Middelbvrch Nae de Copije, By Hans vander Hellen, ... 1620. in-4°., 4 blz.

3056 Vox Popvli. Or, Newes from Spayne, translated according to the Spanish coppie. Which may serue to forwarne both England and the Vnited Prouinces how farre to trust to Spanish pretences. (*Met fileeten op den titel.*) Imprinted (*z. n. v. pl. en v. dr.*) ... 1620. in-4°., 28 blz.

= W. 8943. De schrijver is Thomas Scott, Engelsch predikant te Utrecht en aldaar in 1626 vermoord. Dit traktaat werd in 1659 en 1678 herdrukt onder den titel: *A choice Narrative of Count Gondomar's Transactions during his Embassy in England : By Sir Robert Cotton, Knight and Baronet.* Het is ook herdrukt in *Somers Collection of Tracts.* Een tweede deel dezer *Vox Populi* zag in

1624 het licht. Zie op dat jaar. Voor de Holl. vertaling zie op het jaar 1621. *Nieuwe Tydingen Wt den Conseio* **(nº. 3207.).**

3057 Propositie gedaen Door den Heere van Maurier, Ambassadeur van den alder-Christelijcksten Koninck aen .... de Staten Generael der vereenichde Nederlanden. Den 30. December, 1619. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1620. in-4°., 14 blz.

Klachten over verschillende overtredingen van het gesloten verdrag, door Hollandsche schepen. (T. 1730.)

3058 Triumphe der heerlijcke begravinghe van .... Willem Lodewijck, Grave van Nassau, Gouverneur van Vrieslant, etc. begraven tot Leeuwaerden den 23. July. 1620. Met de voorneemste daden byden .... Grave gheschiet, int korte verhaelt. (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) t'Amsterdam by Gerrit van Breughel, *z. j.* in-4°., 4 blz.

Zie: ***Baudartius*, *B. XII*, 37 *v.*; *Brandt*, *IV*, 285 *v.r.*** **Aan het eind leest men:** ***Wy verhopen hier nae een Lijck-klacht .... tot Loff van desen Crychshelt aenden dach te brengen.*** **Hetzelfde jaar verscheen er een Lijk-klacht van *Starter* (zie volgend nummer), waaruit dus zou blijken, dat *Starter* ook schrijver was van deze *Triumphe*. In het leven van *Starter* door *Eekhoff* wordt er niet van gesproken. Zie overigens over *Starter: De Navorscher*, *IX*, 91 *v.*, 142 *v.*, 212—214, *en XII*, 12, 275. (W. 1721.)**

3059 Lyc-klacht, over ... Wilhelm Ludwich, Grave tot Nassau, ... Stadthouder ende Capiteyn Generael over Vrieslandt, *enz.* .... Die den loop zijns levens begon̄, Anno 1560. den 13. Martij, tot Siegen. Den selven salich vol-ende, Anno 1620. den 31 May, tot Leevwaerden. Ende op den 13. Julij, des selfden jaers inde Jacopynen Kercke aldaer, ... begraven wierdt, ... Gheschreven door J. Starter. J. V. S. (*Met titelvignet.*) Nae de Copye Tot Franeker, By Jan Lamrinck, ... Anno 1620. in-4°., 24 blz.

= T. 1734. Met opdracht aan de Staten Generaal en aan de Staten van Friesland. In dit gedicht is een verhaal van de krijgsdaden van den gestorven Stadhouder ingevlochten. Andere drukken bij T. 1733 en 1733*.

3060 Liedeken vande Hollantsche tuijn;
Op de wijse: waer is nu mijn vrijheijt. (*Geschr. kopie (?) uit dien tijd*) *z. j.* in fol°., een blad.

Gedicht in 13 koepletten, zinspelende o. a. op den dood van Oldenbarnevelt — die hier als tuinman van den hollandschen tuin wordt voorgesteld — en de daarmede samenhangende gebeurtenissen. Van Maurits (de leeuw) wordt gezegd:

.... Leeu vaillejandt
bint men aen een Coussebandt.

waarschijnlijk een zinspeling op de in Febr. 1613 door Jacobus I aan Maurits gezondene versierselen van de orde van den kousenband. Waarschijnlijk door R. Telle. Zie Dr. W. P. C. Knuttel in *De Gids* van 1 Oct. 1887, blz. 1 v.v.

3061 Placcaet Vande.... Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, daer by 't Placcaet vanden derden Julij sesthien-hondert ende negenthien, gheconfirmeert, ende ordre ghestelt werdt teghen de uyt-ghewesen ende afghesette Predicanten; Mitsgaders Proponenten, ende andere Persoonen, soo wel Mannen als Vrouwen, die ongerusticheyt in Steden ende Plaetsen, onder dexel van Religie soucken aen te rechten. (*ged.* 1 *Febr. Met den Nederl. leeuw op den titel.*) In s' Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz., . . . Anno 1620. Met Privilegie. in-4°., 10 blz.

= T. 1735. *Gr. Placaatboek*, *I*, 270. Verg. nº. 2936.

3062 Sententie Johannis Grevii, Ghewesen Predicant tot Heusden. (*ged.* 16 *Mei. Met den Nederl. leeuw op den titel.*) In 's Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz.,... Anno 1620. Met Privilegie. in-4°., 8 blz.

Bij *Baudartius*, *B. XII*, 10 *v.; Brandt*, *IV*, 235 *v.* (T. 1737.)

3062*a* Sententie *enz. als 't voorgaande. Het onderschrift op den titel daar in* 5, *hier in* 4 *regels.* in-4°., 8 blz.

= T. 1738.

3063 Brief aende... Staten Generael over de sententie Joh. Grevii ghebannen int tvchthvys t' Amsterdam. Mitsgaders Ouer eenighe saecken roerende 't Examen Samvelis Princii ende Bernheri Vesekii die versonden is in 't Rasphuys tot Haerlem. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Int Jaer. 1620. in-4°., 24 blz.

Onderteekend door de drie Direkteuren der Remonstr. broederschap: *J. Wtenbogaert*, *S. Episcopius*, *N. Grevinchovius* en ged. den 26 Juni. Zie over dezen brief: *Brandt*, *IV*, 244 *v.v.*, over de ontdekking, examen en vonnis der drie predikanten: *ald.* 219 *vv.*, 227 *v.v.* (T. 1739) en *Rogge*, *Wtenbogaert*, *III*, 39 *v.*

3064 Brief *enz.* (*als 't voorg.*)... Over eenighe saecken.... *Die* versonden is.... *Z. n. v. pl. en v. dr.* In 't Jaer 1620. in-4°., 24 blz.

= T. 1740. Andere druk met ander vignet.

3065 Hollandsche Nieuwe Tijdinghen, te weten, Hoemen in Hollandt de strenghe Placcaten, die teghen de Arminianen ghemaeckt zijn, soeckt in t werck te stellen, ende te executeren, met hun het Prediken te beletten ende de Predicanten te vanghen. Nv eerst Ghedruckt den xix. Mey 1620. T'Hantwerpen, By Abraham Verhoeuen,.... 1620. in-4°., 8 blz.

= W. 1735. Met houtsneê op den titel. De signatuur is: *T—Tiij.*

3066 Antidotvm continens pressiorem declarationem propriae et genvinae sententiae qvae in Synodo Nationali Dordracena asserta est et stabilita. Belgicè primum in lucem editum, nunc vero non parum auctum et Latinitate donatum. Accessit duplex Index, tum rerum

memorabilium, tum omnium Scripturae locorum, quae in nuper editis Actis et Scriptis Citatorum Remonstrantium Synodo exhibitis occurrunt. ... (*Met den Nederl. leeuw op den titel.*) Herder-Wiici Ex Officina typographi synodalis. Anno M.DC.XX.
in-4°., (XX) en 140 blz.

= W. 1738. Latijnsche uitgaaf van n°. 2856. De dubbele Index, 22 blz. beslaande, ontbreekt aan dit ex.

3067 Verklaringe vande Sententien ghepronuncieert jeghens Johan van Oldenbarnevelt ende sijne Complicen, by de Heeren Ghedelegeerde Rechteren, vande .... Staten Generael inden Hage beschreven, Gedaen op den sesten Junij 1620. (*Met den Nederl. leeuw op den titel.*) In s'Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz, ... Anno 1620. Met Privilegie. in-4°., 4 blz.

= T. 1742. Zie: *Motley's Oldenbarnevelt, II.* 392 *v.*

3068 Verklaringhe *enz.* .... Gedaen op den sesten Junij 1602 (*lees:* 1620). (*Met titelvignet.*) In s'Graven-haghe. By Aert Meuris, ... Anno 1620. Met Privilegie. in-4°., 4 blz.

= T. 1743.

3069 Warachtige Historie Vande Ghevanckenisse, bekentenisse, leste woorden ende droevighe doot van wylen Heer Johan van Oldenbarnevelt, ... Te samen ghebracht meest uyt zijner Ed[t]. eyghene, behendelijck uytghesondene ende bewaerde Schriften, die men daer van heeft connen becomen. Mitsgaders uyt de verklaringe van zijne Ed[t]. Dienaer Johan Francken, ende 't gunt voort by een yeder notoir is. (*Met titelfileet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*), ... 1620.
in-4°., 30 blz.

Onderteekend: *Wt Amsterdam, in Januario* 1620. Zie over dit stuk: *Brandt, IV,* 421. Het werd door *Joris Veselaer* van Antwerpen, die in 1621 te Amsterdam in hechtenis kwam, gedrukt. Zie a. w., blz. 644 en verg. n°. 3075. (T. 1744.)

3070 Treffelijcke ende bundige Verantwoordinge, gheschreven Aen .... Burghemeesters ende Vroedtschap der stadt Vtrecht, door .... Johannes Wtenbogaert, ... over De valsche beschuldinghen ende verzierde leughenen, door Nicolaes Berck Burgemeester: t'Vtrecht ghepractiseert ende verziert, ... Ghedruckt .... (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1620. in-4°., 40 blz.

Gedagt. den 4. April 1619. Zie hierover: *Brandt, III,* 392. (T. 1745.)

3071 Copye. Requeste van Jaqves van Hecke. Ertz-verklicker vande Remonstrantsche Predikanten ende Remonstrants-gesinden. overghelevert Aen zijn Vorstelijcke Genade de Prince van Orangien, Om gheloont te worden over zijn verradelijck aenbrenghen. (Dese

is die de vergadering verriet in de Bogaert-steegh tot Leyden.) *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1620. in-4°., 4 blz.

Bij *Rogge*, *Gesch. der Remonstr.*, *blz.* 60. Verg. het volgende nummer.

3072 Noodighe ende getrouwe waerschouwinghe aen de Remonstrantsche Predicanten, voor de valsche ende bedrieghelijcke handelinghe van Jaques van Hecke, ende andere verspieders tot haer ghesonden.... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1620. in-4°., 32 blz.

= T. 1746. Zie: *Brandt*, *IV*, 93 *v.v.* De auteur van dit geschrift is Bernard Dwinglo (*Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 132). Het vorige nummer is in dit stuk opgenomen.

3073 Troosteliick Nieuwe-Jaer, Den Christelijcken Gemeynten der Remonstranten die inde vereenichde Neder-Landen vervolghinghe lijden, toeghesonden van weghen hare Herders ende Leeraers, om voorstant van waerheydt ende van vryheyt der conscientie in ballinghschap verdreven zijnde. (*Met titelvignet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*).... 1620. in-4°., 32 blz.

Door Eduard Poppius een der gebannen Remonstr. predikanten. Zie over dit stuk uitvoerig: *Brandt*, *IV*, 151. Blz. 33–36 behelzen een *Nieuwe-Jaers Liedt*, beginnende: *Treurt niet te seer*, *o Remonstranten*, in 9 koepletten (T. 1747). In de 3 op de Kon. Bibl. aanwezige exempl. ontbreekt het *Nieuwe-Jaers Liedt.*

3074 Kort bewijs vanden verkeerden aerdt Calumnien, nieuwe, ongerijmde seditieuse en grouwelijcke opinien van Peter dv Molin ghetoghen Vyt sijn lest uytghegheuen boeck, ghenaemt *Anatome Arminianismi.* Dat is Ontledinghe der Arminiaensche leeringhe. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* 1620. in-4°., 24 blz.

= T. 1749. Gericht tegen T. 1748. Vermeld bij *Brandt*, *IV*, 218. De auteur is Caspar van Baerle. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 128.

3075 Copije Vanden Brief wilhelmi Remautij, gewesen Predicant onder de Fransche Regimenten hier te Lande: Gheschreuen ende ghesonden in Julio.... 1620. Aen de .... Canzeler en Raden des Vorstendoms Gelre en Graef-schaps Sutphen residerende tot Aernhem, waer in hy de acte van stilstant van alle kerckelijcke Diensten ende bedieningen .... de welcke hy in Julio.... 1619..... hadde onderteyckent,... opseyt.... Ghedruckt in Nederlandt, (*z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1620. in-4°., 14 blz.

Vermeld bij *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 168.

3076 Simonis Episcopii Brief. In de welcke de gront van de Remonstranten, aengaande hare Belijdenis ende eenstemminge in het geloove, naecktelick ontdeckt wort. Met Een Voor-reden aende....

Staten Generael .... (*Met titelvignet.*) In s'Graven-haghe, By Hillebrant Jacobssz, ... Anno 1620. in-4°., 18 blz.

Deze brief was gevonden bij het doorzoeken van het huis van *Paulus Stockius*, een vriend van *Episcopius*, te Leiden. De voorgevoegde voorrede is van den Hoogl. Daniel Heyns. Zie: *Brandt*, *IV*, 251. De pagineering in dit stuk gaat van blz. 8 op 17 over. (T. 1750.)

3077 Brief Van Simon Episcopivs Met eenighe Aenteyckeninghen ofte Commentarien breeder verclaert. Daer in verscheyden raetslagen ende mysterien der Arminianen ondeckt worden. Waer by noch gevoecht is een Kerckelyck ende Polityck Discours, om te bethoonen dat de Arminianen geen Reden en hebben, dese droeve scheuringe te voeden, ende afgesonderde Vergaderingen te houden. ... (*Met den holl. leeuw op den titel.*) T'Amstelredam, Voor Marten Jansz Brandt, ... An. 1620. in-4°., 40 blz.

= T. 1751. Door Jacobus Trigland. Zie *Brandt*, *IV*, 251. Volgen de tegenschriften.

3078 Noodige Verantwoordinge der Remonstranten Nopende Soo wel het stellen van een eyghene en bysondere Confessie, verclaringe haers Gevoelens, vereeninge met de Lutersche: als mede, over haere Leere, ... Mitsgaeders, Van de vruchten der Contra-Remonstranten gheloove. Dienende Tot Claere aenwijsinge ende wederlegginge vande notoire valscheden, die Daniel Heynsivs, ... onlangs gepleecht heeft in sijne voor-rede, over seeckeren brief Simonis Episcopii, ... Hier uyt kan oock werden ghespeurt de ydelheyt van de Amsterdamsche Aenteykeningen op den selffden Brief Episcopii. Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*).... 1620. in-4°., 60 blz.

Wederlegging van de beide geschriften door *Episcopius* zelven. (T. 1752.)

3079 Contra-Discours Kerckelick ende Politijck Dat is: Antwoort Op de Glosen ende Discours, met consent vande Heeren Regierders der Stadt Amsterdam aldaer uytgegeven op ... Simonis Episcopij Brief: Daer in voornemelick ghehandelt wort vande Gesepareerde vergadering der Remonstranten.... Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .. 1620. in-4°., 62 blz.

= T. 1753. Tegenschrift van het voorlaatste nummer, van de hand van Wtenbogaert. Zie *Brandt*, *IV*, 251. Het is ged. 1 Sept. 1620. Den tweeden druk vindt men op het jaar 1621, n°. 3246; zie de aanteekening aldaar.

3080 T'Arminiaens Kapproen. *Spotprent op den overgang van den afgezetten hoogleeraar P. Bertius tot de Katholieke Kerk. De plaat*, *beschreven door* Fr. Muller, Beredeneerde Beschr. van Nederl. Historieplaten n°. 1421, *is* $28^1/_2$ *decimeter breed bij* $15^1/_2$ *hoog. Onder de plaat is een vers gedrukt in drie kolommen met het opschrift:* Samen-spraeck tus-

schen de Koomen, Joost en Kees, over den Afvalligen Petrus Bertius, Autheur des Boex genaemt Den Afval der Heyligen. Mitsgaders een kort Verhael der aenklevende dagelyckse Geschiedenissen. *Onder het vers:* Anno 1620. *De plaat draagt het adres van C. J. Visscher* (C. J. V.). in-plano, een blad.

3081 Antwoordt op de Malitieuse Calumnie Der Contra-Remonstranten in de Vereenighde Nederlanden. Daer mede sy, oorsake nemende, soo uyt verscheyden andere ongefundeerde redenen, die sy voorwenden, als oock uyt de schandelijcke Afval Petri Bertii, de Remonstrantsche Predicanten, ... valschelijck beschuldighen, dat sy Papisten zijn, ofte na 't Pausdom hellen, ende 'tselve in de Ghemeynten hares Vaderlandts soecken in te voeren. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1620. in-4°., 52 blz.

De overgang van den vroeger Remonstrantschgezinden hoogleeraar *De Bert* tot het Katholicisme had de Contra-Remonstr. predikanten een nieuw wapen tegen de gebannen Remonstranten in de handen gegeven, waarvan zich o. a. *Claes Jansz. Visscher* in een spotprent (zie voorgaand nummer) op *Bertius* bediende. Ter hunner verantwoording strekte dit geschrift, door Eduard Poppius gesteld. Zie: *Brandt*, *IV*, 307. (T. 1754.)

3082 Vvaerschouwinghe Over 't stellen van een Confessie. Begrepen In zeeckere extracten uyt eenighe Brieven aen een particulier vrundt. Wtghegheven door eenige om de waerheyt verdruckte Liefhebbers van Christelijcke ende rechte vryheyt der conscientien. (*Met titelvignet.*) Gedruct (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1620. in-4°., 16 blz.

Dit stuk is niet, zooals T. 1755 (waar een andere druk voorkomt) in navolging van *Brandt*, *IV*, 412 bericht, van de hand van *Johannes Geesteranus*, maar geschreven door D. R. Camphuysen. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 159.

3083 Brieff, Aen alle Remonstrants-ghesinde Ghemeynten der Vereenichde Nederlanden, Ghesonden Door de Ghecommitteerde van de Societeyt der Remonstranten: Tot Verclaringe van haer oprecht voornemen, ende goede debvoir alreede gedaen, ende noch te doen int stellen ende bevorderen van een ghemeene Confessie ende Verclaringe vant ghevoelen der Remonstranten, in saecken van Religie: Dienende Tot noodige contra-Waerschouwinghe over seeckere Extracten onder den naem van *Waerschouwinghe over het stellen van een Confessie*, onlangs uytghegheven. Ghdruckt (*sic*) .... (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1620. in-4°., 8 blz.

Uitgegeven door de Directeurs van de Societeit der Remonstr. en gedagt. den 15 Dec. 1620. (T. 1756.)

3084 Aenspraecke van Bernardvs Dvinglo, Aen de Remonstransgesinde Ghemeynte ende Borgherije der Stadt Leyden, Over het

ontset der selfder Stede, gedaen op den 3. Octobris 1620 ... (*Met titelvignet.*) Gedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) ... 1620. in-4°., 44 blz.

Vermeld bij *Brandt*, *IV*, 414. (T. 1757.)

3085 'T Hemelsch Synodvs ende Rechtmatigh Oordeel gehovden tot Zion. Teghen 't Aerdtsche Synodus Nationael Ende Onrechtueerdich Oordeel, Ghehouden binnen Dordrecht in de Dool-Cappelle. Anno 1618. en 1619. (*Met titelvignet.*) Met Priuilegie des Alderhoochsten tot aen het eynde der wereldt. *Z. n. v. pl.*, *v. dr. en z. j.* in-4°., 96 blz.

Gesteld door Arnoldus Neomagus, een der gebannen Remonstranten, vroeger predikant te Bergambacht, maar door *Hendrik Slatius*, die toen het opzicht had over den druk der Remonstrantsche schriften, zoo veranderd en met bittere en scherpe bladzijden van zijne hand vermeerderd, dat de auteur het niet meer als zijn werk wilde erkennen, en de verspreiding zooveel mogelijk verhinderde. Zie: *Brandt*, *IV*, 414. (T 1758.)

3086 Amsterdamsche Nouvelles. dat is, Nieuwe Tydinghen, Van 't ghene datter onlancx is ghepasseert in Bohemen, Hongarien, Weenen, Polen, Slesien, Meeren, Ceulen, Venetien, Neaples, Heydelberch, Vranckeryck, Enghelandt, Brabandt, Vrieslandt ende Hollandt, etc. Wt ghegeven ende in 't licht ghebrocht tot troost der Calvinisten. Door A. R. E. S. Ghedruckt tot Herders-wyck, door Authoriteyt van de Kercke, ende de Synode van Dordrecht, Anno 1620. in-4°., 12 blz.

Scherp hekeldicht tegen de Contra-Remonstranten en hunne politieke bondgenooten, *Aerssens* vooral, die quasi beklaagd wordt, dat hij nu weder de groote last van het gezantschap naar Frankrijk op zich heeft moeten nemen, omdat er niemand anders bekwaam voor was. Aan het eind deelt de dichter een *seer vuyl pasquil* mede, onlangs gestrooid, alleen, om het dadelijk na de lezing te verbranden (!). Het begint:

Wee Lant, wee Volck, wee Princen, en wee Staten,
Die het gheloou' bedwinghen met Placaten.
Wee Kerck, wee Priesters, en wee de Synoode,
Die oorsaeck zijn van vangen, bannen, dooden.

en nog zestien regels op dezelfde wijze (T. 1759). De auteur is Henricus Slatius. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 139.

3087 Morgen-Wecker, Aen de Oude ende Ghetrouwe Batavieren, Met een Remedie. teghen haere Slaep-sieckte. (*Met titelfileet.*) Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1620. in-4°., 8 blz.

Oproerig libel tegen de Regeering, waarschijnlijk door Slatius geschreven, „*streckende*", zegt *Brandt* (IV, 413), „*om de luiden de waepenen tegens den staet te doen opnemen.*" Dit en dergelijke geschriften deden de zaak der Remonstranten veel kwaad en werden door hen openlijk afgekeurd. De drukker *Joris Veselaer* van Antwerpen, werd in 1621 te Amsterdam gevat. Zie: *Brandt*, *IV*, 644, en verg. n°. 3069 (T. 1760). Zie ook *Rogge*, *l. a. w.*, *blz.* 139.

3088 Monsterkens van de Nievwe Hollandsche Inqvisitie. Ghelijck die nu, zedert ontrent een jaer herwaerts, inde Gheunieerde Provincien,

teghen de Arminianen is ghepractiseert: Ten thoone ghestelt door eenen Hollander, in sekeren Brief aen synen Vriendt. T'Hantwerpen, By Jacob Seldenslach, op het Vlaminex-veldt, inde Seve-ster. 1620. in-4°., 24 blz.

= T. 1761. Onderteekend: *F.P.Z.V'FF.* Dit stuk waarvan Slatius (*Rogge, Bibl. der Remonstr. Geschr.*, *blz.* 189) de auteur is en dat in oproerigen zin gesteld is, bevat niettemin talrijke belangrijke bijzonderheden over de vervolgingen waaraan de Remonstranten bloot stonden.

3089 Monsterkens *enz.* (*als 't voorg.*) ..... Ghedrvckt. In 't Jaer. 1620. (*Zonder het gefingeerde uitgevers-adres.*) in-4°., 24 blz.

= T. 1762.

3090 Basvyne. Dienende om allerley traghe slapende Zielen yverich ende wacker te maken, mitsgaders verflaude ende vertsaechde herten moedt te gheven tot continuatie hares Christelijcken beroeps:.... Alles cortelijck vervatet in drie Brieven, inghestelt ende ghe-schreven.... van eenen Remonstrantschen Predicant; doe hy sich bereyde om in Hollandt onder 't cruys, Godts woordt te gaen leeren: .... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1620. in-4°., 64 blz.

Door Petrus Engelraeve, die later Katholiek werd. Zie: *Brandt, IV*, 414. (T. 1763.)

3091 Corte ende Christelijcke Aenmerckinghen, op den schandeleusen Loffsangh Bernardi Bvsschof, Nu Predicant tot Wtrecht: wiens beginsel is, *Ghelooft sy Godt die my heeft uytvercoren.* Neffens zijne uytlegginghe, vande doodelijcke sonden: ende daer op volgende Censure, *enz.*.... Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) ... M DC XX. Met Privelegie vanden Autheur. in-4°., 28 blz.

De *Lofsangh* en de *Vytlegginghe vande doodelijcke sonden*, waartegen dit geschrift gericht is, zijn er ook in opgenomen. De auteur was aan *Brandt* (*IV*, 415) niet bekend. (T. 1764.)

3092 Ghewillighe Patientie ofte Lydens Remedie, Voor de Verdruckte Christenen. Oversien ende verbetert door den Autheur selfs: ende nu van nieus int light ghegheven Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1620. in-plano, een blad.

Andere uitgaaf van n°. 2982. De auteur is de bekende Remonstrant Dirck Rafaelsz Camphuysen, die in dezen tijd verschillende gedichten in het licht zond. *Brandt, IV*, 415. Zie ook de volgende nummers.

3093 Ghewillighe Patientie. Ofte Lydens Remedie. Voorhenen met vele bijghevoechde veranderingen ende merckelijcke fauten, sonder ken-nisse des Autheurs, uytgegheven onder den naem van *Schilt der verdruckter ghemoederen.* Ende nu by den Autheur selfs andermael

oversien, verbetert ende vermeerdert, tot naerder onderrichtinge .... *Z. n. v. pl. en v. dr.* In 't Jaer .... 1620. in-4°., 16 blz.

= T. 1767. Verg. het voorgaande.

3094 Victoria victis. Dat is, Den waren zeghen Gods, Ofte Lydens nutticheyt. Dienende tot een vol-komen Lydens remedie. (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* Int Jaer 1620. in-4°.. 16 blz.

= T. 1765. Ook hiervan is Camphuysen de dichter.

3095 Victoria victis, Dat is, Den waren *segen* Gods, ... Gheschreven tot vasticheyt ende troost van alle verdruckte, ... Christenen .... Gedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1620. in-4°., 16 blz.

Latere druk van het voorgaande. (T. 1766.)

3096 Godt de wraeck. Ofte: Troost Der Schriftvre in teghenheyt. Begrepen In een korte uytlegginghe eenigher Psalmen Davids op Nederduytsche rijmen ghestelt: Mitsgaders andere ghedichten ten selven propooste. *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1620. in-4°., 32 blz.

= T. 1768. Eveneens van Camphuysen. Zie *Brandt*, *IV*, 415.

3097 De Broederlycke Eendracht, Ofte Lof des Vredes Carmine anacreontico uytgedruckt, in forme van een Paraphrasis, of Corte verclaringhe over den Psal. CXXXIII. Met noch eenige Epigrammata, ter selver materie. (*Met titelvignet.*) Tot Norden, By Pieter Arentsz, ... Anno 1620. in-4°., 8 blz.

= W. 1751. Mede door Camphuysen gedicht. Op de keerzijde van den titel: *Aen de ware Liefhebbers des Vredes*, *Toe-eyen-Dicht des Druckers*, waarin men leest: *Ontfangt (want u vooral behoort het toe) van my Dit Dicht*, *het eerste werck van onse Druckery.* Zie aant. volgend nummer.

3098 Den Yver Tot Godts Vvet. Poëtisch Wtbreyding Over den Psalm cxix. In Neerlantsche Rymen. Numeris trochaicis octonariis. (*Met titelvignet.*) Tot Norden in Oostvrieslandt. By Pieter Arentsz.... Anno 1620. in-4°., 16 blz.

Een der schoonste gedichten van Camphuysen, die zich toen in Norden ophield. (T. 1769.)

3099 Valemvndo. Ofte: Noodiginge Tot de Broederschap Christi. Een uytnemende troostelyck en stichtelyck Boecxken, desghelyks noyt voor desen in druck is uytghegaen, dienstich om te gheraken, tot een onveranderlijcke gherusticheyt des ghemoedts. Overgheset uyt de Latijnsche in onse Nederlandtsche tale. . . . (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Anno 1620. in-4°., 40 blz.

= T. 1775. De auteur hiervan is D. R. Camphuysen; het stuk komt niet voor in de uitgave zijner *Theologische Werken*, in-4°. *Amsteldam*, 1699. en wordt

ook niet vermeld in de aan zijne werken voorafgaande levensbeschrijving. Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, blz. 160.

3100 Vrijmoedigh Ondersoeck van verscheyden Placcaten, inde Gheunieerde Prouincien, binnen twee iaeren herwaerts, gepubliceert teghen de Christenen ingheborenen ende inwoonders der seluer Landen diemen Remonstranten noemt. Dienende mede tot Justificatie vande selue Remonstranten, ende in eenighe poincten van wijlen .... Johan van Oldenbarnevelt Zal: ende de ghevanghenen Heeren Rombout Hogherbeetz ende Hugo de Groot. (*Met titelvignet.*) Tot Vrybvrch By Adelaert Waermont 1620. (*Te Antw. gedrukt.*)
in-4°. (XII), 188 en 28 blz.

Door Joh. Wtenbogaert. Zie over dit stuk uitvoerig: *Brandt*, *IV*, 415. (T. 1770.)

3101 Redenen, Vvaerom men in goede Conscientie metten Nederlandtschen Contra-Remonstranten, — gheen geestelijcke gemeenschap houden, of den uyterlijcken Godes dienst langher met hun pleghen en mach. Ghedruckt tot Friburch, (*z. n. v. pl., v. dr. en z. j.*) Met Privilegie van de Staten des Lands. in-4°., 40 blz.

Door J. Wtenbogaert. Zie: *Rogge*, *Wtenbogaert*, *III*, 35.

3102 Vrijmoed*ich* Ondersoeck *enz.* (*als 't voorgaande.*)
in-4°., (XII), 188 en 24 blz.

Andere druk. In het vorig nummer leest men op de keerzijde van den titel: *De Drucker totten Leser*, wat hier gemist wordt. Alleen het titelblad schijnt echter verandering te hebben ondergaan. De fout in de pagineering (blz. 137—144) is hier weder overgenomen. Het *placcaat Ghepubliceert binnen Wtrecht den* 28. *October* 1619, dat in het vorig nummer aan het einde gevonden wordt, ontbreekt hier.

3103 Ghewissen Doodt-steeck Der Calviniaenscher Predestinatie, Met haren ghevolge. Ghegheven door een der vernaemster Leeraren onder de uytghebannen Remonstranten, wiens naem om reden versweghen wordt. Ende in Druck vervaerdicht door een onpartijdich Liefhebber der waerheydt, Tot dienste van de eenvuldighe ende Godt-meenende Christenen. ... Tot Harders-wijck, Voor authoriteyt vande Kerck, ende Synode van Dordrecht, Anno 1620.
in-4°., 124 blz.

= T. 1771. Door C. Vorstius. In 1652 werd dit stuk door den zoon van den schrijver op nieuw uitgegeven. In de daarbij gevoegde voorrede wordt gezegd, dat dit tractaat in 1620 werd gedrukt „buyten kennisse ende consent van den autheur, die om sijn absentie op het ghedruckte niet heeft konnen letten". Zie: *Rogge*, *Bibl. der Remonstr. Geschr.*, blz. 38. Op sommige exempl. van dezen druk beslaat het adres drie, op andere twee regels.

3104 Voor-looper Van Sommighe Swaricheden ghemoveert ende vraech-

sche wijse voorghestelt, by ettelijcke Oude, Vrome, Eenvoudighe, ende treffelijcke Patriotten. Zijnde Contra-Remonstranten, Die Om Officien, gunst, haet, of partijschap met haere Religie niet en spelen, oock gheen ghenoeghen en hebben in scheuringhen, vervolginghen, ende Bloetstortinghen. .... (*Met vignet op den titel en aan het einde*). Wt 'S Graven-haghe Met Druckers Privilegie, (*z. n. v. dr.*) Anno. 1620. in-4°., 20 blz.

= T. 1772. Aan de keerzijde van den titel leest men: *AEn myn H.H. de twee nieuwe, vreemde Edelen, Suyvere Broeders ende Staeten der verkiezinghe, Marcquette ende Aerssens, mitsgaeders die met hun ghecommitteert zyn tot de bequaemheydt vande extraordinaris Inquisitie, over de Oude Officiers in Hollandt ende West-Vrieslandt. Om op haer reyse onder weghe te lesen ende den tydt te passeren.* Verg. n°. 2865. In sommige exempl. wordt op de keerzijde van den titel gelezen: *Broederen.*

3105 Medicijn-meester Voor t' Verwonde Nederlandt, Ontdeckende, Aen een daer over bedroefde inwoonder, d' oorsake van de wonde, ende middel om te ghenesen. Wt liefde tot zijn Vaderlant, ende bysonder tot de Ghemeynte van Campen, ende zyne vrienden opgespenrt (*sic*). Door Everart Voscuyl. .... (*Met titelvignet.*) *Z. n. v. pl. en v. dr.* .... 1620. in-4°., 14 blz.

= T. 1773. Aan het einde een *Ghebedt.* *Ev. Voscuyl*, vroeger predikant te Kampen, behoorde tot de gebannenen.

3106 Een trouwhertighe Vermaninghe, Aen alle vrome Lidtmaten Der Gemeente Jesu Christi, die in Hollandt, midtsgaders andere plaetsen teghenwoordich suchten ende caenhalsen onder de herde vervolginge, om de waerheydt, die na de Godtsalicheyt is. Ghedruct (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1620. in-4°., 32 blz.

Door Passchier de Fijne. Zie zijne *Tractaaten*, *Deel II.* (*Amst.* 1736). De eigenlijke *vermaninghe* wordt in dit ex. gevolgd door *een Ghebedt Op de wijse: van den Cxxx. Psalm. ofte Wilhelmus van Nassouwen.* De *vermaninghe* ook in *van Vloten's Paschier de Fyne, blz.* 48 *v.v.*

3107 Claech-liet Des Propheten Jeremie. Ghepast op onse droevighe tijden Voor de Godtzalicheyt Liefhebbende Christenen Om ... In hope ende stille zijn, met gheduldicheyt zijn hulpe alleen te verwachten .... Ghedruckt tot Harders-wijck, door authoriteyt van de Kerck, ende Synode van Dort. Anno 1620. in-4°., 14 blz.

= T. 1776.

3108 Clacht-Liedt, Over de doot vanden E. Heere Jan van Oldenbarnevelt. Mitsgaders, Een Clacht-dicht over den verdruckten Staet van Hollandt. Chanson funebre sur la mort de Messire Jean d'Oldenbarnevelt. Avecq Vn Chanson Lugubre des bons et affliges Hollandois, etc. Imprimé (*z. n. v. pl. en v. dr.*) en l'An 1620. in-4°., 14 blz.

Fransche gedichten met eene slecht berijmde Hollandsche vertaling. Achteraan

twee hevige sonnetten tegen *Aerssens*, mede Fransch en Hollandsch. Zoowel dit als de drie volgende geschriften, die evenmin eenige dichterlijke waarde hebben, kunnen onder de pamfletten gerekend worden, waarvan *Brandt* schrijft (*IV*, 424), dat ze slechts gal mengden in de gemeene verbittering en de zaak, die er in voorgestaan werd, veel meer kwaad dan goed deden. (T. 1777.)

3109 Trver-dichten Over het iammerlijck Om-brenghen des Edelen ende wijdt-beroemden Helds Johan van Oldenbarnevelt *enz.*... (*Met titelvignet.*) Gedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1620. in-4°., 8 blz.

= T. 1778. Het hierin voorkomend *Liedeken* is onderteekend: *By my* „ *die ick zy.* en het Jaar-dicht: *D. O. M.* Waarschijnlijk van de pers van *Abr. Verhoeven* te Antwerpen.

3110 Jammer-liedekens ende Riimen, Voor desen in Hollant gestroyt ende gesongen: Doch Nu voor de Lief-hebbers by een ghestelt, ende door den Druck uytghegheven. (*Met titelvignet.*) Gedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) ... 1620. in-4°., 8 blz.

= T. 1779. Van dezelfde drukkerij als het voorgaande.

3111 Lachrymae Lachrymarum. dat is, Traenen der traenen, ghestort over de doot des Edele Heer Johan van Oldenbarnevelt, Ridder, etc. Ende oock over den Om-keer van Batavia. Mitsgaders Een nieu Liedeken, ghedicht ter eeren vant Dortsche Synode. Ghedruckt (*z. n. v. pl. en v. dr.*) .... 1620. in-4°., 8 blz.

= T. 1780.

3112 Claech-liedt Der Remonstranten, Over het beroven van hare Privilegien, ende dat men haer alle hare Rechten ende Vryheden met ghewelt soeckt te benemen: .... Noch is hier by-ghevoecht een Duyn-meyers Praetgen, ghestelt in maniere van 'tsamen-sprekinge tusschen Jaep en Kees .... (*Z. n. v. pl. en v. dr.*) Int Jaer M. D. C. XX. zijnde een Jaer der oneenicheydt. in-4°., 8 blz.

Het Lied, dat niet slecht berijmd is, bestaat uit 72 vierregelige koepletten. (T. 1781.)

3113 Kercken-Ordeninghe, Ghestelt In den Nationalen Synode ... Binnen Dordrecht, inde Jaren 1618. ende 1619. Ende (naer veranderinghe van eenighe weynighe poincten) goedt-ghevonden ende ghearresteert by de .... Staten des Furstendoms Ghelre vnd Graef-schaps Zvtphen. (*Met titelvignet.*) Tot Arnhem, By Jan Jansz. .... 1620. in-4°., 28 blz.

= T. 1784. In *W. van Loon*, *Groot Gelders Placaet-boeck*, *II*, 172 *v.v.*

3114 Kercken-ordeninghe *enz.* .... (*Met het wapen van Gelderland op den titel.*) Tot Arnhem, By Jan Janssen .... Anno 1620. in-4°., 38 blz.

= T. 1782.

3115 Historia Religionis Pacatae in foederatis Belgij provinciis, Gratulatione Ad ... Ordines Generales Confoederatarum Provinciarum. Quod Synodo Nationali Dordracenâ convocatâ, avitam pietatem et Canonicam doctrinam, ab inquietis ingeniis interpolatam, Deo Duce, Ecclesiis, Scholis, feliciter restituerint, Exposita, Authore Justo Reifenberg U. J. D. Herbornae Nassoviorum, (*z. n. v. dr.*) 1620. in-4°., 40 blz.

Met opdracht aan de Staten Generaal. Zie over den schrijver *van der Aa's Biogr. Woordenb.*, i. v., waar echter dit stuk op het lijstje zijner geschriften ontbreekt, en *Jöcher*, *Allgem. Gelehrten-Lexicon*, i. v.

3116 Korte ende grondige Beantwoordingge Over xij. Artikelen, metten Titel van *Tegenberight*, door seker mensche, met aenwas syner ontrouwigheden uytgegeven; Gestelt voor de Eere der Waerheyt, ... Door Hieronimum Vogellium ....Leeraer der ware Geref. Leere,... tot Hasselt. 1620. In Februario. (*Met drukkersmerk op den titel.*) T'Amsteldam, Voor Cornelis de Haes, ...1620. in-4°., 20 blz.

= W. 1737. Op de keerzijde van den titel is de volledige titel van de 12 *Artikelen* afgedrukt. Het *Tegenberight* is beschreven n°. 2548. Verg. n°. 2424 en n°. 2521.

3117 Salomo, Dat is, Vermaninghe aen die Christenen, die wt eenen eenvoudigen yver zich aende syde vande genaemde Remonstranten houden, tot vereeninghe mette openbare Ghereformeerde Kercken, inde vereenichde Landen. ....Door, J. V. H. Een liefhebber der warer Christelijcker vrede. (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) Tot Rotterdam, By Jan van Waesberghe, ... 1620. in-4°., 34 blz.

In den vorm van een samenspraak tusschen drie personen, waarvan één Remonstrant. Dit stuk is in zeer gematigden geest geschreven. (T. 1785.)

3118 Salomo, Dat is, Vermaninghe *enz.* (*als het voorgaande.*).... Tot Rotterdam, By Jan van Waesberghe, ...1621. in-4°., 34 blz

Waarschijnlijk eene nieuwe titel-uitgave van het voorgaande, waarbij zelfs de op de laatste blz. opgenoemde drukfouten onveranderd zijn gebleven. Alleen het jaartal op den titel is veranderd.

3119 Mizpa, Ofte Christelyck Gespreck, Van het rechte gebruyck des algemeenen vasten-biddaghs, leerende, hoe de selve behoorde aengeleyd te werden, om profijt daer mede te doen voor de staet vande Kercke, ende het Land. Door Ireneum Philalethium .... (*Met klein drukkersmerk op den titel.*) T'Amstelredam, voor Marten Jansz. Brandt, ...1620. in-4°., 48 blz.

Door Ewout Teellinck, Thesaurier van Zeeland, den auteur [illegible] *heemsch Geluyt* (n°. 3038). Ook dit geschrift is een aaneenschak[illegible] bijbelteksten, soms wonderlijk genoeg gebruikt, om de Remonstran[illegible] strijden. Zie: *Brandt*, *IV*, 421. (T. 1786.)

3120 Mizpa *enz.....* (*zie 't voorg.*) .... (*Met klein drukkersmerk van Brandt op den titel.*) t'Amstelredam, Voor Marten Jansz. Brandt, ... Eerst gedruckt inden Jare 1620, ende nu ten tweeden male ter occasie vanden Biddagh op den negenden October 1624. herdruckt. in-4°., (XIV) en 46 blz.

Met eene uitvoerige opdracht aan de Staten Generaal vermeerderd, die door den uitgever, *M. Jz. Brandt*, onderteekend is. (T. 1787.)

3121 De Clachte Pavli, Over sijne natuerlijcke verdorventheyt, met de middel om van de macht der selver verlost te werden. Voorghestelt in twee Predicatien uyt Rom. 7. vers. 24. ..... Door Willem Teellinck, Bedienaer des H. Euangeliums binnen Middelburch. (*Met drukkersmerk op den titel.*) Tot Dordrecht, Ghedruct by Fransoys Borsaler, Voor Zacharias Jochimsz. ende Fransoys Boels. 1620. in-4°., (IV) en 42 blz.

Vermeld bij *Paquot*, *Mémoires* (*in-fol°.*), *I*, 508. (W. 1744.)

3122 Oogh-teecken Der Inlantsche twisten ende beroerten, onder t' seghel van Henrick van Nassau, Soldaet onder de Guarde des .... Heldts Mavritii, *enz.* .... Over-geset uyt het Latijnsche Exemplaer, ghedruckt in 's Graven-Haghe, by Aert Meuris. 1620. in-4°., 38 blz.

„Uitenbogaerdt en de Remonstranten noemden dat schrift een onwaerachtig, ergerlijk, gevaerlijk, schaedelijk, en oproerig boeksken, t' welk de Souverainiteit des Landts openbaerlijk zocht wegh te draegen, en aen den Stadhouder over te geven. Ook verstonden ze, dat het uitgeven van sulke schriften te Venetie, of in Switserlandt, selfs te Geneven, nocht elders in eenige vrije Republijk zou worden geleden". *Brandt*, *IV*, 424. (T. 1788.)

3123 Oogh-teecken *enz.* .... (*als 't voorg.*) in-4°., 32 blz.

= T. 1789. Compresser herdruk.

3124 Le Bernevelliste repenti, Sa Confession et Recognoissance. Fait d'un qui à esté Fauteur de la mesme Faction. (*Met titelvignet.*) A La Haye. Chez Arnoult Meuris, ... M.DC.XX. in-4°., 16 blz.

De schrijver geeft voor tot de partij van Oldenbarnevelt behoord te hebben, maar in weerwil daarvan, in zijne ambten bevestigd, zijne dwaling te hebben ingezien, en houdt nu eene lofrede op Maurits. (T. 1790.)

3125 Den berovden Bernevellist, Sijn Leetwesen ende bekentenisse. Ghedaen door eenen die gheweest is van des Advocaets Factie. (*Met vignet op den titel en aan het einde.*) In s' Graven-haghe. By Aert Meuris, ... Anno 1620. in-4°., 16 blz.

= T. 1791. Vertaling van het voorgaande.

3126 Droom Van Johannes Vtenbogaert Ende Den Bisschop van Ant-

werpen. (*Met houtsneé op den titel.*) Ghesien ende ghedruckt Anno 1620. In De Mater Salem. (*Amsterdam.*) *Z. n. v. dr.* in-4°., 26 blz.

Dispuut (in den droom) tusschen W. en den Bisschop van A., afgewisseld door eene verschijning van den Geest der Waarheid, die in een „*deftige*" rede W. vermaant niet meer tegen de waarheid strijd te voeren, maar zich te bekeeren tot het gevoelen, 'twelk de „*uytvercorene ghcloovighe*" van de predestinatie hebben. (T. 1792.)

3127 Den uyt-toght van Spinola, met een Pater-noster Voor zijnen Godt met drie Kroonen. Eerst int Hoogh-duytsch beschreven Door Johannes Thoryn, Professor tot Padua. In t' Neder-duytsch over gheset. Ende nu wederom van nieuws, met by vouginghe van een cleyne Nae-rede herdruckt, naer de Copye voorghegeven quansuys ghedruckt te zijn buyten Romen, int' Jaer 1620. doch t' Amsterdam in de Boeck-winckelen openbaerlycken aen elck yder verkocht. ... *Z. n. v. pl. en v. dr.* Anno 1620. in-4°., 8 blz.

De 1e, 2e, 6e, 113e Psalm en het *Onze Vader* op dezen tijd toegepast, op deze wijze:

(*Psalm II*)

2. *De Coninghen in den lande richten hen op, ende de Heeren raetslaghen met malkanderen, tegen den Heere ende zijnen Ghesalfden.*	2. *De Koninck van Hispanien richtet sich op. Hy ende Spinola raetslaghen met malkanderen tegens de Staten ende hare gesalfden.*
3. *Laet ons verscheuren hare banden, ende van ons werpen hare zeelen.*	3. *Laetet ons verbreken haere vestinghen, ende omstoten haeren legher.*
4. *Doch die in den Hemel woont, lachet harer, ende de Heere spottet harer.*	4. *Maer prins Maurits lachet haerer ende de Heeren Staten spotten met haer.*

In eene Narede (door een Remonstrant geschreven) wordt zoodanig misbruik van de H. Schrift ten hoogste afgekeurd. Verg. *Brandt, IV*, 424. (T. 1793.)

3128 Wech van hier Treves lanckpack, 't veltgeschrey is Rendevous Knapsack, daer in claerlijck te speuren is, Des levens eynde vant bestandt, deur de Romouren des Krijghers Mars, met een andere gheestelijcke reparatie tot eenen nieuwen Vrede, daer tegens de Dieren spreken, te weten: Vos ende Leeuw. Gedruckt tot Leyden, voor Frans Fransz. An. 1620. in-4°., 20 blz.

Grootendeels op rijm. Met een gegraveerde zinnebeeldige titelprent. (T. 1794.)

3129 Der Jesuijten Spieghel. Waerin elck een, bysonder de Princen en Furstelijcke persoonen, claerlijck ende grondelijck te sien heeft. Het leven, wandel en Practijcken derselven. .... Eerst In de Italiaensche spraecke, te Rome selfs ghedruckt Anno 1618..... ende nu oock in de Nederduytsche ghetranslateert ingaende het Jaer 1620. (*Met titelvignet.*) In 's-Graven-haghe. By Aer Meuris, ... Anno 1620. in-4°., 18 blz.

= T. 1795.

